A DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal.

BY

HRĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL.

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

VOLUME IV. KĀVYA MANUSCRIPTS.

CALCUTTA:

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD.

1903.

पुराणम् ।

PURĀṆAM.

No. 1. अग्निपुराणम् । Agnipurāṇam. Substance, yellow coloured Bāli paper, 14 × 10 inches, bound in book form. Folia, 337. Lines, 15 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, but newly bound. Verse. Not correct. Complete.

One of the Mahāpurāṇas already published in Calcutta and other places in Devanāgara character.

Beginning. ओँ नमो भगवते श्रीवासुदेवाय ॥ सरस्वतीं श्रियं गौरीं गणेशं स्कन्दमीश्वरं । ब्रह्माणं वह्निमिन्द्रादीन् वासुदेवं नमाम्यहं ॥ वैकुण्ठो हरिमीजाना (?) ऋषयः शौनकादयः । तीर्थयात्राप्रसङ्गेन स्वागतं सूतमब्रुवन् ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूत त्वं पूजितोऽस्माभिः सारात्सारं वदस्व नः । येन विज्ञातमात्रेण सर्व्वज्ञत्वं प्रजायते ॥ सूत उवाच ॥ सारात्सारो हि भगवान् विष्णुः सर्गादिकृद्विभुः ॥ ब्रह्माहमस्मि तं ज्ञात्वा सर्व्वज्ञत्वं प्रजायते ॥ द्वे ब्रह्मणी वेदितव्ये शब्दब्रह्म परञ्च यत् । द्वे विद्ये वेदितव्ये हि इति चाथर्व्वणी श्रुतिः । अहं शुकश्च पैलाद्या गत्वा वदरिकाश्रमं । व्यासं नत्वा पृष्टवन्तः सोऽस्मान् सारमथाब्रवीत् ॥ व्यास उवाच ॥ शुकाद्यैः शृणु सूत त्वं वसिष्ठोयमुवाच (?) तु । सारात्सारं हि पृच्छन्तं मुनिभिश्च परापरः (?) ॥

End. आग्नेयं पठितं मङ्गलानि च वास्तु (?) मन्त्राणि विविधानि च । प्रतिसर्गश्चानुकीर्त्तो ब्रह्माण्डं परिमण्डलं । गीतो भुवनकोषि (?) द्वीप-वर्षाद्रिनिम्नगाः । गयागङ्गाप्रयागादितीर्थमाहात्म्यमीरितं । ज्योतिश्चक्रं ज्योतिषञ्च गीतो युद्धजयाणु (?) वः । मन्वन्तरादयो गीता धर्म्मावस्थादिकास्तु च (?) । अशौचो द्रव्यशुद्धिश्च प्रायश्चित्तं प्रदर्शितं । राजधर्म्मा दानधर्म्मा व्रतानि विविधानि

च। व्यवहारा: शास्त्रञ्च ऋग्वेदादिविधानकं। सूर्य्यवंश: सोमवंशो धनुर्वेदश्च वैद्यकं। धनुर्व्वेदोऽर्थशास्त्रञ्च मीमांसान्यायविस्तर (?)। पुराणस्य माहात्म्यं छन्दोव्याकरणं स्मृतम्॥ अलङ्कारो व्याकरणं शिक्षाकल्प इतोदित:। नैमित्तिक: प्राकृतिको नय आत्यन्तिक: स्मृत:॥ वेदान्तं ब्रह्मविज्ञानं योगो ह्यष्टाङ्ग ईरित:। गीतं पुराणमाहात्म्यं विद्या ह्यष्टादशस्मृती:॥ ऋग्वेदाद्या: परा ह्येत पराविद्या परंपरं। सप्रपञ्चं निष्प्रपञ्चं ब्रह्मणो रूपमीरितम्। इदं द्वादशसाहस्रं शतकोटिप्रविस्तरं। देवलोके दैवतैश्च पुरानं (?) पठ्यते सदा। लोकानां हितकामेन संक्षिप्योक्तं गौतमणिना। सर्व्वं वक्ष्यति जानीध्वं मुनय: शौनकादय:॥ शृणुया (त् ?) श्रावयेद्वापि य: पठेत् पाठयेदपि। लिखेल्लिखापयेद्वापि पूजयेत् कीर्त्तयेदपि॥ निर्म्मल: प्राप्तसर्व्वार्थ: सकुल (?) स्वर्गमाप्नुयात्। श्रवयन्तं (?) पुस्तकाय सूत्रं वै पञ्च सञ्चयं। पट्टिकावस्त्रगन्धादि दद्याद्य: स्वर्गमाप्नुयात्॥ यौदद्याद्ब्रह्मलोकि(?) स्यात् पुस्तकं यस्य वै गृहे। तस्योत्पातभयं नास्ति भुक्तिमुक्तिमवाप्नुयात्॥ यूयं स्मरताग्नेयं पुराणं रूपमैश्वरं। सूतो गत: पूजितैस्तै: शौनकाद्या हरिं ययु:॥

Colophon. इत्याग्नेये महापुराणे पुराणमाहात्म्यं समाप्तं॥ * ॥ * • ॥

विवरणम्—अष्टादशमहापुराणानामन्यतमदाग्नेयपुराणम्

No. 2. अद्भुतरामायणम्। Adbhuta Rāmāyaṇam. Substance, country-made yellow paper, 10 × 4 inches. Folia, 72. Lines, 7–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

An epic on the life of king Rāma, popularly ascribed to Vālmīkī, the famous author of the Rāmāyaṇa. It is called *adbhuta*, in allusion to the marvellous character of the story, exceeding in extravagance the more popular epic, the Rāmāyaṇa. In it, Sītā is represented as having killed a Rāvaṇa with hundred heads, whom her husband Rāma was unable to vanquish. Complete in twenty-seven chapters.

Beginning. ओं रामाय नम:॥ नमस्तस्मै मुनीन्द्राय श्रीयुताय तपस्विने। आम्नाय वीतरागाय वाल्मीकाय नमोनम:॥ रामाय रामचन्द्राय रामभद्राय वेधसे। रघुनाथाय नाथाय सीताया: पतये नम:॥ जयति रघुवंशतिलक: कौशल्या-

नन्दवर्द्धनो रामः। दशवदननिधनकारी दाशरथिः पुण्डरीकाक्षः ॥ तमसातीरनिलयं निलयं तपसां गुरुं। वचसां प्रथमस्थानं वाल्मीकिं मुनिपुङ्गवं। विनयावनतो भूत्वा भारद्वाजो महामुनिः। अपृच्छत् संयतः (?) शिष्यः कृताञ्जलिपुटो वशी। रामायणमिति ख्यातं शतकोटिप्रविस्तरं प्रणीतं भवता यच्च ब्रह्मलोके प्रतिष्ठितं। श्रूयते ब्रह्मणा नित्यमृषिभिः पितृभिः सुरैः। पञ्चविंशतिसाहस्रं रामायणमिदं भुवि ॥ तदाकर्णितमस्माभिः साकल्येन महामुने। शतकोटिप्रविस्तारे रामायणमहार्णवे। किं गीतमिह यन्नास्ति तन्मे कथय सुव्रत ॥ आकर्ण्येदमृषिः पृष्टं भरद्वाजस्य वै मुनिः। हस्तामलकवत् सर्व्वं संस्मार शतकोटिकं। आमित्युक्त्वा मुनिः शिष्यं प्रोवाच वदतां वरः॥ भरद्वाज चिरं जीव साधु चरितमद्य नः॥ शतकोटिप्रविस्तारे रामायणमहार्णवे रामचन्द्रस्य चरितमाद्यन्तं सम्यगीरितं। पञ्चविंशतिसाहस्रं नृलोके यत् प्रतिष्ठितं। नृणां हि चरितं रामचरितं वर्णितं ततः। सीतामाहात्म्यसारं यत् विशेषादत्र नोक्तवान् ॥ प्रत्युत्तावहितो ब्रह्मन् काकुत्स्थचरितं महत्। सीतायाः मूलभूताया प्रकृतेश्चरितञ्च यत्। आश्चर्य्यमद्भुतमिदं गोपितं ब्रह्मणो गृहे॥ हिताय प्रियशिष्याय तुभ्यमावेदयामि तत् ॥

End. सीतायाः कथनं श्रुत्वा सहस्रास्यस्य रावणः। मानसोत्तरशैलस्थितं ज्ञात्वा रघूत्तमः। जगाम पुष्करद्वीपं भ्रातृभिः सह वानरैः। सीतायाः चैश्वरं रूपं रावणस्य वधस्तथा। अयोध्यागमनञ्चैव इति वृत्तान्तविग्रहः। वृत्तान्तसंग्रहश्चापि पठित्वा रामभक्तिमान्। जायते मुनिशार्द्दूल नात्र कार्य्या विचारणा। पठेत्तु यो रामचरित्रमेतत् पुनाति पापात् सुकृतं लभेत। तीर्थाभिषेकं समरे जयञ्च स सर्व्वयज्ञस्य महत् फलञ्च। भजेत यो रामर्चिन्त्यरूप नै (मे ?) कोन भावेन च भूमिपुत्रीं। एतत् सुपुण्यं शृणुयात् पठित्वा भूयो भवेत् नो जठरे जनन्याः ॥ * ॥

Colophon. इत्यार्षे रामायणे महर्षिवाल्मीकीयेऽद्भुतोत्तरकाण्डे सीतारामायोध्यागमनं सप्तविंशतिः सर्गः ॥ समाप्तमिदमद्भुतोत्तरकाण्डं ॥ ० ॥ श्रीकृष्णः ॥

विवरणम्—अद्भुतरामायणाभिधोऽयं निबन्धः महर्षिवाल्मीकिरचितत्वेन प्रसिद्धः।

No. 3. अग्निपुराणम्। Agnipurāṇam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 318. Lines, 9–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, excepting the first ten folia which have been recently re-written. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed before.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 4. अद्भुतरामायणम् । Adbhuta Rāmāyaṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 39. Lines, 2–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1855. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the work noticed before.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 5. अध्यात्मरामायणम् । Adhyātma Rāmāyaṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 320. Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete (excepting the 3rd or Araṇya Kāṇḍa only).

A poem describing the life and character of Rāma, the hero of the Rāmāyaṇa, under the garb of the Vedānta Philosophy, entitled Adhyātma Rāmāyaṇa, complete in seven parts, which are named as well as arranged in the same way as in Vālmīki's great work. It has been printed and published in several parts of the country. The work is in the form of a dialogue between Umā and Śiva.

Beginning. ओं नमो भगवते वासुदेवाय नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् १ सूत उवाच कदाचिन्नारदो योगी परानुग्रहवांछया पर्य्यटन् सकलाल्लोकान् सत्यलोकमुपागमत् २ तं दृष्ट्वा मूर्त्तिमद्भिः छन्दोभिः परिवेष्टितं बालार्कप्रभया सम्यक् भासयंतं सभागृहम् ३ मार्कंडेयादिमुनिभिः स्तूयमानं मुहुर्मुहुः सर्व्वत्र गोचरं ज्ञानं सरस्वत्या समन्वितं ४ चतुर्मुखं जगन्नाथं भक्ताभीष्टफलप्रदं प्रणम्य दंडवद्भक्त्या तुष्टाव मुनिपुङ्गवः ५ प्रसन्नस्तं मुनिं प्राह स्वयंभूर्वेदवोत्तमम् किं प्रष्टुकामस्त्वमसि तद्वदिष्यामि ते मुने ६

End. प्रपेदिरे प्राक्तनमेव रूपं महंशजा रूक्षहरीश्वरासे। प्रभाकरं प्राप हरिप्रवीरः सुग्रीव आदित्यजवीर्य्यवत्त्वात् ॥ ६५ ॥ ततो निमग्ना सरयूजलेषु नराः परित्यज्य मनुष्यदेहं ॥ आरुह्य दिव्याभरणा विमानं प्रापुश्चे(?)सांतनिकाख्यलोकान् ६६ ॥ तिर्य्यक् प्रजाता अपि रामदृष्टा (?) जलं प्रविष्टा दिवमेव याताः दिदृक्षवो जानपदाश्च लोका रामं रामालोकविमुक्तसंगाः ॥ ६७ ॥ ॥ छ ॥ : ॥ कृत्वा हरिं लोकगुरुं परेशं सृष्टा जलं स्वर्गमवारुजः (?)। एतावदेवोत्तरमाह शंभुः श्रीरामचंद्रस्य कथाविशेषं ॥ ६८ ॥ यः पादमप्यत्र पठेत् स पापाद्विमुच्यते जन्मसहस्रजातान् (त् ?) ॥ दिने दिने पापचयं प्रकुर्व्वन् पठन्नरः श्लोकमपीह भक्त्या ॥ ६९ ॥ विमुक्तसर्व्वाघचयः प्रयाति रामस्य सालोक्यमनन्यलभ्यः ॥ आख्यानमेतद्रघुनायकस्य कृतं पुरा राघवचोदितेन ॥ ७० ॥ महेश्वरेणातभविष्यदर्थं श्रुत्वा तु रामः परितोषमेति ॥ रामायणं काव्यमनंतपुण्यं श्रीशंकरेणाभिहितं भवान्यै ॥ ७१ ॥ भक्त्या पठेद्य यः शृणुयात् स पापैर्विमुच्यते जन्मशतोद्भवैश्च ॥ अध्यात्मरामं पठतश्च नित्यं श्रोतुश्च भक्त्या लिखतश्च रामः ॥ ३१ ॥ अतिप्रसन्नश्च सदा समीपसीतासमेतः प्रियमातनोति रामायणं जनमनोहरमादिकाव्यं ब्रह्मादिभिः सुरवरैरपि संस्तुतं च ॥ ७३ ॥ श्रद्धान्वितः पठति यः शृणुयात् स नित्यं विष्णोः प्रयाति सदनं स विशुद्धदेहः ॥ ७४ ॥

Colophon. इति श्रीमदध्यात्मरामायणे उमामहेश्वरसंवादे उत्तरकाण्डे नवोऽ (वमो ?) ध्यायः ॥ ९ ॥ उत्तरकाण्डं समाप्तं ॥

विवरणम्—अध्यात्मरामायणाभिधोऽयमतिसुप्रसिद्धोग्रन्थः।

No. 6. अध्यात्मरामायणम्। Adhyātma Rāmāyaṇam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 131. Lines, 4–13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1868. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 7. **अध्यात्मरामायणम्।** Adhyātma Rāmāyaṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 166. Lines, 2–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, rather old. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work. At the end of the codex, we find a sloka in which the cantos, chapters, and stanzas of the work are enumerated thus :—

पार्व्वत्यै परमेश्वरेण गदितेऽध्यात्मरामायणे काण्डैः सप्तभिरन्वितेऽतिशुभदे सर्गाश्चतुःषष्टिकाः। श्लोकानान्तु शतत्रयेण सहिते—

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम्।

No. 8. **आत्मपुराणम्।** Ātmapurāṇam. Substance, country-made white and yellow paper. 14 × 6 inches. Folia, 523. Lines, 7–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1859. Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

A work recently written, treating of the principles of the Vedānta philosophy in the style of a Purāṇa, entitled Ātmapurāṇa. By Śaṅkarānanda, complete in 18 chapters. Extent 13,000 Anuṣṭup slokas.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रीरामाय नमः नमः पितृचरणेभ्यः ईशानीशादिभेदेन व्याकुलं सकलं जगत् निरीक्ष्य श्रीवियुः कश्चित् श्रुतार्थावगतिक्षमः १ एकदा करुणाक्रान्तचित्त एतत् व्यचिंतयत् अहो संसारशूलेन क्लेशिताः सर्व्वदेहिनः २ कामादिकाकवासेन नारीहकविनोदिना कथमस्मात् भवेन्नैव भीतिः सर्व्वजन्तूनामिह ३ इति संचिंत्य मतिमान् स्वगुरुं परिपृच्छति ४ कथमज्ञानलोहांगं तीक्ष्णं संसारशूलकं गुणत्रयविशाखाढ्यमतिक्रम्य व्रजेत् पुमान् ५ एवमुक्तो गुरुः प्राह स्वशिष्यं करुणानिधिः ज्ञानमज्ञाननाशाय नियतं साधनं त्विति ६ संसारशूलमखिलं हककाकादिसेवितं मायिनो मायया भातं मायाज्ञानमितीरितं ७ ज्ञानं वेदांतविज्ञानमज्ञानमितरत् पुनः न हि भ्रांतस्य विज्ञानं लोकेपि ज्ञानमिष्यते ८ यतो ब्रह्माहमस्मीति बोधो मार्गोत्र संमतः संसारशूलं संत्यज्य गच्छतां मुक्तिमंडपे ९ कर्त्तव्यमेतद्विज्ञानमात्मज्ञानापनुत्तये न चान्यदग्निष्टोमादि देहकारागृहप्रदं १० आत्मबोधो बहुत्वाद्दुःखाज्ञानविनाशनात्। प्रापणाच्चात्मरूपस्य ब्रह्मणो भेदशून्यतः ११

End. इति यस्मात्मये विद्यां ईश्वरस्य सदैव हि कथयन्ति स ईशान: पुराणेस्मिन् समीरित: सर्व्वत्र नापरं किंचित् तत एतत् पठन् पुमान् शृण्वन् वदन् विजानन् वै मुच्यते भवसंकटात् ॥ ६४० *

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यानंदात्मजपूज्यपादशिष्येण शंकरानंदभगवता विरचित उपनिषद्रत्न आत्मपुराणे अष्टादशोऽध्याय: १८ सर्वैकग्रंथश्लोकसंख्या ११०० अनुष्टुप् श्लोक: काशीपुरी महाशैवा गंगातटनिवासिका। दशाश्वमेधस्थानं च विश्वेश्वरसमीपगं लिखितं शिवप्रसादेन ब्राह्मणेन काम्यकुब्जेन संवत् १८५६ फाल्गुने शुक्लपक्षे च दशम्यां गुरुवासरे शुभमस्तु समाप्तं यं (?) भवतु ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम् - आत्मपुराणं नामात्मविवेकनिरतवेदान्तमूलक: कश्चिदाधुनिकनिबन्धविशेष; ।

No. 9. एकादशीमाहात्म्यम् । Ekādaśīmāhātmyam. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Padmapurāṇa on the greatness of the Ēkādaśi, noticed before among Smṛiti MSS.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 10. एकाम्रपुराणम् । Ēkāmrapurāṇam. Substance, country-made, yellow paper, 14 × 4 inches. Folia, 89. Lines, 7-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A Purāṇa describing the greatness of Ēkāmra, one of the sacred places of India.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥ कीर्त्तिर्यस्य सुरासुरैर्मुनिवरैरागीयते नित्यशो नाकस्थातलवासिभि: सुरनरैर्विद्याधरै: किन्नरै:। पातालेष्वपि कन्दरेषु च महीध्राणां नतै: पन्नगैर्ब्रह्मोपेन्द्रसवासवान्वितजगत्कर्त्रे नम: शम्भवे ॥ पुरा सत्ययुगे राजा धर्म्मध्वज इति श्रुत:। सर्व्वज्ञमिति पप्रच्छ सत्यं सत्यवतीसुतं। धर्म्मध्वज उवाच ॥ वेदव्यास शिवावास सर्व्वज्ञ परमार्थद। श्रोतुमिच्छाम्यहं किञ्चित्त्वत्तो सुव्रतमद्भुतं। अनायासेन बहुलं पुण्यं यत्र भवेदिह तत्

क्षेत्रं वद तीर्थञ्च दैवतानामनुग्रहं ॥ वेदव्यास उवाच ॥ शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि पुरावृत्तमभूद्यथा सनत्कुमा (रा ?) श्रितयोः संवादमृषिसंसदि ॥ मध्यमे पुष्करे ज्येष्ठे वरिष्ठे च तपोवने। समागमं मुनीनाञ्च वरंश्चममभवन्नृप ॥ मरीचिप्रमुखाः सर्वे मुनयस्तत्र संस्थिताः। व्यवस्थिता लिङ्गधर्म्माः कालत्रयविवेकिनः ॥ धर्म्मस्थानान्यनेकानि प्रोच्यन्ति पृथक् पृथक् सन्दिग्ध वेदवाक्यानि निरुक्तपदनिर्णयः। मुनीनामश्रितो दिव्यज्ञानिनां ब्रह्मसेविनां पुरतोऽथ मुनिश्रेष्ठः कश्यपाद्ययजोऽभवत् ॥ ततोऽपृच्छदृषिगणान् प्रणम्य शिरसाञ्जलिं। विज्ञापयामीति पूर्व्वं शान्तः स्वच उदारधीः ॥ अश्रित उवाच। के धर्म्माः कानि कर्म्माणि कानि श्रुतानि जन्तुषु। निरपेक्षा निरातङ्का विषापेक्षा-विवर्ज्जिताः ॥ अल्पायासं महत्पुण्यं यत्सुखं साधनैरिह। यत्र स्नात्वा सकृल्लोके दिवि मोदन्ति मानवाः। देवानां को वरो लोके गतिमिष्टां प्रदायकः। अर्च्चने वा महत् पुण्यं तन्ममाख्यातुमर्हसि ॥

End. ये ये वाञ्छन्ति तं मन्त्रं ते व्रजन्ति सुरालयं। हंस-वर्हिणयुक्तेन विमानेनार्करोचिषा। हंसध्वजपताकेन किङ्किणीजालमालिना। सुरस्त्रीभिर्वीज्यमाना चामरव्यजनैः शुभैः। गन्धर्व्वध्वनिभिर्जुष्टैः (?) सेव्यमानो वराप्सरैः। नाकपृष्ठ समानाय (?) शक्राद्यैः विपूजिता (?) स्वेच्छाविलाससम्पन्नास्ते रेमुर्मुमुदे चिर ॥ सर्व्वतो भोगसम्भाश्च कामना-कामरूपिणः। कृत्तिवासःप्रसादेन न व्यवस्ते कदाचनः। कर्म्मसिद्धिरियं सम्यक् भूर्णोके (?) च सुदुर्लभा। तव प्रमादाद्गोविन्द मया प्रोक्तं नृपाद्भुतं। यः शृणुति (?) इदं काञ्च पठेद्वा विमलाशयः। जन्मान्तरकृतात् पापात् तत्क्षणादेव मुच्यते ॥ *ॐ

Colophon. इत्येकाम्रपुराणे षट्साहस्र्यां संहितायां (?) संहितायां द्वितीयांशे विश्वेश्वरमाहात्म्ये अष्टादशोऽध्याय एकाम्रपुराणं समाप्तं ॥ १८ ॥ ओं नमो वासुदेवाय।

विवरणम् – एकाम्रपुराणं नामैकाम्रतीर्थक्षेत्रमाहात्म्यवर्णनपरनिबन्धविशेषः।

No. 11. कल्किपुराणम्। Kalkipurāṇam. Substance, country-made red paper, 16 × 5 inches. Folia, 80. Lines, 2–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

This is one of the Upapurāṇas and has been printed and published in several parts of the country.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥ सेन्द्रा देवगणाः मुनीश्वरजना लोकाः सपालाः सदा। स्वं स्वं कर्म्म सुसिद्धये प्रतिदिनं भक्त्या भजन्त्युत्तमाः। तं विघ्नेशमनन्तमच्युतमजं सर्व्वज्ञसर्व्वाश्रयं वन्दे वैदिकतान्त्रिकादिविविधैः शास्त्रैः पुरो वन्दितं ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं। देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत्। यद्दोर्दण्डकरालसर्पकवलज्वालज्वलद्विग्रहा नेतुः सत्करवालदन्तदलिताः भूपाः क्षितिक्षोभकाः। शश्वत् सैन्धववाहनो द्विजजनिः कल्किः परात्मा हरिः पायात् सत्ययुगादिकृत् स भगवान् धर्म्मप्रवृत्तिप्रियः।

End. मजलजलदरेही वातवेगैर्ध्दराहः प्रमथितकरवालः सर्व्वलोकैकपालः। कलिकुलबलहन्ता सत्यधर्म्मप्रणेता कलयतु कुशलं वः कल्किरूपः स भूपः ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥ * ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ * ॥ श्रीहरये नमः ॥

विवरणम्—कल्किपुराणमिदं सुप्रसिद्धमेव।

No. 12. कार्त्तिकमाहात्म्यम्। Kārtikamāhātmyam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 31. Lines, 11-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1821. Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts with writings by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Padma Purāṇa on the sacredness of the month of Kārtika.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ विश्वसर्गविसर्गादिनवलक्षणलक्षितं श्रीकृष्णाख्यं परं धाम जगद्धाम नमाम तत् ॥ १ ॥ दशमे दशमलक्ष्यमाश्रिताश्रयविग्रहा क्रीड़द्यदुकुलाम्भोधौ परानन्दमुदीर्य्यते ॥ २ ॥

End. पूर्णाहुतिं ततः कृत्वा देवान् सर्वान् विसर्ज्जयेत् ॥ अभिषेकं च तिलकं कृत्वा चाच्छिद्रवाचनं ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणान् भोजयित्वादौ परमान्नेन वा शिवः। तेषां संग्रहाय तच्छेषं भुंजीत सह बंधुभिः ॥ ४७ ॥ इत्येवं मुनिवरस्य पुण्यं स्वध्यायैः कथितमिहाचरेत् स मुक्तः ॥ भुक्त्वा चैहिकमंततः स वैकुण्ठे हरिपदसन्निधौ प्रयाति ॥ ४८ ॥

Colophon. इति श्रीकार्त्तिकमाहात्म्ये पद्मपुराणे उत्तरखंडे मुनिश्रीनकादिनारदसंवादे द्वादशोध्याय: ॥ राम ॥ संपूर्णमिदं कार्त्तिकमाहात्म्यं संवत् १८२१ माघ कृष्ण १४ वा सूर्य्य: ॥ लिखितं सदारामेण काश्यां शुभमस्तु ॥

विवरणम् - पद्मपुराणान्तर्गतकार्त्तिकमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 13. कालिकापुराणम् । Kālikāpurāṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 x 4 inches. Folia, 174. Lines, 7–15 in a page. Character, Niari. Date, 202 Nepāli era. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

One of the Upapurāṇas, dwelling on the greatness of the goddess Kālikā. Printed and published in several parts of the country.

Beginning. ओं नमश्चण्डिकायै ॥ यद्योगिभिर्भवभयार्त्तिविनाशयोग्यमासाद्य वन्दितमतीव विविक्तचित्तै: । तन्न: पुनातु हरिपादसरोजयुग्ममाविर्भवत्क्रमविलङ्घित-भूर्भुव:स्व: ॥ सा पातु व: सकलयोगिजनस्य चित्ते विद्यातमिश्रतरणिर्भुवि मुक्तिहेतु: । या चान्यजन्तुनिवहस्य विमोहिनीतिमायाविधीर्जगति शुद्ध-श(सु ?)बुद्धिहन्त्री ॥ ईश्वरं जगतामाद्यं प्रणम्य पुरुषोत्तमं ॥ नित्यज्ञानमयं वक्ष्ये पुराणं कालिकाह्वयं ॥

End. यो हेतुरय: पुरुष: पुराण: (सनातन:) शाश्वत: ईश्वर: पर: । पुराणकृद्वेद-पुराणलभ्य: पर: परंभ्यश्च (?) तन्नौमि पुराणशेषे ॥ इति सकलजगत् विभर्त्ति या सा मधुरिपुमोहकरी नमोऽस्तु तस्यै (?) । वहति । + + + । +

Colophon. इति श्रीश्रीश्रीश्रीकालीपुराणं समाप्तं ॥ ११ ॥ * ॥ कालिकायै नमाम्यहं ॥ यं वृषभ निद्धं (?) द्विजवरव्याकर्दवस्यात्मज: श्रीकृष्णदेवेन स्वात्मार्थं नचा-याजना (?) शुद्धाशुद्धं न जानामि बुधै: शोधयता (?) मिमां ॥ कालिकाख्यां क्रमधा + + + ना: पण्डितमुख्यकै: ॥ नेपालाब्दगणांत्रै युगखस्वनयन-कृष्णपक्षे च धंचे मासचैं उत्तराद्रै सुरगुरुदिवसे वैधृतीयोगयुक्ते तस्मिन्विश्वो-स्तिथौ सौलिखदिममनिशं कृष्णनाथेन नित्यं नत्वा पित्रो: पद्माङ्कं गणिजन सकलै: सेवितं कालिकाख्या ॥ । शुभमस्तु सर्व्वदा कालं ॥ श्रीश्रीश्रीकालिका प्रसन्नास्तु ॥ देव्यै नमस्तु (?) २ ॥ शिवायै नम: ॥

विवरणम्—कालिकापुराणमतिप्रसिद्धमेव ।

No. 14. **कालिकापुराणं।** Kālikāpurāṇaṁ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 5 inches. Folia, 278. Lines, 6-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणन्तु न्पूर्ब्बम्।

No. 15. **काशीखण्डम्।** Kāśikhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 10 x 4 inches. Folia, 365. Lines, 5-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A part of Skandapurāṇa dwelling on the greatness of Kāśī (Benares), entitled Kāśikhaṇḍa. It is a famous work and has been printed and published in several parts of the country.

Beginning. श्रीसरस्वत्यै नमः तं नम्राहे महेशानं महेशानप्रियार्भकं गणेशान (?) करिणेशाननमनामयं १ अपिष्टापि (?) न याच भूमिर्दिवसोप्युर्षं रथः स्थापि या या बड़ा भूवि मुक्तदा सुरमतं यस्या (?) मता जंतवः या नित्यं त्रिजगत् पवितटिनीतीरे सुरैः सेव्यते (?) सा काशी त्रिपुरारिराजनगरी पायादपाया जगत् (?) २।

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—काशीखण्डनाम्ना प्रसिद्धस्कन्दपुराणस्यांशविशेषः।

No. 16. **काशीखण्डम्।** Kāśikhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 12 x 6 inches. Folia, 251. Lines, 9-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, slightly torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete (as regards the second half only).

The second half of the same work, with a short commentary in the margin.

End. एतच्छ्रवणात: पुंसां सर्व्वत्र विजयी भवेत् सौभाग्यं चापि सर्व्वत्र प्राप्नुयान्निर्मलाशय: ११२ यस्य विश्वेश्वरमाहात्म्यस्य (?) तच्छ्रवणे मति:। जायते पुण्ययुक्तस्य महानिर्मलचेतस:। सर्व्वेषां मंगलानां च महामंगलमुत्तमम् गृहेपि लिखितं पूज्यं सर्व्वमंगलसिद्धये ११४

Colophon. इति स्कन्दपुराणे श्रीकाशीखंडे द्वादशसाहस्त्रां संहितायां वैयासिक्यां अनुक्रमणिकानाम शततमोऽध्याय: १०० श्रीरस्तु

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णमुत्तरार्द्धं वर्त्तते।

No. 17. **काशीखण्डम्।** Kāśīkhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 11 × 6 inches. Folia, 671. Lines, 8-16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1807. Appearance, old, with different hand-writings. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work with a commentary in the margin, by Rāmānanda.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 18. **काशीमाहात्म्यवर्णनम्।** Kāśīmāhātmyavarṇanam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 65. Lines, 6-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1820. Appearance, very old, worn out, worm-eaten throughout, and pages sticking together. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Nāradapurāṇa on the greatness of Kāśī.*

Beginning. अगस्तिरुवाच प्रसन्नोसि यदि स्कंद मयि प्रीतिरनुत्तमा। तत् समाचक्ष्व भगवन् चिरं यन्मे हृदि स्थितं॥ अविमुक्तमिदं क्षेत्रं केदारस्य भुवस्तलं॥ परां प्रथितिमापन्नं मोक्षदं चाभवत् कथं॥ २॥ कथमेषा चिरंजीडा (?) गीयते मणिकर्णिका। तदासीत् किं पुरा स्वामिन् यदानामरनिम्नगा॥३॥ वाराणसीति काशीति रुद्रावासइति प्रभो॥ अवाप नामधेयानि कथमेतानि सा पुरी॥ ४॥ महाश्मशान (?) इति च कथं ख्यातं शिखिध्वज॥

* According to a line added to the text, these are extracts from the Bhavisyapurana, Brahmakhaṇḍa.

एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं संदेहं मेऽपनोदय ॥ ५ ॥ स्कंद उवाच ॥ प्रभावयो-
मतुलस्त्वया यः समुदाहृतः ॥ कुंभयोनेऽसुमेवार्थमपा(?)चदंबिका हरं ॥ ६ ॥
यदव देवदेवेन मर्म्मेण निवेदितं ॥ जगन्मातुः पुरस्ताच्च तथैव कथ-
यामि ते ॥ ७ ॥

End. नास्ति रुद्रसमो देवस्तीर्थं काशीसमा नहि विश्वेश्वरसमं लिंगं न भूतं न भवि-
ष्यति ॥ १५० ॥ अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च । कथाश्रवणमात्रेण
ततफलं प्राप्यते नरैः ॥ १५१ ॥

Colophon. इति श्रीनारदपुराणोक्तं काशीमाहात्म्यं समाप्तं ॥ संवत् १८२० followed
by an extra line इति भविष्यपुराणे ब्रह्मखंडे मध्यदेशांतर्वर्त्तिकाशि-
माहात्म्यवर्णनं नाम पंचा (श ?) समोऽध्याय: ॥ ५० ॥ *

विवरणम् नारदपुराणान्तर्गतकाशीक्षेत्रमाहात्म्यवर्णनं पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 19. काश्मीरमाहात्म्यम् । Kāśmīramāhātmyam. Substance, Kāśmīri white paper, 8 × 4 inches (bound like a book). Folia, 105. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1848. Appearance, very old, worn out, worm eaten throughout, and pages so packed together that they cannot be easily separated. Verse. Generally correct. Complete.

Verses on the greatness of Kāśmīra, written not only after the style of the Purāṇas, but also representing Vaiśampāyana, the well-known Paurāṇika speaker, as addressing Janamejaya, the grandson of Yudhiṣṭhira. The book is entitled Nilamatam.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ शारदावल्लभाय नमः ॥ ओंनमो नारायणाय ॥ ओं
श्रीनिवासं हरिं देवं वरदं परमेश्वरं । त्रैलोक्यनाथं गोविन्दं नमाम्यक्षर-
मव्ययं ॥ परीक्षित्‌ + + + भूक्षोमात्प्रतिजेनमजय: ॥ पप्रच्छ शिष्यं
व्यासस्य वैशंपायनमंतिकात् ॥ जनमेजय उवाच । महाभारतसंग्रामे नाना
देशनराधिपा: । महाशूरा: समायाता: पितॄणां मे महात्मनां ॥ कथं
काश्मीरको राजा नायातस्तु + + कौरवय ॥ पांडवैर्धार्त्तराष्ट्रैश्च न वृत्त:
स कथं नृप: ॥ काश्मीरमंडलं चैव प्र + + + नं जगति स्थितं + +

* This is written by a different hand and is not reliable.

+ ॥ वासुदेवं स्वयव (?) ॥ जगाम माधवं यौद्धुं चतुरंगबलान्वित: ॥ तत्र तस्याभवद्युद्धं वासुदेवेन भीमता ॥ यादृशं वासुदेवस्य नदवेन (?) सहाभवत् ॥ ततस्तु वासुदेवेन स युद्धे विनिपातित: ॥ अंतर्वत्नीं तस्य पत्नीं वासुदेवोऽभ्यषेचयत् ॥ भविष्यत्पुत्रराज्यार्हां तस्य देशस्य गौरवत् ॥ तत: सा सुषुवे पुत्रं बालं गोनर्दसंज्ञितं ॥ बालभावात् पांडुसुतैर्नानीत: कौरवैश्च वा ॥ जनमेजय: ॥ देशस्य गौरवं चक्रे किमर्थं द्विजसत्तम ॥ वासुदेवो महात्मा यदभ्यषिंचत् स्वयं स्त्रियम् ॥ वैशंपायन उवाच ॥ यैव देवी उमा सैव काश्मीरा नृपसत्तम ॥ आसीत् सर: पूर्णजलं सुरम्यं सुमनोहरं । शाखिमालाकुलं स्फीतं सत्फलाद्यै: समन्वितं ॥ स्वाध्यायध्याननिरतैर्यज्ञशीलैर्जले-(जने ?) युतं ॥ तपस्विभिर्धर्मपरैर्वेदवेदांगपारगै: ॥

End. इत्येवमुक्तं जनमेजयस्य व्यासस्य शिष्येण महाव्रतेन ॥ चित्रं न यद्ग्रंथबहुत्वभीत्वा(त्या ?) सम .शास्त्रै: खलु भावितेन । सर्वत्र नैतद्विषयोपयोग्यं तदा न चक्रे भगवान् महात्मा । अतीवहृद्ये बहुविस्तरेण जनप्रियं भारतपूर्णचंद्रे ॥

Colophon. इति नीलमते वितस्तामाहात्म्यं समाप्तमिदं नीलमतं नाम ॥ श्रीरस्तु ॥ संवत् १८४८ ॥ श्रावणकृष्णरविद्वितीयां शुभं भद्रं शिव: ॥ आदर्शदोषान्मतिविभ्रमाच्च यदर्थहीनं लिखितं तयात्र ॥ तत् सर्वमार्यैःपरिशोधनीयं कोपं न कुर्यात् खलु लेखकस्य १ ॥ कल्याणमस्तु ॥ दीर्घायु: ॥ श्रीशारदवल्लभा जयति ॥ श्रीविश्वेश्वराय नम: ॥ श्रीगंगाधराय नम: ॥ श्रीलक्ष्मीनारायणाय नम: ॥

विवरणम्—काश्मीरमाहात्म्य नाम काश्मीरवृत्तवर्णनपरोऽयं निबन्ध: ।

No. 20. एकादशीमाहात्म्यम् । Ekādaśīmāhātmyam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 61. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A collection of extracts from different Paurāṇika works on the greatness of Ēkādaśī, the eleventh lunar day both of the white and dark halves of each lunar month.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ श्रीमत्सारथये नम: ॥ सूत उवाच ॥ देवकीनंदनं कृष्णं वासुदेवं जगत्पतिं । नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि महापापहराणि वै ॥ १ ॥ युधि-

षिराय क्षणेन कथितानि महात्मना चतुर्विंशतिसंख्यानि नानाख्यानयुतानि च ॥ २ ॥ तानि वै भूतये विप्राः शृणुध्वं सुसमाहिताः अतान्येकादशीनां च नानापापहराणि हि १ अष्टादशपुराणेभ्यो विविध सुमहात्मना (?)

End. भक्तप्रियतमा विष्णो राधिका गोपिकासु च ॥ कार्त्तिके पूजनीया च श्री दामोदरसंयुता ५३ शुक्लपक्षे विशेषेण ह्येकादश्यां द्विजोत्तमाः ॥ हिजं दामोदरं क्रत्वा तत्पत्नीं राधिकान्तथा ५४ कार्त्तिके पूजनीयौ तौ नाना-ह्नारैश्च भोजनैः वृंदावनाधिपत्यं च दत्तं कृष्णेन तुष्यता ५५ तत् कृते कार्त्तिकेष्वयामेकादश्यामथापि वा श्रायाद्दद्याच्च दानानि विष्णुर्मे प्रि (प्री?) यतामिति ५६ सूत उवाच॥ सर्व्वपापप्रशमनी दैवोत्थापनकी शुभा। कर्त्तव्या वैष्णवैर्भक्त्या सर्व्वधर्म्ममयी तिथी: (?) ५७ इति ते कथितं सर्व्वं यत् पृष्टोहमिह त्वया ॥ ये कथां श्रावइष्यंति (?) शृण्वंति च नरोत्तमः (ाः ?) ५८ ते सर्व्वपापनिर्म्मुक्ताः यांति विष्णोः परं पदं ॥ तस्मात् सर्व्वात्मना राजन् कर्त्तव्या वैष्णवीतिथि (?) ।

Colophon. इति श्रीविष्णुभक्तिचंद्रोदये कार्त्तिकशुक्लपक्षे बोधिनीनामैकादशीमाहात्म्यं सम्पूर्णं ॥ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीकृष्णो जयतु ॥

विवरणम्—एकादशीमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 21. काशीगङ्गापुत्रमाहात्म्य । Kāśī-gaṅgāputra-māhātmye. Substance, country-made colourless and yellow papers, 10 × 3 inches. Folia, 55. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat, 1772. Appearance, very old, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains extracts on the greatness of Kāśī (Benares) from the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa, as well as extracts on the greatness of the Gaṅgāputras (a race of priests created by Gaṅgā, from the Skandapurāṇa. The former ends in the 44th folium, while the latter begins at that fol. and is continued to the 55th.

Beginning *of the former.* श्रीगणेशाय नमः ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥ एकदा सुखमासीनं रेवायाः पुलिने भृगुं ॥ मुनयो विनयोपेताः पप्रच्छुर्लोमशा-दयः ॥ १ ॥ मुनय ऊचुः ॥ भगवन् सर्व्वतत्त्वज्ञ तत्त्वं यत् तव निश्चितं ॥

निर्वाणपरिनिर्म्माणे कारणं मुक्तिकाङ्क्षिणां ॥ २ ॥ यद्रहस्यं च वेदानां तन्निष्कृष्य विविच्य च ॥ ब्रूहि नः श्रद्दयोपेतान् करुणालयसत्तमः ॥ ३ ॥ वयं हि मायया मुग्धा निश्चयं न लभामहे ॥ सूत उवाच ॥ एवं पृष्टः स भगवान् भृगुस्तत्वार्थदर्शनः । यदुवाच तदाख्यामि तच्छृणुध्वं समाहिताः ॥

End. शौनकैवं भगवता भृगुणा भृगुनन्दन ॥ शंभुचेतस्य महिमा प्रोक्तः सर्व्वहितेच्छया ॥ एतस्य श्रवणादेव पापसंघातपंजरो ॥ सद्यो हि लयमाप्नोति तूलमग्नाविवाहितं ॥ श्रोतव्यमनुसूयद्भिः (?) पठनीयं च यत्नतः ॥ एनसो विघ्ननाशाय प्रीतये पार्व्वतीपतेः ॥ एतदेव परं तत्वमेतदेव परं तपः । इति मत्वा प्रयत्नेन जपेदिदमनन्यधीः ॥ एतज्जपेन संतुष्टो महादेवं (वः ?) सनातनः ॥ दद्यादभीप्सितानर्था(?)नात्र कार्य्या विचारणा ॥ अष्टोत्तरशतं सार्द्रं लिंगानि परिपूज्य च ॥ माहात्म्यं शृणयात् काश्याः प्रत्यहं नियमान्वितः ॥ तस्य संवत्सरेण स्यात् पुत्रः शीलगुणान्वितः ॥ दीर्घायुरतिलक्ष्मीवान् शिवाराधनतत्परः ॥ ॥

Colophon. इति श्रीपातालखंडे काशीमाहात्म्ये पंचमोध्यायः समाप्तः संवत् १७७२ आश्विनि + + गुरु

विवरणम् –पद्मपुराणीयपातालखण्डान्तर्गतकाशीमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

Beginning *of the latter* श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीढुंढिराजाय नमः शौनक उवाच ॥ शृणु सूत महाप्राज्ञ + + + भास्कर ॥ सर्व्वोद्भवः श्रुतोऽस्माभिर्गांगेयोद्भवं मा वद ॥ १ ॥ सूत उवाच नारदप्रेरितो विंध्यो + + + समातनोत् ॥ ज्योतिश्चक्रं तदा चासीद्रुद्रमार्गभयान्वितं ॥ २ ॥ कालात्ययं समावीक्ष्य ब्रह्माद्या अमरास्तदा ॥ अगस्त्यं प्रार्थयामासुः काशीं प्राप्य महामुनिं ॥ ३ ॥ देवा ऊचुः ॥ ब्रह्मन् विंध्याद्रिणा रुद्धं ज्योतिश्चक्रं सभास्करं ॥ जगदायुः प्रमाणं तु कथं ज्ञेयं मुनीश्वर ४ ॥ जगद्धितायमौशादीनवतारान् दधौ हरिः ॥ शिविः स्वमांसदानेन जुगोप च कपोतकं ॥ ५ ॥ कुंभयोने विचार्य्येति जगद्रक्षितुमर्हसि ॥

End. गंगापुत्र प्रशंसस्य समपाठान् स्त्रिया सह ॥ शृणुयाद्विधिना यस्तु तस्य कामं वदाम्यहं ॥ ५३ ॥ विद्यया गुरुणा तुल्यं रूपेण कामसंनिभं । जगन्मोहनमत्युग्रं गुणशीलसमन्वितं । गुरूणां पितृदृढानां भक्तं देवद्विजन्मनां ॥ दीर्घायुषं यशस्वंत अपेक्ष्यं प्राप्नुयात् सुतम् ॥ ५५ ॥ जन्मोपनयनादौ च शृणुयाद्विधिना शिशुः ॥ भवेत् स गुणशाली स विद्गुधसंघमंडलं ॥ ५६ ॥

उद्वाहमन्तरं यदि शृणुयातां वधूवरौ। प्रीतिभाजौ भवेतां च परस्परं चिरायुषौ ॥ ५७ ॥ गांगेयोत्पत्तिदीनेषु (दिनेषु) शृणुयाद्वा पठेदिदं। भूपालो वमगास्तस्य सर्व्वत्र विजयी भवेत् ॥ ५८ ॥ गांगेयोद्भवमाहात्म्यं शृणुयाद्वा पठेदपि। प्रत्यहं यः समाधिस्थो दिव्यचक्षुः समाप्नुयात् ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे गंगापुत्रमाहात्म्यं संपूर्णम्। शुभं भूयात् ॥ कनकमुद्रानिष्क्रयेण खिखितमिदं पुस्तकं लिखितं ॥ ॥ शुभं ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतो गङ्गापुत्राभिधकाशीस्थब्राह्मणविशेषोत्पत्तिवर्णनविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 22. गङ्गामाहात्म्यम्। Gaṅgāmāhātmyam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 5–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old,* worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

A collection of verses on the greatness of the river Ganges.

Beginning. महेश्वर उवाच ममैव सा परा मूर्त्तिस्तोयरूपा शिवात्मिका ब्रह्माण्डानामनेकेषां आधारप्रकृतिः परा ॥ शुद्धविद्यास्वरूपा च त्रिशक्तिः कारणात्मिका स्वानन्दामृतरूपा च + + गौ ॥

End. नास्ति।

---

* Though the appearance of the work is very old, it is evidently a recent composition, as it mentions the names of some cities on the banks of the Hugli recently founded, as the following extract will show :—

त्रिवेण्यादचभागे तु योजनार्द्धव्यतिक्रमे कांचनपल्लीग्राममध्ये वैद्यजातिनिवासभः ॥ चिकित्सकानां स्थानं विदितं सकलैः शनैः गङ्गां त्यक्त्वा च यमुना पल्लीं प्राप्य विनिर्गता ॥ यत्र व्याघ्रवती चैव वर्त्तते भयदा सरित् ॥ ततः क्रोशाद्धतीते तु कुम्भहट्टं महत्तरं गङ्गायाः पश्चिमे पारे सार्द्धयोजनतः परं। सप्तग्रामप्रसिद्धश्च श्रेष्ठानां निवासभूः ॥ कुंभहट्टात् योजनार्द्धान्तरे भद्रसंज्ञकं तपस्विनां ब्राह्मणानां स्थानं सर्व्वजनप्रियं। ततः क्रोशार्द्धपाते च महादेवमनोरमः भद्रेश्वरसमाख्यातः कामनादायको नृणां ॥ ततः क्रोशाद्धतीते तु दीर्घगंगेव पश्चिमे ततः खड्गदह्योग्रामो योजनैकव्यतिक्रमे नित्यानन्दप्रभोर्यत्र सन्ततिर्बहुलाभवत् ॥ श्यामसुन्दरदेवश्च स्वर्गनद्याः समीपतः भितरे (?) वर्त्तते नित्यं लोकानां मुक्तिदः सदा ॥

Colophon. इति श्रीसकलपुराणसारसंग्रहे गंगामाहात्म्ये भागीरथीवर्णनं नाम द्वितीयो-ऽध्यायः ॥

विवरणम्—गङ्गामाहात्म्यवर्णनात्मकोऽयं निबन्धः ।

No. 23. गणेशपुराणम् । Gaṇeśapurāṇam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 782. Lines, 2-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1685. Appearance, old, worn out, slightly torn in parts, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

Gaṇeśapurāṇa is a famous Upapurāṇa, and consists of two parts. The first part consists of one hundred chapters, while the second contains fifty.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ नमस्तस्मै गणेशाय ब्रह्मविद्याप्रदायिने । यस्या (यस्य ?) गस्त्यायते नाम विघ्नसागरशोषणे ॥ १ ॥ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूत सूत महाप्राज्ञ वेदशास्त्रविशारद ॥ सर्व्वविद्यानिधे त्वत्तो वक्तान्यो नोपलभ्यते ॥ १ ॥ जन्मजन्मांतरेष्व नः स्थितं पुण्यं महत्तरं ॥ तेन संदर्शनं जातं सर्व्वज्ञस्य सतस्तव ॥ २ ॥ वयं धन्यतमा लोके जीवितं नः सुजीवितं ॥ पितरो वेदशास्त्राणि तपांस्याश्रम एव च ॥ ३ ॥ अष्टादश पुराणानि विस्तरान्छ्राविताणि नः ॥ अन्यान्यपि हि न श्रोतुमिच्छामि द्विजसत्तम ॥ ४ ॥ शौनकोयं महासत्रे सक्ता द्वादशवार्षिके ॥ त्वत्कथामृत पानाग्नो नान्यदिश्रामकारणं ॥ ५ ॥ सूत उवाच ॥ साधु पृष्टं महाभागा भवद्भिः पुण्यकर्म्मभिः ॥ साधूनां समचित्ताना मतिर्लोकोपकारिणी ॥ ६ ॥ ममापि परितोषोऽस्मि कथाना कथने द्विजाः । अतोऽहं साधुरम्यः कथयिष्ये विशेषतः ॥ ७ ॥ अन्यान्युपपुराणानि वर्त्ततेऽष्टादशैव तु ॥ गणेशं नारदीयं च नृसिंहादीन्यथापि च ॥ ८ ॥ गणेशस्य पुराणं यत् तचादौ कथयाम्यहं ॥ दुर्लभं श्रवणं यस्य मर्त्यलोके विशेषतः ॥ ९ ॥ अस्य श्रवणमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ प्रभाव (?) यस्य गदितु शेषः शेषवक्तमुखः ॥ १० ॥ संक्षेपतो ब्रवीम्येतत्तथापि भवदाज्ञया ॥ बहुजन्मार्ज्जितैः पुण्यैरस्य तु श्रवणं भवेत् ॥ ११ ॥

End. गणेशस्य पुराणं यः शृणुयाद्भक्तिमान्नरः ॥ न भयं तस्य शूलाम् वज्राम् चक्रि चक्रतः ॥ ६० ॥ इदं वः कथित सर्व्वं पुराणं हि सुविस्तरं ॥ संपूर्ण

महिमा वक्तुं न शक्यो वर्षकोटिभिः ॥ ६१ ॥ अन्यथा यत्न खिनापि विशेषापि मुनीश्वराः ॥ युष्माभिः परिपृष्टं यत् सर्वपापप्रणाशनं ॥ ६२ ॥ सर्वकामप्रदं भुक्तिमोक्षदं, पुण्यवर्द्धनं ॥ गणेशस्य परेशस्य नानालीलाधरस्य च ॥ ६३ ॥ वक्तुर्श्रोतॄरघहरं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छथ ॥ ६४ ॥

Colophon. इति श्रीमत्गणेशपुराणे उत्तरखण्डे फलश्रुतिवर्णनं नाम षट्पञ्चाशत्तमोऽध्यायः समाप्तः ॥ श्रीमद्गजाननार्पणमस्तु ॥ श्रीशके १६८५ सुभानुनामसंवत्सरे ॥ असितज्येष्ठमासे च अष्टमी भृगुसंयुता । गणेशाख्यपुराणं च महादेवेन लीखितं ॥ (१) ॥ श्री ॥ श्रीविनायक प्रसन्न ॥ आदित्यनाथ योगेश्वरोकुल-देवता प्रसन्न ॥ शुभमस्तु ॥ श्रीचिन्तामणि प्रसन्न ॥ स्वप्नेश्वर ॥ श्रीगजानन प्रसन्न (१) ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ गणेशस्य पुराणस्य व्रतस्योद्यापनं चरेत् ॥ कांचनीं तु गणेशस्य मूर्तिं कृत्वा स्वशक्तितः । पूजयित्वा विधानेन यथोक्तेन च भक्तितः ॥ गणानां त्वेति मन्त्रेण होमं कुर्य्याद् यथाविधि ॥ २ ॥ तदन्ते मार्ज्जनञ्चैव तद्दशांशेन तर्पणं ॥ तद्दशांशेन विप्रान् वै भोजयेत विचक्षणः ॥ ३ ॥ स्वशक्त्या ब्राह्मणानां तु भोजनं देयमिच्छया ॥ एकविंशतिविप्रान् वै वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ४ ॥ तदन्ते वाचकश्चैव पूज्यो यत्नेन धीमता ॥ वाचके च सुसंतुष्टे तुष्टः स्याद् गणनायकः ॥ ५ ॥ अनेन विधिना राजन् करोति श्रवणं नरः ॥ संतुष्यंति तस्य कामास्तु सर्वेषां च न संशयः ॥ ७ ॥ इत्युद्यापनविधिः श्रीगणेशा-र्पणमस्तु ॥ श्रीवक्रतुण्डाय नमः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ मंगलं लेखकानां च पाठ-कानां च मंगलं । मंगलं सर्वलोकानां भूमौभूयोतिमंगलं ॥ यदक्षरपदभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् ॥ तत् सर्व्वं क्षम्यतां देव रक्ष रक्ष विनायक ॥ १ ॥ छ ॥

विवरणम्·--गणेशपुराणं नामोपपुराणमिदं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 24. **गणेशसहस्रनाम ।** Gaṇeśasahasranāma Substance, country-made yellow and white papers, 10 × 4 inches Folia, 142. Lines, 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Gaṇēśasahasranāma or one thousand names of the God Gaṇēśa, entitled Gaṇēsatattwa Prakāsikā, by Nārāyaṇa Muni.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ सिद्धिबुद्धिप्रदातारं प्रणम्य गणनायकं । नाम्नां सहस्र

मस्यैव व्याकरोमि यथामति ॥ १ ॥ देवानां प्रथमोऽग्निरुत्तमतमो विष्णुस्तयोरंतरे सर्वे देवगणाः श्रुता गणपतिर्न्व कोपि गीतादिवत् ॥ पर्य्यांतः प्रतिदैवतं दशती (दशशती ?) नाम्ना मती सुव्यया ह्यायु भजन्त व्ययेतरसुराविन्यतमेत्यादरः ॥ २ ॥ ननु कोऽयं गणपतिर्नाम ॥ योयमग्न्यादिदेवपर्यातं वैदिकप्रसिद्धे देवताकांडे सूर्य्यविष्णुरुद्रादियन्न श्रूयते ॥ न हि देवतालेनाश्रुतस्य महाभाग्याद्देवताया एक आत्मा बहुधास्तूयते इति यास्कोक्तरीत्या सर्व्वेश्वरत्वं परमात्मत्वं वा कल्पयितुं शक्यं ॥ तत् कथमस्य नामार्थचिंतया चेतः पावयितुं शक्यमिति चेत् ॥ उच्यते ॥ अग्निर्मुखं प्रथमो देवतानां संगतानामुत्तमो विष्णुरासीत् ॥ अग्निर्वै देवानामवमो विष्णुः परमस्तदंतरेण सर्व्वा अन्या देवता इति लिंगब्राह्मणाभ्यां नाग्निभूर्तानामधिपतिरित्यादिविष्णु. ॥ पर्व्वतानामित्यंतेनाख्यातान (?) मंत्रपाठेन च समस्तदेवतासमुदायस्य आद्योतिरन्तौ विष्णुर्मध्ये सर्वे देवा इत्यवगमादग्न्यादिदेवानां भूतादिगणाधिपतित्वेन व्यष्टीश्वरत्वात् पर्व्वतगणाधिपतेर्विष्णोरपि (?) उपरि मरुतो गणानामधिपतय इति गणाधिपतेः पाठेन तस्य समष्टीश्वरत्वावगमात् ॥

End. गणेशदत्तया कृपया तस्य नाम्नां सहस्रकं ॥ व्याख्यातं तत्र मे दोषो गुणो वा नास्ति कश्चन ॥ अनेन प्रीयतां देवो भगवान् गणनायकः ॥ दुरुक्तं क्षम्यतां देवः शोधयंतु च माधवः ॥ स्वीयं विप्रतमत्वमुन्नमयितुं रत्यांश्च संरक्षितुं पापान् पावयितुं महागणपतिर्मोरेश्वरत्वं गतः देवो दीनदयावशंवदतया मोरेश्वितः पुत्रतां संप्राप्तः परिचिंतितादधिकदःसेव्यः स चिंतामणिः ॥ श्रीमन्मोरेशचिंतामणिजलधिमहावैद्यजातोपनीतं सर्व्वेश्वर्य्यामृतं तज्जगति विभजते कोपि नारायणाख्यः ॥ तेनांतर्यामिणेदं किमपिगणपतेर्दिव्यनाम्नां सहस्रं व्याख्यातं तेन देवो वरदगणपतिः प्रीयतां विश्वरूपः ॥

Colophon. इति श्रीवामिमोरेश्वरनारायणमुनिविरचिता गणेशसहस्रनामव्याख्या गणपतितत्त्वप्रकाशिकाख्या समाप्तिमगमत् ॥ छ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ गणराजः ॥

विवरणं—श्रीनारायणमुनिविरचितगणेशसहस्रनामव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 25. गयामाहात्म्यम् । Gayāmāhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 38 (of which fol. 1 has been recently replaced). Lines, 3–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Vāyupurāṇa on the sacredness of Gayā.

Beginning. श्रीरामाय नमः ॥ सनत्कुमार उवाच ॥ गयायात्रां प्रवक्ष्यामि शृणु नारद मुक्तिदां निष्कृतिश्चेह कर्त्तॄणां ब्रह्मणा गीयते पुरा ॥ सूत उवाच ॥ इति श्रुत्वा तदा वाक्यं नारदो मुनिसत्तमः ॥ सनत्कुमारं पप्रच्छ प्रणम्य विधिपूर्व्वकं ॥ २ ॥ नारद उवाच ॥ सनत्कुमार मे ब्रूहि तीर्थानामुत्तमोत्तमं ॥ तारकं सर्व्वभूतानां शृण्वतां वदतां सदा ॥ ३ ॥ सनत्कुमार उवाच ॥ वक्ष्ये तीर्थवरं पुण्यं श्राद्धादौ सर्वतारकं गयातीर्थन्त्विष्टेह तीर्थेभ्योऽप्यधिकं शृणु ॥ ४ ॥ गयासुरस्तपस्तेपे ब्रह्मा तत्र जगाम वै छलेन पातयित्वोर्व्वां शिलां तां मूर्ध्नि धारयत् ॥ ५ ? तत्र ब्रह्माकरोद्यागं स्थापयित्वा गदाधरं । फल्गुतीर्थस्वरूपेण निश्चलार्थमहर्निशं ॥ ६ ॥ कृतयज्ञो ददौ ब्रह्मा ब्राह्मणेभ्योर्ह्यणादिकं । श्वेतकल्पे तु वाराहे गयायागमकारयत् ॥ गयानाम्ना गयास्थानं सेवं ब्रह्मर्षिकांक्षितं ॥ कांक्षंति पितरः पुत्रान्नरकाद्भयभीरवः ॥८॥

End. उपाख्यानमिदं पुण्यं गृहे तिष्ठति पुस्तकं । सर्पाग्निचौरजनितं भयं तत्र न विद्यते ॥ पूजयेत् सततं यस्तु पुस्तकं मुनिपुंगव ॥ गृहे तस्य स्थिता लक्ष्मीः सुप्रसन्ना भविष्यति ॥ श्रीसूत उवाच ॥ सनत्कुमारो मुनिपुंगवाय पुण्यां कथां चाथ निवेद्य भक्त्या ॥ स्वमाश्रमं रम्यवनैरुपेतं विसृज्य संगीतगृहां जगाम ॥

Colophon. इति श्रीवायुपुराणे श्वेतवराहकल्पे श्रीगयामाहात्म्ये सनत्कुमारनारदसंवादे अष्टमोऽध्यायः ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ ॥ श्रीः ॥ ॥ रामा ॥ श्रीरामचन्द्रं ॥ श्रीरामगोपाल ॥

विवरणम् -- वराहपुराणान्तर्गतगयामाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 26. गरुडपुराणम् । Garuḍapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 90. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1886. Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete.

A complete copy of the Garuḍapurāṇa which is one of the eighteen Mahāpurāṇas.

Beginning. श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ॥ श्रीशिवाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीकाशीराजाय नमः ॥ श्रीगरुडाय नमः ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरं

चैव नरोत्तमं । देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ धर्म्मदृढ वद्धमूलो वेदस्कंधः पुराणशाखाढ्यः ॥ क्रतुकुसुमो मोचफलो मधुसूदन-पादपो जयति ॥ २ ॥ शौनक उवाच ॥ श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञाः सदाचारपरायणाः ॥ अनूचानाः सदस्याश्च सर्व्वदा धर्म्मवादिनः ॥ २ ॥ शौनक्याः सावधानाश्च निद्राशोकविवर्ज्जिताः ॥ वेदाध्ययनशीलाश्च ऋषयश्च तपोधनाः ॥ श्रीगरुड़ उवाच ॥ भवत्प्रसादाद्वैकुंठ त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ मया विलोकित सर्व्वमुत्तमाधममध्यमं ॥ भूर्लोकात् सत्यपर्य्यंतं पुरवाश्च (?) विना प्रभो ॥ भर्लोके. सर्व्वलोकानां प्रचुरः सर्व्वजंतुषु ॥ ३ ॥ मानुष्यं तत्र भूतानां भक्तिमुक्त्यालयं शुभं (?) ॥ अतः सुकृतिना (?) लोके न भूतो न भविष्यति ॥ गायंति देवाः किल गीतकानि धन्यास्तु ये भारतखंडभागे ॥ स्वर्गापवर्गेश्च फलार्ज्जनाय भवन्ति भूयः पुरुषाः सुरत्वात् (?) ॥

End. यो धर्म्मवान् प्राप्नोति सौतिसौख्यं पापी समस्तं विविधं च दुःखं यो धर्म्मशीलो जितमानरोषो विद्याविनीतो न परोपतापी ॥ ३९ ॥ स्वदा (र?) तुष्टः परदारवर्ज्जीतो (?) स वै नरो गनो भुवि वंदनीयाः (?) मिष्टान्नदाता वरुणाग्निहोत्री वेदांतविच्चंद्रा (?) सहस्रजीवी ४० मासोवासी च पतिव्रता च षट् जीवलोके मम वंदनीयाः एवं समाचारयुतो नरोपि वापी सकूपां सजलं (सजलं?) तड़ागं ४१ प्रपासुभद्रं गृहदेवमंदिरं कृतं नरेणेव स धर्म्म उत्तमः वर्षासनं वेदविदेन (?) दत्तं कन्याविवाहं ऋणमोचनं द्विजैः ४२ भूमिः सुकृष्टा पितृवार्त्तिर्हर्तोप्सिदेवसतं सुकृतं समस्तं अभ्यासमनं सुकृतस्य सारं शृणोति गायति च भावशुद्ध्या स वै कुलीनः स च धर्म्मयुक्तो विष्णवालयं याति सुतः स तुनं (?) ॥ ४३

Colophon. इति श्रीगरुडपुराणे विष्णुवैनतेयसंवादे धर्म्मोपदेशो नाम पंचाविंशोऽध्यायः । सम्वत् १८८६ शाके

विवरणम्—गरुड़पुराणं नाम महापुराणेष्वन्यतमत् सुप्रसिद्धमेव ।

No. 27. गरुड़पुराणम् । Garuḍapurāṇam. Substance, country made white, yellow, and foolscap papers, 12 x 8 inches. Folia, 33. Lines, 18–20 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat, 1905. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work, but the concluding verses not only differ in number but in matter also.

End. शृणुयात् संहितां दिव्यां सर्व्वपापौघनाशिनीम् । आरोग्यं धनसंपन्नं विष्णु सायुज्यमाप्नुयात् ॥ ९० ॥ रक्षोभूतपिशाचानां श्रवणादेव नाशनम् ॥ किं प्रवक्ष्यामि भो विप्राः पुण्यात् पुण्यतम स्मृतम् ॥ ९१ ॥
एतस्मात् कारणाद्ब्रह्मन् श्रोतव्या सा प्रयत्नतः । विष्णुलोकं समाप्नोति सर्व्व-पापैः प्रमुच्यते ॥ ९२ ॥ वक्तारं पूजयेद्भक्त्या पितृभिर्मुक्तहेतवे । ब्राह्मणी गां प्रयच्छेत स्वर्णवस्त्रादिभूषणैः ॥ ९३ ॥ सिता क्षीरादिपाकैश्च भोजयित्वा द्विजोत्तमम् ॥ गन्धाद्यैरर्चनं कृत्वा बंधुवर्गसमन्विताः ॥ ९४ ॥ स्वर्णादिद्रव्य-युक्तोश्च वाहनासनमुद्रिकां ॥ दत्त्वा समापयेद्भक्त्या पुस्तकस्योपदैवतैः ॥ ९५ ॥ व्यासं पुरोहितं भक्त्या वक्तारं स्वगृहं नयेत् ॥ चतुरश्रं गृहं ग्रामं धनं चान्नसमन्वितम् ॥ ९६ ॥ भूषणानि विचित्राणि वस्त्राणि विविधानि च ॥ शकटं पूरयित्वान्नं ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ९७ ॥ वैश्यो वस्त्राणि चान्यानि दक्षिणाभिश्च तोषयेत् । शूद्रोऽपि चान्नदानेन गृहं युक्तं प्रदापयेत् ॥ ९८ ॥ सूतकान्ते तथा पूजा व्यासादौ कारयेन्नरः ॥ वस्त्रादिभिर्वर्द्धयेत् पूजयेद्वाचकं शुभम् ॥ ९९ ॥

Colophon. इति श्रीगरुड़पुराणे प्रेतकल्पे एकोनविंशतिसाहस्र्यां संहितायां चोत्तरखंडे श्रीभगवान्गरुड़संवादे पंचविंशति (?) तमोऽध्यायः ॥ श्लोकसंख्या १५७० ॥ लिखितं मया श्रीमद्ब्रजगुरुमातृपण्डितवालमुकुन्दस्य पठौ जयोनाभी तस्या भते (?) सति (?) श्रीदारागञ्ज प्रयागतीर्थाश्रयेन (?) पण्डित-जयकृष्णमिश्रेण शुक्लाष्टम्यां ८ सोमे सं १९०५

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 28. चण्डीव्याख्या । Chaṇḍīvyākhyā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 5 inches. Folia, 113. Lines, 2-11 in a page. Character, Nagara. Date, Śaka 1774, Samvat 1909; Bengali era 1259; A. D. 1852. Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary, entitled Guptavatī, on the Chaṇḍī Māhātmya, generally known by the name of Saptaśatī, as consisting of seven hundred verses, by Bhāskara-rāya Bhāratīdīkṣita-mahāgnīchit, son of Gambhīra-rāya Bhāratīdikṣita of Benares.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरवे नमः ॥ श्रीरामं प्रति पुष्क-राभिधमहायचैव वेदत्रयव्याख्यानावसरे विशिष्टकथितं श्रीविष्णुधर्मोत्तरे ॥

दुर्गां धेनुमुपह्नयामि सुदुघामित्यृगातं (?) शंकराचार्य्यं शिष्यचतुष्टयेन सहितं वंदे गुरूणां गुरुम् ॥१॥ विधिविष्णुमुखामरौदयस्थितिनाशेषु शिवोप्यमीश्वरः ॥ जगदंब तव त्वयक्रमः चण्मुद्दालकपुष्पभंजिका ॥ २ ॥ कवचार्गलं च कीलक-मादौ मध्ये त्रयोदशाध्यायौ ॥ अंते प्राधानिकवैकृतिके मूर्त्तिरयं रहस्या-नाम् ॥ ३ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणाध्यायेषूनविंशती गुणान् ॥ अर्थान् प्रकटी कुर्व्वते भास्कररायोऽपि चित् कतिचित् ॥ ४ ॥ सप्तशती जयशती प्रभवती सत्यवती च तप्तवती ॥ मम तु मतीरन्वितवती गुप्तवती नाम विमर्शं विहृ-तिम् ॥ ५ ॥ काव्यव्याकृतितार्किकौपनिषदैर्ध्वैकैकविज्ञैः कृताष्टीकाः संति चतुर्विधा अपि चमत्कारावहास्तद्विदाम् ॥ तास्वष्टोजपहोमतर्पणमुखानु-ष्ठानमात्रौपयोग्यर्थं ज्ञानमभीप्सतां न विदुषां चित्ते चमत्कुर्व्वते ॥ ६ ॥

End. चतुष्टयं पीठिकानां प्राचीनानां च तु (ष्ट ?) ये चमत्कृतिकरी भूयान्नवी-नानां च मत्कृतिः ॥ १ ॥ साधुच्छायाप्रमितप्रमोदवर्षं चिदंबरे जनिता ॥ साधुच्छायाप्रमितप्रमोदवर्षं चिदंबरे ततुतात् ॥ २ ॥ गुरुरेव शिवो गुरुर्मेव गुरुर्णेव सहास्मि नमो गुरवे ॥ न गुरोरधिकं शिशुरस्मि गुरोर्मीति-रस्तु (?) गुरौ जयनाथ गुरौ ॥ ३ ॥ श्रीकाशीपुरवासिसोमपसुधी-गंभीररायद्भारतीपुत्रेणाशिचिता मया रचितया चंडीस्तुतिष्टीकया ॥ यावदा-दिषु सप्तमी भ्रमरिणी ॥ भीमातटे सन्नतिचेवे नः कुलदेवता वसति श्रीचंद्रभागायता ॥ ४ ॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणसर्व्वतंत्रस्वतंत्रश्रीमद्गंभीर-रायभारतीदीक्षितात्मजभास्कररायभारतीदीक्षितमखाशिचिता गुप्तवती-समाख्या सप्तशतीव्याख्या समाप्ता ॥ शकाब्दाः १७७४ संवत् १९०९ सन १२५९ इंराजी १८५२ साल तारिख आश्विन कृष्ण तृतीयायां सौराश्वि-नस्य सप्तदशदिने इंराजी १ आक्टवरे लिखितं श्रीगोविन्दरामशर्म्मणा श्रीर्जयति ॥

विवरणम् —श्रीमद्गंभीररायभारतीदीक्षितात्मजभास्कररायभारतीदीक्षितमखाशिचिद्विरचित-गुप्तवतीसमाख्यदेवीमाहात्म्यव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 29. चण्डीटीका । Chaṇḍīṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 47. Lines, 5–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another commentary on the same work, entitled Tattvavibōdhinī, by Mahāmahopādhyāya Vidyāvinōdāchāryya.

Beginning. ओं नमश्चण्डिकायै नमः । नत्वागमगतागूढं भास्वत्कमनैकवत् । विद्याविनोद आचार्यश्चण्डिटीकां करोत्यसुं ॥ प्राक् किल भगवान् बादरायणान्तेवासी जैमिनीरधीतवेदवेदाङ्गभारतोऽपि सन्दिहानो मार्कण्डेयं महर्षिमुपगम्याप्राक्षीत् । श्री भगवन् मन्वन्तरचतुर्दश मूयन्ते कि ते केन कर्मणा वा तत्तामूतास्तानमानानुपूर्व्वोत्तया (?) इत्युक्तो मार्कण्डेयो महर्षिः प्रत्यवोचत् । नायमस्माकं कथायाच इति सर्व्वाभिज्ञान् विन्ध्याचलनिलयांश्चतुरः पक्षिणः पृच्छति मुनिनोपदिष्टोऽसावपि तथाकार्षीत् तेन धर्म्मपक्षिणः आनुपूर्व्व्या चतुर्दशमन्वाख्यानं वर्णयन्तोऽष्टममन्वन्तरकथां प्रक्रममाणा ऊचुः ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ मकाणीरपत्यं मार्कण्डेयः शुभादित्यादयः वसातु कादृवेयानि (?) इत्युक्तार सुता । चिरजीवित्वात् महत्त्वार्थं वन्यादानुपन्यस्तवान् । उवाचेति भागुरिरिति शेषः (?) ।

End मार्कण्डेयवचनमिदं ॥ इति देवी चण्डिका तयी राजवैश्ययोरिति वरं यथाभिलषितं दत्वा तयस्तत्क्षणात् अन्तर्हिता बभूव तयोरदृश्या अभवत् । व्यापकतया अवतिष्ठते च इत्यर्थः कोदृशी ताभ्यां राजवैश्याभ्यां अभिष्टुता आभिमुख्येन स्तुतवती । एवं । सुरथः क्षत्रियर्षभः क्षत्रियश्रेष्ठ एवं पूर्व्वोक्तप्रकारेण देव्या वरं लब्ध्वा देव्याः सकाशात् अभिलषितं प्राप्य सूर्य्यात्विवस्वतो जन्मोत्पत्तिं समासाद्य सावर्णिर्मनुर्भविता सावर्णिरभवत् मनुर्भवितेत्यर्थः । अद्यतने लट् अतएव स बभूव इत्यर्थः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीविद्याविनोदाचार्य्यचण्डीटीकायां तत्त्वविरोधिन्यां देवीमाहात्म्यं सम्पूर्णं ॥ ॥

विवरणम् – महामहोपाध्यायश्रीविद्याविनोदाचार्य्यविरचितदेवीमाहात्म्यटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 30. **चन्द्रलासहस्रनाम ।** Chandralāsahasranāma. Substance, foolscap paper, 10 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 5–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A fragment of the Skandapurāṇa, enumerating the thousand names of Chandralā, a Goddess worshipped in the Karṇāṭa country.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशारदायै नमः ॥ श्रीचंद्रवदनायै नमः ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ भगवन् नखिमक्षारे मुनिर्मांशयच: पुरा ॥ तैर्नामभिः प्रतुष्टाव देवीं श्रीचंद्रलांविकां ॥ १ ॥ तानि मे ब्रूंस कृपया तदागमपुर:सरं ॥

End. नारायणि नमोतानि (?) पठन्नाप्नोत्यभीप्सितं ॥ शृणोतु य इदं भक्त्या पठेच्चापि सकृन्नरः ॥ ४४ ॥ स सर्व्वदुःखनिर्मुक्तो महतीं श्रियमश्नुते ॥ त्वमप्येतत् सदा ब्रह्मन् पठ देव्याः प्रसंनये (?) ॥ ४५ ॥ दुर्वृत्तसेतुनृपतीचयभाषिकृपा श्रीमातृदिव्यचरितामृतलोभनीयं ॥ भक्त्या शृणोतु य इदं मनुजोन सेतुं स्कंदं स विंदति रिपुक्षयपूर्व्वमर्दि ॥ २ ॥ २४६ ॥ श्री ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदे शक्तिरहस्ये नदीवैभवकांडे सिंह्याद्रिखंडे संगतिचेत्रमाहात्म्ये सेतुस्कंदे टीकायां (?) सहस्रनामकथनोनाम द्वाविंशोध्यायः ॥ श्रीरस्तु ॥ इति गङ्गरीपमनामकरामभट्टेन पुण्यायामे लिखितं॥ आश्विन ६ युद्ध भौमे ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतचन्द्रलासहस्रनामरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 31. **जैमिनिभारतम् (आश्वमेधिकपर्व्व) ।** Jaiminibhāratam (Aśvamedhikaparva). Substance, country-made white and yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 306. Lines, 5–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1691. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete (only a part).

An elaborate work describing the exploits and character of the Pāṇḍavas, in verse, entitled Jaimini Mahābhārata. It is supposed to have been written by Ṛiṣi Jaimiṇi, but is evidently a work of a later age, written in imitation of the great Mahābhārata. Only one Parvan of this work is extant, describing the great horse-sacrifice of Yudhiṣṭhira.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ व्यासं वसिष्ठनप्तारं शक्तेः पौत्रमकल्मषं (?) । पराशरात्मजं वंदे शुकतातं तपोनिधिं ॥ १ ॥ जनमेजय उवाच ॥ कथं युधिष्ठिरः श्रीमो मम पूर्व्वपितामहः । हयमेधं क्रतुवरं चक्रे बंधुभिरन्वितः ॥ २ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ शृणु राजेंद्र वक्ष्यामि धर्म्मराजस्य चेष्टितं । दिवं पितामहे जाते धर्म्मपुत्रोतिदुःखितः ॥ ३ ॥ यदृच्छया च संप्राप्तं व्यासं पप्रच्छ सादरं ॥ केनोपायेन मे ब्रह्मन् गोत्रक्षयकृतं भयं ॥ ४ ॥ ध्रुवं विनाशं प्राप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन ॥ विना भीष्मेण कर्णेन तथा द्रोणेन वर्जितं ॥ ५ ॥ न मे प्रीतिप्रदं राज्यं यत्प्राप्तं पूर्व्वमार्जितं ॥ कर्णस्य मंदिरं रम्यं ब्रह्मघोषसमन्वितं ॥ ६ ॥ मया युष्मं कृतं

तात सांप्रतं दानवर्ज्जितं ॥ यथार्ज्जितं यथा नित्यं यज्ञा मानं तथा धर्मं। धर्मादपि सुखंयति तव सुखंयति श्रोतकं ॥

End. अष्टादशपुराणानां पठनाद्यत् फलं लभेत्। तत्फलं समवाप्नोति भारतश्रवणान्नरः॥ समग्रं भारतं तेन श्रुतं भवति भूतले॥ य आश्वमेधिकं पर्व्व शृणुयाद्भावपूर्व्वकं॥ अस्मिन् पर्व्वणि राजेंद्र समाप्ते पूजनं शृणु। ब्राह्मणान् भक्ष्यभोज्यैश्च संपूज्य वस्त्रभूषणैः॥ अश्वो देयः सुवर्णस्य दशकर्षसमन्वितः। प्रत्यक्षं वृषभो देयस्तदा पर्व्वफलं भवेत्॥ यथा शक्त्यापि वै कार्य्यो विधिः पर्व्वणि यः स्मृतः। चतुर्द्दश च पर्व्वाणि कथितानि विशांपते॥ अतश्चाश्रमवासाख्यं पर्व्व राजन् शृणुष्व तत्॥ वसमानेषु पार्थेषु कुंत्या सह गजाह्वये॥ वर्षाणि नवजातानि सुखेन भरतर्षभ॥

Colophon. इति श्रीमहाभारते आश्वमेधिके पर्व्वणि जैमिनीये पर्व्वश्रवणफलं समाप्तं॥ ॥ शुभमस्तु॥ ॥ संवत् १६९१ समये आषाढ़ वदि चतुर्द्दशी॥ लिखितं कृष्णदेवः कायस्थकरमाजीतपुरस्थाने गच्छीला॥ ॥ जैमिनिपर्व समाप्तं॥ ४॥ ॥

विवरणम्—जैमिनिमहर्षिविरचितं जैमिनिमहाभारतं नामापरविधं महाभारतं सुप्रसिद्धमेव। पुस्तकस्यास्य अश्वमेधपर्व्वमात्रं विद्यते।

No. 32. जैमिनिभारतं। Jaiminibhāratam. Substance, country made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 245. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete (as a part).

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 33. जैमिनिभारतम्। Jaiminibhāratam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 159, Lines, 8–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

A third (incomplete) copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 34. **तीर्थयात्रानुक्रमणिका ।** Tirthayātrānukramaṇikā. Substance, country-made white paper, 10×2 inches. Folia, 20. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A fragment of the Skandapurāṇa on pilgrimage.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसूत उवाच ॥ इदं स्कांदमहं श्रुत्वा काशीखंडमनुत्तमं । विस्तरं पतितस्तीर्थि हृदयेपि विचारितं ॥ १ ॥ अनुक्रमणिकाध्यायं तथा माहात्म्यमुत्तमं ॥ पाराशर्य्य समाचक्ष यथा पूर्व्वमिदं भवेत् ॥ २ ॥ व्यास उवाच ॥ सूतावधेहि धर्म्मात्मन् आनुकथ्यं निशामय ॥ एकवेशंपायनाद्याः शृण्वन्त्वपि च वाचकाः ॥ ३ ॥ अनुक्रमणिकाध्यायं माहात्म्यंचापि खंडजं ॥ प्रवक्ष्याम्यद्य नाम्नाय महापुण्यप्रवर्द्धनं ॥ ४ ॥

End. एतच्छृण्वतः पुंसां रूब्वैव विजयी भवेत् ॥ सौभाग्यं चापि प्राप्नुयाच्चिर्म्मलाशयः ॥ १२२ ॥ यस्य विश्वेश्वरस्तुष्टः तस्यैतत् श्रवणे मतिः । जायते पुण्यपुंजस्य महानिर्म्मलचेतसः ॥ सर्व्वेषां मंगलानां च महामंगलमुत्तमं ॥ गृहेपि लिखितं पूज्यं सर्व्वमंगलसिद्धये ॥ १२४ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे काशीखंडे विश्वेश्वरमहात्म्यन्विते तीर्थयात्रानुक्रमणिकानाम शततमोध्यायः ॥ १०० ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गततीर्थयात्रानुक्रमणिकानामकोऽयं निबन्धः ।

No. 35. **देवीभागवतं ।** Devibhāgavatam. Substance, country-made white and yellow paper, 14×6 inches. Folia, 329. Lines, 4-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1861; Śaka 1726. Appearance, not old. Verse. Generally correct. Incomplete.

A work, entitled Devibhāgavata, describing the greatness of the Goddess Durgā in verse. It is divided into twelve skandhas or parts. The codex under notice contains six parts and a portion of the seventh.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशारदांबायै नमः ॥ सर्व्वचैतन्यरूपां तां विद्यामाद्यां च धीमहि ॥ बुंधीव (?) इत्यंजनिवयां बुद्धिं या नः प्रचोदयात् ॥ १ ॥ शौनक उवाच ॥ सूत सूत महाभाग धन्योसि पुरुषर्षभ ॥ यदधीता त्वया

सम्यक् पुराणसंश्रिताः शुभाः ॥ २ ॥ अष्टादशपुराणानि क्रमेण मुनिमानद ॥ कथितानि सुदिव्यानि पठितानि त्वया किल ॥ ३ ॥ पंचलक्षणयुक्तानि सरहस्यानि मानद ॥ त्वया ज्ञातानि सर्वाणि व्यासात् सत्यवतीसुतात् ॥ ४ ॥ अस्माकं पुण्ययोगेन प्राप्तस्त्वं क्षेत्रमुत्तमम्। दिव्यं विन (?) पुण्यं कलिदोषविवर्जितं ॥ ५ ॥ समाजोत्र मुनीनां वै श्रोतुकामोस्ति पुण्यदं। पुराणसंहितां सूत ब्रूहि त्वं नः समाहितः ॥ ५ ॥ दीर्घायुर्भव सर्वज्ञ तापत्रयविवर्जितः ॥ कथयाद्य महाभाग पुराणं ब्रह्मसंमतं ॥ ६ ॥ श्रोत्रेंद्रिययुताः सूत नराः स्वादुविचक्षणाः न शृण्वंति पुराणानि वंचिता विधिना हि ते ॥ ७ ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—देवीभागवतं नाम सुप्रसिद्धोऽयं निबन्धः।

No. 36. नरसिंहपुराणम्। Narasiṁhapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 88. Lines, 9–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

•Narasiṁhapurāṇa is an Upapurāṇa. It consists of 63 chapters.

Beginning. ओं नमः श्रीनरसिंहाय नमः ॥ तप्तहाटककेशान्तज्वलत्पावकलोचन। वज्राधिक नखस्पर्श दिव्यसिंह (दिव्यसिंह ?) नमोऽस्तु ते॥ नखमुखविलसितदितितनयोरःपरिपतदसृगरुणीकृतगात्रः। हिमधरगिरिरिव गैरिकमुक्तो नरहरिरहरहरवतु स युष्मान्॥ हिमवद्वासिनः सर्व्वे मुनयो वेदपारगाः। त्रिकालज्ञामपन्नाणी (?) नैमिषारण्यवासिनः॥ येऽर्बुदारण्यनिरताः पुष्कराण्यवासिनः (?) महेन्द्राद्रिरता ये च ये च मलयनिवासिनः। धर्मारण्यरता ये च दण्डकारण्यवासिनः। श्रीशैलनिरता ये च कुरुक्षेत्रनिवासिनः॥ कुमारपर्व्वतस्थाश्च ये च पम्पानिवासिनः॥ एते चान्ये च बहवः सशिष्या मुनयोऽमलाः। माघमासे प्रयागन्तु स्नातुं तीर्थे समागताः॥ तत्र स्नात्वा यथान्यायं कृत्वा कर्म्म जपादिकं। नत्वा तु माधवं देवं (?) कृत्वा तु पितृतर्पणं॥ दृष्ट्वा तत्र भरद्वाजं पुण्यतीर्थनिवासिनं॥ तं पूजयित्वा विधिवत्तेन ते च सुपूजिताः॥ आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु

यथाक्रमं। भरद्वाजेन दत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः॥ कथाश्रिताः कथाः सर्व्वे परस्परमथाब्रुवन्॥ कथान्तेषु ततस्तेषां मुनीनां भावितात्मनां। आज-गाम महातेजाः सूतपुत्रो महामतिः। व्यासशिष्यः पुरान(?)श्री रोमहर्षण-संज्ञकः। तान् प्रणम्य यथान्यायं स तैश्चाप्यतिपूजितः। उपविष्टो यथा-योगं भरद्वाजमतेन सः॥ व्यासशिष्यं सुखासीनं सूतं वै रोमहर्षणं॥ तं पप्रच्छ भरद्वाजो मुनीनामग्रतस्तदा। श्रीभरद्वाज उवाच॥ शौनकस्य महा-सत्रे वराहाख्या तु संहिता। वेत्तुः श्रुता पुरा सूत एभिरस्माभिरेव च॥ साम्प्रतं नरसिंहाख्या (ख्यां ?) वेत्तुः पौराणसंहिता श्रोतुमिच्छाम्यहं सूत श्रोतुकामा इमं स्थिताः॥

End. एवं ते कथितं सर्व्वं भरद्वाज महामते। पुराणं नारसिंहाख्यं मुनीनां सन्निधौ मया॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वन्तराणि च। वंशानुचरितश्चैव सर्व्वं तरति दुष्कृतं॥ ब्रह्मणेदं पुराणोक्तं (?) मरीच्यादीनां महामुने (?)। तेभ्यश्च भृगुणा प्रोक्तं मार्कण्डेयेन वै यतः। मार्कण्डेयेन वै प्रोक्तं राज्ञो वै नाकुलस्य च। प्रसादान्नरसिंहस्य प्राप्त (?) व्यासेन धीमता॥ तत्प्रसादा-न्मया प्रोक्तं सर्व्वपापप्रणाशनं॥ पुराणं नारसिंहाख्यं मया च कथितं तव॥ मुनीनां सन्निधौ (?) पुण्यं स्वस्ति वोऽस्तु व्रजाम्यहं॥ यः शृणोति शुचि-र्भूत्वा पुराणं ह्येतदुत्तमं॥ माघे मासि प्रयागस्य स्नात्वा पुण्यमवाप्नुयात्॥ भक्त्या यः श्रावयेद्भक्तो नित्यं नरहरेरिदं। सर्व्वतीर्थफलं प्राप्य विष्णुलोके स मोदते॥ श्रुत्वैतन्मुनिभिः सार्द्धं भरद्वाजो महामतिः॥ सूतमभ्यर्च्य तत्रैव स्थितवान् मुनयो गताः॥ सर्व्वपापहरं दैवं पुराणं नृहरेरिदं पठ्यतां(?) शृण्वतां नृणां नरसिंहः प्रसीदति॥ प्रसन्ने देवदेवेशे सर्व्वपापक्षयो भवेत्॥ पक्षिणः पापबन्धास्ते मुक्तिं यान्ति परां गतिं॥ नखैः सुतीक्ष्णैर्व्विददार वैरिणं दिवौकसां तं प्रणमामि केशवं॥ व्याघ्रभूहिम्रभास्वत्पृथुस्खलित-सटाच्छादिता छिन्नमार्गः (?)। पातालं प्राप्तपादः प्रखरतरनखश्रीतको नारसिंहः॥ करखरनखरैः भिन्नदैत्याधिरं वः॥ किंकि सिद्धसत् किन्नः (?) सद्यस्वपुभेटच चिर' गृहीतो नेवाधिकः? सोऽपि जीवेद्रणमपनयतां सोपि नित्यं हरीशः (?)॥ चापमजलमचैर्दभर्गाघ्रिवान् (?) यः स रोचते॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहपुराणे चिषष्टितमोऽध्यायः समाप्तश्चेदं नरसिंहपुराणं॥

विवरणम्—नरसिंहपुराणं नाम महापुराणेष्वन्यतमत्।

No. 37. **नाममाहात्म्यम् ।** Nāmamāhātmyam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 38. Lines, 5–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1837. Appearance, old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the sacredness and efficacy of the names of Viṣṇu and Śiva, citing authorities in support, from several Purāṇas and Saṁhitās, by Raghunāthendra Yati.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीरामाय नमः ॥ यन्नामकीर्त्तनादेव सद्यः पापक्षयो भवेत् ॥ तमहं संसारातीतं शिवं कृष्णं विष्णुमाश्रये ॥ १७ ननु नामकीर्त्तनात् सद्यः पापक्षयप्रतिपादकमंत्रार्थवादेतिहासपुराणोपपुराणसंहितागमादीनां कर्म्मानुष्ठानादिपराणां स्वार्थेऽपि प्रामाण्यं नास्तीति चेन्मानांतरसंवादिविसंवादिवाक्यानामपिर्हिंसस्य भेषजं स प्रजापतिरात्मनो वपामुदखिदद्यजमानः प्रस्तर इत्यादीनामिवाप्रामाण्यं स्वार्थे उतमानांतरसंवादविसंवादरहितानामपि आद्य इष्टापत्तिः द्वितीयस्तु न संभवति तादृशवाक्यानां स्वार्थं अवांतरतात्पर्य्यस्य देवताधिकरणादौ व्यासादिभिर्भाष्यकारादिभिश्चांगीकृतत्वात् ॥ भट्टाचार्य्यैश्च ॥ अथवा मंत्रार्थवादेतिहासपुराणप्रामाण्यात् सृष्टिप्रलयावपीष्यत इत्यादिग्रंथेन मंत्रार्थवादादीनां प्रामाण्यस्वीकाराच्च मंत्रार्थवादयोः स्वार्थे प्रामाण्यं नास्तीति वदतो मडुक्तस्यानर्थप्राप्तिदर्शनाच्च नामकीर्त्तनात् पापक्षयप्रतिपादकवाक्यानामपि मानांतरसंवादविसंवादयोरभावात् स्वार्थेपि प्रामाण्यं स्वीकर्त्तव्यमेव ।

End. वशिष्ठतंत्रे (?) ॥ हरिपूजापरो यस्तु हरिनामपरायण(:) । स स्नातः सर्व्वतीर्थेषु सर्व्वयज्ञेषु दीक्षितः ॥ १९ ॥ तथा । श्रीशब्दपूर्व्वं जयशब्दमध्यं जयद्वयानंतरतश्चैव ॥ त्रिःसप्तकृत्वो नरसिंहनाम जपन्ति हन्ति द्विजकोटिहत्यां ॥ २० ॥ सकृदुच्चारितं नाम हरेर्नाम चिदात्मकं ॥ फलं नास्य क्षमो (?) कर्त्तुं सहस्रवदनो विधिः ॥ २१ ॥ ग्रंथांतरे श्रीकृष्णः ॥ सत्यं ब्रवीमि मनुजाः स्वयमूर्द्ध्वबाहुर्यो मां मुकुंद नृ(नर ?)सिंहजनार्द्दनेति ॥ जीवन् जपत्यनुदिनं मरणे रणे वा पाषाणकाष्ठसदृशाय ददाम्यभीष्टं ॥ २२ ॥ यन्नामकीर्त्तनादेव कृतार्था अप्यहो वयं तस्मै शिवाय कृष्णाय भूयो भूयो नमाम्यहं ॥ २३ ॥ भगवन्नाममाहात्म्यं ग्रंथानां संग्रहः कृतः ॥ रघुनाथेंद्रयतिना शिवस्य परितुष्टये ॥ २४ ॥

Colophon. इति श्रीअखिलशास्त्रसारसमुच्चये श्रीहरिहरनाममहिमा संपूर्णः ॥ श्रीसंवत् १८३७ ॥ श्री

विषयम्—रघुनाथेन्द्रपतिकृतं श्रीहरिहरनामममाहात्म्यमशिवमाषसंग्रहीतम् ।

No. 38. पराशरपुराणम् । Parāśarapurāṇam. Substance, country-made white and yellow papers, 15 × 6 inches. Folia, 32. Lines, 5–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

Parāśara Purāṇa is an Upapurāṇa. It consists of 18 chapters.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ क्षीरमरुज्जलमध्यस्थं सांबं संसारभेषजम् । गौरवर्णं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम् ॥ १ ॥ मेरुशृंगे समासीनं संसारोदधितारकम् ॥ सूतः प्रणम्य सर्व्वज्ञं श्रीपराशरमादरात् ॥ २ ॥ पप्रच्छ परमं गुह्यं भक्त्या परमया मुदा भवपाशेन बद्धानां भवपाशविमोचनम् ॥ ३ ॥ पराशरोपि भगवान् भवानीपतिवल्लभम् ॥ प्राह कारुणिकः श्रीमान् ध्यात्वा सांबं त्रिलोचनम् ॥ ४ ॥ श्रीपराशर उवाच ॥ पुरा पुराणमखिलं व्यासः सत्यवतीसुतः ॥ कृत्वा शिवप्रसादेन मुनीनां भावितात्मनां ॥ ५ ॥ दर्शयित्वा मुनीन्द्रेभ्यस्तैः प्रसन्नैर्महात्मभिः पूजितोभवदत्यर्थं पुरजित्पादवल्लभः ॥ ६ ॥ वस्मिन्नवसरे श्रीमान् महाकारुणिकोत्तमः ॥ महादेवो महादेव्या सह-सन्निहितोभवत् ॥ ७ ॥ तंह त्रिनेत्रं चंद्रशेखरं (?) ॥ प्रणम्य मुनयः सर्व्वे दंभव (?) पृथिवीतले ॥ ८ ॥ प्रदक्षिणत्रयं कृत्वा प्रपूज्य परमेश्वरम् । तुष्टुवुर्हृष्ट-मनसो विकृता विवशाः सूत ॥ ९ ॥ मुनय ऊचुः ॥ शिवाय सत्यविज्ञान-महानंदस्वरूपिणे ॥ सविलचणहीनाय स्वयं वेद्याय ते नमः ॥ १० ॥ स्वात्-प्रसूतमहामायाशक्तिवैभवसाक्षिणे ॥ सृष्टे भर्त्रे च संहर्त्रे सर्व्वस्य जगतः सदा ॥ ११ ॥ ब्रह्माकारे तु मायायाः स्वय(?) चिच्छक्तिरूपतः ॥ संस्थिताय स्वतंत्राय नमः सांबाय शंभवे ॥ १२ ॥

End. इतःपरं न वक्तव्यमणुमात्रमपि द्विज ॥ श्रोतव्यं च तथा नास्ति सूत सत्यं न संशयः ॥ १३ ॥ महादेवप्रसादेन पाराशरसमाह्वयम् मया पराशरेणैव पुराणमिदमीरितम् ॥ १४ ॥ व्यासपुत्रः सूतः श्रुत्वा पाराशर्यं पराशरात् ॥ पुराणं दंडवद्भूमौ प्रणाममकरोद्गुरोः ॥ १५ ॥ नमो रुद्राय देवाय स्वतं-त्रायाखिलात्मने ॥ प्रधानपुरुषेशाय जगत्सर्गादिहेतवे ॥ १६ ॥ या विभाति सदा साक्षिरूपेण स्वभावतः ॥ तामसमाम्बादरेणैव शिवामानंद-दायिनीं ॥ १७ ॥ चण्डीनरसहस्रेण श्लोकैनैव विनिर्मितम् ॥ इदमष्टादशा-ध्यायैः शिवोचैव च दर्शितः ॥ १८ ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे पराशरे पञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ १८ ॥ राम राम ॥ १८ ॥ राम ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम्— पाराशरपुराणं नाम्नीपपुराणेष्वन्यतमम् ।

No. 39. पाराशरपुराणम् । Pārāśarapurāṇam. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 37. Lines, 3–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and torn in parts. Verse. Generally correct Complete

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्वम्

No. 40. पञ्चरत्नम् । Pañcharatnam Substance, country made white paper, 6 × 3 inches, bound like an ordinary book Folia, about 200 Lines, 6 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete

A collection of five specially interesting works, viz., Bhagavad-gītā, Sanatkumāra Saṁhitā, Gurugītā, Dharmarājastōtra, and Śrīrāma Stavarāja, entitled Pañcharatna.

Beginning. श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णु (?) गुरुर्देवमहेश्वर ॥ गुरुरेव परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नम ॥ १ ॥ अज्ञान-तिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नम ॥ अखण्डमण्डलाकार व्याप्तं येन चराचर तत्पद दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नम. ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—गुरुगीतासनत्कुमारसंहितादिपञ्चग्रन्थात्मकपञ्चरत्नाभिधं पुस्तकम् ।

No. 41. पद्मपुराणम् । Padmapurāṇam. Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 63. Lines, 13–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Verse. Not correct. Incomplete.

One of the eighteen Mahāpurāṇas, probably the largest of the number. It is divided into five khaṇḍas or parts, viz., (1) Sṛiṣṭi-khaṇḍa, (2) Bhūmikhaṇḍa, (3) Svargakhaṇḍa, (4) Pātālakhaṇḍa, and (5) Uttarakhaṇḍa. The codex under notice contains only a small portion of the Pātālakhaṇḍa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः निरन्तरायोस्तु ॥ सूत उवाच अयोध्यां तुकालेन शंकरेण महात्मना पार्व्वत्या सह देवेन उषित सरयू (?) तटे मुनयस्तं समभ्येत्य शंकरं विश्वरूपिणं काश्यपाद्या महात्मानः पद्मसुरमितौजसं ॥ स्वागतं ते मुनिश्रेष्ठ सभार्य्यः कुत आगतः किमागमनकार्य्यं ते कं देश (˙) तद्गुरुवत: श्रीशंकर उवाच अहं शंभुरिति ख्यातो विप्रो हिमगिरिस्थितो द्रष्टुं च राघवं गच्छे मम कार्य्यं महत्ततः मामाज्ञयति राजासौ पुराणश्रवणेरितः आगच्छंतु भवंतोपि राघवः परितुष्यति ॥

End. श्रीशंभुरुवाच न लौकिकपदार्थानामपहरेण विशेषतः देवे च हरिहरदिवा पुराणेष्विन्मया पुरा देवद्रव्यपहरणानामनीदितया (?) कृत्य अस्या॰ स्तुत्वा-नयेवेद्दो (?) विष्णुहिरण्यवा भवेत् अन्येन कृतं ज्ञानं करवि च सर्वं पर्वं सुरुमन्यापत्ता विस्रन (?) यमस्वेहश्रुत्यते (?) अस्तु पश्च घटाकारस्तुल-मंगुलीरचितं मनेन चीपहतघंटा नादिता पुरा जन्मनि भक्तवराणां घंटानां रत्नाना वसनस्फटायां (पृष्ठायां ?) सत्यां तामेवाग्रभूत्का ब्राह्मणबलिः शोधयित्वाप्यमादयत् तेनैव पापनं (पापेन ?) घंटाकारवमत्तो (मत्तो ?) भविष्यति स याति च शिवस्थानं च * * चापि तथा भवेत् यत्र प्राप्ति (?) कथामिनां शतेन सहस्रो भुवि गुह्याद्गुह्यतमं विप्राः शिवज्ञानप्रदं मुनि सत्तमः कथित विप्राः पुण्ययुतममहत् (?) वर्णितं (?) मयाज्ञात्वा शिवलोके महीयते ।

Colophon. इत्यादिमहापुराणे श्रीपाद्मे पातालखंडे शिवराघवसंवादे उपरिभागे राम-नौचीनामाध्यायः श्रीभवानीशंकराभ्यां नमः श्रीरामचंद्राय नमः

विवरणम्—पद्मपुराणं अष्टादशमहापुराणेष्वन्यतमत् तत्र च द्वितीयं महापुराणं इदमत्यंतम्-खण्डपञ्चके विभक्तम् । तथाच (१) सृष्टिखण्डं (२) भूमिखण्डं (३) स्वर्गखण्डं (४) पातालखण्डं (५) उत्तरखण्डञ्च । अथ प्रतिखण्डं विषयानुक्रमणिका प्रदर्श्यते—(१) सृष्टिखण्डे—पुष्करतीर्थ

तीर्थानाञ्च समाहितमतो द्विज। नानाख्यानैरितिहासाद्यैर्मतो धर्म्मविस्तरः। पुष्करस्य च माहात्म्यं
विस्तरेण प्रकीर्त्तितम्। ब्रह्मयज्ञविधानञ्च वेदपाठादिलक्षणम्॥ दानानां कीर्त्तनं यत्र व्रतानाञ्च
पृथक् पृथक्। विवाहः शैलजायाश्च तारकाख्यानकं महत्। माहात्म्यञ्च गवादीनां कीर्त्तितं
सर्व्वपुण्यदं। कालकेयादिदैत्यानां वधो यत्र पृथक् पृथक्। ग्रहाणामर्च्चनं दानं यत्र प्रोक्तं
विशेषतः॥ तत् सृष्टिखण्डमुद्दिष्टं। (२) भूमिखण्डे—पितृमात्रादिपूज्यत्वे शिवशर्म्मकथा पुरः।
सुव्रतस्य कथा पश्चात् वृत्रस्य च वधस्ततः। पृथोर्वेणस्य चाख्यानं धर्म्माख्यानं ततःपरं। पितृ-
शुश्रूषणाख्यानं नहुषस्य कथा ततः। ययातिचरितञ्चैव गुरुतीर्थनिरूपणम्। राज्ञा जैमिनिसंवादो
बह्वाश्चर्य्यकथायुतः। कथा ह्यशोकसुन्दर्य्या हुण्डदैत्यवधान्विता कामोदाख्यानकं तत्र विहुण्डवधसंयु-
तम्। कुञ्जलस्य च संवादश्च्यवनेन महात्मना। सिद्धाख्यानं ततः प्रोक्तं खण्डस्यास्य फलोदयम्।
सूतशौनकसंवादं भूमिखण्डमिदं स्मृतम्॥ (३) स्वर्गखण्डे—ब्रह्माण्डोत्पत्तिरुदिता यत्रर्षिभिश्च
सौतिना। सभूमिलोकसंस्थानं तीर्थाख्यानं ततः परम्। नर्म्मदोत्पत्तिकथनं तत्तीर्थानां कथा
पृथक्। कुरुक्षेत्रादितीर्थानां कथाः पुण्याः प्रकीर्त्तिताः। कालिन्दीपुण्यकथनं काशीमाहात्म्य-
वर्णनम्। गयायाश्चैव माहात्म्यं प्रयागस्य च पुण्यकम्॥ वर्णाश्रमानुरोधेन कर्म्मयोगनिरूपणम्।
व्यासजैमिनिसंवादः पुण्यकर्म्मकथान्वितः। समुद्रमथनाख्यानं व्रताख्यानं ततःपरम्॥ ऊर्ज्जपञ्चाह-
माहात्म्यं स्तोत्रं सर्व्वापराधनुत्। एतत् स्वर्गाभिधं विप्र सर्व्वपातकनाशनम्॥ (४) पातालखण्डे—
रामाश्वमेधे प्रथमं रामराज्याभिषेचनम्। अश्वमेधोपदेशस्य हयचर्य्या ततःपरम्। नानाराजकथाः
पुण्याः जगन्नाथानुवर्णनम्। वृन्दावनस्य माहात्म्यं सर्व्वपापप्रणाशनम्। नित्यलीलानुकथनं यत्र
कृष्णावतारिणः। माधवस्नानमाहात्म्ये स्नानदानार्च्चने फलम्। धरावराहसंवादो यमब्राह्मणयोः
कथा। संवादो राजदूतानां कृष्णस्तोत्रनिरूपणम् शिवशम्भुसमायोगो दधीच्याख्यानकन्ततः। तस्य
माहात्म्यमतुलं शिवमाहात्म्यमुत्तमं। देवरातसुताख्यानं पुराणज्ञ (?) प्रशंसनम्। गौतमाख्या-
नकञ्चैव शिवगीता ततः स्मृता। कल्पान्तरी रामकथा भारद्वाजाश्रमस्थिता। पातालखण्डमेतद्धि
—(५) उत्तरखण्डे—पर्व्वताख्यानकं पूर्व्वं गौर्य्यै प्रोक्तं शिवेन वै। जालन्धरकथा पश्चात्
श्रीशैलाद्यनुकीर्त्तनम्। सगरस्य कथाः पुण्याः ततःपरमुदीरिता। गङ्गाप्रयागकाशीना
गयायाश्चाधिपुण्यकम्। आम्रादिदानमाहात्म्यं तन्महाद्वादशीव्रतम्। चतुर्विंशैकादशीनां माहात्म्यं
पृथगीरितम्॥ विष्णुधर्म्मसमाख्यानं विष्णुनामसहस्रकम्। कार्त्तिकव्रतमाहात्म्यं माघस्नानफलन्ततः।
जम्बुद्वीपस्य तीर्थानां माहात्म्यं पापनाशनम्। साभ्रमत्याश्च माहात्म्यं नृसिंहोत्पत्तिवर्णनम्।
देवशर्म्मादिकाख्यानं गीतामाहात्म्यवर्णने। भक्ताख्यानञ्च माहात्म्यं श्रीमद्भागवतस्य च। इन्द्र-
प्रस्थस्य माहात्म्यं बहुतीर्थकथान्वितम्। मन्त्ररत्नाभिधानञ्च त्रिपाद्भूत्यनुवर्णनम्। अवतारकथाः
पुण्या मत्स्यादीनां ततःपरम्। रामनामशतं दिव्यं तन्माहात्म्यञ्च वाड़व। परीक्षणञ्च भृगुणा
श्रीविष्णोर्वैभवस्य च। इत्येतदुत्तरं खण्डं। पुराणेऽस्मिन् पातालखण्डस्य विवरणवर्णनादभिधं [illegible]
[illegible]विशेषोऽपि

No. 42. **पद्मपुराणं पातालखण्डम् ।** Padmapurāṇam Pātālakhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 286. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains two portions of the Pātālakhaṇḍa, the Rāmāśvamedha and the Vṛindāvana Māhātmya. The former is complete, but the latter incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् पद्मपुराणान्तर्गतपातालखण्डस्य द्वौ भागौ वर्त्तेते, रामाश्वमेधो वृन्दावनमाहात्म्यञ्च । तत्र रामाश्वमेधः सम्पूर्णो वर्त्तते, वृन्दावनमाहात्म्यञ्चासम्पूर्णम् ।

No. 43. **प्रभासखण्डम् ।** Prabhāsakhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 18 × 6 inches. Folia, 285. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1859. Appearance, old, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains Prabhāsakhaṇḍa, a part of the Skanda-purāṇa.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ प्रभासखंडं लिख्यते ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं ॥ देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ क्षेत्रं क्षेत्रवरं समाप्य विमलं प्राभासिकं भास्वरं सोमेशः पुरसंयुतः स्थितिरसौ येर्वोक्षितो हि क्षणं ॥ ते तीर्त्वा विरतान्तरं भवभयं मुक्ताभिसंभूषिताः स्वर्गं यानवरैः प्रयांति सुकृतैर्[illegible]र्योगिनः ॥ २ ॥ प्रसरद्बिंदुनादाय शुद्धामृतमयात्मने ॥ षट्त्रिंशत्तत्त्वदेहाय नमश्चिन्मात्रमूर्त्तये ॥ सत्रांते सूतमनघं नैमिषेया महर्षयः ॥ पुराणसंहितां पुण्यां पप्रच्छुर्लोमहर्षणम् ॥ त्वया सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तम (: ?) ॥ इतिहासपुराणार्थे व्यासः सम्यगुपासितः ॥ तस्य ते सर्वरोमाणि वचसा हर्षितानि यत् । द्वैपायनं तु भगवांस्ततोभूद्रोमहर्षणः ॥ भवते प्रथमं नाम व्याजहार स्वयं विभुः ॥ मुनीनां संहितां वक्तुं सूत पौराणिकीं कथां ॥ त्वं हि स्वायंभुवे यज्ञे सुत्याहे वितते हरिः ॥ संभूतः संहितां वक्तुं स्वांशे(?)न पुरुषोत्तमः ॥ तस्मात्त्वं नं पृच्छाम पुराणे स्कांदकीर्त्तिते । प्रभासक्षेत्रमाहात्म्यं ब्राह्मी याया स्मृता पुरा ॥ चतुर्णां चैव (स्य ?) वै रौद्रीयायां सर्वार्थसंयुता ॥ चतुर्णसंहिताख्यानं पुराणार्थविशारद ॥

End. सार्द्धकोटिसुतीर्थानां मद्यायामसि भाविनी (?) ॥ सार्द्धकोटिमयं प्रोक्तं मधुमत्यां माधवे पुरे सर्व्वेषां विस्तरः प्रोक्तः प्रभासे हरसन्निधौ ॥ वामन स्वच्छा स्थिती विष्णुः पाताले वासिनी बलि. ॥ मधुमत्यां माधवो देवः सर्व्वकामफलप्रद ॥ इति ते कथितं सर्व्वं प्रभासं दर्शितं प्रोक्त शाश्वत्स्वामिचार्यात् सर्व्वसिद्धिदं ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे चतुरशीतिसाहस्रे वस्त्रापथप्रभासयात्रायां प्रभासखण्ड संपूर्णं समाप्तं ॥ छ ॥ संवत् १८५८ वर्षे आषाढमासे कृष्णपक्षे अमावस्यायां श्रीमद्वासरे बाह्मणं दशावतिथि ॥ छ ॥ राम ॥ राम ॥ ॥ ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतप्रभासखण्डस्थोऽयमाननम वर्त्तते ॥

No. 44. पद्मपुराणं प्रयागमाहात्म्यम् । Padmapurāṇam Prayāga-māhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches, bound like an ordinary book Folia, 159 Lines, 9–13 in a page Character, Nāgara. Date, Samvat 1852 Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout Verse Generally correct Complete

A part of Padmapurāṇa on the greatness of Prayāga.

Beginning. श्रीहनुमते नम श्रीवेदव्यास उवाच कदाचिन्नैमिषारण्ये सूत परमकोविदं कोविदा सर्वधर्मेषु सर्व्वशास्त्रेषु कोविदा १ श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञा सदाचार-परायणा ॥ अनूचाना सदस्याश्च सर्व्वदा धर्म्मवादिन केचित् स्वाध्याय निरताः केचिद्वेदार्थतत्परा: केचिदध्यात्मतत्वज्ञा. केचिद्योगविशारदा २ तर्केषु निपुणाः केचिन्मीमांसायां विचक्षणा. वेदान्तज्ञानसिद्धान्ता साङ्ख्ये कपि जपे रता. ३ वेदाभ्यासेतिनिपुणास्तपसा मौनमाश्रिता सर्व्वतीर्थकृत स्नाना पृथ्वीपर्यटनक्षमा. ४ बहु वर्षिकास्तीर्थाभिलाषेन सा सूर्य्यवर्चस सिद्धा-स्तत्र महात्मान. स्वधर्म्मनिरता' सदा ५ हिमवन्निलया केचिन्महेंद्रनिलया. परे विंध्याद्रिनिलयास्तान्ये सह्याद्रिनिलयास्तथा ७ श्रीशैलनिलया केचित् कुरुक्षेत्रस्थितास्त थै पंचालवासिनो वै च कुमाराचलवासिन ८ मलयाचलगा: केचिन्निषधाचलवासिन: माल्यवन्निलया: केचिच्चित्रकूटाचलवासिन ९ दंडका रण्यनिलया: नैमिषारण्यवासिन. चम्पकारण्यगा: केचिद्दारुवनिवासिन : १० धर्म्मारण्यरता: केचिद्बदर्यारण्यरतास्तथा ब्रह्मारण्य(?)रतास्तान्येऽर्बुदारण्य(?) निवासिन: ११ एते चान्ये च बहव: ऋषयो बहवो गणा: सत: (P) समागता सत्र मिलनस्था त्रिनेत्रिया: १२ कदंकारविहीनाश्च निर्मला. तामवर्जिता:

भगवद्ध्याननिरताः श्रीकागुणकतत्पराः १३ निर्मोहाः क्रोधनिर्मुक्ताः शांता
निर्लोभमत्सराः क्षमादिगुणसंपन्ना दृढभक्ता दयालवः १४ नारायण-
जगन्नाथं सर्व्वाध्यक्षमनामयं भजंतः परया भक्त्या तत्पदाविष्टमानसाः १५
कृष्णाजिनप्रावरणा जटिला ब्रह्मचारिणः भजंतः परमं ब्रह्म जगत्कारणा-
मयं १६ जितनिद्रा जिताहारा द्वंद्वदुःखसहिष्णवः पश्यंतो विष्णुरूपेण
चराचरमिदं जगत् १७ जलभक्षा वायुभक्षाश्च शीर्णपर्णाशनाः सदा निरा-
हारास्तथा चान्ये कंदमूलफलाशनाः १८ कृच्छ्रातिकृच्छ्रपाराकैस्तप्तकृ-
च्छ्रैंदवैः नित्यं संशोधितात्मानः तथा संतप्यनादिभिः १९ धर्म्मार्थकाम-
मोक्षाणामुपायं ज्ञातुमिच्छवः एकत्र मिलिताः सर्व्वे पप्रच्छुरिदमादरात् २०

End

वाचकं पूजयेद्भक्त्या वस्त्रालंकारसाधनैः वित्तशाठ्यं न कुर्व्वीत नान्यथा फल-
भाग्भवेत् ५८ यभवे फलमाप्नोति जलेन तुलसीदलैः भक्त्या प्रथमतश्चापि
सर्ववेत्ता यतो हरिः शुभ वालका(?)यवा देया यथा शक्त्या पयस्विनी गौस्तेन
सकल दत्तं स्या यतः सर्वतोधिका ६० वाचके तोषमापन्ने संतुष्टो माधवः
स्वयं तस्मिन् तुष्टे जगन्नाथे किमलभ्यं जगत्त्रये माहात्म्य पुस्तकं यत्र तीर्थ-
राजस्य तिष्ठति तत्र गंगादयो नद्यो देवता निवसंति हि ६१ य इदं प्रत्यहं
भक्त्या श्रावयेच्छृणुयादपि मानवो यत्र कुत्रापि वेणीस्नानफलं लभेत् ६२
चादावादिपराशरात्मजवरेणोक्तस्ततो नैमिषे सूतेनोक्त •पश्चिम चादर-
भराच्छ्रेण (?) विस्तारितः पद्माद्भूतसुतैश्च चादिमाहियस्तीर्थराजस्य तं
श्रुत्वाप्नोति निजेप्सितं नरवरो नानाविधं निश्चितं ६४

Colophon.

इति श्रीपद्मपुराणे पातालखंडे* प्रयागमाहात्म्ये शेक्ससनकादिसंवादे श्रवण-
पठनफलादिनिरूपणं नाम शततमोध्यायः १०० संवत् १८५२ चैत्रमासि कृष्ण-
पक्षे सप्तम्यां गुरुवासरे लिखितं पद्मपुराणान्तर्गतप्रयागमाहात्म्यवर्णनरूपोऽयं
निबन्धः।

No. 45. भागवतमाहात्म्यम् । Bhāgavatamāhātmyam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 23. Lines, 9–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1850. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A part of Padmapurāṇa on the greatness of the Bhāgavata.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ॥ यं प्रव्रजन्तमनुपेतमपेतकृत्यं द्वैपायनो विरहकातर
आजुहाव ॥ पुत्रेति तन्मयतया (?) तरवोभिनेदुस्तं सर्व्वभूतहृदयं मुनि-

आगतोऽस्मि १ ॥ नैमिषे सूतमासीनमभिवाद्य महामतिं ॥ कथामृतरसा-स्वादकुशलः शौनकोऽब्रवीत् ॥ २ ॥ शौनक उवाच ॥ अज्ञानध्वांतविध्वंस-कोटिसूर्यसमप्रभं सूताख्याहि कथासारं मम कर्णरसायनम् ॥ ३ ॥ भक्तिज्ञान-विरागाप्तौविवेको वर्द्धते कथम्। मायामोहनिरासश्च(स ?)च वैष्णवैः क्रियते कथं ॥ इह घोरकलौ प्रायो जीवश्चासुरतां गतः ॥ क्लेशाक्रांतस्य तस्यैव शोधने किं परायणम् ॥ ५ ॥ श्रेयसां यद्भवेच्छ्रेयः पावनानां च पावनम् ॥ कृष्णप्राप्तिकरं शश्वत् साधनं तद्वदाधुना ॥ ६ ॥ चिन्तामणिर्लोकसुखं सुर्द्रुमः स्वर्गसंपदाम् (?) प्रयच्छति गुरुः प्रीतो वैकुण्ठं योगिदुर्लभम् ॥ ७ ॥ सूत उवाच ॥ प्रीतिः शौनकचित्ते ते ह्यतो वच्मि विचार्य च ॥ सर्व-सिद्धान्तनिष्पन्नं संसारभयनाशन (?) ॥ ८ ॥ भक्त्यौघवर्द्धनं यच्च कृष्णसंतोष-हेतुकम्। तदहं तेऽभिधास्यामि सावधानतया शृणु ॥ ९ ॥ कालव्यालमुख-ग्रासत्रासनिर्णाशहेतवे ॥ श्रीमद्भागवतं शास्त्रं कलौ कीरेण भाषितम् ॥ १० ॥ एतस्मादपरं किंचिन्मनःशुद्ध्यै न विद्यते जन्मान्तरे भवेत् पुण्यं तदा भागवतं लभेत् ॥ ११ ॥

End. असारे संसारे विषयविषसंगाकुलधियः। क्षणार्द्धं क्षेमार्थं पिबत शुकगाथा तुलंसुधां (?)। किमर्थं व्यर्थंतो (?) व्रजत कुपथे कुत्सितकथे। परीक्षित् साक्षादयच्छ्रवणगतिमुक्त्यक्ति (?) कथने ॥ १०१ ॥ रसप्रवाहं संस्थेन श्रीशुकेनेरिता कथा ॥ कंठे संबध्यते ये(न ?) स वैकुंठप्रभुर्भवेत् ॥ १०२ ॥ इति च परमगुह्यं सर्वसिद्धांतसिद्धं सपदि सर्वशास्त्रं विलोड्य (?) ॥ जगति शुककथातो भर्मलम्यत किंचित् पिब परसुखहेतो द्वादश (?) स्कंध-सारम् ॥ १०३ ॥ एनां यो नियतं शृणोति भक्त्या यश्चेनां कथयति शुद्ध-वैष्णवाग्रे ॥ तौ सम्यक् विधिकरणात् फलं लभेते, याथार्थ्यान्नहि भुवने किम (सा ?) साध्यं ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे श्रीभागवतमाहात्म्यनिरूपणं(?)नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ सं १८५० ॥

विवरणम्—पद्मपुराणीयोत्तरखण्डान्तर्गतश्रीमद्भागवतमाहात्म्यवर्णनरूपोऽयं निबन्धः।

* According to the contents of the text, as given in codex No. 41, we stated in our vivaraṇa that Prayāgamāhātmya is treated of in the Svargakhaṇḍa.

No. 46. पद्मपुराणं माघमाहात्म्यम् । Padmapurāṇam Māgha-māhātmyam. Substance, country-made white paper, 10 × 3 inches. Folia, 135. Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1877. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A part of Padmapurāṇa on the sacredness of the month of Māgha.

Beginning. ओं श्रीगणेशाय नमः ॥ आरब्धं नैमिषारण्ये सत्रं द्वादशवार्षिकं ॥ आजग्मुरखिलास्तत्र मुनयो ब्रह्मवादिनः । असितो देवलश्चैव सुमंतुः पैल एव च ॥ सुमतिर्वामदेवश्च जाबालः काश्यपो भृगुः २ पर्वतः शरभंगश्च सुतीक्ष्णोगस्त्य एव च आपस्तंबोथ माण्डव्यः सत्यः कात्यायनस्तथा ३ धौतरोमिगिराश्चैव कपिलो रैभ्य एव च मुद्गलो गौतमश्चैव कण्वः काण्वोविरेव च ४ धूम्रो हारीतकः शंकुः पृथुसंकुश्च संकृति । कौंडिन्यो लिखुवश्चैव काष्णादो गर्ग एव च ॥ ५ कौशिको गालवो बभ्रुः शुकः शक्तिः पराशरः ऋषिर्विभाण्डकः पंको बुधो बोधायनो वसुः ६ जमदग्निर्भरद्वाजो धूम्रपो शौनभार्गवः शौनको नारदश्चैव शतानंदः शातातपः ७ विश्वरूपो विशालाक्षो अंगिरो अंगसो जयः । पक्षः पाशधरः पारः पारगः पक्तितोत्तमः ८ महाकायो महायोगी महाबाहुर्महोदरः । उद्दालको महासेन आर्त्त आमकप्रियः ९ एकपादोर्ध्वपादश्च ऊर्ध्ववाहुर्ध्वशासनः । उग्रशीलो महाशीलो (?) पिंगलो मंत्रवित् पटुः १० शंतिरः ककुषः कालः कैवल्यश्च कलाधरः कल्पांतः कंकणः कंडुः कठः कालाग्निरुद्रग ११ श्वेतवाहनहाप्राज्ञः श्वेताश्वतरसंज्ञकः । एते शिष्यैः प्रशिष्यैश्च प्रशिष्या वेदपारगाः १२ लोकानुग्रहकर्त्तारः परोपकृतिशीलिनः । परप्रियरता नित्यं पञ्चयज्ञपरायणाः ॥ १३ आगत्य नैमिषारण्यनशेषगुणसंयुताः कर्तुमारेभिरे सत्रमथ सूतः समाययौ १४

End. उत्थाय सूतो मुनिपुंगवेभ्यः कृत्वा नमस्कारमतिप्रहृष्टः इत्थं जगादोन्नतबाहुरग्रैर्द्विजोत्तमानां कुशलानि संतु १४० परमिदमितिहासं पावनं तीर्थभूतं दुरितनिलयहेतुं यः शृणोतीह नित्यं स भवति परिपूर्णः सर्वदा सर्वकामैर्व्रजति च सुरलोकं दुर्लभं धर्मयोगैः १४१ उवाच सूतो गुरुवाक्यविभूतिः(?) श्रीमाघमाहात्म्यमिदं पुनः पुनः श्रुत्वा च ते शौनमुख्य मुनींद्रास्सहौर्षसत्रं विधिवच्चितेनु (?) १४२ एवं यः कुरुते माघं प्रतिवर्षं नरोत्तमाः स स्वर्गे रमते लोके यावदिंद्राश्चतुर्दश १४३

Colophon. इति श्रीपाद्मे पुराणे श्रीवसिष्ठदिलीपसंवादे माघमाहात्म्ये चंद्रशर्मोपाख्याने-

विध्याख्यानं नाम सप्तम्यां धोध्याय: १७ समाप्त: शुभमस्तु संवत् १८१७ समै नाम जेष्ठशुक्लपक्षे षष्ठी ६ बुधवासरे इदं पुस्तकं लिखीतं (?) मनीन कायस्थ ग्रंथ क्षोस मधि (?) मद्दानाबाद: ग्राम: शुभमस्तुरस्तु (?)

विवरणम्—पद्मपुराणान्तर्गतमाघमाहात्म्यवर्णनरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 47. पद्मपुराणं रामाश्वमेध: । Padmapurāṇam Rāmāśvamedhaḥ. Substance, country-made white paper, 12 x 6 inches. Folia, 240. Lines, 3-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1851. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa, entitled Rāmāśvamedha.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ श्रीरामाय नम: ॥ श्रीमते रामानुजाय नम: ॥ श्रीगुरुचरणाभ्यां नम: ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं देविं (?) सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ व्यास उवाच ॥ तत: परं भुजगेश्वरम् (?) ॥ वात्स्यायनो मुनिवर: कथामेतां सुनिर्मलाम् ॥ २ ॥ वात्सायन उवाच ॥ शेषाशेषकथाख्याता जगत्सर्गनयादिका: ॥ भूगोलश्च (?) खगोलश्च (?) ज्योतिश्चक्रविनिर्णय: ॥ ३ ॥ महत्तत्त्वादिसृष्टीनां पृथीक (?) तत्त्वविनिर्णय: ॥ नानाराजचरित्राणि कथितानि त्वयानघ ॥ ४ ॥ सूर्यवंशभवानां च राज्ञां चारित्रमद्भुतम् ॥ तत्रानेकमहापापहरा रामकथा कृता ॥ ५ ॥ तस्य वीरस्य रामस्य हयमेधकथा श्रुता ॥ संक्षेपतो मया त्वत्तस्तामिच्छामि सविस्तरम् ॥ ६ ॥

End. त्वया पृष्टा रामकथा मया ते कथिता पुरा किमन्यत् कथ्यतां ब्रह्मन् पुरतस्तव धीमत: ३५ शृण्वंति ये कथामेतां ब्रह्महत्यौघनाशिनीम् (?) ते यांति परमं स्थानं सर्व्वदेवैश्च दुर्लभम् ॥ ३६ ॥ गौश्चर्षैव सुतघ्नश्च सुपो (सुरापो ?) गुरुतल्पग: श्रवणात् पूतो भवत्येवमर्षिरेव हिजवंम ७ श्रीराम राम भतो (भरता?)ग्रज राम राम श्रीराम राम रघुनंदन राम राम श्रीराम राम रख-कर्कश (?) राम राम श्रीराम राम शरणं भव राम राम ३८ ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति पद्मपुराणे पातालखंडे शेषवात्स्यायनसंवादे रामाश्वमेधे (?) संपूर्णो नामाष्टषष्टितमोध्याय: ॥ शुभ (?) मस्तु ॥ लेखकपाठकयोस्तुभ्यं शुभं भूयात्

संवत् ॥ १८५१ ॥ चैत्रपूर्णिमायुक्तपक्षे सोमवासरे लिखितं पुस्तकं स्वं पठनार्थं श्रीमत्पर्वतेश्वरपुरजीलिखनाथि हरिहरवर्मगोसाइ (?) शुभम् (?)

विवरणम्—पद्मपुराणीयपातालखण्डान्तर्गतरामाश्वमेधाभिधोऽयं ग्रन्थः ।

No. 48. **पद्मपुराणं शिवगीता ।** Padmapurāṇaṁ Śivagītā. Substance, country made white paper, 10 × 5 inches Folia, 44. Lines, 5–10 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1739. Appearance, old, and worn out Verse Generally correct Complete.

Śivagītā is a portion of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa.

Beginning ॥ ओं नमः शिवाय ॥ ओं अस्य श्रीशिवगीतामालामंत्रस्य भगवान् श्रीवेद व्यास अगस्त्य ऋषि शिरसे ॥ ओं जगतीच्छंद: हृदि । ओं शिव: परमात्मा देवता हृदये । ओं सर्वव्यापक इति शक्तिनाभौ ॥ ओं प्रणवो बीजं हृदये ओं ह्रं शक्तिनाभौ ॥ ओं ह्रीं शक्ति गुह्ये सर्वार्थसाधने जपे विनियोग: ॥ ओं ह्रं अघोराय अंगुष्ठाभ्यां नम: ॥ ओं ह्रीं तर्जनीभ्यां नम. ॥ ओं ह्रीं मध्यमाभ्यां नम ॥ ओं ह्रौ अनामिकाभ्यां नम. ॥ ओं ह्रं कनिष्ठिकाभ्यां नम: ॥ ओं ह्र करतलपृष्ठाभ्यां नम ॥ ओं ह्रं अघोराय हृदयाय नम ॥ ओं ह्रीं शिरसे स्वाहा ॥ ओं ह्रौ शिखायै वषट् ॥ ओं ह्रौं कवचाय हुं ॥ ओं ह्र नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ ओं ह्रं अस्त्राय फट् ॥ अकारं विन्यसेन्नाभौ सत्त्वरूपं निरञ्जन ॥ उकारं हृदये विद्याद्रजोरूपं द्वितीयकं ॥ मकारं मूर्ध्नि विन्यस्य तमोरूप च चंद्रक ॥ अकारस्य उकारस्य मकारो बिन्दुनादयः । विधानामा स्थिता यत्र तत्परं ज्योतिरीमिति ॥ ३ ॥ अकारो हरिराख्यात उकारस्य पितामह (?) । मकार उच्यते रुद्रस्तत्परं ज्योतिरीमिति ॥ ४ ॥ इच्छा क्रिया तथा शक्तिर्ब्राह्मी गौरी च वैष्णवी ॥ त्रिधा शक्ति: स्थिता यत्र तत्पर ज्योतिरीमिति ॥ ५ ॥

End. अथय च ॥ अद्यप्रभृति न सूत त्वमाचार्य्य: पिता गुरु: ॥ अविद्याया: परं पारं यस्मात्तारयितासि न: ॥ ६२ ॥ उत्पादकब्रह्मदात्रोर्गरीयान् ब्रह्मद: पिता ॥ तस्मात् सूतात्मज त्वत: सत्यं नान्योऽस्ति नौ गुरु: ॥ ६८ ॥ इत्युक्त्वा मुनय: सर्व्वे सायंसन्ध्यामुपासितुं ॥ जग्मु: शनै: स्तुवन्त: सूतं नदीं गौतमीतटे ॥ ६९ ॥ श्री ।

Colophon. इति श्रीमत्पद्मपुराणे शिवगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे शिवराघवसंवादे मोक्षाध्यात्मयोगो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ ॥ १६ ॥ श्री ॥ संवति १७१८ वर्षे कार्त्तिकसितपक्षे द्वितीयारवौ लिखितमिदं शिवं ॥ शुभमस्तु लेखकपाठकयोः ॥ ॥ छ ॥ श्री ॥ १ ॥ श्री ॥ ॥ छ ॥ ॥

विवरणम्—पद्मपुराणीयपातालखण्डान्तर्गतशिवगीताभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 49. त्र्यम्बकक्षेत्रमाहात्म्यम् । Tryambakakṣetramāhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 120, of which foll. 1–17 are wanting Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

A fragment of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa on the sanctity of the Tryambakakṣetra, a sacred place near Nāsik.

Beginning. नास्ति

End. त्र्यम्बकक्षेत्रमाहात्म्यं पठितं वै द्विजन्मना । भवानपि गतस्तत्र केनापि कार्यहेतुना ॥ त्वया त्र्यम्बकमाहात्म्यं श्रुतमध्यायपंचक ॥ एकेन मत्पापं द्वितीयेन दिवं गतः । त्रयाणामथ पुण्येन स्वर्गे ते निश्चला स्थितिः ॥ प्रीतिश्चेत् तव बंधौ स्यात्तर्हि पुण्यं प्रदीयतां ॥ दूतस्य वचनं श्रुत्वा अध्यायद्वयसंभवात् ॥ पुण्याद्विमोचयामास भ्रातरं नरकार्णवात् ॥ श्रुतं च पीतं च तथा च दृष्टं लब्धं जनानां कलिकल्मषघ्नं । चत्वारि रूपाणि चतुर्युगेषु बिभर्त्ति यं ब्रह्मगिरिर्गिरीन्द्रः ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे पातालखंडे त्र्यम्बकक्षेत्रमाहात्म्यश्रवणफलनिरूपणं नाम द्वाविंशत्तमोऽध्याय ॥ समाप्तं संपूर्णम् ॥

विवरणम्—पद्मपुराणान्तर्गतपातालखण्डमाहात्म्यवर्णनरूपोऽयं निबन्धः ॥

No. 50. पाण्डवगीता । Pāṇḍavagīta. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 8 × 4 inches. Folia, 33. Lines, 5–6 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1878. Appearance, not much old, but slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A work on the greatness of the God Viṣṇu, entitled Pāṇḍavagītā.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ पाण्डव उवाच ॥ प्रह्लादनार्द(नारद ? पराशरपुण्डरीक-व्यासाम्बरीषशुकशौनकभीष्मकाद्याः ॥ रुक्माङ्गदार्जुन (र्जुन?) वशिष्ठ (?) विभीषणाद्या एतानहं परमभागवतान् नमामि ॥ १ ॥ भीमसेन उवाच ॥ धर्मो विवर्द्धति युधिष्ठि (?) रकीर्त्तनेन पापं प्रणश्यति वृकोदरकीर्त्तनेन शत्रुर्विनश्यति धनंजयकीर्त्तनेन माद्रीसुतौ कथयतां न भवंति रोगाः ॥ पांडवोवाच (?) शरीरे जर्जरीभूते व्याधिग्रस्ते कलेवरे ॥ औषधं जाह्नवी-तोयं वैद्यो नारायणो हरिः ॥

End. इदं पवित्रमायुष्यं पुण्य पापप्रणाशनं दुःस्वप्ननाशनं पुण्यं पांडवैः परिकीर्त्तितं ॥ ११५ ॥ यः पठेत् प्रातरुत्थाय वैष्णवं स्तोत्रमुत्तमं सर्व्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ११६ ॥

Colophon. इति श्रीपांडवगीता समाप्ता शु(?)भमस्तु ॥ संवत् १८७८ ॥

विवरणम्—पाण्डवगीताभिधश्रीविष्णुमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 51. पुराणसर्व्वस्वम् । Purāṇasarvasvam. Substance, country-made yellow paper, 16 × 5 inches. Folia, 253. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Not correct. Incomplete.

A brief sketch of the Purāṇas, entitled Purāṇasarvasva. Anonymous.

Beginning. प्रथमं ॥ सूत उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्वायम्भुवं मन्वन्तरस्वरूपं कथितं सर्गादौ । स्वारोचिर्नाम द्वितीयो मनुः । तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चिन्नाम देवेन्द्रः पारावताः सतुषिताः देवाः । ऊर्ज्जस्तम्भः दत्तो निर्भ-षतो वरीवान्विश्चलः सोमः सप्त ऋषयः ॥ वै एकत्र पुरुषाद्या स्वारोचिषस्य मनोः पुत्रा राजानो भविष्यन्ति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—निखिलपुराणसारसंग्रहरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 52. पुराणसूचिः। Purāṇasūciḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 148. Lines, 12-22 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a list of contents of all the Upapurāṇas and also of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् नरसिंहप्रमुखाणामुपपुराणानाम् श्रीमहाभारतस्य च सूचयो विद्यन्ते।

No. 53. वृहन्नारदीयपुराणम्। Vṛihannāradīyapurāṇam. Substance, country-made Kaśmīrī paper, 12 × 5 inches. Folia, 159. Lines, 11-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1851. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct, Complete.

One of the Upapurāṇas. It has been published by the Asiatic Society, Bengal, under the editorship of Paṇḍita Hṛiṣīkeśa Śāstrī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥ अमायतं सुदम्य (?) सनकाद्या महौजसः। यथाइ-मईणां च सर्व्वं वंदे सोपि तान् मुनीन् (?)॥ कृतकृत्येषु मुनिषु गंगातीरे मनोरमे॥ १॥ आसीनेषु च सर्व्वेषु अस्तौषीन्नारदो हरिं॥ अथ तत्र सभामध्ये नारायणपरायणं॥ सनत्कुमारः प्रोवाच नारदं मुनिपुंगवं॥ २॥

End. यत्र तत् पठते शास्त्रं श्रद्धयाविष्णुतत्परः॥ १४५॥ तस्य पुण्यफलं वक्ष्ये श्रण्वं (?) सुसमाहिताः॥ शतजन्मार्जितैः पापैः सद्यएव विमुच्यते॥ १४६॥ शतवंशसमेतस्तु देहांते विष्णुमाप्नुयात्॥ यः पठेत् प्रातरुत्थाय श्रद्दन् श्लोक विंशतिं॥ १४७॥ ज्योतिष्टोमफलं तथा गंगास्नानं दिने दिने॥ एतत् पवित्र-मारोग्यं न वाच्यं दुःकृतात्मनां॥ १४८॥ श्री

Colophon. इति श्रीवृहन्नारदीयपुराणे सनत्कुमारनारदसंवादे कलियुगवर्त्तमानमीच-वर्णनो नाम अष्टाविंशोध्यायः॥ २८॥ संमत् (?) १८५१॥ मिति श्रावण-सुदि॥ ५॥ गुरुवासरे (?)॥ पठनार्थिश्रीमत्स्वामीधनेश्वर (?) पुरीजी। लिखितं हरिहरवने॥ शुभमस्तु (?)॥

विवरणम्—वृहन्नारदीयाख्यं पुराणमिदमष्टादशोपपुराणानामन्यतमम्॥

No. 54. ब्रह्मपुराणम् । Brahmapurāṇam. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 84. Lines, 13–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

Brahmapurāna is one of the Mahāpurāṇas and holds the first place in the list thereof. It consists of ten thousand ślokas, and is divided into two parts.

Beginning. श्रीगणेशाय नम. ओं नमो भगवते वासुदेवाय यस्मात् सर्व्वमिदं प्रपंचरचितं मायाजगज्जायते यस्मिंस्तिष्ठति चीयते च समये कल्पानुकल्पे पुनः ॥ यं ध्यात्वा मुनयः प्रपंचरहितं विंदति मोचं ध्रुवं तं वंदे पुरुषोत्तमाख्यममरं नित्य विभुं निश्चलं ॥ यं ध्यायंति बुधाः समाधिसमये शुद्धं वियत्संनिभं नित्यानंदपद प्रपन्नममलं सर्व्वेश्वरं निर्गुणं व्यक्ताव्यक्तपरं प्रपंचरहितं ध्यानैकगम्यं विभुं तं संसारविनाशहेतुमजरं वंदे हरिं मुक्तिदं ॥ सुपुण्ये नैमिषारण्ये पवित्रे मनोहरे नानामुनिजनाकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते शालैश्च कर्णिकारैश्च पनसैर्धवखादिरैः आम्रजम्बूकपित्थैश्च न्यग्रोधैर्देवदारुभिः । अश्वत्थैः पारिजातैश्च चंदनागुरुपाटलै. । बकुलैः सप्तपर्णैश्च पुन्नागैर्नागकेशरैः । शालैस्तालैस्तमालैश्च नारिकेरैस्तथा र्जुनैः । अन्यैश्च बहुभिर्वृक्षैश्चंपकाद्यैश्च शोभिते नानापक्षिगणाकीर्णे नानामृगगणैर्युते नानाजलाशयैः पुण्यैर्दीर्घिकाद्यैरलंकृते ब्राह्मणै. क्षत्रियैर्व्वैश्यैः शूद्रैश्चान्यैश्च जातिभिः । वानप्रस्थैर्गृहस्थैश्च यतिभिर्ब्रह्मचारिभिः सम्पन्नैर्गोकुलैश्चैव सर्व्वत्र समलंकृते । यव गोधूमचणकैर्माषमुद्गतिलेक्षुभि. । चणकाद्यैस्तथा मेध्यैः शस्यैश्चान्यैश्च शोभिते । तत्र दीप्ते हुतवहे हूयमानमहामखे.यजतां नैमिषेयाणां सत्रे द्वादशवार्षिके आजग्मुस्तत्र मुनयस्तथान्येपि द्विजातयः ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—ब्रह्मपुराणमिदं महापुराणानामग्र्यं दशसहस्रश्लोकपूर्णम्, भागद्वययुक्तञ्च ।

No. 55. ब्रह्मपुराणे भारतवर्षविवरणम् । Brahmapurāṇe Bhārata-varṣavivaraṇam. Substance, country-made white paper, 16 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete

A part of the Brahmapurāṇa, containing a description of Bhārata varṣa (India).

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीलहर्षण उवाच ॥ जंबुद्वीपं समुद्राणामेषां मध्यतः स्थितः ॥ तस्यापि मध्ये विप्रेंद्रा मेरुः कनकपर्वतः ॥ चतुरशीतिसाहस्रै- र्योजनैस्तस्य चोच्छ्रयः ॥ प्रविष्टः षोडशाधस्ताद्द्वात्रिंशन्मूर्ध्नि विस्तृतः मूले षोडशसाहस्रो विस्तारस्तस्य पर्वत ॥ भूपद्मस्यास्य शैलोऽसौ कर्णिकाकार संस्थितः । हिमवान् हेमकूटश्च निषधश्चास्य दक्षिणे ॥ नील श्वेतश्च शृंगी च उत्तरे वर्षपर्वताः ॥ लक्षप्रमाणौ द्वौ मध्यौ दशहीनास्तथापरे ॥ सहस्रद्वितयोच्छ्रायास्तथा विस्तारिणश्च ते ॥ भारतं प्रथमं वर्षं ततः किंपुरुषं स्मृतं हरिवर्षं तथैवान्यं मेरोर्दक्षिणतो द्विजा ॥ रम्यकं चोत्तरं वर्षं तथैवान्यं हिरण्मयं ॥ उत्तराः कुरवश्चैव यथा वै भारतास्तथा ॥

End. देशाः पांचालकुरवो मध्यदेशाः प्रकीर्त्तिता कामरूपासाम्रलिप्ताः पूर्वदेश निवासिन ॥ उड्रा कलिंगमगधा दाक्षिणात्याश्च सर्वश ॥ तथापरान्ता सौराष्ट्रा शूरसेनाः परे स्मृता ॥ मारुका मालवाश्चैव पारिपात्रनिवासिन ॥ सौवीरा सैंधवाहूणा. सिन्धाः शाल्वनिवासिन । मद्रनामास्तथा अष्टा पारसीकादयस्तथा ॥ आसां पिबंत सलिलं वसंति च मुदायुता ॥ अत्रापि भारतं श्रेष्ठ जंबुद्वीपे महामुने । पुरुषैर्यत्पुरुषो जंबुद्वीपे स.च कदाचिल्लभते जंतुर्मानुष्यं कर्मसंचयात् ॥ चत्वारि भारते वर्षे युगान्यत्र महामुने ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मपुराणे अनुषंगपादे भरथवर्षविवरणं नाम अध्यायः ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम्—ब्रह्मपुराणान्तर्गतभारतवर्षविवरणरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 56. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणे पंचक्रोशीमाहात्म्यम् । Brahmavaivartapurāṇe Paṁcakrośīmāhātmyam Substance, country-made white paper, 10 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 11–13 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old Verse. Generally correct Complete.

A part of the Brahmavaivartapurāṇa on the sacredness of Pañcakrośī or Benares.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्मपुराणान्तर्गतकाशीमाहात्म्यवर्णनं विद्यते ।

No. 57. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणे काशीमाहात्म्यम् । Brahmavaivartapurāṇē Kāśīmāhātmyam. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 10 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A fragment of the Brahmavaivartapurāṇa in celebration of the sanctity of the same sacred place but different from the last.

अत्रापि काशीमाहात्म्यपरा: कत्यन्ये श्लोका: सन्ति ।

No. 58. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं (श्रीकृष्णजन्मखण्डम्) । Brahmavaivartapurāṇaṁ (Śrīkṛiṣṇa-janmakhaṇdam). Substance country-made yellow and white paper, 14 × 6 inches. Folia, 408. Lines, 8-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

The Brahmavaivarta is a Mahāpurāṇa and is the tenth in the list. It contains eighteen thousand ślokas and is divided into four parts or khaṇdas, *viz.*, Brahmakhaṇḍa, Prakṛitikhaṇḍa, Gaṇeśakhaṇḍa, and Śrīkṛiṣṇa-janmakhaṇḍa. The codex under notice contains the last part. Its contents are fully given in the Sanskrit vivaraṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: नारद उवाच श्रुतं भगवतो ब्रह्मन् ब्रह्मखंडं मनोहरं ब्रह्मणो वदनांभोजात् परमाद्भुतमेव च तत्तत्त्वचनं सम्यक् समागत्य भवा- न्तिकं श्रुतं प्रकृतिखंडं च सुधाखंडात् परं परं ततो गणपते: खंड (?) मखं भवखंडने न मे तृप्तं मनो लोके विशिष्टं श्रोतुमिच्छति श्रीकृष्णजन्मखंडं च जन्मादिखंड (?) मा नृणां प्रदीप: सर्व्वतत्त्वानां कथय (?) हरिभक्तिदं ॥ स (स ?) यो वैराग्यजननं भवरागनिकृन्तनं कारणं मुक्तो (?) मुक्तिकीर्णा (?) भवाधि (श्रि ?) तारणं परं ॥

End. एतत्ते कथितं सर्व्वं यत्श्रुतं गुरुवक्त्रत: ॥ १७ ॥ विदायं देहि विप्रेन्द्रा यामि नारायणाश्रमं ॥ इत्या विप्रवमूहं च नमस्कृत्य समागत (?) ॥ १८ ॥ कथितं ब्रह्मवैवर्त्तं (?) भवतामाज्ञया परं ॥ कायेन मनसा वाचा परं भक्त्या दिवानिशं ॥ १९ ॥ भज सत्यं परं ब्रह्म राधेशं त्रिगुणात् परं मनोऽस्तु ब्राह्मणेभ्यश्च कृष्णाय परमात्मने ॥ २० ॥ शिवाय ब्रह्मणे नित्यं

गणेशाय नमो नम (?) ॥ नमो देव्यै सरस्वत्यै पुराणगुरवे नमः ॥ ७१ ॥
सर्वविघ्नविनाशिन्यै दुर्गादेव्यै नमो नमः ॥ युष्माकं पादपद्मानि दृष्ट्वा पुण्यानि
शौनक ॥ ७२ ॥ अद्य सिद्धाश्रमं यामि यत्र देवी गणेश्वरः ॥ ७३ ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे श्रीकृष्णजन्मखण्डे घत (?) शौनकसंवादे द्वात्रिंशदधिकशततं को(?)ऽध्यायः ॥ १३२ ॥ समाप्त संपू—

विवरणम्—ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं नाम महापुराणानां दशमं। एतच्चाष्टादशसहस्रश्लोकैः पूर्णं। ब्रह्मप्रकृतिगणेशश्रीकृष्णजन्माभिधखण्डचतुष्टयसमन्वितञ्च। पुस्तकेऽस्मिन् तत्र श्रीकृष्णजन्माभिधं चरमं खण्डमात्रं विद्यते—अत्र हि श्रीकृष्णजन्मखण्डे—श्रीकृष्णजन्मसम्प (?) श्रीजन्माख्यानं ततोद्भुतं गोकुले गमनं पश्चात् पूतनादिवधोद्भुतः बाल्यकौमारजा लीला विविधास्तत्र वर्णिताः। रासक्रीडा च गोपीभिः शारदी समुदाहृता। रहस्ये राधया क्रीडा वर्णिता बहुविस्तरा॥ सहाक्रूरेण तत्पश्चान्मथुरागमनं हरेः॥ कंसादीनां वधे कृते सदस्यद्विजसंस्थितिः। काश्यां सान्दीपनेः पश्चाद्विद्योपादानमद्भुतम्॥ यवनस्य वधः पश्चाद् द्वारकागमनं हरेः। नरकादिवधश्चात्र कृष्णेन वि[illegible]कृष्णखण्डमिदं विप्र शृण्वां संसारखण्डनम्॥

No. 59. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं (गणेशखण्डम्)। Brahmavaivartapurāṇam (Gaṇeśakhaṇḍam). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 53. Lines, 7–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1832. Appearance, very old, worn out, torn, writing effaced in parts, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

The third part of the Brahmavaivartapurāṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्मवैवर्त्तपुराणस्य गणेशखण्डं वर्त्तते। तत्र विषयाः—गणेशजन्मसम्प्रश्नः सपुण्यकमहाव्रतं। पार्वत्या कार्त्तिकेयेन सह विघ्नेशसम्भवः। चरितं कार्त्तवीर्यस्य जामदग्न्यस्य चाद्भुतम् विवादः सुमहान् पश्चाज्जामदग्न्यगणेशयोः। एतद्विघ्नेशखण्डं हि सर्वविघ्नविनाशकम्॥

No. 60. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं (गणेशखण्डम्)। Brahmavaivartapurāṇam (Gaṇeśakhaṇḍam). Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 105. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1847. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्वम्

No. 61. ब्रह्माण्डपुराणं ललितोपाख्यानम् । Brahmāṇḍapurāṇaṁ Lalitōpākhyānaṁ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 42. Lines, 2–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

A fragment of the Brahmāṇḍapurāṇa, giving the story of Lalitā.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ चतुर्भुजे चंद्रकलावतंसे कुचोन्नते कुंकुमरागशोणे । पुंड्रेक्षुपाशांकुशपुष्पबाणहस्ते नमस्ते जगदेकमातः ॥ १ ॥ श्रीः ॥ अस्तु नः श्रेयसे नित्यं वस्तु वामांगसुंदरं । यतस्तृतीयो विद्वान् तुरी मदः ॥ अगस्त्यो नाम देवर्षिर्वेदवेदांगपारगः । सर्वसिद्धांतसारज्ञो ब्रह्मानंदरसात्मकः । चचाराद्भुतवृत्तीनि तीर्थान्यायतनानि च । शैलारण्यापगायुक्ताः सर्वान् जनपदानपि । तेषु तेष्वखिलान् जंतून् ज्ञानतिमिरावृतान् । शिश्नोदरपरान् दृष्ट्वा चिन्तयामास तान् प्रति ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—ब्रह्माण्डपुराणान्तर्गतललितोपाख्यानस्यैकदेशोऽयं ग्रन्थः ।

No. 62. ब्रह्माण्डपुराणं ललितोपाख्यानम् । Brahmāṇḍapurāṇaṁ Lalitōpākhyānam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 93. Lines, 12–16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the same work,

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 63. ब्रह्माण्डपुराणम् उत्तरार्द्धम्। Brahmāṇḍapurāṇaṁ Uttarārddham. Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 218. Lines, 6–20 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1882; Saka 1747. Appearance, old, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

The Brahmāṇḍapurāṇa is a Mahāpurāṇa and is the last in the list. It is divided into three parts, the first, the middle, and the last. The first part is divided into two books, the Prakriyā and the Anuṣaṅga; the middle and the last are called respectively Upodghāta and Upasaṁhāra. It consists of ten thousand ślokas. The codex under notice contains the last part only. Its contents are fully given in the Sanskrit vivaraṇa.

Beginning. *Same as in the* Lalitōpākhyānam.

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—ब्रह्माण्डपुराणमिदमष्टादशमहापुराणानामन्तिमं दशसहस्रश्लोकपूर्णम्। अत्र चत्वारः पादाः चयश्च भागा विद्यन्ते। तत्र प्रक्रियानुषङ्गपादौ मिलित्वा प्रथमो भागः, उपोद्घातपादो मध्यमभागः, उपसंहारपाद उत्तरभागः। उपसंहारस्य विवरणम् यथा—चतुर्थमुपसंहारं वक्ष्ये खण्डे तथोत्तरे वैवस्वतान्तराख्यानं विस्तरेण यथायथम्। पूर्व्वमेव समुद्दिष्टं संक्षेपादिह कथ्यते। भविष्याणां अनुनाम चरितं हि ततः परं। लोकायतुर्दश ततः कथितामानलक्षणैः (?)। वर्णनं नरकाणाञ्च विकर्म्माचरवैस्ततः मनोमयपुराख्यानं लयप्राकृतिकस्ततः शैवस्यापि पुरस्यापि वर्णनञ्च ततः परम्॥ त्रिविधाद्गुणसम्बन्धात्कारणानां कीर्त्तिता गतिः। अनिर्देश्याप्रतर्कस्य ब्रह्मणः परमात्मनः। अन्वयव्यतिरेकाभ्यां वर्णनञ्च ततः परं। इत्येष उपसंहारपादो दृत्तः स चोत्तरः।

No. 64. पद्मपुराणं भूमिखण्डम्। Padmapurāṇaṁ Bhūmikhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 300. Lines, 2–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1855. Appearance, very old, slightly worm-eaten, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Padmapurāṇa entitled Bhūmikhaṇḍa.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ऋषय ऊचुः ॥ प्रव्र सूत महाभाग सर्व्वशास्त्रार्थवीविद (सर्व्वशास्त्रार्थकोविद ?) ॥ संदेहं चागतो विप्र द्वारकं बुद्धिनाशनं ॥

केचित् पठंति (?) प्रह्लादं पुराणेषु द्विजोत्तमाः, पंचवर्षान्विते नापि कैशवः परितोषितः ॥ देवासुरं कथं प्राप्तो हरिणा सह युध्यति ॥ निहतो वासुदेवेन प्रविष्टो वैष्णवी तनु (?) ॥ सूत उवाच ॥ कश्यपेन पुरा प्राप्तं ज्ञानं व्यासेन धीमता ॥ ब्रह्मणा कथितं पूर्व्वं व्यासस्याग्रे स्वयं प्रभो ॥ तमेव हि प्रवक्ष्यामि भावतामयतो (भवतामयतो ?) द्विजाः ॥ संदेहकारणं जातं हि(?)देहेन वेधसा ॥ ?) ॥ व्यास उवाच ॥ प्रणु सूत महाभाग ब्रह्मणा परिभाषितं ॥ प्रह्लादस्य यथा जन्म पुराणेष्वन्यथाश्रुतं ॥ जातमात्रः स वसुधां वैष्णवं भागमाश्रितः ॥ महाभागवतः श्रेष्ठो प्रह्लादो देवपूजितः ॥ विष्णुना सह युद्धाय सपुत्रः संगरं गतः । निहतो वासुदेवेन प्रविष्टो वैष्णवीं तनुम् ॥

End. भूमिखंडं नरः श्रुत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते । मुच्यते सर्वदुःखेभ्यः सर्वरोगैः प्रमुच्यते । अश्वमेधं परित्यज्य यजन(?)दानं तथा श्रुतं । श्रोतव्यानि (?) प्रयत्नेन पद्माख्यं पापनाशनं ॥ प्रथमं सृष्टिखंडं हि द्वितीयं भूमिकं स्मृतं ॥ गोप्रदान सहस्र * * भाति मानवः (?) ।

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे भूमिखंडे द्वितीयं भूमिखंडं समाप्तम् ॥ श्रीः ॥ संवत् १८५५ पौषशुक्लपंचम्यां समाप्तमिदं भूमिखंडं ॥

विवरणम्—पद्मपुराणस्य भूमिखण्डं पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ॥

No. 65. **मल्लारिमाहात्म्यम् ।** Mallārimāhātmyam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 53. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A fragment of the Brahmaṇḍapurāṇa in celebration of the sanctity of Mallārikṣetra, one of the sacred places of India in Mahārāṣtra.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्माण्डपुराणान्तर्गतमल्लारिक्षेत्रमाहात्म्यं वर्त्तते ॥

No. 66. **श्रीमद्भागवतम् ।** Śrīmadbhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 6 inches. Folia, 1128. Lines, 8-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the well known Bhāgavata, with a commentary, entitled Dīpikā, by Śrīdhara Svāmin. The work as well as the commentary of Śrīdhara Svāmin has been printed and published in several characters and in several parts of the country. It contains eighteen thousand ślokas and is divided into twelve parts, called skandhas. It claims to be one of the Mahāpurāṇas, but its genuineness is questioned by many eminent critics. It is sometimes attributed to Vopadeva. The Devībhāgavata, noticed before, also puts forward a similar claim, but this is less generally admitted. The Srīmadbhāgavata is certainly a more popular work, and is frequently recited at the households of pious and well-to-do Hindus. The contents are given below in Sanskrit.

प्रथमस्कन्धे सूतर्षीणां समागमः। व्यासस्य चरितं पुण्यं पाण्डवानां तथैव च। पारीक्षितमुपाख्यानमितीदं समुदाहृतम्। द्वितीयस्कन्धे—परीक्षिच्छुकसंवादे सृतिद्वयनिरूपणं। ब्रह्मनारदसंवादेऽवतारचरितामृतं। पुराणलक्षणञ्चैव सृष्टिकारणसम्भवः। तृतीयस्कन्धे—चरितं विदुरस्याथ मैत्रेयेणास्य सङ्गमः। सृष्टिप्रकरणं पश्चाद् ब्रह्मणः परमात्मनः कापिलं साङ्ख्यमप्यत्र। चतुर्थस्कन्धे—सत्याश्चरितमादौ च ध्रुवस्य चरितं ततः। पृथोः पुण्यसमाख्यानं ततः प्राचीनबर्हिषः। पञ्चमस्कन्धे—प्रियव्रतस्य चरितं तद्वंश्यानाञ्च पुण्यदं। ब्रह्माण्डान्तर्गतानाञ्च लोकानां वर्णनन्ततः। नरकस्थितिरप्येष संस्थाने पञ्चमो मतः॥ षष्ठ स्कन्धे—अजामिलस्य चरितं दक्षसृष्टिनिरूपणं वृत्राख्यानं ततः पश्चान्मरुतां जन्म पुण्यदं। सप्तमस्कन्धे—प्रह्लादचरितं पुण्यं वर्णाश्रमनिरूपणं। अष्टमस्कन्धे—गजेन्द्रमोक्षणाख्यानं मन्वन्तरनिरूपणम् समुद्रमथनञ्चैव बलिवैभवबन्धनम्। मत्स्यावतारचरितमष्टमोऽयं प्रकीर्तितः॥ नवमस्कन्धे—सूर्य्यवंशसमाख्यानं सोमवंशनिरूपणं वंशानुचरितञ्च। दशमस्कन्धे—कृष्णस्य बालचरितं कौमारञ्च व्रजस्थितिः। कैशोरं मथुराख्यानं यौवनं द्वारकास्थितिः। भूभारहरणञ्चात्र। एकादशस्कन्धे—नारदेन तु संवादो वसुदेवस्य कीर्तितः यदोश्च दत्तात्रेयेण श्रीकृष्णेनोद्धवस्य च। यादवानां मिथोऽन्तश्च। द्वादशस्कन्धे—भविष्यकलिनिर्देशो मोक्षो राज्ञः परीक्षितः। वेदशाखाप्रणयनं मार्कण्डेयतपः स्मृतम्। सौरीविभूतिरुद्दिष्टा सात्वती च ततः परम्। पुराणसंख्याकथनं।

No. 67. भविष्यपुराणम्। Bhaviṣyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 82. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

The Bhaviṣyapurāṇa is another Mahāpurāṇa, and is divided into five parts, called Brāhma, Vaiṣṇava, Śaiva, Saura, and Upasaṁhāra respectively. It contains fourteen thousand ślokas. The codex under notice contains a few pages only of the last part.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रीमते रामानुजाय नमः हयग्रीवाय नमः यस्य द्विरद-वक्त्राद्याः पारिषद्याः परः शतं विघ्नं निघ्नन्ति * * विष्वक्सेनं तमाश्रये ॥ श्रीशौनकादय ऊचुः सर्वधर्मार्थतत्त्वज्ञ सर्वशास्त्रविशारद तत्त्वार्थविदुषां श्रेष्ठ सूत पौराणिकप्रिय ॥ यानि कर्माणि लोकेषु चरिताण्यपि शार्ङ्गिणः तव प्रसादादस्माभिः श्रुतं च वदतांवर कृतकृत्या वयं स्याम पवित्रीकृतचेतसः योगिनां तु चरित्राणि भगवद्दासपविशोगिनां (?) लोकान्मङ्गलकल्याणि तथा धर्मोपदेशिना न तृप्तिं यांति चेतांसि तन्नामानि वदस्व नः ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—भविष्यपुराणोत्तरखण्डं खण्डितं पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते । भविष्यपुराणं हि महापुराणानामन्यतमं चतुर्दशसहस्रश्लोकपूर्णं भागपञ्चकसमन्वितञ्च । तद्विवरणं यथा नारदीये तत्रादिमं प्रोक्तं पर्व ब्राह्मं यत्रास्त्युपक्रमः । आदित्यचरितः प्रायः सर्वाख्यानसमाचितः । सृष्ट्यादिलक्षणोपेतः शास्त्रसर्वस्वरूपकः । पुस्तलेखकलेखानां लक्षणञ्च ततः परम् । संस्काराणाञ्च सर्वेषां लक्षणञ्चात्र कीर्त्तितम् । पक्षत्यादितिथीनाञ्च कल्पाः सप्तैव कीर्त्तिताः । अष्टमाद्याः शेषकल्पाः वैष्णवे पर्व्वणि स्मृताः । शैवे च कामतो भिन्नाः सौरे चान्त्यकथाचयः । पुराणोपसंहारसहितं पर्व्वपञ्चमम् ।

No. 68. श्रीमद्भागवतं सटीकम् । Śrīmadbhāgavatam Saṭīkam. Substance, country-made white paper, 14 x 5 inches. Folia, 955. Lines, 10–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of Śrīmadbhāgavata, noticed before.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 69. **श्रीमद्भागवतं सटीकम् ।** Srīmadbhāgavataṁ Saṭīkam. Substance, country-made yellow and white paper, 14 × 6 inches. Folia, 785. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1861. Appearance, old, worn out, and written by different hands. Verse. Incomplete.

This codex contains the first ten skandhas of the Śrīmadbhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य दशमस्कन्धपर्य्यन्तो ग्रन्थो वर्त्तते ।

No. 70. **श्रीमद्भागवतम् ।** Śrīmadbhāgavatam. Substance, country-made yellow and reddish paper, 18 × 4 inches. Folia, 451. Lines, 6–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh, but written by different hands. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the first nine skandhas of the Śrīmadbhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य नवमस्कन्धसमाप्तिपर्य्यन्तो ग्रन्थो विद्यते ।

No. 71. **श्रीमद्भागवतम् ।** Śrīmadbhāgavatam. This codex consists of two fragments of different descriptions. The first begins with the 7th skandha and closes with the 10th. Substance, country-made yellow paper, 17 × 5 inches. Folia, 320. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. The second contains the first six skandhas. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 298. Lines, 6–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse.

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 72. श्रीमद्भागवतम् । Srīmadbhāgavatam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 446. Lines, 8–16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1897. Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct, Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 73. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches, bound like an ordinary book. Folia, 125. Lines, 12–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1867. Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the first part of the tenth skhandha of the Bhāgavata, with commentary.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकं भागवतदशमस्कन्धस्य पूर्व्वार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 74. भागवतं सटीकम् । Bhāgavatam Saṭīkam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 180. Lines, 7–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1849. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the first, second, and a large portion of the third skandha of the Bhāgavata with commentary.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकः प्रथमो द्वितीयः सम्पूर्णौ, तृतीयश्चासम्पूर्णो वर्त्तते ।

No. 75. भागवतम् । Bhāg[illegible]m. Substance, country-made colourless paper, 15 × 5 inches. Folia, 209. Lines, 5–16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the Bhāgavata.

विवरणमनुपलब्धम् ।

No. 76. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, palm leaves, 14 × 2 inches. Folia, 197. Lines, 4–5 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Verse Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the 10th skandha of the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य दशमस्कन्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 77. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made paper of several colours, 18 × 5 inches. Folia, about 500. Lines, 5–17 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Verse. Generally correct. Incomplete.

A collection of fragments of different codices of the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतग्रन्थस्य बहुविधासम्पूर्णपुस्तकानां खण्डितपत्राणि वर्त्तन्ते ।

No. 78. भागवतम् । Bhāgavatam Substance, country made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 370 Lines, 11–17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, with different hand writings. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुपलब्धम् ।

No. 79. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 66. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1597; Śaka 1462. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the seventh skandha of the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य सप्तमस्कन्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 80. **भागवतम् ।** Bhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches Folia, 405. Lines, 10–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, with different hand writings. Verse Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 81. **भागवतम् ।** Bhāgavatam. Substance, country-made white paper, 17 × 5 inches. Folia, 172. Lines, 9–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1855. Appearance, very old, with different hand-writings Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 82. **भागवतम् ।** Bhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 180 (of which foll. 1-4 are wanting). Lines, 12–16 in a page. Character. Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the 10th skandha of the Bhāgavata with Śrīdhara Svāmin's commentary on it.

पुस्तकेऽस्मिन् भागवतस्य दशमस्कन्धमात्रं सटीकं वर्त्तते ।

No. 83. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made white paper, 17 × 4 inches. Folia, 131. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the eleventh skandha of the Bhāgavata, but incomplete, with Śrīdhara's commentary on it.

पुस्तकेऽस्मिन् भागवतस्य सटीकास्यैकादशस्कन्धो वर्त्तते ।

No. 84. भागवततत्त्वसारः । Bhāgavatatattwasārah. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 13. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A summary of the subject matters treated of in the Bhāgavata, by Rādhāmohana Sarman.

Beginning. ओं नमः कृष्णाय ॥ श्रीकृष्णचरणाम्भोजे परानन्दामृताम्बुधौ । मनो मधुव्रतो नित्यं रमतां ममताचितं ॥ श्रीकृष्णभावलब्धेन राधामोहनशर्म्मणा । श्रीमद्भागवतस्यार्थे तत्त्वसारं प्रकाश्यते ॥ अथ द्वापरे कालवैकल्ये पुनर्धर्म्म-स्थापनाय ब्रह्मादिदेवतैरर्थितो भगवान्नारायणो व्यासत्वेनावततार । ततो वेदान् विभज्यापि तत्त्वज्ञानशक्तिविहीना मन्दबुद्धयो (य: ?) कलौ लोका भविष्यन्तीति निश्चित्य स्त्रीशूद्रब्रह्मबन्धूनामपि निःश्रेयसाय च भारतपुराणानि कृत्वा तथापि श्रीकृष्णगुणवर्णनमन्यत्र धर्म्मादिकमनुकीर्त्तितमिति चित्तप्रशान्ति-मलभमानो वेदव्यासो नारदोपदेशेन श्रीकृष्णगुणवर्णनप्रधानं श्रीभागवताख्य-मकृतवेदान्तसूत्रसारव्याख्यानमय प्रारिप्सुस्तत्प्रतिपाद्यं परमसत्यं जन्माद्यस्येति पद्येन ।

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विषयः—श्रीराधामोहनशर्म्मकृतभागवततत्त्वव्याख्यानपरोऽयं विषयः ।

No. 85. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made yellow and white paper, 10 × 5 inches. Folia, 296 Lines, 7 in a page. Character, Nāgara Date, Samvat 1874. Appearance, fresh. Generally correct Incomplete.

This codex contains only the third and fourth skandhas of the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य तृतीयचतुर्थस्कन्धौ वर्त्तेते । चतुर्थस्कन्धस्यान्तो श्लोकोऽयं लिखित: यदि लिखितमिदं हि पुस्तकं नामधेय तदपि लिखति इत्त कास्मिपुर्व्वेवसितम् । प्रभवति समवर्वे सर्वंजीवाख्यनाम तिथिधृतवसताब्दि गौमिमर्वास्य(?) शेषे १ ॥ सं १८७४ ॥

No. 86. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 15 × 5 inches. Folia, 230 Lines, 5–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse and prose Generally correct. Incomplete.

This codex contains the first, fourth, and sixth skandhas, of which the first two are incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य प्रथमचतुर्थस्कन्धावसम्पूर्णौ षष्ठस्कन्धश्च सम्पूर्णो वर्त्तते ।

No. 87. भागवतम् (श्रुत्यध्याय:) । Bhāgavatam (Śrutyadhyāyaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 17 Lines, 8–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

Śrutyadhyāya is a very famous chapter of the Bhāgavata, and is in the 10th skandha. It contains a prayer of the Śrutis in the form of the Gopīs, to God Viṣṇu.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य श्रुत्यध्यायो वर्त्तते ।

No. 88. भगवन्माहात्म्यविषयकाः क्षुद्रनिबन्धाः । Bhagavanmāhātmyaviṣayakāḥ kṣudranibandhāḥ. Substance, country made yellow paper, 6 × 3 inches. Folia, 109. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains several short poems on the greatness of the God Viṣṇu, by different authors.

पुस्तकेऽस्मिन् भगवन्माहात्म्यविषयकाः कति क्षुद्रकविता. सन्ति ।

No. 89. भागवतसारसंग्रहः । Bhāgavatasārasaṁgrahaḥ Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 43. Lines, 6 8 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old, and worm eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete

A short summary of the Bhāgavata by Viśvanātha, son of Baijanātha. This codex contains the first thirty-three chapters.

निबन्धोऽयं श्रीमद्भागवतस्य संक्षिप्तव्याख्यानरूपो वैजनाथात्मजश्रीविश्वनाथकृतोऽसम्पूर्णः ।

No. 90. भागवतसन्दर्भः सटीकः । Bhāgavatasandarbhaḥ saṭīkaḥ Substance, country-made yellow, red, and coloured paper, 14 × 4 inches. Folia, 26. Lines, 12–15 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1751 ; Bengali Era 1236 Appearance, old Prose. Not correct. Incomplete (upto the end of the first chapter)

A work giving the purport of the Bhāgavata, entitled Bhāgavatasandarbha, by a Bhatta Brāhmana of the Deccan, prepared at the request of Rūpa and Sanātana, with a commentary by Vidyābhūṣana in the margin.

Beginning. ॥ श्रीकृष्णो जयति ॥ कृष्णवर्णं त्विषा कृष्णं साङ्गोपाङ्गास्त्रपार्षदं ॥ यज्ञैः संकीर्त्तनप्रायैर्यजन्ति हि सुमेधसः ॥ १ ॥ अन्त. कृष्णं बहिर्गौरं दर्शिताङ्गादि वैभवं ॥ कलौ संकीर्त्तनाद्यैः स्म कृष्णचैतन्यमाश्रिता ॥ जयतां मथुराभूमौ श्रीलरूपसनातनौ । यौ विलेखयतस्तत्त्वं ज्ञापकौ (?) पुस्तिकामिमां (॥ २ ॥ कोऽपि तद्बान्धवो भट्टो दक्षिणद्विजवंशजः. ॥ विविच्य व्यलिखद्ग्रन्थं लिखिता पूर्ववैष्णवैः ॥ ३ ॥

End *of the first Sandarbha.* इतिमयं आयत्ययप्रस्तुतिवर्षं। भामानं परमात्मानं। स्वयं वामदेवोदैरिव मयतानुसन्धानेन, देवतादैरिवानुष्ठितेन यानेन वा ततवर्हयाया(?)सहस्रतीवनमतिरिक्तवैवाया: ॥ १२ ॥ ० ॥ श्रीसूत: ॥ उद्दिष्टसम्बन्ध: ।

Colophon. कलियुगपावनस्वभजन-विभजन-प्रयोजनावतारश्रीश्रीभगवत्कृष्णचैतन्यदेव-चरणानुचरविश्ववैष्णवराजसभासभाजनभीरूपसनातनमानसभारतीगर्भे—श्रीभागवतसन्दर्भेनाम प्रथम: सन्दर्भ: ॥ १ ॥ ६० ॥ श्रीकृष्णचैतन्यचन्द्राय नम: ॥ ० ॥ ० ॥ लिपिरियं श्रीबलीनारायणदेवशर्मण: ॥ ० ॥ शकाब्दा: १७५१ ॥ सन १२३६ साल ॥ ० ॥

Note.—The codex contains also an incomplete copy of Viśvanātha Chakravartin's commentary on the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य विश्वनाथचक्रवर्त्तिकृताऽसम्पूर्णा टीका च वर्त्तते ।

No. 91. **भक्तिरत्नावली सटीका ।** Bhaktiratnāvalī saṭīkā. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 122 (of which the first and last folia have been lately replaced). Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1565 Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten, and written by different hands. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of faith in Viṣṇu, entitled Bhaktiratnāvalī, by Viṣṇupurī, with a commentary, entitled Kāntimālā.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: श्रीकृष्णाय नम: श्री गुरवे नम: ये मुक्तावपि निस्पृहा: प्रतिपदप्रोन्मीलदानंददां यामास्थाय समस्तमस्तकमणिं कुर्व्वंति यं स्वे वशे तान् भक्तानपि तां च भक्तिमपि तं भक्तप्रियं श्रीहरिं वंदे संततमर्थयेनुदिवसं नित्यं शरण्यं भजे १ ॥ सत् सदानुभावानुमितस्तुतिवीचिकं प्राविष्कृतनिर्विघ्नसमाप्तिकारणं श्रीकृष्णकीर्त्तनरूपं मंगलमाचरति श्रीभागवतपद्यैरेव अथति जन्मनिवासो देवकीजन्मवादो यदुवरपरिषत् (?) स्वैर्दोर्भिरस्यन्नधर्म्मं स्थिरचरवृजिनघ्न: सुस्मित: श्रीमुखेन व्रजपुरवनितानां वर्द्धयन् कामदेवम् ॥ १

End. अतएव आहरेव ब्रह्मादिना दशिबैर्मिश्रै: नापीयते यदि तु पीयत एवैतर्दः । तद्देवमोहनपरिहारोपि द्रष्टव्य: कर्म्मैरन्तर्वचनिति ॥ १३ ॥ इत्येषा यदु-

यतः भगवता श्रीभक्तिरत्नावली तं प्रीत्यैव तयैव संप्रकटिता तत् कान्ति-मालया मया चैव श्रीचरणसमीपे लिखने न्यूनाधिकं यत् कृतं तत् सर्वं सुधिभिर्धीरैः क्षन्तव्यमस्मत् मे चापलम् १ महायमरप्राणशशांकगुणिते शके फाल्गुने शुक्लपक्षस्य द्वितीयायां शुभंगमी वाराणस्यां मणिकर्ण्याः सन्निधौ पूर्तिर्भवेत् । भक्तिरत्नावलीविवरणरचिता कान्तिमालया ॥

Colophon. इति श्रीविष्णुपुरीविरचितायां श्रीभक्तिरत्नावल्यां सटीकायाः (?) त्रयो-दशस्य (?) विरचनं संपूर्णम्

विवरणम्—कान्तिमालाख्यव्याख्यानसहितभक्तिरत्नावलीनामकोऽयं निबन्धः श्रीविष्णुपुरी-विरचितः ।

No. 92. श्रीमद्भगवद्गीता सटीका । Srîmadbhâgavadgîtâ-satîkâ. Substance, country-made colourless paper, 14×5 inches. Folia, 112. Lines, 8–10 in a page. Character, Nâgara. Date, Samvat 1704. Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains a complete copy of the Bhagavadgītā, the well known philosophical poem of Vedavyāsa, being Kṛisna's celebrated exhortation to his favourite pupil, Arjuna, in the field of Kurukṣetra. It is divided into 18 chapters and contains 700 slokas. The codex contains also the well-known commentary of Śrıdhara Svâmin. The commentary and text have been published in several parts of India and is well known to all Sanskrit scholars.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकासंपूर्णा भगवद्गीता वर्तते ।

No. 93. भगवद्गीताटीका । Bhagavadgîtâ tîkâ. Substance, country-made colourless paper, 12×4 inches. Folia, 88. Lines, 11–15 in a page. Character, Nâgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A well known commentary on the Bhagavadgītā, entitled Subodhinī, by Śrīdhara Svāmin.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीधरस्वामिकृता सुबोधिनी नाम श्रीमद्भगवद्गीताटीका वर्त्तते।

No. 94. **भगवद्गीताभाष्यम्।** Bhagavadgītā-bhāṣyam. Substance, country made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 174. Lines, 5–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete

A glossary on the Bhagavadgītā by Śaṅkarāchāryya. This is also well known to Sanskrit readers, and has been published in several parts of the country.

पुस्तकेऽस्मिन् भगवद्गीतायाः संपूर्णं शङ्करभाष्यं वर्त्तते।

No. 95. **भगवद्गीताटीका।** Bhagavadgītāṭīkā. Substance, country made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 74. Lines, 9–17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains a complete text of the Bhagavadgītā, and Śrīdhara Svāmin's commentary on it.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीधरस्वामिटीकासहितसंपूर्णभगवद्गीता वर्त्तते।

No. 96. **भगवद्गीता सटीका।** Bhagavadgītā-saṭīkā. Substance, country made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 115. Lines, 6–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1859; Śaka 1724, Appearance, not fresh. Verse and prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्

No. 97. भगवद्गीता । Bhagavadgītā. Substance, country made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 64 Lines, 7 in a page Character, Nāgara. Date, Samvat 1780. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A complete text of the Bhagavadgītā.

पुस्तकेऽस्मिन् भगवद्गीताया मूलमात्रं वर्त्तते ।

No. 98. शङ्करभाष्यसहितभगवद्गीता । Sankarabhāṣyasahita-Bhagavadgītā. Substance, country made yellow paper, 20 × 6 inches. Folia, 119. Lines, 9–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse and prose Generally correct Incomplete

This codex contains an incomplete copy of the text of the Bhagavadgītā with Sankarabhāsya.

पुस्तकेऽस्मिन् शङ्करभाष्यसहितभगवद्गीताऽसंपूर्णा वर्त्तते ।

No. 99. ध्यानेश्वरी । Dhyāneśvarī. Substance, country made colourless paper, 8 × 4 inches Folia, about 500 Lines, 6–11 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct Complete

A versified commentary of the Bhagavadgītā in Mahārāṭṭī, generally known as Dhyāneśvarī (Gītā).

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भगवद्गीताया महाराष्ट्रीभाषापद्यानुवादो वर्त्तते पुस्तकस्यास्य ध्यानेश्वरीति-प्रसिद्धिरप्यस्ति ।

No. 100. श्रीभगवद्गीता सटीका । Bhagavadgītā saṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 112 Lines, 10–13 in a page, Character, Nāgara. Date, 1660 Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct Complete.

This codex contains a complete text of the Bhagavadgītā with Śrīdhara Svāmin's commentary.

विवरणम् अपूर्व्वम्

No. 101. भगवद्गीता सटीका । Bhagavadgītā saṭīkā. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 15 × 6 inches. Folia, 97. Lines, 8–14 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete

This codex contains the text of the Bhagavadgītā with the commentary of Rāghavendra Yati, entitled Bhagavadgītārtha-saṅgraha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीमन्मध्वाचार्यमतवेदव्यासाय नमः श्रीलक्ष्मीनारायणौ विजयतेतराम् ॥ श्री लक्ष्मीनारायणं नत्वा पूर्वीचार्यादिकान् गुरून् कु(कृ ?)र्व. श्रीकृष्णगीताया भाष्याद्युक्तार्थसंग्रह १ स्त्रीशूद्रद्विज बंधूनां त्रयी न श्रुतिगोचरा इति भारतमाख्यानं कृपया मुनिना कृतमिति भागवतोक्तया (?) वेदार्थज्ञानानधिकारिणां स्त्रीशूद्रादीनां धर्मज्ञानद्वारा मोक्षो भवेदिति भगवान् वेदव्यासः संभवसभारत्नविराटोद्योगभीष्मद्रोणकर्ण-शल्यगदा सौप्तिकस्त्र्याद्युक्तासनिकाश्रमेधिक मौसल महाप्रस्थानस्वर्गारोहण-अविध्यत्पर्व्वभेदेनाष्टादशपर्व्वात्मकभारत कृत्वा तत्र भीष्मपर्वणि भारतपारि-जातमधुभूतां सर्व्वभारतार्थसंग्रहभूतां कृष्णार्जुनसंवादरूपां भगवद्गीतां निबबंध । तत्र पूर्व्वषट्के ज्ञानोपायोक्तिः द्वितीयषट्के तत्त्वज्ञानाक्तिः तृतीयषट्के प्रागुक्तस्य पचनं क्रियत इति तत्राद्योध्यायो द्वितीये वक्ष्यमाण-ज्ञानाय कृष्णार्जुनयोधने प्रसक्तिसपादनाय प्रवृत्तः ॥

End. यत्रेति यत्र सेनायां योगेश्वरः सर्वोपायवता स्वामी तत्र श्रीः राज्यलक्ष्मीः भूतिः संपत् नीतिर्न्यायः ध्रुवा नित्यंति मम मतिर्निश्चय इत्यर्थः ७८ श्रीकृ-ष्णपूर्णाय शीघ्रदूरापविश्वरे नमः श्रीमाध्वभाष्य अक्षाभीष्टप्रदायिने १ इति श्रीकृष्णगीताया भाष्याद्युक्तार्थसंग्रहः राघवेंद्रेण यतिना कृतः कृष्णमर्पणमित्विदं २

Colophon. इति श्रीमत्सर्व्वतंत्रस्वतंत्रश्रीमद्रघुवर्यगुरुपादशिष्यराघवेंद्रयतिकृते श्रीमद्-भगवद्गीतार्थसंग्रहे अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ भगवद्गीताष्टीकायुक्तासम् (?)

विवरणम्—श्रीराघवेंद्रयतिकृतभगवद्गीतायाः सारसंग्रहात्मिका टीका ।

No. 102. **भविष्यपुराणम्।** Bhaviṣyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 29, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 12–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

Bhaviṣyapurāṇa is a Mahāpurāṇa, and is divided into five parts or Parvans, which are respectively entitled, (1) Brāhma, (2) Vaiṣṇava, (3) Saura, (4) Pratisarga, and (5) Upasaṁhāra. In regard to this Purāṇa, Professor Wilson remarks :—"This Pnraṇa, as the name implies, should be a book of propheries, foretelling what will be (bhaviṣyati), as the Matsya Purāṇa intimates. Whether such a work exists is doubtful." The codex contains only a few pages of the Upasaṁhāra or the last Parvan.

पुस्तकेऽस्मिन् भविष्यपुराणीयोपसंहारपर्वणस्य कति पत्राणि विद्यन्ते। भविष्यपुराणन्तु महापुराणानामन्यतमत् पञ्चसु पर्वसु विभक्तञ्च तत्रादिमं ब्राह्मं पर्व, द्वितीयं वैष्णवं तृतीयं शैवं, चतुर्थं प्रतिसर्गाख्य(त्र ?)ं पञ्चममुपसंहाराभिधम्। तथाहि—

अथादिमं स्मृतं पर्व ब्राह्मं यत्राप्युपक्रमः।
सूतशौनकसंवादे पुराणप्रश्नसत्क्रमः॥
आदित्यचरितः प्राय. सर्वाख्यानसमाश्रितः।
सृष्ट्यादिलक्षणोपेत. शास्त्रसर्वस्वरूपकः॥
पुस्तकलेखकानां लेखनस्य तत्र परम्।
संस्काराणां च सर्वेषां लक्षणं चात्र कीर्तितम्॥
पक्षत्यादितिथीनां च कल्पा. सप्त च कीर्तिता.।
अष्टाद्या. शेषकल्पा वैष्णवे पर्वणि स्मृता.॥
शैवे च सात्वती भिन्ना. सौरे चान्त्यकथाचयः।
प्रतिसर्गाह्वयं पर्वाख्यानसमन्वितम्।
पुराणस्योपसंहारसहितं पर्व पञ्चमम्॥

No. 103. **भविष्यपुराणम्।** Bhaviṣyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 153, (of which foll. 8-42 are wanting). Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Verse. Generally correct. Incomplete.

The codex contains a portion only of the first part of the Bhaviṣyapurāṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् भविष्यपुराणस्य प्रथमपर्व्वण: प्रथमांशो वर्त्तते।

No. 104. भविष्यपुराणम्। Bhaviṣyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 114. Lines, 5-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

The codex contains a fragment of the Kumārīkākhaṇḍa of the Bhaviṣyapurāṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् भविष्यपुराणान्तर्गतकुमारिकाखण्डोऽसंपूर्णो वर्त्तते।

No. 105. भविष्यपुराणम् (ब्रह्मखण्ड:)। Bhaviṣyapurāṇam (Brahmakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 113. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Brahmakhaṇḍa of the Bhaviṣyapurāṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् भविष्यपुराणान्तर्गतो ब्रह्मखण्डोऽसंपूर्णो वर्त्तते।

No. 106. भुवनकोष:। Bhuvanakoṣaḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 366. Lines, 7-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts, with different hand-writings. Verse. Generally correct. Incomplete.

A collection of passages from the different Purāṇas, bearing on the geography of the world, entitled Bhuvanakoṣa.

पुस्तकेऽस्मिन् भूगोलवर्णनात्मकभिन्नभिन्नपुराणवचनानां संग्रहो वर्त्तते।

No. 107. भगवद्गीता सटीका। Bhagavadgītā saṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches, bound like an ordinary book. Pages, 931. Lines, 4-16 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Bhagavadgītā as well as a commentary, entitled Gūḍhārthadīpikā, by Madhusūdana Sarasvatī.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितगूढार्थदीपिकासहितभगवद्गीता वर्त्तते ।

No. 108. भूगोलनिर्णयः। Bhūgolanirṇayaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 13. Lines, 5-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of geography, entitled Bhūgolanirṇaya, written by Rāmakṛiṣṇa Yajvari at the command of Vikramārka. The codex under notice contains only a part of the work on the sacredness of the river Ganges.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

महागणपतिं नत्वा विक्रमार्कनियोगतः ।
श्रुतिस्मृती: समालोच्य वच्मि भूगोलनिर्णयं १ ॥
तथादौ रामकृष्णेन यज्वना क्रियते मया ।
गंगादिनिर्णयः सम्यक् नास्ति विक्रमसागरे २ ॥
प्रणिपत्य शिवं देवीं सारभूतः शिवाशया ।
कुर्व्वेऽखिलपुराणेभ्यो गंगामाहात्म्यसंग्रहं ॥

सूतउवाच ॥
मद्भक्तमुनयः सर्व्वे भूत्वा यूयं समागताः ।
समस्तलोकेष्वपि च गंगायाः प्रथितं यशः १ ?
तथा माहात्म्यमखिलं वक्तुं नैवेह शक्यते ।
तथापि वक्ष्ये संक्षेपात् दैवेन कथितं तु यत् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीरामकृष्णयज्व विरचित भूगोलनिर्णयग्रन्थान्तर्गत-गङ्गामाहात्म्यविषयकोऽयमसंपूर्णो निबन्धः।

No. 109. पद्मपुराणं तदन्तर्गतशिवसहस्रनामव्याख्या Padmapurāṇam tadantargataśivasahasranāmavyākhyā. Substance, country-made yellow and white paper, 16 x 8 inches. Folia, 323. Lines, 5–16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1858. Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the text of the first, second, and third parts of the Padmapurāṇa, but incomplete, as also of the Śiva sahasranāma in the last part of the Padmapurāṇa, recited by Kriṣṇa before Ṛiṣi Mārkaṇḍeya and others who had come to Dwārakā to pay their respects to Kriṣṇa, and contains also a commentary on the Sahasranāma by Śivendra Sarasvatī.

पुस्तकेऽस्मिन् पद्मपुराणस्य प्रथमद्वितीयतृतीयखण्डान्यसंपूर्णानि विद्यन्ते तथा शिवेन्द्रसरस्वतीकृतटीकासहितमुत्तरखण्डीयशिवसहस्रनामाप्यस्ति।

No. 110. महाभारतम्। Mahābhāratam. Substance, country-made white paper, 6 x 8 inches. Folia, 607. Lines, 4–12 in a page. Character, Nāgara. Date, 1189.* Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Incomplete.

The great epic, Mahābhārata of Maharsi Vedavyāsa, is complete in eighteen parvans. The first, Ādiparvan or the introductory part, consists of 8884 slokas. The second, Sabhāparvan, describes the wonderful palace of Yudhiṣṭhira, with allusions to the court-houses of Indra, Varuṇa &c., by way of comparison, and consists of 2590 ślokas. The third or Vanaparvan describes Yudhiṣṭhira's exile with his brothers in the wilderness and consists of 11664 ślokas. The fourth, Virāṭaparvan, describes Yudhiṣṭhira's taking refuge in the court of the king Virāṭa with his brothers and wife, disguised as menial servants, and consists of 2300 ślokas. The fifth, Udyogaparvan,

---

* It does not, however, appear to be so old.

describes the preparations for the great war. It consists of 7796 ślokas. The sixth, Bhīṣmaparvan, describes the war under the leadership of Bhīṣma. It consists of 5884 ślokas. The seventh, Droṇaparvan, gives an account of the war under Droṇa, and consists of 9909 ślokas. The eighth, Karṇaparvan, describes the war as conducted by Karṇa and consists of 4964 ślokas. The ninth, Śalya parvan, describes the campaign of Śalya and the conclusion of the great war, consisting of 3620 ślokas. The tenth, Saṁsauptikaparvan, describes the slaughter of the Pāṇḍava troops by Aśvathāmā. The eleventh, is the Strīparvan in which the lamentations of the widows of the Kurus are described, consisting of 775 ślokas. The twelfth is the Śāntiparvan, the biggest of all, descrihing Bhīṣma's instruction to Yudhiṣṭhira on Dānadharma, Rājadharma, &c., consisting of 14732 ślokas. The Anuśāsanaparvan, consisting of 8000 ślokas, comes next. The fourteenth is the Āśvamedhikaparvan, treating of Yudhiṣṭhira's horse-sacrifice, and consisting of 3320 slokas. The fifteenth is the Āśramavāsaparvan in which Dhṛitarāṣṭra's retirement to the hermitage with his wife is described. It consists of 820 ślokas. The sixteenth, Mausala parvan, describes the extinction of the Yadu family. The seventeenth is the Mahāprasthānaparvan, describing Yudhiṣṭhira's withdrawing from the kingdom with his brothers and wife, consisting of 320 ślokas. The eighteenth or last is the Svargārohaṇaparvan in which Yudhiṣṭhira's ascent to heaven is described. It consists of 200 ślokas. The epic is called Mahābhārata, because when it was weighed in a balance with the four Vedas and the eighteen Purāṇas, it was found to be the largest and heaviest of all. The Harivaṁśa is sometimes regarded as an appendix to the Mahābhārata. It has been published in several parts of the country. The codex under notice contains the following parvans :—Sabhā (incomplete), Vana, Virāṭa, Udyoga, Bhīṣma, Droṇa, Karṇa, Śalya, Strī, Śānti, Āśrama, and Mahāprasthāna.

Beginning. श्री स्वस्ति सिद्धं ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्री नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमम् ।
देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ ॥ वै, पा, म :
श्रीं ततोऽब्रवीन्महा: पार्थं वासुदेवसमं निधे: (?) ।
प्राञ्जलि: प्रश्रया वाचा पूजयित्वा पुन: पुन: ॥

अधाय क्षयात् संभुङ्कात् पावकाय दिधक्षतः ।
तया वार्तोऽस्मि कौन्तेय ब्रूहि किं करवाणि ते ॥

End. महाप्रस्थानिकं पर्व्व इतत् (?) समत्य कृतम् ।
अवाध्यायत्रय: (?) प्रोक्ताः श्लोकानां च शतत्रयम् ।
विंशतिश्च तथा श्लोकाः संख्याता (:?) परमर्षिणा ॥

Colophon. इति श्रीस्वर्गारोहः समाप्तः ॥ रा म च न ॥ राम श्री का ॥ रा रा रा र ।

विवरणम्—महाभारतमिदं महर्षिवेदव्यासप्रणीतेतिहासनिबन्धविशेषः । निबन्धोऽयं महत्वात् भारवत्त्वाच्च महाभारतनाम्ना प्रसिद्धः । निबन्धोऽयमष्टादशपर्व्वभिः रचितः, लक्षश्लोकपूर्णः सुप्रसिद्धश्च ।

No. 111. **महाभारतं (विराटपर्व्व) ।** Mahābhāratam (Virāṭaparva). Substance, country-made yellow and red paper, 18 × 2 inches. Folia, 67, (of which foll. 1–34 are wanting). Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Virāṭaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् विराटपर्व्वासपूर्णं विद्यते ।

No. 112. **महाभारतं (आदिपर्व्व) ।** Mahābhāratam (Ādiparva). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 360, (of which fol. 2 and foll. 34–43 are wanting). Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1868. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete, (as regards the Ādiparvan).

This codex contains the first or Ādiparvan only ; which consists of 8884 slokas.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्यादिपर्व्वमात्रं वर्त्तते ।

No. 113. **महाभारतं (सभापर्व्व) ।** Mahābhāratam (Sabhāparva). Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 117. Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete, (as regards the Sabhāparvan).

This codex contains the Sabhāparvan of the Mahābhārata, which consists of 2711 ślokas.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्य सभापर्व्वमात्रं विद्यते ।

No. 114. **महाभारतं (कर्णपर्व्व) ।** Mahābhāratam (Karṇaparva). Substance, country-made white and yellowish paper, 12 × 5 inches. Folia, 107. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1855. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete, (as regards the Karṇaparvan).

This codex contains the Karṇaparvan or the eighth part of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्य कर्णपर्व्वमात्रं विद्यते ।

No. 115. **विराटोद्योगपर्व्वणी ।** Virāṭodyogaparvaṇī. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 404. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains the Virāṭa and Udyoga parvans of the Mahābhārata with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्य विराटोद्योगपर्व्वणी सटीके वर्त्तेते ।

No. 116. **द्रोणपर्व्व ।** Droṇaparva. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 346, (of which fol. 345 is wanting). Lines, 6–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains the Droṇaparvan or the seventh part of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्य द्रोणपर्व्वमात्रं विद्यते ।

No. 117. **महाभारतीयदानधर्म्मः सटीकः ।** Mahābhāratīyadānadharmaḥ satīkaḥ. Substance, country-made white paper, 13 × 5 inches. Folia, 331 Lines, 8-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains the Dānadharma, or Bhīṣma's instruction to Yudhisthira on gifts, a part of the Anuśāsanaparvan of the Mahābhārata, with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् नीलकण्ठटीकासहितो महाभारतीयआनुशासनपर्व्वान्तर्गतो दानधर्म्मः प्रोक्तो वर्त्तते ।

No. 118. **महाभारतदानधर्म्मः ।** Mahābhāratīyadānadharmaḥ. Substance, country-made white and yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 361. Lines, 1-17 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1877. Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

— विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 119. **महाभारतीयशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि ।** Mahābhāratīya Śalyagadāsauptikastrīparvāṇi. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 131. Lines, 4-16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1848 and 1879. Appearance, old, written by different hands, and bearing two different dates. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains four parvans of the Mahābhārata, viz., Śalya, Gadā, Sauptika, and Strī.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 120. **महाभारतं सटीकं (मोक्षधर्मराजधर्मौ)।** Mahābhāratam-saṭīkam (Mokṣadharma-Rājadharmau). Substance, country-made white and yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 685. Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not much old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains parts of the Śāntiparvan, entitled Mokṣadharma and Rājadharma, with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् शान्तिपर्वान्तर्गतौ मोक्षधर्मराजधर्मौ वर्तेते ।

No. 121. **महाभारतं।** Mahābhāratam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 485. Lines, 5–17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only three parvans of the Mahābhārata, viz., Ādi, Sabhā and Udyoga.

अत्रादिसभोद्योगपर्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 122. **महाभारतं (आश्वमेधिकाश्रममौषलमहाप्रस्थानस्वर्गारोहणपर्वाणि)।** Mahabharatam (Āśvamedhikāśramamauṣalamahāprasthānasvargārohaṇaparvāṇi). Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 197. Lines, 5–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1848. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Āśvamedhika, Āśrama, Mauṣala, Mahāprasthāna, and Svargārohaṇa parvans of the Mahābhārata.

ाश्रममौषलमहाप्रस्थानिकस्वर्गारोहणपर्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 123. **महाभारतं (आदिपर्व)।** Mahābhāratam (Ādiparva). Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 218, (of

which foll. 1-112 are wanting). Lines, 5–18 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1726. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Ādiparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्यादिपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 124. **महाभारतं सटीकम् (वनपर्व्व) ।** **Mahābhāratam** satīkam (Vanaparva). Substance, country-made white and yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 564. Lines, 9–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains only the Vanaparvan of the Mahābhārata, with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकं वनपर्व्वमात्रं वर्त्तते ।

No. 125. **महाभारतं (विराटपर्व्व) ।** Mahābhāratam (Virāṭa-parva). Substance, country-made white and yellow paper, 14 × 5 inches. Folia, 119. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains only the Virāṭaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् विराटपर्व्वमात्रं वर्त्तते ।

No. 126. **महाभारतम् (द्रोण-कर्ण-शल्य-सौप्तिक-गदा-स्त्रीपर्व्वाणि) ।** Mahābhāratam (Drōṇa-Karṇa-Śalya-Sauptika-Gadā-Strīparvāṇi). Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 575. Lines, 10–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Drōna, Karṇa, Śalya, Sauptika, Gadā, and Strī parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् भारतीयद्रोणकर्णशल्यसौप्तिकगदास्त्रीपर्व्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 127. महाभारतं (भीष्म द्रोणपर्व्वणी) । Mahābhāratam (Bhīṣma Drōṇaparvaṇī). Substance, country made colourless paper, 14 × 6 inches. Folia, 591. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Bhīṣma and Drōṇa parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् भारतीयभीष्मद्रोणपर्व्वणी वर्त्तेते ।

No. 128. महाभारतं (विराटपर्व्व) । Mahābhāratam (Virāṭa parva). Substance, country made yellow paper, 18 × 2 inches. Folia, 67. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Virāṭaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् विराटपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 129. महाभारतं सटीकं (अनुशासनाश्वमेधाश्रममौषलमहाप्रस्थानपर्व्वाणि) । Mahābhāratam satīkam (Anuśāsanāśvamedhāśrama mauṣalamahāprasthānaparvāṇi). Substance, country made white and yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 391. Lines, 5–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1877. Appearance, not much old, with different hand-writings. Verse and prose. Complete, (except the Anuśāsanaparvan, of which foll. 1–33 are wanting).

This codex contains the Anusāsana, Aśvamedha, Āśrama, Mausala, and Mahāprasthāna parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् भारतीयानुशासनाश्वमेधाश्रममौषलमहाप्रस्थानपर्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 130. महाभारतं (शान्तिपर्व्व) । Mahābhāratam (Śāntiparva). Substance, country-made white paper, 18 × 4 inches. Folia, 708. Lines, 7-13 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Verse. Generally correct. Complete

This codex contains the Śantiparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयशान्तिपर्व्वं वर्त्तते ।

No. 131. महाभारतम् । Mahabhāratam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 893 Lines, 7–22 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and partly torn. Verse Generally correct Incomplete

This codex contains the Drōna, Karṇa, Śānti, Aśvamedhika, Mausala, Āśramavāsi, Mahāprasthānika, and Svargārohaṇa parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयद्रोणकर्णशान्त्याश्वमेधिकमौषलाश्रमवासिमहाप्रस्थानिकस्वर्गारोहण पर्व्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 132. महाभारतम् । Mahābhāratam. Substance, foolscap paper, 14 × 5 inches. Folia, 363. Lines, 10 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Vanaparvan (complete) and a small fragment of the Sabhāparvan.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयं वनपर्व्व संपूर्णं सभापर्व्वणोऽंशमात्र विद्यते ।

No. 133. महाभारतम् (आदिसभावनविराटपर्व्वाणि) । Mahābhāratam (Ādisabhāvanavirāṭaparvāṇi) Substance, country made white paper, 14 × 4 inches Folia, 761. Lines, 8-16 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, with different hand writings. Verse Generally correct. Complete.

This codex contains the Ādi, Sabhā, Vana, and Virata parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयादिसभावनपर्व्वाणि विद्यन्ते ।

No. 134. महाभारतम् (विराटपर्व्व सटीकम्) । Mahābharatam (Virātaparva saṭīkam). Substance, country made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 90, (of which foll 1-3 are wanting Lines, 3-12 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, and worn out Prose and verse Generally correct Complete, (except the first 3 folia)

This codex contains only the Virataparvan of the Mahabharata, with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयसटीकविराटपर्व्वमात्र विद्यते ।

No. 135. महाभारतम् (उद्योगपर्व्व सटीकम्) । Mahābhāratam (Udyōgaparva satīkam) Substance, country made white and yellow paper, 12 × 5 inches Folia, 238 Lines, 10-14 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old Prose and verse Generally correct. Complete.

This codex contains the Udyogaparvan of the Mahabharata, with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकमुद्योगपर्व्वमात्र विद्यते ।

No. 136. महाभारतम् (भीष्मपर्व्व) । Mahābhāratam (Bhīṣmaparva). Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 160 Lines, 2-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Generally correct. Complete.

This codex contains only the Bhīṣmaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयभीष्मपर्व्वमात्रं विद्यते ।

No. 137. **महाभारतम् (कर्णशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि) ।** Mahābhāratam (Karṇaśalyagadāsauptikastrīparvāṇi). Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 330. Lines, 2–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Karṇa, Śalya, Gadā, Sauptika, and Strī parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयकर्णशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 138. **महाभारतम् (द्रोणपर्व्व) ।** Mahābhāratam (Droṇaparva). Substance, country made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 69. Lines, 13–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a fragment of the Drōṇaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयद्रोणपर्व्वणोंऽशविशेषो वर्त्तते ।

No. 139. **महाभारतम् (दानधर्म्मः सटीकः) ।** Mahābhāratam (Dānadharmaḥ saṭīkaḥ) Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 59. Lines, 8–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and spoiled in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the Dānadharma with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयशान्तिपर्व्वान्तर्गतदानधर्म्मस्यांशमात्रं वर्त्तते ।

No. 140. महाभारतम् (आश्वमेधिकमौषलमहाप्रस्थानिकपर्व्वाणि सटीकानि)। Mahābhāratam (Aśvamedhika-mausala mahāprasthānika parvāni saṭīkāni). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 146. Lines, 9–13 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1842. Appearance, old. Prose and verse Generally correct Complete

This codex contains the Āśvamedhika, Mauṣala, and Mahāprasthānika parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयाश्वमेधिकमौषलमहाप्रस्थानिकपर्व्वाणि वर्त्तन्ते ।

No. 141. महाभारतम् (द्रोणकर्णपर्व्वणी)। Mahābhāratam (Dronakarṇaparvanī) Substance, country made white paper, 16 × 4 inches Folia, 442 Lines, 5–11 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse Generally correct Complete

This codex contains the Drōna and Karṇa parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयद्रोणकर्णपर्व्वणी वर्त्तेते ।

No. 142. महाभारतम (द्रोणपर्व्व)। Mahābhāratam (Drona parva) Substance, country made white paper, 12 × 6 inches Folia, 113 Lines, 13–14 in a page Character, Nāgara Date, 1812 (?) Appearance, old. Verse. Generally correct Complete

Colophon. इति श्रीमहाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यां द्रोणपर्व्व समाप्तं ।

द्रोणपर्व्वणि विप्रेभ्यो भोजनं परमाद्भुतं ।
प्रदाय दद्या राजेन्द्र गापान्यपि वरासया ॥
अश्वान् गजान् रथांश्चैव वासांस्याभरणानि च ।
संवद्दाद्यशते चाधिके ढादशकेऽब्दके ॥
संवत्सरे इषाख्ये तु ऊर्ज्जे मासि सिते यमे ।
भाविष्यां च द्वितीयायां चाद्रये द्रोणपर्व्व वै ॥
लिखितं हरिदासेन कायस्थेन द्विजन्मतुष्टये ॥

श्रीकृष्णार्पणमस्तु संवत् १८११ मध्य(?)पौष वदि नवोदशी गुरुवासरे लिखितं शोभानायाति बारीश साल बाद (?)।*

No. 143. शम्भलग्राममाहात्म्यम्। Śambhalagrāmamāhātmyam. Substance, country-made white and yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 48. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1859. Appearance, not old. Verse Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāna on the sanctity of Śambhalagrāma or Śambalapur.

Beginning. ओं स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः॥ शिवाय नमः॥

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं।
देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत्॥
विद्याणां यथा विष्णुस्तीर्थानां तीर्थराडिव।
तथा जयति भूखण्डे शंभलग्राम उत्तम॥

End. अगस्ति(?) उवाच॥

भगवन् भूतभव्येश सर्व्वज्ञानमहानिधे।
अधीत्येमां कथां दिव्यां न तृप्तिमधिगाम्यहं॥
तव वाग्मृत भूयो मनो मे स्वादु(?)मिच्छति।
इदानीं ब्रूहि मे स्वामिन् शालग्रामकथानकं॥

स्कंद उवाच॥

शंदिग्रामस्य माहात्म्य हरेश्चैव द्विजोत्तम।
कथितं च महापुण्यं शालग्रामं निशामय॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे भूखंडे शंभलग्राममाहात्म्यं समाप्तं॥ ०॥ संवत् १८५९ लिखित भाद्रपद पुनवासी शनि.

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतशम्भलग्राममाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः॥

---

* The date written in Sanskrit phraseology differs from this.

No. 144. **महाभारतम् (द्रोणपर्व्व)।** Mahābhāratam (Droṇaparva). Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 343, (of which nearly fifty folia are wanting). Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Droṇaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् द्रोणपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 145. **महाभारतम् (सभापर्व्व)।** Mahābhāratam (Sabhāparva). Substance, country-made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 78. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1804. Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Sabhāparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयसभापर्व्व वर्त्तते ।

No. 146. **महाभारतम् (वनविराटपर्व्वणी)।** Mahābhāratam (Vanavirāṭaparvaṇī). Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 559. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1812. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Droṇa and Virāṭa parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयद्रोणकर्णपर्व्वणी वर्त्तते ।

No. 147. **महाभारतम् (उद्योगभीष्मपर्व्वणी)।** Mahābhāratam (Udyogabhīṣmaparvaṇī). Substance, country-made white paper, 14 × 3 inches. Folia, 415. Lines, 7–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1632. Appearance, very old, with different hand-writings. Verse. Generally correct.

This codex contains the Udyoga and Bhīsma parvans of the Mahābhārata. The former is complete, but the latter incomplete

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतस्योद्योगभीष्मपर्व्वणी वर्त्तेते। तत्रोद्योगपर्व्वसम्पूर्णम् भीष्मपर्व्वत्वसम्पूर्णम्।

Colophon *of the Udyogaparvan* इति श्रीमहाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासि(कि ?)क्यां उद्योगपर्व्वणि पाण्डवयुद्धसमाप्तिर्नाम शततमोऽध्याय (?) ॥ छ ॥ ॥ उद्योगपर्व्वसमाप्तमिति ॥ ॥ छ ॥ संवत् १६१२ समये तारणनाम संवत्सरे द्वितीयश्राद्ध सुदि रविवासरे समाप्तम्।

No. 148. **महाभारतम् (राजधर्म्मविशोकसौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि)।** Mahābhāratam (Rājadharmaviśoka sauptikastrīparvāni) Substance, country made white and yellow paper, 14 × 6 inches Folia, 273 Lines, 9–16 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Verse Incomplete

This codex contains a fragment of the Rajadharma, a part of the Śāntiparvan, and the Viśoka, Sauptika, and Strī parvans complete

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीय शान्तिपर्व्वान्तर्गतोराजधर्म्मोऽसम्पूर्णो वर्त्तते। विशोकसौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि तु सम्पूर्णानि वर्त्तन्ते।

No. 149. **महाभारतम (दानधर्म्म)।** Mahābhāratam (Dānadharmah) Substance country made colourless paper, 14 × 4 inches Folia, 226 Lines, 9 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, and worn out Verse Generally correct Complete.

This codex contains the Danadharma, a part of the Śāntiparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् शान्तिपर्व्वान्तर्गतदानधर्म्ममात्र विद्यते।

No. 150. **महाभारतम् (मोक्षधर्मः)।** Mahabhāratam (Mokṣa dharmaḥ). Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches Folia, 141. Lines, 5–10 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten in parts Verse Generally correct. Complete.

This codex contains the Mokṣadharma treated of in the Śāntiparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् शान्तिपर्व्वान्तर्गतो मोक्षधर्मो वर्त्तते ।

No. 151. **महाभारतम् (आपद्धर्मः)।** Mahabhāratam (Āpaddharmaḥ). Substance, country made white paper, 14 × 6 inches Folia, 46 Lines, 11–14 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1802. Appearance, old Verse Generally correct Complete

This codex contains the Āpaddharma treated of in the Śānti parvan.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयशान्तिपर्व्वान्तर्गतापद्धर्म्ममात्र वर्त्तते ।

Colophon. इति श्रीमहाभारत शतसाहस्र्या संहितायां वैयासिक्यां शान्तिपर्व्वण्यापद्धर्म्मे समाप्त अत पर मोक्षधर्म्म सवत् १८०२ मार्गशीर्ष शुध ४ शनौ लिखित पुस्तं बवीकारोपनामकखंडे रायचा (?) स्वाध पराथँ च सावसदाशवार्धमस्तु श्रीशिव श्रीशंकर श्रीगौरीश श्रीगगाधर श्रीमीशान (?) ।

No. 152. **महाभारतं (उद्योगपर्व्व)।** Mahābharatam Udyoga parva). Substance, country made white paper, 18 × 9 inches Folia, 59 Lines, 7 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse Generally correct Incomplete.

This codex contains the Udyogaparvan.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयोद्योगपर्व्वाशपूर्व्व वर्त्तते ।

No. 153. महाभारतं (आश्वमेधपर्व्व) । Mahābhāratam (Aśvamedhaparva). Substance, country-made white paper, 18 × 6 inches. Folia, 90. Lines, 14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Aśvamedhikaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन्नाश्वमेधपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 154. महाभारतं (काशीदासी) । Mahābhāratam (Kāśīdāsī). Substance, country-made colourless paper, 20 × 5 inches. Folia, 112. Lines, 14--16 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1649. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

A very popular poem on the subject-matters of the Mahābhārata in the Bengali language, by Kāśīrāma Dāsa, generally known as Kāśīdāsī Mahābhārata, complete in eighteen parvans like the original. It has undergone several editions, and even men of the lower classes in Bengal daily read it at their leisure time.

No. 155. महाभारतं (विराटपर्व्व) । Mahābhāratam (Virāṭaparva). Substance, country-made yellow paper, 20 × 3 inches. Folia, 17. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the Virāṭaparvan, noticed before.

विवरणमनावश्यकम् ।

No. 156. **महाभारतम् (उद्योगपर्व सटीकम्)।** Mahābhāratam (Udyogaparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 302, (of which foll. 1–100 are wanting). Lines, 12–16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Udyogaparvan of the Mahābhārata, with a commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकमुद्योगपर्व्वासंपूर्णम् वर्त्तते ।

No. 157. **महाभारतम् (आदिपर्व्व)।** Mahābhāratam (Ādiparva). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 43, (of which foll. 1–32 are wanting). Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Ādiparvan.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयादिपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 158. **महाभारतम् (स्वर्गारोहणपर्व्व)।** Mahābhāratam (Svargārohaṇaparva). Substance, country made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 6, (of which foll. 1–2 are wanting). Lines, 7–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Svargārohaṇaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् स्वर्गारोहणपर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 159. **महाभारतम् (द्रोणपर्व्व)।** Mahābhāratam (Droṇaparva). Substance, country-made white paper, 18 × 6 inches. Folia, 286. Lines, 10–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains a complete copy of the Droṇaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् संपूर्णं द्रोणपर्व्व वर्त्तते ।

No. 160. **महाभारतम् (आदिपर्व्व सटीकम्) ।** Mahābhāratam (Ādiparva saṭīkam). Substance, country-made yellow and white paper, 15 × 6 inches. Folia, 358. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1876. Appearance, old, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Ādiparvan with the commentary of Nīlakaṇṭha in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकमादिपर्व्वमात्रं विद्यते ।

The Colophon *of the Commentary.* इतिश्रीमत्पदवाक्यप्रमाणमर्य्यादाधुरंधरचतुर्धर-वंशावतंसगोविंदसूरिसूनोः श्रीनीलकंठ(?)स्य कृतौ भारतभावदीपे आदि-पर्व्वणि खाण्डवदाहार्थः प्रकाशः ॥ संवत् १८ ॥ ७६ ॥ श्रावण सुदि ॥९॥ ॥९॥

No. 161. **महाभारतम् (सभापर्व्व सटीकम्) ।** Mahābhāratam (Sabhāparva saṭīkam). Substance, country-made colourless paper, 18 × 6 inches. Folia, 139. Lines, 8-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Sabhāparvan with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकं सभापर्व्वासंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 162. **महाभारतम् (वनपर्व्व सटीकम्) ।** Mahābhāratam (Vanaparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 18 × 6 inches. Folia, 460. Lines, 10–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn in parts, and with different handwritings. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Vanaparvan with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् नीलकण्ठकृतटीकासहितं संपूर्णं वनपर्व्व वर्त्तते ।

End of the Commentary.

अत्राध्यायशते द्वे तु संख्यया परिकीर्त्तिते ।
एकोनसप्ततिश्चैव तथाध्यायाः प्रकीर्त्तिताः ॥
एकादशसहस्राणि श्लोकानां षट्शतानि च ।
चतुःषष्टिस्तथा श्लोकाः पर्व्वण्यस्मिन् प्रकीर्त्तिताः ॥
एतच्छ्रुत्वा तु पुरुषो सर्व्वपापैः प्रमुच्यते ।
तीर्थावगाहजं पुण्यं श्रवणादेव लभ्यते ।
श्रुत्वैतद्वनपर्व्वं तु ब्राह्मणान् भोजयेन्मुदा ।
गोभूहिरण्यवस्त्राद्यैर्वाचकं चापि पूजयेत् ॥

Colophon *of the Commentary.* इत्यारण्यके पर्व्वणि आख्यानानि समाप्तं (?) ॥ संपूर्णं समाप्तं श्रीरामाय नमः ॥ छ ॥

No. 163. महाभारतम् (विराटपर्व्व सटीकम्) । Mahābhāratam (Virāṭaparva saṭīkam). Substance, country-made yellow and white paper, 18 × 6 inches. Folia, 104. Lines, 8-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1876. Appearance, rather old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Virāṭaparvan, with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् नीलकण्ठटीकासहितं संपूर्णं वनपर्व्व वर्त्तते ।

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीमहाभारतविराटपर्व्वणि श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारीणचतुर्धरवंशावतंसश्रीनीलकंठभट्टकृते भावार्थदीपः (?) द्विसप्ततितमोऽध्यायः ७२ ॥ इति समाप्तमिदं विराटपर्वणि (?) ॥ संवत् ॥ १८ ॥ ७६ आषाढ सुदि १४ भौम तद्दिन पुस्तक (?) संपूर्णं ।

———

No. 164. **महाभारतम् (भीष्मपर्व्व सटीकम्)।** Mahābhāratam (Bhīsmaparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 280. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Bhīṣmaparvan with Nilakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकम् भीष्मपर्व्व वर्त्तते ।

No. 165. **महाभारतम् (उद्योगपर्व्व सटीकम्)।** Mahābhāratam (Udyogaparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 309. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1851. Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Udyogaparvan with Nilakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकमुद्योगपर्व्व वर्त्तते ।

No. 166. **महाभारतम् (विराटपर्व्व)।** Mahābhāratam (Virāṭaparva). Substance, country-made yellow paper, 21 × 2 inches. Folia, 17. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Bhīṣmaparvan.

पुस्तकेऽस्मिन्नसम्पूर्णं विराटपर्व्व वर्त्तते ।

No. 167. **महाभारतम् (कर्णशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि)।** Mahābhāratam (Karṇaśalyagadāsauptikastrīparvāṇi). Substance, country-made yellow and white papers, 15 × 6 inches. Folia, 353. Lines, 5–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1876. Appearance, old, and slightly worm-eaten. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Karṇa, Śalya, Gadā, Sauptika and Strī parvans of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् कर्णशल्यगदासौप्तिकस्त्रीपर्वाणि सन्ति ।

No. 168. महाभारतम् (मोक्षदानराजधर्माः) । Mahābhāratam (Mokṣadānarājadharmāḥ). Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 627. Lines, 12-17 in a page. Character, Nāgara Date, Śaka 1719. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Mokṣa, Dāna and Rāja dharmas of the Mahābhārata with the commentary of Ānandapūrṇa Munīndra Vidyāsāgara, entitled Vyākhyānaratnāvalī in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् आनन्दपूर्णमुनीन्द्रविद्यासागरविरचितव्याख्यानरत्नावलीनामकटीकासहितमोक्षदानराजधर्मा विद्यन्ते ।

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रवानंद पूज्यपाद- शिष्येणानंदपूर्ण मुनींद्रेण विद्यासागरनामधेयेन विरचितायां व्याख्यानरत्नावल्यां मोक्षधर्मटिप्पनिकायां समाप्तः (?)

No. 169. महाभारतं (दानधर्मः सटीकः) । Mahābhāratam (Dānadharmaḥ saṭīkaḥ). Substance, country made yellow and white paper, 15 × 6 inches. Folia, 331. Lines, 8-11 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Dānadharma with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकदानधर्मो विद्यते ।

No. 170. महाभारतम् (आश्वमेधिकपर्व्व सटीकम्) । Mahābhāratam (Āśvamedhikaparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 127. Lines, 9–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Āśvamedhikaparvan with Nilakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकाश्वमेधपर्व्व विद्यते ।

No. 171. महाभारतं (स्त्रीपर्व्व सटीकम्) । Mahābhāratam̃ (Strīparva saṭīkam). Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 31. Lines, 9–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Strīparvan with Nīlakaṇṭha's commentary in the margin.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकं स्त्रीपर्व्व वर्त्तते ।

No. 172. महाभारतं (आश्रमवासिपर्व्व) । Mahābhāratam̃ (Āśramavāsiparva). Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 38. Lines, 11–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains a complete copy of the Āśramavāsiparvan.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकाश्रमपर्व्वपर्व्व वर्त्तते ।

No. 173. महाभारतं (मौषल-महाप्रस्थानिकस्वर्गारोहणपर्व्वाणि) । Mahābhāratam̃ (Mauṣala-mahāprasthānika-svargārohaṇaparvāṇi). Substance, country-made yellow and white paper, 17 × 6 inches. Folia, 26. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Mauṣala, Mahāprasthānika, and Svargārohaṇa parvans of the Mahābhārata.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 174. अद्भुतरामायणम् । Adbhutarāmāyaṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 70. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1638. Appearance, very old, worn out, torn in parts, and with different hand-writings. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the Adbhuta Rāmāyaṇa, noticed before.

End.

सीताया ऐश्वरं रूपं रावणस्य वधस्तथा ।
अयोध्यागमनं रामस्यैव वृत्तान्तसंग्रहः ॥
वृत्तान्तसंग्रहश्चापि पठित्वा रामभक्तिमान् ।
जायते मुनिशार्द्दूल नात्र कार्य्याविचारणा ॥
पठेत् यो रामचरित्रमेतत् पुनाति पापात् सुकृतं लभेत ।
तीर्थाभिषेकं समग्रं जयञ्च स सर्व्वयज्ञस्य भवेत् फलञ्च ॥
भजेत यो राममचिन्त्यरूपमेकाग्रभावेन च भूमिपुत्रीम् ।
एतत् सुपुण्यं श्रवणात् पठेद्वा भूयो भवेन्नो जठरे जनन्याः ॥ ० ॥

Colophon. इत्यार्षे श्रीरामायणे आदिकाव्ये ऽद्भुतोत्तरकाण्डे सीतारामायोध्याप्रत्यागमनं नाम सप्तविंशतितमः सर्गः ॥ २७ ॥ इति समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ शकाब्दा १६३८ मार्गशीर्षस्य चतुर्द्दशी दिवसे ॥

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम्

No. 175. दुर्ब्बोधपदसाधनी । Durbodhapadasādhanī. Substance, country-made white paper, 14 × 3 inches. Folia, 80. Lines, 10-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1834. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary explaining difficult passages only in the Mahābhārata, entitled Durbodhapada-sādhanī, by Vimalabodha. This work is noticed by Dr. R. Mitra, under the name of Durbodhapada-bhañjinī. See his Notices, No. 3011.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥ ओं नमो भगवते श्रीवासुदेवाय।

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम्।

देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत्॥

नारायणमिति नारायणं परमात्मानं नरं जीवात्मानं शरीरेन्द्रियविषयोपभोगतया वेदनया नरो नत इति व्युत्पत्त्या चैव शब्दो नैव शब्दवत् चकारं समुच्चयं नरोत्तममिति द्वयोर्विशेषणं नरेभ्यो जीवेभ्यो श्रुतमः नारायणः सदामुक्तत्वात् नरश्चासौ उत्तमश्चेति जीवः नरत्वमुक्तत्वब्युत्पत्त्या उत्तमत्वं। परमात्मप्रसादात्मात् श्रीनारायणाय नमः।

नमो धर्म्माय महते नमः कृष्णाय मायिने।

नमो व्यासाय गुरवे येनेदं धार्य्यते जगत्॥

निघंटभाष्यनिगमनिरुक्तानि विशेषतः।

वैशंपायनटीकादि देवस्वामिमतानि च॥

वीक्ष्य व्याख्या विरचिता दुर्घटार्थप्रकाशिनी।

भगवद्विमलबोधेन भारताख्यानवेदिना।

श्रीमहाभारताख्यानदुर्बोधपदसाधनी।

टीका विरच्यतेऽस्माभिरादिपर्व्वक्रमादियम्॥

End. कलि गोभूम्याटः पर्व्वो न यत्र धूमं पश्यति तत्रैवाटति तदनुकारी सोमसहं न पितामहोत्यर्थः। किं वाक्ष्यार्चितो मन्त्रः सहोत गंधं पूर्व्ववत्॥

Colophon. इत्याश्रमेधिकपर्व्वण्येते विषमाः श्लोकाः॥ इति श्रीमद्विमलबोधविरचिता महाभारतदुष्करश्लोकटिप्पणिका समाप्ता॥ शुभमस्तु संवत् १८१४ फाल्गुन शुक्लत्रयोदश्यां शुभे रामनाथेन लिखितमिदं पुस्तकम्।

विवरणम्—श्रीविमलबोधविरचितश्रीमहाभारतदुर्ब्बोधपदसाधनी नाम टीका।

No. 176. भविष्यपुराणम्। Bhaviṣyapuraṇam. Substance, country-made red and white paper, 12 × 6 inches. Folia, 416, (of which foll. 1–23 and the last have been recently replaced by fresh ones). Lines, 9 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1953.* Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts, except the re-written folia as mentioned above. Verse. Not correct. Complete.

---

*This must be the date when the codex was partially re-written.

Although this work is called by the name of Bhavisyapurāṇa, it appears to be only a Sanskrit translation of the Bhaktamālā, for in it are given the lives even of Jīva Gosvāmīn and other followers of Gaurāṅga. According to this work, Bhavisyapurāṇa is divided into three khaṇḍas or parts, viz., (1) Vaiṣṇavakhaṇḍa, (2) Śivakhaṇḍa, and (3) Śaktikhaṇḍa ; and Bhakti is spoken of as the best means of salvation. It contains 6700 stanzas and is divided into 146 chapters.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नमामि गोविंदपदारविंद पदारविंद (?) सदेंदिरामंदमनुत्तमाख्यं ।
जगज्जनानां हृदि सन्निविष्टं महाजनैकायननुत्तमं (?) ॥ १ ॥
एकदा मुनयः सर्वे ज्वलज्ज्वलनसंनिभाः ।
हिमवद्वासिनः सर्वे मुनयो वेदपारगाः ॥ २ ॥
त्रिकालज्ञा महात्मानो नानापुण्याश्रमाश्रयाः ।
महेंद्राद्रिरता ये च ये च विंध्यनिवासिनः ॥ ३ ॥
येर्बुदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिनः ।
अंबुमार्गरता ये च ये च सत्यनिवासिनः ॥ ४ ॥
एते चान्ये च बहवः सांख्ययोगमनस्विनः ।
नैमिषं समुपागत्य शौनकं द्रष्टुमुत्सुकाः ॥ ५ ॥
ते पूजयित्वा विधिवत्तेन ते च प्रपूजिताः ।
आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु यथाक्रमं ॥ ६ ॥
शौनकेन प्रदत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः ।
कथाश्रिताः कथाः पुण्याः परस्परमथाब्रुवन् ॥ ७ ॥
कथांतेषु ततस्तेषु मुनीनां भावितात्मनाम् ।
आजगाम महातेजाः सूतस्तत्र महाद्युतिः ॥ ८ ॥
व्यासशिष्यः पुराणज्ञो लोमहर्षणसंज्ञकः ।
तान् प्रणम्य यथान्यायं स तैश्चैव प्रपूजितः ॥ ९ ॥
उपविष्टं यथायोग्यं शौनकाद्या महर्षयः ।
व्यासशिष्यं यथान्यायं सूतं वै रोमहर्षणम् ॥ १० ॥
तं पप्रच्छुर्महाभागाः शौनकाद्या महर्षयः ।

End. एवमन्येतु ये चान्ये भक्तास्तेषां तु कीर्तनात् ।
हरिभक्तिमवाप्नोति ततः प्राप्नोति वांछितम् ॥ ११ ॥
इदं श्रीभगवद्भक्तिमाहात्म्यं कथितं मया ।

प्रीत्यै भयाद्भगवतः श्रीकृष्णस्य दयानिधेः ॥ १२ ॥
भूत्वा प्रसन्नोभगवान् निजभक्तानुकीर्त्तनात् ।
ददात्यभिमतं नृणां श्रोतॄणां वाचकस्य च ॥ १३ ॥
प्रसीदतु हरिः श्रीमान् भगवान् भक्तवत्सलः ।
तद्भक्ता मे प्रसीदंतु तेभ्यो नमोनमः ॥ १४ ॥
षट् सहस्रमितश्लोका उक्ताः सप्तशताधिकाः ।
ऊनपंचाशदधिकं सर्गाणां च शतं शुभम् ॥ १५ ॥

Colophon. इति श्रीभविष्यपुराणं समाप्तं ॥ सवत् १८५३ फाल्गुन कृष्ण ३ शनिवारे पुर्णिमगात् ॥

विवरणम्—भविष्यपुराणनाम्ना प्रसिद्धीकृतमपि पुस्तकमिदं भक्तमालस्य संस्कृतानुवादभूतमनुमीयते ॥ यत्राऽत्र जीवगोस्वामि प्रमुखाणामपि भक्तानां चरितं वर्णितमभूत् ॥

No. 177. मार्कण्डेयपुराणम् । Mārkaṇḍeyapurāṇam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 246. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1686. Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

One of the Mahāpurāṇas, standing third in the list. It was narrated by Maharṣi Mārkaṇḍeya through the agency of birds to Jaimini. The contents are given in the Sanskrit vivaraṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रपद्ये देवमीशानं शाश्वतानन्दमव्ययम् ।
महादेवं महात्मानं विश्वस्य जगतः पतिम् ॥
यद्योगिभिर्भवभयार्त्ति विनाशयोग्यमासाद्यवन्दितमतीव विभक्तचित्तैः ।
तद्वः पुनातु हरिपादसरोजयुग्ममाविष्कृतं क्रमविलङ्घितभूर्भुवः स्वः ॥
पायात्स वः सकल कल्मष (?) भेददक्ष-
क्षीरोदकुक्षि फणभोगनिविष्टमूर्त्तिः ।
श्वासावधूतसलिलोत्कलिकाकरालः
सिंधुः प्रनृत्तमिव यस्य करोति संगात् ॥ १ ॥
नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमम् ।
देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

पृथिव्यां नैमिषं श्रेष्ठं यत्र योगेश्वरो हरिः ।
स्वयं भूर्देवदेवेशो यत्र सा लिंगधारिणी ॥

End. भारतेनाभवत् यन्मे संदेहस्फोटन द्विजा ।
भवद्भिः कृत मेवं कश्चिदन्यः करिष्यति ।
यूयं दीर्घायुष. स्तोत्रैर्नीरोगशक्तिसंयुता ।
सांख्ययोगे तथाचास्तु बुद्धिरव्यभिचारिणी ॥
पितृशापकृताद्दोषात् दौर्मनस्य व्यपैतु व. ।
एतावदुक्त्वा वचनं स जगाम स्वमाश्रमम् ।
चिंतयन् परमोदारं पक्षिणां वाक्यमीरितम् ॥

Colophon. इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे जैमिनिषंड (?) पुराणं परिपूर्णं ॥ छ ॥ श्रीः ॥ स्वस्ति संवत् ॥ १६८६ ॥ वर्षे आषाढ वदी दुआदसी ॥ ॥ छ । ॥ राम ॥

विवरणम्—भविष्यपुराणं महापुराणानामन्यतमम् । तद्विवरणं यथा नारदपुराणे कथितम् ।

यत्राधिकृत्य शकुनीन् सर्व्वधर्म्मनिरूपणम् ।
मार्कण्डेयेन मुनिना जैमिने प्राक् समीरितम् ॥
पक्षिणां धर्मसंज्ञानां ततो जन्मनिरूपणम् ।
पूर्व्वजन्मकथा चैषां विक्रिया च दिवस्पतेः ॥
तीर्थयात्रा बलस्यातो द्रौपदेयकथानकम् ।
हरिश्चन्द्रकथा पुण्या युद्धमाजोवकाभिधम् ॥
पितापुत्रसमाख्यानं दत्तात्रेयकथा ततः ।
हैहयस्याथ चरितं महाख्यानसमाचितम् ।
मदालसाकथा प्रोक्ता ह्यलर्कचरिताचिता ।
सृष्टिसंकीर्त्तनं पुण्यं नवधा परिकीर्तितम् ।
कल्पान्तकालनिर्द्देशो यक्षसृष्टिनिरूपणम् ।
रुद्रादिसृष्टिरप्युक्ता द्वीपवर्षानुकीर्त्तनम्
मनूनाञ्च कथा नाना कीर्त्तिता पापहारिकाः ।
तासु दुर्गाकथात्यन्तं पुण्यदा चाष्टमन्तरे ॥
तत्पश्चात् प्रणवोत्पत्तिस्त्रयीतेज समुद्भव ।
मार्कण्डेयस्य जन्माख्या तन्माहात्म्यसमाश्रिता ॥
वैवस्वतान्वयश्चापि वत्सस्य चरितं ततः ।
खनित्रस्य ततः प्रोक्ता कथा पुण्या महात्मनः ॥
परीक्षिच्चरितं चैव किमिच्छव्रतकीर्त्तनम् ।

नरिष्यन्तस्य चरितं इक्ष्वाकुचरितं ततः ॥
तुलस्याचरितं पश्चाद्रामचन्द्रस्य सत्कथा ।
कुशवंशसमाख्यानं सोमवंशानुकीर्त्तनम् ॥
पुरुरवा (?) कथा पुण्या नहुषस्य च सत्कथा ।
ययातिचरितं पुण्यं यदुवंशानुकीर्त्तनम् ॥
श्रीकृष्णबाल्यचरितं माथुरं चरितं ततः ।
द्वारकाचरितञ्चाथ कथा सर्व्वावतारजा ॥
ततः सांख्यसमुद्देशः प्रपञ्चासत्त्वकीर्त्तनम् ।
मार्कण्डेयस्य चरितं पुराणश्रवणे फलम् ॥

No. 178. मार्कण्डेयपुराणम् । Mārkaṇḍeyapurāṇam. Substance, country made white paper, 12 × 6 inches Folia, 236. Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Verse Generally correct Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

No. 179. महाभारततात्पर्य्यनिर्णयः । Mahābhārata Tātparyya-nirṇayaḥ. Substance, country made colourless paper, 12 × 6 inches. Folia, 50. Lines, 11–18 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A study of the Mahābhārata, explaining the subject-matter and object of the poem, entitled Mahābhāratatātparyyanirṇaya, by Ānanda Tīrtha, with a commentary in the margin, entitled Tātparyyanirṇaya-dīpikā by Janārddana Bhaṭṭa.

Beginning *of the Commentary.* ॥ श्रीवेदव्यासाय नमः ॥

नारायणं पूर्णगुणैकदेहं अनादिदं ज्ञानविमर्षदेहम् ।
विष्णुं भक्तोत्तरमीप्सदुःखं सर्वेशमीशं वितनं नमामि ॥ १ ॥
नमामि नीलाम्बुदकान्तिकान्तं व्यासं गिरत्नाभिन्नवदीप्यपूर्णम् ।
ज्ञानादिदं ब्रह्मविनादिकीश्च सनत्कुमारामलपुष्पवृन्दम् ॥ २ ॥

अयमि श्रीमदानंदतीर्थमार्तण्डचंद्रसौ: (?) ।
अनुसंधत्तः सतां श्रीहन्मंदरीं समदीदलत् ॥ ३ ॥
गृह्यत्वा भारतार्थनिर्णयस्य प्रदीपिका ।
व्यासतीर्थादिसद्व्याख्यामाश्रित्य क्रियते मया ॥ ४ ॥
महाभारततात्पर्यनिर्णयस्य दीपिका ।
वर्गसुधीभिन: संत: चाश्यंतु मम दुर्णयम् ॥

Beginning *of the Text.* श्रीहरये नम: ॥

नारायणाय परिपूर्णगुणार्णवाय विश्वोदयस्थितिलयोनियतिप्रदाय ।
ज्ञानप्रदाय विबुधासुरसौख्यदुःखसत्कारणाय वितताय नमो नमस्ते ॥ १ ॥
आसीदुरुगुणवारिधिरप्रमेयो नारायणः परमात्म एक ।
संप्राप्तसंविदखिलं जठरे निधाय लक्ष्मीभुजांतरगत. स्वरतोपि चाग्रे ॥

End *of the Text.*

स: प्रीयतां परतम. परमादनंत ।
संसारक अततमंमृतिदुःखरागात् ॥
यत्पादपद्ममकरंदयु (जु ?) जोहि पार्था
स्वाराज्यमापुरभयाः सदा विनोदात् ॥ १८६

Colophon *of the Text* इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचिते श्रीमन्महाभारततात्पर्यनिर्णये सुवाक्योद्धरणं नाम द्वितीयोऽध्याय' ॥

End *of the Commentary.* वनवासादिदुःखस्यानुभूतत्वात् कथमिह स्वाराज्यमित्युक्त मित्यतआह सदेति सदा सर्वदा विनोदात् वनवासादिक तीर्थाटनदैत्य-हननादि सुखकरमेवेति भाव: ॥ १८६ ॥ यं गंगाजमदग्निजान्वयभवार्य-हरिरप्याभिधात् पुत्रं प्राप जनार्दन ग्रमदमस्वाध्यायसयुतमात् ॥ पूर्णिमस्य कृतौ सतां सुखकरोध्यायो द्वितीय' शुभ' श्रीमद्भारतभावनिर्णयपदार्थदीपिकायामगमत् (?) ॥ १ ॥ २ ॥

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचितस्य श्रीमत्तात्पर्यनिर्णयस्य टीकायां जनार्दनभट्टविरचितायां पदार्थदीपिकायां द्वितीयोऽध्याय: ।

विषय:—टीका श्रीमहाभारततात्पर्यनिर्णयरूपोऽयं निबन्ध ।

No. 180. मार्कण्डेयपुराणम् । Mārkandeyapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 5 inches. Folia, 228. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the Mārkaṇḍeyapurāṇa, noticed before.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 181. देवीभागवतम् । Devībhāgavatam. Substance, country-made yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 134. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete, (as regards the first part only).

Another copy of the Devibhāgavata, noticed before.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 182. मुक्तिचिन्तामणिः । Muktichintāmaṇiḥ. Substance, country made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, 1622 ? Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct Complete.

A work on salvation, with authorities cited from the different Purāṇas. Anonymous.

Beginning. ओँ नमो नारायणाय ॥

नीलाद्रौ नन्दयिभ्योदातुमर्थचतुष्टयं ।
अष्टश्योनेवपदयो यातं यन्तं हरिं नुमः ॥
मायामोहानलज्वालादन्धशमनाङ्कुरं नरं ॥
योनेकधा मोचयति कृपालुं तमहं भजे ॥

नानागमश्रुतिपुराणमहाब्धिमध्यादुद्धृत्य बुद्धिमथनेन हरेः प्रसादात् ।
वाक्यानि यानानि (यानि ?) विलिखामि विमुक्तयेऽहं सन्तसदर्थमानसं (मनिशं ?) परिशीलयन्तु ॥

End. व्रतोपवासनियमाः सहस्राब्दार्जिता अपि ।
समुद्र एवामीकत गुणितः कोटिकोटिभिः ॥
विष्णुभक्तं सहस्रांशैः समोऽसौ न हि कीर्त्तितः ॥ • ॥

Colophon. इति युक्तिचिन्तामणौ प्रसादकाण्ड समाप्त ॥ ० ॥ इति युक्तिचिन्तामणि नामार्थ ग्रन्थः समाप्तः ॥ * ॥ * ॥ युगलयुगरसक्ष्मामब्मितेऽब्दि ।

विवरणम्—युक्तिचिन्तामणिनामकयुक्तिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 183. इतिहासतमोमणिः । Itihāsatamomaṇiḥ Substance, country made Kāśmīrī paper, 10 × 7 inches, bound like an ordinary book. **Pages,** 35 Lines, 14–21 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, not very old, but torn, and worm eaten throughout. **Verse.** Generally correct Complete

This appears to be a recent work on modern Indian history in Sanskrit verse, written after the manner of modern Indian histories, entitled Itihāsatamomaṇi, complete in four chapters.

Beginning. समर्जयीऽसतोविश्वं दिव्यं पाति च तत्क्रमम् ।
प्रजाश्च न्यायतश्शास्ति नमस्तस्मायमादय ॥ १ ॥

शिष्य उवाच ॥

वाल्मीकिव्यासगीतानां रामादीनां महीचिताम् ।
बाल्येऽपि कीर्त्तिमाकर्ण्य चरित्राणि न वेद्म्यहम् ॥ १ ॥
स्वजन्मभूपुराहत्ते ज्ञानाभावात्तु लज्जित ।
तदीय निखिल तत्त्व शुश्रूषेऽह भवन्मुखात् ॥ २ ॥
तथाच यवनाक्रान्तिमागतिश्च विदेशिनां ।
श्वयजाभिधयाश्रुत्वा जिज्ञासे च समासत ॥

End. वाणेषुवसुचन्द्रे १८५५ ऽब्दे महिषासुरभूपति ।
टीपूं महाबलं जघ्नुत्वा श्रीरङ्गपत्तनम् ॥
ततस्त्वल्पे गते काले सिन्धियाख्य महोल्करं ।
महाराष्ट्राधिपौ द्वौ तैं इङ्ग्लण्डीया विजिग्यिरे ॥
वार्त्तां तेषां तु साम्राज्यप्रहस्थेर्यदि वाञ्छसि ।
निर्वेत्तु विस्तराच्छिष्यग्रन्थेष्वन्येषु मार्गय ॥ १०५ ॥
अङ्करसाष्टचन्द्रे १८६९ ब्दे इङ्गलण्डीयाधिकारिता ।
देशाम् प्राचोऽखिलान् व्याप्नोदा वङ्गाद् यमुनावधि ॥ १०६ ॥

अन्येन स्वप्रजाभ्यश्च रक्षायै च हिताय च ।
नयं ते स्थापयामासू राज्यकार्य्येत्तमिकम् ॥ १०७ ॥
तथा नियोजितायैते दधिकादधुरन्धराः ।
ते प्रायः कुर्व्वते सर्व्वं सम्यग्धर्म्मविचारणं ॥ १०८ ॥
यदीमलच्छीयक्षार्न्न ज्ञातुमिच्छसि विस्तरात् ।
मर्त्तीदमीदकीतूमाख्यसदायमीविचार्य्यताम् ॥ १०९ ॥

Colophon. इतीतिहासतमीमणी भारतवर्षीयीत्तरखण्डतमीमाम चतुर्थोऽध्यायः ॥
समाप्तश्चायं तमीमणिः ॥ ४ ॥

विवरणम्—इतिहासतमीमणिनामकाधुनिकभारतेतिहासविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 184. रम्भाशुकसंवादः । Rambhāśukasaṁvādaḥ. Substance, country made colourless paper, 17 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A short poem on asceticism, entitled Rambhāśukasaṁvāda, in the form of a dialogue between Rambhā, a famous nymph, and Śuka, the great Ṛiṣi.

Beginning. ओँ नम शिवाय । रम्भोवाच ॥
वसन्तमासे कुसुमे समाकुले वनान्तरे पुष्पनिरन्तरे ।
कामान्तरं य. पुरुषो न सेवते वृथान्तरं तस्य नरस्य जीवनम् ॥

End. आत्मान्तरं यः पुरुषो न सेवते वृथान्तरं तस्य नरस्य जीवनम् ॥

Colophon. इति रम्भाशुकसंवाद· समाप्त. ॥ ० ॥

विवरणम् - पुस्तकेऽस्मिन् रम्भाशुकयोर्वाक्योवाक्यच्छलेन सन्न्यासधर्म्मः कथितः ।

No. 185. रामायणम् । Rāmāyaṇam Substance, country-made yellow and white paper, 12 × 5 inches. Folia, 788. Lines, 2-13 in a page Character, Nāgara. Date, Samvat 1853. Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

The epic poem, Rāmāyaṇa, of the great Ṛiṣi Vālmīki is well-known to all Sanskrit scholars and is a sacred book of the Hindus,

who hear it recited by qualified Brāhmanas in auspicious months of the year, with devotional feelings. It is divided into seven cantos or kāṇḍas, viz., Bāla or Ādikāṇḍa, Ayodhyākāṇḍa, Araṇyakāṇḍa, Kiṣkindhyākāṇḍa, Sundarakāṇḍa, Yuddhakāṇḍa, and Uttarakāṇḍa, and consists of twenty-four thousand ślokas.

Vālmīki Rāmāyaṇa is considered as the earliest epic in India and has undergone several editions with commentaries and translations in different parts of the country.

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥

वेदवेद्ये परे पुंसि जाते दशरथात्मजे ।
वेद: प्राचेतसादासीत् साक्षाद्रामायणात्मना ॥
रामं रामानुज सीतां भरतं भरतानुजम् ।
सुग्रीवं वाइतच (वायुपवच ?) प्रणमामि पुन पुन· ॥
कूजन्तं रामरामेति मधुरं मधुराक्षरम् ।
आरुह्य कविताशाखां वंदे वाल्मीकिकोकिलम् ॥
वाल्मीकेर्मुनिसिंहस्य कवितावनचारिण ।
शृण्वन् रामकथानाद को न याति परां गतिम् ॥

End. आदिकाव्यमिदं सर्व्वं पुरा वाल्मीकिना कृतम् ।
य: शृणोति सदा भक्त्या स गच्छेद्वैष्णवीं गतिम् ॥
पुत्रदाराश्च वर्द्धन्ते संपद संततिस्तथा ।
सत्यमेतद्विदित्वा तु (विदित्वात ?) श्रोतव्यं नियतात्मभि: ॥

इति रामायणश्रवणविधि: ।

यत्र यत्र रघुनाथकीर्त्तनं तत्र तत्र कृतमस्तकाञ्जलिं ।
बाष्पवारिपरिपूर्णलोचनं मारुतिं नमत राक्षसान्तकम् ॥

Colophon. इत्यार्षे रामायणे वाल्मीकीये चतुर्विंशतिसाहस्रिकायां संहितायां श्रीमदुत्तरकाण्डे स्वर्गारोहणं नाम दशोत्तरशततमोऽध्याय: ॥

विवरणम्—वाल्मीकिरामायणं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 186. रामायणं (अरण्यकाण्डम्) । Rāmāyaṇam (Araṇyakāṇḍam). Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 92. Lines, 2–8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1716 Appearance, old. Verse Generally correct Complete

This codex contains only the Aranyakāṇḍa of the Vālmīki Rāmāyaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् वाल्मीकिरामायणस्यारण्यकाण्डमात्रं वर्त्तते ।

No. 187. रामायणम् (बालकाण्डम्)। Rāmāyaṇam (Bālakāṇḍam). Substance, country-made white paper, 9 × 3 inches. Folia, 89. Lines, 10–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Bālakāṇḍa or the first canto of the Rāmāyaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् बालकाण्डमसम्पूर्णं वर्त्तते ।

No. 188. रामायणम् (अयोध्याकाण्डम्)। Rāmāyaṇam (Ayodhyākāṇḍam). Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 111. Lines, 8–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Ayodhyākāṇḍa or the second canto of the Rāmāyaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णमयोध्याकाण्डं वर्त्तते ।

No. 189. रामायणम् (किष्किन्ध्याकाण्डम्)। Rāmāyaṇam (Kiskindhyākāṇḍam). Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 106. Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1698. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains the Kiskindhyākāṇḍa or the fourth canto of the Rāmāyaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णं किष्किन्ध्याकाण्डम् वर्त्तते ।

Colophon. संपूर्ण किष्किंध्याकाण्डमिदमिति ॥ शुभं भवतु ॥ संवत १८८८ समये श्रावणशुक्लप्रतिपदायां पुस्तलिखितं (?) शुभमस्तु (?) ।

No. 190. रामायणविषमपदव्याख्या । Ramāyaṇa viṣamapada-vyākhyā. Substance, country made white paper, 10×3 inches. Folia, 936, (of which foll. 1–5 are wanting). Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1878. Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete (excepting the first five folia).

A work explaining the difficult passages of the Rāmāyaṇa, entitled Visamapada-vyākhyā, by Bhaṭṭa Deva Rāma.

Beginning. नास्ति ।

End. एतदाख्यानं रामायणमायुष्यमायुर्वृद्धिकरं सभविष्यं भगवदंतर्धानानंतरं भगवदर्शीध्याद्धनागतकथनसहितं सहोत्तरं उत्तरकाण्डसहितं यतस्तत: पुरा वाल्मीकि: कृतवान् यतस्तत: पूर्व इत्यध्यायाभि समाप्तं । तद्ब्रह्मा हिरण्यगर्भो प्यन्वमन्यत सत्यशन्दतया वेदोपवृंहणतया सर्वार्थसाधकत्वेन चांगीकरोति स्मेति सर्वेष्टसिद्धि: ॥ १० ॥

Colophon. इति श्रीमत्जानकीरमणपदपंकजपरिचरणपरायणश्रियन्नात्पाठकपादान् यायिभट्टदेवरामसंगृहीते श्रीमद्रामायणविषमपदव्याख्याने उत्तरकाण्डं समाप्तिमागमत् ॥ श्रीतनुमत् श्रीरामार्पणमस्तु ॥ यथाजगा प्रवर्तते भुवनाय (?) चतुर्दश । येन सृष्टमिदं विश्व रामाख्यं विष्णुमाश्रये ॥ १ ॥ अकल्याकल्याणं जनकदुहितुर्भीतिनमहीतय: कौशल्यास्या: सुकृतपरिपाक: सतपसाम् ॥ श्रुतीनां सर्वस्व कविजनगिरां विश्रमपदं रहस्यं भ्रंशस्य प्रभवत् पुरत: किंचन महः ॥ २ ॥

अथ रामायणश्रवणविधिदानविधिश्च लिख्यते ॥

रामायणे श्रुते दद्याद्रथं हेममयं सुधी: ।
चतुर्भिर्वाजिभिर्युक्तं तथा क्षौमपताकया ॥ १ ॥
रथं च विविधैर्युक्तं किंकिणीनादनादितम् ।
संपादिते रथे सम्यग् मनुं दद्यात् पर्यास्विने ॥ २ ॥
ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाच्छतमष्टोत्तरं सुधी: ।
एवं कृत्वा विधानेन महाकाव्यफलप्रदम् ॥ ३ ॥

॥ इति विधानम् ॥

श्रुत्वा रामायणं पुण्यं दद्यात् व्यासाय दक्षिणाम् ।
सुवर्णं हेमसंयुक्तं वासांसि विविधानि च ॥ १ ॥
कर्णयोः कुण्डले दद्यादंगुलीयकमेव ।
शय्यासनं तथा छत्रमुपानत् करकं तथा ॥ २ ॥

भूमिदानं तथा ॥ ० ॥ संवत् १८०८ कार्त्तिकमासे शुक्लपक्षे दशम्यां इदं पुस्तकं राधाकृष्णेन लिखितं ॥ १ ॥ शुभमस्तु ॥

विवरणम्—भट्टदेवरामसंगृहीतरामायणविषमपदव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 191. लिङ्गपुराणम् । Lingapurāṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 176. Lines, 1–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Generally correct. Complete.

One of the Mahāpurāṇas, complete in two parts, the Pūrva and the Uttara, consisting of eleven thousand stanzas, and dwelling on the greatness of Śiva. The contents are fully given in the Sanskrit Vivaraṇa.

Beginning. स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ।

नमो रुद्राय हरये ब्रह्मणे परमात्मने ।
प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यंतकारिणे ॥
नारदोभ्यर्च्य शैलेशे शंकरे संगमेश्वरे ।
हिरण्यगर्भे स्वर्लीने अविमुक्ते महालये ॥
रौद्रे गोप्रेक्षके चैव श्रेष्ठे पाशुपते तथा ।
विघ्नेश्वरे च केदारे तथा गोमायुकेश्वरे ॥
हिरण्यगर्भे चान्द्रेशे ईशाने च त्रिविष्टपे ।
शुक्रेश्वरे यथान्याय नैमिषं प्रययौ मुनिः ॥

End.

स्वस्त्यस्तु सूत भद्रं ते महादेवे वृषध्वजे ।
श्रद्धा तवास्तु चास्माकं नमस्तस्मै शिवाय च ॥

Colophon. इत्यादिमहापुराणे श्रीलिंगे उपरिभागे पुराणमाहात्म्य नामाष्टचत्वारिंश-(?) ध्यायः । इति श्रीलिंगपुराणं समाप्तं श्रीसांब सदा शिवार्पणमस्तु । श्रीकृष्णाय नमः ॥

विवरणम्—लिङ्गं नामाष्टादशसंख्यापुराणानामन्यतमम्, शिवमाहात्म्यप्रख्यापकैकादशसहस्र-श्लोकपूर्णं पुराणम्। एतदालोच्यविषयाः यथा—

पुराणोपक्रमे प्रश्नः सृष्टिसंक्षेपतः पुरा।
योगाख्यानं ततः प्रोक्तं कल्पाख्यानं ततःपरं॥
लिङ्गोद्भवस्तदर्चा च कीर्त्तिता च ततःपरम्।
सनत्कुमारशैलादिसंवादश्चाथ पावनः॥
ततो दधीचिचरितं युगधर्म्मनिरूपणम्।
ततो भुवनकोषाख्या सूर्य्यसोमान्वयस्ततः॥
ततश्च विस्तरात् सर्गस्त्रिपुराख्यानकस्तथा।
लिङ्गप्रतिष्ठा च ततः पशुपाशविमोचनम्॥
शिवव्रतानि च तथा सदाचारनिरूपणम्।
प्रायश्चित्तान्यरिष्टानि काशीश्रीशैलवर्णनं॥
अन्धकाख्यानकं पश्चाद्वाराहचरितं पुनः।
नृसिंहचरितं पश्चाज्जलंधरवधस्तथा॥
शैवं सहस्रनामाथ दक्षयज्ञविनाशनम्।
कामस्य दहनं पश्चात् गिरिजायाः करग्रहः॥
ततो विनायकाख्यानं नृत्याख्यानं शिवस्य च।
उपमन्युकथा चापि पूर्व्वभाग इतीरितः॥

उत्तरभागे—विष्णुमाहात्म्यकथनमम्बरीशकथा ततः।
सनत्कुमारनन्दीशसंवादश्च पुनर्मुने॥
शिवमाहात्म्यसंयुक्तस्नानयागादिकं ततः।
सूर्य्यपूजाविधिश्चैव शिवपूजा च मुक्तिदा॥
दानानि बहुधोक्तानि श्राद्धप्रकरणं ततः।
प्रतिष्ठा तत्र गदिता ततोऽघोरस्य कीर्त्तनं॥
व्रजेश्वरी महाविद्या गायत्रीमहिमा ततः।
त्र्यम्बकस्य च माहात्म्यं पुराणश्रवणस्य च।
एतस्योपरिभागस्ते लैङ्गस्य कथितो यथा॥

No. 192. उपद्वीपवर्णनम्। Upadvīpavarṇanam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 8-11 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Fragments of the Brahmāṇḍa and Skanda purāṇas, describing the islands in the Indian Ocean.

Beginning. ॥ श्रीः ॥ सप्तद्वीपमिति ख्यातं नानारत्नाकरान्वितं ।
तत्रापि द्युतिमान् शैलो नानाधातुसुमंडितः ॥
निम्नगानां मूलभूतः प्रभवः कांचनस्य च ।
सोऽतीव दीप्यते विप्र सहस्राक्षपुरी स्थिरम् ॥
तपोबलेन महता विहिता विश्वकर्मणा ।
कल्पद्रुमवनं चात्र वस्त्रालंकारदं शुभम् ॥
चिंतामणिर्महारत्न भूतं भव्यं ददात्यसौ ।
कामधेनुरियं दिव्यमन्नाद्यं च ददाति च ॥
उच्चैःश्रवा महानश्वश्चादि (ब्धि ?) मंथननिर्गतः ।
ऐरावता (त ?) मुखाः सर्वे गजास्त्वद्रिसन्निभाः ॥
पारिजातवनं पुण्यं सर्वतो गंधसंकुलं ।
नंदनं च वनं दिव्यं सर्वदेवसुखावहम् ॥
मंदाकिनी नदी रम्या स्वर्गादि प्रभवत्यतः ।
अश्वमेधशतैः लभ्यं स्वर्गं चैव यथाविधि ॥

End. स्या ॥ गुह्यकानामयं लोकस्त्वेते वै गुह्यकाः स्मृताः ।
न्यायेनोपार्ज्य वित्तानि निगूहयंति च ये भुवि ॥
स्वमार्गसाधनाख्याश्च शूद्रप्रायाः कुटुम्बिनः ।
अनिमज्य च भोक्तारः क्रोधासूयाविवर्ज्जिताः ॥
नाधर्म्मं न च धर्म्मं वै विदंत्येते सदासुखाः ।
एक एव हि जानंति कुलपूज्यो हि यो द्विजः ॥
तस्मै गाः संप्रयच्छंति मन्यंते तद्वचः स्फुटम् ।
सर्वाङ्गभाजो ह्यत्रापि तेन पुण्येन गुह्यकाः ॥
ततो गच्छन् ददर्शाग्रे हृष्टपुष्टजनावृतं ।
परिमंडितैः स्थूलवक्त्रैर्मेघगंभीरनिस्वनैः ।
लोकैरध्युषितं लोकं श्यामलांगैश्च लोमशैः ॥

Colophon. इति ब्रह्माण्डस्कंदयोर्गुह्यकलोकवर्णनं समाप्तम् ।

विवरणम्—उपद्वीपवर्णनं ब्रह्माण्डस्कन्दपुराणसंगृहीतम् ।

No. 193. **ब्रह्मोत्तरखण्डम् ।** Brahmottarakhaṇḍam. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches. Folia, 137. Lines, 7–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1689. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

A fragment of the Skanda purāṇa, entitled Brahmottarakhaṇḍa, or the latter part of the Brahmakhaṇḍa, describing the greatness of God Śiva.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । सदाशिवाय नमः ॥

ज्योतिर्मात्रसदानंदनिर्मलज्ञानरूपिणे ।
नमः शिवाय शांताय ब्रह्मणे लिंगमूर्त्तये ॥

ऋषय ऊचुः ।

आख्यातं (?) भगवन् सूत विष्णोर्माहात्म्यमुत्तमम् ।
समस्ताघहर (?) पुण्यं समासेन श्रुतं (?) च नः ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामो माहात्म्यं त्रिपुरद्विषः ।
तद्भक्तानां च माहात्म्यमशेषाघहरं परम् ।

End. विविधगुणविभेदैर्नित्यमस्पृष्टरूपं प्रविशति बहिरन्तर्भासमानं महिम्ना ।
मनसि सुविहरंत स्वात्मनो र्भक्तिरूपं परमशिवमनंतानंदमांद्रं प्रपद्ये ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे ब्रह्मोत्तरखंडे पुराणश्रवणमहिमवर्णनं नाम द्वाविंशतितमोऽध्यायः ॥ श्रीसदाशिवार्पणमस्तु शके १६८९ सर्वजिन्नामसंवत्सरे फाल्गुन शुक्ल १५ गुरौ ब्रह्मोत्तरखण्डं समाप्तं श्रीलक्ष्मीनारायणस्येदं पुस्तकम् ।

No. 194. **अयोध्यावर्णनम् ।** Ayodhyāvarṇanam. Substance, country-made yellow and white paper, 12 × 4 inches. Folia, 83. Lines, 4-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1865. Appearance, old, and partly worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A fragment of the Brahmāṇḍapurāṇa, on the greatness of Ayodhyā, (Oudh), in the form of a dialogue between Durgā and Śiva.

Beginning श्रीलक्ष्मणाग्रजाय नमः ॥

वंदेहं रामचंद्रस्य पादौ प्रणतरक्षकौ ।
सीतायाश्च पुनः पादौ सर्व्वसिद्धिविधायकौ ॥

रामं रामानुजं सीतां भरतं भरतानुजम् ।,
सुग्रीवं वायुसूनुं च प्रणमामि पुनः पुनः ॥

पार्वत्युवाच ।
साधु भागवतश्रेष्ठ साधुमार्गप्रवर्त्तक ।
त्वया तु यत् परिज्ञातं च तन्न जानाति कश्चन ॥
त्वत्तः श्रुताः महाभाग नानातीर्थसमाश्रिताः ।
कथाः कथय भो देव अयोध्याया मनोहराः ॥
सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि सरहस्यं सनातनं ।
अयोध्याया महापुर्य्याः महिमान गुर्णोज्वलम् ॥

End. मतिविपुलविधानैर्वर्णितं धर्म्ममाद्यं
कलयति परभक्त्या चैवमाहात्म्यमेतत् ।
य इह नर उदारः श्रीमनाथः स सम्यग्
व्रजति हरिनिवासं सर्व्वभोगांश्च भुक्त्वा ॥ १६ ॥

Colophon. इति श्रीअयोध्याखण्डे गौरीशंकरसंवादे अयोध्यातीर्थमहिमा(म ?)वर्णनोनाम विंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ श्रीरामचंद्राय नमः ॥ मं ॥ * ॥ ॥ * ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ संवत् १८६५ श्रावणकृष्णाः ॥ नि. भैरो ब्राह्मण ॥ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—ब्रह्माण्डपुराणान्तर्गतायोध्यामाहात्म्यवर्णनम् ।

No. 195. त्र्यम्बकक्षेत्रमाहात्म्यम् । Tryambakakṣetra māhātmyam. Substance, country-made white paper, 9 × 3 inches. Folia, 17. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

A fragment of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa on the greatness of the sacred place, Tryambaka.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीउमात्र्यंबकाय नमः ॥

ऋषय ऊचुः ॥
सूत सूत महाप्राज्ञ वेदवेदांगपारग ।
त्र्यंबकक्षेत्रमाहात्म्यं श्रोतुमिच्छामि वो मुने

End. नास्ति।

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे पातालखंडे च'रवकसेवमाहात्मेर गौतमाश्रमहेतुकथनं नाम षष्ठोऽध्याय: ॥

विवरणम्—पद्मपुराणीयपातालखंडान्तर्गतचरम्बकसेवमाहात्म्यवर्णनम्।

No. 196. वामनपुराणम्। Vāmanapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 12 x 5 inches. Folia, 251. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

The Vāmanapurāṇa is also one of the Mahāpurāṇas; noticed by Dr. Rājendra Lāl Mitra in his Notices of Sanskrit Mss. in No. 1264.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ ० ॥ ओं नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ० ॥

त्रैलोक्यराज्यमाक्षिप्य बलेरिन्द्राय यो ददौ।

नमस्तस्मै सुरेशाय सदा वामनरूपिणे ॥ १ ॥

पुलस्त्य (?) ऋषिमासीनमाश्रमे वाग्विदां वर।

नारद: परिपप्रच्छ पुराणं वामनाश्रयं ॥ २ ॥

कथं भगवता ब्रह्मन् विष्णुना प्रभविष्णुना।

वामनत्वं धृतं पूर्व्वं तन्ममाचक्ष्व पृच्छत: ॥ ३ ॥

कथं च वैष्णवो भूत्वा प्रह्लादो दैत्यसत्तम:।

विदशैर्युयुधे सार्द्धमत्र मे संशयो (?) महान् ॥ ४ ॥

श्रूयते च द्विजश्रेष्ठ दक्षस्य दुहिता सती।

शंकरस्य प्रिया भार्य्या बभूव वरवर्णिनी ॥ ५ ॥

किमर्थं चा (वा ?) परित्यज्य स्वशरीरं वरानना।

जाता हिमवतो गेहे गिरि (?) न्द्रस्य महात्मन: ॥ ६ ॥

पुनश्च देवदेवस्य पत्नीत्वमगमच्छुभा।

एतन्मे शापं (संशयं (?)) छिन्धि सर्व्वविच्वं मतोपि (?) मे ॥ ७ ॥

तीर्थानां चैव माहात्म्यं दानानां चैव सत्तम।

व्रतानां विविधानां च विधिमाचक्ष्व मे द्विज ॥ ८ ॥

End. नास्ति।

Colophon. इति वामनपुराणे वामनप्रादुर्भावे प्रह्लादतीर्थयात्रायां द्वितीयपादप्रणामनं नौचम् ॥ प्रह्लादतीर्थयात्रा समाप्तः (?)

विवरणम् – वामनपुराणं नाम महापुराणानामन्यतमम् ।

No. 197. वायुपुराणम् । Vāyupurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 238. Lines, 4-6 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, not old, but torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

The Vāyupurāṇa is an Upapurāṇa. *Vide* Dr. Rājendra Lāl Mitra's Notices of Sanskrit Mss., No. 1618. The codex under notice contains only some fragments of the Vāyupurāṇa such as Bhuvanakoṣa &c.

पुस्तकेऽस्मिन् वायुपुराणस्य कति खण्डितपत्राणि वर्त्तन्ते ।

No. 198. वृहन्नारदीयपुराणम् । Vrihannāradīyapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 135. Lines, 4 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Verse and prose. Not correct. Complete.

A Mahāpurāṇa, noticed by Dr. Rājendra Lāl Mitra in his Notices of Sanskrit Mss., Nos. 506, 1021, 1680, and edited by Paṇḍita Hṛiṣikeṣa Śāstri under the auspices of the Asiatic Society, Bengal.

वृहन्नारदीयपुराणं नाम महापुराणानामन्यतमम् सुप्रसिद्धमेव ।

No. 199. वामनपुराणम् । Vāmanapurāṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 222. Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1611. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of a work noticed before.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

Colophon. इति वामनपुराणे पुलस्त्यनारदसंवादे वामनपुराणं समाप्तम् ॥ ॥ शुभमस्तु राम ॥ संवत् १६४१ समये माघ वदि द्वितीया गुरौ ॥ ॥ श्रीमत्सकलाधीश्वरकव्वरसाहभुज्यमानराज्ये ॥ ॥ राजन्यश्रीसदानन्दो लेखयित्वा मुकुंदतः । श्रीवामनपुराणीयं (?) परोपकृतये सदा ॥ श्रीगौड़ान्वयकायस्थराजतनुजो-नारायणस्तत्सुतः श्रीलक्ष्मीधरनामधेयविबुधस्तस्याचलोभूत् सुतः । दुर्गा-(?)स्तस्य च कृष्णदाससुकृती श्रीधर्म्मदासस्तथा सर्व्वेषामनुजो मुकुंदपदभाग्दासो मुकुंदस्य यः ॥ ॥ यदवधि निविड़निकुञ्जे मरकतमणिमञ्जुगात्रोऽपि । तदवधि सरोजमाला हरिहरि हालाहलं वमति ॥ १ ॥ यदवधि ततघनशाली सखि वनमाली समालोकि ॥ तदवधि परोरपंकं किमपि सशंककर: स्पृशति ॥ चतुर्भुजमिश्रस्यैतौ ॥

No. 200. वामनपुराणं । Vāmanapurāṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 57. Lines, 16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 201. विष्णुपुराणसृष्टिक्रिया । Viṣṇupurāṇa sṛiṣṭikriyā. Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 15. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct Incomplete.

A part of the Viṣṇupurāṇa on creation.

विष्णुपुराणान्तर्गतसृष्टिक्रियावर्णनमसम्पूर्णं पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 202. शैलादिलिङ्गनिर्णय: । Sailādi liṅganirṇayaḥ. Substance, country-made yellow paper, 15 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 9–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

This work forms a part of the Kāśīkhaṇḍa, which again is said to be a book of the Skandapurāṇa, describing several classes of the images or Lingas to be found in Kāśī.

Beginning. श्रीश्रीहरिः ॥ श्रीं काशीविश्वेश्वराय नमः ॥

अगस्त्य उवाच ॥

श्रुत्वा स्कन्द न तृप्तोऽस्मि तव वक्त्रेरितां कथां।
अत्याश्चर्यकरं प्रोक्तमाख्यानं बिन्दुमाधवम्
इदानीं श्रोतुमिच्छामि देवदेवसमागमं।
तार्क्ष्यात् चाग्रः समाकर्ण्य दिवोदासस्य चेष्टितं
विष्णुमायाप्रपञ्चञ्च किमाह गरुडध्वजं।
के के च शम्भुना सार्द्धं समीयुर्मन्दराद्गिरेः।
ब्रह्मणश्च: कथं दृष्टस्त्वपाकुलितचक्षुषा।
किमाह देवीब्रह्माणं किमुक्तं भास्वतापि च।
योगिनीभिः किमाख्यायि गणाढीना (: ?) किमब्रुवन् ॥
एतदाख्याहि मे स्कन्द महत् कौतु (तू ?) हलं मयि।
इमं प्रश्नं निशम्येशिर्मुनेः कलसजन्मनः ॥

End. वरणायां कृतस्नानैः शैलेशार्थैः समर्चितः पितॄन् सन्तर्प्य च मुदा दत्त्वा दानानि शक्तितः न तेषां पुनरावृत्तिरत्र संसारवर्त्मनि।

शैलेश्वरे महालिङ्गे नित्यं स्थास्याम्यहं शुभे।
दास्यामि च परां मुक्तिमेतल्लिङ्गार्चने जने।
शैलेश्वरं ये द्रक्ष्यन्ति वरणायाः सुरोधसि।
तेषां काश्यां निवसतां दुःखं नाति भविष्यति।
उमयापि वरोदत्तमत्र लिङ्गे घटोद्भव।
शैलेश्वरस्य ये भक्तास्ते मे पुत्रा न संशयः ॥

स्कन्द उवाच ॥

इति शैलेश्वरं लिङ्गं कथिं (तं ?) ते महामुने।
इदानीं कथयिष्यामि रत्नेश्वरसमुद्भवं।
श्रुत्वा शैलेशमाहात्म्यं श्रद्धाया परश्च (श्रद्धया परया नरः ?)।
पापकञ्चुकमुत्सृज्य शिवलोकमवाप्नुयात् ॥

Colophon. इति स्कान्दपुराने (?) काशीखण्डे शैलादिलिङ्गनिर्णयो नाम षट्षष्टितमोऽध्यायः ॥ ० ॥ ६६ ॥ ० ॥ श्रीं यदक्षर (?) परिभ्रष्ट (?) मात्राहीनन्तु

यद्भवेत् पूर्णं भवतु तत् सर्व्वं तत्प्रसादाज्जनार्द्दनः ॥ काले वर्षति पर्य्यन्न: (?) पृथिवी शस्यशालिनी ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणान्तर्गतकाशीखण्डस्यांशमात्रं वर्त्तते ।

No. 203. पुरुषोत्तममाहात्म्यम् । Puruṣottamamāhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 5 inches. Folia, 19. Lines, 9–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

Said to be a book of the Skandapurāṇa on the sanctity of Puruṣottama-kṣetra or Purī.

Beginning. ओं नमो भगवते वासुदेवाय ॥

मुनय ऊचुः भगवन् सर्व्वशास्त्रज्ञ सर्व्वतीर्थमहत्त्ववित ।
कथितं यत् त्वया पूर्व्वं प्रस्तुते तीर्थकीर्त्तने ।
पुरुषोत्तमाख्यं सुमहत् क्षेत्रं परमपावनं
यत्रास्ते दारुतनुः श्रीशोमानवलीलया ।
दर्शनान्मुक्तिदः साक्षात् सर्व्वतीर्थफलप्रदः ।
तन्नोविस्तरतो ब्रूहि तत्क्षेत्रं केन निर्म्मितम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति स्कन्दपुराणे चतुरशीतिसाहस्रे उत्तरखण्डे जैमिनिवाप (?) संवादे श्रीपुरुषोत्तममाहात्म्ये चतुर्थोऽध्यायः ॥

विवरणम् – पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणान्तर्गतपुरुषोत्तमक्षेत्रमाहात्म्यमसम्पूर्णं वर्त्तते ।

No. 204. शनैश्चरस्तोत्रम् । Śanaiścharastotram. Substance, foolscap paper, 8 × 2 inches. Folia, 1. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

A prayer to the planet Śanaiśchara (Saturn) contained in the Revākhaṇḍa of the Skandapurāṇa.

Beginning. ओं नमः शनैश्चराय ॥

प्रणम्य देवदेवेशं सर्व्वग्रहनिवारणम्,
शनैश्चरस्य शान्त्यर्थं चिन्तयामास पार्थिव ॥

युधिष्ठिर उवाच ॥

देव देव जगन्नाथ ग्रहपीडार्त्तिनाशन ।
शौरेः पीडाविनाशाय उपायं वद केशव ।

श्रीकृष्ण उवाच ॥

रघुवंशेति विख्यातो राजा दशरथः पुरा
चक्रवर्त्ती स विज्ञेयः सप्तद्वीपाधिपो महान् ।
कृत्तिकान्तं शनिं ज्ञात्वा दैवज्ञैर्ज्ञापितो हि सः ।
रोहिणीं भेदयित्वा तु शनिर्यास्यति साम्प्रतम् ।
शकटं भेद्यमत्युग्रं सुरासुरभयङ्करं ।
द्वादशाब्दन्तु दुर्भिक्षं भविष्यति सुदारुणम् ॥

End, पूजयित्वा जपस्तोत्रं भक्त्या चैव कृताञ्जलिः ।
माषौदनं तिलैर्मिश्रं दद्यात् लौहं सदक्षिणं ।
कृष्णां गां महिषीं वापि यो मे दद्याद्विजातये ।
तस्य पीडा न चैवाहं करिष्यामि कदाचन ॥
गोचरे चाष्टमे वा विषमस्थानसंस्थिते ।
जन्मस्थे न तथा लग्ने दशास्वन्तर्दशासु च ।
न तस्य सततं कुर्ग पीडां सम्यग् ग्रहाय ।
अनेनैव प्रकारेण पीडामुक्तोभवेन्नरः ॥
एवं तुभ्यं मया दत्तं वर (?) मिक्ष्वाकुनन्दन ।
एतन्नवरं प्राप्य राजा दशरथस्तदा ।
मेने कृतार्थमात्मानं नमस्कृत्य शनैश्चरं ।
शनेः राज्ञनुज्ञातो रथमारुह्य वेगवान् ।
स्वस्थानं गतवान् राजा पूज्यमानो द्विजातिभिः ॥
य इदं प्रातरुत्थाय शनिवारे पठेन्नरः ।
पूजयित्वा शनिं वापि तस्य तुष्यति भास्करिः ॥
सर्वाभीष्टप्रदो नित्यं भविष्यति न संशयः ॥
सर्वेषामेव वर्णानां शनिपूजा विधीयते ।
शूद्रेणापि विशेषेण कर्त्तव्यमिदमादरात् ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे दशरथकृतं शनैश्चरस्तोत्रं समाप्तम् ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणीयरेवाखण्डान्तर्गतं शनैश्चरस्तोत्रम् ।

No. 205. शनिप्रदोषव्रतकथा । Sanipradoṣavratakathā. Substance, country-made white paper, 8 × 3 inches, Folia, 10. Lines, 4-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

Attributed to the Skandapurāṇa. It relates a story for the glorification of Śiva, which is recited in the afternoon of a Saturday, if it happens to be the thirteenth lunar day.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसांबशिवाय नमः ॥ अथ शनित्रयोदशी पूजाविधान (?) लिख्यते । तस्मिन्नहनि घटित्रयादस्तमयात् पूर्व्वं तिलामलकैः (?) गत्वा । नित्यकर्म्म विधाय पूजोपकरणद्रव्याणि संगृह्य शिवालयं गच्छेत् ।

End.

भुक्त्वा भोगान् यथाकाम (?) इह लोके परत्र वा ॥ ४६ ॥
सर्व्वथा पापनिर्मुक्तः शिवलोकं स गच्छति ॥
वरं विमानमारूढो जायते शङ्करः स्वयं ॥
भक्त्या शनित्रयोदश्यां प्रदोषे य इदं पठेत् ॥ ४८ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे शनित्रयोदशीव्रतपूजाकथा सम्पूर्ण (?) ।

विवरणम्—शनित्रयोदशीव्रतकथारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 206. शिवपुराणम् । Śivapurāṇam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 115. Lines, 2-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

Śivapurāṇa is one of the Mahāpurāṇas, embracing a hundred thousand verses, and consists of twelve Saṁhitās, namely Vighneśa, Rudra, Vināyaka, Bhauma, Mātṛikā, Rudraikādaśa, Kailāsa, Śatarudra, Koṭīrudra, Sahasrakoṭīrudra, Vāyavīya, and Dharmasaṁhitā. But these Saṁhitās are hardly ever found. Noticed by Dr. Rajendra Lal Mitra in No. 123, Vol. I. The MS. under notice is only a fragment of the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

शौनक उवाच
भगवन् सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वदृक् सर्व्वभावन
सर्व्वशास्त्रज्ञ सर्व्वात्मा ज्ञानचर्च्चे (?) महामनाः ·

त्वं वेदवेदान्तसमुद्रपारपरायणस्त्वं करुणासमुद्र ।
अस्मान् भवाब्धौ पतितान् विमूढ़ान् त्राता भव त्वं भवकर्णधार ॥
वदाशु तीर्थानि पुरातनानि पुण्यानि गुह्यानि च विश्रुतानि ।
केनापि ज्ञातानि भवंति नैव तानीह सर्व्वाणि वदाशु सु (सू ?) त: ॥
तथैव दंव (I ?) यतनानि नूनं शिवानि शैवानि हि पुण्यदाय ।
तदन्तुसारि(?)श्वरितानि भूयो विचित्रितानीश खचंक्रमाणि
तीर्थानि पुण्यानि पवित्रितानि कृष्णेन भूयो धरणिस्थितानि ।
तान्येव सर्व्वाणि वद कृपाब्धे (ब्धे ?) विष्णोस्तथैवायतनानि सूत ।
मूर्त्तीस्तथास्थानभवाश्च सर्व्वा: शंभोस्तथा वा सुतकीर्त्तयश्च
लिंगानि तद्वदृषिपूजितानि गुह्यानि चाख्याहि महानुभाव ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इत्युत्तरखण्डे शिवमाहात्म्ये समद्वीपतीर्थवर्णनाध्याय: ।

विवरणम्—शिवपुराणं नामाष्टादशमहापुराणानामन्यतमम् । अस्मदालोच्यपुस्तकन्त्वसम्पूर्णं वर्त्तते ।

No. 207. शिवपुराणम् । Śivapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 57. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 208. शुकरम्भासंवाद: । Śukarambhāsaṁvādaḥ. Substance, country-made red paper, 13 × 2½ inches. Folia, 4. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains the Śukarambhā-saṁvāda or a dialogue between Śuka and Rambhā noticed before in No. 184 of this volume, and a commentary on it.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीक: शुकरम्भासंवादो वर्त्तते ।

No. 209. सनत्सुजातीयभाष्यम्। Sanatsujātīyabhāṣyam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 52. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1736. Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Complete.

The text is a part of the Mahābhārata, Udyogaparvan, chapters 40-45, in which the great Riṣi Sanatsujāta, invoked by Vidura, instructed king Dhritarāṣṭra in the Brahmavidyā. The MS. under notice is a commentary on this by Śaṅkarāchāryya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः गोपालाय नमः नमः पुंसे पुराणाय पूर्णानंदाय विष्णवे निरस्तनिखिलध्वांततेजसे विश्वहेतवे ॥ मम चाचार्य्येभ्यो ब्रह्मविद्याः सनत्सुजातविवरणं संक्षेपतो ब्रह्मजिज्ञासूनां सुखावबोधाय आरभ्यते।

End. अहमन्नमहमन्नमित्यादि विदुषां स्वानुभवो दर्शितः तथैते श्लोका भवंति नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावमीश्वमात्मना षडिन्द्रियाणि भावयन् मन्नियम्यन् निश्चलः अस्ति वस्तु चिद्घनं जगत्प्रतिकारणमनश्वरं च तद्वं जगत्समीनुदं च यत् तत्पदैकवाचकं सदाव्रतं निरञ्जनं चिन्मयत्विदृक् सुखं तदस्म्यहं तदस्म्यहमिति ॥ भव ॥ ३० ॥ ५ ॥ ॥ छ ॥ छ

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमच्छंकराचार्य्यविरचिते सनत्सुजातीयभाष्ये पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ संवत १८७२ शाके १७३६ भाद्रपद कृष्ण ३० भृगुवासरे तद्दिने पूर्णं कृत्वा लक्ष्मणः रामः ॥ शिवाय नमः ॥

विवरणम्—श्रीमच्छङ्कराचार्य्यविरचितसनत्सुजातसंहिताभाष्यम्।

No. 210. महाभारतकथानकम्। Mahābhāratakathānakam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 582. Lines, 3-9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, not old, but written by different hands. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A sketch of the Mahābhārata, entitled Bhārata-kathānakam. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकृष्णद्वैपाय नमः (?) ॥ शुनमथ पठितं वा पाठितं श्रावितं वा श्रुतिद्रू (द्?) रितसमूहं सिद्धिमंतस्तनोति शिवपरमण (?) समीपं प्रापयेदंतकाले हरिप्रकथितमेतद्भारतं भारतेऽस्मिन् ॥ १ ॥ अथ वेदार्थशास्त्रविविषमत्वेन कलियुगजाता ये (?) मनुष्यास्तेषां ज्ञासाद-

श्रोध्यतया स्त्रीशूद्रद्विजबंधुजनानां वेदश्रवणानधिकाराच्च विहितनिषिद्ध-ज्ञानाभावादकार्य्यं प्रवृत्ता (ना ?) मविहिताचरणादनंतदुःखपरंपरां विचिंत्य तेषां तत्सर्व्वं दूरीकरणार्थं परमदयालुर्भगवान् वेदव्यास आह विहितवेद-विस्तारो युधिष्ठिरादिवदाचरणीयं न तु दुर्य्योधनादिवदिति राजसूया-दावसमर्थानामनधिकृतानां च तत्प्राप्त्यर्थं भगवान् श्रीकृष्णः सर्व्वोपकारकः स एव सर्व्वैर्म्मोऽर्थिभिः सेवितव्य इति ज्ञानार्थं च जयाख्यं महाभारतग्रंथ-मारभते ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति मोक्षधर्म्मकथा समाप्ता ।

विवरणम् —श्रीमहाभारतसंक्षिप्तकथाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 211. कार्त्तिकमाहात्म्यम् । Kārtikamāhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 15. Lines, 5-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worm eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A fragment of the Śanatkumāra Saṁhitā treating of religious observances to be performed in the month of Kārtika.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीहर्य्याय नमः ॥

ऋषय ऊचुः ॥

मुनिश्रेष्ठा वाल्मखिल्याः सर्व्वलोकहिते रताः
कर्ज्जौ कलुषचित्तानां लोकानां दीनभाषिणां १
ज्ञानविज्ञानहीनानां शिश्नोदरसुखैषिणां
क्षणभंगुरबुद्धीनां स्वार्थतत्परमानसां २
कथं प्रसन्नोभगवान् भविष्यति जनार्द्दनः ।
श्रुतं चेद्भास्करमुखात्तद्ब्रूत व्रतमुत्तमं ३ ।
न स्थिरं जायते चित्तं क्षणमात्रं जपादिषु
बाह्यपूजासमर्थानामुद्धाराय सुखाय च ४
इहलोके परत्रापि येन पुण्यमवाप्यते ।

End. सनत्कुमार उवाच इत्थं तैर्नैमिषारण्ये वाल्यखिल्यैरुदाहृतं भास्करस्य मुखाच्छ्रुत्वा ततस्तानभिवाद्य च ययुः सूर्यस्य निकटं गायंतीभास्करस्तुतिं इत्येतत् सर्व्वमाख्यातं कार्त्तिकस्य व्रतोत्तमम् यच्छ्रुत्वा सर्व्वपापेभ्यो मुक्तोभवति तत्क्षणात् अतःपरं किं वक्ष्यामि तद्ब्रूह्यात्रेय सत्वरम् ।

Colophon. इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां कार्त्तिकमाहात्म्ये व्रतोद्यापनविधिर्नाम चतुर्नवतितमोऽध्यायः ॥ ९४ इदं कार्त्तिकमाहात्म्यं कार्त्तिके च सितेतरे अलिखत् रामशर्म्मा ॥

विवरणम्—सनत्कुमारसंहितान्तर्गतकार्त्तिकव्रतमाहात्म्यात्मकोऽयं निबन्धः ।

No. 212. स्कन्दपुराणं (अवन्तीखण्डः) । Skandapurāṇaṁ (Avantīkhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 159. Lines, 1-11 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1839. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, named Avantīkhaṇḍa, describing the sacred places in India, especially those in Avantī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीभवानीशंकराभ्यां नमः ॥ उपर्सा च (?) ।

पृथिव्यां यानि तीर्थानि पुण्याश्च सरितस्तथा ।
कथ्यंतां तानि यत्नेन श्राद्धं येषु प्रदीयते ॥
ईश्वरोवाच (°) ॥
अस्ति लोकेषु विख्याता गंगाद्याः सरितोनदाः ।
सेविता देवगर्व्वै(?)र्मुनिभिश्च निषेविताः ॥

End.

योह्यपि पूजयेत्तंतु लिंगं भक्त्याय मानवः ।
स कुलं तारयत्येव मातृकं पैतृकं शत ॥
य इदं शृणुयाद्भक्त्या लिंगमाहात्म्यमुत्तमं ॥
पठमाश्च तथा देवि रुद्रलोकं व्रजंति ते ॥
एष ते कथितोदेवि प्रभावः पापनाशनः
चतुरशीतिलिंगानां किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे आवंत्यखंडे उमामाहेश्वरसंवादे दुर्द्धरेश्वरमाहात्म्यं चतुराशीति (?) कथा संपूर्णः (?) ॥ ८४ इति श्रीअवंतीखंडचतुराशी (?) अध्याय समाप्ताः (?) ॥ संवत् १८३९ ॥

विषयणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतावन्तीखण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 213. स्कन्दपुराणम् । Skandapurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 107. Lines, 4-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1861. Appearance, old, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

The Skandapurāṇa is a Mahāpurāṇa, but a complete copy is not available. The codex under notice is only a fragment consisting of three Saṁhitās, viz., (1) Śivasaṁhitā, (2) Sūtasaṁhitā, and (3) Uttarasaṁhitā.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणस्य शिवसंहितासूतसंहितोत्तरसंहितेत्यंशत्रयं विद्यते ।

No. 214. शाम्बपुराणम् । Śāmbapurāṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 101. Lines, 7-12 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Śāmbapurāṇa is an Upapurāṇa, dwelling on the greatness of the God Sūrya, and contains 3500 verses.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः श्री नमः सव्यांश

नमः सवित्रे जगदेकचक्षुषे जगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे ।

त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे विरिंचिनारायणशंकरात्मने नमः ॥

तिमिरकरिकिरातः प्रत्ययं सप्रभातः

कमलविमलबंधुः पुण्यकारुण्यसिंधुः ।

भुवनभवनदीपः कष्टपापप्रदीपः (?)

सुरमुनिकृतसेवा (?) पातु वो भानुदेवः

समस्तप्राणदेहाय सदा विश्वस्वरूपिणे

त्रयीमयाय देवाय नमो लोकैकसाक्षिणः (?) ।

पितामहाय कृष्णाय योगिने व्यक्तमूर्तये

भूतभव्यभविष्याय विश्वसंसृष्टये नमः ।

नमस्तस्मै सुनीशाय सु (स् ?) वृताय तपस्विने
शान्ताय वीतरागाय तस्मै श्रामात्मने नमः ।
नमस्तस्मै विधात्रे च अव्यक्तप्रभवाय च
भूतसंहारतिशाय (?) भास्कराय गभस्तिने ।
शक्रो वह्नियमौरक्षो वरुणीथ समीरणः
धनदश्चेश्वरश्चैव अधऊर्द्ध तथैव च (?)
यद्दीप्तौ व्याप्य तिष्ठन्ति तस्मै सर्व्वात्मने नमः ।
नैमिषारण्ये शौनकः कुलपतिः सूतमपृच्छत्
सत्रे द्वादशवार्षिके काले चात्र विश्रावणी
एतस्मिन्नंतरे काले कथामेतामपृच्छत ॥

End. अश्वमेधक्रत पुण्यं यत्फलं लभते नरः (?) ।
ततफलं समवाप्नोति श्रुत्वा शाम्ब महामते ॥
अद्यारभ्य कथामेतां ये शृण्वंति पठंति च ।
तेषां हि वांछितं सर्वं प्रदास्यति स भास्करः ।
न तेषां च कुले शाम्ब कुष्ठव्याधिभयं भवेत ॥
तत् सर्व्वं स मयाख्यातं भास्करेण महात्मना ।
पृच्छतो मम शाम्बोहं सुमुखेन महीतले ॥

सूत उवाच ।

भास्करं हि (भास्करेण हि ?) यतप्रोक्त
शाम्बाय लवणाभसि ह्रदस्नाय वासिश (?)
तत् सर्व्वं कथयामि ते ॥
श्रवणकलितशाम्बो भानुदेवप्रसादा
द्भवति विजितकामः कामिनीकेलिपालः ॥
कलुषविमलमूर्त्तिर्धूतपापप्रचंडो
बलितमकरभोगी याति लोकं च विष्णोः ॥

Colophon. इति शाम्बपुराणं समाप्तमिति ॥ ग्रंथसंख्या ३५०० ।

विवरणम्—शाम्बपुराणमेतदुपपुराणान्तर्गतम् ।

No. 215. **सनत्सुजातीयभाष्यम्।** Sanatsuyātīyabhāṣyam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 10-15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1651. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A little Bhāṣya or glossary on the Sanatsuyatīya Saṁhitā, by Vindumādhava Prasāda.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥ वैशंपायन उवाच॥ सनत्सुजातविवरणं संक्षेपतो अस्माभिरजामूनां सुखावबोधायारभ्यते॥ तत्र इति विदुरेण सनत्सुजातं प्रति ईरितं यद्वाक्यं तत् संपूज्य संमान्य सनत्सुजातं सनदिति सनातनं ब्रह्म उच्यते हिरण्यगर्भाख्यं तस्मात् सनातनाद्ब्रह्मणो मानसात् ज्ञानवैराग्यादिसमन्वितो जात इत्यसौ भगवान् सनत्कुमारः तं रहिते रहसि प्राकृतजनवर्जित महात्मा महाबुद्धिः पप्रच्छ पृष्टवान्।

End. पिता जनयिता परमेश्वरस्तं पुष्करे हृत्पुंडरीकमध्ये निहितं विदुः परमात्मानं आत्मत्वेनावगच्छ (?) तीत्यर्थः। तथाच श्रुति (: ?) तेषामनुभवं दर्शयति तद्वैतत् पश्यन् ऋषिर्वामदेवः प्रतिपेदे॥ इति बृहदारण्यके॥ १९॥

Colophon. इति सनत्सुजातीयं संचित्त विंदुमाधवप्रसादनिर्म्माणं सं १६५१ भाष्यं समाप्तं। भैरवभट्ट रलेखि परोपकाराय सं १६५१ कार्त्तिके॥ .

विवरणम्—श्रीविन्दुमाधवप्रसादविरचितसनत्सुजातीयसंचित्तभाष्यरूपोऽयं निबन्धः।

No. 216. **वैशाख्यमाहात्म्यम्।** Vaiśākhyamāhātmyam. Substance, country-made white and yellow paper, 14 × 5 inches. Folia, 59. Lines, 6-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa on the sacredness of the month of Vaiśākha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः

सूत उवाच॥

भूयोप्यंगभवं राजा ब्रह्मणः परमेष्ठिनः।

पुण्यं माधवमाहात्म्यं पर्य्यपृच्छन्महामुनिम्॥

End. वैशाखमाहात्म्यं यत् श्रुत्वा दद्याद्धनं हिरण्यकं

वाचकाय प्रदातव्यं विधिवल्लभते नरः॥ ९८॥

इहलोके परस्मिंश्च तत्फलं लभतेऽक्षयं ।
पुत्रपौत्रसुखं भुक्त्वा लभते चाव्ययं पदं ॥ ६९ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे वैशाखमाहात्म्ये अंबरीषनारदसंवादे चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥ छः ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतवैशाखमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 217. मार्गशीर्षमाहात्म्यम् । Mārgaśīrṣamāhātmyam. Substance, country-made white and yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 51. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa on the sacredness of the month of Mārgaśirṣa or Agrahāyaṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

देवकीनंदनं वंदे जगदानंदकारकं ।
भुक्तिमुक्तिप्रदं वंदे माधवं भक्तवत्सलम् ॥ १ ॥
सूत उवाच ।
श्वेतद्वीपसुखासीनं देवदेवं रमापतिं ।
चतुर्वक्त्रो नमस्कृत्य पप्रच्छ पितरं मुदा ॥ २ ॥
ब्रह्मोवाच ।
हृषीकेश जगन्नाथ: पुण्यश्रवणकीर्त्तन ।
प्रष्टव्यं ब्रूहि मे देव सर्व्वज्ञ सकलेश्वर ॥ ३ ॥
मासानां मार्गशीर्षोऽहमित्युक्तं भवता पुरा ।
तस्य माहात्म्यं ज्ञातुमिच्छामि तत्त्वत: ॥ ४ ॥

End. अकर्म: (?) सर्व्वकामोवा मोक्षकामस्तु यो भवेत्
मार्गशीर्षव्रतकर: सर्व्वमेवाप्नुयान्नर: ॥ ७२ ॥
विष्णुभक्तिर्हि लोकेऽस्मिन्नत्यन्तं दुर्लभा मता ।
सा वै संप्राप्यते सर्व्वं (सर्व्वै: ?) सहोव्रतविधानत: ॥ ७३ ॥
किमत्र बहुनोक्तेन स्मरणात् कीर्त्तनाद्धरे:
न्यूनं संपूर्णतां याति सर्व्वमेव न संशय: ॥ ७४ ॥
तस्मादसंप्रियप्रोक्तं (?) सहोमासो मनीषिभि:
किं पुनर्दुर्लभं लोके तस्य व्रतविधानत: ॥ ७५ ॥

पायसैर्विविधैः शाकैः पक्वान्नैर्भोजयेद्विजान्
मार्गशीर्षं पुराणं तु श्रोतव्यं भक्तिपूर्व्वकं ॥ ७६ ॥
पौराणिकस्तु सपूज्यो भक्त्या विष्णुपरायणः ।
एवं व्रतं यः कुरुते तस्य विष्णुः प्रसीदति ॥ ७७ ॥
इति वै मार्गशीर्षस्य माहात्म्यमतिदुर्लभं ।
माहात्म्यश्रवणेनापि लभते वांछितं फलम् ॥ ७८ ॥
सर्व्वोव्रतमिदं कलावतितरां सुगुप्तीकृतं
यमेन हि हरिप्रियं भवति मुक्तिदं नृणां ॥
करोति खलु यो नरः सर्व्वसौख्यकृतः किचन
तदेव बहुलं लभेदभयलोकसंसिद्धये ॥ ७९ ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे मार्गशीर्षमाहात्म्ये विंध्याशीयः (विंशोध्यायः ?) ॥ श्री सांबशिवार्पणमस्तु ॥ ॥ छ ॥ श्रीकामभैरवाय नमः ॥ छ ॥ राम ॥ श्रीकृष्ण

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतमार्गशीर्षमाहात्म्यनामकोऽयं प्रबन्धः ।

No. 218. स्कन्दपुराणम् (कुमारिकाखण्डः) । Skandapurāṇam (Kumārikākhaṇḍaḥ). Substance, country made colourless paper, 9 × 3 inches. Folia, 367. Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1630. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

Skandapurāṇa is a Mahāpurāṇa, consisting of several Saṁhitās without connection with each other, and divided into a great number of khaṇḍas. A description of it is given in the Kurma and Varāha purāṇas. The MS. under notice contains the Kumārikākhaṇḍa only, which describes the origin of the name of Kumārikākhaṇḍa, (a tract of country stretching along the western coast of India from Mahīsāgarasangama or the mouth of the river Mahī falling in the Gulf of Cambay to Cape Comorin) and the sacred places situated therein.

Beginning. श्री नमो (?) श्रीगणेशाय ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

श्रीमुनय ऊचुः

दक्षिणार्णवतीरे तु यानि तीर्थानि पंच च ॥
तानि ब्रूहि विशालाच्च वर्णयंस्यतितानि (?) ॥
सर्व्वतीर्थफलं येषु नारदाद्या वदंति च ॥
तेषां चरितमाहात्म्यं श्रोतुमिच्छामहे वयं ॥

End. इदं पवित्रं खलु पुण्यदं सदा यशस्करं पापहरं परात्परं ।
श्रृणोति भक्त्या पुरुषः स पुण्यभागसुचर्य्य रुद्रसलोकतां व्रजेत् ॥
यशस्यं नियतं सुपुण्यं स्वामचिदं (?) पापहरं नराणाम् ।
श्रृणोति नित्यं नियतः शुचिः पुमान् भित्वार्कविं विष्णुपदं प्रयाति ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे कुमारिकाखण्डे गुप्तक्षेत्रमाहात्म्यं संपूर्णं समाप्तं ॥ छ ॥ ६१ ॥ श्री ॥ स्वस्ति संवत् १६३० वर्षे द्वितीय आषाढ वदि ३ शुक्रे ग्रंथ संख्या हजारः १००० एकशतम्

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतकुमारिकाखण्डपोथे निबन्धः ।

No. 219. बृहन्नारदीयपुराणम् । Brihannāradīyapurāṇam. Substance, country-made yellow paper, 21 × 5 inches. Folia, 147. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

The Brihannāradīya is another Upa or minor purāṇa, and is throughout Vaiṣṇavite in its tendency. It has been published by Paṇḍit Hriṣikeśa Śāstri under the auspices of the Asiatic Society, Bengal.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
वन्दे वृन्दावनासीनमिन्दिरानन्दमन्दिरं ॥
उपेन्द्रं सेन्द्रकारुण्यं परानन्दं विभुं परम् ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशाद्या यस्यांशा लोकसाधकाः ॥
तमादिदेवं चिद्रूपं विशुद्धं परमं भजे ॥

सूत उवाच

शौनकाद्या महात्मान ऋषयो ब्रह्मवादिनः ।
नैमिषाख्ये महारण्ये तपस्तेपुर्मुमुक्षवः ॥
जितेन्द्रिया जिताहाराः सत्यपरायणाः ।
यजन्तः परया भक्त्या विष्णुमाद्यं जगद्गुरुम् ॥
अनीर्ष्याः सर्व्वधर्म्मज्ञा लोकानुग्रहतत्पराः ।
निर्म्ममा निरहङ्कारा परेशरतमानसाः ॥

End. एतत् पवित्रमारोग्य' न वाच्यं दुष्कृतात्मिने (तात्मने ?)
शौचासनगता: सर्व्वे शृणुयादिदमुत्तमं ।
एतत्पुराणश्रवणादिहामुत्र सुखप्रदं ।
वदतां शृण्वतां मद्य: सर्व्वपापप्रणाशनं ॥
य: शृणोति नरो भत्त्या (क्त्या ?) पुराणं दैवनिर्म्मितं ॥
ते सर्व्वे पापनिर्म्मुक्ता यास्यन्ति परमाङ्गतिं ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीबृहन्नारदीयपुराणे समाप्तं ॥ ॥ श्रीं नमो वासुदेवाय ॥ श्रीं हरि: ॥
श्रीं नमो नारायणाय ॥

विवरणम्—पुराणमिदमुपपुराणान्तर्गतम् सुप्रसिद्धमेव ।

No. 220. विष्णुपुराणं सटीकम् । Viṣṇupurāṇam saṭīkam. Substance, country made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 312. Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

The Viṣṇupurāṇa is a Mahāpurāṇa, and consists of four Aṁśas, while each Aṁśa is divided into several chapters. It has been published with the commentary of Śrīdhar Swāmin in several parts of the country. The codex under notice contains the text with the commentary of Ratnagarbha Bhaṭṭāchāryya, entitled Vaiṣṇavakrita-chandrikā, in the margin.

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नम: ॥
श्रीविंदुमाधवं वंदे परमानंदविग्रहं ॥
वाचं विश्वेश्वरं गंगा (ं ?) पराशरमुखान् मुनीन् ॥ १ ॥
श्रीमच्चित्सुखयोगिमुख्यरचितव्याख्यां निरीक्ष्य स्फुटं
तन्मार्गेण सुबोधसंग्रहवतीमात्मप्रकाशाभिधां ॥
श्रीमद्विष्णुपुराणसारविवृतिकर्त्ता यति: श्रीधर-
स्वामी सद्गुरुपादपद्ममधुप: साध स्वधीशुद्धये ॥ २ ॥
श्रीमद्विष्णुपुराणस्य व्याख्यां स्वल्पातिविस्तरां
प्राचामालोक्य तद्व्याख्या मध्यमेयं विधीयते ॥ ३ ॥
अस्मिन्विवक्षितं यत्तु वस्तुतत्त्वमनात्मकं ।
मुनिमंत्रोपनिषदा कृतं बध्नाति मंगलं ॥ ४ ॥

End *of the Commentary.* तथान्यैकस्मात्मथामिभया: कथामाथावशेषा भविष्यतीत्यर्थ:। एतदंशतात्पर्य्याथं संचिप्याह। एतदिति। तनयादध्मिन्तंनषु (?) ममत्वं सुतरां न कार्य्यमित्यर्थ:॥ ७८॥

Colophon. इति श्रीरत्नगर्भभट्टाचार्य्यविरचितायां श्रीमद्भागवताकृतचंद्रिकायां चतुर्थांशे चतुर्विंशोऽध्याय:॥

विवरणम्—श्रीमद्विष्णुपुराणं नाम महापुराणानामन्यतमम् सुप्रसिद्धमेव। पुस्तकमिदं रत्नगर्भ भट्टाचार्य्यकृत टीकासहितं वर्त्तते।

No. 221. **स्कन्दपुराणम् (केदारखण्ड:)।** Skandapurāṇam (Kedara khaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 15×5 inches. Folia, 102. Lines, 5–12 in a page. Character, Nagara. Date, Śaka 1181. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, entitled Kedārakhaṇḍa, dwelling on the sanctity of Kedāra, a sacred place in Gārhwal among the Himālaya mountains, and glorifying the God Śiva. Also noticed in the Catalogue of Sanskrit MSS., India Office Library in No. 3645, p. 1335, Part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नम:॥ श्रीं नम: शिवाय॥

यस्याज्ञया जगत्स्रष्टा विरिंचि: पालको हरि:।
संहर्त्ता कालरुद्राख्योनमस्तस्मै पिनाकिने॥ १॥
तीर्थानामुत्तमं तीर्थं नेत्राणां चैचमुत्तमं॥
तत्रैव नैमिषारण्ये शौनकाद्यास्तपोधना:॥ २॥
दीर्घसत्रं प्रकुर्वंत: सत्रिण: समचेतव: (?)॥
तेषां संदर्शनोत्सुक्यादागतो हि महातपा:॥ ३॥
व्यासशिष्यो महाप्राज्ञो लोमशोनाम नामत:
तत्रागतं ते दहशुर्मुनयोदीर्घसत्रिण:॥ ४॥
उत्तस्थुर्युगपत् सर्व्वे सर्व्वे हस्ता (?) समुत्सुका:।
दत्त्वार्घपाद्यं सत्कृत्य मुनयो यीतकल्मषा.॥ ५॥
तं पप्रच्छुर्महाभागा: शिवधर्मं सुविस्तरम्॥

मुनय ऊचुः

कथयस्व महाप्राज्ञ देवदेवस्य शूलिनः ॥ ६ ॥

महिमानं महाभाग शिवार्चनसमन्वितम् ॥

End.

सूत उवाच ।

व्यासप्रसादाच्छ्रुतमस्ति सर्वं मया ततं शंकररूपमद्भुतं ॥ ६४ ॥

सुविस्तृतं चाद्भुतवेदगर्भं ज्ञानात्मकं परमं पुण्यरूपं ॥

श्रद्धया परयोपेताः श्रावयंति शिवप्रियाः ॥ ६५ ॥

शृण्वंति चैव ये भक्त्या शम्भोर्माहात्म्यमद्भुतं ।

शिवशास्त्रमिदं विप्रास्ते यांति परमां गतिं ॥ ६६ ॥

न तेषां दुर्लभं किंचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते

सर्वं ददाति देवेशो महेशः सर्वसिद्धिदः ॥ ६७ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे केदारखंडे शैवशास्त्रे पंचत्रिंशोऽध्यायः शाके १४०० ॥ ८१ ॥ अंगिराः संवत्सर मार्गे शुदि ११ ॥ लिखितं शिवार्पणमस्तु ॥ * ॥ छ ॥ श्रीगणेशजी सहायः (?)॥ * ॥ छ ॥ * ॥ छ ॥ * ॥ छ ॥ * ॥ छ ॥ * ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतकेदारखण्डरूपोऽयं निबन्धः

No. 222. स्कन्दपुराणम् (केदारखण्डः)। Skandapurāṇam (Kedāra-khaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 110. Lines, 3 12 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1865. Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे केदारखंडे शैवशास्त्रे पंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥ संवत् १८६५ माघमासे कृष्णपक्षे दशमी बुधवासरे तद्दिने पुस्तकं समाप्तं ॥ लिखितं गोकुलनाथब्राह्मणेन ।

याद्दशं पुस्तकं दृष्ट्वा (?) ताद्दशं लिखितं मया ॥

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ ० ॥

श्रीसिद्धेश्वर्यै नमः ॥ ० ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥

विवरणमुक्तपूर्वम्

No. 223. स्कन्दपुराणम् (कुमारिकाखण्डः) । Skandapurāṇam (Kumārikākhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 174. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the Kumārikākhaṇḍa, noticed in No. 218.

विवरणन्तु पूर्ववत्

No. 224. रामायणम् (उत्तरकाण्डम्) । Rāmāyaṇam (Uttarakāṇḍam). Substance, country-made colourless paper, 20 × 5 inches. Folia, 351. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

The codex under notice contains the last book only of the Rāmāyaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् वाल्मीकिरामायणस्योत्तरकाण्डमात्र वर्त्तते ।

No. 225. पुरुषोत्तममाहात्म्यम् । Puruṣottamamāhātmyam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 158 (of which foll. 1–7 are wanting). Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1710. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete (excepting the first 7 folia).

A section of the Utkalakhaṇḍa of the Skandapurāṇa on the sanctity of Puruṣottamakṣetra or Puri, Utkala (Orissa), noticed in No. 203 of this volume. See the India Office Catalogue, No. 3627, p. 1325, part VI.

Beginning. नास्ति

End.

प्रातः प्रातर्थः स्नायात् कपिलाशतदो भवेत् ।
मार्गे पुष्करतीर्थेषु रमिषकफलं लभेत् ॥ ४५ ॥
धन्यं यशस्यमायुष्यं पुण्यं संतानवर्द्धनं ।
स्वर्गप्रतिष्ठाजननं सर्वपापप्रणोदनम् ॥ ४६ ॥

एतद्ब्रह्ममाख्यानं पुराणेषु सुगोपितं
...न्यो विनान्येषु न तु वाच्यं कदाचन ॥ ४७ ॥
कृतकीर्पिहिता ये च दुरधीतश्रुतागमा (?) ।
नास्तिका दांभिका नित्यं परदोषोपदर्शिनः ।
अवेष्णवा भीरवो गालेभ्यो गोप्यं सदैव हि ॥ ४८ ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये चतुरशीतिसाहस्रे जैमिनिऋषि-संवादे पञ्चचत्वारिंशोऽध्यायः ॥

पुस्तकलिखन (?) परिश्रमवेत्ता विद्वज्जनोनान्य ।
नायं पित्व...(?) इनमानिकः पर वेद ॥ १ ॥
ग्रंथकर्ता मुनिव्यासो लेखको (?) पि विनायकः ।
तथापि गलिता बुद्धिर्मनुष्याणां च का कथा ॥ २ ॥
भीमस्यापि रणे भंगो मुनेरपि मतिभ्रमः ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ ३ ॥

संवत् १७४० आश्विन शुद्ध ७ सोमे नकमूदावादनगरे पुस्तकं समाप्ति-मगमत् ॥ लिखितमिदं सोमनाथेन (?) शुभं भवतु सर्व्वेषां श्रीकृष्णः शरणं मम ॥

विवरणम् स्कन्दपुराणान्तर्गतपुरुषोत्तममाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 226. द्वारकामाहात्म्यम् । Dvārakamāhātmyam. Substance, country-made colourless paper, 10×6 inches, bound like an ordinary book. Folia, 62. Lines, 11–18 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1836. Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

Extracts from the Skanda, Garuḍa, and Padma purāṇas on the sanctity of Dvārakā, a city founded on the sea-coast, by Kriṣṇa in Kathiawar.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीकृष्णाय नमः द्वारिका माहात्म्यं लिख्यते ॥ श्रीं नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीलक्ष्मीनृसिंहाभ्यां नमः ॥

श्रीनारद उवा (च ?) ॥ ॥

शृणु पाण्डव वक्ष्यामि (?) द्वारकासंभवं फ ॥

द्वारिकायाः सदृशी यत्र स्वयं निवसते हरिः ॥

नावंती मथुरा काशी न गया न च पुष्करं ॥

यादृशी कलिकाले तु द्वारका कृष्णसंविता ॥

अयोध्या न कुरुक्षेत्रं प्रयागं हाटकेश्वरं ॥

प्रयाणकाले जीवानां यथा कृष्णपुरी नृप ॥

End. द्वारवतीं विना विप्रा मुक्तिर्न प्राप्यते कलौ ॥

पुराणसंहितामेतां कृतवान् वलिबन्धनः ॥

इदं द्वारकामाहात्म्यं देवानामपि दुर्लभ ॥

ददौ हरिः प्रसादेन प्रह्लादाय महात्मने ॥

ऋषिभ्यः कथयामास स पृष्टो दैत्यसत्तमः ॥

शृणुयाद् यो नरो भक्त्या यः पठेद्भावसंयुतः ॥

सर्वान् कामानवाप्नोति विष्णुलोकं स गच्छति ॥

Colophon. इति श्रीप्रह्लादसंहितायां श्रीमद्द्वारकामाहात्म्ये द्वारिकाफलमाहात्म्यं (?) समाप्त ॥ ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीकृष्णो जयतु ॥ ॥ संवत् १८२६ न (?) वर्षे श्रावणमासे शुक्लपक्षे एकादश्यां (?) रविवासरे च लखीतं (लिखित ?) अवीवासी व्या आशाराम लीखीत गर्भोदं पुस्तक (?) ॥ सोमदरानामी उपाध्याय अर्णदराम (?) पठनार्थं परो उपकार्थं शुभं वत् (?) ॥ श्रीकेदारेश्वर अर्पणोस्तु (?) श्रीः ।

विवरणम्—स्कन्दादिनानापुराणसंगृहीतद्वारकामाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 227. स्कन्दपुराणं (नागरखण्डः) । Skandapuraṇaṁ (Nagara khaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 320. Lines, 1-15 in a page. Character, Nagara. Date, Samvat 1818. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, entitled Nāgarakhaṇḍa, the sixth of the khaṇḍas, describing the origin of the phallic linga, the lives of Hariścandra, Viśvāmitra, Triśanku, and the sanctity of the sacred place Hāṭakeśvara, &c. The khaṇḍa is so called because it gives an account of the Brāhmanas of Nāgara in Guzerat. Noticed in the India Office Catalogue, No. 3650, p. 1348, Part VI.

Beginning. श्रीं नमो विनायकाय ॥ श्रीं नम (?) श्रीपुरुषोत्तमाय ॥

स धूर्जटिजटाजूटो जयतां विजयाय वः ।
यत्रैकपलितभ्रांतिं करोत्यद्यापि जाह्नवी ॥ १ ॥

ऋषय ऊचुः ॥

हरस्य पूज्यते लिंगं कस्मादेतन्महामते: (?) ।
विशेषात् सर्वमुत्सृज्य शेषांगानि सुरासुरैः ॥ २ ॥
तस्मादेतन्महाभाग यथावत् वक्तुमर्हसि ।
सांप्रतं सूत कात्स्न्येन परं कौतूहलं हि नः ॥ ३ ॥

सूत उवाच ॥

प्रश्नभारो महानेष यो भवद्भिरुदाहृतः ।
कोर्त्तयिष्ये तथाप्येन नमस्कृत्य स्वयंभुवे ॥

End. गोभूहिरण्यवस्त्राद्यैर्भोजनैः सर्व्वकामिकैः ।
य एवं भक्तियुक्तस्तु श्रुत्वा शास्त्रमनुत्तमं ॥ १६ ॥
पूजयेद्वदेशारं स शैवं पदमाप्नुयात् ॥
पुराणश्रवणादेव अनेकभवसंचितं ॥ १७ ॥
पापं प्रशममायाति सर्व्वतीर्थफलं लभेत् ॥ १८ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे तृतीयपरिच्छेदे हाटकेश्वरक्षेत्रमाहात्म्ये पुराणश्रवणमाहात्म्यं नागरखंड (?) समाप्तं संपूर्णं । २२८ शिवमस्तु ॥ ॥ संवत् १८४८ शीसुमस्तु (?) । संख्या १५०० ॥

नारायणार्थं च मया शोधितं परमाद्भुतं ।
खंडं नागरसंज्ञं वै महापातकनाशनं ॥

विषयाः स्कन्दपुराणान्तर्गतनागरखण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 228. स्कन्दपुराणं (पातालखण्डः)। Skandapurāṇam (Pātālakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white and yellow papers, 11×5 inches. Folia, 66. Lines, 11-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa generally known by the name of Pātālakhaṇḍa. See Dr. Rājendralāla Mitra's remarks on this work in his Notices, No. 707. It will be seen that the first ten ślokas, given below, are not to be found in Dr. Mitra's Pātālakhaṇḍa.

Beginning. श्रीरामोजयति ॥

तत्त्वं संस्कृतिवारिधिं त्रिजगतां सीमांम यस्य प्रभो-
र्येनेदं सकलं विभाति सतत जातं स्थितं संहृतं ।
यश्चैतन्यघन: प्रमाणविधुरो वेदांतवेद्यो विभु-
स्तं वंदे सहजप्रकाशममल श्रीरामचंद्रं परं ॥ १ ॥
विश्वव्यापितनो: शुभा: (?) रघुपतेर्मूर्तेव मूर्तिस्तु यो
वाक्यार्थप्रतिबोधनैकचतुर: शांत्यादिशील: शुचि: ।
अज्ञानांधनिवारणैकतरणिर्विज्ञानचिंतामणि-
र्नित्यानंदपदैकभूर्विजयते श्रीमान् मुकुंदो मुनि: ॥ २ ॥
दारापुत्रधनानां परिजनसहितं वंधुवर्ग: प्रियो वा
माता भ्राता पिता वा श्वशुर (?) कुलजनं यौवनं यौवमानं
दर्पं सर्वं व्यर्थ (?) मरणसमये धर्ममेक: सहाय: (?) ॥ ३ ॥
गंगोत्तुंगतरंगवारिभिरतित्र्यार्मोहिमाल्लानलो
व्याघूर्णोच्छलिताच्छा (?) नानु विगलत्पीयूषधाराभर: ।
आसिक्ताद्गमनाजिनादतितलं त्याद्दे पुनर्जीवितं
शंभुस्तांडवतालभंगभयभाक् स्याणु (: ?) सुखायास्तु व: ॥ ४ ॥
काशी शंभुपुरी महासुखकरी गीर्वाणलक्ष्मीप्रदा
कल्पांतेपि न नाशमेति गिरिज (?) यस्यां स्थित: सर्वदा ।
नित्यं स्वर्गतरंगिणी (?) विलसति प्रीतिप्रदा प्राणिनां
प्रत्यक्षा प्रमथाधिपत्य (स्य ?) कृपया कैलाशशैलाधिका ॥ ४ ॥

End. समाप्तो नृप ग्रंथस्य वाचकस्यानुपूजनं ।
दानादिभिर्यथान्यायं संपूर्णफलहेतवे ॥
मुद्रिकां कुंडलं चैव ब्रह्मसूत्रहिरण्मयं ।
वस्त्राणि च विचित्राणि गंधमाल्यानुलेपन ॥
देववत् पूजनं कृत्वा गां च दद्यात् पयस्विनीं ॥

Colophon. ॥ इति श्रीस्क. पु. पा. ख. संपूर्णं । संवत् १८५९ ।

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतपातालखण्डरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 229. **स्कन्दपुराणं (पातालखण्डः)।** Skandapurāṇaṁ (Pātālakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 62. Lines, 3-15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1848. Appearance, old, and slightly torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्।

No. 230. **स्कन्दपुराणं (वदरिकाखण्डः)।** Skandapurāṇaṁ (Vadarikākhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 25. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Vadarikākhaṇḍa, describing the sanctity of the Vadarikāśrama, a sacred place in the Himālayas, situated on the Alakānandā river in the province of Śrīnagar, its modern name being Badrināth.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीनारसिंहव्यंकटेशाय नमः॥

शौनक उवाच॥

सूत सूत महाबाहो सर्व्वधर्मविशारद।

सर्व्वशास्त्रार्थ (?) तत्वज्ञ पुराणे परिनिश्चितः॥

व्यासा (?) सत्यवति (?) पुत्रो भगवन् वौष्ण(?)रव्ययः।

तस्य परिप्रवशिष्यस्त्वंतो (तस्य च प्रियशिष्यस्त्वं त्वत्तो ?) वक्ता न कश्चन॥

प्राप्ते कलियुगे घोरे सर्व्वधर्म्मवहिष्कृते॥

End. सुवर्ण पुरयित्वा तु कन्नवासाय (?) पूरयेत्।

विप्रहंतु मन्येतु (?) यत्फलं परिकीर्त्तितं॥

तत् फलं तु वरारोहे चतुरात्राम संशयः॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे वद्रीका (?) खंडे एकादसमो(?)ध्यायः॥११॥ रामचंद्राय नमः॥ गोवींदाय (?) नमः॥ श्रीकृष्णाय नमः॥ गोपालाय नमः॥ ९८०॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणीयवदरिकाखण्डनामकोऽयं निबन्धः।

No. 231. स्कंदपुराणं (भूखण्डः)। Skandapurāṇaṁ (Bhūkhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 58. Lines, 3–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1818. Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a fragment of the Bhukhaṇḍa, which is a part of the Skandapurāṇa. It gives a legendary account of the shrines in and about Sambhalpur in Gondwana. See India Office Catalogue, No. 3667, p. 1358, Part VI.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणान्तर्गतभूखण्डस्यांशविशेषो वर्त्तते ॥

No. 232. स्कन्दपुराणम् (पाण्डुरङ्गमाहात्म्यम्)। Skandapurāṇam (Pāṇḍuraṅgamāhātmyam). Substance, country made white paper, 18 × 3 inches, bound like an ordinary book. Folia, 72. Lines, 7–8 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa on the greatness of Pāṇḍuraṅga, an incarnation of the God Viṣṇu, worshipped in Puṇḍarika, a sacred place on the banks of the river Gautami, known as Punderpur, near Poona.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

स्कंद उवाच ।

माहात्म्यं कथितं सम्यक् नदीनामुत्तमोत्तमं ॥

गंगादीनां मुनिश्रेष्ठाः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छथ ॥ १ ॥

ऋषय ऊचुः ।

सर्वोत्तमं यदि चैवं तीर्थं चैकत्र विद्यते

उत्कृष्टं दैवतं चापि तन्नो वद महामते ॥ २ ॥

सूत उवाच ।

अगस्त्यादिमहर्षीणां वचः श्रुत्वाथ षण्मुखः ।

ध्यात्वा तादृग्विधं चैव तीर्थं दैवतं ह्युवाच ॥ ३ ॥

स्कंद उवाच ॥

नाहं तथाविधं चैवं तीर्थं दैवतमेव च ।

ध्यायन् पश्यामि मुनयः सर्वोत्कृष्टं महत्तमं ॥ ४ ॥

सदागच्छत गच्छामी भवं गिरिजाप्रभं (?)।
प्रष्टुमेतन्महाप्रश्नं कैलासनिलयं प्रभुम् ॥ ५ ॥

End. सूत उवाच।
इत्युक्त्वा तं परिक्रम्य प्रणम्य च पुनः पुनः।
अनुज्ञातो नारदस्तु ययौ चैवं महामुनिः ॥ १७ ॥
स्नात्वा तीर्थे महापुण्ये दृष्ट्वा विष्णुं सनातनं ॥
दक्षिणद्वारमाश्रित्य तिष्ठत्यद्यापि नारदः ॥ १८ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरसंहितायां शंकरनारदसंवादे पांडुरंगमाहात्म्ये द्वादशोध्यायः ॥ श्रीपांडुरंगमाहात्म्यं संपूर्णं समाप्तं ॥ ॥ शुभं मस्तु (?)) "
राम राम राम राम राम राम राम राम।

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतपांडुरङ्गमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः।

No. 233. स्कन्दपुराणम् (पुरुषोत्तममाहात्म्यम्)। Skandapurāṇaṁ (Puruṣottamamāhātmyam). Substance, country-made colourless paper, 16 x 2 inches. Folia, 181. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ?* Appearance, very old, worn out, and writing effaced throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed before in No. 203.

लुप्तास्वरत्वात् पुस्तकमिदं नालोचनार्हम्।

No. 234. स्कन्दपुराणम् (ब्रह्मोत्तरखण्डः)। Skandapurāṇaṁ (Brahmottarakhaṇḍaḥ). Substance, country-made colourless paper, 8 x 3 inches. Folia, 103, (of which foll. 1-11 are wanting). Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing almost effaced throughout. Verse.. Generally correct. Incomplete.

---

* At the end of the last page occurs the figure 1407, which seems to have been recently written.

This codex contains a copy of a part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Brahmottarakhaṇḍa, noticed in No. 193 of this vol., without either a beginning or an end. Noticed by Dr. Mitra; see his Notices, No. 2567.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 235. स्कन्दपुराणम् (ब्रह्मोत्तरखण्ड:) । Skandapurāṇam (Brahmottarakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 89. Lines, 6-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणमनुक्रमप्रायम् ।

No. 236. स्कन्दपुराणम् (ब्रह्मोत्तरखण्ड:) । Skandapurāṇam (Brahmottarakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white and yellow papers, 14 × 4 inches. Folia, 67. Lines, 3-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे ब्रह्मोत्तरखंडे पुराणश्रवणफलानुवर्णनं नाम द्वाविंशोऽध्याय: ॥ समाप्त ॥ शु(?)भमस्तु ॥ यदि अक्षरं पदं भ्रीष्टं (?) मात्राहीनं यथा भवेत् । तदी (?) अक्षरं क्षमं देवीप्रसीदि परमेश्वरी (?) ॥ संवत् १८५९ मार्गशीर्ष (?) कृष्णपक्षे तृतीयायां भृगुवासरे ॥ ॥ मंगलमस्तु देवीजी सहाये ॥ श्रीगंगाजी सहाए ॥ श्रीविश्वनाथाय नम: ॥ श्रीकालभयरो नम: ॥

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम्

No. 237. स्कन्दपुराणम् (प्रभासखण्ड:) । Skandapuraṇam (Prabhāsakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 303. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Prabhasakhaṇḍa, describing the sanctity of the sacred places of Gujrat and Surat. Noticed in No. 48 of this volume. See India Office Catalogue, No. 3650, p. 1353, Part VI.

No. 238. स्कन्दपुराणम् (वैशाखमाहात्म्यम्) । Skandapurāṇam (Vaisakhamāhatmyam). Substance, country made white paper, 18 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 6-9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed before in No. 216 of this volume. See India Office Catalogue, p. 1362, Part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ वेदव्यासाय नमः ॥

व्यास उवाच ॥

मैथिलोऽपृच्छत राजा ब्राह्मणः परमेष्ठिनं ।

पूर्वं माधवमाहात्म्यं पर्यपृच्छन् महामुनिं

End. य इदं परमाख्यानं पापघ्नं पुण्यवर्द्धनं ।

शृणुयाद्वा पठेद्वापि स याति परमां गतिम् ॥

लिखितं पुस्तकं यस्य गृहे तिष्ठति मानद ।

तथा मुक्तिः करस्था हि किमु तत् श्रवणात्मना ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे वैशाखमाहात्म्ये पञ्चदशोऽध्यायः ॥

विवरणम् — स्कन्दपुराणान्तर्गतवैशाखमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 239. स्कन्दपुराणम् (सूतसंहिता) । Skandapurāṇum (Sūtasaṁhita). Substance, country made white and yellow paper, 14 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 71. Lines, 10-11 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Sūtasaṁhitā. It is divided into several khaṇḍas or parts, as 1, Sivamāhatmyakhaṇḍa; 2, Jñanayogakhaṇḍa, 3, Muktikhaṇḍa,

4, Uparikhaṇḍa or Brahmagītā, written after the style of the Bhagavadgītā. Each of these is again subdivided into several chapters. Noticed by Dr. Mitra. See No. 1775 of his Notices. See also No. 3687, p. 1376, Part VI of the India Office Catalogue.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीं व्यास ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥
ऐश्वरं परमं तत्त्वमादिमध्यान्तवर्जितं ।
आधारं सर्व्वलोकानामनाधारमविक्रियं ॥ २ ॥
आनंतानंदबोधांबुनिधिरद्भुतविक्रमं ।
अंबिकापतिमीशानमनीशं प्रणमाम्यहं ॥ ३ ॥

End. सूत उवाच ॥

एवं सुरासुरैरन्यैः शंकरोभिष्टुतः पुन ।
कृत्वा प्रसाद सर्व्वेषां तत्रैवान्तर्हितोऽभवत ॥ ७६ ॥
अस्य तीर्थस्य माहात्म्यं स्थानस्यास्य महापन. ।
यो वेत्ति श्रद्धया मुक्तिः सिद्धा तस्य महात्मन ॥ ७४ ॥
यः पठेच्छृणुयाद्वापि मुक्तिखण्डमिमं सदा ।
स साक्षान्मुक्तिमाप्नोति प्रसादेन सभापत: ॥ ७५ ॥
नमो व्यासाय गुरवे नमो विज्ञानदायने ।
नमः शिवाय सोमाय साक्षिणे प्रत्यगात्मने ॥ ७६ ॥

Colophon. श्रीस्कंदपुराणे सूतसंहितायां मुक्तिखण्डे नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—श्रीस्कन्दपुराणान्तर्गतसूतसंहितानामकोऽयं प्रबन्धः ।

No. 240. स्कन्दपुराणम् (श्रीकृष्णजन्मकथा) । Skandapurāṇam (Śrīkṛiṣṇajanmakathā). Substance, country made colourless paper, 8 × 2 inches. Folia, 8. Lines, 7–8 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A part of the Skandapurāṇa, relating the story of Śrīkṛiṣṇa's birth, entitled Śrīkṛiṣṇa-janmakathā.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

यं ब्रह्म वेदान्तविदो वदंति परं प्रधानं पुरुषं तथान्यं ।
विश्वगुणतं कारणमेश्वरं वा तस्मै नमो विघ्नविनाशनाय ॥ १ ॥

श्रीइन्द्र उवाच ।

ब्रह्मापुत्र(?) मुनिश्रेष्ठ सर्व्वशास्त्रविशारद ।
ब्रूहि सुत्तमं व्रतं (?) देव जेन(?) मुक्तिर्विधीयते ॥ १ ॥
त्रेतायां चैव चन्तेष्यु(?) द्वापरस्य समागमे ।
कंसदैत्यसमुत्पन्नो पापात्म च दुरात्मनः ॥ २ ॥
तस्य भगी चतिश्रेष्ठा देवकीनाम शोभना ।
पुत्रजन्म भवेत्तस्या वधते शोपि (?) दानवैः ॥ ३ ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतश्रीकृष्णजन्मकथानामकोऽयं प्रबन्धः

No. 241. **स्कन्दपुराणम् (शङ्करसंहिता)** । Skandapurāṇam (Śaṅkarasaṁhitā). Substance, country-made white and yellow paper, 15 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 179. Lines, 6–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a part of the Śaṅkarasaṁhitā, entitled Sambhavakhaṇḍa. The Saṁhita gives an account of the history of Śaṅkara, and is divided into several parts, such as Dakṣa, Saṁbhava, Yuddha, Upadeśa, &c. See p. 1362, Part VI of the India Office Catalogue.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणीयशङ्करसंहितान्तर्गतसम्भवकाण्डमात्रं वर्त्तते ।

Colophon. संभवकांडं समाप्तं ॥ संवत् १८५९ पुष् (?) मासे कृष्णपक्षे चंद्रवासरे ।

याहृशं पुस्तकं दृष्टा (?) ताहृशं पुस्तकं मया ।
यदि शुधमशुद्धं (?) वा मम दोषो(?) न दीयते ।
मंगलं लेखकानां च पाठकानां च मंगलं ।
मंगलं सर्वजंतुनां (?) भूपतिनां (?)च मंगलं ॥ २ ॥

No. 242. **स्कन्दपुराणं (सूतसंहिता) ।** Skandapurāṇam (Sūtasaṁhitā). Substance, country-made white paper. 15 × 6 inches. Folia, 37. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the Sūtahaṁhitā, noticed before, with a commentary in the margin.

विवरणमनूक्तप्रायम् ।

No. 243. **स्कन्दपुराणम् (सेतुमाहात्म्यम्) ।** Skandapurāṇam (Setumāhātmyam). Substance, country-made white and yellow paper, 16 × 5 inches. Folia, 98. Lines, 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, known as Setumāhātmya, which describes the sanctity of Rāmeśwara, a low sandy island in the Gulf of Manaar, separating India from Ceylon. See India Office Catalogue, Nos. 3691 and 3692, p. 1380, Part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीरामनाथाय नमः ॥

नैमिषारण्यनिलया मुनयः शौनकादयः ।
अष्टांगयोगनिरतास्तत्त्वज्ञानैकतत्परा: ।
मुमुक्षवो महात्मानो निर्म्ममा ब्रह्मवादिनः ।
धर्मज्ञा मानरहिताः सत्यव्रतपरायणाः ॥ २ ॥
जितेंद्रिया जितक्रोधाः सर्व्वजीवदयालवः ।
भक्त्या परमया विष्णुमर्च्चयन्तं सनातनं ॥ ३ ॥
तपस्तेपुर्महात्मानो नैमिषे मुक्तिदायिनि ।
एकदा ते महात्मानः समाजं चक्रुरुत्तमम् ॥ ४ ॥

End. सूत उवाच ॥

युष्माकमेवं कथितं शृगालस्य कपेरपि ।
पापाद्विमोचनं विप्रा धनुःकोटिनिमज्जनात् ॥
भक्त्यायमिममध्यायं शृणोति पठतेऽपि वा ।
स्नानजं फलमाप्नोति धनुःकोटौ स मानवः ॥
योगिभिर्दुरसुलभां मुक्तिं प्राप्याशु विंदति ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे सेतुमाहात्म्ये धनुःकोटिप्रशंसायां गंगालवालरमीचरण पंचविंशोध्यायः ॥ ॥ ग्रंथ ४१०० ।

विवरणम्--स्कन्दपुराणान्तर्गतसेतुमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 244. स्कन्दपुराणम् (कोकिलामाहात्म्यम्)। Skandapurāṇam (Kokilāmāhātmyam) Substance, country-made white paper, 14×5 inches. Folia, 28. Lines, 2 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1860. Appearance, old, and worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

This work, treating of the greatness of the goddess Kokilā, an incarnation of Durgā in the form of a cuckoo, as also of a religious observance held in her honour, forms a part of Kanakādrikhaṇḍa, which is said to be a part of the Skandapurāṇa. It has been also noticed in the India Office Catalogue No. 3631, p. 1329, Part VI; q. v.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीभुवनेश्वर्य्यै नमः ॥

एकदा नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः ।
सतांते सूतमासीनं पप्रच्छुरिदमादरात् ॥
ऋषय ऊचुः ।
सूत सूत महाप्राज्ञ छिंध्यस्मद्हृदस्थ (?) संशयं ।
यत पृच्छामो वयं सर्व्वं सविस्तरमशेषतः ॥ २ ॥
कोकिलानाम्न् माहात्म्य महापातकनाशन ।
साक्षात् भगवती देवी सृष्टिस्थित्यंतकारिणी ॥
भवपत्नी महामाया त्रैलोक्यव्यापिनी शिवा ।
तिर्य्यक्त्वं समनुप्राप्तायेनानिष्टेन कर्मणा ॥ ४ ॥
त्वं ब्रूह्यशेषतोस्माकं तस्या माहात्म्यमेव च ।
कस्मिन् काले व्रतं कार्य्यं को विधिः कस्य पूजनम् ॥

End.

सूत उवाच ॥
शिवनारदसंवादः कथितस्ते मयानघ ।
नमस्कृतोऽस्मि पृष्टोसि गमिष्यामि स्वमाश्रमं ॥ २१ ॥
यदा स्मरसि मां साधो स्नेहेन भृगुनंदन ।
तदाहमागमिष्यामि सत्यमेतद्ददामि ते ॥ २४ ॥

इदं पवित्रं विमलं विचित्रं स्वर्गापवर्गैकपदमीश्वरस्य ॥

चरित्रमार्य्यं भृगुनंदनाय संश्रावयित्वा हि जगाम सूतः ॥ १६ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे कनकाद्रिखंडे शिवनारदसंवादे कौकिलामाहात्म्ये पुराणश्रवणमहिमा नाम एकविंशोऽध्यायः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥ संवत् १८६० ॥ श्रीराम राम राम महाराम ॥ श्रीगोविंदाय नमः ॥ श्रीआनंदाय नमो नमः ग्रंथ ११११ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणीयकनकाद्रिखण्डान्तर्गतकौकिलामाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 245. स्कन्दपुराणं (ब्रह्मगीता) । Skandapurāṇam. (Brahmagītā). Substance, country-made yellow and white paper, 15 x 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 131. Lines, 7-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

The fourth or last part of the Sūtasaṁhitā of the Skandapurāṇa, entitled Yajñavaibhavakhaṇḍa or Brahmagītā, written in the style of the Bhagavadgītā, and treating of nearly the same subject, with this difference only, that Śiva occupies here the place of Parabrahma, with a commentary by Mādhavāchāryya in the margin, entitled Tātparyadīpikā.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ मुनयः ऊचुः ॥

भवता सर्वमाख्यातं संक्षेपाद्विस्तरादपि ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि ब्रह्मगीतामनुत्तमां ॥ १ ॥

सर्व्वविज्ञानरत्नानामाकरस्य महात्मनः ॥

कृष्णद्वैपायनस्यैव भवाञ्छिष्यः सुशिक्षितः ॥ २ ॥

त्वयैवाविदितं किञ्चिन्नास्ति सत्यं प्रभाषितं ।

यदि प्रसन्नो भगवांस्तन्नो वक्तुमिहार्हसि ॥ ३ ॥

End. इति परशिवभक्त्याः प्राप्तविद्यस्तु सूतः

सुखघनशिवतत्त्वप्रापिकामेव गीतां ।

मुनिगणहितबुद्ध्या भाष्यनिर्व्वाणरूपं

परतरमवलोक्य प्रज्ञया मौनमाप । ७६ ॥

मुनयश्च गुरुं परवेदिनं प्रणिपत्य समस्तहितप्रदं ।

हृदयस्य महं (?) पदलाञ्छितं परतत्त्वतयैव विदुः स्थिरं ॥ ७७ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे सूतसंहितायां यज्ञवैभवखंडे उपरिभागे ब्रह्मगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणीयसूतसंहितान्तर्गतब्रह्मगीताभिधःब्रह्मविद्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 246. स्कन्दपुराणं (हालास्यमाहात्म्यम्) । Skandapurāṇam (Hālāsyamahatmyam). Substance, country-made white and yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 212. Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete (without colophon).

The Hālāsyamāhātmya forms a section of the Agastyasaṁhitā, which again is a part of the Skandapurāṇa, treating of the legendary history and religious merits of the Hālāsyakṣetra or Hemapadmākara or Śivagaṅgā in the Madura District. Madura is the capital of the Pāṇḍya dynasty who are often mentioned in the book. The presiding deity, Śiva, is often called Sundareśa after the great Sundara Nāyaka, the great founder of Śaiva Temples. Towards the east of the Temple is Rāmeśvaram. The great Śiva Temple of Madura is very likely the Hālāsya Temple. Mīnākṣī, the great goddess of Madura, is often mentioned in this work.

"शिवक्षेत्रमिति श्रीमद्धालास्यमित्यपि ।
श्रीमत् कदम्बविपिनमपरं कन्यकापुरं ॥
समष्टि विद्यानगरीमपरं मधुरा पुरम् ॥
(Hālāsyamāhātmya, Page 136.)

Noticed by Dr. Mitra in his Notices, No. 2264.

Beginning. श्रीगणाधिपतये नमः ॥ श्रीदक्षिणामूर्त्तये नमः ॥ श्रीमीनाक्षिसुंदराय नमः ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ॥
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशांतये ॥
मातामहमहाशैलमहस्तदपितामह (?) ।
कारणं जगतां वंदे कंठादुपरि वारणं ॥
ऐश्वर्यं परमं तत्वमादिमध्यांतवर्जितं ।
आधारं सर्व्वभूतानामनाधारमविक्रियं ॥ १ ॥
अनंतानंदबोधांबनिधिमद्भुतविक्रमम् ।
अम्बिकापतिमीशानमनीशं प्रणमाम्यहम् ॥

End. त्वल्लीलामर्णोचरं (?) तदधुना दिव्यं सवानां वरं त्वद्रूपे यतीश्वरेण कृपया संगीतमात्मेश्वरं मीनाक्ष्या शिवया त्वमिश (?) भगवन्नुत्पन्नानयुक्तान् प्रति दत्वाभीष्टमनंतसौख्य-जनकश्चित्यं प्रसन्नो भव। सत्यं सत्यमिदं महेश कृपया वेदांतसारामृतं संगीतं प्रपठंति पामरहिता यन्मूर्तिविद्यासुतान् (?) शंभोर्दिव्यपदं प्रयांतु सहसा सायुज्यमुक्तिं गता मीनाक्षीश कृपां प्रदेहि सततं श्रीसुंदरेशाख्यया ॥ श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरवे नमः श्रीगौरी- केदारेश्वरार्पणमस्तु सीतारामजी राधाकृष्णवल्लभ श्रीकृष्णपरमात्मा।

विवरणम् — स्कन्दपुराणान्तर्गतहालास्यमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः।

No. 247. **स्कन्दपुराणम् (हालास्यमाहात्म्यम्)।** Skandapurāṇam (Hālāsyamāhātmyam). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 180. Lines, 3–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1875. Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुक्तप्रायम्

No. 248. **स्कन्दपुराणम् (हिमवत्खण्डः)।** Skandapurāṇam (Himavatkhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 287. Lines, 4–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Himavatkhaṇḍa, describing the sacred places in Nepāl and in the Himālayan regions generally. See India Office Catalogue, Nos. 3694, and 3695, p. 1383, Part VI.

Beginning. ओं यस्यात्मा हिमशैलजा गणपतिः सूर्यो हि विष्णुर्हरः
पंचास्यैः सुविभूषितः पशुपतिस्तेषां च पञ्चात्मकैः।
त्रैलोक्यं सचराचरं त्रिगुणजं पंचात्मभिः सन्दधे
योऽजस्रं हि रसादिभिश्च भगवान् तस्मै नमः शंभवे ॥ १ ॥
ऋषयः ऊचुः ॥
सुमीश्वर प्रसादात्ते श्रुत मेरोः प्रशंसनं।
भूयश्च श्रोतुमिच्छामो माहात्म्यं हिमवद्गिरेः ॥ २ ॥

तत तप. कृतानां यद्देवानां च विशेषत: ।
माहात्म्यं तत्र तीर्थानां शृखतां वद नो विभो ॥ १॥

End. आस्थाय प्रथमे सम्यक् गातयन्(?) वह ।
रुद्रकन्याकरोद्धूतैश्चामरैर्व्यंजयन् मुदा ॥
गोधंत गगनेशं (?) वाद्यगीतैर्विनोदयन् ॥
माहात्म्यं वै वर-हिम-गिरेः किं श्रमयोद्भूतं (?)
तच्छृंगेषु प्रसभमुनीशं (?) संति देवाः प्रसिद्धाः ॥
ग्रामा १ शोच सति (?) मुनयो यस्य पुत्री च गौरी
आख्याख्या चाणमपि पृथक् तेन संवंति ग्रंथम् (?) ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे हिमवत्खंडे नेपालमाहात्म्ये प्रद्युम्नोत्तरे यादवप्रस्थागमनं नाम पंचा (शी?) ती त्युत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १८५ ॥ ग्रंथसंख्या १३३०० ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतहिमवत्खण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 249. स्कन्दपुराणं (सह्याद्रिखण्डः) । Skandapurāṇam (Sahyādrikhaṇḍaḥ). Substance, country-made yellow and white paper, 17 × 5 inches. Folia, 217. Lines, 5–10 in a page. Character, Nāgara. Date, 1859. Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, generally known by the name of Sahyādrikhaṇḍa, describing the sacred places of pilgrimage in the Sahyādri or Western Ghāts and along the Godāvarī river. See No. 1748 of Dr. Mitra's Notices; also No. 3682, p. 1370, Part VI, of the India Office Catalogue.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं नमो भगवते वासुदेवाय । युधिष्ठिर उवाच ॥
कथितानि मुनिश्रेष्ठ तीर्थानि भवता मम ।
क्षेत्राणि चैव मुख्यानि वनानि वनवासिनां ॥
बदर्यादीनि स्थानानि नैमिषे पुष्करे तथा ।
सह्याद्रेर्दंडकारण्ये माहात्म्यं वद सुव्रत ॥
मार्कण्डेय उवाच ॥
शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि सह्याद्रेर्खण्डके वने ।
देवदेव. श्च यत्र सदा तिष्ठति देवता ॥ २ ॥

दत्तात्रेयो मुनिर्यत्र यत्र देवी च रेणुका ।
रामस्तु सर्व्वदा यत्र संस्थितो स्वयं (?) ॥ ४ ॥
यस्मिन् क्षेत्रे महाराजं हिमवत्रिचतुर्मुखाः ।
मुक्तिप्राप्तास्तथा सर्व्वे सिद्धाद्याः सनकादयः ॥ ५ ॥

End. लिखित्वा दापयेद्यस्तु पुस्तकं स्वच्छमानसः ॥ ११ ॥
तस्मै देवी दिशेल्लक्ष्मीं नरोपकरणे युतां ।
लोकपूज्यो भवेन्मर्त्यो यशस्वी कीर्त्तिमान् भवेत् ॥ ११ ॥
पुत्रवान् धनवान् लोके सुखी गोमांश्च जायते ।
विद्यावान् सुकुलोत्पन्नो जायते देवीपूजकः ॥ १३ ॥
श्रुत्वा माहात्म्यमतुलं पुरुषो भक्तिसंयुतः ।
ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाद्दद्याद्दानान्यनेकशः ॥ १४ ॥
सर्व्वान् कामानवाप्नोति नात्र कार्य्या विचारणा ।
इति सर्वं मुनीन्द्राय वसिष्ठाय तु शंकरः ॥ १५ ॥
उक्तवान् मुनयः श्रेष्ठाः तत्सर्व्वं कथितं मया ।
अधिष्वा(?)वच्छितो भूत्वा ततः सिद्धिं गमिष्यति ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे सह्याद्रिखंडे तुलजामाहात्म्ये शंकरवसिष्ठसंवादे फलश्रुतिर्नाम द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ सवत् १८५८ मिति भाद्रपदे कृष्ण पक्षे चतुर्द्दश्यां १४ गुरुवासरे तद्दिने (?) खंडे समाप्ते ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतसह्याद्रिखण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 250. सप्तशतीसारः सटीकः । Saptaśatīsārah saṭīkah. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 5-15 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1765. Appearance, old, worn out, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A little poem, giving the substance of the Saptaśatī, generally known by the name of Mārkaṇḍeya Caṇḍī, in nine verses, with an explanatory commentary in the margin, by the late Prema Candra Tarkavāgīśa, professor of rhetoric in the Calcutta Sanskrit College.

Beginning *of the Commentary.* ओँ नमो गणेशाय ॥
निर्म्माणपालनविनाशनबालनीला
म (य ?) न्मोहितो नु विदधाति पितामहोऽपि ।

तामेव देवदनुजादिसमस्तसेव्यां
दुर्गां नतोऽस्मि विदधातु शुभां मतिं मे ॥

पुरा किल भगवत्त्रिपुरान्तकचरणपङ्कजानुचिन्तनजनितानन्दसन्दोहनिवृत-स्वान्तेन कुतश्चित् कारणवशान्मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतश्रीमद्देवीमाहात्म्य-वाचनाविधुरेणापि तदीयातिबहुलफललिप्सुना केनचित् महापुरुषेणाभ्यर्थितो भगवान् परमकारुणिकः पिनाकपाणिरतिसंक्षिप्य देवीमाहात्म्यतात्पर्यसङ्क-लितं तत्समानफलसम्पादकञ्च दुर्गास्तवरूपं प्रबन्धमिमं निर्बबन्धेति किं-वदन्ती। तत्र तावत् प्रथमं मधुकैटभवधोद्दिष्टमाहात्म्यरूपं प्रथमचरि-तार्थमुत्कीर्त्तयन् स्तौति लक्ष्मीश इति ।

Beginning *of the Text.*

लक्ष्मीशे योगनिद्रां प्रभजति भुजगाधीशतल्पे सदर्पा-
वुत्पन्नौ दानवौ तच्छ्रवणमलमयाङ्गौ मधुः कैटभश्च ।
दृष्ट्वा भीतस्य धातुर्नुतिभिरतिनुतामाशु तौ नाशयन्तीं
दुर्गां देवीं प्रपद्ये शरणमहमशेषापदुन्मूलनाय ॥ १ ॥

युद्धे निर्ज्जित्य दैत्यः सुरकुलमखिलं यस्तदीयेषु धिष्ण्ये-
ष्वास्थाप्य स्वान् विधेयान् स्वयमगमदसौ शक्रतां विक्रमेण ।
तं सामात्याप्तमित्रं महिषमभिनिहत्यास्यमूर्द्धाधिरूढां
दुर्गां देवीं प्रपद्ये शरणमित्यादि ॥ २ ॥

विश्वोत्पत्तिप्रणाशस्थितिविहृतिपरे देवि घोरामरारि-
त्रासात् त्रातुं कुलं नः पुनरपि च महासङ्कटेष्वीदृशेषु ।
आविर्भूयाः पुरस्तादिति चरणनमत्सर्व्वगीर्व्वाणवर्गां
देवीं दुर्गां प्रपद्ये इत्यादि ॥ ३ ॥

हन्तुं शुम्भं निशुम्भं विदशगणनुतां हेमवालां हिमाद्रा-
वारूढां व्यूढसैन्यान् युधि निहतवतीं धूम्रदृक्चण्डमुण्डान् ।
चामुण्डाख्यां दधानामुपशमितमहारक्तबीजोपसर्गां
दुर्गां देवीं प्रपद्ये इत्यादि ॥ ४ ॥

ब्रह्मेशस्कन्दनारायणकिटिनरसिंहेन्द्रशक्तीः स्वभृत्याः
कृत्वा हत्वा निशुम्भं जितविबुधगणं वासिताशेषलोकं ।
एकीभूयाथ शुम्भं रणशिरसि निहत्य स्थितामात्तखड्गां
दुर्गां देवीं प्रपद्ये इत्यादि ॥ ५ ॥

End. त्रायस्व स्वामिनीति त्रिभुवनजननि प्रार्थना त्वय्यपार्था
पाल्यन्तेऽभ्यर्थनायां भगवति शिशवः किं त्वहन्या जनन्या ।

लब्धुं श्यामनमस्येत्यवनतविबुधाम्नादवीचा (?) विसर्गां
दुर्गां देवीं प्रपद्ये इत्यादि ॥ ६ ॥
त्रैगुण्यानां गुणानामनुसरणरतां कैलिमानावतारां
त्रैलोक्यत्राणशीलां दनुजकुलवनीवह्निलीलासलीलां ।
देवीं सच्चिन्मयीं तां वितरितविनमत्सत्रिवर्गापवर्गां
दुर्गां देवीं प्रपद्ये इत्यादि ॥ ७ ॥
सिंह (१ ?) रूढां त्रिनेत्रां करतलविलसच्चक्रशङ्खादिरम्यां
भक्ताभीष्टप्रदात्रीं त्रिभुवनजननीं सर्व्वलोकैकवन्द्यां ।
सर्व्वालङ्कारदीप्तां विधुयुतमुकुटां श्यामलाङ्गीं कृशाङ्गीं
दुर्गां देवीं प्रपद्ये इत्यादि ॥ ८ ॥
एतत् सन्तः पठन्तु स्तवमखिलविपज्जालतूलानलाभं
हृन्मोहध्वान्तभानुप्रतिममखिलसंकल्पकल्पद्रुकल्पम् ।
दौर्गं दौर्गत्यघोरातपतुहिनकरप्रख्यमंहोगजेन्द्र-
श्रेणीपञ्चास्यदेश्यं विपुलभयदकालाहितार्क्ष्यप्रतापम् ।

End *of the Commentary.* सन्तः साधवः एतं दौर्गं दुर्गासम्बन्धिनं स्तवं पठन्तु विधौ लोट् सन्त इत्यनेनासतां पाठाधिकाराभावः सूचितः यद्वा सन्त इति सम्बोधनार्थं पदं हे सन्तः पण्डिताः एतं स्तवं पठन्तु सर्व्वजना इति शेषः फलकथनाय विशिनष्टि किम्भूतं अखिलविपज्जालतूलानलाभं अखिलं यद्विपज्जालं विपत्तिगणस्तत्तूलमिवेत्युपमितिसमासः तत्र अनलस्य आभा साम्यं यस्य तथा तं एतत् स्तवपाठाद्विपुल विपज्जाल झटिति नश्यतीत्यर्थः तथा हृदो मनसो यन्मोहः सः ध्वान्तमिव तत्र भानोः प्रतिमा यस्य स तथा तं हृन्मोहनाशक-मित्यर्थः तथा अखिलसङ्कल्पानां समस्तमानसिकविषयाणां कल्पद्रुकल्पं कल्पवृक्षादीष(त ?) दूनं कल्पवृक्षवदभिलाषपूरकमित्यर्थः तथा दौर्गत्यं दारिद्र्यं घोरातप इव विकटसन्ताप इवेति स तथा तत्र हिमकराख्यं दारिद्र्यविना-शकमित्यर्थः तथा अंहांसि पापानि गजेन्द्रश्रेणीव हस्तियूथसमूह इवेति स तथा तत्र पञ्चास्यदेश्यं सिंहादीषदूनं पापविनाशकमित्यर्थः तथा विपुलं पुनः पुनर्जायमानत्वाद्बहुलीभूतस्तथा भयदो कालो मृत्युः सोऽहिः सर्प इवेति तत्र तार्क्ष्यस्य गरुड़स्येव प्रतापः पराक्रमो यस्य स तथा तं मृत्युविना-शकमित्यर्थः तथा विपुलः पुनः पुनर्जायमानश्च (?) मोक्षदमिति यावत् ।

शाके त्रिलोकीमुखरसाश्वशशाङ्कमाने हेलौ तुलालयविलासिनि सप्तमेंशे
श्रीप्रेमचन्द्रकृतिना कृतिनां नितान्तसन्तोषसन्ततिधिया विवृतिः कृतेयं ।

Colophon. इति श्रीप्रेमचन्द्रतर्कवागीशभट्टाचार्य्यविरचिता सप्तशतीसारटीका समाप्ता ।

विवरणम्—श्रीप्रेमचन्द्रतर्कवागीशकृतटीकासहितसप्तशतीसाररूपोऽयं निबन्धः ।

No. 251. स्कन्दपुराणं (मार्गशीर्षमाहात्म्यम्) । Skandapurāṇaṁ (Mārgaśīrṣamāhātmyam). Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 89. Lines, 3-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Skandapurāṇa, describing the rites to be performed during the month of Mārgaśīrṣa or Agrahāyaṇa, noticed in No. 217 of this volume.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 252. कार्त्तिकमाहात्म्यम् । Kārtikamāhātmyam. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 12. Lines, 3-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1835. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 211 of this volume.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 253. स्कन्दपुराणम् (हिमवत्खण्डः) । Skandapurāṇam (Himavatkhaṇḍaḥ). Substance, country made white paper, 16 × 6 inches. Folia, 93. Lines, 5-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and written by different hands. Verse. Not correct. Incomplete.

Although this codex is entitled Himavatkhaṇḍa, it contains in reality fragments of several khaṇḍas, such as Prabhāsakhaṇḍa, Avantikhaṇḍa, Himavatkhaṇḍa, &c., belonging to the Skandapurāṇa.

पुस्तकमिदं हिमवत्खण्डनाम्ना अङ्कितमप्यत्र स्कन्दपुराणीयप्रभासावन्तीप्रमुखखण्डानां खण्डितानि कति पत्राणि सन्ति ततो नेदं नाम्नोपनार्हमिति मन्यामहे ।

No. 254. सहस्रनाम सटीकम् । Sahasranāma saṭīkam Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 99, (of which foll. 63–69 have been recently replaced). Lines, 4 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A chapter of the Anuśāsanaparvan of the Mahābhārata, entitled Sahasranāma, in which Bhīṣma, at the request of Yudhiṣṭhira, recites one thousand names of Viṣṇu. The codex contains the text with a commentary by Śankarāchāryya, entitled Viṣṇu Sahasranāmabhāṣya in the margin. See the Catalogue of the India office, No. 3282, p. 1171, Part VI.

Beginning *of the Commentary*.

सच्चिदानंदरूपाय कृष्णायाक्लिष्टकारिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥ १ ॥
यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबन्धनात् ।
विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥ २ ॥
कृष्णद्वैपायनं व्यासं सर्वलोकहिते रतम् ।
वेदाब्जभास्करं वंदे शमादिनिलयं मुनिम् ॥ ३ ॥
सहस्रमूर्त्तेः (?) पुरुषोत्तमस्य सहस्रनेत्राननपादबाहोः ।
सहस्रनामस्तवनं प्रशस्तं निरुच्यते जन्मजरादिशान्त्यै ॥ ४ ॥

वैशंपायनो जनमेजयमुवाच श्रुत्वेति धर्मानभ्युदयनिःश्रेयसोत्पत्तिहेतुभूतान् वेदलक्षणानशेषेण कार्त्स्न्येन (?) न पावनानि च पापक्षयकराणि च सर्वशः सर्व्वप्रकारैः श्रुत्वा युधिष्ठिरो धर्मपुत्रः शान्तनवं शंतनुसुतं भीष्मं सकलपुरुषार्थसाधनं अल्पप्रयाससमनुष्ठेयमिति कृत्वा पुनरेव अभ्यभाषत प्रश्नं कृतवान् ।

Beginning *of the Text*. श्रीवैशंपायन उवाच ।

श्रुत्वा धर्म्मानशेषेण पावनानि च सर्वशः ।
युधिष्ठिरः शान्तनवं पुनरेवाभ्यभाषत ॥ १ ॥
युधिष्ठिर उवाच ।
किमेकं दैवतं लोके किं वाप्येकं परायणं ।
स्तुवन्तः कं कमर्चन्तः प्राप्नुयुर्मानवाः शुभम् ॥ २ ॥
को धर्म्मः सर्व्वधर्म्माणां भवतः परमो मतः ।
किं जपन् मुच्यते जन्तुर्जन्मसंसारबन्धनात् ॥ ३ ॥

End *of the Text.* श्रीभगवानुवाच ।

यो मां नामसहस्रेण स्तोतुमिच्छति पांडव ।
सोऽहमेकेन श्लोकेन स्तुतएव न संशयः ॥ १४४ ॥
नमस्त्वनंताय सहस्रमूर्त्तये सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ।
सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः (?) ॥ १४५ ॥

Colophon *of the Text.* इति श्रीमहाभारते शतसाहस्त्र्यां संहितायां वैयासिक्यां शांतिपर्व्वणि दानधर्मोत्तमानुशासने श्रीविष्णोर्नामसहस्रं समाप्तं ।

End *of the Commentary.* विश्वेश्वरमित्यादिना विश्वेश्वरोपासनादेव स्तोतारस्ते धन्याः कृतकृत्या इति दर्शयति ॥ १४९ ॥

आदरेण यथा स्तौति धनवंतं धनेच्छया ।
तथा चेद्विश्वकर्त्तारं स्तौता मुच्येत बंधनात् ॥
इति भागवतवचनात् ।
सहस्रनामसन्दर्भव्याख्या सर्व्वसुखावहा ।
श्रुतिस्मृतिन्यायमूला अर्पिता हरिपादयोः ॥

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीभगवत्पादश्रीशंकराचार्य्यविरचिता सहस्रनामविवृतिः समाप्ता ॥ श्री ॥ भ ॥ म ॥ स्तु ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सटीकं श्रीविष्णुसहस्रनाम वर्त्तते ।

No. 255. सहस्रनाम । Sahasranāma. Substance, country-made white and yellow paper, 10 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 8-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1761. Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A different work of the same name and on the same subject, belonging to the Padmapurāṇa, Uttarakhaṇḍa. See the Catalogue of the India office No. 3396, p. 1223, Part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्व्वविघ्नोपशांतये ॥ १ ॥
ब्रह्मलोकादिह प्राप्तं नारदं भगवत्प्रियं ।
दृष्ट्वा नत्वा सभायां ते पप्रच्छुर्मुनयो मुदा ॥ २ ॥

नैमिषे निमिषक्षेत्रे ऋषयः शौनकादयः ।
देवर्षिमुपसंगम्य पप्रच्छुरिदमादृताः ॥ ३ ॥

ऋषिरुवाच ।

ब्रह्मन् केन प्रकारेण सर्व्वपापक्षयो भवेत् ।
विना दानेन तपसा विना तीर्थैर्विना मखैः ॥ ४ ॥
विना वेदैर्विना ध्यानैर्विना चेन्द्रियनिग्रहैः ।
विना शास्त्रसमूहैश्च कथं मुक्तिरवाप्यते ॥ ५ ॥

End. विष्णोः सहस्रनामैतत् प्रत्यहं वृषभध्वज ।
नाम्नैकेन तु येन स्यात् तत् फलं ब्रूहि मे प्रभो ॥ १५१ ॥

श्रीमहादेव उवाच ॥

राम रामेति रामेति रमे रामे मनोरमे ।
सहस्रनाम तत्तुल्यं रामनाम वरानने ॥ १५२ ॥

इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखंडे उमामहेश्वरसंवादे श्रीविष्णुसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णं समाप्तं शुभमस्तु सिद्धिरस्तु सवत् १७६१ कार्त्तिकमासे कृष्णपक्षे एकादशीगतद्वादशीतिथौ मंदवासरतुलासूर्येशुभास्थाने काशीमध्ये रामेश्वरभीमके पुस्तक लिखीत (?) वैद्यनाथ भारथी शुभस्थाने गणेश ।

विवरणम्—पद्मपुराणान्तर्गतविष्णुसहस्रनामरूपोऽयं निबन्धः

No. 256. पर्व्वानुकीर्त्तनम् । Parvānukīrtaṇam. Substance, country-made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 25. Lines, 1-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

An abstract of the contents of each Parvan of the Mahābhārata, entitled Parvānukīrtaṇa. The codex under notice contains only the latter part of the work, with certain abbreviations.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । रागपिप्पली शुंठीशर्करोपेतौ सुगंधवन्तनकर्णार: (?) जनमे. उ. ततो राजा प्राप्य पार्थाः भृतं कथ आसन् धृतावा धृतपुत्रामात्य गांधारी च कथं आसीत् कियंत वा कालं राज्ये तं तवद ।

End. अर्णोति भारतंश्चापि सततं चैव यो नरः।
सर्व्वपापाद्विनिर्मुक्तो वैष्णवं लयमाप्नुयात्॥
पितृन् तर्पयते सर्व्वानेकादश समुद्भवान्।
आत्मानं सपुतं चैव स्त्रियं च भरतर्षभ॥
दश श्रोमः कर्त्तव्यः इदं मया तदापिच प्रोक्तं सर्व्वं(?) नरर्षभ।

Colophon. इति श्रीमहाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यां सर्व्वपर्व्वानुकीर्त्तनं समाप्तिमगमत्।

विवरणम् --महाभारतीयस्य शतसाहस्रग्रन्थस्य अयं निबन्धः।
पुस्तकमिदं अल्पसाधारणं वर्त्तते।

No. 257. **हरिवंशम् सटीकम्।** Harivaṁśam saṭīkam. Substance, country-made white paper, 11×6 inches. Folia, 656. Lines, 7-12 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A supplementary section of the Mahābhārata, containing an account of the lineage and adventures of Krisṇa, entitled Harivaṅsa. This work is recited at the houses of Hindus, especially among childless families, that they may get children to continue their line. The codex under notice contains also the commentary of Nīlakaṇṭha, the famous commentator of the Mahābharata in the margin. See the Catalogue of the India office, Nos. 3296-3297, p. 1175, Part VI.

Beginning *of the Commentary*. श्रीगणेशाय नमः।

यं वक्ति सकलादर्शेन्द्रियमनोमाया. परात् दृश्यता
निन्हुतस्य(?)मानादिना(?)पि न विराट्सृष्टिभावं गतः।
तं प्रत्यगात्मस्वरूपमन् न्यतोपनेतव्यं
श्रीगोपालनृपात्मजं श्रुतिशिरोवंशावतंसैर्दृशितं॥ १॥
योऽस्मिन् नाभिभावी वहिरुदवसितं याति तर्कोऽप्रतिष्ठो
मीमांसा प्रातिहार्य्यं भजति गुणगुणं यस्य संख्याति सांख्यं।
हन्तोद्धे योगशुद्धे निहितमुपनिषद्वाक्यवृन्दैः परं स
आत्मश्रीनन्दनाख्यो जगति विजयते यस्य लीलाः शिवाद्याः॥२॥

व्याचक्रे चित्तशुद्धौ शतपथहृदयं यः पुराणेतिहासं-
स्मृत्याग्नेयबीज (?) फणिपतिविहितं योगशास्त्रं च भाष्यैः ।
मूलख्यातापवर्ग्यं श्रुतिशिखरगिरा ब्रह्मसूत्रैरहस्य
वेदव्यासः स भूयादखिलभवभयध्वान्तविध्वंसहेतुः ॥ २ ॥

Beginning *of the Text.*

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत ॥ १ ॥
इदं पायनीऽपुटानिःसृतमप्रमेयं
पुण्यं पवित्रमथ पापहरं शिवञ्च ।
यो भारतं समधिगच्छति वाच्यमानं
किं तस्य पुष्करजलैरभिषेचनेन ॥ २ ॥
जयति पराशरसूनुः सत्यवतीहृदयनन्दनो व्यास. ।
यस्यास्यकमलगलितं वाङ्मयममृतं जगत पिबति ॥ ३ ॥
योगोशतं कनकशृङ्गमयं ददाति
विप्राय वेदविदुषे च बहुश्रुताय ।
पुण्यां च भारतकथां शृणुयाच्च तद्व-
तुल्यं फलं भवति तस्य च तस्य चैव ।

End *of the Text.*

कैलासयात्रा कृष्णस्य पौण्ड्रकस्य वधस्तत: ।
हंसस्य डिम्भकस्यैव वधश्चैव प्रकीर्तितः ॥ २९ ॥
पुरत्रयस्य संहार इति वृत्तान्तसंग्रहः ।
कथितो नृपशार्दूल सर्व्वपापप्रनाशनः (?) ३० ॥
वृत्तान्तं शृणुयाद्यस्तु मासं प्रात. समाहितः ।
स याति वैष्णवं धाम लब्ध्वा काम कुरुद्वह ।
धर्म्यं पुण्यमायुष्यं (?) भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ॥

Colophon. इति श्रीमहाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां खिलेषु हरिवंशे वृत्तान्तसंग्रहं समाप्तयायं अध्यायः ॥ ११७ ॥

End *of the Commentary.*

तत्र ब्रह्मकुलं महद्विजयते गोत्रे च यद्गौतम ।
धर्म्मज्ञानविरागवैभवचतुर्भद्रं च चातुर्द्धरं
गोविन्दः स्वयमत्र जन्म धृतवान् यो नीलकण्ठ श्रियं ।
कृष्णा चात्मकमिन्दमूनजयम् (?) फुल्लांबिकाया सुतान् ॥

तेषां क्ष्ये टो (?) नीलकंट: (?) काश्मी विक्षेत्रतुहवी ।
व्यतमीहारतभाकदीपमक्ष्यविनाशनं ॥

Colophon *of the Commentary.*

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणमर्यादाधुरंधरचतुर्धरवंशावतंसगोविंदसूरि-सूनोर्नीलकंठस्य कृतौ भारतभावदीपे हरिवंशांतर्यगार्थप्रकाशकं समाप्तम् (?) ॥ संवत् १८५८ अनेनाम वैशाख (?) वदि १ वार-शुक (?) ॥ छ ॥

विवरणम्—सटीकहरिवंशरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 258. **सटीकहरिवंशम् ।** Saṭika Harivaṁśam. Substance, country-made white paper, 18 × 7 inches. Folia, 761. Lines, 7–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 259. **हरिवंशम् ।** Harivaṁśam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches. Folia, 487. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only an incomplete text of Harivaṁśa.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 260. **हरिवंशम् ।** Harivaṁśam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 402. Lines, 10–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1829. Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 261. **हरिवंशम्।** Harivaṁśam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 39 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 16-21 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्वम्।

No. 262. **होलिकामाहात्म्यम्।** Holikāmāhātmyam. Substance, country-made white paper, 9 × 3 inches. Folia, 21. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1852. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa, entitled Holikāmāhātmyam, describing the origin and ritual of a religious observance generally known by the name of Holikā or Holi in the N. W. Provinces and Dolayātrā in Bengal, performed in honour of Kṛiṣṇa, during the fortnight preceding the full moon of the month of Phālguna, and deriving its name from a certain monster, Holā or Holikā. See the Catalogue of the India office, No. 3386, p. 1218, Part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः। श्रीसूत उवाच।

शृण्वंतु ऋषयः सर्वे गुह्याद्गुह्यतरं महत्।
होलिकाव्रतमाहात्म्यं विस्तरेण तपोधनाः॥ १॥
फाल्गुनस्य सिते पक्षे कुर्याद्व्रतमनुत्तमं।
सर्व्वकामप्रदं नृणां नारीणां च विशेषतः॥

End. व्रतस्यास्य प्रभावेन (च ?) देवेंद्रो लोकमातवान्।
नारदं प्रेषयामास भुवि लोकं जगाद सः॥ ८७॥
राजर्षि—प्रभृतीन् सर्व्वानुपदिश्य व्रतं त्विदं।
गत्वं नाम सहसं (?) च सत्यलोकं ययौ मुनिः॥ ८८॥
इत्येतत् कथितं सर्व्वं होलिकाख्यानमुत्तमं।
सर्व्वकामप्रदं नृणां किमन्यच्छ्रोतुम (?)॥ ८९॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे पातालखण्डे शालिग्रामामाहात्म्ये वरप्रदानो नाम षष्ठोऽध्यायः संवत १८५२ श्रीरामकृष्णाय नमः। मि वइख (?) वदि ७ रमा राम राम राम राम राम।

विवरणम् -- पद्मपुराणोयपातालखण्डान्तर्गतशालिग्रामामाहात्म्यनामकोऽयं प्रबन्धः।

No. 263. सूतसंहिता यज्ञवैभवखण्डः। Sūtasaṁhitā Yajña-vaibhavakhaṇḍaḥ. Substance, country made white paper, 14 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 70 Lines, 7 10 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct.

Another incomplete copy of the Sūtasaṁhitā of the Skanda-purāṇa, noticed in No. 145 of this volume.

विवरणमनुक्तपूर्वम्

No. 264. शिवराघवसंवादः। Śiva-Rāghava-saṁvādaḥ. Substance, country made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 61. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Pātālakhaṇḍa of the Padmapurāṇa, entitled Śiva-Rāghava-saṁvada, a dialogue between God Śiva and Rāghava, already noticed in No. 41 of this volume. See also the Catalogue of the India office, No. 3385, p. 1217, Part VI.

विवरणमनुक्तपूर्वम्

No. 265. नारदीयपुराणम्। Nāradīyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 11×6 inches. Folia, 413. Lines, 7–11 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 219 in this volume. See also the Catalogue of the India office, No. 3368, p. 1208, Part VI. This is to be differentiated from the Vrihad Nāradīyapurāṇa which is a Mahāpurāṇa while this is an Upapurāṇa.

विवरणमनुक्तपूर्वम्।

No. 266. भागवतमाहात्म्यम् । Bhāgavatamāhātmyam. Substance, country-made yellowish paper, 18 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 3–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 45 of this volume.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 267. भागवतम् । Bhāgavatam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 82 (of which foll. 51–82 have been recently rewritten). Lines, 8–17 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, partly old and partly fresh. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 66 of this vol., with a commentary in the margin.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 268. राधास्तोत्रम् । Rādhāstotram. Substance, country-made yellow paper, 20 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Nārada Pañcarātra, entitled Rādhāstotra or praise of Rādhā, the chief of the milk-maid adorers of Krisṇa.

Beginning. अथ राधास्तोत्रम् ।

राधा रासेश्वरी रम्या रामा च रमणात्मन: ।
रासोद्भवा कृष्णकान्ता कृष्णवक्ष:स्थलाश्रया ॥ १ ॥

End. इदं कवचमज्ञात्वा भजेद्य: परमेश्वरी ।
शतलक्षप्रजप्तोऽपि न मन्त्र: सिद्धिदायक: ॥
इत्येवं कथितं सर्व्वं राधिकाकवचं शुभं ॥ श्री ॥

Colophon. इति नारदपञ्चरात्रोक्तनारदसम्वादे श्रीमतीराधिकाकवचं समाप्तं ॥
कश्चात्मरक्ष ब्रह्मवैवर्त्त प्रकृतिखण्डे ।

विवरणम्—नारदपञ्चरात्रान्तर्गतराधिकास्तोत्रकवचरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 269. महाभारतव्याख्या । Mahābhāratavyākhyā. **Substance** country-made coloured paper, 20×5 inches. **Folia**, 153. **Lines**, 8-13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1701. **Appearance**, old. **Prose.** Generally correct. Complete.

A short commentary on the Mahābhārata, by **Arjuna Miśra**, entitled Bhāratārtha Dīpikā. See the Catalogue of the India office, Nos. 3169-3170, p. 1151, Part VI.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ।

यस्यैकदेशपरमाणुरपि क्षणेन ध्यातुर्ददाति विपुलं प्रसमीप्सितेषु ।
नम्रो हरेर्ददतु पादसरोजयुग्मं प्रारिप्सितप्रतिहतीरभितश्चिराय ॥

वेदव्यास-वैशम्पायन देवबोधविमलबोधसर्व्वज्ञनारायणभट्टशाण्डिल्यमाध-पित-पादेभ्यो नमः । श्रीदेवबोधपादादिमतमाश्रित्य च ततः । क्रियतेऽर्ज्जुनमिश्रेण भारतार्थप्रदीपिका । तत्र प्रायेण पुस्तकेषु भगवद्वासुदेवादिपञ्चानां नमस्कारो दृश्यते तत्र श्रीदेवबोधपादानां स्वरसो नास्ति तत्र श्रीमद्विमलबोधादिमतानु-सारेण पञ्च तात्पर्य्यं यथामति विव्रियते । ओँ नमो भगवते वासुदेवाय ओँ नमः पितामहाय ओँ नमः प्रजापतिभ्य ओँ नमः कृष्णद्वैपायनाय ओँ नमः सर्व्वविघ्नविनायकेभ्यः । नन्वेकेनैव भगवद्वासुदेवनमस्कारेण सर्व्वविघ्न-प्रशमनसिद्धेः किमिति पञ्चानां नमस्कारः । तत्र प्राचीनराद्धान्तः । एक-स्यैव परमेश्वरस्य प्रयोजनभेदोपकल्पितमूर्त्तिभेदात् पञ्चरूपतया पञ्चानां नमस्कारः सिद्धो भवति । तथाहि व्यापकगुरुत्वाद्भगवद्वासुदेवस्य नमस्कारः, ततः सृष्टिगुरुत्वेन पितामहस्य, तदनन्तरं सम्प्रदायगुरुत्वेन प्रजापतीनां, तदनुविद्यागुरुत्वात् कृष्णद्वैपायनस्य नतिः, तदनुसर्व्वविघ्नगुरुत्वात् विनायकानां नमस्कारः । यद्यपि विघ्नोपशमफले नास्ति विशेषः तथापि गुरुत्वेन नमस्यतया सर्व्वेषां बुद्धिसन्निहितावेक एव नमस्यत इत्ययुक्तमपि प्रयोजना-भेदादयुक्तापञ्चानां नातिरिति ॥

End. रराज विपुरं राजन् महद्विद्युदिवाम्बरम् । अम्बरमिव तद्विशेषणं मह-द्विद्युत् महाविद्युदित्यर्थः महाविद्युदिति वा पाठः । तेषां परमनारीणां भवद्भ्यञ्जने विन्यस्तं दर्भनिचये ताम्रं लोहञ्च भूषणं तेषां देवानां स्त्रीणां हव्यभोजने ताम्रं लोहञ्च पात्रमभवत् । भूषणमपि ताम्रं लोहञ्चाभवदि-त्यर्थः । स्वर्णादीनां तेष्वरक्षणादिति ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ०

Colophon. इति हरिवंशव्याख्या ।

विवरणम्—श्रीअर्ज्जुनमिश्रकृतमहाभारतव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 270. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं श्रीकृष्णजन्मखण्डः । Brahmavaivartapurāṇaṁ Śrīkṛiṣṇajanmakhaṇḍaḥ. Substance, country-made yellow paper, 14×4 inches. Folia, 7. Lines, 2–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the Śrikriṣṇajanmakhaṇḍa of the Brahmavaivartapurāṇa. See the Catalogue of the India office, No. 3410, p. 1236, Part VI.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्मवैवर्त्तपुराणीयश्रीकृष्णजन्मखण्डस्य कति खण्डितानि पत्राणि सन्ति ।

No. 271. दुर्गामाहात्म्यम् । Durgāmāhātmyam. Substance, country-made yellow paper, 8×2 inches. Folia, 6. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

A part of the Mahābhāgavata purāṇa, noticed in the Catalogue of the India office, No. 3547, p. 1280, Part VI., dwelling on the greatness of the goddess Durgā.

Beginning. नारद उवाच ।

श्रुत्वि देव महेशान यथा सा परमेश्वरी ।
बभूव मेनकागर्भे पूर्णभावेन पार्व्वती ॥
श्रुतं बहुपुराणेषु श्रायतेऽपि च यद्यपि ।
जन्मकर्म्मादिकं तस्यास्तथापि परमेश्वर ।
श्रोतुं समिच्छते तत्त्वी (लक्ष्मी ?) यतस्त्वं वेत्सि तत्त्वतः ॥
तस्मात्त्वतिः परा कार्य्या मयि यत्नान्मुमुक्षुभिः ।
त्वमप्येवं महाराज मयीत्तं कुरु सर्व्वदा ।
संसारदुःखैरखिलैर्बाध्यसे न कदाचन ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—दुर्गामाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 272. मार्कण्डेयपुराणम् । Mārkaṇḍeyapurāṇam. **Substance,** country-made yellow paper, 12 × 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 300. Lines, 5–13 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 177 of this vol. See also the Catalogue of the India office, No. 3555, p. 1284, Part VI.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 273. श्रीमद्भगवद्गीता । Srīmadbhagavadgītā. **Substance,** country-made yellow and red paper, 12 × 3 inches. Folia, 24. Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 97 of this vol.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 274. श्रीमद्भागवतम् । Srīmadbhāgavatam. **Substance,** country-made white paper. 17 × 5 inches. Folia, 308. Lines, 3–15 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old and fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the tenth chapter of the Bhāgavata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमद्भागवतस्य दशमस्कन्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 275. शीतलास्तोत्रम् । Sītalāstotram. **Substance,** country-made white paper, 10 × 4 inches. Folio, 1. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Skandapurāṇa, containing a prayer to Śitalā, the goddess of small pox, entitled Śitalāstotra. The text, being very short, is quoted below in full.

ओं नमामि शीतलां देवीं रासभस्थां दिगम्बरीं ।
मार्जनीकलसोपेतां शूर्पालङ्कृतमस्तकाम् ॥
अथ शीतलास्तोत्रम् ।

स्कन्द उवाच ।

भगवन् देवदेवेश शीतलायाः स्तवं शुभं ।
वक्तुमर्हसि देवेश विस्फोटकभयापहम् ॥

श्रीभगवानुवाच ।

वन्देऽहं शीतलां देवीं विस्फोटकभयापहां ।
यामासाद्य निवर्त्तेत विस्फोटकभयं महत् ॥
शीतले शीतले चेति यो ब्रूयाद्दाहपीड़ितः ।
विस्फोटकभवो दाहः चिप्रं तस्य विनश्यति ॥
शीतले ज्वरदग्धस्य पूतिगन्धगतस्य च ।
प्रनष्टचक्षुषः पुंसस्त्वामाहुर्जीवनौषधम् ॥
शीतले तनुजान् रोगान् नृणां हरसि दुस्त्यजान् ।
विस्फोटकविशीर्णानां त्वमेकामृतवर्षिणी ॥
गलगण्डग्रहारोगा ये चान्ये दारुणा नृणाम् ।
त्वदनुध्यानमात्रेण शीतले यान्ति संचयम् ॥
न मन्त्रो नौषधं किञ्चित् पापरोगस्य विद्यते ।
त्वमेका शीतले त्रात्रि नान्यां पश्यामि देवताम् ॥
मृणालतन्तुसदृशीं नाभिहृन्मध्यसंस्थितां ।
यस्त्वां सञ्चिन्तयेद्देवि भक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥
उपसर्गविनाशाय परं स्वस्त्ययनं महत् ।
यस्त्वामुदकमध्ये तु ध्यात्वा संपूजयेन्नरः ॥
विस्फोटकभयं घोरं गृहे तस्य न विद्यते ।
अष्टकं शीतलादेव्या न देयं यस्य कस्यचित् ।
दातव्यं हि सदा तस्मै भक्तिश्रद्धान्वितो हि यः ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे शीतलास्तोत्रं समाप्तं ॥ ओं तत् सत् ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतश्रीतत्त्वाणीवरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 276. **बृहन्नारदीयपुराणम् ।** Vṛihannāradīyapurāṇam. Substance, country-made colourless paper, 10×2 inches. Folia, 116. Lines, 3-8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1623. Appearance, very old, worn out, and writing effaced for the most part. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the work noticed in No. 198 of this vol.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 277. **भागवतमाहात्म्यम् ।** Bhāgavatamāhātmyam. Substance, country-made red paper, 16×5 inches. Folia, 4. Lines, 9 13 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Skandapurāṇa, dwelling on the excellence of the Bhāgavata.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः ।

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥

श्रीऋषय ऊचुः ।
वज्रं श्रीमाथुरे देवी स्वपौत्रं हस्तिनापुरे ।
अभिषिच्य गते राज्ञि तौ कथं किञ्च चक्रतुः ।

End. कृष्णार्थिनोऽगुणस्यात प्रेमैव विधिरुत्तमः ॥ ४१ ॥
आसमाप्ति सकामेन कर्त्तव्यो हि विधिः स्वयं ।
स्नातो नित्यक्रियाः कृत्वा प्राश्य पादोदकं हरेः ॥ ४२ ॥
पुस्तकञ्च गुरुन् विप्रान् पूजयित्वोपचारतः ।
ब्रूयाद्वा श्रृणुयाद्वापि श्रीमद्भागवतं मुदा ॥ ४३ ॥

पयसा च हविष्ये च मौनं भोजनमाचरेत् ।
ब्रह्मचर्य्यमधःशुप्तिः क्रोधलोभविवर्ज्जनं ॥ ४४ ॥
कथान्ते कीर्त्तनं नित्यं समाप्तौ जागरञ्चरेत ।
ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु दक्षिणाभिः प्रतोषयेत् ॥ ४५ ॥
गुरवे वस्त्रभूषादि दत्त्वा गाञ्च समर्पयेत् ।
एवं कृते विधाने तु लभते वाञ्छितं फलम् ॥ ४६ ॥
दारागारसुतान् राज्यं धनानि च यदीप्सितं ।
परन्तु शोभते नात्र सकामत्वं विडम्बनम् ॥ ४७ ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणेखिलेषु श्रीभागवतमाहात्म्ये चतुर्थोऽध्यायः ।

विवरणम्—श्रीमद्भागवतमाहात्म्यविवरणरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 278. कार्त्तिकमाहात्म्यम् । Kārtikamāhātmyam. Substance country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 58. Lines, 10–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1836 ; Śaka 1701. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten. Verse. Not correct. Complete.

A part of the Padmapurāṇa, treating of the same subject with the work of the same name, noticed in No. 12 of this vol., but in a different way.

Beginning. श्रीमहागणपतये नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ सूत उवाच ।
स्त्रियः पतिमथामंत्र्य गते देवर्षिसत्तमे ।
हर्षाऽत्फुल्लादनना (हर्षोत्फुल्लानना ?) सत्या वासुदेवमथाब्रवीत् ॥१॥
सत्यावाच (?)
धन्यास्मि कृतकृत्यास्मि सफलं जीवितं च मे ।
मज्जन्मनि निदानौ च धन्यौ तौ पितरौ मम ॥ २ ॥
यौ मां त्रैलोक्यसुभगां जनयामासतुर्भुवं ।
षोड़शस्त्रीसहस्राणां वल्लभाहं यतस्तव ॥ ३ ॥

End. विष्णुप्रियं सत्कर्णकार्त्तिकं सुक्तं निधान्यविहद्धिकारि (?) ।
ऊर्जव्रतं सनियमं कुरुते मनुष्यः
किं तस्य तीर्थपरिशीलने सेव चायच (?) ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे कार्त्तिकमाहात्म्ये कृष्णसत्यभामासंवादे एकोनविंशि (?) शोऽध्यायः ॥ श्रीरस्तु शुभं भवतु शवत् १८३६ शके १७०१ सालवाहाने गंगा वसे सुर माके लक्ष्येतं वद्यारथी मया राम म (?) श्रीकासिजी मध्य ।

विवरणम्—पद्मपुराणान्तर्गतकार्त्तिकमाहात्म्यनामापरोऽयं प्रबन्धः ।

No. 279. भीष्मपञ्चकव्रतम् । Bhīṣmapañcakavratam. Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 3. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1907. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Vratakhaṇḍa of the Caturvargachintāmaṇi, dwelling on a religious observance held for five days, beginning with the eleventh lunar day, in the months of Kārtika, Agrahāyaṇa, Māgha, and Vaiśākha. The *vrata* is so called from its having been first observed by the great hero Bhīṣma.

पुस्तकेऽस्मिन् चतुर्वर्गचिन्तामण्यन्तर्गत व्रतखण्डोद्धृतभीष्मपञ्चकव्रतम् वर्ण्यते ।

Colophon. इति श्रीनारदीयपुराणे भविष्योत्तरपुराणेपि पञ्चभीष्मव्रतं संपूर्णं लिखितं जयकृष्ण—मिश्रपर्याशिना मासोत्तममार्गशीर्षशुक्लद्वादश्यां १२ सोमे संवत् १९०७ श्रीतीर्थराजप्रयागे जयति ।

विवरणम्—भीष्मपञ्चकव्रतविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 280. स्कन्दपुराणं (नागरखण्डः) । Skandapurāṇaṁ (Nāgara-khaṇḍaḥ). Substance, country made white paper, 17×4 inches. Folia, 400. Lines, 2-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, old, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 227 of this volume.

विवरणमन्त्रापूर्वम् ।

No. 281. स्कन्दपुराणं (युद्धकाण्डः) । Skandapurāṇaṁ (Yuddhakāṇḍaḥ). Substance country-made white and yellow paper 11 × 5 inches. Folia, 97. Lines, 2-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Śaṅkarasaṁhitā of the Skandapurāṇa noticed before in No. 241, entitled Yuddhakāṇḍa, describing a great battle between the Gods and the Asuras. Complete in 35 Adhyāyas.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणीय—शङ्करसंहिताया युद्धकाण्डं वर्णते ।

No. 282. स्कन्दपुराणम् (उपदेशकाण्डः) । Skandapurāṇam (Upadeśakāṇḍaḥ). Substance, country made white and yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 169. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Śaṅkarasaṁhitā of the Skandapurāṇa noticed before in No. 241, entitled Upadeśakāṇḍa, in which Mahādeva gives instructions to the gods as to how they should conquer their enemies. Complete in 85 Adhyāyas.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणीयशङ्करसंहिताया उपदेशकाण्डमात्रं वर्णते ।

No. 283. स्कन्दपुराणं (उत्कलखण्डः पुरुषोत्तममाहात्म्यम्) । Skandapurāṇaṁ (Utkalakhaṇḍaḥ Puruṣottamamāhātmyam). Substance, country-made white paper, 11 × 7 inches. Folia, 97. Lines, 8-15 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1954. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another complete copy of the Puruṣottamamāhātmyam, noticed before in No. 203.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 284. स्कन्दपुराणम् (उमाखण्डः)। Skandapurāṇam (Umākhaṇḍaḥ). Substance, country-made white and yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 73. Lines, 1–9 in a page. Character, Nāgara, Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Skandapurāṇa, entitled Umākhaṇḍa, containing a dialogue between Umā and Mahādeva, on the effects of good and bad deeds after the state of Karmavipāka, complete in 11 chapters.

श्रीगणेशाय नमः। उमा उवाच।
धर्म्मं कथय देवेश नराणां हितकाम्यया।
द्रव्यवस्त्रेषु सम्पन्नाः सर्व्वाभरणभूषिताः।
तथाच सर्व्वकामेषु जायन्ते केन कर्म्मणा॥
दुःखिताः कर्म्मणा केन जायन्ते पुरुषाधमाः।
रोगग्रस्तसर्व्वांगा मारुतोद्भूतमूर्द्धजाः।
कुवर्णवदना दीना विवर्णवदनास्तथा।
अकुलीनाश्च जायंते नरा वै केन कर्म्मणा॥
ईश्वर उवाच।
शृणु देवि यथातथ्यं द्रव्यसम्पत्तिरीश्वराः।
तथाश्च सर्व्वकामेषु यथा जायंति ते नराः॥

End. नर्म्मदायान्तरे देवि यस्तु प्राणान् परित्यजेत्।
कल्पकोटिसहस्र तु रुद्रलोके महियते (?)॥
नर्म्मदाया तु (?) यो देवि पराधीना न शक्नताः (?)।
तेपि रुद्रत्वमायांति सपुत्राः पशुबांधवाः (:?)॥
नर्मदायां तु ये वृक्षाः पतिः ताः (?) कालपर्य्ययात्।
नर्म्मदातोयसंस्पृष्टाश्चपि यांति परां गतिम्।
आदिसिद्धा महापुण्या सप्तकल्पान्तवाहिनी।
सततं स्मरते भक्त्या न स पापैः प्रलिम्पति (?)॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे उमाखण्डे एकादशोऽध्यायः समाप्तः॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतकर्म्मफलविवेकविषयकोमामहेश्वरसंवादरूपोयं निबन्ध उमाखण्डाभिधः।

No. 285. स्कन्दपुराणं (कालिकाखण्ड:) । Skandapurāṇaṁ (Kālikākhaṇḍaḥ). Substance, country-made white and yellow paper, 12×5 inches. Folia, 213. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1718 ; Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Sanatkumāra Saṁhita of Skandapurāṇa, entitled Kālikākhaṇḍa. In the first chapter is given a complete list of the contents of the Skandapurāṇa. According to the Kālikākhaṇḍa, Skandapurāṇa contains six Saṁhitās, viz.,—(1) Sanatkumāra Saṁhitā, consisting of 25 khaṇḍas or parts and 10,000 chapters ; (2) Sūtasaṁhitā, consisting of 4 parts and 76 chapters ; (3) Śaṅkara saṁhitā, consisting of 21 parts and 2,000 chapters ; (4) Vaiṣṇavīsaṁhitā, divided into 300 chapters ; (5) Brāhmīsaṁhitā, containing 3,000 ślokas, and (6) Saurasaṁhitā, containing 60,000 ślokas.

The Kālikakhaṇḍa contains many legends about Śiva and prayers addressed to that God, describes the origin of 500 rivers, and gives an account of the different orders and castes and their duties. It describes also the manners and customs of different parts of India. A geographical account of the world is also attempted.

Beginning. श्रीगणेशशारदागुरुभ्यो नम: । श्रीकाशीविश्वेश्वराय नम: ॥ श्रीमत्स्कांदे कालिकाखंडप्रारंभ: ॥

ओं बालसूर्य्यप्रतीकाशं वंदेहं देवं गणाधिपं ।
करस्थकदलीचूतपनसेचूकमोदकं ॥ १ ॥
सुरा (पुरा ?) सरस्वतीतीरे मुनयो दीर्घसत्रिण: ।
तपस्यंतो महाघोरं मनस्याज्ञानवासिन: ॥ २ ॥
यदृच्छयागतं सूतं सपूज्य विनयेश्वरं ।
तस्मै ते विष्टरं दत्वा पप्रच्छुर्वैतिकत्थया. ॥ ३ ॥
मुनय ऊचु: ॥
सूत धन्या वयं सर्व्वे त्वत्समागमकांक्षिण: ।
अनष्टाज्ञानतमस. किंचित् पृच्छामहे वय ॥ ४ ॥
त्व सर्व्वमुनिहृत्पद्मविकासनकरो रवि: ।
पाराशर्य्याद्रहस्यानि श्रुतवानसि विस्तरात् ॥ ५ ॥
पुराणानि मशेषाणि स्कंदादीनि वदाधुना ।
यत्र च श्रवणा (?) स्कांदं कियत्प्रकथितं गुरुणा ते महर्षिणा (?) ॥६ ॥

तस्मिन्नुद्दश्यसारं यत् सप्रमाणं वदाधुना ।
यत्र च श्रवणादेव विमुक्तिर्भवबंधनात् ॥

श्रीसूत उवाच ।

तपस्विनः पावनमाः भवंतः पुण्यवर्द्धनाः ।
गोप्यं भवत्सु विप्रेषु श्रावयामि पुराणकम् ॥ ८ ॥
पुरा संशयमापन्नः कृष्णद्वैपायनो मुनिः ।
प्रणिपत्य सकैलासं कुमारं भववल्लभं ॥ ९ ॥
स्कांदं पुराणं संप्राप पञ्चाशत्खंडमंडितं ।
षड्विधं संहिताभेदैः शिवधर्म्ममहार्णवं ॥ १० ॥
सनत्कुमारः श्रुतवान् विस्तरात् तन्मुखोदितं ।
सनत्कुमारशिष्येण मम व्यासेन दर्शितम् ॥ ११ ॥
तद्वदाम्यानुपूर्व्वेण शृण्वंतु परमर्षयः ।
आद्या सनत्कुमारीया संहितास्मिन् पुराणके ॥ १२ ॥
सा पञ्चाशत्सहस्रेण कथिता द्विजाः (?) ।
पञ्चविंशतिखंडैश्च मंडिता श्रुतिसम्मिता ॥ १३ ॥
क्षेत्रखंडः प्रथमतः द्वितीयस्तीर्थखण्डकः ।
वर्षेऽस्मिन् भारते यानि तीर्थचत्वारि सत्तमाः ॥ १४ ॥
शैवानि वैष्णवानि च कथितानि सुविस्तरात् ।
काशीखंडस्तृतीयस्तु खंडः सह्याद्रिखण्डकः ॥ १५ ॥
हिमाचलाख्यखण्डस्तु मलयाचलखण्डकः ।
विंध्याद्रिखंडो मोचाख्यः प्रभासः पुष्करस्तथा ॥ १६ ॥
नागराख्यस्ततः खण्डो नर्म्मदाखण्ड एव च ।
श्रीशैलखंडो विख्यातः अवंतीखंडएव च ॥ १७ ॥
गौरीखंडस्ततो विप्राः कुरुक्षेत्राख्यखंडकः ।
केदारखण्डस्त्वपरः हरिद्वाराख्यखंडकः ॥ १८ ॥
सेतुमाहात्म्यखंडाख्यः कालिकाखंड एव च ।
ब्रतोपाख्यानखण्डश्च नदीखण्डस्तथैव च ॥ १९ ॥
धर्मखंडो देशखंडो वर्षखंडस्तथैव च ।
एते सनत्कुमारीयसंहितायां प्रकीर्त्तिताः ॥ २० ॥
तीर्थखंडे तीर्थकथास्तत्र दानतपःक्रियाः ।
शिवविष्ण्वादिदेवानां सेतिहासकथादिकं ॥ २१ ॥

काशीखंडे विमुक्तस्य (विमुक्तस्य ?) प्रशंसा परिकीर्त्तिता ।
सह्याद्रिखंडे सह्याद्रेः प्रभावः कीर्त्तितो द्विजाः ।
सेतुभूपाल(?)माहात्म्यं चंदनापीठवर्णनं ।
हिमाचलाख्ये विश्वेशप्रभावं मुनिसत्तमाः ॥ २३ ॥
मलयाचलखण्डे तु शिवपूजोपवर्णनं ।
विंध्याद्रिखंडे विश्वेशमहिमा परिकीर्त्तितः ॥ २४ ॥
मोक्षाख्ये मोक्षधर्म्माणां कथनं ऋषिसत्तमाः ।
प्रभासे तु प्रभासस्य महिमा धर्म्मनिर्णयः ॥ २५ ॥
नर्मदाख्यानकथनं नर्मदाखंडके द्विजाः ।
श्रीशैलखंडे श्रीशैलगुणकीर्त्तनवर्णनं ॥ २७ ॥
अवंतिमहिमा चैव तस्मिन् खंडे प्रकीर्त्तितः ।
तीर्थास्तपःफलप्राप्तिर्गौरीव्रतविधिः श्रुतः ॥ २८ ॥
कुरुक्षेत्रप्रभावश्च दानं सूर्य्यग्रहेण तु ।
केदारखंडे चाख्याता प्रसृतिः शूलिनस्तथा ॥ २९ ॥
हरिद्वारप्रशंसा च तस्मिन् खंडे श्रुता द्विजाः ।
सेतुतीर्थप्रशंसा च तस्मिन् खंडे श्रुता द्विजाः ॥ ३० ॥
कालीखंडे प्रशंसा च नानाख्यानशिवस्तुतिः ।
व्रतानां विषयस्तत्र मोक्षापत्तिविनिर्णयः ।
नदीपञ्चशतानां तु समुत्पत्तिः प्रकीर्त्तिता ।
वर्णाश्रमविधिर्वर्णनिर्णयस्तत्र कीर्त्तितः ।
देशधर्मानुकथनं सूत देशविधिक्रमः ।
वर्षाणां द्वीपभेदानां भुवनस्य च निर्णयः ।

End.

एतद्वः कथितं पुण्यं कालिकाखण्डमुत्तमम् ।
संहितायां कुमारस्य स्कांदे वरपुराणके ॥ १८ ॥
उक्ता श्रुत्वा च नियमाद्गोसहस्रफलं लभेत् ।
भवभक्तिं परां प्राप्य विमुक्ताखिलपातकैः ॥ १९ ॥
शिवलोकमवाप्नोति सत्यमेतन्मुनीश्वराः ।
मुनयः सूतवाक्येन हृष्टास्तमभिनंद्य च ॥ २० ॥
जीव जीव शतं सूत त्वमस्माकं गतिः परा ।
इत्यूचुस्ते सदा सूतं ययौ सूतो यथागतं । २१ ।

Colophon. श्री तत्सदिति श्रीमत्स्कांदे पुराणे शतसहस्रिकायां सनत्कुमारसंहितायां

कालिकाखण्डे ग्रततमोध्याय: कालिकाखण्ड समाप्त: (?) श्रीकाशी-विश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥ काश्यामेतत् पुस्तकं श्रीरामानंदाय सूरये सदाशिवेंद्र-यतिना दत्तं विश्वेशतुष्टये ओं तत् सत् शकाब्दा १७१८ विंध्याचलोत्तरे काश्यां शालीवाहनृपस्य च नागयक्षाद्रिभूर्य्यंकशकोत्सर्व्वधारिके १ श्चिन्यां च सिते पक्षे चतुर्थ्यां मंदवासरे सदाशिवेंद्राख्यशैवभिक्षुणा सांबतुष्टये २ स्कांदोक्तं कालिकाखण्डमलेख्यघनिरन्तयं पठतां शृण्वतां चापि प्रसीदो भवतीश्वर ३। ओं तत् सत् शुभं भवतु श्री सम्वत् १८५५।

विवरणम्—स्कन्दपुराणीयसनत्कुमारसंहितान्तर्गतकालिकाखण्डरूपोऽय निबन्ध:। एतत्प्रति-पाद्यविषयास्तु आरम्भोद्धृतश्लोकेषु प्रदर्शिता:।

No. 286. स्कन्दपुराणं रेवाखण्ड:। Skandapurāṇam Revākhaṇḍaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 374. Lines, 3–9 in a page. Character, Bengali. Date, 1898 A. D. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Skandapurāṇa, entitled Revākhaṇḍa, giving legendary accounts of Narmadā and several other Tīrthas, noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1745. (See also the India Office Catalogue, No. 3669, p. 1360, part VI).

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥

मज्जन्मातङ्गकुम्भच्युतमदमदिरामत्तालिजाल (?)

स्नानै: सिद्धाङ्गनानां कुचयुगविगलत्कुङ्कुमासङ्गपिङ्ग

सायं प्रातर्मुनीनां कुशकुसुमचयैश्छन्नतीरस्थनीरं (?)

पायाद्वो नर्म्मदाम्भ (?) करिकलभकराक्रान्त (?) रंहस्तरङ्ग ॥

एकदा पर्व्वते रम्ये कैलासे सुरसेविते।

नानापक्षी (?) समाकीर्णे नानाद्रुमलताकुले ॥

मन्दाकिन्या: प्रवाहैश्च सर्व्वत (?) स्था: प्लाविते शुभे (?)।

ध्यानयोगे परे रम्ये (?) मुनिभि: समधिष्ठिते।

भिल्लीझंकारमिश्रेण विहङ्गविरुतेन च।

निर्झराणां निनादैश्च सर्व्वत: प्रतिनादिते।

तत्राजगाम भगवान् शिवो भुजगभूषण: ॥

नानावेशाकृतिधरै: गणवैरभिताश्चदा (?)।

End. अर्घं दत्वा यथान्यायं पूजयित्वा ऋषिंस्तदा (?) ॥
अमेगंजेय रक्षे च ऋषिभिः सह धर्मराट् ॥
तीर्थयात्रां चकारात्र नर्म्मदायां युधिष्ठिर. ।
उत्तरे दक्षिणे तीरे नर्म्मदाया महात्मना: (?) ।

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे युधिष्ठिरमार्कण्डेयसंवादे रेवाचरितं शतसु-सार (?) पञ्चविंशतितमोध्यायः ॥ १२५ ॥ इति नर्म्मदाखण्डः समाप्तोय ॥ १०१ जानुयारि १८९८ इति ।

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतरेवाखण्डरूपोऽयं निबन्धः । अत्र रेवाया माहात्म्यं वर्णितम् ॥

No. 287. गर्गसंहिता । Gargasaṁhitā. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 253. Lines, 1–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Gargasaṁhitā is a Vaisṇava work, treating of legends relating to Krisṇa, divided into eight khaṇḍas, viz., (1) Golakakhaṇḍa, (2) Vrindāvanakhaṇḍa, (3) Girirājakhaṇḍa, (4) Mādhuryakhaṇḍa, (5) Vijñānkhaṇḍa, (6) Mathurākhaṇḍa, (7) Visvajitkhaṇḍa, (8) Balabhadrakhaṇḍa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ गर्गसंहितायां प्रथमं गोलोकखण्डम् ।
शरदिकज (?) पकजश्रियमतीव विडंबक
नलिदमणिलोठितं (?) कुलिशकंजचिह्नाहतं ।
स्फुरत्कनकनूपुर दलितभक्ततापत्रयं
चलद्युतिपदद्वयं हृदि दधामि राधापतेः ॥ १ ॥
वदनकमलनिगद्यस्य (?) पीयूषमाद्यं
पिबति जनवरोऽयं पातु सोयं गिरं मे ।
बदरवनविहारः सत्यवत्याः कुमारः
प्रणतदुरितहारः शार्ङ्गधन्वावतारः ॥ २ ॥
कदाचिन्नैमिषारण्ये श्रीगर्गो ज्ञानिनां वरः ।
आययौ शौनकं द्रष्टुं तेजस्वी योगभास्करः ॥ ३ ॥
तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय शौनको मुनिभिः सह ।
पूजयामास पाद्याद्यैरुपचारैर्विधानतः ॥ ४ ॥

शौनक उवाच।

सतां पर्य्यटनं धन्यं गृहीणां (?) शांतये कृतम्।
नृणामन्तस्तमोहारी साधुरेव न भास्करः॥
तस्मान्मे हृदि संभूतं संदेहं नाशय प्रभो।
कतिधा श्रीहरेर्विष्णोरवतारा भवन्त्यलम्॥ ६॥

End. भागवतोऽनंतस्य बलभद्रस्य परब्रह्मणः कथा यः शृणुते श्रावयते तथानंद प्रेमानुरागार्यात, हसति रुदति नंदति वदति निर्लज्जितः कृतार्थो ब्रह्मानंद-मयो भवति॥ १४३॥

इदं मया ते कथितं नृपेंद्र सर्व्वार्थदं श्रीबलभद्रखंडं।
शृणोति यो धाम हरेः स याति विशोकमानंदमखंडरूपः॥ १४४॥

Colophon. इति श्रीमद्गर्गाचार्य्यसंहितायां श्रीबलभद्रखंडे प्राड्विपाकदुर्य्योधनसंवादे श्रीबलभद्रसहस्रनाम संपूर्णं नाम द्वादशोऽध्यायः॥ १२॥

विवरणम् गर्गसंहितानाम कश्चिद्वैष्णवो निबन्धः अष्टाभिः खण्डैर्विभक्तः। अत्र श्रीकृष्ण-महिमा विस्तरत उपवर्णितः।

No. 288. स्कन्दपुराणम् (आसुरकाण्डः)। Skandapurāṇam (Āsurakāṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 23. Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Āsurakāṇḍa is a portion of the Śaṅkarasaṁhitā of the Skanda-purāṇa, complete in 15 Adhyāyas. Noticed in India Office Catalogue under Nos. 3671, 3672, p. 1362, part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

ॐ श्रीशिवप्रियदेवं देवानामपि दैवतं।
भजेऽहं विघ्नराजं तं विघ्नहंतारमव्ययं॥
कविं कवीनामीशानं गणानां गणनायकं।
वक्रतुंडं महाकायं विघ्नेशं तं नमाम्यहं॥
कार्त्तिकेयं महासेनं कुमारं पुष्करध्वजं।
नमामि केकिकंठस्थकिंकिणीनादमेदुरं॥

ऋष उवाच (?)

भगवन् सूत सर्व्वज्ञ पुराणार्थविशारद ।

शूरस्य सिंहवक्त्रस्य तारकस्य महौजसः ।

अन्येषामपि दैत्यानामुत्पत्तिं च तथा क्रियां ॥

विस्तरेण वदाद्य त्वं शुश्रूषा महती च नः ॥

End. शूरेण सिंहवक्त्रेण तारकेण तदात्मजैः ।

बाधिताः पापभिः सर्व्वे दिवारात्रमतंद्रितैः ॥

इति गदितमशेषं परम श्वाद्यासुराणां

निखिलदुरितहन्तृ देवपूज्यं च सम्यक्

तदिदमहमिदानीमानुपूर्व्व्याद्यवचिं

व्यपगतकल्मषाणां शोऽवदं भूसुरेंद्राः ॥ ६ ॥

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे शंकरसंहितायां शिवरहस्यखंडे आसुरकांडे पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ इति आसुरकांडः समाप्तः ॥ समत १९५५ मार्गशीर्षपर्व्व द्वादश्यां तिथौ मंदवासरे तद्दिनो समाप्तं ॥ रामचंद्र हरदार गौड़ब्राह्मणः खंडेलाः वाली कलकत्ता ॥

विवरणम्—शङ्करसंहितान्तर्गतासुरखण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 289. कपिलसंहिता । Kapilasamhitā. Substance, country made white paper, 11 × 6 inches. Folia, 33. Lines, 2-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A work describing the sacred places, Āsramas, and Gods in Utkala, and legends connected with these places.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीश्वरी जयति ॥

पान्तु वो जलदश्यामाः शांग (?) ज्याघातकर्कशाः ।

त्रैलोक्यमण्डपस्तम्भाश्चत्वारो हरिबाहवः ॥

सत्यजिदुवाच ॥

मया श्रुतानि क्षेत्राणि पुण्यान्यघहराणि च ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि क्षेत्राण्युत्कलदेशके ॥

तेषु क्षेत्रेषु यत्पुण्यं यत्तीर्थं याश्च देवताः ।

यदाश्रमचया नद्य (नद्यः ? ?) तान्सर्व्वान् कथयस्व मे ॥

त्वत्प्रसादाद्भविष्यामि कृतार्थोऽयं (हं ?) महामुने ।
सर्व्वाभिर्देवताभिस्त्वं वन्द्यः पूज्यतमः प्रभो ॥
त्वं हि सर्व्वाणि जानासि पुराणाष्टादशानि च ।
सर्व्वशास्त्राणि जानासि सर्व्वज्ञस्त्वं महामुने ॥

End. सर्व्वशान्तिकरं पुण्यं गुह्यं ते कथितं मया ।
अवैष्णवे न वाच्यन्तु देवब्राह्मणनिन्दके: ॥
ज्ञानयोगममीयत्वे (?) न वाच्यं संशयात्मनि ।
य इदं परम गुह्यं ज्ञानयोगं पठेन्नरः ॥
शृणुयादपि भक्त्या यः स शांतिमधिगच्छति ॥

Colophon. इति श्रीकपिलसंहितायामुत्कलदेशीपाख्याने चतुःक्षेत्रमाहात्म्यं नामैकविंशोऽध्यायः ॥ ॥ २१ ॥ समाप्तमसमाप्तश्चेयं (?) कपिलसंहिता ॥ शुभं ॥ इति कपिलसंहिता समाप्तः (?) पौषमासे शुक्लपक्षेऽयां (?) बुधवासरे सम-त्सरे (?) विक्रमादित्या १८५५ शाके शालवाहन १८२० शुभं ॥ लेखिक (?) रामचंद्र हर सहाय गौड़ब्राह्मणखंडेले कृत हाली कलकत्ता ॥ ॥ श्रीरस्तु ॥ शुभमस्तु ॥ शुभं भूयात्तरस्तु (?)

विवरणम्—उत्कलदेशीयतीर्थक्षेत्रदेवतादिवर्णनविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 290. रामगीता सटीका । Rāmagītā satikā. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 56. Lines, 3–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A portion of the Nirvāṇakhaṇḍa of the Skandapurāṇa on Rāma's identity with Parabrahma, entitled Rāmagītā, complete in 3 chapters, with a commentary in the margin, entitled Arthasandīpikā, by Viśvarūpa Bhāratī, pupil of Upendrāśrama.

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं ॥ श्रीमद्रामविभूतिविग्रहपुषः पद्यावल निमित (?) स्वाध्यायवितयस्य विश्वसर्गहरस्मत्कारिणीं स्मृत्वा श्रीरघुवीरपादकमलं तन्नम्नसामर्थ्यतः स्वातभ्रान्तविनाशिनीं विमलां कुर्व्वेऽर्थसंदीपिकां ॥ १ ॥

इह खलु सकलजगद्विद्यावतारी भगवान् वेदव्यासः स्कंदपुराणोपनिषदध्यायमयेन (?) शुकसनकसंवादस्याजमाश्रित्यामंदतरमंदमध्यमोत्तमाना (?) नधिकारिणां

श्रीरामस्य विभूतिवैश्वात्म्यमोपाधिकनिरुपाधिकस्वरूपं चतुर्थो तत्त्वं निरूपयितुं सनकस्य प्रश्नमुत्थापयति सनक उवाचेत्यादिना।

Beginning *of the Text.* सनक उवाच।

प्रभुणा तेन रामेण निहते रावणेश्वरे।
स्वस्थेषु त्रिषु लोकेषु धर्मेऽवस्थितिमागते ॥ १ ॥
सीतायामनवद्यायामानीतायां हविर्भुजा।
कथं क्रोधाच्चिरुद्रामस्यासमये पुनः ॥ २ ॥
कृतकृत्योपि भगवान् रामश्चक्रोध यत् पुनः।
आश्चर्यं महानेष संशयो हृदि वर्तते ॥ ३ ॥
अहो धन्यतमास्ते वै येर्दृष्टं रामवैभवम्
शृण्वतामपि नाद्यापि रोमहर्षोऽभिवर्द्धते ॥ ४ ॥

End *of the Text.*

अयं विधत्ते जयतां नराणां स्तोत्रं शिवोक्तं नियमान्वितानां।
लक्ष्मी च (?) लक्ष्मीपतिना प्रणीतं वाचं तु वाचस्पतिना सुगीतम् ॥११२
महांति पापानि तमश्च हार्दं संसारदुःखान्यवधूय मर्त्याः।
रामे रमंते हि चिदंबरे ते स्तोत्रत्रय (?) येऽनदीनं (?) पठंते ॥११३॥
स्रोतस्वयात्मार्णिकर्णिकाय (?) मध्योदमध्ये च ऋतंभराया (?)।
पंक्तिस्थितां ज्योतिं च योगदृष्ट्या पश्यंति ये ते दिवमुत्पतन्ति ॥११४॥

End *of the Commentary.* इदानीं मंत्रत्रयस्य ध्यानफलमाह॥ चकारद्वयं संग्रहार्थम्॥ मणिकर्णिकायामर्न्तोदमध्ये स्थित्वा स्रोतस्वयाणानुपंक्तिस्थितान् यथानुपूर्व्या वर्तमानान् स्रोतवर्णान् ज्योतिं हृदयाकाशे योगदृष्ट्या पश्यंति समाहितबुद्ध्या ध्यायंति त दिवमुत्पतंति ऋतं सत्यं ब्रह्म भवति अभिव्यनक्तीति ऋतंभरा तस्यं (?) अथवा हृतकमलं भ्रूमध्यं वा मणिकर्णिका तस्यां यदन्तोदं ब्रह्मनाडीद्वारा सहस्रातान पतितममृतं तन्मध्ये यस्य स तथा तस्मिन् ज्योतिं योगदृष्ट्या स्रोतवर्णान् पश्यंति ते दिवमुत्पतंती (?) ब्रह्मलोकं प्राप्नुवंतीत्यर्थः॥ १२ ॥ हिरण्यगर्भाद्याविश्वजगज्जन्मविधायिनी (?) वामानद (?) सुधासिंधौ सम्यक् मज्जतु मे मनः ॥ १ ॥ उपेंद्र (?) श्रीपदांभोज सम्भीत (?) सूतिमावत। विश्वरूपेण तीर्थो (?) श्रीरामगीतामहांबुधिः ॥२॥ शिष्यश्रीनृसिंहभारतीय ते वेदोक्तवैश्वात्म्यसतुमिङ्गीतांसमदीपिक(?)मरचयद्यो विश्वरूपी यतिः। श्रीमं (?) नृपश्रीविक्रमार्कसमयाब्धष्टपंचद्रुमे [illegible] श्रीवीरसिंहनृपतौ विश्व (?) भुवं शासति।

Colophon. श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यभारतीश्रीनृसिंहपूज्यपादशिष्यस्य उपेंद्राश्रमश्रीचरणपद्मचरिकस्य (?) भारती श्रीविश्वरूपस्य विरचितायां स्कंदपुराणीयनिर्व्वाणखंडस्य चतुस्त्रिंशच्छतमोध्याये (?) श्रीरामगीताटीकायां तृतीयोध्यायः ॥ ६ ॥ ग्रंथसंख्या २१३४ ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतनिर्व्वाणखण्डीयश्रीरामगीतारूपोऽयं निबन्धः श्रीविश्वरूपभारतीकृतटीकासहितश्च ।

No. 291. स्कन्दपुराणं दक्षकाण्डः । Skandapurāṇam Dakṣakāṇḍaḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 48. Lines, 7-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Śankarasaṁhitā of the Skandapurāṇa, noticed in No. 241, entitled Dakṣakāṇḍa, containing the legends connected with the famous sacrifice of Dakṣa.

पुस्तकेऽस्मिन् स्कन्दपुराणीयशिवसंहितान्तर्गतदक्षकाण्डो वर्त्तते ।

No. 292. स्कंदपुराणं देवकाण्डः । Skandapurāṇam Devakāṇḍaḥ. Substance, country-made white paper, 11 × 6 inches. Folia, 12. Lines, 9-15 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another portion of the Śankarasaṁhitā of the Skandapurāṇa, entitled Devakāṇḍa, describing the conference of the Gods with Skanda on the war with the Asuras.

स्कन्दपुराणीयशङ्करसंहितान्तर्गतदेवकाण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 293. स्कन्दपुराणं वीरमाहेन्द्रकाण्डः । Skandapurāṇam Vīramahendrakāṇḍaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 14. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

A portion of the Śaṅkarasaṁhitā of the Skandapurāṇa, describing the heroism of Skanda in his war with the Asuras.

स्कन्दपुराणीयशङ्करसंहितान्तर्गतवीरमाहेन्द्रकाण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 294. स्कन्दपुराणम् (तापीखंडः) । Skandapurāṇam (Tāpīkhaṁḍaḥ). Substance, country-made white paper, 11 × 7 inches. Folia, 160. Lines, 12-14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete

A portion of the Skandapurāna, entitled Tāpīkhaṇḍa, describing the holy places on the banks of the river Tapī, or Tapti, where Liṅgas are established. (See the India Office Catalogue, No. 3663, p. 1346, part VI.)

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमः परमात्मने श्रीपुराणपुरुषोत्तमाय ॥ तपत्यै नमः ॥

पूर्वापरौ सागरयोः (?) पयोधौ तीर्थैरशेषैः परिमंडिता च ।

अनेकजन्मान्तरपापहर्ती (?) पुण्यो दियाटस्य पुनाति लोकान् ॥ १ ॥

आख्यातं शंकरेणैतन्माहात्म्यं भानुजोद्भवं ।

श्रवणतां सर्व्वदेवानां कैलासे (?) परम् सस्य हि ॥ २ ॥

रोमहर्षोऽपि ममाकर्ण्य तत्र संसदि संस्थित ।

पश्चात् स कथयामास लोकवर्णस्य महात्मनः ॥ ३ ॥

लोकवर्णो रोमहर्षाच्छ्रुत्वा माहात्म्यं सकले महत ।

मुनीनां द्वापरस्यान्ते कथयामास भतन्ते ॥ ४ ॥

ततस्ते मनयः सर्व्वे श्रुत्वा (?) माहात्म्यमद्भुतं ॥

लोकर्णं परिपृच्छंति ते रोमाञ्चितविग्रहाः ॥ ५ ॥

End. जन्मांतराभ्यासविकल्पनाश-

मुक्ताविमुक्तेः पदवी स याति (?) ।

इदं पुराणं पठते च नित्यं

शृणोति यो वै द्विजसंनिकाशात् ॥ ५६ ॥

यथाशक्त्या प्रददाति दानं

प्राप्नोत्यसौ तीर्थफलं हि सम्यक् ।

जलावगाहेन चिराय गंगा

रेवा सदा तीर्थमिभालतेम ॥ ५७ ॥

सरस्वतीसंगमतीयपानात्

पुनाति जंतून् स्मरणेन तापी।

Colophon. इति श्रीस्कंदपुराणे तापीमाहात्मेय तापीखंडे (?) श्रीसागरसंगमे नागेश्वर जरत्कारेश्वरश्रीतालविल श्रीतापीसागरसंगमप्रभावं समाप्त (?) ॥ ७६ ॥

मि. वै. कृ. १२ सः १९५५।

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गततापीनदीतीरस्थिततीर्थादिवर्णनपरस्तापीखण्डरूपोऽयं निबन्धः।

No. 295. स्कंदपुराणं श्रीशैलमाहात्म्यम् ब्रह्मोत्तरखण्डौ।

Skandapuraṇaṁ Śrīśailamāhātmyam Brahamottarakhaṇḍau. Substance, country-made white paper, 14×7 inches. Folia, 113. Lines, 9–11 in a page. Character, Nāgara. Date 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains two portions of the Skandapurāṇa, viz., (1) Śrīsailamāhātmya, complete in 14 chapters, describing the holy places in and the legends connected with Śrīsaila, and (2) Brahmottarakhaṇḍa, noticed in No. 234 of this vol.

Beginning *of the S'rīs'ailamāhātmya.* श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसूत उवाच ॥

गंगातीराश्रमे रम्ये सिद्धचारणसेविते।

नानाद्रुमलताकीर्णेर्नानापुष्पफलादके ॥ १ ॥

भरद्वाजस्य निलये मुनिसिद्धनिषेविते।

ब्रह्म यतस (?) संकीर्णे सर्व्वपापप्रणाशने ॥ २ ॥

सुखासने समासीन (?) ब्रह्मपुत्रं महद्युतिं (?)।

सनत्कुमार ब्रह्मर्षं (?) ज्ञानः (?) विज्ञानपारगं ॥ ३ ॥

आजगाम महातेजा व्यासो मुनिगणावृतः।

सुखासीनं तु तं दृष्ट्वा पृष्टवान् मुनिसत्तमः ॥ ४ ॥

क्व वा संनिहितो रुद्रः क्व वा मुनिगणावृते।

निवसंते क्व वा देवाः कुत्र चास्ते सदाशिवः ॥ ५ ॥

क्व वा सर्व्वाणि तीर्थानि कुत्र वा साधकाश्च ते।

प्रापुर्वंति (?) क्व या पुण्यं (?) तद्वदस्वाहि महातपाः ॥ ६ ॥

End *of the S'rīsailamāhātmya.*

श्रीपर्व्वते कृता भक्तिर्मयि भक्तिश्च शोभने ॥ ४८ ॥

त्वयि भक्तिश्च यस्यास्ति मुक्तिस्तस्य करस्थिता।

ब्रह्मादिभिः पुरा गीतं तथा मुनिगणैरपि ।
इदं गुह्यं परं श्रेष्ठ पवित्रं पापनाशनम् ॥ ४८ ॥

Colophon. इत्यादिमहापुराणे श्रीमत्स्कान्दे श्रीपर्व्वतमाहात्म्ये चतुर्दशोऽध्यायः ॥

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गतश्रीशैलमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः। अत्र श्रीशैलस्थितानां तीर्थक्षेत्राणां माहात्म्यं वर्णितम्। तच्छ्रीतरखण्डस्य तु विवरणं पूर्व्वमुक्तमेव।

No. 296. **भविष्यपुराणं।** Bhavisyapurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 188. Lines, 12-13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the Bhavisyapurāṇa, noticed in No. 105 of this vol. (See India Office Catalogue, Nos. 3447-3451, pp. 1254-1256, part VI).

विवरणमुक्तपूर्व्वम्

No. 297. **शिवपुराणम् वायवीयसंहिता।** Śivapurāṇam Vāyavīya-saṁhitā. Substance, country-made yellow paper, 17 × 5 inches. Folia, 192. Lines, 5-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A portion of Śivapurāṇa, deriving its name from its having been promulgated by Vāyu (or Śiva himself) to the Ṛisis.

It is divided into two parts,—the Pūrva and the Uttara Bhāga, each consisting of 300 adhyāyas. (See the Catalogue of the India Office, No. 3617, p. 1314, part VI.)

Beginning. नमः शिवाय सोमाय सगणायससूनवे ।
प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥

End. अथच ते पशुपाशमुमुक्षया
स्वकृतया कृतपाशुपतव्रता ।
अधिकृताखिलयोगसमाधयः
परमनिर्वृतिमापुरापदः (?)

Colophon. इति शिवपुराणे वायवीये समाप्त. (?)

विवरणम् शिवपुराणान्तर्गतवायवीयसंहितारूपोऽयं निबन्धः

No. 298. नरसिंहपुराणम्। Narasimhapurāṇam. Substance, country made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 92. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

The Narasiṁhapurāṇa, also styled Nṛisiṁhapurāna, is generally recognized as an Upapurāṇa. It contains 67 adhyāyas. The codex under notice contains an additional chapter, entitled Nāmarahasyakirtana, describing the different names of Viṣṇu in different sacred places, not mentioned in the India Office Catalogue. (See the India Office Catalogue, No. 3375, p. 1211, part VI).

Beginning. ओं नमो भगवते वासुदेवाय।

तप्तहाटककेशाग्रज्वलत्पावकलोचन।
वज्राधिकनखस्पर्श दिव्यसिंह नमोऽस्तु ते॥

End. शिवनद्यां शिवकर गयायाञ्च गदाधर।
सर्व्वत्र परमात्मानं यः पश्यति स मुच्यते॥
अष्टषष्टि तु नामानि कीर्त्तितानि मया तव।
क्षेत्राणि चैव गुह्यानि कथितानि विशेषतः।
एतानि मम नामानि रहस्यानि प्रजापते।
यः पठेत् प्रातरुत्थाय शृणुयाद्वापि नित्यशः॥
गवां शतसहस्रस्य दत्तस्य फलमाप्नुयात् (?)।
दिने दिने शुचिर्भूत्वा चैतान्येतानि यः स्मरेत्।
दुःस्वप्नो न भवेत्तस्य मत्प्रसादान्न संशयः।
अष्टषष्टि तु नामानि त्रिकालं यः पठेन्नरः।
विमुक्तसर्व्वपापेभ्यो मम लोके स मोदते।
द्रष्टव्यानि यथा शक्त्या चैतान्येतानि मानवैः।
वैष्णवस्तु विशेषेण तेषां मुक्तिं ददाम्यहम्।
हरिं समभ्यर्च्य तदग्रसंस्थितो हरिं स्मरेद्विष्णुदिने विशेषतः।
विहाय संसारजतापकं पुनः स याति विष्णोःपदमभ्युदारं॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहपुराणे नामरत्नकीर्त्तनं नामाध्यायः ॥०॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थ.

विवरणम्—नरसिंहपुराणं नामोपपुराणमेतत्, केचिदिदं नृसिंहपुराणमिति वदन्ति ।

No. 299. पद्मपुराणम् क्रियायोगसारः । Padmapurāṇam Kriyāyogasāraḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches. Folia, 115. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

The last part of the Padmapurāṇa is entitled Kriyāyogasāra, complete in 25 Adhyāyas. In the last śloka, it is called an Upapurāṇa, so that it seems that it was at first a separate work, but afterwards incorporated in the Padmapurāṇa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1162. See also the India Office Catalogue, No. 3398, p. 1224, part VI.

Beginning. ओं नमो भगवते वासुदेवाय ।

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलं ब्रह्मेश्वराद्यामर-
श्रेणीनम्रशिरो निमान(?)ममलं वन्दामहे सन्ततं ।
भक्त्या योगिमनस्तड़ागसुषमासन्दोहतङ्गात्तमं (?)
गङ्गाम्भोमकरन्दबिन्दुनिकरं संसारदुःखापहं ॥

End. नरः पठित्वा श्रुत्वास्य लभते वाञ्छितं निजं ।
लिखित्वा लेखयित्वा वा यः शास्त्रविदमर्चयेत् ॥
स विष्णुपूजनस्यैव फलं प्राप्नोति मानवः ।
इदमतिशयगुह्यं निःसृतं व्यासवक्त्रात्
रुचिरमुपपुराणं प्रीतिदं वैष्णवानां ।
चिरममरवरौघैर्वन्दितांघ्रेर्मुरारेः
सकलभुवनभर्त्तुर्यत्क्रियाः प्रीतयेऽस्तु ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे क्रियायोगसारे व्यासजैमिनिसंवादे पञ्चविंशोऽध्यायः ॥ ० ॥ समाप्तश्चेदमुपपुराणमिति ।

विवरणम्—पद्मपुराणान्तर्गतक्रियायोगसारनामकोऽयं सुप्रसिद्धो निबन्धः ।

No. 300. गरुड़पुराणम् । Garuḍapurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 164. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1955. Appearance, fresh. Not correct. Incomplete.

Garuḍapurāṇa is one of the 18 Mahāpurāṇas, noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 2525, but the codex under notice, being only a portion of the work, does not agree with that either in its beginning or in its end. It partly agrees with the MS. noticed in the Catalogue of the India Office, No. 3356, p. 1201, part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ गरुड़पुराण (?) विश्वखंड ॥

ब्रह्मोवाच ॥

यथा पप्रच्छ मा व्यास (?) तथासौ भगवान् भवः ।

पप्रच्छ विष्णुं देवाद्यैः श्रृण्वतो मम वै सह ॥

रुद्र उवाच ॥

हरे कथय देवेश देवदेवक ईश्वरः ।

को ध्येयः कश्च वै पूज्यः कैव्रं तैस्तुष्यते परः ॥

End. मनोवाक्कायजान् दोषान् तथा भुङ्क्ते खगेश्वर ।

मतः स सुख (?) मायापाशैर्न बध्यते ॥ १५ ॥

यावच्छ्रद्धो नरो यस्तु विकर्म्मनिरतो भवेत् ।

Colophon. इति श्री मिति आश्विन क्र. ८ गुरुवारसंमत १९५६ ॥ का ॥ दस कत हर माथ गौड़ब्राह्मखंडे योका ॥ वीरा किस् नौका ॥ लिकौ कलकत्ता मध्ये संस्कृत कलेज में ।

विवरणम्—गरुडपुराणमिदं महापुराणानामन्यतमं । पुस्तकमिदमसंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 301. स्कन्दपुराणं अम्बिकाखण्डः । Skandapurāṇaṁ Ambikā-khaṇḍaḥ. Substance, country-made white paper, 12×6 inches. Folia, 299. Lines, 14 in a page. Character, Nāgara. Date, 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Skandapurāṇa, containing legends chiefly connected with Śiva and Durgā. See the Catalogue of the India Office, Nos. 3623 and 3624, p. 1321, part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ओं नमो भगवते वासुदेवाय ॥
कल्याणमकलचंद्रनिभैकदन्तः
शर्वात्मजो गणपतिर्भुजगोपवीती ।
विघ्नान्विनाशयतु मेस्य विधौ ममासौ
देवी च सा कमलिनी वरदास्तु लक्ष्मीः ॥ १ ॥
नमः परमदेवाय त्रैगुण्यविदितात्मने ।
सर्व्वतो योगरूढाय संसारभारहेतवे ॥ २ ॥
स्थितिसंबोधसर्व्वाणां कर्त्रे हर्त्रे पुरारिणे ।
षड्विंशाय पुराणाय महादेवाय धीमते ॥ ३ ॥

End. चक्रैः सवज्रैर्मुषलैर्गिरिग्र्यं गेंद्रं मैरिव ।
पिपिषुस्तेरणेऽन्योन्यं जगर्ज्ज च पयोदवत् ॥
गृहीतान् सुरान् सेन्द्रान् किमासत दितेः सुताः ।
इत्येवं संप्रवेश्य शिवस्तस्मिन् बलार्णवे ॥
ते गृहीतायुधाः सर्वे बलवंतो महासुराः ।
सुखेन्द्रप्रतिमानगो *
बभूव भूरतितरां सुदुर्गमा ॥

Colophon. इति स्कंदपुराणे एकाशीतिसाहस्त्र्यां संहितायामंविकाखंडे प्राह्लादनारायणीये इंद्रागमनं समाप्तम् । मीति वैसाष सूदि २ संवत् १९५५

विवरणम्—स्कन्दपुराणान्तर्गताम्बिकाखण्डरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 302. **देवीपुराणम् ।** Devīpurāṇam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 178. Lines, 2-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

A purāṇa glorifying the power of the great goddess. It is a sort of Tāntrikapurāṇa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 2118. See also the Catalogue of the India Office No. 3362, p. 1205, part VI, but the readings do not always agree.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नमस्तस्मै जगन्मात्रे कुंभयोनिप्रियाश्रिये ।
नमस्कृत्य शिवां देवीं सर्वभागवतां शुभां ॥
पुराणं संप्रवक्ष्यामि यथोक्तमृषिभिः पुरा ॥

End. सदाचारः सदाहारः सर्व्वसंगविवर्ज्जितं ।
वाचयन् शतमर्द्धं वा प्रत्यहं प्राप्नुयाच्छिवं ॥
एतदभ्युदयं पादं शतैस्त्रिभिर्नरोत्तमैः ।
सहस्रैर्द्वादशैर्वत्स कथितं सर्व्वसिद्धिदम् ॥

Colophon. इत्याद्ये देव्यवतारे देवीपुराणं समाप्तमिति ॥ नमो दुर्गायै ॥ समाप्तः सम्पूर्णम् ॥

विवरणम्—देवीपुराणं नाम प्रसिद्धोऽयं निबन्धः ।

No. 303. **श्रीमद्भागवतम् दशमस्कन्धः ।** Śrīmadbhāgavatam Daśamaskandhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 × 6 inches. Folia, 140. Lines, 12-19 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the Daśamaskandha of the Bhāgavata, noticed before in No. 274, with a commentary, entitled Bhāvārtha-dīpikā, in the margin.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 304 R. **चण्डीटीका ।** Caṇḍīṭīkā. Substance, country-made white paper, 18 × 3 inches. Folia, 41. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1734. Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Caṇḍī or Saptaśatī, by Vidyāvinoda Ācharyya.

Beginning. नत्वा श्रमजयागुरुं भास्करिकमनन्तरत्।
विद्याविनोद आचार्य्यश्चण्डीटीकां करोत्यमुं ॥
प्राक् किल भगवान् वादरायणान्तेवासी जैमिनिरधीतवेदाङ्गभागवतोऽपि सन्दिहानो मार्कण्डेयमहर्षिमवगम्य अप्राचीत् भो भगवन् मनवश्चतुर्दश श्रूयन्ते ते केन कर्म्मणा तथाभूतास्तानस्मानानुपूर्व्व्याचक्ष्वेत्युक्तो मार्कण्डेय-महर्षिः प्रत्यवोचत्। नायमस्माकं कथाक्षणः इति सर्व्वार्थाभिज्ञान् विन्ध्या-चलनिलयांश्चतुरः पक्षिणः पृच्छ इति मुनिनोपदिष्टः जैमिनिस्तथाकार्षीत्। ते धर्म्मपक्षिण आनुपूर्व्व्या चतुर्दशमन्वाख्यानं प्रवर्त्तयन्तोऽष्टममन्वन्तरकथां प्रक्रममाणा ऊचुः मार्कण्डेय उवाच इति।

End. कीदृशी देवी ताभ्यां राजवैश्याभ्यां भक्त्या अभिष्टुता सती ॥ एवं ॥ सुरथः क्षत्रियर्षभः क्षत्रियश्रेष्ठः एवमनेन प्रकारेण देव्या वरं लब्ध्वा सूर्य्यात् जन्म समासाद्य प्राप्य सावर्णिर्मनुर्भविता।

Colophon. इति श्रीविद्याविनोदाचार्य्यकृता चण्डीटीका समाप्ता ॥ श्रीश्रीगुरवे नमः। लिपिरियं श्रीराममोहनदेवशर्म्मणः पुस्तकञ्च ॥ शक १७३४। माघमा

विवरणम्—श्रीविद्याविनोदभट्टाचार्य्यविरचितचण्डीटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 305. रामायणं (उत्तरकाण्डः)। Rāmāyanaṁ (Uttarakāṇḍaḥ). Substance, colourless paper, 21 × 3 inches. Folia, 123, (of which foll. 1-19 are wanting). Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 224 of this vol.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 306 R. विष्णुपुराणं। Viṣṇupurāṇaṁ. Substance, country-made colourless paper, 21 × 3 inches. Folia, 212. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1414. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 220 of this vol.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 307 R. रामायणम् । Rāmāyaṇam. Substance, country-made yellow and colourless paper, 20 × 5 inches. Folia, 111. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance. very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed in No. 185 of this vol.

विवरणानुक्रमपूर्व्वम्

No. 308 R. महाभारतं (गदासौप्तिकस्त्रीपर्व्वाणि) । Mahābhāratam (Gadāsauptikastrīparvāṇi). Substance, country-made yellow paper, 14 × 4 inches. Folia, 114. Lines, 2–8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1624. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the Gadā Sauptika and Strī parvaṇs of the Mahābhārata, noticed in No. 119 of this vol.

विवरणानुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 309 R. ब्रह्मवैवर्त्तपुराणं (श्रीकृष्णजन्मखण्ड:) । Brahmavaivartapuraṇam (Śrīkṛisṇajanmakhaṇḍaḥ). Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 57. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 58 of this vol.

विवरणानुक्रमप्रायम् ।

No. 310. महाभारतं (वनपर्व्वटीका) । Mahābhāratam (Vanaparvatīkā). Substance, country-made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 82. Lines, 5–12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary by Arjuna Miśra on the Vanaparvaṇ of the Mahābhārata, called Bhāratārthadīpikā.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमदर्ज्जुनमिश्रकृतमहाभारतीयवनपर्व्वटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 311. **महाभारतम् (उद्योगपर्व्वटीका) ।** Mahābhāratam (Udyogaparvaṭīkā). Substance, country-made white paper, 16×5 inches. Folia, 41. Lines, 5-11 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1696. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Arjuna Miśra's commentary on the Udyogaparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् महाभारतीयोद्योगपर्व्वणः श्रीमदर्ज्जुनमिश्रकृतटीका वर्त्तते ।

No. 312. **महाभारतम् (सभापर्व्वटीका) ।** Mahābhāratam (Sabhāparvaṭīkā). Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 28. Lines, 8-14 in a page. Character, Bengali. Date, A. D. 1900. Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

Arjuna Miśra's commentary on the Sabhāparvan of the Mahābhārata.

पुस्तकेऽस्मिन्नर्ज्जुनमिश्रकृतभारतीयसभापर्व्वटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 313. **महाभारतम् (आदिपर्व्वटीका) ।** Mahābhāratam (Ādiparvaṭīkā). Substance, country-made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 76. Lines, 1-14 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Not correct. Complete.

Arjuna Miśra's commentary on the Ādiparvan of the Mahabhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमदर्ज्जुनमिश्रकृतमहाभारतीयादिपर्व्वटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 314. **पौष्करीयव्याख्या ।** Pauṣkarīyavyākhyā. Substance, country-made white paper, 16 × 4 inches. Folia, 22. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on a Paurāṇika treatise, Puṣkarodbhava, on the nature of God Viṣṇu, complete in 26 Adhyāyas, entitled Pauṣkarīyavyākhyā, by Viśvanātha, son of Vaijanātha. Another

commentary on the same work, entitled Mitrākṣarā, by Viśveśvara, has been noticed in the Catalogue of the India Office, No. 3712, p. 1400, part VI.

Beginning.

नत्वा श्रीगणपं देवं व्यासं द्वैपायनं गुरुं ।
पौष्करीयप्रबंधस्य कुर्वे व्याख्यां यथामति ॥ १ ॥
कृष्णात्मजो विश्वनाथो मालादेवीसुत: सुधी: ।
मध्यंदिनयजु:शाखो वैजनाथात्मजो द्विज: ॥ २ ॥
श्रीगणेशप्रसादेन तत्कृतप्रेरणात्मया ।
क्रियते संगतिस्तत्र कथाया मूलसारत: ॥ ३ ॥
सदाशिवानन्दहीतैश्चतुर्द्दशमहात्मभि: ।
वेदांतसारविद्भि: कृता व्याख्यातरी कृता ॥ ४ ॥
न या (?) रोहे पुण्यचर्या वेधित: स तु दुर्लभ: ।
अतो मया सुबोधाय क्रियते तद्विदां मुदे ॥ ५ ॥

प्रभावमिति। सागरांभसि प्रलयकालीनसमुद्रे। पुष्करे सर्व्वतोमुखे पुष्करं सर्व्वतोमुखमित्यमर: स्वपतो योगनिद्रां वितन्वत: प्रभावं सृष्ट्यादिसामर्थ्यं आख्याहि। पुष्करे चतुर्दशभुवनात्मके देवा ऋषयश्च यथोत्पन्न, एतत् कथयेति। द्वितीय: प्रश्न:। योगं ध्यानधारणादिरूपमिति। योगं ध्यानधारणादिरूपमिति (?)। अभिगमोपायं वा कीदृशं योगं प्रभावं प्रभवत्यस्मादिति प्रभाव:। इति तृतीय:। कियंतं कालं स्थित्वा शयिता शयनं करिष्यति।

End. विषये न्यस्तेति उभयोर्विष्णुरुद्रयो: पत्न्योर्विषये द्दता: प्राप्ता: लोकानां हितकाम्यया शांतये च ज्वलति स्म ॥ दीति गच्छंति विष्णुना गृहीत (?) कंठी रुद्र: संस्तवं वचनमाह अनादीति ॥ इति षड्विंश: श्रीमद्विप्रपराजराजकलया श्रीपुष्करस्योद्भव: व्यातो वै विषमो विषेण समतां यातो भवीद्भूतये ॥ व्याख्याभि: सुधया सम: स विदुषा श्रीविश्वनाथेन भो जात: सद्यदृष्णाय स तदमृतं देवाय दर्पार्पितं ॥

Colophon. इति श्रीविद्वज्जनमोदनार्थकृतवैजनाथात्मजविश्वनाथीयपौष्करीयव्याख्यासमाप्तिमकामीत् (?) ॥ श्रीमद्गणेशार्पणमस्तु ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा प्रमादाल्लिखितं मया। संशोधनीयं विद्वद्भि: सारासारविवेकिभि: ॥ शुभं भूयात् ॥

विवरणम - पौष्करीयनिबन्धव्याख्यारूपोऽयं निबन्ध: ।

INDEX TO PURĀṆA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts indicate their serial number.

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal.

BY

HRĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE.

VOLUME V. TANTRA MANUSCRIPTS.

CALCUTTA:

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD.

1903.

तन्त्र।

TANTRA.

No. 1. अजपापूजाविधिः। Ajapāpūjāvidhiḥ. Substance, country-made white paper, 7×4 inches. Folia, 6. Lines, 15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A guide to the worship of Ajapā (Durgā).

पुस्तकेऽस्मिन् अजपापूजाविधानं विद्यते।

No. 2. अजपागायत्री। Ajapāgāyatrī. Substance, country-made white paper, 5×6 inches. Folia, 10. Lines, 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A prayer to Ajapā with directions for the performance of certain preliminary actions before it is said.

Beginning. श्रीगुरुभ्यो नमः॥ मेरुपृष्ठ ऋषिः॥ कूर्म्मोदेवता॥ सुतलं छंदः॥ आसने विनियोगः॥ अनंतासनाय नमः॥ कमलासनाय नमः॥ विमलासनाय नमः॥ शुद्रमुद्राधारमंडपमध्ये चतुर्दलपद्मस्थितायां गणेशहंसवर्ण-षट्शत अजपागायत्रीमंत्रस्य ओं वीजं॥

End. आत्मा त्वं गिरिजापति (मतिः ?) परिचरः (राः ?) प्राणाः शरीरं(रा: ?) गृहं पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः॥ संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधौ(धिः ?) सर्वाणि तीर्थां(स्तोत्राणि सर्व्वाः ?)गिरः यद् यत् कर्म्म करोमि तत्तदखिलं शंभो त(त्व ?,दाराधनं॥

Colophon. अजपासमाप्तः॥ श्रीसांवसदाशिवार्पणमस्तु॥ छ॥ छ॥ छ॥

विवरणम्—अजपागायत्रीनामकोऽजपास्तवरूपोऽयं निबन्धः।

No. 3. आगमविवृतिः सटीका। Āgamavivṛitiḥ Saṭīkā. This is a vedic work and has been misplaced among the Tantras. It contains the text of Gauḍapādīyabhāshya on the fourth chapter of the Māṇḍukyopaniṣad, with the commentary of Śaṅkarācāryya, and also Āanandagiri's commentary thereon. See Appendix.

No. 4. आचारसारः। Ācārasāraḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 4-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

An original Tāntrika work divided into 8 paṭalas or chapters, on the duties of Kaulas, a class of Śakti worshippers. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 470. The codex under notice contains upto a portion of the fifth chapter. It begins as usual, like other Tāntrika works, with Pārvatī's question to Mahādeva on the customs of Mahācina. On which God Śiva related to her the legend of Vaśiṣṭha, who with a view to get *siddhi* from the goddess Tārā, went up to Cina and there received instructions from Buddha, an incarnate of Viṣṇu, on Kaulācāra. It is also called Mahācinakramācāra or Cinācārasāratantra. See the Catalogue of the India Office, No. 2563, p. 870, part IV.

Beginning. ओं नमः परमदेवतायै ॥

श्रीदेव्युवाच ॥

महाचीनक्रमाचारः सूचितो न प्रकाशितः ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व महेश्वर ॥
इति पृष्टः पुरा देव्या कैलासशिखरे हरः ।
चिन्तयामास मनसा किञ्चिदामीलितेक्षणः ॥
इयमुत्कण्ठता भूयो भूयः प्रेरयसि प्रिये ।
चीनाचारक्रमं वक्तुमप्रकाश्यं कथं मया ॥
अतिगुह्यतरः सोयमाचारः सिद्धिदायकः ।
स्त्रीणां हि चञ्चला बुद्धिः कथं गोप्यं हि शक्यते ॥
इति सञ्चिन्त्य मनसा पुनराह महेश्वरी ।
महाचीनाक्रमाचारं ब्रूहि हे परमेश्वरः ॥

श्रीशिव उवाच ॥

अलं यत्नैरलं यत्नैरलं यत्नं महेश्वरि ।

चीनाचारक्रमं श्रोतुं विरता भव पार्व्वति ॥

स एव परमाचारो न प्रकाश्यः कदाचन ।

गुह्याद्गुह्यतरः साक्षात् साक्षाद्गुह्यमयः शिवे ॥

स्त्रीस्वभावेन भवती साक्षान्मां परिपृच्छति ।

अचवारं वारितासि स्त्रीस्वभावाद्धि पृच्छसि ॥

देव्युवाच ।

यदि चीनक्रमाचारं न मे कथयसि प्रभो ।

प्राणत्यागं करिष्यामि पुरस्ते (?) न संशयः ॥

इत्युक्तः शैलसुतया रुद्रः कालानलो महान् ।

महाचीनाक्रमाचारं गदितुं स प्रचक्रमे ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इत्याचारसारतन्त्रे चतुर्थपटलः ॥

विवरणम्—महाचीनाचारपरपर्य्यायककौलाचारविषयकोऽयं निबन्धः । अत्र वशिष्ठस्य महाचीनगमनं बुद्धावताराद्उपदेशग्रहणञ्च वर्णितम् ।

No. 5. उद्धारकोशः । Uddhārakośaḥ. Substance, country made white paper, 10×4 inches. Folia, 111. Lines, 5-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A treatise on the derivation and use of the mystic Mantras, on the Śākta divinities, and their dhyānas, (meditation) by Dakṣiṇāmūrti. The authorities quoted are from Āgamāmṛitamañjarī, Kuvjikāsarvasva, Bhairavatantra, Sāradāpaṭala, &c. A work of the same name, on the same subject, and by the same author, is noticed by Dr. R. Mitra in No. 2343 of his *Notices*, but his copy does not correspond with this, either at the end, or in the colophon. The codex under notice is without a beginning.

End. श्रीईश्वर उवाच ।

दक्षिणामूर्त्तिना तेन दृष्टा तस्मात् मुनेरसात् (?) ।

क्रमसुद्धारकोशाख्यं ग्रंथं गोप्यतमं कुरु ॥ ४८ ॥

श्रीदेव्युवाच ।

क्रीतास्मि भवतानेन ग्रंथेनाहं सुरेश्वर (?) ।

इत्युक्त्वा सा महाकृष्णं कैलासाद्रिं च जग्मतुः ॥ ४९ ॥

उभौ तावंबिकादेवी देवश्च चंद्रशेखरः ॥ ५० ॥

Colophon. इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिमुनिविरचिते उद्धारकोशे सकलागमसारे षोडशदेवीसप्तकुमारनवग्रहसप्तदेवीचतस्र(?)देवीकोशध्याननिर्णयो नाम सप्तमकल्पः ॥ संपूर्णम् ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ श्री ॥ श्री ॥ छ ॥ छ ॥ श्री ॥ छ ॥

विवरणम्—नानादेवतामन्त्रोद्धारकथनपूर्व्वकध्यानादिविषयकोऽयं निबन्धः ।

Note.—This has been recently recopied by the College authorities.

No. 6. उड्डीशः । Uḍḍīśaḥ. Substance, country-made white paper, 6 x 4 inches. Folia, 71. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work noticed by Dr. R. Mitra in No. 989 of his *Notices*. Dr. Mitra places this work among the Kaula class of Tantras, but it seems more properly to belong to the Ābhicārika class, for it treats of the acquisition of supernatural powers by means of mystic formulas and magic practices.

A complete list of the subjects treated of in the work is given by Dr. R. Mitra. See also the India Office Catalogue, No. 2630, p. 919, part VI.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीनर्मदायै नमः ॥

उड्डीशेन समाकीर्णं दससाकृर्णे (?) ।

प्रणम्य शिरसा देवी गौरी पृच्छति शंकरं ॥ १ ॥

ईश्वर श्रोतुमिच्छामि लोकनाथ जगत्पत ।

प्रसादं कुरु देवेश ब्रूहि धर्म्मार्थसाधने ॥ २ ॥

वशीकरणमुच्चाटनमोहनस्तंभनं तथा ।

शांतिकं पौष्टिकं चाथ कारणानि विधानि च ॥ ३ ॥

चक्षुठानि (स्थानि ?) मनोठानि (स्थानि ?) श्रुतिष्ठानि (?) तथैव च ।

ज्ञानष्ठानींद्रियाष्ठानि (ज्ञानष्ठानींद्रियष्ठानि:(?) किलकं च तथा परम् ॥४॥

कार्य्यस्तंभ (?) सुरेशान शोषणं पूरणं तथा ।
मंत्रध्यानविशेषेण तत्सर्व्वं वद मे प्रभो ॥ ५ ॥

End. सुघटतया मनोहरीकृता भवतरसिद्धे (?) दुग्धकरतानामदितं (?) जाल्मैः जातवेदग्धे न तेषां तजा (?) ।

Colophon. इति उड्डीशः समाप्ति (?) ॥ श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु ॥ श्री ॥ श्री ॥ * ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—उड्डीशाभिधो वशीकरणोच्चाटनमोहनस्तम्भनशान्तिकपौष्टिकादिविषयकतान्त्रिकनिबन्धोऽयं ॥

No. 7. **कक्षपुटं ।** Kakṣapuṭaṁ. Substance, country-made colourless paper, 8×3 inches. Folia, 67, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing destroyed in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Kakṣapuṭa or Siddhacāmuṇḍā is a Tantra on the attainment of supernatural powers and on the means of causing death by imprecation, &c., containing 1800 ślokas, by Siddhanāgārjuna, noticed by Dr. R. Mitra in No. 256 of his *Notices.* The codex under notice is less by one paṭala or chapter than his, but the codex noticed in the India Office Catalogue, No. 2616, p. 911, part IV, exactly corresponds with this.

Beginning. नास्ति ।

End. दिव्यदेहमनिकामेन सर्वकुलीनैत्यपेषितैः ।
पुष्यभास्करयोगेन त्रिलोहेन तु वेष्टयेत् ॥
मूर्द्धस्थैः खेचरत्वं स्याद्योजनानां शतावधि ।
एते सर्व्वे महायोगास्तंडामंत्रेण सिद्धिदा (: ?) ॥

Colophon. इति श्रीसिद्धनागार्ज्जुनविरचिते कक्षपुटे विंशतितमःपटलः ॥ १८०० ॥ समाप्त (?) ॥ श्रीराम ॥ श्रीगोपाल श्री ॥

विवरणम् – श्रीसिद्धनागार्ज्जुनविरचितसिद्धचामुण्डापरपर्य्यायः कक्षपुटाभिधो मन्त्रसाधनवशीकरणादिविषयकतान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 8. **कल्पसूत्रम् ।** Kalpasūtram. Substance, country-made colourless paper, 10×4 inches. Folia, 35. Lines, 5–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and a folio torn. Prose. Generally correct. Complete.

A manual for the performance of Dikṣā or religious initiation, and other religious rites and ceremonies, for Śakti worshippers, noticed by Dr. R. Mitra in No. 1467 of his *Notices*, by the name of Vidyākalpasūtra. See also the India Office Catalogue, No. 2586 p. 880, part IV.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातो दीक्षां व्याख्यास्यामो भगवान् परमशिव भट्टारकः श्रुत्वा ह्यष्टादशविद्याः सर्व्वाणि दर्शनानि लीम(ल ?)या तत्तदवस्थापन्नः प्रणीय सविमत्या भगवत्या भैरव्या स्वात्माभिन्नया पृष्टः पंचभिर्मुखैः पचाश्रयान् परमार्थसाररूपान् प्रणिनाय ।

End. य इमामष्टादशखंडीमहोपनिषदं महात्रैपुरासिद्धांतसर्व्वस्वभूतामधीते स सर्व्वेषु यज्ञेषु यष्टा भवति यं यं क्रतुमधिते (?) तेन तेनास्येष्टं भवतीति हि श्रूयत इत्युपनिषदिति शिवं ॥ १८ ॥ य एवं वेदेत्युपनिषत् भद्रंशे अपि ॰॰न्नमासनः ओं शांतिः शांतिः शांतिः सहनाववतु शंनस्तनो माह्वासीत् ॥

Colophon. इति परशुरामकृतं कल्पसूत्रं संपूर्णं ॥ श्रीरस्तु ॥ रामाय नमः ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

विवरणम्—श्रीपरशुरामविरचितकल्पसूत्राभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 9. **कामधेनुतन्त्रम् ।** Kāmadhenutantram. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 33. Lines, 3–6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

A Tāntrika work, complete in 24 paṭalas, treating of Mantras or Vījas, which are of fifty kinds, according to the fifty letters of the alphabet. Only a part of this work is noticed by Dr. R. Mitra in No. 481 of his *Notices.*

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥ ओं नमः शिवाय ॥ श्रीदेव्युवाच ॥

देवदेव महादेव सर्व्वागमविशारद ।
अधुना वद देवेश पञ्चाशद्वर्णमुत्तमम् ॥

तत्स्वरूपं महादेव कथयस्व दयानिधे ।
कृपया कथयेशान यद्यहं भववल्लभा ॥
श्रीईश्वर उवाच ।
अधुना संप्रवक्ष्यामि (?) रहस्यमतिगोपनं ।
येन विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥
अज्ञात्वा वर्णतत्त्वानि महाविद्यां जपेत्तु यः ।
सर्व्वं तस्य वृथा देवि किन्तस्य जपपूजनैः ॥

End. एतत्ते कथितं सर्व्वं कामधेनोर्म्मतं प्रिये ।

Colophon. इति श्रीकामधेनुतन्त्रे चतुर्विंशतिपटलः ॥ श्रीरामतनुशर्म्मणः स्वाक्षर (?) मेतत् ॥ श्रीगुरुचरणे मम भक्तिरस्ति ॥ श्रीमातृकाचरणे मम भक्तिरस्ति ॥ श्रावणः ।

विवरणम्—मातृकावर्णमूलात्मकपञ्चाशद्वीजतत्त्वनिरूपकोऽयं कामधेनुतन्त्रनामको निबन्धः ।

No. 10. कामरत्नतन्त्रम् । Kāmaratnatantram. Substance, country-made yellowish paper, 10×4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 139. Lines, 11–13 in a page. Character, Bengali. Date, 1716 Śaka. Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A treatise, complete in 16 chapters, on sorcery and erotics, compiled from the Tantras, by Śrīnātha Bhaṭṭa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 991. See also the India Office Catalogue, No. 3634, p. 921, part IV.

Colophon. इति श्रीनाथभट्टविरचिते कामरत्ने रामादिशोधनं नाम षोड़शोपदेशः ॥ ० ॥
श्रीकृष्णो मातर्मेऽस्तु ॥ शाके चक्रयुगाद्रिचन्द्रगणिते चन्द्रे हि मार्गस्य च पारा-
वारयुगान्वितांशदिवसे रात्रौ तु यामार्द्धके ग्रन्थोऽलेखि सुयन्त्रमन्त्रसहितः
षट्कर्म्मयुक्तः शुभः श्रीलश्रीयुतशास्त्रतत्त्वसुविदो लर्द्दश नेमरथं ॥ १ ॥
साहेबस्य शुभध्यायी श्रीरामलोचनद्विजः ।
पाठार्थमलिखत् ग्रन्थमनन्यगतिकः सदा ॥ २ ॥
यदर्थं लिखितो ग्रन्थो मया भूदेवसूनुना ।
तद्धरिर्भाविकं नित्यं करोतु परमेश्वरः ॥ . ॥

विवरणम्—कामरत्नाभिधाचारिकतान्त्रिकनिबन्धोऽयम् ॥

No. 11. कामरत्नम् । Kāmaratnam. Substance, country-made colourless paper, 8×3 inches. Folia, 91. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 12. कालीविलासतन्त्रम् । Kālīvilāsatantram. Substance, country-made yellow and red paper, 18×3 inches. Folia, 44. Lines, 3-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work, treating of the usual Śākta Tāntrika rites and ceremonies, complete in 20 paṭalas or chapters. Noticed by Dr. R. Mitra in No. 2963 of his *Notices.*

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ।

देव्युवाच ।

देवदेव महादेव संसारार्णवतारक ।

पृच्छाम्येकं महाभाग कृपया कथय प्रभो ॥

कलिकाले महाभाग जम्बुद्वीपे च भारते ।

सर्व्वेषां सम्मतं तन्त्रं कृपया वद साम्प्रतम् ॥

सद्योजात उवाच ।

साधु पृष्टं सुराराध्ये धन्यासि प्राणवल्लभे ।

यत्प्रोक्तं यत्प्रोक्तं (?) सर्व्वतन्त्रेषु अधुना कथयामि ते ॥

End. न पुरश्चरणं विप्र नास्ति होमः कलौ द्विजः ।

अभिषेको नास्ति विप्र तर्पणं नास्ति नास्ति वै ॥

कलौ च विद्यते नित्यं सिद्धिदं गुरुतोषणं ।

गुरोः सम्भाषमात्रेण दुष्टमन्त्रोऽपि शुध्यति ॥

विना गुरुप्रसन्नेन सिद्धविद्यापि ह्यनिशा ।
यत् श्रुतं शिववक्त्रात्तु तदद्य कथितं मुने ॥
किं बहूक्त्या महाभाग गच्छामि शिवसन्निधिं ।
इत्युक्त्वा प्रययौ शीघ्रं कैलासं शिवनन्दनः ॥ ० ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीकालीविलासतन्त्रे देवदेवीसम्वा(द ?)दे गंगाप्रमुनिकथनं शिवभाषितं कालीविलासतन्त्रं चतुस्त्रिंशत्पटलेन समाप्तं ॥ ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥
श्रीकालीचरणे मम भक्तिरस्तु ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

No. 13. कुलकुलादिचक्रम् । Kulakulādicakram. Substance, country-made yellow paper, 18×2 inches. Folia, 4. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A work treating of letters and their division into different classes according to the deities, &c.

Beginning. अथ कुलाकुलविभेदन्तु वक्ष्यामि मन्त्रिणामिह । अ आ ए क च ट त प य षा मारुताः । इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र चा आग्नेयाः । उ ऊ ओ ग ज ड द ब न लाः पार्थिवाः । ऋ ॠ औ घ झ ढ ध भ व सा वारुणाः । ऌ ॡ अं ङ ञ ण न म श हा नाभसाः ॥ तथा निबन्धे ॥
वायुग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशल्लिपयः क्रमात् ॥
पञ्च ह्रस्वाः पञ्च दीर्घा बिन्द्वन्ताः साङ्गसम्भवाः ॥

End. एतद्रूपा. षोडशस्वराः अवर्गः । ककारादिङान्तं टपर्य्यन्तं कवर्गः । टादि म्यान्तः ठवर्गः । वादिहान्तो ववर्गः । एतं ऊणपञ्चाशत्वर्णाः ॥ रः ॥

Colophon. नास्ति

विवरणम्—कुलकुलादितत्त्वाभिधेयमक्षरविपयकोऽयं निबन्धः ।

No. 14. कुलार्णवतन्त्रम् । Kulārṇavatantram. Substance, country-made colourless paper, 10×5 inches. Folia, 74. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

An original Tantra, attributed to Śiva, treating of creation and man, and of the advantages of the Kulācāra system of worship. It contains also the praise of Urdhāmnāya and other Tantras on the subject, derivation of Mantras, &c. Noticed by Dr. R. Mitra in Nos. 258 and 290 of his *Notices.* See also the Catalogue of the India Office, No. 2568, p. 879, part IV.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

ओं श्रीगुरुं गणपं दुर्गां वटुकं शिवमच्युतं ॥

ब्रह्माणं गिरिजां लक्ष्मीं वाणीं वंदे विभूतये ॥ १ ॥

अनाद्या याखिलाद्यापि मायिने गतमायिने ।

अरूपाय स्वरूपाय शिवाय गुरवे नमः ॥ २ ॥

परात्प्रसादसंवीद्यत्सच्चिदानंदतेजसे ।

अविव्योमस्वरूपाय सांविकाय नमोस्तु ते ॥ ३ ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् देवदेवेश पंचकृत्यविधायक ।

सर्व्वज्ञ भक्तिसुलभ शरणागतवत्सल ॥

End. नास्ति

Colophon. इति कुलार्णवरहस्ये काम्यकर्म्मकथनं नाम षोड़शोल्लासः ।

विवरणम्—कुलार्णवाभिधोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः ।

No. 15. कुलार्णवतन्त्रम् (कुलाचाररहस्यम्) । Kulārṇavatantram (Kulācārarahasyam). Substance, country-made red and white paper, 12×3 inches. Folia, 61. Lines, 1–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct: Complete.

This codex contains only the second chapter of the Kulārṇava Tantra, entitled Kulācārarahasya, treating of the rites and ceremonies observed by the Kaulas.

पुस्तकेऽस्मिन् कुलाचारतन्त्रस्य द्वितीयाध्यायमात्रम् वर्ण्यते ।

No. 16. **क्रमदीपिका ।** Kramadīpikā. Substance, country-made colourless paper, 8×2½ inches. Folia, 66, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6–8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1598. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete, (except the first folium).

A Tāntrika work of the Vaiṣṇava class, treating of the worship of Viṣṇu in the different forms of Keśava, Nārāyaṇa, Gopāla, Govinda, &c., divided into eight chapters or paṭalas. Noticed by Dr. R. Mitra in No. 1551 of his *Notices*.

Beginning. नास्ति

End.

जगदिदमनुविद्धं येन यस्मिन् प्रसूते
यदनु ततमजस्रं याति वाचि स्थितीयम् ।
यदनु महदुदर्चिर्यो विधत्ते च गोपीं ।
तममृतसुखबोधज्योतिषं नौमि कृष्णम् ।

Colophon. इति श्रीक्रमदीपिकायामष्टमः पटलः समाप्तः ॥ संवत् १५९८ समये कार्त्तिक वदि ५ सोमे महाराजाधिराजश्रीसंग्रामनाथभुज्यमानराज्ये पुण्यदनगरे क्रमदीपिकाख्यं ग्रन्थं जगन्नाथभट्टेनालिखितम् । अब्दे श्रीवसुनन्दवबाणविभु स्थित्ये संभाविते कार्त्तिके पौष्ये कृष्णतमे मृगाङ्कदिवसे श्रीपंचमीसंयुते पृथ्वीं शासति पुण्यदामनगरे संग्रामराग्रे नृपे ग्रंथं श्रीक्रमदीपिकाख्यमलिखच्छ्रीजगन्नाथः (?) सुधीः शुभमस्तु लेखकपाठकयोः ॥

विवरणम्—क्रमदीपिकाख्योऽयं विष्णुपूजाविषयको निबन्धः ।

No. 17. **कौतुकरहस्यम् ।** Kautukarahasyam. Substance, country-made yellow paper, 14×6 inches. Folia, 19. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

A Tāntrika work, treating of the acquisition of supernatural powers in stopping fire and bringing people under subjection by means of mystic formulas and magic practices, entitled Kautukarahasya, by Paṇḍita Cūḍāmaṇi. The codex under notice contains at the beginning two Mantras or enchantments in an unintelligible language.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं साहाणधा इत्याहा ब्रह्मादी टचु साटि योगिनि-मध्यमायि इत्या भैरवनाथ वेटिनेगे शीतर्पण करु इष्टदीष मशूल हणूं ॥ठ॥ एक समीपननवासि डाल्याच्छा चखौच्छुच्छाडा कपाल। धूल धूल महा-धूल धूल कैयी भावा इश्वर पार्व्वती नीपाये पउजे घायल घायल। पीच्छि-याधि क्रीड़ीये। ॐ क्रीं ॥ काली वेल्य कमलिनी फूल। पीगौरामणी सत्रिशूल ॥ १ ॥ वार ७ पाणी मंत्रीचन पाये संयोतीन विवीधा(?)सर्थ्य-वतारान्ना व्यसनकौतुकावलोकनेन कान्लयापने (?) कर्त्तव्यं इत्युक्तवान् पंडितचूडामणिः। अथ कौतुकानि निरूप्यंते। तानि च कौतुकानि विविधानि। अर्थरूपाणि मट्टशदपाणि स्तंभनवशीकरणवाजीकरणकविवस्तु-करणभनाहश्यकरणहवर्दाहदादिभेदाद्बहुप्रकारणी (?)

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—कौतुकरहस्याभिधो बहुविधस्तम्भनवशीकरणादिविषयकोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः।

No. 18. गुरुगीता। Gurugīta. Substance, foolscap paper, 12×3 inches. Folia, 6. Lines, 9–12 in a page. Character, Bengali. Date, 1215 Bengali era. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A Tāntrika work treating of the attributes of a spiritual guide, said to be an extract from the Brahma Yāmala. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 445.

Beginning. श्रीश्रीकृष्ण ॥

गुह्याद्गुह्यतरा विद्या गुरुगीता विशेषतः।
तत्(?)त्प्रसादाद्धि श्रोतव्य (?) तत् सर्व्वं ब्रूहि मे सुत ॥

सुत उवाच (?)

कैलासशिखरे रम्ये भक्तिसाधनतत्परा ॥
प्रणम्य पार्व्वती भक्त्या शङ्करं परिपृच्छति ॥

देव्युवाच ॥

भगवन् देवदेवेश सदाशिव जगद्गुरो।
सदाशिव महादेव गुरुदिक्षां (?) प्रदेहि मे ॥

केन प्रकारेण भोः स्वामिन् देही ब्रह्ममयो भवेत् ।
तत् कृपां कुरु मे स्वामिन् नमामि चरणे तव ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ ।
तस्य ते कथिता ह्यर्थाः प्रकाशन्ते महात्मनः ॥
गुशब्दस्त्वन्धकारस्तु रुशब्दस्तन्निरोधकः ।
अन्धकारविरोधित्वाद्गुरुरित्यभिधीयते ॥
तदङ्घ्रिकमलद्वन्द (?) तापत्रयनिवारणम् ।
तारकं विपदां वन्दे श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम् ॥
लोको उपकारकं (?) प्रश्नं (?) न केनापि श्रुतं पुरा ।
दुर्लभं त्रिषु लोकेषु तत् शृणुष्व वदाम्यहम् ॥

End. संसारसागरसमुद्धरनै(?)क मन्द
* * जपित सिद्धमन्त्रं ।
दारिद्रदुःखं (?) भयशोकविनाशमन्त्रं (?)
वन्दे महाभयहरं गुरुराजमन्त्रं ॥
नत्वा श्रीचरणमङ्कटरणं भवाब्धितरणं
तत्त्वत्परमानन्दे रमन्तु सन्तः ॥
गीता सुगीता (?) कर्त्तव्या किमन्यैः शास्त्रविस्तरैः ।
या स्वयं पद्मनाभस्य (?) मुखपद्मात् विनिर्गतः (?) ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मयामलतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे श्रीगुरुगीतास्तवराजः समाप्तः ॥ इति सन १३१५ साल तां ७ कार्त्तिक स अक्षर श्रीरामसुन्दर दास रजक सां सिमुल्या जथा दिष्टं (?) तथा लिखितं लेखकदोष नास्ति ॥०॥०॥

विवरणम्—ब्रह्मयामलतन्त्रान्तर्गतगुरुगीताभिधे गुरुस्तवराजरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 19. गौरीदशकम् । Gaurīdaśakam. Substance, country-made colourless paper, 6×3 inches. Folia, 2. Lines, 8–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Ten verses containing a prayer to Goddess Gaurī, entitled Gaurī Daśakam, by Śankarācāryya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीरंगनायिकायै नमः ॥

लीलारब्धस्थापितलुप्ताखिललोकां
लोकातीतैर्योगिभिरन्तश्चरमृग्यां ।
बालादित्यश्रेणीसमानद्युतिपुंजां
गौरीमंबामंबुरुहाक्षीमहमीडे ॥ १ ॥
आशापाशक्लेशविनाशं विदधानां
पादांभोजध्यानपराणां पुरुषाणां ।
ईशमीशर्द्धांगहरां तामभिरामां
गौरीं इत्यादि
प्रत्याहारध्यानसमाधिस्थितिभाजां
नित्यं चित्तनिर्वृतकाष्ठां कलयंतीं
सत्यज्ञानानंदमयीं तां तनुमध्यां
गौरीं इत्यादि
नानाकारैः शक्तिकदंबै र्भुवनानि व्याप्य
स्वैरं क्रीडयेयं स्वयमेका ।
कल्याणीं तां कल्पलतामानतिभाजां
चंद्राक्रीडानंदितमंदस्मितवक्त्रां
गौरीं इत्यादि
चंद्राचूडालंकृतनीलालकभारां ।
इंद्रोपेंद्राद्यर्चितपादांबुजयुग्मां
गौरीं इत्यादि

End. मूलाधारादुत्थितवक्त्रांबुजरंध्रां
सौरं चांद्रं व्याप्य विहारोज्ज्वलितां ।
येयं सूक्ष्मात् सूक्ष्मतनुं तां तनुमध्यां
गौरीं इत्यादि
आदिक्षांत्यामक्षरमूर्त्या विलसंतीं
भूते भूते भूतकदंबप्रसवित्रीं
शब्दब्रह्मानंदमयीं तां तनुमध्यां
गौरीं इत्यादि
यस्यामेतत् प्रोतमशेषं मणिमाला
सूत्रे यद्वत् क्वापि चरं चाप्यचरञ्च ।

तामध्यात्मध्यानपदव्यागमनीयां
गौरीमित्यादि
यस्याः कुक्षौ लीनमखंडं जगदंडं
भूयो भूयः प्रादुरभूदुत्थितमेव ।
पत्या सार्द्धं रजताद्रौ विहरन्तीं
गौरीमित्यादि
नित्यः सत्यो निष्कल एको जगदीशः
साक्षी यस्याः सर्गविधौ संहरणे च ।
विश्वत्राणक्रीडनलोलां शिवपत्नीं
गौरीमित्यादि
प्रातःकाले भावविशुद्धिं विदधानां
भक्त्या नित्यं पठति गौरीदशकं यः ।
वाचा सिद्धिं संपदतुच्चैः शिवभक्तिं
तस्यावश्यं पर्वतपुत्री विदधाति ॥

Colophon. इति शंकराचार्यविरचितं गौरीदशकं संपूर्णम् ।

विवरणं—श्रीशंकराचार्यविरचितगौरीदशकरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 20. चतुःशतीटीका । Catuhśatītīkā. Substance, country-made colourless paper, 14×4 inches. Folia, 36. Lines, 3–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out in parts. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Catuhśatī, which is an abstract of Bahurūpāṣṭaka, a big Tāntrika work treating of the worship of the Goddess Tripurāsundarī. The commentary on it is called Artharatnāvalī or Vāmakeśvara, by Vidyānanda, a pupil of Ratneśa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमदाशेषयोगिंद्र (?) ध्यानसुधार्णवकानिषिकलायै नमः ।

श्रीमन्मनुमहाबलेशानपादपंकेरुहद्वयं ।
योगींद्रमधुपव्रातसेवितं सर्व्वदा भजे ॥
शिवानंदमहं वंदे सदानंदप्रकाशितं ।
प्रपन्नजनतात्.व्रध्वांतसंभेदभास्करम् ॥

आद्यं मिथुनमारभ्य स्वगुर्वन्तं क्रमेण तु ।
वंदे गुर्व्वौघमीशान्याः करुणातरणिप्रिया ॥
यत्पादांबुजसंभूतं रजोविमलयन्मनः ।
प्रसादं तनुते मह्यं तं रवेशगुरुं भजे ॥
यन्मुखान्नाद्य(?)मासाद्य विद्यासिद्धिरभून्मम ।
महात्रिपुरसुन्दर्य्यास्तं रवेशगुरुं भजे ॥
शिवं कामेश्वरि (?) सिद्धान् त्रिविधानपि दंपतीन् ।
कंकालप्रभृतीन् वंदे गुरून् कल्याणरोचिषः ।
गणनाथमहं वंदे विश्ववैद्यैः प्रपूजितम् ॥
सर्व्वविघ्नौघनाशार्थं सर्व्वाभीष्टफलाप्तये ॥
वटुकं योगिनीश्रं दभैरवानमितौजसः ।
प्रणमामीष्टसंपत्तिसंपादनसमुत्सुकान् ॥
मंत्रमंडलवर्णात्मरूपिणी करुणापरां ।
धामसं (?) विश्वरूपां तां वंदे त्रिपुरसुन्दरीम् ॥
संप्रदायान्वयज्ञेन विमतुस्तात्मशंभुना ॥
क्रियते टिप्पणं सम्यग्वामकेश्वरशास्त्रकम् ॥
अर्थरत्नावलीत्येषा ख्यातास्तु भुवनत्रये ।
भुवनेश्वरी ते (?) भक्त्या क्रियते टिप्पणं यतः ॥

प्रारीप्सितस्य ग्रंथस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं विशिष्टलाभाय च परमकारुणिको भगवान् लोकानुग्रहचिकीर्षुर्महदपाष्टकं शास्त्रं संचिन्त्य चतुःशतसंख्यापरिमितग्रंथैस्तत्सारसुन्दर्य्याकामसच्छास्त्रप्रतिपाद्यां वर्णावयवां महात्रिपुरसुंदरीं भक्त्या महादेवः प्रणमति ।

End. मल्लिकामालतीत्यादि श्वेतपुष्पैर्हौमः कार्य्यः । करवीरजपापुष्पाणि वश्यार्थमिति कर्पूरादि सौभाग्यार्थं परे गुग्गुलमेतदपि वश्यार्थं पलं महामांसादि दधिमधघृतैरन्नाजादि कालजिह्वीमार्थं होमं कुर्य्याद्दशांशेनेत्यागम(?) कृत्वा न वाध्यते रोगैः कालमृत्युयमादिभिरसंतः शोकसमुदायकुंडलचहोमद्रव्यलफलवचनः ।

Colophon. इति श्रीविद्यानंदविरचिते चतुःशतीटिप्पणे अर्थरत्नावल्यां होमोपदेशः पंचमः पटलः ॥

विवरणम् —विद्यानन्दविरचितचतुःशतीटिप्पणरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 21. ज्वालापद्धतिः। Jvālāpaddhatiḥ. Substance, country-made colourless paper, 10×5 inches. Folia, 29. Lines, 3-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1878. Appearance, very old, worn out, and partly worm eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of Goddess Jvālāmukhī. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीं नमो गुरवे सरस्वत्यै ... ... श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति दण्डवत् निपत्य दंडप्रणामं मनसा कुर्यात् ॥

End. ततः पुनः पूर्वे जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा ... ... इति विधिः ॥

Colophon. इति श्रीज्वालापद्धतिः संपूर्णम् ॥ १ ॥ संवत् १८७८ ज्येष्ठ कृष्णपक्षे ११ लिखितं ब्राह्मण भीमराम (?) । शुभमस्तु ॥ १ ॥ २ ॥ १ ॥

विवरणम्—श्रीज्वालामुख्युपासनादैनिककृत्यविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 22. कालीऊर्द्ध्वाम्नायः। Kālīūrddhvāmnāyaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15×3 inches. Folia, 20. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

An original Tāntrika work on the mysteries of the universe or Tattwajñāna, complete in five paṭalas. As it was originally uttered by Śiva from the upper mouth, it was entitled ūrddhvāmnāya.

Beginning. ओं नमः परदेवदेवतायै ॥

सर्व्वाम्नायमयीं विद्यां सर्व्वाम्नायनमस्कृतां ।
सर्व्वसिद्धिप्रदां देवीं नमामार्चि (?) स्वरूपिणीम् ॥
—देव्युवाच ।
देवदेव महादेव परमेश पुरातन ।
प्रसीद गुह्यं मे ज्ञानं कथस्व (?) प्रियम्व (व ?) द ॥
सर्व्वशास्त्रेषु तन्त्रेषु गुह्यं यद्दृष्टबक्रतः ।
तत् प्रकाशय मन्ये यद्यहं तव वल्लभा ॥
श्रीशिव उवाच ।
कथं ते कथयिष्यामि गुह्यं यच्छृनना (?) स्थिके ।
स्त्रीस्वभावान्न जानासि तत्त्वज्ञानं सुखप्रदम् ॥
देव्युवाच ।
सुस्थिराहं भविष्यामि भावनाहृष्टितत्परा ॥

End. इयं नारायणी काली तारा शून्यनिवासिनी ।
सुन्दरीरतकालीयं भैरवी महिषम[illegible] ।
मनस्थं (?) कल्पिता मूर्त्तिस्त्रैलोक्यरूपा परापरः ।
परमात्मैव रामोऽयं महाविष्णुर्महाशिवः ॥
निरञ्जनस्वरूपोयं कृष्णरूपा च भारती ।
आत्मप्रकाशनी नित्या नित्यानन्दस्वरूपिणी ॥

Colophon. इति श्रीमहादेवेन रचितं काली ऊर्द्धाम्नायं योगं समाप्तं ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—कालीऊर्द्धाम्नायनामकोऽयं तान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 23. ज्ञानार्णवतन्त्रम् । Jñānārṇavatantram. Substance, country-made colourless paper, 9×3 inches. Folia, 103. Lines, 5–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

An original Tāntrika work, entitled Jñānārṇava or the ocean of knowledge. Noticed by Dr. R. Mitra in No. 826 of his *Notices*. See also the India Office Catalogue, No. 2552, page 864, part IV. The India Office MS. appears to contain three paṭalas more than ours.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः। श्रीदेव्युवाच।

गणेशमंदी (न्दि ?) चण्डेशसुरेन्द्रपरिवारित।
जगद्वंद्य कलाधीश किं त्वया जप्यते सदा॥ १॥
अक्षमालेति किं नाम संशयो मे हृदि स्थितः।
शब्दातीतं परं ब्रह्म त्वमेव परमेश्वर।
कथयानंदनिष्यंदः सांद्रमानसनिश्चयात्।

ईश्वर उवाच।

कथयामि वरारोहे यन्मया जप्यते सदा॥ ३॥
अकारादिक्षकारांता मातृकावर्णरूपिणी।
चतुर्दशस्वरोपेतबिंदुवर्गविभूषिणी॥ ४॥
अनुस्वारेण देवेशी बिंदुनैकेन मंडिता॥
विसर्गेण च बिंदुभ्यां संलग्नाभ्यां विराजिता॥ ५॥
कलामंडलमाख्यातं शक्तिरूपं महेश्वरि।
ककारादिक्षकारांतवर्णेषु शिवरूपिणी॥
व्यंजनत्वात् सदानंदी सोऽक्षारसहिता यतः।
उच्चारसमभिन्ना मुद्रा देवि न संशयः॥ ७॥
पंचाशद्वर्णरूपेण शब्दाख्यं वस्तु सूयते।
अकारः प्रथमे देवि ककारस्तु ततःपरम्॥
अजमालेति विख्याता मातृकावर्णरूपिणी।
शब्दब्रह्मस्वरूपेयं शब्दातीतं तु जप्यते॥ ९॥

End. योन्याख्यां दर्शयेन्मुद्रां निवेद्यानंतरं ततः।
सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे त्रिकोणे स च कामदे॥
परापररहस्याख्या योगिनीं परिपूजयेत्॥
पंच बाणान् समुच्चार्य कामकामेश्वरीमयान्।
जृंभणाख्यां (?) महेशानि पूजयेद्बाणदेवताः॥
वर्णात्मकं कामचापं द्वितीयं त्वममात्मकं।
कामेश्वर्या मोहनाख्यां (?) पूजयेच्चापदेवतां।
द्वितीयं भुवनेशानि पाशयुग्मं वशंकरं।
कामेशस्य च कामेश्याश्चांकुशं पूजयेत् क्रमात्।
षडंगावरणाद्यैः समीपे क्रमतो यजेत्॥ ४०॥

पश्चिमादिक्रमेणैव चतुर्द्दिक्षु प्रपूजयेत् ॥
कामेश्वरी रुद्रशक्तिमाद्यकूटेन चाग्रतः ।
द्विजोगणान् (?) योगिन्या योगिनः सर्व्वे ब्राह्मणा विविधा गणाः ॥
पूज्या हि परमेशानि यदिच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥

Colophon. इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे पविचारोपणविधिर्नामेकषष्टी (?) विंशतितमः पटलः ॥ आनंदाख्यसंवत्सरे मासि क्रमे सौम्ये वारे शोभने योगयुक्ते श्रीनाथाज्ञापालकः स्वामिनश्च स्वार्थं कृत्वा चात्मिखम् पुस्तकं च यादृशं पुस्तकं दृष्टा (?) तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ लेखकपाठकयोः शंकरो शं करोतु ॥ समाप्तं ज्ञानार्णवं शु ॥

विवरणम्—ज्ञानार्णवाभिधतन्त्रम् अत्र क्रमेण बालार्च्चाविधि बालाध्यानकथन, बालापूजाविधि, श्रीत्रिपुरबालायजनविधि, पूर्व्वसिंहासनविधि प्रमुखविषया आलोचिताश्चात्र ।

No. 24. **तन्त्रराजटीका मनोरमा ।** Tantrarajatīkā Manoramā. Substance, country made white paper, 10×5 inches. Folia, 407. Lines, 9–11 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worm-eaten, worn out, and written by different hands. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Tantrarāja or Kadimatatantra, entitled Manoramā, by Subhagānandanatha, surnamed Prapañcasārasiṃharājaprakasa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 2204. See also the Catalogue of the India Office, No. 2540, p. 855, part IV.

Beginning. स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ आद्यश्लोकेन प्रबंधवाक्यार्थगर्भं विनायकस्तुतिः क्रियते । तत्र । अनाद्यन्त कालस्य आद्यन्तरहितत्वात् ॥ अपराधीनः । इतरप्रेरणाविधुरः । स्वाधीनसमस्तमत्रयः । स्वायत्तज्ञातज्ञानक्रियात्मभुवनत्रयः । जयति सर्व्वा कृत्वा (विश्वोत्कृष्टो ?) भवति । अविरतः कालस्य संतन्यमानत्वात् । काल इति विशेषणस्य नाम विनायकः । विघ्नसर्गे विगतनायक इति च । एतदुक्तं भवति । एवमुक्तः कालरूपी विनायकः सर्व्वोत्कर्षो भवतीति । तथाविधो विगतनायकः । कालो विश्वोत्-

ल्पाणी (?) भवतीति च तेन कालरूपपरमार्थाया ललितानित्याया विश्व-मयत्वं साधकानां तादात्म्यं च प्रबंधवाक्यार्थत्वेनात्र सूचितमित्युपनिशंति (?)। पूज्यपादाः।

End. नास्ति

Colophon. इति षोडशनित्यातंत्रेषु श्रीकादिमताख्यस्य पूर्णस्य तंत्रस्य प्रपंचसारसिंह-राजप्रकाशाभिधानेन सुभगानंदनाथेन रचितायां मनोरमाख्यायां व्याख्यायां षोडशनित्यानां मातृकाकालरूपत्वप्रकाशनपरं पंचविंशपटलं परिपूर्णं परा-मृष्ट (?)

विवरणम्—श्रीसुभगानन्दनाथविरचितमनोरमाभिधतन्त्रराजटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 25. तन्त्रराजटीका मनोरमा। Tantrarājaṭīkā Manoramā. Substance, country-made colourless paper, 12×6 inches. Folia, 251. Lines, 12–15 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

End. समस्तमित्यादिभिर्द्विन श्लोकैस्त्रिभिः श्लोकैर्मन्त्रार्थवेदिनः फलं तंत्रदाने संप्र-दानभतस्य वर्जनीयस्य लक्षोदेशदोषाश्चोपदिशति (?) तत्र परमेश्वरीति देवी-संबुद्धिः यत् परामर्शो भावः तंत्रार्थविद इति शेषः आनन्दैकामृते शिवशक्त्योरभेदस्वरूपो भवति तच्छब्देन तंत्रस्यानुभाव उच्यते गुरुचरणौ कदाचन आपत्स्वपीत्यर्थः दंभाय मिथ्याचाराय न कृतज्ञानश्रीलिने प्रच्छन्नायशीलिने इति यावत् मायाचते नास्तिकाय चेति यावत्। विनाय अधार्मिति यावत अज्ञाय जडाय भेदिने द्विधाभावशीलाय ततमित्यादिना श्लोकेन यथाविधिप्राप्ततंत्रार्थवतः फलमुपदिशति तत्र तत् नित्यनैमित्तादि-प्रोक्त क्रमात् सः भजनपरः मदंशकः चित्स्वरूपः ईश्वर इति यावत्॥

Colophon. इति॥ श्रीः इति षोडश * * तंत्रेषु श्रीकादिमाताख्यस्य परिपूर्णस्य तंत्रस्य प्रपंचसारसिंहराजप्रकाशाभिधानेन सुभगानंदनाथेन विरचितायां मनोरमाख्यायां व्याख्यायां दृश्यादिशिकाशिष्यप्रपंचार्थानां परमार्थस्वरूपप्रका-शनपरं षट्त्रिंशत्पटलं परिपूर्णं परामृष्टं। षट्त्रिंशे पटले ज्ञेया शिवतत्त्वमयं

ऽव च अप्यर्द्धसमषष्टिश्च व्याख्याग्रंथशतत्रयं १२६७ श्री: ॥ * * नाम्बक
श्रीमत्कादिमताख्यं शतानां नवकत्वेकाविंशता च समन्वितम् ९११ मुक्ति-
भ्रमानमाधुर्य्यभाग्यगंभिर्द्दमि ? * * त् सुरश्रीरित्येकविंशत्यचरसंख्यया ॥
पंशानि स्तु: (?) २२७७३९७९९३१४१९९०५४६४ कादि मते तंत्रे व्याख्यान-
ग्रंथसंख्या सहस्राणां द्वादशकं न्यूनं पंचाशतैरितम् ११९५० ॥ काश्मीर-
राजस्य गुरु: श्रीकण्ठेशो द्विजेश्वर: ॥ छ ॥

विवरणान्तक्रपुस्तकम् ।

No. 26. तन्त्रराज: । Tantrarājaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12×6 inches. Folia, 94. Lines, 14–17 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1705. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Verso. Not correct. Complete.

An original Tāntrika work, entitled Tantrarāja or Kādimata Tantra, complete in 36 paṭalas or chapters. See also the Catalogue of the India Office, No. 2538, p. 854, part IV.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ गुरुभ्यो नम. ।

अनाद्यंतो (?) पराधीन: स्वाधीनभुवनत्रय: ।
नयत्यपुरतो व्याप्तविश्व: काम्लो विनायक: ॥ १ ॥
भगवन् सर्व्वतंत्राणि भवतोक्तानि मे पुरा ।
नित्यानि षोड़शानि च मंत्रतंत्राणि क्रमश: ॥ २ ॥
तेषामन्योन्यसापेचात् जायते मतिविभ्रम: ।
तस्मात् निरपेचं मे तंत्रं तासां वद प्रभो ॥ ॥ ३ ॥
शृणु कादिमतं तंत्रं पुर्णमन्यानपेचया ।
गोप्यं सर्व्वप्रयत्नेन गोपनं तंत्रचोदितम् (?) ॥ ४ ॥
कथं कादिमतं नाम्ना तन्मे ब्रूहि महेश्वर ।
कालिकादिति शक्तीश पुरा तन्मतान्मया (?) ॥ ५ ॥
प्रोक्तं तंत्रे कादि कादि कालीमताख्येति (?) न मामत: ।
श्रृणु तत् सर्व्वतन्त्राणि मज्ञानं सर्व्वसिद्धिदम् ॥ ६ ॥
कादिसंज्ञा भवद्रूपा सा शक्ति: सर्व्वसिद्धये ।
तंत्रं मदुक्तं भुवने नवनाथैरकल्पयत् ॥ ७ ॥

सथा तैर्भुवने तत्त्वं कल्पे कल्पे विजृंभते ।
अवसानेषु कल्पानां सा तैः सार्द्धं व्रजेच्च सा ॥ ८ ॥
आद्ये संवावतारादि द्वितीये नाथमण्डलम् ।
नित्योद्गारस्तृतीये स्यात्ललिताया मयोर्द्दयोः ॥ ९ ॥
नैमित्तिकं तथा काम्यं सर्व्वस्व (?) पञ्चकं भवेत् ।
कामेश्वरी सप्तमे तु परतो भगमालिनी ॥ १० ॥
नित्यक्लिन्नेत् नवमे भेरुण्डा दशमे स्मृता ।
एकादशे वह्निवासी (?) ऽप्यथ वज्रेश्वरी मता ॥ ११ ॥
त्रयोदशे भवेद्दूता त्वरिता सा चतुर्द्दशे ।

End.

नित्याचिंत्याद्यात्मशक्तिक्रन्यमात्मवतां मता (?) ।
पूर्व्वोक्तद्वादशांतस्य मध्ये कृत्वा यथाविधि ।
योनिं तन्मध्यतो देवीं ललितां मध्यतो गुरून् ॥
पार्श्वयोरायुधान्यष्टौ कोणेषु पवितः क्रमात ॥
नैश्वर्य्यादिकामिस्व न हि द्वादशस्यापि (?)
द्वादशाद्यायभोस्तु निथाविद्याभिरेव च ।
तन्नामविद्या नियोता पूजयेत् साद्यकल्पनम् ॥
संख्यातयं षष्टिसंख्या जपेत् तद्दिनविद्यया ॥
नान्यं (त ?) कृत्यं भवेत्तस्य नित्यनैमित्तिकादिकं ।
तन्मध्ये नवयोनिं (?) वा विधातव्या च शक्तिभिः ॥
पूजयेत् प्राग्वदुभयपक्षाराटैकयोगतः ।
यावज्जीवं विधिर्ह्येष गदितः सिद्धिनामपि (?) ।
सर्वेषां शेनासीशात्मवातत्नृन् (?) ॥
सम्यङ् समेतत्तत्त्वं कथितं परमेश्वरि (?) ।
यत् परामर्शतो भावंस्वा (भावेस्वा ?) वशीकामश्वरे
न दद्यात्तत्त्वमेतत्तु नाभक्ताय कदाचन ।
नाशिष्याय न दंभाय न च्छद्मानयशालिने ॥
तथास्तिके नास्तिकाय न लुब्धाय न मानिने ।
न पापायतचित्ताय न दम्भाय न भेदिने ॥
यत् तंत्रमेतत् सकलं नित्या विद्या तु षोडश ।
भक्त्या संगृह्य विधिवद्भजते समर्दसकः ॥

शिवतावमयी व्याप्तिरिति सम्यक् समीरिता ॥
अस्यातिकालनातिंचे तत् तत्वं स्वात्ममात् कृतम् ॥

Colophon. इति षोडशनित्यातंत्रे कादिमते षट्त्रिंशत्पटलं समाप्तं शुभं भवतु संवत् १७०५ समये आषाढ वदि ११ शनौ समाप्तमिति

विवरणम्—यन्त्रराजापरपर्य्यायकादिमताख्यं तन्त्रमिदम्।

No. 27. तन्त्रसारः। Tantrasārah. Substance, country made yellow paper, 21 × 5 inches. Folia, 272. Lines, 5-11 in a page. Character, Bengali. Date, 1710. Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Complete.

A Tāntrika compilation, entitled Tantrasāra, by Kriṣṇānanda, surnamed Āgamavagīśa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 936. See also the Catalogue of the India Office, No. 2574, p. 884, part IV.

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिसुरवन्दितं।
गुरुञ्च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता ॥
तन्त्रग्रन्थगताद्याख्यानार्थं प्रतिपद्य च।
सौकर्य्यार्थञ्च संक्षेपात्तन्त्रसारः प्रतन्यते ॥

End.

यद् यन्मया नाथ विमूढबुद्ध्या
स्पष्टीकृतं गुह्यतमन्तु तन्त्रे।
क्षन्तव्यमेतत् करुणानिधान
क्रोधा न चार्हः खलु पार्वेषु (?) ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्याय-श्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्य्यविरचितस्तन्त्रसारः समाप्तः। शुभमस्तु शकाब्दा मा: १७३० ॥०॥ स्वाक्षरमिदं श्रीगौरकिशोरशर्मणः ॥०॥ तं २२ श्रावण ॥०॥ श्रीगुरुचरणे मम भक्तिरस्तु श्रीकालीचरणे मम भक्तिरस्तु ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्य्यविरचितस्तन्त्रसारनामकोऽतिप्रसिद्धोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः।

No. 28. तन्त्रसारः । Tantrasāraḥ. Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 16. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्

No. 29. तन्त्रसारः । Tantrasāraḥ. Substance, country-made white paper, 10×4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 102. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and spoiled in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A third incomplete copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्

No. 30. ताराविलासोदयः । Tārāvilāsodayaḥ. Substance, country-made reddish paper, 16×3 inches. Folia, 18. Lines, 4–9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1697. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work, compiled from Cīnakramabandhavāridhi, by Vāsudeva, complete in 10 chapters or ullāsas. It treats of the worship of the Goddess Tārā.

Beginning. ओं नमो भवान्यै ॥

यथाग्राते मनोहर्त्री सदसच्च विभाषते ।
यथाम्नाते न सदासत् तन्मन्त्रः समुपास्महे ॥
उद्धृत्य चीनक्रमबन्धवारिधेः
श्रीकालिकानिर्म्मलरत्नसञ्चयम् ।
ताराविलासोदय एष उच्यते
श्रीवासुदेवेन गुरुपादभक्तितः ॥
कैलासशिखरासीनं चन्द्रखण्डविभूषितं ।

वनस्थले समासीना पृच्छति स्म नगात्मजा ।
कथमीशान सर्व्वज्ञ भवतस्ते तपोधनाः ।
कां विद्यां प्राप्य कवयो भारतादीन् प्रचक्रिरे ॥
श्रुत्वा नगात्मजावाक्यं प्रहस्य परमेश्वरः ।
प्राह प्रियां परिष्वज्य साधु साध्विति पूजयन् ॥
शृणु साध महाविद्यामज्ञानेन्धनदाहिनीम् ।
यामवाप्य महात्मानो धर्म्मकामार्थमुक्तिषु ॥
नामाद्यं मेनिरे किञ्चित् कवयः शुद्धबुद्धयः ।
वादे सदसि या वाक्स्तम्भनी प्रतिवादिनः ॥
विद्याहानिकरी चैव विदुषां बलिदानतः ।
छात्या यया सदस्यानां संशुद्धमपि जम्पयेत् ।
वादिनं वाथ राजानं तं पश्येच्च वशं नयेत् ॥
जिह्वायां न्यसनादेव मूकोपि सुकविर्भवेत् ।
ज्ञानमात्रेण मन्त्रस्य जपात् सर्व्वज्ञता भवेत् ?
अव्याहता मतिः शास्त्रे विजयो वाक्पतेरिव ॥
भावनावशसम्पन्नो भवेद्योगी महाकविः ॥
जडोपि यदि मूकः स्याद्भावनावशतत्परः ।
लभतेऽभिमतां वाणीं मन्त्रस्य लक्षजापतः ॥
सुविमलसदनपाणिपादो
मुदितमनाः परदूषणे च मौनी ।
हरिहरकमलोद्भवांघ्रिभक्तो
भवति चिराय सरस्वतीनिवासः ॥
श्रुतसुकृतसहस्रानेकजन्मप्रभावै-
र्भवति यदि मनुष्यो गुर्व्वधीनश्चिराय ।
कथमपि मनुमेनं प्राप्य शिष्याय कस्मै
निजकुलतिलकाय ज्येष्ठपुत्राय दद्यात् ॥
मनुर्विमृश्य दातव्यो ज्येष्ठाय हितकारिणे ।
पुत्राय किमुतान्यस्मै विनीताय स्वपौत्रम् ॥
मधुना विदिनादर्व्वाग् जिह्वायां न्यसनादमुं ।
विना पाठेन मूर्खोऽपि पण्डितः सोभिजायते ॥
सर्व्वदा गोपयेदेनं मनुं सद्गुरुमेव च ।
तेन वीर्य्यवती विद्या निर्वीर्य्या स्यात् प्रकाशतः ॥

न पापमतये दद्यान्नाभक्ताय कदाचन।
गुरुभक्ताय दान्ताय दद्याद्व्यर्थपूजकम्।

End. श्री शिवः श्री शिवः श्री फलानि विविधानि कालिकाविहितानि च न लिखितानि श्री तत् सत्।

यावच्छम्भुशिरोमणिः शशिकला यावन्मुकुन्दे रमा
यावच्छैलमहीपतिश्च हिमवान् यावत् सदाद्रीनलः।
तावत् सुकवितादिसिद्धिमधुपाश्नप्रसूनास्त्रियो
श्रीव्याच्छ्रीयुतवासुदेवसुकवेस्ताराविलासोदयः॥

Colophon. इति श्रीवासुदेवकविकल्पविरचिते ताराविलासोदये दशमोल्लासः समाप्तः॥ श्रीनाथगुरवे नमो नमः श्रीरस्तु लेखके मयि, शकाब्दाः १६९७ समुद्राङ्करसेन्दुवेऽलेखि पुस्तकमुत्तमं रघुनाथेन मिश्रेण श्रीमार्णवतितीर्षया॥ ०॥ श्रीनाथचरणेऽचला मतिरस्तु सदा मम॥

विवरणम्—श्रीवासुदेवविरचितताराविलासोदयाभिधतारोपासनाविषयकोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः।

No. 31. **ताराभक्तिसुधार्णवः।** Tārābhaktisudhārṇavaḥ. Substance, country-made white paper, 12×3 inches. Folia, 341. Lines, 2–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work on the same subject, compiled from several Tāntrika works, such as Rudrayāmala, Tattvabodha, Tantracūḍāmaṇi, Matsyasūkta, Tārārṇava, &c., by Mahāmahopādhyāya Nṛsiṁha Ṭhakkura, entitled Tārābhaktisudhārṇava, complete in 11 chapters or taraṅgas.

Beginning. श्रीगणाधिपतये नमः॥

सीतासीरमणिप्रवीणजलदश्यामाभिरामच्छविं
न्यस्यत्पीतपटद्वयैककपटप्रोद्यत्परागोज्ज्वलं।
वंशीवादनकैतवप्रविलसद्गम्भीरघोरध्वनि
वंदे कंचिदहं मुदा मधुलिहं हृत्पद्ममध्यस्थितम्॥ १॥
हास्यज्याजविराजमानकुसुमां वक्षोजराजत्फला-
मुद्यत्कुंतलकैतवप्रविलसन्मत्तालिमालाकुलां।
श्यामाश्यां रमणीयनूपुरकृता बालामपर्णामहं
कांचित् कल्पलतां नमामि ललितां शैलाधिराजोद्गताम्॥

ललाटतटसंगमाद् व्रजति बालचन्द्रात्मतां
शिरीरुहनिवेशनाद्भवति जाह्नवीरूपधृक् ।
विभाति हृदि कौस्तुभात्मकतया सतां यः सदा
गुरोश्चरणरेणवे निरुपमाय तस्मै नमः ॥
नाना तन्त्राणि विज्ञाय गदाधरगुरोर्मुखात् ।
करोति नरसिंहोयं ताराभक्तिसुधार्णवम् ॥
ग्रंथप्रणीतवचनानि विचिन्वतोपि
नैपुण्यमन्यजनतोपि विभाति किम्मे ।
मध्येसमुद्रमुपजातमहामणीनां
न्यासो गुणेन गुणिनां किमु कौतुकाय ॥

End. पुष्पैर्नानाविधैश्चैव रक्तचंदनचर्चितैः ।
रक्तपुष्पैर्महादेवि नानागंधसमन्वितैः ।
बिल्वपत्रैस्तथागंधैर्जवापुष्पैर्विशेषतः ।
श्वेतरक्तपरागैश्च चंपकैः केतकैस्तथा ।
एभिः पुष्पैर्महादेवीं पूजयेन्नित्यतारिणीम् ।
मालती * * पुष्पैश्च सद्भक्त्यैनार्चयेत्तदा ।
कदंबैः श्वेतकुसुमैः कुंकुमैः कांचनैस्तथा ।
एवं संपूजयित्वाथ एभिर्द्रव्यैर्महेश्वरि ।
सहस्रकं जपेन्मंत्रं हविष्याशी जितेंद्रिय. ।

Colophon. इति तारिणीकल्पः समाप्तः । इति महामहोपाध्यायठक्कुरश्रीनृसिंहविरचिते ताराभक्तिसुधार्णवे एकादशस्तरंगः । छमामहेश्वरी जयतु (?) शुभमस्तु सर्व्वजगतां शिव शिव सांब सांब ।

विवरणम्—महामहोपाध्यायठक्कुरश्रीनृसिंहविरचितस्ताराभक्तिसुधार्णवाख्यश्रीतारोपासनाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 32. ताराभक्तिसुधार्णवः । Tārābhaktisudhārṇavaḥ. Substance, country-made white paper, 12×5 inches. Folia, 216. Lines, 7–12 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, writing effaced in parts, and written by different hands. Prose and verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 33. ताराहस्यविवृतिः । Tārārahasyavivṛitiḥ. Substance, country-made colourless paper, 12×4 inches. Folia, 137 (of which the first three folia are entirely torn and illegible). Lines, 8–10 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, writing effaced in parts, and written by different hands. Prose and verse. Not correct. Complete.

A Tāntrika compilation, in 15 paṭalas, entitled Tārārahasyavivṛiti, by Śaṁkarācāryya, son of Kamalākara and grandson of Lambodara, a resident of Gauḍa. See the Catalogue of the India Office, No. 2603, p. 903, part IV.

Beginning. छिन्नं ।

End.

मंडलात् कवितासिद्धिः सर्व्वभाषामयी भवेत् ।
वादादिषु च सर्व्वत्र देवता विजयी भवेत् ॥

सकलजननीस्तोत्रे

आनंदजलचणमनाहतनास्तिदंशी
दावासन * * रेण जनरूपमीशे ।
अन्तर्मुखेन मनसा परिचीयमानं
शंसंति नेत्रसलिलैः पुलकैश्च धन्याः ॥
उपहासो न कर्त्तव्यो यथाशास्त्रसमीरितम् ।
विधेयमस्य सर्वातिभागावर्ज्ञायमञ्जलिः ॥
अकृशं कुचयोः कृशमवलग्ने
विपुलं वक्षसि विसृतं नितंबे ।
अरुणाधरस्य विस्तृविते (?)
करुणाशालिकपालिक * लिभागधेयः ॥
* * * पुत्रेण कमलाकरसूनुना ।
अलेखि शंकरणेव वासनादिपि : * *

Colophon. इति श्रीगौड़देशनिवासिमहामहोपाध्यायश्रीशंकराचार्य्यविरचितातारारहस्य-

चिह्नतीका (?) समाप्त (?) ॥ श्रीरस्तु शुभं भवतु । कल्याणमस्तु ॥ लिखितं गर्भ्योलका * * * रामेण * * ।

विवरणम्—गौरदेशवासिश्रीमद्रामचन्द्रविरचिततारारहस्यवृत्तिनामकताराराहस्यटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 34. तोडलतन्त्रम् । Todalatantram. Substance, country-made yellow paper, 8×3 inches. Folia, 27. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old and writing slightly effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

An original Tantrika work on the ten Mahāvidyās, entitled Todalatantra, a part whereof under the name of Baddhayonimahā-mudra-kathana has been noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 995.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ॥ देव्युवाच ।

कृहि मे जगतां नाथ सर्व्वविद्यामय प्रभो ।
महाविद्यासु सर्व्वासु गुह्यासु भुवनत्रये ॥
एतासां दक्षिणे भागे नानारूपपिनाकधृक् ।
पृथक् पृथक् महादेव कथयस्व मयि प्रभो ॥

श्रीशिव उवाच ।

शृणु चार्व्वङ्गि सुभगे कालिकायास्तु भैरवम् ।
महाकालं दक्षिणाया दक्षभागे प्रपूजयेत् ॥
महाकालेन वै सार्द्धं दक्षिणा रमते सदा ।
ताराया दक्षिणभागे अक्षोभ्यं परिपूजयेत् ॥
समुद्रमथने देवि कालकूटं समुत्थितं ।
सर्व्वे देवाः सदाराश्च महाक्षोभमवाप्नुयुः ।
क्षोभादिरहितं यस्मात् पीतं हालाहलं विषम् ।
अतएव महेशानि अक्षोभ्यं परिकीर्त्तितम् ।
तेन सार्द्धं महामाया तारिणी रमते सदा ॥
महात्रिपुरसुन्दर्य्या दक्षिणे पूजयेत् शिवं ।
पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रञ्च प्रतिवक्त्रे सुरेश्वरि ॥
तेन सार्द्धं महादेवी सदा कामकुतूहला ॥

अतएव महेशानि पञ्चमीति प्रकीर्त्तिता ॥
श्रीमद्भुवनसुन्दर्य्या दक्षिणे त्र्यम्बकं यजेत् ।
स्वर्गे मर्त्ये च पाताले या चाद्या भुवनेश्वरि ।
एतासु रमते येन त्र्यम्बकस्तेन कथ्यते ॥
सप्तर्षिश्च समाख्यातः सर्व्वतन्त्रप्रपूजितः ।
भैरव्या दक्षिणे भागे दक्षिणामूर्त्तिसंज्ञकम् ।
पूजयेत् परयत्नेन पञ्चवक्त्रं तमेव हि ॥
छिन्नमस्ता दक्षिणांशे कबन्धं पूजयेच्छिवं ।
कबन्धपूजनाद्देवि सर्व्वसिद्धीश्वरी भवेत् ।
धूमावती महाविद्या विधवारूपधारिणी ।
वगलाया दक्षभागे एकवक्त्रं प्रपूजयेत् ॥
महारुद्रेति विख्यातं जगत्संहारकारकम् ।
मातङ्गी दक्षिणांशे च मतङ्गं पूजयेच्छिवम् ॥
तमेव दक्षिणामूर्त्तिं जगदानन्दरूपकम् ॥
कमला दक्षिणांशे (?) विष्णुरूपं सदाशिवम् ।
पूजयेत् परमेशानि संसिद्धो नात्र संशयः ॥
पूजयेदन्नपूर्णाया दक्षिणांशे (?) ब्रह्मरूपकम् ।
महामोक्षप्रदं देवं दशवक्त्रं महेश्वरम् ॥
दुर्गाया दक्षिणे देशे नारदं परिपूजयेत् ।
नाकारः सृष्टिकर्त्ता च दकारः पालकः सदा ।
रेफः संहाररूपत्वात् नारदः परिकीर्त्तितः ॥
अन्यासु सर्व्वविद्यासु ऋषिर्यस्य (य ?) निगद्यते ।
स एव तस्य भर्त्ता च दक्षभागे प्रपूजयेत् ॥

End. नास्ति

Colophon. इति तोडलतन्त्रे दशमोल्लासः ॥

विवरणम्—तोडलाख्यतन्त्रमिदं महाविद्योपासनादिविषयकम् ।

No. 35. त्रिपुरासुन्दरीस्तोत्रम् । Tripurāsundarīstotram. Substance, country-made white paper, 6×3 inches. Folia, 34 (of which foll. 2–10 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ?

Appearance, very old, and writing slightly effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A collection of prayers and amulets of Goddess Tripurāsundarī, from Rudrayāmala, Śaivapurāṇa, &c.

Beginning *of the Stavarāja.* श्रीमहाराजराजेश्वर्यै नमः ।

कल्याणमंदरायुर्भिकंदर्पानंतसुप्रभा ।
काकण्यमागराकारा क॰॰नदीपैकहारिणी ॥ १ ॥
कमला वाक्पती देवी कामितार्थप्रदायिनी ।
कस्तूरीतिलकीडामिवदना कमलालया ॥ २ ॥
कंबुकंठी कलाभोग्नी करवीरसुपूजिता ।
एकानंदपराशक्तिरेकानंदप्रदायिनी ।
एकानेकजगन्माता चैकभक्त्या सुपूजिता ॥ ३ ॥

End *of the Stavarāja.*

आकाशे (शि ?) सुप्रकाशे सकलगुणमयीं सुन्दरीं रक्तवेशां
नित्यां पद्मासनस्थां तरुणरविनिभां रक्तचंद्रप्रभा च
आत्मानं सर्व्वभावैः सकलगुणयुतां सर्व्वदा यो हि पश्येत्
साक्षाद्देवः शिवो वा मदनदहनकृत् खेचरो जायते सः ॥ १४९ ॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले शिवकृत त्रिपुरासुन्दर्य्याःस्तवराजं पूर्ण (?) ॥

Beginning *of the Kavaca (Amulet)*

त्रैलोक्यमोहनं चेति नामतः परिकीर्त्तितं ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि सर्व्वार्थं कवचस्य हि ।
ईश्वर उवाच ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि कवचं भुवनेश्वरी (?) ।
त्रैलोक्यमोहनं नाम महापातकनाशनम् ॥

End. न शस्त्राघातमाप्नोति स चिरान्मृत्युमाप्नुयात् ।
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन कवचं प्रपठेत् सुधीः ॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे त्रैलोक्यमोहनं कवचं संपूर्णम् ॥ छ ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् त्रिपुरासुन्दर्य्याःस्तोत्राणि कवचश्चैकं वर्त्तते ।

No. 33. दत्तात्रेयतन्त्रम्। Dattātreyatantram. Substance, country-made white paper, 15×5 inches. Folia, 8. Lines, 13–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and torn. Verse. Not correct. Complete.

A Tāntrika work on mystic subjects, entitled Dattātreya-tantra, composed by Śiva at the request of Dattātreya. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1850.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः। श्रीगुरुचरणाभ्यां नमः।

श्रीदत्तात्रेय उवाच।

कैलासशिखरासीन देवदेव महेश्वरं।
दत्तात्रेय पप्रच्छ शङ्करं लोकशंकरम्॥ १॥
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा पृच्छतो भक्तवत्सल।
भक्तानां च हितार्थाय कल्पतन्त्रस्य कथ्यते॥
कलौ सिद्धमहाकल्पं तंत्रविद्याविधानकम्॥
कथयस्व महादेव देवदेव महेश्वर।
सन्ति नानाविधा लोके यंत्रमंत्रविचारकाः (?)।
आगमोक्ता (?) पुराणोक्तवेदोक्ता डामरे तथा।
उड्डीशे आदितन्त्रे च कालचंडेश्वरे मते।
रावणतंत्रे च उच्छिष्टे रावणतन्त्रे मतेश्वरे।
तत् सर्व्वं कीलनं कलौ वीर्य्यविवर्ज्जिता॥
ब्राह्मणो (?) कामक्रोधौ च तस्य कारणहेतवे।
विना कीलनमंत्राय तंत्रविद्या कथं शिव।
तन्त्रविद्या कथं सिद्धिक्रिया कुरु मम प्रभो॥

ईश्वर उवाच।

शृणु सिद्धिं महायोगिन् सर्व्वयोगविशारद।
तंत्रविद्या महागुह्य देवानामपि दुर्लभम्॥
तवाग्रे कथितं देव तंत्रविद्याशिरोमणे।
गुह्यादगुह्यं महागुह्यं गुह्य गुह्यं पुनः पुनः।
गुरुभक्ताय दातव्यं अभक्ते न कदाचन।
शिवभक्तिकमनसे दृढचित्ते समन्विते (?)।
शिरो दद्यात् सुतं दद्यान्न दद्यात् तंत्रकल्पकम्॥
अक्ले अक्ले न दातव्यं नान्यथा शंकरोदितम्।

अथातः संप्रवक्ष्यामि दत्तात्रेय तन्त्रं शृणु ।
कलौ सिद्धिप्रदातन्त्रं विना कौलेन कथ्यते ॥
न तिथिर्न च नक्षत्रं नियमो नास्ति वासरः ।
केवलं तंत्रमात्रेण औषधी सिद्धिरूपिणी ।
यस्य साधनमात्रेण क्षणं सिद्धिश्च जायते ॥
मारणं मोहनं स्तम्भं विद्वेषोच्चाटनं वशी ।
आकर्षणमिंद्रजाल यक्षणीरससाधनम् ॥
कालज्ञान अनाहारं साहारं च विधिदर्शनम् ।
वंध्यापुत्रवतीयोगं मृतवत्सासुजीवनम् ॥

End.

गृहीत्वा ग्न्यनक्षत्रे अमृतामूलकं हरेत् ।
तन्मालां धारयेत् कंठे सर्पबाधाभयं नहि ॥
गृहीत्वा शुभनक्षत्रे धुस्तूरमूलकं तथा ।
धारयेद्दक्षिणे बाहौ व्याघ्रबाधाभयं नहि ॥
गृहीत्वा शुभनक्षत्रे अपामार्गस्य मूलकं ।
धारयेत् दक्षिणे कर्णे वृश्चिकाद्भयनाशनम् ॥
गृहीत्वा रविवारे तु श्वेतकर्वीरमूलकं ।
धारयेद्दक्षिणे हस्ते अग्निबाधाभयं नहि ॥

Colophon. इति श्रीदत्तात्रेयतन्त्रे दत्तात्रेयईश्वरसंवादे सिंहव्याघ्रादिनिवारणं नाम विंशत्पटलम् ।

विवरणम्—दत्तात्रेयतन्त्रस्वरूपोऽयं निबन्धः । अत्र खलु दत्तात्रेयेण हरो भगवान्मारणोच्चाटनवशीकरणादिप्रयोगाननुपदिष्टवान् ।

No. 37. दक्षिणामूर्त्तिसंहिता । Dakṣiṇāmūrtisaṁhitā. **Substance**, country made white paper, 12×5 inches. **Folia**, 75. **Lines**, 7–11 in a page. **Character**, Nāgara. **Date**, ? **Appearance**, old, and slightly worm-eaten throughout. **Verse**. Generally correct. **Complete**.

An original work on Tāntrika worship by means of mystic formulas, entitled Dakṣiṇāmūrti-saṁhitā, complete in 66 paṭalas, of which the first three paṭalas treat of the worship of Lakṣmī in her several aspects, and the fourth, of the worship of the Goddess of

the Empire. We find in the fifth and sixth chapters the worship of Brahmavidyā; in the seventh, that of Ajapā, and in the eighth, that of Mātṛikā. The ninth chapter is called Pūrvāmnāyavivaraṇam. The tenth chapter treats of the Goddess Lalitā, and the eleventh of Kāmeśvarī, &c. See the Catalogue of the India Office, No. 2583, p. 887, part IV.

Beginning. श्रीमत्रिपुराम्बिकायै नमः ॥

श्रीमच्छ्रीकौलहृदय पंचसिंहासनात्मक ।
कल्पकल्पलतानां तु पंचरत्नस्य रत्नकम् ॥ १ ॥
चतुरायतनानंदिचतुरन्वयकौलगं ।
नित्यानंदिपरब्रह्मधामं (?) नौमि सुखाप्तये ॥

श्रीदेव्युवाच ।

दयां कुरु महादेव कथयानन्दमंदिर ।
किं तद्ब्रह्ममय धाम श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ २ ॥
कथं श्रीसहित देव श्रीकौलहृदयं कथ ।
कथमाम्नायसंसेव्यं कथं नित्यात्मकं प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ॥

एतत् सर्वात्मकं वस्तु त्रिपुरा परमेश्वरी ॥
चतुर्भ्यश्रीसेव्यमानाभेदा कामदुघावरा ॥

End. ततः स्वगुरुमभ्यर्च्य पुष्पभूषांबरादिभिः ।
दत्वा दमनकं तस्मै नमस्कृत्य प्रसाद्य च ॥ २६ ॥
अलंकोत्तिः ततः कुर्यात् सार्द्धं समयिभिः सुखं ।
अन्नदानं प्रकुर्वीत रसैः षड्भिः समन्वितम् ॥ २७ ॥
एवं च कुरुते विद्वान् दमनारोपणे क्रमम् ॥
तस्य सांवत्सरी पूजा विद्याधिष्ठिता भवेत् ॥ २८ ॥

Colophon. इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिसंहितायां दमनारोपणनैमित्तिकाभिधानं नाम ६६ पटलं ॥ श्री ॥

विषय:—दक्षिणामूर्त्तिसंहितानामकोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः ।

No. 38. दाशरथीयतन्त्रम् । Dāśarathīyatantram. Substance, country-made white paper, 14×4 inches. Folia, 364. Lines, 3-10 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct Complete.

A Tāntrika work based on Vedik principles, entitled Dāśarathīya Tantra or Vedārtha saṁgraha, originally proclaimed by Rāma, the son of king Daśaratha, before Ṛṣis, Lokapālas, &c., who had gone to Ayodhyā to render homage to Rāma Afterwards Ṛṣyaśṛṅga related it to a large assemblage of Ṛṣis who occasionally met at his Siddhyāśrama. It consists of two parts, Pūrva, the first, and Uttara, the last The former contains sixty chapters, and the latter forty. See the Catalogue of the India Office, Nos. 2557, 2558, p. 866, part IV.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीसाम्बशिवाय नमः ॥

वागीशाद्याः सुमनसः सर्व्वार्थानामुपक्रमे ।
यन्नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तन्नमामि गजाननम् ॥ १ ॥
श्रीरामकौसपादाब्जद्वन्द्वभक्तं जितेन्द्रियं ।
विभाण्डकसुतं शान्ताभर्त्तारं तपसान्निधिम् ॥ २ ॥
सिद्धाश्रमे समासीनमृष्यशृङ्गमकल्मषं ॥
उद्दालक उदंकश्च मौद्गल्यो गालवस्तथा ॥ ३ ॥
गौतमस्य सुतः साक्षाच्छतानंदो महातपाः ।
तीर्थयात्राप्रसङ्गेन सिद्धाश्रममुपागताः ॥ ४ ॥
तत्र सिद्धाश्रमे पुण्यतीर्थे स्नात्वा तपस्विनः ।
ऋष्यशृङ्ग तपोराशिमपश्यन् वीतकल्मषाः ॥ ५ ॥
योगारूढं महात्मानं ज्वलन्तं तपसा मुनिं ।
दृष्ट्वा प्रणेमु साष्टाङ्गं कृताञ्जलिपुटा द्विजाः ॥ ६ ॥
तान् दृष्ट्वा योगिवर्य्यो(र्यो ?)ऽसौ शान्ताभर्त्ता महातपाः ।
पृष्ट्वा कुशलमव्ययमासनेषूपवेशयत् ॥ ७ ॥
मौद्गल्योद्दालकौदंकशतानन्दादयो द्विजाः ।
आसीना आसनेष्वे(स्वे ?)ते विभाण्डकसुतं द्विजं ॥ ८ ॥
धर्म्मजिज्ञासया वाक्यमिदं प्रोचुस्तपोधनाः ।

ऋषय ऊचुः ।

विभाण्डकसुत स्वामिन् सर्व्वज्ञ तपसान्निधे ॥ ९ ॥

...भिर्मत्रुपकार सर्वं सफलमद्य मे ।
...मद्य मता अद्य पितरौ नः पितामहाः ॥ १० ॥
अद्याखाभिर्मद्दाग्नं सर्व्वं त्वत्पाददर्शनात् ।
अद्य धन्याः कृतार्थाः स्म व्रतानि सफलानि नः ॥ ११ ॥
त्वत्पाभ(दाभी ?)वद्दवंदर्शनं पुण्यराशिभि ।
बहुजन्माच्चितैर्लभ्यं नान्यथा तपसानिधेः ॥ १२ ॥
रामएव परं ब्रह्म हुद्रो (?) विष्णु प्रजापति ।
साक्षान्नारायणोनंतो वामनो नरकेसरी ॥
तदुक्तमेतत् परम तत्वं गुह्यतरं शुभं (?) ॥ ३ ॥
श्राव्यमाचार्य्यवक्त्राच्छ्रिष्येण नियतात्मना ।
श्रुत्वा गुह्यतम शास्त्रमिद दाशरथीरितम् ॥ ३१ ॥
देशिकं पूजयेदर्थैर्वस्त्रैराभरणैरपि ।
देशिक शास्त्रवक्तारमसपूज्य विमूढधीः ॥ ३२ ॥
क्रियाहानिमवाप्नोति कार्य्यसिद्धिं न विंदति ।
यः पूजयति वक्तार शास्त्रस्यास्य महात्मना ॥ ३३ ॥
शाश्वतं पदमाप्नोति पुनरावृत्तिवर्ज्जितं ।
कुटुंबवृद्धि धनधान्यवृद्धि सौभाग्यवृद्धिं च सुभानि (?) नित्यं ।
अवाप्य शास्त्रश्रवणेन पश्चात् पर पद याति रमाधिवासं ॥ ३४ ॥
ऋष्यशृंग उवाच ।
इत्युक्तं गिरिजादेव्यै शिवेन परमात्मना ॥ ३५ ॥
चित्कलामनुमाहात्म्यमारभ्यैतद्रहस्यकं ।
पूर्व्वं नारायणेनोक्तमुत्तरं शंकरेरित ॥ ३६ ॥
तत्त्वं दाशरथीयाख्यं वेदसारार्थसंयुते ।
अर्थैकमपि वाध्यायमर्थज्ञानपुरःसरं ॥ ३७ ॥
पठेद्य शृणुयाद्वापि विमुक्तः पापराशिभिः (?) ।
प्रयाति परमं धाम सनातनमनुत्तमम् ॥ ३८ ॥
ऋष्यशृंगमुखाम्भोजाच्छ्रुत्वैतत् परमर्षयः ।
मत्वात्मान परं ब्रह्म रामं नारायणं विभुं ॥ ३९ ॥
ऋष्यशृंगं समाभाष्य ज्ञात्वा धर्मरहस्यकं ।
कृतकृत्यास्ततोजग्मुः स्वाश्रमान् मुदितात्मना ॥ ४० ॥
इदं तत्वं महद्गुह्यं तारकब्रह्मरूपिणा ।
जानकीपतिना प्रोक्तं जगदानंदहेतुकम् ॥ ४१ ॥

Colophon. इति श्रीमदुत्तरत्र्याम्नायतत्त्वरत्नाख्ये दाशरथीये तंत्रे वैदसाराद्वैतसंपत्ते उत्तरभागे सौभाग्यविद्योदये राजराजविद्यामाहात्म्ये प्रास्वरत्नकथनं नाम पंचपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

No. 39. नारदपञ्चरात्रं (पौष्करसंहिता) । Nāradapañcarātram (Pauṣkarasaṁhitā). Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 1098 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A Tāntrika work consisting of 43 adhyāyas in which Puṣkara is instructed by Bhagavat in sacrificial rites. See the Catalogue of the India Office, No. 2531, p. 846, part IV.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीनारदपञ्चरात्रे पौष्करसंहितायां चतुर्विंशतिर्नाम त्रयश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥

विवरणम्—नारदपञ्चरात्रान्तर्गतः पौष्करसंहिताभिधस्तान्त्रिकनिबन्धविशेषः । पौष्करं प्रति भगवदुपदेशसद्भावात् पौष्करसंहितेति नामधेयमस्य ।

No. 40. नारायणार्चारत्नमाला । Nārāyaṇārcāratnamālā. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 104. Lines, 5-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, partly torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of God Nārāyaṇa, entitled Nārāyaṇārcāratnamālā, by Bhagavanta Gosvāmin.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नारायणं परं धाम नौमि मोक्षसुखाप्तये ।
यन्नामार्कोदयो हंति मायामोहतमस्तिमीं ॥

प्रातः प्रबुध्य गुरुं देवं च नमस्कृत्य बह्माड़ीपदेनोत्थाय स्वस्तिकाद्यासने नोपविश्य मूलादिब्रह्मरंध्रांतं ज्योतिर्मयं देवं ध्यात्वा संप्राप्यावश्यकं निर्वर्त्य शौचं दंतधावनं च कृत्वा मूलमंत्रेण मुखं प्रक्षाल्याचम्य मंत्राभिषेकपूतदेहः देवनिर्माल्यमपाकृत्य पुष्पादिनाभ्यर्च्य स्नायात्।

End.

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते।
यद्वर्कस्य चेंद्वोर्वा शुचिः पूर्व्वमुपोषितः॥
नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रे जले स्थितः।
ग्रासादिमोक्षपर्यंतं जपेन्मंत्रं समाहितः॥
अनंतरं तद्दशांशक्रमाद्धोमादिकं चरेत्।
तदंते मंत्रसिद्ध्यर्थं गुरुं संपूज्य तोषयेत्।
ततश्च मंत्रसिद्धिः स्याद्देवता च प्रसीदति।
अथवा देवतारूपं गुरुं भक्त्या प्रतोषयेत्।
पुरश्चरणहीनोऽपि मंत्रो सिध्येन्न संशयः।
एवं साधितमंत्रस्तु काम्यकर्माण्यथाचरेदिति॥

Colophon. इति श्रीभगवंतगोस्वामिना कृता नारायणार्चारत्नमाला संपूर्णं (?)। श्रीशिवपरमात्मने नमः श्रीरस्तु शुभमस्तु॥

विवरणम्—श्रीभगवंतगोस्वामिकृतनारायणार्चारत्नमालानामकतान्त्रिकोक्तवैतिकरणकनारायणपूजापद्धतिरूपोऽयं प्रबन्धः॥

No. 41. नारायणार्चारत्नमाला। Nārāyaṇārcāratnamālā. Substance, country-made white paper, 16×7 inches. Folia, 35. Lines, 5-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1955. Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमूक्तपूर्व्वम्।

No. 42. निगमकल्पद्रुमः। Nigamakalpadrumaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 32. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work on the Kaula system, entitled **Nigamakalpadruma**, spoken by Pārvatī at the request of Mahādeva, consisting of 13 chapters or paṭalas. It has been noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 293.

Beginning. ओँ नमो कालिकायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये क्रीड़न्तीं नगनन्दिनीम् ।
शर्व्वः प्रणम्य सम्प्रेम्य भगवान् शङ्करोऽब्रवीत् ॥
मातर्द्देवि महाभागे सर्व्वकल्याणकारिणि ।
त्वन्मुखाम्भोज बहुधा श्रुतं बहुविधं मया ।
इदानीं सारभूतं यत् कलौ कार्य्यं तदुच्यताम् ।
तव प्रीतिकरं देवि सुगोप्यं यत्नतः शिवे ।
वद मे सर्व्वकल्याणि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥

श्रीदेव्युवाच ।

शृणु देव महाभाग तत्तेन कथयाम्यहम् ।
तव स्नेहेन वक्ष्यामि सत्यं सत्यं न संशयः ॥
न वक्तव्यं कदाचित्तु पश्चाराग्रे पुनः पुनः ।
प्रकाशात् सिद्धिहानिः स्यात् सत्यमेतद्ब्रवीमि ते ॥
येन त्वं शिवतां प्राप्तो विष्णोर्विष्णुत्वमेव च ।
ब्रह्मत्वं ब्रह्मणश्चैव देवानाञ्चैव देवता ॥
तदुपायं वदिष्यामि स्वर्गे मर्त्ये रसातले ।
सिद्धानां सिद्धिर्य्येनैव कामिनां काममेव च ॥
शृणु त्वं वदतां श्रेष्ठ ह्यतिगोप्यं वदाम्यहम् ।
सकामश्चैव निष्कामो द्विधा लोकः प्रकीर्त्तितः ।
सकामः कामनायुक्तो निष्कामः केवलः शिवः ॥

End.

तव तद्दिवसे रात्रौ मारीयोगे कुलेश्वर ।
सहस्रं वा तदर्द्धं वा शतं वापि प्रयत्नतः ।
तथा सिद्धिमवाप्नोति सर्व्वथैव कुलेश्वर ।
इति ते कथितं देव मन्त्रसाधनमुत्तमं ।

असाध्ये यदि गृह्णीयात्तदा नैव फलं लभेत् ॥
एतत् क्रमयोगेन सर्व्वसिद्धिः प्रजायते ।
तस्मिन् स्वर्णेन कवचं कृत्वा कण्ठे विधारयेत् ॥
ततः प्रत्यक्षफलदो मन्त्रो भवति शङ्कर ।
स्वर्णाधिद्रूपमाश्रित्य छायायां मनपानयं (?) ।
मां पश्यति मायकेन्द्र सर्व्वार्थेन कुलेश्वर ।

Colophon. इति निगमकल्पद्रुमे चतुर्दशः पटलः ॥ ॥ श्रीगुरुचरणे मम भक्तिरस्तु ।

विवरणम्--निगमकल्पद्रुमाभिधोऽयं कौलाचारविषयकस्तान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 43. नित्याषोडशिकाम्बुधिः । Nityāṣoḍaśikāmbudhiḥ. Substance, country made white paper, 10×5 inches. Folia, 185 (of which the last fol. is torn). Lines, 4-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

This work has been already noticed under the name of Tantra Rāja, see No. 26, and also noticed in the India Office Catalogue under the name of Kādimata tantra, No. 2538, page 854, part IV.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 44. नित्याषोडशिकाम्बुधिव्याख्यानम् । Nityāṣoḍaśikāmbudhivyākhyānam. Substance, country made colourless paper, 10×4 inches. Folia, 83. Lines, 13-19 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, worn out, and written by different hands. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the above mentioned work, entitled Setubandha, by Bhāskara, complete in eight chapters.

Beginning. श्रीमद्गुरुज्ञानानन्दनाथचरणकमलेभ्यो नमः ॥

श्रीगम्भीरविपश्चितः पितृरभूद् यः कोनमाम्बोदरे ।
विद्याष्टादशकस्य मर्म्मभिदभूद् यः श्रीनृसिंहाद् गुरोः ।
यस्य(श्च ?) शिवदत्तशुक्लचरणैः पूर्णाभिषिक्तोऽभवत्

सर्वे तां त्रिपुरावयीति मनुते तामेकनाथमयीं ॥ १ ॥
वामकेश्वरतंत्रस्थं नित्याषोडशिकार्णवे ।
पूर्व्वोत्तरचतुःशत्यौ व्याचष्टे भास्करः सुधीः ॥ २ ॥
नित्याषोडशिकार्णवनामनि तंत्रे शिवैकपरतंत्रे ।
अतिगहने फणिपदजं संचरितुमपि कः क्षमी मनुजः ॥ ३ ॥
यद्यप्यदमथापि तु पूर्वाचार्य्यैः प्रदर्शितं सेदम् ।
दृष्ट्वैव(?)स्फुरत्तु गुरुमतैरेव चरितास्मि बलात् ॥ ४ ॥
नित्याषोडशिकाम्भोधिः परं पारं यियासवः ।
विश्रामैरष्टभिर्युक्तां सेतुं बंधे मनोज्ञमम् ॥ ५ ॥
आप्रातः कामरूपाद्दिवमुतनद (?) प्रान्तताद्वा प्रतीचो
गांधारात् सिंधमाद्रीडस्यपुत्र (?) स्वरिताद्वा च सेतोरवाचः
आ केदाराद्दीचत्पविनगहनतः संति विद्वत्समाजा
ये ये तानेष यत्नः सुखयतु समस्तान् कृश्मनुबन्धगोष्टे ॥ ६ ॥
इह खलु निखिलजगाभिलषितो(?)यमेवं (नपर्णीयं ? सुखमेव पुरुषार्थः । तच्च ऋचिसमक्रदिसं चेति द्विविधकर्मेण कामभोगपदाङ्गमभिलष्यते। तदुभयसाधनत्वाद्धर्मो धर्म्मसाधनत्वादर्थोऽपि मनोभिर्लक्षित एवेति परस्परं तारतम्य भावापन्ना अपि पुरुषैरर्थ्यमानत्वाविशेषाच्चत्वारोऽपि पुरुषार्थ एव ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीभास्करीयौति नित्याषोडशिकाम्बुधिव्याख्याने सेतुबंधरूपे विश्रामः पंचमोऽभवत् ॥

विवरणम्—श्रीभास्करविरचितसेतुबन्धाभिधनित्याषोडशिकाम्बुधिव्याख्यानरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 45. नित्याषोडशिकार्णवः । Nityasodasikārnavaḥ. Substance country made, colourless paper, 12×4 inches. Folia, 28. Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1629. Appearance, very old, worn out, and torn in most parts. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work, entitled Nityāsoḍasikārṇava, complete in five chapters or paṭalas, by Vāmakeśvara.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीं नमो भगवत्यै ॥ * * योगिनीं शशिरूपिणीं । देवीं मंत्रमयीं + + + मातृका पीतरूपिणीं ॥ १ ॥ प्रणमामि महादेवीं मातृकां

परमेश्वरीं। कालहृल्लीलहृल्लीलकल्मनाशनकारिणीम् ॥ २ ॥ यदक्षरैक-मात्रेऽपि संसिद्धे स्पर्द्धते नरः। रवितार्क्ष्येन्दुकंदर्पशंकरानलविष्णुभिः ॥ ३ ॥ यदक्षरशशिज्योत्स्नामंडितं भुवनत्रयं वंदे सर्वेश्वरीं देवीं महाश्रीसिद्ध-मातृकां ॥४॥ यदक्षरमहासूत्र । । मृ.न .ये। ब्रह्माद्यादि—कटाक्षांतं तां वंदे सिद्धरूपिणीम् ॥ ५ ॥ यदेकादशमाधारबीजं कोणत्रय । । । कटा-क्षांतजगद्यापि दृश्यते ॥ ६ ॥

End. *Not legible.*

Colophon. इति श्रीवामकेश्वरतंत्रे नित्याषोडशकार्णवे विद्याव्याप्तिसंदर्शनं चतुर्थं पटलं ॥

विवरणम्—नित्याषोडशिकार्णवाख्योऽयं तान्त्रिकनिबन्धः।

No. 46. नित्योत्सवनिबन्धः। Nityotsavanibandhaḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 11. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A Tāntrika work, compiled from Paraśurāmasūtra, Vaiśampāyana saṁhitā, Sārasaṁgraha, and Bhargavatantra, treating of Dīkṣā, pūjā, &c., by Umānanda-nātha. This codex contains only the first chapter of the work.

Beginning. श्रीमहागणपतये नमः। श्रीपरदेवतायै नमः। श्रीगुरवे नमः।

नत्वा नाथपरंपरां शिवमुखां विघ्नेश्वरं श्रीमहा-
राज्ञीं तन्मसिवां तदीयपृतनानाथां तदंतः परां।
एषामावृतिदेवताः परिचतान्रश्मिव्रजांश्चित्तरान्
वीरांश्च प्रणत्य निबध्नमिदं नाथापि नित्योत्सवं ॥ १ ॥
श्रुत वमता शर्मार्नवतारेणाकृतस्य पठेन।
प्रत्यर्थिकल्पसूत्रं पीत्वा रामण्य र नन्दितोऽयं ॥ २ ॥
काश्मीरीन्नान् देशमेत्य कादियज्ञविद्यारणा।
नाथेन भासुरानंदनाथेनैषाश्च योजितः ॥ ३ ॥
यस्यादृष्टो नास्ति भूमंडलाशा
यस्या दाक्षी विद्यते न क्षितीशः।
यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यै-
र्यस्याकारः सपरा शक्तिरेव ॥ ४ ॥

भगुरामभत आलदामग्रप्रसरस्य मे विजयेष्ट ।
पार्थिवमीक्रधुर्याणां गुरुचरणस्मरणमेव मार्गाकरं ॥ ५ ॥
आरंभतरुणयौवनप्रौढतदंतोत्मनानवस्थादौः
सर्वादितस्त समभिक्रासैराश्रितेह विश्रांतिः ॥ ६ ॥
येषु दीक्षागणाग्रयोग्यामाक्रीडोपराक्रमाः ।
सामान्यच क्रमोऽन्यथा क्रमेण प्रतिपादिताः ॥ ७ ॥
प्रतिपाद्येषु गुरुत्वमंगतान्यत्र यद्भवेत् ।
तत्सर्वं श्रीगुरुप्रोक्तं रहस्यार्थोऽधिगम्यतां ॥ ८ ॥
नान्योपसंहृतैरंगैः प्रयुंजानस्य मे क्रमात् ।
भ्रम (भम ?) प्रमादस्खलितं समादधतु तद्विदः ॥ ९ ॥
सूत्रसंसूचितानुक्तविरुद्धांगीति कथ्यता ।
तंत्रांतरात् संप्रदायादप्युक्तेह क्वचित् क्वचित् ॥ १० ॥
इह क्रमाणां सर्वेषां श्रीक्रमः प्रकृतिर्मतः ।
अतिदिश्य तमन्यत्र विशेषस्तु निरूप्यते ॥ ११ ॥
ग्रंथोऽर्थिनः साधकस्य सांगे श्रीसुंदरीक्रमे ।
आवश्यकत्वात् प्रथमे दीक्षाविधिरुदीर्यते ॥ १२ ॥

End. नास्ति

Colophon. इति श्रीभासुरानंदनाथचरविंद (चरणारविंद ?) मिलिंदायमानमानसेनो-मानदनाथे (?) निर्मितेऽस्मिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि (?) नित्योत्सवनिबंधे दीक्षासमारंभनिरूपणोनामारंभोल्लासः प्रथमः संपूर्णः ॥ श्री ॥

विवरणम्—नित्योत्सवाभिधः कश्चित् तांत्रिकःनिबंधविशेषः श्रीउमानंदनाथविरचितः ।

No. 47. पार्थिवलिङ्गपूजाविधिः । Parthivalingapūjāvidhiḥ. Substance, country made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 6-8 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the worship of the earthen image of God Śiva, compiled from Rudrayāmala and other Tāntrika works. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीं नमः शिवाय । अथ पार्थिवलिंगपूजाविधि-र्लिख्यते । अस्य श्रीपार्थिवेश्वरचिंतामणिविद्यामंत्रस्य निषद्धानुषङ्कर्षा

ब्रह्मा ऋषिः कामदुघा देवता गायत्रीच्छंदः श्रीप्रवरदस्वरूपिणी पार्थिवेश्वर-चिंतामणिर्देवता ओं ह्रीं बीजं ह्रीं शक्तिः नम कीलकं ममाभीष्टसिद्धर्थे जपे विनियोगः ॥ ओं ह्रीं ह्रीं सर्व्वज्ञानाय शिवाय अंगुष्ठाभ्यां नमः। ओं ह्रीं ह्रीं सर्व्वतृप्ताय शिवाय तर्ज्जनीभ्यां नमः। ओं ह्रीं ह्रीं नित्यसुप्तशक्ति-शिवाय मध्यमाभ्यां नमः। ओं ह्रीं ह्रीं सर्व्वज्ञानशक्तये अनामिकाभ्यां नमः। ओं ह्रीं ह्रीं नित्यानंदशक्तये कनिष्ठाकाभ्यां (?) नमः॥ ओं ह्रीं ह्रीं अनंतशक्तिशिवाय करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। एवं हृदयादिषडंगं। कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेंद्रहारं॥ सदा रमंत हृदयार-विंदे (न्दे ?) भवं भवानीशमहं नमामि॥ १॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम् - शिवपूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः।

No. 48. पुरश्चरणरसोल्लासः। Puraścaraṇarasollāsaḥ. Substance, country made colourless paper, 18×4 inches. Folia, 10. Lines, 11×13 in a page. Character, Nagara. Date, Śaka 1686. Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work, in the form of a dialogue between Pārvatī and Mahadeva, on acquiring proficiency in mantras and on the practice of Purascarana, which is a kind of worship, entitled Purascaraṇollāsa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 453.

Beginning. ओं श्रीनाथगुरवे नमः॥

देव्युवाच।

देवपूज्य महाबाहो संसारार्णवतारक।

रहस्यं देवदेवेश पुरश्चरणकर्म्मणः॥

अतिगोप्यं महागुह्यं हृदये विद्यते तव।

कृपया कथयेशान अनुग्राह्याप्यहं यदि॥

श्रीदेव उवाच।

अतिगुह्यं महत्पुण्यं सारात्सारं शुचिस्मिते।

सुषुम्नागर्भमध्यस्थं सर्व्वयोगमयं प्रिये॥

पुरश्चरणरसोल्लासं तन्त्रं ब्रह्ममयं सदा ।
यत्कृत्वा साधकौ याति दुर्लभं परमं पदम् ॥
अचिन्त्यमनघं तत्त्वं सदा हृदि मम स्थितम् ।
एतत्तन्त्रमविज्ञाय पुरश्चर्यां करोति यः ।
स भ्रष्टः स च पापिष्ठः कथं सिद्धिमवाप्नुयात् ।
एतत्तन्त्रानुसारेण पुरश्चर्यां करोति यः ॥
स सिद्धः सगणः सोऽपि स च विष्णुर्न संशयः ॥
दिव्यं वीरं गुरुं मत्वा दीक्षां कृत्वा विचक्षणः ।
ततः समाहितो भूत्वा पुरश्चर्यां करिष्यति ॥
किं तस्य ध्यानपूजायां तस्य सिद्धिरदूरतः ।
न च दीक्षापरं ज्ञानं न च दीक्षापरं तपः ॥
न च दीक्षासमः कामस्तस्माद्दीक्षा गरीयसी ।
दीक्षायां चक्षणापाङ्गे न कालनियमः क्वचित् ॥
सद्गुरोर्दर्शनेनैव सुखपक्षे उपस्थितम् ॥
शिष्यमाहूय गुरुणा कृपया दीयते यदि ।
तदा नासादिकं भद्रे न विचार्यं न चान्यथा ॥
गुरोर्दर्शनमासाद्य दीक्षाकालं विचारयेत् ।
तत्क्षणाच्चक्षणापाङ्गे स शिष्यः पातकी भवेत् ॥
अन्ते च चक्षणापाङ्गे रौरवं नरकं व्रजेत् ।
गुरोराज्ञां मूर्द्ध्नि कृत्वा दीक्षां कुर्य्याद्विचक्षणः ।
न तत्र कालनियमो न होमं श्राद्धमेव वा ॥
भुक्त्वा मनोरमान् भोगान् ततो मोक्षपुरं व्रजेत् ।
नहि भोगं विना देवि जायते मोक्षमव्ययम् ।
अतएव महेशानि कृत्वा भोगं सुदुष्करं ।
महामोक्षं ततो गत्वा शिवशक्तिमयो भवेत् ॥
शिवशक्तिमयं यत्तु महामोक्षं तदुच्यते ।
महामोक्षं विना देवि महाज्ञाने न युज्यते ॥
अनन्तशक्तिसयुक्तं महामोक्षं नगात्मजे ।
दशनेत्रयुतो देवि यदाहं नगनन्दिनि ।
तदैवाहं वरारोहे भवामि सुरपूजिते ॥
तदैव सहसा देवि शिवोऽहं नान्यथा क्वचित् ।
यदा भवाम्यहं देवि रहितो दशचक्षुषा ।

सदैव सहसा भद्रे मायातमात्रतरं सदा ॥
कलारूपेण सा देवी ईश्वरी ब्रह्मरूपिणी ।
यदि भाग्यवशाद्देवि तस्य विद्या च सिध्यति ॥
श्रीगस्य पूर्व्ववद्देवि किञ्चिद्भवति भारते ।
इति ते कथितं सर्व्वं तव स्नेहाद्वरानने ।
न देयं कस्यचिद्भद्रे यदीच्छेदात्मनो हितम् ॥

Colophon. इति पुरश्चरणरसोल्लासे देवीश्वरसंवादे दशमः पटलः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥
श्रीरस्तु मयि लेखके सदा । शकाब्दाः १६८६ ॥

विवरणम्—पुरश्चरणरसोल्लासाभिधः पुरश्चरणविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 49. प्रबोधमिहिरोदयः । Prabodhamihirodayah. Substance, foolscap paper, 12×4 inches. Folia, 205. Lines, 2 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, but written by different hands. Prose. Not correct. Complete.

A treatise on knowledge, compiled from several Tāntrika, Smārta, and Paurāṇika works, entitled Prabodhamihirodaya, by Rāmeśvara Tattwānanda, a kāyastha of the Mitra family. Complete in eight chapters. In the first chapter, false knowledge (अज्ञान) is refuted. The second chapter treats of cause, action and actor, the third dwells on Parabrahma, the fourth on the creation, existence, and destruction of the universe, the fifth on Jiva, the sixth on Brahmavidyā, the seventh on worship, and the eighth on Ācāra. The authorities quoted in the book are Rudrayāmala, Tattwayāmala, Viṣṇupurāṇa, Gitā, Uttaragīta, Kulārṇavatantra, Yogavāśiṣṭha, &c.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ॥
सच्चित्कमलमध्यविद्वंसपीठकृतासनं ।
ब्रह्मविष्णुशिवाकारं श्रीगुरुं सततं भजे ॥
कल्याणसन्ने ।
सहस्रदलपङ्कजे शकलशीतरश्मिप्रभं ।
वराभयकराम्बुजं विमलपुष्पगन्धोदयं ।
प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं ।
स्मरेत् शिरसि हंसगं तदविधानपूर्व्वं गुरुम् ॥

ब्रह्मरन्ध्रसरसीरुहोदरे नित्यलग्नमवदातमद्भुतम्।
कुण्डलीविवरकाण्डमण्डितं द्वादशार्णसरसीरुहं भजे।
तस्य कन्दलितकर्णिकापुटे क्लृप्तरेखमकथादिरेखया।
कोणलक्षितहलक्षमण्डलीभावलक्ष्यमबलालयं भजे।
तत्पुटे पटुतडित्कडारिम-
स्पर्द्धमानमणिपाटलप्रभं।
चिन्तयामि हृदि चिन्मयं वपु-
र्विन्दुनादमणिपीठमण्डलम्॥
ऊर्द्धमस्य हुतभुक्शिखात्रयं
तद्विलासपरिवृंहणास्पदं।
विश्वघस्मरमहोच्चिदोत्कटं
व्यामृशामि युगमादिहंसयोः॥

तत्त्वयामले।

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
तस्मिन् तुष्टे तु संतुष्टा ब्रह्मविष्णुशिवादयः।
आचार्य्यं मां विजानीयान्नावमन्येत कर्हिचित्।
न मर्त्यबुद्ध्याऽसूयेत सर्वदेवमयो गुरुः॥

* * * *

अथ तत्त्वज्ञानार्थं सकलशास्त्रतात्पर्य्यसाधा-
रणार्थग्रहः सर्वाभिमतीहितादर्थं प्रकटीक्रियते॥
संसारे विषयागारे दम्भादिकण्टकावृते।
अज्ञानतिमिराच्छन्ने कस्य न स्यादमार्गगः॥
अतः प्रवृत्ते शास्त्रान् सर्वाभिमीहितोदयः।
यस्य प्रकाशमात्रेन (?) सन्मार्गदर्शनं भवेत्॥
अवकाशाष्टके नास्य प्रदीपे पूर्णता भवेत्।
तत्रावकाशः प्रथमः भ्रमज्ञाननिवारणः।
कारणस्य च कार्य्यस्य कर्त्तुश्चैव विवेचनं।
द्वितीयः परमेशस्य निर्णयस्तु तृतीयकः।
ब्रह्माण्डजन्मसंस्थानसंहाराणां विनिर्णयः।
अवकाशश्चतुर्थोऽत्र पञ्चमो जीवसंस्थितः।
षष्ठावकाशकश्चात्र ब्रह्मविद्याविनिर्णयः।

अभ्यर्चनविधानञ्च सप्तमः परिकीर्त्तितः ।
आचारश्चाष्टमः प्रोक्तो भावेन परिनिश्चितः ॥
अवकाशाष्टकाः प्रोक्ताः प्रबोधमिहिरोदये ।
अज्ञानतिमिरध्वंसान्मुक्तिमार्गो भवत्यसौ ।
* * शास्त्रारम्भं कृत्वा तदर्थं प्रतिजानीते ।
वक्ष्येऽहं सर्व्वशास्त्राणां सिद्धान्तं ज्ञानकारणं ।
प्रमाणिकं गतं चार्थं सिद्धान्तं सर्व्वसम्मतम् ॥

End. वेशे नागाङ्कवागीन्दु (१५९७, शक) विंशतिवासरे ।
साधकानां हितार्थेन संग्रहः पूर्णतां गतः ॥
कामदेवमोहनासीत (?) कुलीनः सर्व्वशास्त्रवित् ।
तत्पुत्रो नन्दनः श्रीमान् कुलतन्त्रविशारदः ।
राजेन्द्ररघुनाथाचौ (?) तत्सुतौ पुण्यभाजनौ ।
रघुनाथसुतश्रीमान् मिश्रो रामेश्वरः स्वय ।
सम्वीक्ष्य मोहमग्नानां मनुजानां दुराशयं ॥
आत्मनः प्रकृतिं चोक्ता स्तम्भितश्च धावतां ।
सन्मार्गदर्शने तेषां प्रबोधमिहिरोदयम् ॥
सारमाकृष्य शास्त्राणामकरोत् कृपया भुवि ॥

Colophon. इति तत्त्वानन्दप्रकटीकृते प्रबोधमिहिरोदये आचारविवरणं नामाष्टावकाशः ।
इति विन्ध्यपुरवास्तव्यसर्व्वविद्यामहामहोपाध्यायश्रीऊतर्कवागीशभट्टाचार्य्य-चरणानुगृहीतः कायस्थमिश्ररामेश्वराख्यतत्त्वानन्देन प्रकटितं सकलशास्त्र-तात्पर्य्यसाधारणोमयहं तत्त्वज्ञानप्रदायकं प्रबोधमिहिरोदयं समाप्तम् ॥ ० ॥

विवरणम्—प्रबोधमिहिरोदयनामकश्रीरामेश्वरमिश्रतत्त्वानन्दविरचितोऽयं ज्ञानविषयकोऽयं प्रबन्धः ।

No. 50. प्रपञ्चसारसंग्रहः । Prapañcasārasaṁgrahaḥ. Substance, country-made white paper, 14×5 inches. Folia, 54. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A digest of Tāntrika religious duties by Gīrvāṇendra.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नत्वा श्रीशङ्कराचार्यमभरेन्द्रयतीश्वरम् ।
कुर्वे प्रपञ्चसारस्य सारसंग्रहमुत्तमम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् —तान्त्रिकपूजादिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 51. भूतडामरतन्त्रम् । Bhūtaḍāmaratantram. Substance, country made colourless paper, 10×4 inches Folia, 16 Lines, 4-7 in a page Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, worn out, and torn in parts Verse. Not correct. Incomplete.

One of the sixty-four original Tantras. It has been very largely quoted by Tāntrika compilers, but complete MSS. of the work are exceedingly rare and its extent is unknown. The codex under notice contains the sixth patala only. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1598. See also the India Office Catalogue, No. 2551, p. 863, part IV.

Colophon. इति षष्ठ (?) पटलः ।

विवरणम् —भूतडामराभिधोऽयं सुप्रसिद्धस्तान्त्रिकनिबन्धः ।

No. 52. पञ्चचक्रपूजनम् । Pancacakrapūjanam. Substance, country made white paper, 4×2 inches. Folia, 3. Lines, 5-7 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Verse, Not correct. Incomplete

A part of the Rudrayāmala on the worship of Cakras or circles, which are five in number, viz., Rāja, Mahā, Deva, Vira and Pasu.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पंचचक्र पूजेन विचार (?)

देवदेव जगन्नाथ सर्वविद्याविशारद ॥
कौलिकानां (?) हितार्थाय चक्रभेदं वद प्रभो ॥
ईश्वरोवाच ।
चक्रं पंचविधं प्रोक्तं शास्त्रे रुद्रयामले ।
विधिना पूजयच्चक्रं सौख्यमोक्षफलोदयं ॥

राजचक्रं महाचक्रं देवचक्रं तथापरं ।
विर (?) चक्र चतुर्थं (?) स्यात् पद्मचक्रं च पंचमं ॥
पूजाद्रव्यं राजचक्रे वदामि शृणु पार्वति ।
चतुर्वर्णा षोडश वर्षा (?) सुरूपा सुमनोहरा ॥ ४ ॥
तदभावे कुमारी च या काचिद्विधिनार्चयेत् ।
शवनि (?) योगिनी चैव रजकी श्वपची (?) तथा ॥ ५
कैवर्त्तकसमुत्पन्ना पंचशक्तिकदाहृता ॥
एता (?) प्रशस्ता सर्व्वासु साधकेन नियोजिता ॥ ६ ॥
ऋतुमंवाभिषेकासु सर्व्वकामफलप्रदा ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पद्मचक्रपूजनविषयकोऽयं निबन्ध: ।

No. 53. भगवतीपूजाविधि: । Bhagavatīpūjāvidhiḥ. Substance, country made white paper, 8×5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 42. Lines, 12-13 in a page. Character, Nagara. Date. ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

A guide to the worship of the Goddess Durgā. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ अथ श्रीगणपीठपूजा: । सामान्यार्घोदकेन श्रीचक्रमभ्युक्ष्य स्ववामत: पीठोपरि ४ श्रीगुरुपादुकाविद्यामूलार्थे श्रीअमुकानन्दनाथ सर्व्वाधारादारभ्यादितत्त्वादिसमृपातालस्वभावनार्थोपर्युपरि ॥ ४ ॥ ४ ॥ मं मंडूकाय नम: । ४ । कां कालाग्निरुद्राय नम: ॥ मू मूलप्रकृत्यै नम: । ४ । कं कूर्माय नम: ॥ ४ ॥ अं अनंताय नम: ॥ ४ ॥ वं वराहाय नम: तदुपरि ४ । पृं पृथिव्यै नम: पृथिव्या ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीभगवतीपूजाविषयकोऽयं निबन्ध: ।

No. 54. **महाशैवतन्त्रम्।** Mahāśaivatantram. Substance, country-made colourless paper, 14 × 6 inches. Folia, 48. Lines, 12-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete (a part only).

A part of the Mahāśaivatantra, entitled Ākāśabhairavakalpa, on the greatness and worship of Goddess Śūlinī (Durgā), spoken by Śiva at the request of Nārada. Complete in 20 chapters.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः। दचिणार्त्तिरूप (दचिणामूर्त्तिरूप ?) गुरुभ्यो नमः ॥

कैलासाद्रेस्तु शिखरे नानाहृद्यमनोहरे ॥ १ ॥
नानापचिगणामोदे नानापचिविनादिते ॥
नानाम्रगकुले दिव्ये नानाजननिषेविते ॥ २ ॥
सहकारोडवोदृष्टसरोवनसमन्विते ।
अमरप्रवरावासे सिद्धगंधर्व्वसेविते ॥ ३ ॥
मंत्री * * पःसिद्ध (मंत्रौषधतपःसिद्ध ?) मुनिवर्यनिषेविते।
कल्पद्रुमहालक्ष्मीहासदघटस्य वै।
नानारत्नविचित्राभिस्तूले कांचनविष्टरे ॥ ४ ॥
आस्थे (?) तत् पुष्पमालाभिविस्तृते सत्कृते शुभे ।
आसीनं तु महादेव देवदानवपूजितम् ॥ ५ ॥
उपास्यमानं मुनिभिर्भक्तिनम्रशिरोधरैः।
कृपया परया युक्तं त्र्यचिणं सचिणं हरं ॥ ६ ॥
प्रणम्य दंडवद्भूमौ नारदः प्राह तं वचः।
भगवन् श्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं शूलिनीमनोः ॥ ७ ॥
किं वर्णोऽस्य किमंगं च किं रूपं मंत्रिणो मुनिः।
किं विधिः किं करः किं च किमुद्धारं किमात्मकम्।
सर्व्वेषामपि मंत्राणां हृदयं वेत्थ शङ्कर।
त्वत्तः श्रुतं मया सर्व्वं यद्गुह्यं तु सुगोपनम् ॥ ८ ॥
आस्तिकस्य प्रपन्नस्य ब्रूहि शङ्कर विस्तरात्।

शंकरोवाच (?)।

साधु पृष्टं त्वया ब्रह्मन् साधकानां हितैषिणं (?) ॥ १० ॥
वक्ष्ये दाचिण्यभावत्वादक्षयं फलमश्नुते ॥
प्रतीकारक्षयकरं स्वरचाकरमुत्तमम् ॥ ११ ॥
आत्मसंपत्करं नित्यं सर्व्वव्याधिमहारिपुं।

ज्वरभूतमहातंकनिर्म्मूलनकरं परम् ॥ १२ ॥
ज्ञानमात्रेण सर्व्वेषां विमुक्तिफलदं मुने ।
अज्ञात मुनिभिः श्रेष्ठ देवैश्चापि समाहितैः ॥
मुने मन्वंतरे * * पुनर्विप्रस्य नाम च ।
अविज्ञातं सुदुर्गाद्यैर्भगवद्भक्तिवर्ज्जितैः ॥ १४ ॥
अतिगुह्यतमं साध्वी समाहितमनाः शृणु ॥

End.

एककाके समारूढ़े त्वन्यैर्मेवारिभिर्यथा ।
आगता यदि तत् कार्य्यं मैवद्वदेषद्गतथा ॥
शुभाशुभेषु सर्व्वेषु वायसा बहवस्तथा ॥
आगताश्चेत् तथैवैतत् फलमाप्नोत्यसंशयः (?)
काकागमनतः पूर्व्वमन्यपचि (?) समागतः ।
अनर्थनिश्चितं तेषां मासात्तस्य दैविकं (?) ॥
शिघ्रवया वायसेन पचिणोन्ये समागताः ।
यदि गच्छंति तत् कार्य्यं सोपाधिकमितीरितम् ॥
आगत्य शिवसंतस्ते न गच्छंति शिवाश्रया ।
विपत्तैस्तस्य (?) तत् कार्य्यं न सिध्यति कदाचन ॥
यथाचिराद् गृहीतं (?) तत् तथाकालेन सिध्यति ॥
एवमन्यैश्च विविधैर्नानाशास्त्रोक्तलक्षणैः ।
परीक्ष्य सकलं मंत्री सर्व्वकार्य्याणि साधयेत् ॥
संताने भोगभोग्ये रिपुगतविजये राजकार्य्येऽर्थलाभे
नानाकार्य्येष्वभीष्टे कलयतु मतिमान् वायसैः सूचितानि ॥
चिह्नान्यालोक्य सूक्ष्मं सुलभमसुलभं वीतदोषं सदोषं
मिचारिक्रांतमन्यद्बहुगुणजनितं दैविकं भौतिकं च ॥

Colophon. इति श्रीमहाशैवतंत्रे ह्वक्तिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे उमा-महेश्वरसंवादे दुर्गाविघ्नचालनविधाने शुभाशुभसूचकवायसबलिविधानं नाम विंशांऽदेशः ॥ श्रीगुरुदक्षिणामूर्त्तये नमः ॥ शिव शिव ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् महाशैवतन्त्रस्याकाशभैरवकल्पाख्यांशविशेषो वर्त्तते ।

No. 55. महानिर्व्वाणतन्त्रम् । Mahānirvāṇatantram. Substance, country-made yellow paper, 16×4 inches. Folia, 111. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

An original Tāntrika work and the most revered of all the Tantras attributed to Mahādeva. The codex under notice contains only the first half of the text in 14 chapters. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 289.

Beginning. ओँ नमः परदेवतायै ॥

गिरीन्द्रशिखरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।
नानावृक्षलताकीर्णे नानापक्षिरवैर्युते ।
सर्व्वर्त्तुकुसुमामोदमुदिते सुमनोहरे ।
शैत्यसौगन्ध्यमान्द्याख्यमरुद्भिरुपवीजिते ।
अप्सरोगणसंगीतकलध्वनिनिनादिते ।
स्थिरच्छायाद्रुमच्छायाच्छादिते स्निग्धमञ्जुले ।
मत्तकोटिल (कोकिल ?) सन्दोहसंघुष्टविपिनान्तरे ।
सर्व्वदा स्वगणैः सार्द्धं ऋतुराजनिषेविते ।
सिद्धचारणगन्धर्व्वगाणपत्यगणैर्वृते ।
तत्र मौनधरं देवं चराचरजगद्गुरुं ।
सदाशिवं सदानन्दं करुणामृतसागरं ॥
कर्पूरकुन्दधवलं शुद्धसत्त्वमयं विभुं ।
दिगम्बरं दीननाथं योगीन्द्रं योगिवल्लभम् ।
* * * *
सर्व्वेषां हितकर्त्तारं देवदेवं निरामयं ।
प्रसन्नवदनं वीक्ष्य लोकानां हितकाम्यया ।
विनयावनता देवी पार्व्वती शिवमब्रवीत् ,

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ मन्नाथ करुणानिधे ।
त्वदधीनास्मि देवेश तवाज्ञाकारिणी सदा ॥
विनाज्ञया मया किञ्चिद्भाषितं नैव शक्यते ।
कृपावलिश्री मयि चेत् स्नेहोस्ति यदि मां प्रति ।
तदा निवेद्यते किञ्चित् मनसा यद्विचारितम् ॥

तदन्यः संशयस्यास्य कश्चिल्लोक्या महेश्वर।
छेत्ता भवितुमर्हो वा सर्व्वज्ञः सर्व्वशास्त्रवित्॥

श्रीसदाशिव उवाच।

किमुच्यते महाप्राज्ञे कथ्यतां प्राणवल्लभे।
यदकथ्यं गणेशेऽपि स्कन्दे सेनापतावपि॥
तवाग्र कथयिष्यामि सुगोप्यमपि यद्भवेत्।
किमस्ति त्रिषु लोकेषु गोपनीय तवाग्रतः॥
मम रूपासि देवि त्वं न भेदोस्ति त्वया मम॥
सर्व्वज्ञापि न जानासि अनभिज्ञेव पृच्छसि।
इति देववचः श्रुत्वा पार्व्वती हृष्टमानसा।
विनयावनता देवी परिपृच्छसि (?) शङ्करम्॥

श्रीआद्योवाच।

भगवन् सर्व्वभूतेश सर्व्वधर्म्मविदांवर।
कृपावता भगवता ब्रह्मान्तर्यामिना पुरा॥
प्रकाशिताश्चतुर्व्वेदाः सर्व्वधर्म्मोपबृंहिताः।
वर्णाश्रमादिनियमा यत्र वेदे प्रतिष्ठिताः।
तदुक्तयोगयोगाद्यैः कर्म्मभिर्भुवि मानवाः।
देवान् पितॄन् प्रीणयन्तः पुण्यशीला. कृते युगे॥
* * * * * *

आयाते पापिनि कलौ सर्व्वधर्म्मविलोपिनि।
दुराचारे दुष्प्रपञ्चे दुष्टकर्म्मप्रवर्त्तके।
न वेदाः प्रभवन्त्यत्र स्मृतीनां स्मरणं कुतः।
नानेतिहासयुक्तानां नानामार्गप्रदर्शिनां।
बहुनानापुराणानां विनाशो भविता विभो॥
तदा लोका भविष्यन्ति धर्म्मकर्म्मबहिर्मुखाः।
उत्शृङ्खला (?) मदोन्मत्ताः पापकर्म्मरताः सदा॥
कामुका लोलुपाः क्रूरा निष्ठुरा दुर्मुखाः शठाः।
स्वल्पायुर्मन्दमतयो रोगशोकसमाकुलाः।
* * * * *

युगधर्म्मप्रभावेन स्वभावेन कलौ नराः।
भविष्यन्त्यतिदुर्वृत्ताः सर्व्वथा पापकारिणः।

तेषामुपायं देवेश कृपया कथय प्रभो ॥
आयुरारोग्यवर्चसं बलवीर्य्यविवर्द्धनम् ।
विद्याबुद्धिप्रदं नृणामप्रयत्नशुभङ्करम् ॥
येन लोका भविष्यन्ति महाबलपराक्रमाः ।
शुद्धचित्ताः परहिता मातापित्रोः प्रियङ्कराः ।
स्वदारनिरताः पुरुषाः परस्त्रीषु पराङ्मुखाः ।
देवतागुरुभक्ताश्च पुत्रस्वजनपोषकाः ।
ब्रह्मज्ञा ब्रह्मविद्याश्च ब्रह्मचिन्तनमानसाः ।
सिद्ध्यर्थं लोकयात्रायाः कथयस्व हिताय यत् ।
कर्त्तव्यं यदकर्त्तव्यं वर्णाश्रमविभेदतः ।
विना त्वां सर्व्वलोकानां कस्त्राता भुवनत्रये ॥ ० ॥

End. इति ते कथितं देवि सर्व्वधर्म्मविनिर्णयः ।
महानिर्व्वाणतन्त्रस्य पूर्व्वार्द्धं कौलपावनम् ॥

* * * * *

परार्द्धमस्य यो वेत्ति स सर्व्वज्ञो न संशयः ।
परार्द्धसहितं ग्रन्थमेनं जानन्हरो भवेत् ॥
त्रिकालवार्त्तां त्रैलोक्यवार्त्तान्तं कथितुं क्षमः ।
सन्ति तन्त्राणि बहुधा शास्त्राणि विविधान्यपि ।
महानिर्व्वाणतन्त्रस्य कलां नार्हन्ति षोड़शीम् ।
महानिर्व्वाणतन्त्रस्य माहात्म्यं किं ब्रवीमि ते ।
विदित्वैतन्महातन्त्रं ब्रह्मनिर्व्वाणमाप्नुयात् ॥०॥

Colophon. इति श्रीमहानिर्व्वाणतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे सर्व्वधर्म्मनिर्णयसारे श्रीमदाद्यासदाशिवसम्वादे पूर्व्वकाण्डे शिवलिङ्गस्थापनचतुर्व्विधावधूतविवरणकथनं नाम चतुर्द्दशोल्लासः ॥*॥०॥

विवरणम्—महानिर्व्वाणतन्त्रं नाम खण्डद्वयविभक्तं वर्त्तते। अत्र पूर्व्वार्द्धमात्रं वर्त्तते, तत्र च चतुर्द्दशोल्लासाः सन्ति। तत्र प्रथमोल्लासे कलिकालाधःपतितजीवनिस्तारोपायविषयको भगवत्याः महादेवं प्रति प्रश्नः। २ये महादेवस्य परब्रह्मोपासनक्रमविषयकमुत्तरम्। ३ये परब्रह्मोपासनकथनम्। ४र्थे प्रकृतिसाधनोपक्रमः। ५मे मन्त्रोद्धारसंस्कारादयः। ६ष्ठे श्रीपात्रस्थापनहोमचक्रानुष्ठानकथनं। ७मे कुलतत्त्वकथनं। ८मे वर्णाश्रमाचारकथनं। ९मे कुशण्डिकादशविधसंस्कारविधिकथनं। १०मे वृद्धिश्राद्धादिपूर्णाभिषेककथनं। ११शे स्वपरानिष्टजनकपापप्रायश्चित्तकथनं। १२शे सनातनव्यवहार-

कथनं १३शे वास्तुग्रहयागअन्नाशयादिदिवसहृदामसविष्टंप्रतिष्ठादिकथनं, १४शे शिवलिङ्गस्थापन-चतुर्विधजवभूतविवरणकथनं। तस्मिदं वङ्गानुवादसहितं समुद्रितमभवत्।

No. 56. **मन्त्रमहोदधिः।** Mantramahodadhiḥ. **Substance,** country-made white paper, 12×4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 181. Lines, 8-17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

An exposition of Tāntrika worship, complete in 25 chapters or taraṅgas, by Mahīdhara, son of Nāṭṭu Bhaṭṭa, and grandson of Ratnākara, a commentator of the white Yayurveda, under the patronage of Rājā Lakṣmi Nrisiṁha. See the Catalogue of the India Office, Nos. 2576, 2577, p. 885, part IV. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 1256.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

प्रणम्य लक्ष्मीनृहरिं महागणपतिं गुरुं।
तंत्राण्यनेकान्यालोक्य वक्ष्ये मंत्रमहोदधिं॥ १॥
प्रातरुत्थाय शिरसि ध्यात्वा गुरुपदाम्बुजम्।
आवश्यकं विनिर्वर्त्य स्नातुं यायात् सरित्तटे॥ २॥
श्रोतेन विधिना स्नात्वा मंत्रस्नानं समाचरेत्।
स्मार्तसंध्यां मत्रसंध्यां कृत्वा देवं विचिंतयेत्॥
गृहद्वारमथागत्य द्वारपूजां समाचरेत्।
द्वारं वस्त्राम्बुना प्रोक्ष्य गणेशं चोर्द्धतो यजेत्॥ ४॥
महालक्ष्मीं दक्षभागे वामभागे सरस्वतीं।
पुनर्दक्षे यजेद्विघ्नं गङ्गाञ्च यमुनामपि॥ ५॥
पुनर्वामे क्षेत्रपालं स्वःसिंधुयमुने अपि।
पुनर्दक्षे तु धातारं विधातारं च वामतः॥ ६॥
तद्वच्छ्रियौ शंखपद्मौ ततोऽर्च्ये द्वारपालकाम्।
द्वारपूजा (?) विधायेत्थं प्रविश्यार्च्चनमंदिरम्॥ ७॥
उपविश्यासने नत्वा गणेशगुरुदेवताः।
प्राणानायम्य तारेण पूरककुंभकरेचकैः॥ ८॥

वाविंशता चतुःषष्ट्या क्रमात् षोडशसंख्यया ।
देवार्चायोग्यताप्राप्त्यै भूतशुद्धिं समाचरेत् ॥ ३ ॥

End.

विलोक्य नानातंत्राणि प्रार्थितो द्विजसत्तमैः ।
स्वमतेरनुसारेणाकार्षं मंत्रमहोदधिम् ॥ ४ ॥
भूतशुद्धिस्तथाप्राणप्रतिष्ठा न्यसनं लिपेः ।
पुरश्चर्या होमविधिस्तर्पणाद्य ईरितं (?) ॥ ५ ॥
द्वितीयोर्म्मौ गणेशस्य मन्त्राः सम्यक् समीरिताः ।
काली काली भेदनीना (?) सुमुखीति तृतीयके ॥ ६ ॥
तारा तुरीये संप्रोक्ता ताराभेदास्तु पंचमे ।
षष्ठे तरंगे कथिता छिन्नमस्ता शवर्य्यपि ॥ ७ ॥
स्वयंवरा मधुमती प्रमोदा च प्रमोदया ।
बं * बंधनहारीति सप्तमे वररूपिणी ॥ ८ ॥
तथा भेदाश्च वाराही ज्येष्ठा कर्णपिशाचिनी ।
स्वप्नेश्वरी च मातंगी वाणेशी मदनेश्वरी ॥ ९ ॥
अष्टमे विस्तरात् प्रोक्ता बाला बालभिदा अपि ।
नवमे त्वन्नपूर्णोक्ता तद्भेदा मोहना द्विजाः ॥ १० ॥
ज्येष्ठ-लक्ष्मीरवमंत्रा उक्ता प्रत्यंगिरादिह (?) ।
दशमे वगला प्रोक्ता वाराहीद्वितयं तथा ॥ १२ ॥
श्रीविद्यैकादशे प्रोक्ता द्वादशे तु तदावृतिः ।
त्रयोदशे तु हनुमान् विस्तरात् प्रतिपादितः ॥ १३ ॥
चतुर्दशे नारसिंहो गोपालो गरुडोपि च ।
अथ पंचदशे मर्य्यो भौमो जीवः सितो मुनिः ॥ १४ ॥
षोडशोर्म्मौ महामृत्युं जयो रुद्रो धनेश्वरः ।
जाह्नवी मणिकर्णीति प्रोक्ता सप्तदशेऽर्ज्जुनः ॥ १५ ॥
अष्टादशे कान्तराविर्य्यडिकाश्च नवाक्षरः ।
एकोनविंशे चरणायुधः शास्तृसमन्वितः ॥ १६ ॥
पार्थिवार्चनकौनाशचित्रगुप्तासुरी विधिः ।
विंशे तरंगे यंत्राणि स्वर्णकर्षणभैरवः ॥ १७ ॥
स्नानादिरन्त्ययागांत एकविंशेर्च्चनो विधिः ।
द्वाविंशे धर्म्ममारभ्य पूजनं तद्भिदा अपि ॥ १८ ॥
त्रयोविंशे तु दमनैः पवित्रैश्च समर्चनं ।
चतुर्विंशे चक्रभेदैर्मंत्राणां परिशोधनम् ॥ १९ ॥

सप्तमे ऽष्टमे प्रोक्तं कर्मषट्कमनुक्रमात् ।
एवं मंत्रोदधावस्मिन् पंचविंशतिरूर्मय: ॥ २० ॥
विशोधनीया विद्वद्भि: श्रोतव्यं साहसं मम ।
आपन्नं निजबालानां क्षमते जननी यथा ॥ २१ ॥
अहिच्छत्रं द्विजच्छत्रे वत्सगोत्रसमुद्भव: ।
आसीद्रत्नाकरो नाम विद्वत्ख्यातो धरातले ।
तत्तनुजो रामभक्त: पूर्णभद्राभिधोऽभवत् ॥ २२ ॥
महीधरस्तदुत्पन्न: संसारासारतां विदन् ।
निजदेशं परित्यज्य गतो वाराणसीं पुरीं ॥ २३ ॥
सेवमानो नरहरिं तत्रैग्रंथमिमं व्यधात् ॥ २४ ॥
* * * * * *

Colophon. इति श्रीमहीधरविरचिते मंत्रमहोदधौ षट्कर्मनिरूपणं नाम पंचविंशस्तरंग: ॥

विवरणम्—श्रीमहीधरविरचितमन्त्रमहोदधिर्नाम तान्त्रिको निबन्ध: । एतदालोचितविषयास्तु-शेषवाक्ये प्रदर्शिता: ।

No. 57. मन्त्रमहोदधि: । Mantramahodadhiḥ. Substance, country-made colourless paper, 15×5 inches. Folia, 82. Lines, 10-20 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1862. Appearance, very old, worn out, torn in parts, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same book.

End. व्याख्यानाभिधपत्रेण तथान्यै (?) द्विजसत्तमै: ।
अनेकानागमग्रंथान्विलोकितुमनीश्वरै: ॥ २४ ॥
एकग्रंथस्थितं सर्व्वं मंत्राणां सारमिच्छुभि: ।
संप्रार्थितस (: स्व ?) मत्यार्सी नाम्ना मन्त्रमहोदधिम् ॥ २५ ॥
अविच्छिन्नान्वया: सन्तु निजधर्मपरायणा: ।
मंगलानि प्रयच्छन्तु सर्व्वे द्रोहपराङ्मुखा: ॥ २६ ॥
हरि: करोतु कल्याणं सर्व्वेषां जगदीश्वर: ।
प्रवर्त्त * * * मंत्रं ग्रं यावद्दद्दी रति: ॥ २७ ॥

नरसिंहो महादेवे * * * र्गिनाशन: ॥
सुर्द वंशे महालक्ष्मा देवचार मतीभु मे ॥ २८ ॥
नृसिंह उत्संगसमुद्रजौं मा
समुद्रजादीपरटेह निषण्ण: ।
समुद्रजोहो नमति सदाव्यात्
समद्रभक्ताखिलसिद्धिदायी ॥ २९ ॥
राजा लक्ष्मीनृसिंहो जयति सुखकरं श्रीनृसिंहं भजेय
दैत्याधीशा महांतो महता नृहरिणा श्रीनृसिंहाय नौमि ।
सेव्यो लक्ष्मीनृसिंहादपर इह नहि श्रीनृसिंहस्य पादौ
सेवे लक्ष्मीनृसिंहे वसतु मम मन: श्रीनृसिंहा च भक्तम् ॥ ३० ॥
विश्वेशो गिरिजा विंदुमाधवो मणिकर्णिका ।
भैरवी जाह्नवी दण्डपाणिर्मे तन्वतां शिवं ॥ ३१ ॥
अब्दे विक्रमतो याते बाणवेदनृपैर्मिते ।
ज्येष्ठायां शिवस्याग्रे पूर्णमंत्रमहोदधि: ॥

Colophon. इति श्रीमहीधरविरचिते मंत्रमहोदधौ षट्कर्मनिरूपणंनाम पंचविंशस्तरंग: ॥ २५ ॥ संवत् १८६२ मिति वैसाष (ख) सुदी २ वार बुधको लिखालिखतं माधोपुरी गोसाइ वट् नाम सोमनाथसमिप काश्यां मध्ये लीषितं (?) ॥ छ छ छ छ छ छ छ ।

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 58. मन्त्रमहोदधि: । Mantramahodadhiḥ. Substance, country-made colourless paper, 10×2½ inches. Folia, 146. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the same work.

विवरणमूलपूर्व्वम्

No. 59. **मन्त्रमहोदधिटीका।** Mantramahodadhiṭīkā. Substance, country-made white paper, 14×5 inches. Folia, 39. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Mantramahodadhi by the author himself, entitled Naukā. Both the text and the commentary were composed in Saṁvat 1645 (वर्षे सायकवेदषट्पमिते). At the beginning of the codex is a śloka by one Maheśvara, who claims to be the author of the commentary, but a short examination of the work soon convinces one that it is identical with Mahīdhara's Naukā.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् नौकानाममन्त्रमहोदधिटीकाऽसंपूर्णा वर्त्तते ।

No. 60. **मन्त्रमहोदधिः सटीकः।** Mantramahodadhiḥ saṭīkaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10×6 inches. Folia, 191. Lines, 10–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Mantramahodadhi with the author's own commentary, entitled Naukā, in the margin.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् नौकाभिधटीकासहितो मन्त्रमहोदधिर्वर्त्तते ॥

No. 61. **मन्त्रमुक्तावली।** Mantramuktāvalī. Substance, country-made yellow paper, 12×2 inches. Folia, 10. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a part of the Mantramuktāvalī, viz., that on the daily rites.

Beginning. प्रातःकृत्यं । ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय सुप्तस्वाप: सहस्रदलकमलावस्थितं श्वेतवर्णं द्विभुजं वराभयकरं श्वेतमाल्यानुलेपनं स्वप्रकाशस्वरूपं स्ववामस्थितसुरक्तशक्त्या स्वप्रकाशस्वरूपया सहितं गुरुं विभाव्य मानसोपचारैराराध्य नमस्कुर्य्यात् । अखण्डमण्डलाकारमित्यादिना ।

अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
ततो मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं मूलविद्यां विभावयेत् ॥
उद्यद्दिनकरोद्यतां यावच्छ्वासं (?) हृदाग्रतः ॥
अशेषाशुभशान्त्यर्थं समाहितमनाः शिवं ।
तत्प्रभापटलव्याप्तं शरीरमपि चिन्तयेत् ।

अस्य नित्यत्वमाह गौतमीये ।

इदानीं पूर्व्वकृत्यञ्च प्रसङ्गात् कथयामि ते ।
यत्कृत्वाधिकारितां मन्त्री मन्त्रार्च्चनादिषु ।
येन विना न सिद्धिः स्यान्नरकञ्च प्रपद्यते ॥

यामले च ।

प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यो देवीं भक्तितो यजेत् ।
निष्फला तस्य पूजा स्यात् शौचहीना यथा क्रिया ॥

अथ स्नानविधिः ॥

End. अस्य मन्त्रस्याक्षोभ्य ऋषिर्बृहतीच्छन्दः महानीलसरस्वती देवता चतुर्व्वर्गसिद्धये विनियोगः । शिरसि अक्षोभ्यऋषये नमः मुखे बृहतीच्छन्दसे नमः हृदि महानीलसरस्वतीदेवतायै नमः । * * * * * ध्यानपूजादिकं पूर्व्ववत् पुरश्चरणं लक्षमेकं ध्यानं । श्रीं प्रत्यालीढपदार्पितांघ्रिशवहृद्घोराट्टहासा परा । खड्गेन्दीवरकर्तृकर्परभुजा * * भवा खर्व्वा नीलविशालपिङ्गलजटाजूटै कनागैर्युता वाभ्यन्यस्य (?) कपालके त्रिजगतां हन्त्युग्रतारा स्वयं ॥

Colophon. इति मन्त्रमुक्तावल्यां महा * * *

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मन्त्रमुक्तावल्यां नित्यपूजादिविषयकोऽशेषविशेषो वर्णित ।

No. 62. मन्त्रमुक्तावली । Mantramuktāvalī. Substance, country-made colourless paper, 14×6 inches. Folia, 78. Lines, 14–22 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, and written by different hands. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

An exposition of Tāntrika rites and formulas. Anonymous. It has been quoted as an authority in Mantraratnāvalī. The codex

does not agree with that noticed in the India Office Catalogue, No. 2582, p. 887, part IV. The Tāntrika works mentioned in it are Prapañcasāra, Yāmala, Yoginī, Bhairavī, Ḍāmara, &c.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरवे नमः ॥

जयदन्ति (?) जगधीशाधीश्वरी सा भवानी
गुणपदमधिरूढ़ा भूतमुक्तावली या
हिमकरविर्योगार्दतया ब्रह्मरन्ध्रा
भुजकुहरकलया (?) प्रीणमंती दशार्णा (१) ॥
विद्यापंकजबंधुमीधितमहापद्मप्रबद्धासना
मुद्रामुद्रितलीचनाम्बुजयुगासद्योगमुद्रा (?) धरा ।
देहोन्नि (?) लितनीलनीरजविभात्याधुतमन्मोहभृ
राजा कापि मया पदे बलमयी मूर्धा समुज्जृभती (?) ॥ २ ॥
मन्नायनेताञ्जनमन्दिरायै
तद्दृष्टिपाताद्विविजृंभनायै ।
निशेष (?) पापक्षिद्रप्रभायै
तुभ्यं नमः श्रीभवबोधमुद्दे (?) ॥
स्मरामि ताराधिपधाय (?) गौरं
समुल्लसत्पन्नगभूषभूषम् ।
कपर्दिनं सुंदरनीलकण्ठ
मदीयनाथं गिरिजासहायै (?) ॥ ३ ॥
संसारशांववरीवः वारणदारुणोपि (?) ।
यत्संप्रदायतरणि करणीकरोति (?) ॥ ४ ॥
अस्माद्दशेषु भुवि शङ्करपूज्यपादान्
वंदामहे गुरुपदस्य गुरुत्रमस्यां (न् ?) ।
यस्मिन्ना निकुरं च (?) कैरवसुहृद्बिम्बेन्तरुन्मीलति
प्रौढामंदसुधांशुधी मरुहलती तन्वती ॥
लीनं यत्स निदानमेतदखिलं लोष्टं जगज्जालकं
श्रीकाशीनगरी मुनैरगुदिशं तत्पादपद्मं नमः ॥
यदमलयशः (?) कासारेऽस्मिन् विभाति हरेः पदं (?)
सरमविधिनी सरसीविधुः सरसीरुहं ।
अपि च रुचिरं ताराचक्रं समुल्लार (?) परा
सततमिह तं वाणीतीर्थं गुरुं समुपास्महे ॥

*श्रीमत्प्रपं (च) साराञ्जलधे-
रुपदेशपर्ब्बिगर्भे जातमनुमुक्ताफलानां
सन्मतिभूषार्थमुद्धराम्येतान् ॥
क्वापि क्वापि महागमनिकरांकरजनि मंत्ररत्नानि।
मत्संप्रदायगंफैर्ग्रथितानिव (?) प्राप्स्यंति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति मुक्तावल्यां एकोनविंशतिपटलः ।

विवरणम्—पुस्तकमिदमसंपूर्णं किञ्चिदधिकैकोनविंशपटलपर्य्यन्तं वर्त्तते। तत्र प्रथमे पटले गुरुशिष्यादिलक्षणनिर्द्देशपूर्व्वकं दीक्षाविचारो वर्त्तते। द्वितीयपटले मन्त्राणामक्षरविचारः स्वरूपनिर्द्देशश्च वर्त्तते। तृतीयपटले दीक्षाप्रकारो वर्त्तते। चतुर्थे प्राणायामादिविचारो वर्त्तते पञ्चमे देवताविशेषमन्त्रादिविचारः एवमन्यत्र ज्ञेयम् ।

No. 63. मन्त्रमुक्तावली। Mantramuktāvalī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 5-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a part of the Mantramuktāvalī with a Prākrita translation.

पुस्तकेऽस्मिन् प्राकृतानुवादसहिता मन्त्रमुक्तावल्या अंशविशेषो वर्त्तते ।

No. 64. मन्त्राभिधानम् । Mantrābhidhānam. Substance, country-made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 13. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A lexicon of letters used in Mantras or mystic words, entitled Mantrābhidhāna, compiled by Nandana Bhaṭṭācāryya.

Beginning. श्रीश्रीदुर्गा ॥ भैरव उवाच ।

निर्घण्टमातृकां देवि कथयस्व प्रसादतः ।
यया विज्ञातया देवि सर्व्वज्ञत्वं प्रजायते ॥
यथा जानामि देवेशि निर्घण्टं कथयस्व मे ॥

श्रीभैरव्युवाच ॥

साधु साधु महाबाहो लोकानां हितकारक ।
एवं गूढ़ं निगूढ़ञ्च निर्घण्टमातृकाक्षरं ।
गुरोः परम्पराज्ञातं सवाह्याभ्यन्तरस्थितं ।
नहि जानन्ति ये मूढ़ाः फलं न स्यात् महेश्वर ।
मन्त्रोद्धारप्रसङ्गञ्च पूजाखण्डं गुरुक्रमः ।
मालिनीशक्तिशङ्केतं सिद्धान्तवामदक्षिणं ।
गारुड़ं भूततन्त्रञ्च भैरवं सारसंग्रहं ।
निर्घण्टकं मया प्रोक्तं शतकोटिप्रविस्तरं ॥

श्रीभैरव उवाच ।

स्वच्छन्दगतिसद्भावं भेदनिन्दाविसर्पिणं ।
किञ्चित् किञ्चिच्च जानामि न जानामि च मातृकाम् ।

भैरव्युवाच ।

अङ्गहीनमन्त्रं जानीयात् हीनमन्त्रञ्च मातृकां ।
गोत्रहीनं च संस्थानं गुरुहीनं पदे पदे ॥
तव स्थो(खे ?)हात् प्रवक्ष्यामि निर्घण्टमातृकां शृणु ॥
सर्व्वादौ प्रणवो मन्त्रस्तदुद्धारं शृणु प्रिय ॥
ओंकारं वर्त्तुलं तारं बिन्दुशक्तिस्त्रितत्त्वकं ।
प्रणवं चन्द्रमाद्यञ्च पञ्चदेवं ध्रुवं त्रिकं ॥ ओं ॥
श्रीकण्ठ आद्यजो ऋक्षो ब्रह्म चैवादिमातृका ।
सुरेशश्चैव वागीशः सारस्वतो ललाटजः ॥ (च) ॥
अनन्तश्चान्तको वक्त्रविश्रान्तश्वरुजः कृतः ।
क्षीरोदधिः पयोदश्च दीर्घच्छायी विधानकः ॥ आ ॥
इकारश्चन्द्रसूक्ष्मो च दक्षनेत्रसुगुह्यकः ।
रुद्रस्यः कोटरश्चैव नासिका परिकीर्त्तितः ॥ इ ॥
ईस्त्रिमूर्त्तिर्वामनेत्रं शेखरकोटरस्तथा ।
वाग्मी शुद्धश्च जिह्वाख्यो मायाविष्णुः प्रकाशितः ॥ ई ॥

End.

स्वाहा पशु द्विवभीज्यं ठद्वयं चन्द्रयुग्मकं ।
भुवी हविर्देवमाता देवास्यं वह्निसुन्दरी ॥ स्वाहा ॥
शिखा वषट् शिरोमध्यशक्तिमाता हरप्रिया ॥ वषट् ॥

औधाख्यौष्ठं तनुपश्च मज्जाद्यौ रिपुसंज्ञकः ।
ह्रौंमनुश्च तथा वौषट् मकरध्वजमेव च ॥ वौषट् ॥
चस्त्रादौ फट् छोटिका स्यादस्त्रान्तः सुदर्शनः ॥ फट् ॥

Colophon. इति मन्मथभट्टाचार्यविरचितं मन्त्राभिधानं समाप्तं ॥ * ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मन्त्रव्यवहृतमातृकावर्णानामभिधानानि वर्त्तन्ते ।

No. 65. मातृकाकोषः । Mātṛikākoṣaḥ. Substance, country-made white paper, 8 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Not correct. Complete.

Another work on the same subject. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीनृसिंहं गणेशानं भारतीमीश्वरं शिव ।
नत्वा वक्ष्ये मातृकाया निघंटुं बालबुद्धये ॥ १ ॥
भुवनाद्यास्थिरश्चश्च वेदादिस्तारकोऽव्यय. ।
प्रणवश्च चिमात्रोपि ओंकारो ज्योतिरादिमः ॥ २ ॥
संवर्त्तको नृसिंहश्च हृदयान्मुखमस्थित. ।
अनंतः परमात्मा च वज्रकोर्मोतिमः (?) क्रमः ॥ ३ ॥

End. इति मातृकाकोशः ।

अथ कादिमते प्रोक्ताः शंकरेण शिवां प्रति ।
अकारादिक्षकारान्ता वर्णसंज्ञाः क्रमादमुवेः ॥ १ ॥
वाती मदश्चाविवह्निधरात्माजलवारिणः ।
विभुः खं चचरः शुची (?) भुवनं खं च शक्तियुक् ॥ २ ॥
प्राणस्तेजस्थिरावायुर्भुवायुश्चापि भाव्यकाः ।
वायव्यं नादद्वावौ च कृपार्थोव्योमतीरवः ॥ ३ ॥
शिखी गीधा तोयशून्यजवोद्युतिरर्घो स्मृतः ।
भूमीरसौभवश्चैव व्याप्त छाद्यो रसाश्च च ॥ ४ ॥
विपत्प्रणश्च ध्वजकः स्वरूपे (?) सः ॥
ज्ञात्वाऽमृताः (?) मातृकावर्णसंज्ञास्तु
तान् ज्ञात्वा योवरेन्मनून् ॥

अथैव श्रीकमलाख्या १ श्रीं बं श्रीं कं श्रीं बं ४ श्रीं ब श्रीं ब श्री बं ए
श्रीं बं श्रीं बं ३ श्रीं श्रीं बं बं बं बं बं श्रीं बं बं बं बं श्रीं
[illegible] श्रीं श्रीं बं बं बं बं बं ५ मूल बं मूलं [illegible] ।

Colophon. [illegible]ख्याति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मातृकावर्णानामभिधानं वर्त्तते।

No. 66. मन्त्ररत्नावली। Mantraratnāvalī. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 360. Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

An exposition of Tāntrika rites and formulas complete in 45 chapters or ullāsas, compiled by Bhaskara Misra for king Kīrti Simha.* Noticed in the India Office Catalogue, No. 2580, p. 886, part IV. The authorities quoted are Jñānārṇava, Jayadratha Yāmala, Mantramuktāvalī, Tantrarāja, Pañcaratnatantra, Prapañcasāra, Sāradātilaka, &c.

Beginning.

नत्वा श्रीगुरुलक्ष्मणनाथचरणौ सर्व्वार्थसिद्धिप्रदौ
विघ्नध्वान्तदिवाकरं गणपतिं देवीं च वाणीश्वरी।
यद्ग्रंथेषु सुगोपितं गुरुमुखाद्बुद्धा मुदे मन्त्रिणां
सम्यक् क्रियते मया स्वनविधौ श्रीमंत्ररत्नावली ॥
अमलकमलनेत्रा पूर्णशीतांशुवक्त्राद् (?)
दनुजमनुजदेवैः पूजिता सिद्धसंघैः।
उदिततरणितेजोमंडला रक्तकान्ति-
र्दिशतु सकलसिद्धिं सुंदरी साधकेभ्यः ॥ २ ॥
सौन्दर्य्ये कीर्त्तिसिंहो रिपुबलमथनप्रोद्धतः कीर्त्तिसिंहः
औदार्य्ये कीर्त्तिसिंहो विभवविसरणाडम्बरे कीर्त्तिसिंहः।
सत्कीर्त्तौ कीर्त्तिसिंहः सुजनजनमनोवल्लभः कीर्त्तिसिंहः
सद्विद्याकीर्त्तिसिंहः त्रिभुवनभवने कीर्त्तिसिंहात् परः कः।

---

* In the colophon, however, the work is attributed to Kīrti Simha.

मिश्रश्रीभास्कराख्येन कीर्त्तिसिंहस्य चाज्ञया ।
मंत्ररत्नावलीनाम क्रियते बालबोधिनी ॥ ४ ॥

End. अंकयंत्रश्रीविद्यया + + बीजस्य प्रस्तारक्रमणात् स्वर अंकसंख्या + + कोष्ठे विद्यागर्भे अंकलिखनीयमित्युपरार: संप्र + + तथापि आज्ञया लिखितमिति

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमत्कीर्त्तिसिंहविरचितायां मंत्ररत्नावल्यां पंचचत्वारिंशोल्लास' (?) । ग्रन्थ ७००० ।

विवरणम्—श्रीभास्करमिश्रविरचितमन्त्ररत्नावलीनामकोऽयं तान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 67. मन्त्ररत्नावली । Mantraratnāvalī. Substance, country made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 115. Lines, 12–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work recently copied by the order of Mahāmahopādhyāya Nīlamaṇi Nyāyalaṅkāra, late principal of the College.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 68. मातृकानिर्घण्टुः । Mātṛkānirghaṇṭuḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 64 of this vol.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 69. मेरुतन्त्रम् । Merutantram. Substance, country-made white paper, 18 × 6 inches. Folia, 483. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A Tāntrika work in a conversational form between Śiva and Pārvatī, in which its teachings and precepts are set forth before an assembly of Gods and Munis who had taken refuge in mount Meru. Complete in 30 chapters (prakāśas). It is so named because it is supposed to overtop all other Tantras. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2570, p. 880, part IV; also by Dr. R. Mitra in his Bik. Series, No. 596.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

यथा सत् सदिवाभाति न च भाति कदापि सत् (प्यसत् ?)
यस्मिं (?) ज्ञानेन सा भाति तस्मै तस्मै नमो नमः ॥ १ ॥
जलंधरेण विजिते सुरासुरनरेखिलं ।
सूक्ष्मरूपेण ते सर्व्वे महेशं शरणं गताः ॥ २ ॥
+ + + महस्राणि समाधिस्थं विलोक्य तां ।
प्रार्थिता चार्चिता तैस्तु वामदक्षिणमार्गिभिः ।
अंबा तदा बोधयुता नत्वा तं संव्यजिज्ञपत् (?) ।
ध्यायंति विधिवद्ध्यायात्वां त्वं ध्यायसि कं पुनः ।
मां वदंति प + + + वदंति परं शिवम् ॥
आवयोरपि किं ध्येयं तत्त्वं मे कृपया वद ।
इति श्रुत्वा वचस्तस्याः स्मित्वा किंचिन्महेश्वरः ।
उपवेश्य विधींद्रादीन् वाक्यमेतदुवाच ह ॥
नराणां परमं ह्येरायुः मीराः शतं दशः ।
+ + + + योगीनां दिनमायुश्च तच्छतं ।
उच्यते परमं तस्य मानं कलियुगस्य तत् ।
धर्मार्थसार्धसंपूर्णं धर्मणा तं प्रमाणतः ।

End. इति भो कथितं देवा दीपदानं महोचितुः ।
अतःपरं किं वक्तव्यं तत् पृच्छत सुरोत्तमाः ॥

Colophon. इति श्रीमहामायामहाकालानुमते मेरुतंत्रे शिवप्रणीते कार्त्तवीर्यमंत्रकथनं नाम पंचत्रिंशत्प्रकाशः ।

मेरौ शिव प्रणीतेऽस्मि (?) मेरुणा प्रकटीकृतं ।
मेरुभूते च मंत्राणां महेशभुनिनिर्णयः ॥

इति मेरुतंत्र समाप्त (?) ।

The concluding verse clearly indicates that the work is not complete. There must be another chapter at least.

विवरणम्—मेरुतन्त्रमिदं जगदीश्वरविजयानन्तरं सुमेरुपर्व्वतमिलितानां देवानां पुरतः पार्व्वतीं प्रति महादेवेन कथितम्। सुमेरुपर्व्वते कथितत्वात् सर्व्वतन्त्रश्रेष्ठत्वाच्चास्य मेरुतन्त्रमिति संज्ञाऽभवत्। अत्रालोचितविषयाः व्यवस्थाप्रकाशः, संस्कारः, दीक्षा, होमविधिः, चाक्रिकलक्षणं, पुरश्चर्य्या, सिद्धिस्थिरीकरणं, मुद्रालक्षणं, पार्थिवपूजाविधिः, पुरश्चर्य्याकौलिकाचारः, इत्यादयः।

No. 70. योगिनीतन्त्रम् (कामरूपाधिकारः)। Yoginītantram (Kāmarupādhikāraḥ). Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 35. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

An original Tantra of the Śākta class in two parts. The first part consists of 19 paṭalas, while the second, entitled Kāmarupādhikāra or Kāmarupanirṇaya, is complete in 14 chapters or paṭalas. The codex under notice contains the second part only. The Yoginītantra is noticed in the India Office Catalogue, No. 2555, p. 866, part IV; also by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 2213.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

प्रधानसाधारविकल्पसत्ता
स्वभावभावा भुवनत्रयस्य।
साविद्यया (व्यया ?) व्यक्तमपीह माया
ज्योतिश्चरं पातु जगंति नित्यम्॥ १॥

श्रीदेव्युवाच।

उड्डियानादिकं पीठं श्रुताऽहं तारपीठकम्।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कामरूपस्य निर्णयम्॥ २॥
यदुक्तं तत्त्वया नाथ घोरपापविनाशनम्।
कामाख्यासंज्ञकं पीठं प्रकाशं तु कलौ गतम्॥
कलिसर्पप्रदंष्ट्राणां विषितानां चिकित्सकम्।
भेषजं परमं देव किंरूपं कथ्यतां विभो॥ ४॥

श्रीभगवानुवाच ।

सत्ययुगे प्राचस्य देवेशि प्रादुर्भावः कृते युगे ।
पूर्णगिरेश्च संभूतिस्त्रेतायुगमुपेऽभवत् ॥ ५ ॥
द्वापरे ज्वालगिरेश्च कामाख्यस्य कलौ युगे ।
घोरस्य कलिपापस्य विनाशाय महेश्वरी । ६ ॥
प्रतिवर्षं तारपीठमुपपीठं युगं युगम् ।
त्र्यं त्र्यं महाक्षेत्रं पुण्यारण्यत्रयं त्र्यं ॥ ७ ॥
प्रतिपीठे महादेवः प्रतिपीठे च पार्व्वती ।
प्रतिपीठं स्थिता गङ्गा प्रतिपीठे चतुर्भुजः ॥ ८ ॥

End. गान्ति ।

Colophon. इति श्रीयोगिनीतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमे द्वाविंशतिसाहस्रे कामरूपीय पटा (?) धिकारे प्रथमतमे द्वितीयभागे प्रथमः पटलः ।

विवरणम्—योगिनीतन्त्रमिदं भागद्वयेन विभक्तं । तत्रास्तीयपुस्तकमिदं कामरूपाधिकाराभिध-द्वितीयभागस्यांशमात्रम् ।

No. 71. भुवनेश्वरीपूजा । Bhuvaneśvarīpūjā. Substance, country-made yellow paper, 10 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 2–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not very old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of the Goddess Bhuvaneśvarī, as also to the Puraścaraṇa ceremony to be performed at an eclipse. It contains also the Vījas of several gods in the concluding part.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीभुवनेश्वरीपूजनग्रहणपुरश्चरणनानादेवताबीजानि वर्त्तन्ते ।

No. 72. योगिनीहृदयदीपिका । Yoginīhṛidayadīpikā. Substance, country-made, white paper, 10 × 4 inches. Folia, 116 (of which foll. 1 and 2 are wanting). Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1715. Appearance, very old, worn out, and written by different hands. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Yôginîhṛidaya by Amṛitânanda, noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 283.

End. सर्व्वत्र सर्व्वत्र समभावं कथंचिन्न पश्येदित्यर्थः ।
शिवेणातिरहस्यत्वादविस्पष्टतयोदिता ।
तद्रूपनाथचरणात् विज्ञतं मोक्षमच्युतम् ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमयोगीन्द्रपुरीश्वनन्दशिष्यामृतानंदनाथयोगिप्रवरविरचितायां योगिनीहृदयदीपिकायां पूजासङ्केतस्तृतीयः समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ सं १७१५ । भाद्र ।

विवरणम्—योगिनीहृदयाभिधतान्त्रिकनिबन्धस्य टीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 73. **रश्मिमालामंत्रः ।** Raśmimālāmaṁtraḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 6. Lines, 6–9 in a page. Character, Nâgara, Date, ? Appearance, somewhat old. Verse and prose. Not correct. Complete.

A collection of hymns as well as of mystic words. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ रश्मिमालामंत्रः । तत्र वेदोक्तेषु (?) स्वरपूर्व्वकाः ओं भूर्भुव सुरः (?) तत् सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ इति त्रिंशदर्णा गायत्रि (?) । ओं ओं यत इंद्र भयामहे ततो नो अभयं कृर्धि ॥ मघं वं शग्धितवन्तन्न उत यवि द्विषो विमृधो महि ॥ स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ॥ वृषेंद्रः पुरएतु नः स्वस्तिदा अभयंकरः ॥ इत्यैंद्री सप्तचत्वर्णा संकरेयनाशिनी (?) । ओं घृणी सूर्य्य आदित्यो इत्यष्टार्णा सौरितेजोविद्या ॥ ओं इति प्रणवः केवला ब्रह्मविद्या मुक्तिप्रदा ॥ ओं परो रजसे सावदों ॥ इति अष्टार्णा तुरीया गायत्री ।

End. श्यामवर्णां मदाघूर्णां मदाकुलितलोचनां ।
मनोहराभ्यां दोर्भ्यां च खर्जुरीकुंभधारिणीं ॥
इति ध्यात्वा मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ खङ्ग । कुंभ । किरीट । मकरकुंडल । पंचोपचारैः संपूज्य श्रीमन्मो भगवतीति महामाये सर्व्वशत्रुमानय (?) तिरस्कारं कुरु कुरु स्वाहा । इति

Colophon नास्ति ।

विवरणम्—गायत्र्यादिमन्त्रसंग्रहरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 74. रामार्चनचन्द्रिका। Rāmārcanacandrikā. Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 162. Lines, 2-7 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1769; Bengali Era 1254; A. D. 1847. Appearance, somewhat old. Prose. Not correct. Complete.

A manual for the worship of Rāma, complete in five chapters or paṭalas, by Ānandavana, pupil of Mukundavana. The authorities quoted are Agastisaṁhitā, Atharvaṇarahasya, Śrīrāmottaratāpanīya, Gautamīyatantram, Devyāgama, Nāradatantra, &c. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2607, p. 905, part IV; also by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 2010.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

नन्‌ (तर्न्‌ ?) संसृतिवारिधिं विजगतां गौ नामरजस्य प्रभौ (?)
यंमेदं सकलं विभाति सततं जातं स्थितं संहृतम्‌।
यस्मान्नो निगमा भवंति न मनोमानं च धारायनो (?)
तं वंदे सहजप्रकाशममलं श्रीरामचंद्रं परम्‌।
विश्वव्यापितनोः शुभा रघुपतेर्मूर्त्तिव मूर्त्तिस्तु यो
वाक्यार्थप्रतिबोधनैकचतुरः शांत्यादिशीलः सु(शु ?)चिः।
अज्ञानांध्यनिवारणैकतरणिर्विज्ञानचिंतामणि-
र्नित्यानंदद्वर्गोदकभू (?) विजयते श्रीमन्मुकुंदो मुनिः॥ १॥
वेदांतवाक्यार्थतरिर्विराजते
यस्मिन्‌ गजाः काममदद्वयो (?) नहि
बुधाः सदानंद प्रपेदिरे (?)
वंदे मुकुंदाख्यवनं गुरुं परम्‌॥ ३॥
पूर्व्वं चोत्तरतापनीयमखिलं कल्पं वरं माहते
ब्रह्मागस्त्विवसिष्ठव्यासवयुजाः (?) कल्पांस्तथा संहिताः।
शास्त्रं मंत्रमयं महाकुवलयं त्वालोक्य सौ (गौ ?) तादिकम्‌
श्रीरामार्च्चनचंद्रिका कलिमलप्रध्वंसिका रच्यते॥ ४॥

End. रामोऽस्मीत्यतियत्नधीरनिरतं रामं भज .हचे
यद्रामेण नियुक्तमेतदखिलं रामापत् श्रेयो
रामादेतदभिन्नमेव चरितं कोवेत्ति रामस्य तत्‌॥
रामे सर्व्वमिदं विलीयत इतो मे रामसाम्यं तनु॥
कार्लाश्य' दशकंधरो रघुपतेः
सम्राईनं मैथिलोदारवं च।

विभीषणो बहुविधं ओजं पुनः सांप्रतं
संसारदावानलतापशांत्यै श्रीमत्नंदनः ॥ (१)
स्वामित्वं ह्नुमानुपेत्य प्रकृतिं देवा वियोगं प्रिया
कौपानुगसंवुधिवयमपि मैयां प्रिसम चंद्रार्चनचंद्रिकेयं (१)
स्यात् संश्रितामार्गेसुपाश्रयश्रिसंश्रदिभिर्निर्वितनौषधं यथा ॥ (१)
पटलैः पंचभिः प्रोक्ता श्रीरामार्चनचंद्रिका ।
आनंदवननाम्ना हि कविना हरितुष्टये ॥ ४ ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवन-विरचितायां श्रीरामार्चनचंद्रिकायां पंचमः पटलः समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥ शुभ-मस्तु शकाब्दा १७६९ सन १२५४ इं १८४७ । ७ जुलाइ । २४ आषाढ ।

विवरणम्—श्रीआनन्दवनविरचितरामार्चनचन्द्रिकाभिधस्तान्त्रिकनिबन्धविशेषः । अत्र पञ्च-पटलाः सन्ति । तत्र प्रथमपटले, पूजानियमरामसन्त्रोद्धारश्च वर्ण्यते । द्वितीये नित्यक्रिया । तृतीये होमपात्रसाधनान्तर्यागपीठपूजास्तोत्राणि । चतुर्थे यन्त्रोल्लेखः । पञ्चमे व्रतानि ।

No. 75. रामार्चनचन्द्रिका । Rāmārcanacandrikā. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 56. Lines, 1–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 76. राधातन्त्रम् । Rādhātantram. Substance, country-made colourless paper, 16 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Incomplete.

A Tāntrika work on rites and observances for the guidance of Śākta worshippers, in the form of a dialogue between Hara and Pārvatī. But in the colophons of the first three chapters occur the words वासुदेवत्रिपुरासंवादे. The codex has five chapters only.

Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 383. But the words at the beginning of his codex do not agree with ours.

Beginning. श्रीं नमः शिवाभ्यां । श्रीपार्व्वत्युवाच ॥

नमो नन्दिचन्द्रेशविष्णुना परिसेवित
देवदेव महादेव मृत्युञ्जय सनातन ।
रहस्यं वासुदेवस्य राधातन्त्र मनोहरं ।
पूर्व्वं हि सूचितं देव कथामात्रेण शङ्कर ॥
कृपया कथयेशान तन्त्रं परमदुर्लभं ।
ईश्वर उवाच ।
रहस्यं वासुदेवस्य राधातन्त्रं वरानने ।
अत्यन्तं गोपनं तन्त्रं विशुद्धं निर्म्मलं सदा ॥
कालीतन्त्रं यथा देवि तोड़लञ्च तथा प्रिये ।
सर्व्वशक्तिमयं तन्त्रं विद्यायाः साधनाय वै ॥
निगदामि वरारोहे सावधानावधारय ।
वासुदेवो हृषीकेशः सततं मम सन्निधिं ।
आगत्य परमेशानि यदुक्तं तत् शृणु प्रिये ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति वासुदेवरहस्ये राधातन्त्रे शिवपार्व्वतीसंवादे पञ्चमः पटलः ।

विवरणम्—राधातन्त्रं नाम शाक्तपूजादिविषयकसाम्प्रिकनिबन्धविशेषोऽसंपूर्णत्वादेतद्वाक्षीभ्य-विषयाः न सम्यक् प्रदर्शिताः ।

Besides Rādhātantra, the codex contains also (1) Yantracintāmaṇi, (2) Dakṣiṇācāravidhi, (3) Tārārahasyavṛitti, (4) Kumārīhṛidaya, (5) Tārātantra.

(1) यन्त्रचिन्तामणि । Yantracintāmaṇi. Same paper. Folia, 27, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 4–10 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1689. Appearance, very old. Generally correct. Complete.

A work treating of several mystic figures (यन्त्र), complete in 9 chapters, by Dāmodara Paṇḍita.

Beginning. नास्ति ।

End. श्रीशिव उवाच।

अथातः संप्रवक्ष्यामि दुष्टसत्त्वात् प्रमोचनम्।
यदरण्ये महादुर्गे दुष्टसत्त्वैस्तु वेष्टितः।
तदा यन्त्रं प्रकुर्व्वीत वामहस्ततलोपरि।
निष्ठीवनेन क्रोंकारं लिखित्वा मन्त्रमार्ज्जयेत्॥
अनामिकोष्ठवरक्तेन चतुर्द्दिक्षु प्रसेचयेत्।
तत्क्षणान्मुच्यते जन्तुर्यावद्दीपिमहोरगैः।
वृश्चयूकैश्च करिभिर्वन्यैर्दुष्टैर्न संशयः॥

Colophon. इति शान्त्यधिकारे नवमपीठिकायां दुष्टसत्त्वविमोचनं नाम विंशं यन्त्रम्॥०॥ ॥०॥०॥०॥ ग्रहे गजे ऋतौ चन्द्र इति शाके मितेऽपि च मार्गशीर्षस्य संक्रान्तौ शनैश्चरदिने निशि लिखितोऽयं सुयत्नेन यन्त्रचिंतामणिः खलु। ओं श्रीगुरवे नमः॥ श्रीशान्तिको नाम महाधिकारः पूर्णः क्रमः सप्तमकः सुयत्नः। सुखप्रबोधानि तु कीर्त्तितानि यन्त्राणि दामोदरपण्डितेन॥ इति शान्त्यधिकारः समाप्तश्चायं ग्रन्थः॥ श्रीदुर्गा जयतु। श्रीसदाशिवदेवशर्म्मणः पुस्तकमिदं स्वाक्षरञ्च।

पुस्तकं हरते यस्तु कार्णो दुष्टो भवेन्नरः।
मृतः स्वर्गं न गच्छेत्तु पितरं नरकं नयेत्॥

विवरणम्—श्रीदामोदरपण्डितविरचितमारणोच्चाटनवशीकरणविपद्विमोचनादिबहुविषयकविषयको यन्त्रचूडामणिर्नाम निबन्धोऽयम्।

---

(2) **दक्षिणाचारविधिः।** Dakṣiṇācāravidhiḥ. Same paper. Folia, 3. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali Date, 1691 Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Kālīrahasyatantra treating of both the Vāma and Dakṣiṇa ways of the worship of Goddess Kālī.

Beginning. ॐ श्रीदुर्गा। अथ दक्षिणाचारविधिः। गोरक्षसंहितायां॥

अथात. सम्प्रवक्ष्यामि पुण्यं वै दक्षिणाविधिम्।
सर्व्वसिद्धिप्रदं साक्षान्महापातकनाशनम्॥
एकलिङ्गे श्मशाने च शून्यागारे चतुष्पथे।
शवोपरि चितास्थो वा शय्यास्थो मैथुने रतः॥
परयोषां योनियन्त्रे पूजयेत् परदेवताम्॥

End.

वामागमे महेशानि यथाश्रुतिविधानतः ।
आमामलकथिता पूर्व्वं या पूजा मातृमांसकैः ॥
आसुरी सा समाख्याता सा ज्ञेयान्यावसायिनाम् ।
यदि वामागमे देवि द्विजातीनां मनोरतिः ।
मद्यवर्ज्जं तदा कार्य्या तव पूजा यथाश्रुति ॥
मद्यस्थाने महेशानि द्विजातिर्वीरभावतः ।
तदा गुड़ार्द्रकं दद्यात् तक्रं वा गुड़मिश्रितम् ॥
नारिकेलोदकं कांस्ये ताम्रे वा विशुद्धेष्वपि ॥
विधिद्वयं समाख्यातं तव पूजाविधौ प्रिये ।
तत् कर्त्तव्यं सदा भक्त्या यस्य यत्र मनोरतिः ॥
इति ते कथितं देवि पशुभावमनुत्तमम् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन न कदाचित् प्रकाशयेत् ॥

Colophon. इति कालीरहस्ये दक्षिणाविधिर्नाम चतुर्थः पटलः ॥ ० ॥ ० ॥ शकाब्दाः १६९१ माह आश्विन २८ रोज ॥

विवरणम्—श्रीकालीरहस्यान्तर्गतदक्षिणाचारविधिरूपोऽयं निबन्धविशेषः ॥

---

(3) ताराहस्यवृत्तिः । Tārārahasyavṛittiḥ. Substance, same paper. Folia, 66. Lines, 8–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Tārārahasya, complete in 15 paṭalas or chapters. It treats in the first chapter of Nityapūjā, in the second of Dīkṣāvidhi, in the third of Puraścaraṇa, in the fourth and fifth of Kāmyanirṇaya, in the sixth of Rahasyanirṇaya, in the seventh of Kumārī worship, in the eighth of Puraścaraṇarahasya, in the ninth of Mantranirṇaya, Stotra, and so forth. The authorities quoted are Nīlatantra, Vīratantra, Matsyasūkta, Bhairavītantra, Mahābhairavatantra, Vijñāneśvarāsaṁhitā, Viśuddheśvaratantra, Kulacūḍāmaṇi. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2603, p. 903, part IV.

विवरणन्ताराहस्याख्यतन्त्रटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

---

(4) कुमारीहृदयम् । Kumārīhṛidayam. Same paper. Folia, 4. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1691. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

An original Tāntrika work on the worship of Śakti, especially of Kumārī, revealed by Durgā to Nārada at the request of Śiva. Complete in five paṭalas.

Beginning. ओँ नमः परदेवतायै ॥

एकदोषसि चोत्थाय नारदो ब्रह्मसम्भवः ।
श्रीमन्तारं समभ्यस्य स्वर्ग्दोमगमत् द्रुतम् ।
तत्र स्नातं शिवो देव्या सार्द्धं स्वीयगणैर्गणैः ।
समागता नीरदिव्यं चक्रुः सर्व्वे परस्परम् ॥
शिवे शिव इति सदा जगुरानन्दसंप्लवाः ।
नारदः परमं दृष्ट्वा हरक्रीडनमद्भुतम् ।
हरनामोच्चसंरावैर्वेणुदण्डरवेण च ॥
जगौ कलमतीवाथ ननर्त्त च पुनः पुनः ॥
न्तिं चक्रे ननामासौ समुत्थौ धरणीं गतः ।
शिवोऽथ परया दृष्ट्या सर्व्वकारुणिकोत्तमः ॥
प्रोवाच भगवान् शम्भुर्नारदमृषिसत्तमम् ॥
अहो नारद ब्रह्मर्षे कथं स्तौषि वदस्व मे ।
किमदेयं सुभक्ताय शैवाय वैष्णवाय च ॥
किमिच्छामि हि कथय वदाम्यात्मविशुद्धये ।
श्रुत्वाऽथ नारदो वाक्यं नीलदेहसमुद्भवं ॥
नारदः परमप्रीतो जहर्ष च ननन्द च ॥
प्रणम्य भक्त्या ब्रह्मर्षिः प्रोवाच ललितं वचः ॥
यस्याः कटाक्षलक्ष्योऽपि जगत्पतिर्विलुम्पति ।
सा वामाङ्गङ्गता देवी तस्या भर्त्ता त्वमेव हि ॥
केनैव च विधानेन कृपाऽस्या जायते परा ।
ज्ञातुमित्थं परं तत्त्वं तत्त्वज्ञानेन शङ्कर ॥
तद्वदस्व महादेव गुरो ब्रह्ममय प्रभो ।

End. पूजयित्वा सहस्रं हि जप्त्वा तु पूजयेत् पुनः ।
तस्याः कर्णपुटे सम्यक् स्तोत्राणि कवचानि च ।
पठेत्तां देवताबुद्ध्या प्रणम्य च पुनः पुनः ।

स्थापयेत्तां सुगन्ध्यायां मासमात्रं यदा वशी ।
बीजमेकाक्षरमेवैव जपेत् प्रयतमानसः ॥
विंशाशात् कथ्यते सर्व्वं समासं वा यदिष्यते ॥
सुप्तया च तया रात्रिशेषे यत् कथ्यतेऽबला ।
तद्वाक्यश्रुतिमात्रेण दैवीवाक्यश्रुतिर्भवेत् ॥
शुभाशुभं च विज्ञेयं तेनैव नात्र संशयः ॥
एवं यः कुरुते भक्तः सम्यक् सुस्थिरमानसः ।
तद्देहं शिवसेद्देवी स मुक्तः शिव एव सः ॥
सिद्धमन्त्री यत्र वाथ नानान्या तु विवेचना ।
इति ते कथितं सम्यक् सुगोप्यमिति निश्चितम् ॥

Colophon. इति कुमारीहृदये पञ्चमः पटलः ॥०॥०॥० समाप्तश्चायं ग्रन्थः शकाब्दाः १६९१ ॥ विधौ ग्रहे ऋतौ चन्द्रे शाके परिमितेऽपि च । फाल्गुणस्य सिते पक्षे त्रयोदश्यां महानिशि कुमारीहृदयं तन्त्रं लिखितं भृगुवासरे । चाश्रित्य श्रीगोकुलचन्द्रं धान्यस्टहनिवासिना लिखितं तु प्रयत्नेन सदापूर्व्व-शिवेन हि ॥०॥०॥० ओँ तत् सत् ॥ श्रीगुरोः प्रसादादिष्टदेव्या सदा प्रसन्नास्तु ॥

विवरणम्—कुमारीहृदयाभिधतान्त्रिकनिबन्धोऽयं यत्र, कुमारीपूजनविधिर्वर्त्तते ।

---

(5) तारातन्त्रम् । Tārātantram. Same paper. Folia, 7. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, 1691 Śaka. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work on the worship of Tārā, complete in six chapters or paṭalas.

Beginning ओँ नमः परदेवतायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये देवदेवं महेश्वरं ।
पप्रच्छ भैरवी देवी शयनीयसुखोषिता ॥
पुरा यौ कथितौ बुद्धवशिष्ठौ कुलभैरवौ ।
केन मन्त्रेण देवेश सिद्धौ तौ वद मे प्रभो ।
इति पृष्टः स देवेशो भैरवीं वाक्यमब्रवीत् ।

भैरव उवाच ।

स एव परमो देवी शुद्धरूपी जनार्द्दनः ॥

उग्रतारामहामन्त्रं पञ्चार्णं परिजप्य च ॥

सृष्ट्यादिकर्म्मकर्त्ता च अजरामरतां ययौ ।

वाशिष्ठोप्येनमाराध्य नक्षत्रलोकमागतः ।

योगसिद्धीश्वरो भूत्वा योगतन्त्रेऽपि वञ्चते ॥

End. इति ते कथितं तत्त्वं मनुश्चैव समासतः ।

दर्शनाद्दक्षशात्काय सुखं ते परिभुञ्जते ॥

तारातन्त्रं चीनतन्त्रं कालीतन्त्रं गुरूदितम् ।

सर्व्वथा गोपनायैव शक्तिवक्त्रःस्मृतेऽर्पयेत् ॥

देयं शिष्याय शान्ताय साधकाय महात्मने ।

विलासिने स्वतन्त्राय गुरुतन्त्राय सुव्रते ॥

अन्यथाम्नीकमतापि तत् सर्व्वं गुरुवक्त्रतः ।

विरुद्धं वेदवादेऽपि श्रोतव्यं नात्र संशयः ।

Colophon. इति भैरवभैरवीसंवादे तारातन्त्रे षष्ठः पटलः । समाप्तश्चायं तारातन्त्राख्यो ग्रन्थः ॥०॥०॥ शकाब्दा १६११ चित्तौ यद्द ऋतामिन्दौ शाके परिमिते तिथि लिखितं तारिणीतन्त्रं श्रीसदाशिवशर्म्मणा ॥ चैत्रे मासि नवमदिवसे सोमवारेऽथ रात्रौ पक्षे कृष्णे नवम्यां लिखितमिदमपूर्व्वं तारिणीतन्त्रकञ्च ।

विवरणम्—तारातन्त्राभिधतारापूजादिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 77. रुद्रयामलं (कालीपूजापद्धतिः) । Rudrayāmalaṁ (Kālī-pūjāpaddhatiḥ). Substance, country-made colourless paper, 5 × 8 inches. Folia, 26. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudrayāmalatantra treating of the worship of Kālī.

Beginning. अथ कालीपूजापद्धतिः ॥ श्रीं ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय बद्धपद्मासनः सुधीः शिरस्थसहस्रारान्धीसुखशुक्लवर्णकमलकर्णिकान्तर्गतचंद्रमंडलस्थहंसपीठे निज-गुरुं शुक्लवर्णं शुक्लालङ्कारभूषितं । आनानंदमुदितमानसं वराभयकरं

पाणि धृतं रक्तोत्पलया प्रियया शोभितं गुरु' (?) दक्षिणहस्तेन धृतवाङ्कलेवरं शांतं त्रिनयनं सुगुरुणा संप्रदायक्रतनामपूर्व्वकं ध्यात्वा मानसैरुपचारैराराध्य श्रीं क्रीं श्रीं हसक्ष्में ह सरच मल यूह सरफ्रें ॥ अमुकानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ॥ इति दशधा विमृष्य दंडवत् प्रणामं भूमौ कुर्य्यात् ॥

End. अमुकदेवि क्षमस्वेति संहारमुद्रया स्वहृदि देवीं समानीय तन्मनीभूत्वा निर्म्माल्येन ऐशान्यां दिशि चडेश्वर्य्यै नमः इति संपूज्य निर्म्माल्यादिकं विनियोज्य गुरु' नमस्कृत्य यथासुखं विहरेत् ॥ भूतस्योपेक्षानर्हत्वं प्रसंगः ॥ उपोद्घातचिंतां चिंताप्रकृतिसिद्धार्थमुपोद्घातं विदुर्बुधाः हेतुत्वं (?) कारणत्वं प्रिय्यजिज्ञास्यनिश्चितरवसरः ॥ निर्व्वाहकत्वं संपादकत्वं एककार्य्यकत्वं। कार्य्यकारणभावः ॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे महारहस्ये कालीपूजापद्धतिः समाप्तः (?) ॥

विवरणम्—रुद्रयामलान्तर्गतकालीपूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः।

No. 78. रुद्रयामलं (ज्वालाकवचं)। Rudrayāmalaṁ (Jvālākavacaṁ). Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 3. Lines, 4–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of Rudrayāmala on the Jvālāmukhīkavacha.

पुस्तकेऽस्मिन् रुद्रयामलान्तर्गतं ज्वालामुखीकवचं वर्त्तते।

No. 79. ज्वालामुखीस्तवराजः। Jvālāmukhīstavarājaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 2. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudrayāmala containing a prayer to the Goddess Jvālāmukhī.

Beginning. श्रीं नमो ज्वालामुख्यै।

भैरव उवाच ।

ओं तारं यो भजते मातर्बीजं तव सुधारसं ।

पारावारसुता नित्यं निश्चला तद्गृहे वसेत् ॥ १ ॥

शून्यं यो दहनादिरुढ़ममलं वामाक्षि संसेवितं ।

सेंदुं बिंदुयुतं भवानि वरदे स्वांते स्मरेत् साधकः ।

मुखस्यापि (?) सुरेंद्रसिंधुजलतद्वाग्देवता भारती ।

सद्यः पद्यमयी निरर्गलतरा मातर्मुखे तिष्ठति ॥

End. इति श्रीपरमाज्वालातत्त्वं पंचांगमीरितं ।

परारहस्यकं श्यामामर्थस्वं कुलसंदरि ।

गोप्यं गुह्यतमं सारं शिवदं पुण्यवर्द्धनं ।

कोटियज्ञफलं प्राप्य कुलाचार्यैककारणं ।

स्तुतं योगापदं दिव्यं सर्वैश्वर्यप्रदायकं ॥

सर्वस्वभूतं देवेशि रहस्यं मम पार्वती ॥

परशिष्याय नोदेयं दत्त्वा हानिर्भवेन्मनोः ।

गुरुपूजां विधायादौ गुरुं संतोष्य यत्नतः ।

गृह्णीयात् परमेशानि ज्वालामुख्या यथाविधि ॥

पंचांगमखिलं दिव्यं रहस्यं परदैवतं ।

इदं रहस्यं परमं भक्त्या तव मयोदितं ।

पंचांगमखिलं देवि गोपनीयं स्वयोनिवत् ॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे ज्वालाशेष * : ज्वालामुखीस्तवराजः संपूर्णः ।

विवरणम्—रुद्रयामलान्तर्गतज्वालामुखीस्तवरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 80. रुद्रयामलं ज्वालापटलम् । Rudrayāmalaṁ Jvālā patalam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 6 inches. Folia, 5. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. The papers stick together and the writing is effaced. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudrayāmala, being a guide to the worship of Jvālāmukhī.

पुस्तकेऽस्मिन् ज्वालामुखीपूजापद्धतिर्वर्त्तते ।

No. 81. रुद्रयामलं ज्वालासहस्रनाम। Rudrayāmalam̐ Jvālāsahasranāma. Substance, country-made colourless paper, 12 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 2–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1879. Appearance, very old, slightly worm-eaten, and torn. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudruyāmala giving the thousand names of Goddess Jvālāmukhī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः। श्रीं नमो गुरवे सरस्वतीरूपाय।

भगवन् सर्वधर्मज्ञ भक्तानामभयंकर।
पुरा मे यत्त्वया दत्तो वरः कैलाश (स ?) मानतः।
कृपया परया नाथ तं मे दातुं क्षमं (?) भव॥

भैरव उवाच।

सत्यमेतत्त्वया प्रोक्तं वरं वरय पार्वति।
तं प्रयच्छामि संसिद्धै मनस (?) यदभीप्सित।

श्रीदेव्युवाच।

ज्वालामुख्या त्वया देव सहस्राणि (?) तत्त्वतः।
प्रोक्तानि ब्रूहि मे भक्त्या यदि मे त्वत्कृपा भवेत्॥

End. इदं श्रुत्वा सत्यवादी गत्वा रणधरां प्रति।
निर्जित्य शत्रु (सु ?) संघांस्तां प्रत्यायति गृहं (?)॥
वारं (र ?) त्रयं पठेन्नित्यं शत्रुनाशाय पार्वति।
वारत्रयं पठेल्लक्ष्मी (क्ष्मो ?) मुक्त्यै तु शतधा पठेत्॥
वश्यार्थं दशधा नित्यं मारणार्थं च विंशति॥
स्तंभनार्थं पठेन्मंत्री सप्तमांत्रिको क्रमः (?)।
भूम्यर्थं विंशता देवि पठेन्नामसहस्रकं।
प्रत्यहमेकवारांतं मतो मोक्षमवाप्नुयात्।
अप्रकाश्यमदातव्यमवक्तव्यमभक्तिषु।
असद्भाय कुलीनाय कुपुत्राय दुरात्मने।
गुरुभक्तिविहीनाय दीक्षाहीनाय पार्वति।
दत्त्वा कुष्ठी भवेल्लोके परत्र नरकं व्रजेत्।
श्रद्धायुक्ताय भक्ताय साधकाय महात्मने।
सच्चराय सुशीलाय दत्त्वा मोक्षमवाप्नुयात्॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे ज्वालासहस्रनामा (?) संपूर्णं संवत् १८७९ लिखितं ब्राह्मभीमराम जेष्ठ कृष्णपक्षे १४ ।

विवरणम्—रुद्रयामलान्तर्गतज्वालासहस्रनामानि पुस्तकेऽस्मिन्नुदाहृतानि ।

No. 82. रुद्रयामलं सारोद्धारः । Rudrayāmalaṁ Sāroddhāraḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 23. Lines, 4–14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1850. Appearance, very old, worn out, torn, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete as regards a part.

A portion of the Rudrayāmala on the different kinds of clouds and their actions under a dialogue between Umā and Maheśvara, in 11 adhyāyas.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

कैलासशिखरासीनं भैरवं परमेश्वर ।
गणकोटिसमाकीर्णं अप्सरोद्गीतकिन्नरैः ॥ १ ।
अर्द्धांगे ललितादेवी वामभागेन संस्थिता ।
ललाटे चंद्रमा चैव वासुकिः कण्ठमाश्रितः ।
तं दृष्टा संभवो देवि (?) पार्व्वती परिपृच्छति ।
ओं नमो वरदेवाय देवाधिपतये नमः ॥

पार्व्वत्युवाच ।

देवाधिदेवता चैव अनादिपरमेश्वर ।
विख्यातस्त्रिषु लोकेषु सृष्टि (?) संहारकारकः ॥
मेघान् कीदृशा देव कथं विद्युत् प्रजायते ।
कीदृशं वर्णरूपं तु शरीरं तस्य कीदृशं ॥

ईश्वरोवाच (?)

शृणु देवि परं गुह्यं मेघमाला यथाक्रमम् ।
वादशानां सहस्रेषु उद्धृतं चोद्धृतं मया ॥
मेघवर्णं प्रवक्ष्यामो सर्वशस्यक्षयं (?)
चतुर्वर्णानि मेघानि विशेषेनाधुना शृणु ।
पूर्व्वाह्णे जायते विप्र मध्याह्ने क्षत्रियस्तथा ।
अपराह्णे तथा वैश्यः शूद्रश्चास्तमिते रवौ ॥

मेघयोङल (?) रूपेण वर्त्ततेपि च गोचरे ।
ब्राह्मण: श्वेतवर्णश्च चत्रियोरक्तवर्णक: ।
पीतवर्णो भवेद्वैश्य: शूद्र: कृष्ण उदाहृतं (?) ।
... सर्व्ववर्णानां (?) विप्रश्चाण्डालमुच्यते ।
मधुरो गर्ज्जति विप्र: चत्रियो गुमगुमायते ।
वैश्यस्य गर्ज्जनं घोरं शूद्रष्टमटमायते ॥

End. कृष्णग्रीवा धूवं (?) विंद्यात् मध्यमं चाधूर्वं भवेत् ।
संधं च ब्राह्मणी विंद्यात् चत्रियश्च दिनचये ।
सततावेण वैश्य शूद्रस्य दर्शनेन तु (?) ॥

Colophon. इति श्रीरुद्रयामले सारोद्वारो (?) उमामहेश्वरसम्वादे मेघमाला मार्घ (?) कांडे (?) काकरुद्रफलाध्यायो नामैकादशोध्याय: ॥ १ ॥ संवत् १८५० कार्त्तिकशुक्ले १ सोमवासरे काशीमध्ये श्रीगंगातटे श्रीसोमेश्वराय नम: ॥ श्रीविश्वेश्वराय नम: लिख्यतं भवांडो वखतराम श्रीरस्तु ॥

विवरणम् – रुद्रयामलान्तर्गतमेघप्रकारतत्कार्य्यादिविषयकोऽयं प्रबन्ध: ।

No. 83. लिङ्गार्च्चनतन्त्रम् । Liṅgārcanatantram. Substance, country-made yellow paper, 15 × 3 inches. Folia, 10. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

An original Tāntrika work on the worship of Śivaliṅga under a dialogue between Pārvatī and Śiva, complete in 18 paṭalas. It is called also Jñānaprakāśa.

Beginning. ओँ नम: शिवाय । श्रीदेव्युवाच ।

कामरूपं समासीनं शङ्करं त्रिदशेश्वरं ।
पप्रच्छ सादरं देवी योगमाया जगन्मयी ॥
तपोधन महादेव सर्व्वेषामीश्वर प्रभो ।
पुरा यत् सूचितं देव शिवलिङ्गार्च्चनं प्रभो ॥
हृदये विद्यते देव मम शल्योपमं सदा ।
इदानीं परमेशान कृपया शल्यमुद्धर ॥
शिवलिङ्गार्च्चनं तत्वं विचार्य्य कथय प्रभो ॥

साङ्गोपाङ्गेन सहितं रहस्यं यत्र विद्यते ।
देवगन्धर्व्वमनुजा असुराराक्षसाश्च ये ।
ते सर्व्वे सिद्धिमायान्ति शिवलिङ्गार्च्चनात् प्रभो ॥
पूर्व्वं हि सूचितं देव वाक्यं मे वै महेश्वर
सर्व्वं हि कथयेशान यथाह तव वल्लभा (भा ?) ॥

ईश्वर उवाच ।
शृणु नगात्मजे प्रीते मेनकानगनन्दिनि ।
एतज्ज्ञानं महेशानि अज्ञानत्वं वरानने ॥

सर्व्वपूजासु देवेशि लिङ्गपूजापरं परम् ।
लिङ्गपूजां विना देवि अन्यपूजां करोति यः ॥
विफला तस्य पूजा स्यादन्ते नरकमाप्नुयात् ॥
अश्वविट् चविर्यो देवि यदि लिङ्गं न पूजयेत् ।
तत्त्यजात् परमेशानि चण्डचण्डालतां ब्रजेत् ॥
शिवार्च्चनन्तु पूजासु यद्गृहं वर्ज्जितं सदा ।
विष्ठागर्त्तसमं देवि तद्गृहं विद्धि पार्व्वति ॥
अन्नं विष्ठा पयो मूत्रं तस्य वेश्मनि कामिनि ।
शिवपूजां विना देवि अन्य पूजां करोति यः ॥
सर्व्वं विष्ठासमं तस्य पुष्पनैवेद्यमेव च ॥

\+ + + + +

गीयते परमेशानि प्रथमं शिवपूजनं ।
शिवपूजां विना देवि नास्ति पूजा कदाचन ॥
शिवपूजां विना देवि अन्यपूजां करोति यः ।
सएव रसनाहीनः कुष्ठीरी जायते प्रिये ॥

In the third paṭala, different kinds of liṅgas and their respective worshippers are thus enumerated.

चतुर्धा पार्थिवं लिङ्गं वर्णभेदेन पार्व्वति ।
शुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णञ्च परमेश्वरि ।
शुक्लन्तु ब्राह्मणे शस्तं क्षत्रिये रक्तमिष्यते ।
हरितं वैश्यजातौ तु कृष्णं शूद्रे प्रकीर्त्तितम् ॥

End.

आदौ संपूज्य देवेशि पार्थिवं लिङ्गमद्भुतं ।
ततोऽन्यं पूजयेद्देवि अन्यथा निष्फलं भवेत् ॥
तत्रैव गुह्यं वक्ष्यामि पार्थिवस्य च पूजने ।
पार्थिवं पूजयेद् यस्तु मासि मासि वरानने ।
चतुर्द्दश्यां महेशानि शुक्लायां वरवर्णिनि ॥
कृष्णायाञ्चा महेशानि अमावस्यां विशेषतः ।
निर्म्माय चतुर्द्दश्यां (?) लिङ्गं भक्त्या च पूजयेत् ॥
सम्वत्सरे च देवेशि कृता पूजा च या प्रिये ।
सर्व्वं फलमवाप्नोति नान्यथा तु कदाचन ।
अपरैकं महागुह्यं सारात्सारं परात्परं ॥
शृणु वक्ष्यामि चार्व्वङ्गि येन ब्रह्मसमो भवेत् ॥
एकहस्ते महेशानि निर्म्माय पार्थिवं शिवं ।
पूर्व्वोक्तविधिना देवि पूजयेद्यस्तु पार्थिवम् ॥
दक्षिणे वामहस्ते वा निर्म्माय यं च पार्थिवं ।
तत्फलं परमेशानि जललिङ्गसमो (?) भवेत् ॥
पूजनान्न च लिङ्गानां यत्फलं लभते नरः ।
तत्फलं परमेशानि नान्यथा तु कदाचन ॥
लिङ्गपूजासमं ज्ञानं नम जाने न वर्त्तते ।
लिङ्गपूजा परं तत्वं लिङ्गपूजा परं तपः ।
लिङ्गपूजा परं ज्ञानं लिङ्गपूजा परात्परं ।
ब्रह्माण्डसकलं देवि सदा लिङ्गमयं प्रिये ।
अतएव महेशानि लिङ्गं यस्तु प्रपूजयेत् ।
ब्रह्माण्ड पूजयेत्तेन सततं परमेश्वरि ।
इदं लिङ्गार्च्चनं तन्त्र ज्ञानसारं (?) परात्परं ।
संपूर्ण (?) परमेशानि साक्षात्तीर्थो (?) शुचिस्मिते ।
एतत्तत्त्वं वरारोहे सततं मम मन्दिरे ।
सएव धन्यो देवेशि सएव श्रीसदाशिवः ।
कैलाससदृशाकारं पश्यामि तस्य मन्दिरम् ॥ *

Colophon. इति श्रीलिङ्गार्च्चनतन्त्रे ज्ञानप्रकाशे देवीश्वरसंवादे अष्टादशः पटलः ॥ * ॥ समाप्तोयं (?) लिङ्गार्च्चनतन्त्रं समाप्तं ॥ श्रीश्रीशिवचरणे मम भक्तिरस्तु ॥ श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीहरिः शरणं श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीकालि (?) चरणे मम भक्तिरस्तु ॥ श्रीश्रीनारायण । श्रीश्रीसरस्वत्यै देव्यै नमः । श्रीश्रीदुर्गा ।

विवरणम् -लिङ्गार्चनाभिधं मूलतन्त्रमत्र शिवलिङ्गार्चनविधिर्विहितः ।

No. 84. **वीरेश्वरसंवादः ।** Vīreśvarasaṁvādaḥ. Substance, country-made white and yellow paper, 10 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and the papers stick together. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Kāśikhaṇḍa of the Skandapurāṇa on the worship etc. of Vīreśvara (God Śiva) as performed by women desirous of male children.

पुत्रकेऽस्मिन् वीरेश्वरपूजनव्रतं वर्त्तते ।

No. 85. **वरीवस्यारहस्यं प्रकाशसहितम् ।** Varīvasyārahasyaṁ prakāśasahitam. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 71. Lines, 7-9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Varivasyārahasya is a work on the mysteries of Tāntrika philosophy in verse by Bhāskara Rāya, surnamed Bhāskarānanda Nātha. The commentary on it, entitled Rahasya, is by the author himself. The codex contains both the text and commentary mixed together. The authorities quoted are Vāmakeśvara Tantra, Yoginīhṛidaya, Virupākṣa Pañcāśika, Śambhavānandakalpalatā, etc.

Beginning. श्रीगुरुर्जयतितराम् ॥

विद्यानां च मनूना मनुसंख्यानां च विद्यानां रहः ।
उपदेष्टा जयतितरां नरसिंहनंदनाथगुरुः ॥
वरीवस्यारहस्याख्यो ग्रंथो यः स्वेन निर्मितः ।
तत्र दुर्घटशब्दानामर्थः संक्षिप्य कथ्यते ॥

तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेदाचार्यवान् पुरुषो वेदेत्यादिश्रुत्या गुरुप्रसदनस्य तत्त्वज्ञानजनकत्वात् प्रथमं सकलमंत्राधिष्ठातृदेवता एव परःरूपं गुरुत्रयविशेषं तद्दैवतं नारसिंहं च विघ्नविघाताय शास्त्रं यः संप्रदायं तदाश्रयैव प्रवर्त्तयति ।

The principle of creation is thus referred to:—

नैसर्गिकी स्फुरत्ता विमर्शरूपास्य वर्त्तते शक्तिः ।
यद्योगादेव शिवो जगदुत्पादयति संहरति ॥ ३ ॥
सावश्यं विज्ञेया यत्परिणामादभूदेषा ।
अर्थमयी शब्दमयी च क्रममयी देहमय्यपि च सृष्टिः ॥ ४ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीनृसिंहानंदनाथचरणाराधकेन भास्कररायनाम्ना भासुरानंदनाथेनो-परचितो (?) वरीवस्यारहस्ये तत्प्रकाशे च प्रथमोऽंशः ॥ १ ॥

विवरणम्—वरीवस्यारहस्यं नाम तान्त्रिकनिबन्धोऽयं श्रीभास्कररायापरनामकश्रीभासुरानन्द-नाथविरचितः असंपूर्णत्वात् पुस्तकमिदं न सम्यगालोचनमर्हति ।

No. 86. मातृकाभेदतन्त्रम् । Mātṛikābhedatantram. Substance, country-made yellow paper, 18 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 8–10 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

An original Tāntrika work treating of the Śākta system as explained by Śiva at the request of Pārvati. Complete in 14 paṭalas. It begins with the rules of preparing gold chemically, etc., thus :—

Beginning. ओं नमो गणेशाय ।

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।
पप्रच्छ परया भक्त्या भैरवं परमेश्वरं ॥
श्रीचण्डिकोवाच ।
त्रिपुरापूजनं नाम सर्व्वतन्त्रे विशेषतः ।
कालिकायां स्वर्णरत्नं गुप्तभावं तथा मणिः ॥
केनोपायेन देवेश स्वर्णरत्नादि लभ्यते ॥
तद्वदस्व विशेषेण यथा रत्नादिकं भवेत् ।
यथोक्तं सर्व्वतन्त्रेषु तद्वदस्व दयानिधे ॥
श्रीशङ्कर उवाच ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथा रत्नादिकं भवेत् ॥
मतेजसा पारदेन किं रत्नं नहि लभ्यते ॥

The second paṭala begins with a description of how a child is born in the womb of its mother. At the request of Pārvatī, God Śiva says :—

मणिपूरे महापद्मं सुषुम्नामध्यसंस्थितं ।
तस्यान्नामेन देवेशि नाभिपद्मं मनोहरं ।
रम्भुत्रयसमायुक्तं सदाशुक्रविभूषित ।
ऊर्द्ध नाले सहस्रारे अतः शुक्रविभूषितं ।
तस्मादेवस्तनद्वन्द्वं वर्द्धमानं दिने दिने ।
मध्यनाले सुषुम्नान्तं रक्ताकारं सुशोतलं ।
यायोन्ययमधोनालं सदानन्दमयं शिवे ॥
नाभिपद्मस्तु यद्रूपं तत्शृणुष्व समाहिता ।
विन्दुस्थानं मध्यदेशे सदापद्मविराजितं ।
बाह्यदेशे चाष्टपत्रं चतुरस्रञ्च तद्बहिः ॥
चतुर्द्वारसमायुक्तं सुवर्णाभं सकन्तकम् ।
तत्पत्रेण भवेत् पुष्पकन्तयुक्तं त्रिपत्रकम् ॥
प्रफुल्ले तु त्रिपत्रारे वाह्ये रुधिरदर्शनम् ॥
याते शुक्रे पद्ममध्ये सन्ततिस्तेन जायते ॥

In the fourth paṭala drinking is thus recommended by Śiva :—

महापातकयुक्तेन कारणं पीयते यदा ।
ज्ञानान्मुक्तिर्भवेत् सत्यं जातिभेदादिकं नहि ॥
कारणं देवदेवेशि मोक्षदं सर्व्वजातिषु ॥

End. शृणु देवि प्रवक्ष्यामि साधिकायाश्च लक्षणं ।
दिव्यशक्तिर्वीरशक्तिर्गुरुशक्तिस्तथापरा ॥
कुलशक्तिः कामिनी च नरशक्तिः कुमारिका ।
श्रीगुरुं पूजयेद्भक्त्या स्वदेहदानपूर्व्वकं ।
अन्यथा तु स्वदेहस्य निग्रहो जायते ध्रुवम् ।
सप्तजन्मनि सा देवि पुंश्चलि जायते ध्रुवम् ।

Colophon. इति मातृकाभेदतन्त्रे चतुर्द्दशः पटलः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—शक्त्युपासनाविषयकोमातृकाभेदतन्त्राभिधोऽयं निबन्धः ॥

No. 87. बालाकवचम् । Bālākavacam. Substance, country-made yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 19. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Not correct. Incomplete.

A guide to the worship of Bālātripurasundarī, containing the formula of a kavaca or amulet in her name.

Beginning. श्रीरस्तु ॥ ओं श्रीबालायै नमः। अस्य श्रीबालापरमेश्वरीकवचमंत्रस्य रौद्रसिया मूर्त्ति (?) ऋषिः। ऐं क्लीं क्लूं क्लैं क्लौं क्लः पंक्तिछंदः ॥ ऐं क्लीं सौः श्रीबालापरमेश्वरीदेवता ऐं बीजं ॥ सौः शक्तिः ॥ क्लीं कीलकं मम चतुर्व्वर्गफलप्राप्त्यर्थं सर्व्वविघ्ननिवारणार्थं विनियोगः।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् बालात्रिपुरसुन्दर्या, कवचं पूजापद्धतिश्च विद्यते ॥

No. 88. परानंदतन्त्रम् । Parānamdatantram. Substance, country-made colourless paper, 9 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 4–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the second chapter or pāda of the Parānandatantra on Dīkṣā.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशारदांबायै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीत्रिपुरसुंदर्यै नमः ॥ अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि (?) देवि संक्षेपतश्शृणु (सक्षेपतः॰ श्रृणु ?)

वेदाभ्यासनिरत देवीभक्तिसमन्वितं । १

एव प्रकाशकं (?) शिष्यं (?) प्रपश्येद्गुरुपुंगव. ॥

End. तन्मुखासनकाले तु उच्छिष्टं देवि दीयताम् ।

श्रीपादांबुदमुद्रां स्वात्मपात्रेण पूरयेत् ॥ ५३ ॥

पूर्णाभिषेकसिद्ध्यर्थं दीयेत सह दीयता ॥ ५४ ॥

Colophon. इति श्रीपरानंदतंत्रे सपादलक्षग्रंथे मंत्रखंडे द्वितीयपादे द्वात्रिंशद्दीक्षाक्रमो नाम पंचमर्ंशिकः (?) संपूर्णः (?) ॥ श्रीगुरुदेवतार्पणमस्तु ॥ श्रीसांबशिवार्पणमस्तु ॥ छ ॥

विवरणम्- पुस्तकेऽस्मिन् परानन्दतन्त्रीयद्वितीयपादस्य पञ्चमाह्निकमात्रं वर्त्तते ।

No. 89. बालार्च्चाक्रमदीपिका । Bālārccākramadīpikā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 32. Lines, 5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the Tāntrika rites and daily oblations enjoined upon the votaries of Bālātripurāsundarī, entitled Bālārccākramadīpikā. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

कृष्णानंदगुरुं नत्वा नत्वा श्रीपरदेवतां ।
क्रियते ऽत्मबोधाय बालार्चाक्रमदीपिका ॥ १ ॥
प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यो देवीं भक्तितोर्चयेत् ।
तस्य पूजा तु विफला शौचहीना यथा क्रिया ॥ २ ॥

End. बालार्कायुततेजसं त्रिनयनां रक्तांबरोल्लासिनीं
नानालंकृतराजमानवपुषं बालोडुराट् (बालेन्दुराट् ?) शेखरां ।
हस्तैरिक्षुधनुःसृणिं सुमशरं पाशं मुदा बिभ्रतीं
श्रीचक्रस्थितसुंदरीं त्रिजगतामाधारभूतां स्मरेत् ॥

तदुक्तं सारदातिलके

सर्व्वैः पुष्पैः सदा पूज्या विहिताविहितैरपि ।
कार्त्तिक्या सर्व्वदेवानां भक्तियोगोऽत्र कारणं ॥

Colophon. इति श्रीबालार्चाक्रमदीपिकाया समाप्तं (?) ॥ शुभमस्तु ॥ श्रीरस्तुसमाप्तं च ॥

विवरणम्—बालात्रिपुरासुन्दरीपूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 90. बालाजपः । Bālājapaḥ. Substance, country-made white paper, 6 × 2 inches. Folia, 4. Lines, 2 7 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Complete.

A guide for the utterance of the different *vījas* relating to Tripurāsundarī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ बालायाः जपप्रकार (?)माह ॥ अस्य श्रीबालात्रिपुरसुंदरी (?) मन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ॥ ऋषिः पंक्तिश्छन्दः बालात्रिपुरादेवता ऐं बीजं क्लीं कीलकं सौः शक्तिः बाला त्रिपुरसुंदरी प्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ॥

End. गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात् त्वयि स्थिता (?)
इति देव्यावामकरे जपं समर्पयेत् ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—बालात्रिपुरसुन्दरीमन्त्रजपविषयकोऽयं निबन्धः ॥

No. 91. बालादेवीपूजाप्रयोगः । Bālādevīpūjāprayogaḥ. Substance, country-made colourless paper, 8 × 5 inches. Folia, 8. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Another guide to the worship of Bālātripurāsundarī. Anonymous.

बालात्रिपुरसुन्दरीपूजाविषयकोऽयमपरो निबन्धः ।

No. 92. बालासहस्रनाम । Bālāsahasranāma. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 1-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

This is a part of Umā Mahesvarasaṁvāda, which again forms a part of the Rudrayāmala, containing one thousand names of Bālātripurāsundarī.

पुस्तकेऽस्मिन् रुद्रयामलीयोमामहेश्वरसंवादान्तर्गत बालात्रिपुरसुन्दरीसहस्रनामानि वर्त्तन्ते ।

No. 93. महाविद्या । Mahāvidyā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 25. Lines, 5-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of Mahāvidyā, a goddess of a dark complexion and having five heads and ten hands, etc., as described in this work in her Dhyāna or meditation.

दंष्ट्राकरालकृष्णांगां पञ्चवक्त्रां त्रिलोचनां ।
महाविद्यां दशभुजां सर्वाभीमकृष्णाशुकां ।
खड्गं च मुसलं शूलं भालकं भल्लकं (?) बाणमेव च ।
शस्त्राण्येतानि बिभ्राणां दक्षिणाधः क्रमात् (?) ।
वामोर्ध्वहस्तभागस्थधनुःपाशं च बिभ्रतीम् ।
डमरुं खेटकं चैव कपालं सिंहगामिनीं ।
त्रिखंडमुद्रां बध्वा तु नमस्कारांश्च कारयेत् ॥

The goddess is worshipped for a charm to hold ferocious animals etc. spellbound (Stambhana), as we find at the beginning :—

ओं अस्य श्रीमहाविद्यावनदुर्गात्रिपुरमंदरीमंत्रराजमंत्रस्य अरण्य ईश्वर ऋषिः अनुष्टुप्छंदः श्रीअंतर्यामी नारायणी किरातरूपधारी श्रीमहाविद्यावनदुर्गा ईश्वरी देवता दुं बीजं ह्रीं शक्तिः स्वाहा कीलकं मम विरोधिसर्व्वदुष्टस्तम्भनार्थं श्रीमहाविद्यावनदुर्गात्रिपुरसुंदरीप्रसादसिद्धार्थसवजपे विनियोगः ॥

End. अहंत्रिपुरमंत्रं मे गोपायधम्पपश्वविदा विदुः । ऋचः सामानि यजूंषि मांहि श्रीरमृतायतां मंततं श्रोरमृ ॥ समस्त मंगलानि भवंतु ।

Colophon. इति श्रीमहाविद्या समाप्त (?) ॥ श्री ॥

विवरणम्—महाविद्योपासनाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 94. शक्तिरत्नाकरः । Śaktiratnākaraḥ. Substance, country-made yellow paper, 16 × 3½ inches. Folia, 31. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of Śakti, compiled from several Paurāṇika and Tāntrika works, such as Devīpurāṇa, Kālīpurāṇa, Kurmapurāṇa,

Caṇḍīpurāṇa, Vṛihaddharmapurāṇa, Mārkaṇḍeyapurāṇa, Skanda purāṇa, Kulacūḍāmaṇi, Śaktiyāmala, Mantrakosa, Jñānārṇava, Śaivāgama, Vījamuktāvali, Śivarahasya, Radhātantra, etc., consisting of five ullāsas or chapters, of which the first chapter is called Brahmanirūpaṇa, the second Durgasvarūpanirūpaṇa, the third Durgāmāhātmyanirūpaṇa, the fourth Durgāpūjāmāhātmya, and the fifth Daśavidyā (nirūpaṇa ?), by Rājakiśora.

Beginning. श्री गणेशाय ॥

या शक्तिर्गिरिशस्य चन्द्रधिका दृष्टिः परा शाम्भवी
कर्णे गीः श्रवणं रवा च रसनामध्ये रसैकात्मिका ।
घ्राणे चापि च गन्धिका किमपरं प्राणात्मिका मानसे ।
वन्दे तां त्रिगुणैकवन्दितपदां भुक्त्यपवर्गप्रदाम् ॥
स्रष्टुः सृष्टिमयी हरेश्च नितरां त्वं पालयित्री परा
संहर्तुः कलनैककारणमयी निष्कारणं त्वं सदा ।
यत् त्वं सेर्हविलंपनान्मलभवी (?) ब्रह्मेति हेरम्बकी
ब्रह्मब्रह्ममयी त्वमेव परमाऽनुष्ठात्र्यहर्पोऽप्यमी ॥
ब्रह्माऽसौ हरिरीश्वरोऽमरपतीरुद्रोऽभवत् केशवो
ब्रह्मासौ गणनायकः करिमुखस्तत्पादसेवापरा (?) ।
मन्ये ते किल शाश्वतीमतिरहो वैरूप्यमेव गताः
प्रोद्दीऽप्यामभिशं विना न (?) कुशलः स्यातु सदा मातरि ॥
शैवायां शिवरूपिणोऽत्र मनसा पश्यन्ति विश्वात्मिकां
सर्वे विष्णुपरायणाश्च परमं ब्रह्मेति योगिव्रजाः ।
केचिद्विश्वनिदानशक्तिमपरे वर्णैकशक्तिं जना
वन्दे सर्वजगत्प्रियाश्च नियतं वाञ्छन्ति वित्तप्रदाम् ॥
तस्याः किञ्चिदहं समस्त जगतां सारैकशक्तेः कियान्
नानातन्त्रपुराणपुस्तकवरादाहृत्य चासौ ततः
कुर्वे पुस्तवरस्य रचनं (?) श्रीशक्तिरत्नाकरं
भक्त्या धारणपादपद्मविभां श्रीराज केशीरम् (?) ॥

End. श्रीभैरव उवाच ।

विद्याचतुष्टयी प्रोक्ता दुर्गाया मम भाविनि ।
तां विहाय कथं तारा प्रोक्ता सर्व्वजन प्रिये ॥

श्रीदेव्युवाच ।

साधु पृष्टं त्वया वत्स सर्व्वप्राणिहिते रत ।
यथा तारा तथा दुर्गा विभ्रमो नास्ति यद्यपि ।
तथापि तत्प्रकाशाय भयं जातं पदे पदे ।
शृणु वत्स महादेव गुरून् दुर्गामनूक्तवान् ।
परमा अपरानन्दः परमेष्ठी शुभोदयः ।
कृष्णः कालः कामनाथा दिव्यौघा भैरवादिनः (?) ।
नारदः काश्यपः शम्भुर्भार्गवः कुलकौशिकः ।
एते पञ्च महादेव सिद्धौघाः परिकीर्त्तिताः ॥
रुद्राचार्य्यः चमाचार्य्यः परमासनशैशकः ।
कुमारीशः शान्तिधरो मामानन्दः प्रभ[illegible]रः ।
हरिशर्म्मा विष्णुशर्म्मा दत्तात्रेयः प्रियम्वदः ।
वहूना शाकिनी देवी चर्य्यानाथः प्रकीर्त्तितः ॥

तथाच विश्वसारे

जमदग्निर्भरद्वाजो भृगुर्गौतमकाश्यपाः ।
विश्वामित्रः शिवो नन्दी काहलो स्थण्डिलस्तथा ।
एते च ऋषयः प्रोक्ता दुर्गामन्त्रस्य पार्व्वति ।
भाग्येन लभते विद्या सर्व्वसम्पत्प्रदायिनी ।
नातः परतरा विद्या तीर्थं नातःपरात्परम् ॥
विद्या चूडामणिर्देवि कथिता पद्मयोनिना ।
काश्यपः काहलिश्चैव शिवानन्दोऽथ गौतमः ।
च्यवनः शुक्रशक्रौ च पुलस्त्यः पुलहः क्रतुः ।
वशिष्ठश्चैव दुर्वासः शान्तनुः सगरः कृपः ।
सर्व्वे देवाश्च शाक्ताः (?) सर्व्वतत्त्वसमन्विताः ।
नहि शक्तिं विना देवि प्रकाश उपलभ्यते ।
ये शाक्तास्ते महात्मानः सर्व्वधर्म्मपरायणाः ।
ते शैवास्ते वैष्णवाः स्युस्ते सर्व्वे शिवपूजकाः ।
सर्व्वेव शिवरूपेण विचरन्ति महीतले ।
तेषां समानं देवेशि न कुत्रापि महीतले ।
देवकूटाम्बिका विद्या कथिता पद्मयोनिना ॥

Colophon. इति श्रीशक्तिरत्नाकरे पञ्चमोल्लासः समाप्तः ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—शक्तिरत्नाकरो नाम विविधपुराणतन्त्रशास्त्रसंगृहीतः शक्तिस्वरूपादिविषयकग्रन्थनिबन्धोऽयम्। पुस्तकेऽस्मिन् पञ्चोल्लासा वर्त्तन्ते। तत्र प्रथमोल्लासे ब्रह्मनिरूपणं। द्वितीये दुर्गास्वरूपनिरूपणं। तृतीये दुर्गामाहात्म्यनिरूपणं। चतुर्थे दुर्गापूजामाहात्म्यं। पञ्चमे च दशविद्यानिरूपणमस्ति ॥

No. 95. **शब्दार्थचिन्तामणिः।** Śabdārthacintāmaṇiḥ. Substance, country-made white paper, 16 x 7 inches. Folia, 354. Lines, 11-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1957. Appearance, fresh, and written by different hands. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Śāradātilaka by Premanidhi Pantha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

यदीयांघ्रिद्वंद्वांबुजभजनतोवीजविधिका-
दपि श्रीमन्तः स्युर्झटिति गतभाग्या अपि जनाः।
अमुं माहिष्मत्याः पतिममलमन्यादिजननं
सदा वंदे वंदे कमपि कृतवीर्यात्मजमहं ॥ १ ॥
न तात्पर्यशोहं गिरिशवचसां नापि च दृशां
स पांथः संदेहं गमयति सुदूरं झटिति यः
तथाप्येतत्तत्त्वांबुनिधितरणे मे चपलता
कृपाभिः श्रीमर्त्तुर्नहि सदुपाय भवतु (?) ॥ २ ॥
शब्दार्थचिंतामणिरेष नामतो
ग्रंथोऽभवत् प्रेमनिधेर्द्विजाधिपात्।
न तत्र चित्रं कृतवीर्यनंदन
प्रसादलभ्यं किमिहास्ति नेप्सितं ॥ ३ ॥
शारदातिलकसंज्ञनिबंधे
टिप्पणानि बहुशः प्रचरंति।
तावतापि च परिश्रममेतं
सार्थकीकृरुत सारविदीशाः ॥ ४ ॥

End. क्वायं प्रेमनिधिर्यदापि पनिजो (?) ग्रंथो नवीनः क्व वा
क्वासौ परसंमतार्थविसरप्रोहूषणार्थस्पृहा ॥
यस्य श्रीतमती सती गुणवती मातापितोर्मायति (?)

आम प्रेमनिधीति पंथकुलभूः कूर्म्माचलीजन्मभूः ।
सूपास्य ' कृतवीर्य्यजाच्युतपदं वाराणसीवासभूः
तस्मे पूर्त्तिमगादिषुः विविंश (?) २५ पटलः शब्दार्थचिंतामणी ।
शम्वत् (?) १९५७ वैशाखशुक्लचतुर्थ्यां समाप्तोऽयं ॥

विवरणम्—कूर्म्माचलीयप्रेमनिधिपान्थविरचितशब्दार्थचिन्तामणिनामकोऽयं शारदातिलकाभिधतान्त्रिकनिबन्धटिप्पणिरूपोग्रन्थः ।

No. 96. शाक्तानन्दतरङ्गिणी । Śāktānandataraṅgiṇī. Substance, country-made paper of several colours, 16 × 3 inches. Folia, 110. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A Tāntrika work on Śaktism, compiled from several Tāntrika and Paurāṇika works, such as Śāradātilaka, Yāmala, Sammohatantra, ürdhāmnāya, Mahātantra, Pūjāpradīpa, Bhaviṣyapurāṇa, Kulārṇava, Samayātantra, Rudrayamala, Viṣṇudharmottara, Markandeyapurāṇa, Skandapurāṇa, Liṅgapurāṇa, Kālikāpurāna, Yoginihṛdaya, Śṛkrama, Kulacuḍāmaṇi, Gandarvatantra, Vṛhatśṛkrama, Guptadikṣātantra, Sanatkumāratantra, Kumāritantra, Mundamālātantra, Gautamiyatantra, Muktāvali, Bhutaśuddhi, Kāmadhenutantra, Montrakōṣa &c. by Brahmānanda. It consists of 17 chapters or ullāsas, of which the first chapter treats of our body as created in the womb, the second of Dīkṣā, the 3rd of Yoganirṇaya, the 4th of our duties in the morning, the 5th of Āsana, the 6th of Yogavidhi, the 7th of Nityapūjā, and the 8th of the Mālāvidhāna, etc., and so on. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 3182.

Beginning. ओँ नमः परमदेवतायै ॥

प्रणम्य प्रकृतिं नित्यां परमात्मस्वरूपिणीं ।
तन्यते भक्तिमुक्त्यर्थं शाक्तानन्दतरङ्गिणी ॥

अथ का प्रकृतिः ॥ तथाहि गुणत्रयसाम्यावस्था प्रकृतिः ॥ तथाचोक्तं यामले ॥

तत्त्वं रजस्तम इति गुणत्रयमुदाहृतं ।
साम्यावस्थेति चैतेषामव्यक्तां प्रकृतिं विदुः ॥
सा एव मूला प्रकृतिः प्रधानं पुरुषोऽपि च ॥

End.
दुर्गैका परमा देवी दुर्गैका परमं पदम् ।
दुर्गैका परमं ज्ञानं दुर्गैका ज्ञानमेव च ॥
दुर्गैका परमं सत्यं दुर्गैका परमा गतिः ।
दुर्गैका परमं दैवं दुर्गैका परमौषधं ॥
दुर्गैका सुखमत्यन्तं दुर्गैका निर्वृतिः परा ॥
दुर्गैका परमा तुष्टिर्दुर्गैका परमं यशः ।
दुर्गैका परमं तत्त्वं दुर्गाभिन्नमिदं जगत् ॥

इति भविष्यपुराणवचनेभ्यः—
प्राणप्रयाणपाथेयं संसारव्याधिभेषजं ।
दुःखार्णवपरित्राणं दुर्गानामाचरद्वयम् ।

Colophon. इति शाक्तानन्दतरङ्गिण्यां होमनिर्णयोष्टादशोल्लासः समाप्तः ॥ ० ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ श्रीदुर्गा जयति ।

विवरणम्—श्रीब्रह्मानन्दविरचितशाक्तानन्दतरङ्गिणीनामकः सुप्रसिद्धतान्त्रिकनिबन्धोऽयम् ।

No. 97. शारदातिलकम् । Sāradātilakam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 164. Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

A compiled Tāntrika work of great repute in Bengal, complete in 25 paṭalas or chapters, by Lakṣmaṇa Deśikendra, son of Śrīkṛṣṇa and grandson of Vijayācārya. This work has been noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 733, and also in the India Office Catalogue, Nos. 2542, 2543, 2544, page 857, part IV.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ।
नित्यानंदवपुर्निरंतरगलत्पंचाशदर्णैः क्रमात्
व्याप्तं येन चराचरात्मकमिदं शब्दार्थरूपं जगत् ।
शब्दब्रह्म यदूचिरे सुकृतिनश्चैतन्यमन्तर्गतम्
तद्वोऽव्यादनिशं शशांकसदनं वाचामधीशं महः ॥ १

अन्नाङ्गिनीमिलितमिन्दुकलावतंस
मिन्दीवरोदरसहोदरमेचश्रीभि ।
हेतुस्त्रिलोकविभवस्य मवेंदुमौलि
रंत:पुरं दिशतु मंगलमादराद्व: ॥ - ॥
संसारसिंधोस्तरणैकहेतून्
वंदे गुरून् मूर्द्धि शिवस्वरूपान् ।
रजांसि येषां पदपङ्कजानां
ति (ती ?)र्थाभिषेकश्रियमावहंति ॥ २ ॥
सारं वक्ष्यामि तंत्राणां शारदातिलकं शुभम् ।
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां प्राप्ते: प्रथमकारणं ।
शब्दार्थसृष्टिर्मुनिभिश्छन्दोभिर्दैवतै: सह ।
विधिश्च मंत्रयंत्राणां तंत्रेऽस्मिन्नभिधीयते ॥ ५ ॥

End.

तस्मादभूदखिलदेशिकवारणेन्द्र:
षट्कर्म्मसागरविहारविनोदशील: ।
यस्य त्रिलोकविदितं विजयाभिधान
माचार्य्यपण्डित इति प्रथयन्ति सन्त: ॥
तस्मान्दभो देशिकदेशिकोभू-
च्छ्रीकृष्ण इत्यभ्युदितप्रभाव: ।
यत्पादकारुण्यसुधाभिषेका-
ल्लक्ष्मीं परामश्नुवते कृतार्था: ॥
आचार्य्यविद्याविभवस्य तस्य
जात: प्रभोर्लक्ष्मणदेशिकेंद्र: ।
विद्यास्वशेषासु कलासु सर्व्वा-
स्वपि प्रथां यो महतीं प्रपेदे ॥
आदाय सारमखिलं निखिलागमेभ्य:
श्रीशारदातिलकनाम चकार तंत्रं ।
प्राप्त: स एव पटलैरिह तत्त्वसंख्यै:
प्रीतिप्रदानविधये विदुषां चिराय ॥
भगवंता शंभोर्वपुषि कलितार्द्धेन वपुषा
जगद्रूपं शश्वत् सृजति महनीयामपि गिरं

सदर्या सद्दार्थ (?) सनभरनता शंकरवधू-
र्भवद्भूत्यैभूयादवजनितदुःखौघशमनी ॥

Colophon. इति श्रीशारदातिलके पंचविंशः पटलः ॥

विवरणम्—शारदातिलकनामधेयस्तान्त्रिकनिबन्धविशेषः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 98. शारदातिलकटीका । Śāradātilakaṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 181. Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and written by different hands. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Śāradātilaka, entitled Padārthādarśa, by Rāghava.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं निजनाथवनत (?) प्रोद्दामभीदादरं
पश्यत्यकृतक (?) दृतपिया (?) संभातभावं मुहुः ।
मन्दान्दोलितदुग्धसिन्धुलहरीलीलालसं लोचन-
प्रान्तालोकनमातनोतु भवतां भूतिं भवान्याः शुभम् ॥ १ ॥
संसेव्यमानमृषिभिः सनकादिमुख्यै-
र्योगैकगम्यमविनश्वरमादि भूतं ।
संसारदुविगमसारविचारसारं
शैवं महो मनसि मे सुदधातु (सुदमादधातु ?) ॥ २ ॥
भद्राय भवतां भूयाद्भारती भक्तिभाविता ।
सतैरुज्जृम्भते यस्या वाग्विलासिति (?) दुर्लभा ॥
शारदातिलके तंत्रे गुरूणामुपदेशतः ।
पदार्थादर्शटीकेयं राघवेण विरच्यते ॥
सम्प्रदायागतं किञ्चिद्दर्शितागमसम्मतं ।
यदुक्तमत्र तत् संतो विचारयितुमर्हथ ॥ ५ ॥

End. नास्ति

Colophon. इति शारदातिलकटीकायां चतुर्विंशः पटलः ।

विवरणम्—राघवकृतशारदातिलकटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 99. **श्यामारहस्यम्** । Śyāmārahasyam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 2-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, rather old. Prose. Not correct. Incomplete.

Śyāmārahasya is a compendium of Tāntrika worship, complete in 22 chapters (prakāśas), compiled from various sources, by Pūrṇānanda Paramahaṁsa. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2597, page 898, part IV; also by Dr. R. Mitra in his *Notices*, vol. II, page 43.

पुस्तकेऽस्मिन् श्यामारहस्यस्य प्रथमपरिच्छेदोऽप्यसंपूर्णो वर्त्तते ।

No. 100. **श्यामारहस्यं** । Śyāmārahasyaṁ. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 144. Lines, 2-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A complete copy of the same work, complete in 22 prakāśas or chapters. The first chapter treats of the Nyāsavivaraṇa, the second of Antaryajanavivaraṇa, the third of pūjāparyāya, the fourth consists of several prayers and formulas of amulets, among which the most famous prayer, Karpūrādi, is quoted from the Umātantra, the fifth treats of Puraścaraṇa and so on. The authorities quoted are Kālītantra, Vīratantra, Kumārīkalpa, Bhairavītantra, Matsyasūkta, etc.

Beginning. ओं नमः परमदेवतायै ।

देवीं दानवदैत्यदर्पनिवहान्नुन्मूलयन्तीं शिवां
ब्रह्मानन्तमहेशमौलिमणिभिः संसेविताङ्घ्रिद्वयां ।
नत्वा श्रीगुरुपादपद्मपरमामोदाम्रतप्लावितः ।
पूर्णानन्दयतिस्तनोति विमलां श्यामारहस्याभिधाम् ॥
स्वतन्त्रं वीरतन्त्रञ्च तन्त्रं फेत्कारिणीं तथा ।
कालिकाकुलसर्व्वस्वं काली तन्त्रञ्च यामलम् ॥
कुलचूडामणिञ्चैव कुमारीतन्त्रमेव च ।
कुलार्णवं तथा कालीकल्पं भैरवतन्त्रकं ।
कालिकाकुलसद्भावं तथा चीनतन्त्रकं ।

गुरुणाञ्च मतं ज्ञात्वा साधकानां तथा मतम् ।
शुद्धबुद्धिस्वभावार्थं वक्ष्यामि नीलकारिणीम् ॥

Vīrāsana is thus defined in the first chapter :—

एकं पादमथैकस्मिन् विन्यस्योरौ च संस्थित ।
इतरस्मिंस्तथा चोरुं वीरासनमितीरितम् ॥

Fol 10.

Sacrificial objects are thus enumerated in the third chapter :—

कुमारीकल्पेपि

नराश्छागास्तथामेषामहिषा' शृगालास्तथा ।
एतेषाञ्चैव बक्राणि देयानि परमेश्वरीति ॥

मुण्डमालायाञ्च

ईषद्रक्तं दुग्धं घृतेनाक्तं निशायां दिवसेऽपि ।
बलिन्दद्यान्हिर्षेष कृष्णपक्षे शुभे दिने ॥
छागे दत्ते भवेद्वाग्मी मेषे दत्ते कविर्भुवम् ।
महिषे धनवृद्धि स्यान्मृगे भोगफलं भवेत् ॥
पक्षिदत्ते (?) महर्द्धि स्याद्गोधिकाया महाफलं ।
नरे दत्ते महर्द्धि. स्यादष्टसिद्धिरनुत्तमा ॥
ललाटहस्तहृदये शिरो भ्रूमध्यदेशत ।
स्वदेहरुधिरे दत्ते रुद्रदेह इहापर. ।
चण्डालबलिदानेन महासिद्धि. प्रजायते ॥

नरबलिस्तु विप्रेण न विधेय । तदुक्तं यामले—

राज्ञा नरबलिन्दद्याद्राज्योपि परमेश्वर ।
सिंहव्याघ्रनरान् दत्वा ब्राह्मणो यात्यधोगतिम् ॥

The famous Bhairavīcakra is thus described in the same chapter.

तत. सामयिकान् सर्व्वान् समाहूय निवेशयेत ।

अथ सामयिकैः सह पानादिकं कुर्य्यात् । यत्र चक्राकारेण पङ्क्त्याकारेण वा भिन्नभिन्नासने बद्धपद्मासन. शक्तियुक्तश्चेन युग्मयुग्मक्रमेणोपविशेत् । साधक: सामयिकललाटे चन्दनाक्तं दत्वा शिवशक्तिधिया पुष्पञ्च दद्यात् । ततो गुरुर्यदि तत्र तिष्ठति तद्वादौ गन्धपुष्पादिना तं प्रपूज्य तत्पात्रं तस्मै दत्वा प्रणमेत् । गुरोरभावे तत् पात्रं जले क्षिपेत् । ततः शक्तिपात्रं

शक्तिसंयुतं शक्तौ दत्त्वा, सामयिकेभ्योऽपि ओगाद्युक्तमेव परामृतं शक्तिसहितं दद्यात्। ततः सामयिकोऽपि भक्त्या हस्ताभ्यां गृहीत्वा मूलमन्त्रं तदुपर्य्यष्टधा प्रजप्य पूर्व्वोक्तमन्त्रेणानन्दभैरवेभ्यो गुरुदेवताय समर्प्य तत्स्वशुद्धिं कुर्य्यात् ततश्चक्रनायकसैः सह पात्रवन्दनमाचरेत्। अथास्य प्रमाणं यथा रुद्रयामले।

साधकेभ्यश्च शक्तिभ्योदद्यान्निर्माल्यचन्दनं।
सामयिकैः समं कुर्य्याद्देवि पानादिभक्षणम्॥

अन्यत्रापि।

निविशेच्चक्ररूपेण पङ्क्त्याकारेण वा यथा।
शक्तियुक्तो भवेद्वापि युग्मयुग्मविधानतः।
शिवशक्तिधिया सर्व्वान् चक्रमध्ये समर्चयेत्॥

अथ पात्रपरिमाणं यथा कुलसारे।

नयनाग्निबाणसंख्याकर्षैस्तु परमेश्वरि।
हेतुपानं प्रकर्त्तव्यं इत्युक्तं कुलशासने॥
इतोऽप्यधिकपात्रन्तु न कर्त्तव्यञ्च साधकैः॥

कर्षं लौकिकतोलकमित्यर्थः।

कुलार्णवे च

एकासने निविष्टा ये भुञ्जीत चैकभाजने।
एकपात्रे पिबेद्द्रव्यं ते यान्ति नरकाधमं॥

एकपात्र इति सर्व्वे मिलित्वा एकपात्रे न पिबेत् (पिबेयुः ?) ननु प्रतिवार-द्रव्यपाने भिन्नभिन्नपात्रं कार्य्यं अनुष्ठानानुपपत्तेः। न कुर्य्यात् पात्र-सङ्करमिति वचनविरोधाच्च।

विना मन्त्रेण जा (या ?) पूजा विना मांसेन तर्पणं।
शक्त्या विना तु यत् पानं तत् पानं निष्फलं भवेत्॥
स्वशक्तिं वीरशक्तिं वा दि (दौ ?)क्षितां गुरुसमर्पणीं।
पाययित्वा पिबेन्मद्यमिति शास्त्रस्य निर्णयः॥
न पद्भ्याञ्च स्पृशेत् पात्रं न बिन्दुं पातयेदधः।
नैकहस्तेन दातव्यं न मद्यवर्ज्जितं पुनः॥
नार्च्चयेदेकहस्तेन न पिबेद्देवताविना।
साधारं नोद्धरेत्पात्रं आधारेषु विनिक्षिपेत्।
पात्रं न चालयेत् स्थानान्नकुर्य्यात् पात्रसङ्करम्।

घसहर्षं (?) न पिवेद्द्रव्यं तथैव च न पूरयेत् ।
न स्थूलं न च सूक्ष्मं च पात्रं कुर्य्यान्मनीरमम् ॥
उच्छिष्टी न स्पृशेच्छक्तिं कुलद्रव्याणि सुन्दरि ।
यदि: प्रक्षाल्य करौ (करौ ?) कुलद्रव्याणि दापयेत् ॥
इन्ने तु सिद्धिहानि: स्यात् क्रुद्धा भवति योगिनी ।
परिहासं प्रलापञ्च वितण्डां बहुभाषणं ।
औदासीन्यं भयं क्रोधं चक्रमध्ये विवर्ज्जयेत् ॥
भार्य्यान्यं ताड़येत् पात्रं न पात्रमानयेद्बध: ॥
गुरुशक्तिसुतानाञ्च गुरुज्येष्ठकनिष्ठयो: ।
उच्छिष्टं भक्षयेत् स्त्रीणां ताभ्यो नोच्छिष्टमर्पयेत् ॥
चक्रमध्ये च नियतं नान्यथा पतनं भवेत् ।
कनिष्ठानां स्वशिष्याणां दद्यादुच्छिष्टमेव च ।

अन्यत्रापि

शक्त्युच्छिष्टं पिवेद्द्रव्यं वीरोच्छिष्टस्य चर्व्वणम् ।
शक्तिवीरप्रसादेन किन्न सिद्ध्यति भूतले ॥
पीत्वा पीत्वा पुन: पीत्वा पतित्वा च महीतले ।
उत्थाय च पुन: पीत्वा पुनर्ज्जन्म न विद्यते ॥

Foll. 46—50.

The condemnation of Kulācāra is thus prohibited in the Kālītantra.

कुलस्त्रीवीरनिन्दाञ्च तद्द्रव्यमपहारणं ।
स्त्रीषु रोषं प्रहारञ्च वर्ज्जयेत् मतिमान् सदा ॥

Fol. 85.

श्रीश्यामारहस्यनिबन्धोऽयमेवंविधशक्तिसाधनतत्पूजनादिविषयक: ।

End.

नीलांशुकां मणिमयीञ्च करेषु वीणां
मुद्राञ्च पात्रमथ पूर्णसुधां दधानाम् ।
उद्यच्चतुर्मुखवक्त्र:कविताप्रवाहां
नीलाम्बुजाभि हृदयेन सरस्वतीं ताम् ॥
लक्षमेकं जपेद्विद्यां दशांशमसितोत्पलै: ।
नीलाञ्च (?) महाविद्यां वीजाद्यां परिकल्पयेत् ।
ध्यानपूजा पुरश्चर्य्या नीलासमाप्तश्चरेत् (?) ॥०॥

Colophon. इति पूर्णानन्दपरमहंसविरचिते श्यामारहस्ये द्वाविंशतितमः प्रकाशः ॥०॥ समाप्तमिदं (?) ग्रन्थः ॥ *॥ श्रीहरिः श्रीदुर्गा श्रीरामः । * ॥

विवरणानुक्तपूर्व्वम् ।

No. 101. **श्यामापूजाव्यवस्था ।** Syāmāpūjāvyavasthā. Substance, country-made reddish coloured paper, 22 × 1 inches. Folia, 2. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A little work showing the authorities as to when and how the worship of the Goddess Śyāma is to be performed, with discussions. Anonymous.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥ अथ श्यामापूजाकालव्यवस्था ॥ यामले

कार्त्तिके मासि कृष्णायां पञ्चदश्यां महानिशि ।
पूजयेद्योतियत्नेन काली विद्या प्रसीदति ॥
मृण्मयी प्रतिमां कृत्वा महाकालीं प्रपूजयेत् ॥

श्रीभैरवसंहितायां

तुलार्के यत्नमावस्यां निशार्द्धे घोरदक्षिणां ।
पूजयेद्विधिवद्भक्त्या सर्व्वसिद्धीश्वरोभवेत् ।

एवञ्चार्द्धरात्रं पूजायां मुख्यकालः । स च कालो यदि उभयदिने तदा पूर्व्वदिने पूजा । यथा तत्रैव

तत्रोभयदिने प्रसकाले भूतयुता यदि ।
अमामाहेश्वरी सा च तिथिः सिद्धिप्रदा मताम् ।

गुप्तसाधनतन्त्रे

निशा तु परमेशानि सूर्य्ये ह्यस्तमुपागते ।
प्रहरे च गते रात्रौ घटिके द्वे परे च ये ।
महानिशा समाख्याता तत्रापि महानिशा ॥

End. तथाच तुलार्कनियतामावस्यायां निशीथे कालीं पूजयेदिति पर्य्यवसितं । तुलार्के नैव लङ्घयेदित्यत्र तुलार्कपदञ्च तुलार्कोपलक्षितामावास्यापूजापरं । संकल्पवाक्ये तु कार्त्तिके मासि इत्युल्लेख्यं । न तु राश्युल्लेखोऽपि गौण-

धर्म्मेषु विधानात्। केचित्तु उपलक्षणतयाऽऽस्वाश्वयुजामन्वयतात्पर्येण तुलाराशिस्थे भास्करे इत्युक्तेऽस्मिन्निति भास्करपदोपात्तसत्वा उपलक्षणतया तत्कालसम्बन्धबोधनसामर्थ्यादिति वदन्ति ॥ ० ॥

Colophon. समाप्ता श्यामापूजाकालव्यवस्था ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीश्यामापूजाकालनिर्णयविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 102. सौभाग्यरत्नाकरः। Saubhāgyaratnākaraḥ. Substance, country-made, colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 258 (of which foll. 2, 3, 244, and 245 are wanting). Lines, 8-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Saubhāgyaratnākara is a Tāntrika treatise on mystic worship, complete in thirty-six taraṅgas, by Vidyānanda Nātha, pupil of Saccidānanda Nātha. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bikaneer series, No. 1328, page 610.

Colophon. इति श्रीविद्यानन्दनाथेन स्त्रियोः प्रियसुना (?) कृते सौभाग्यरत्नाख्ये तरंगे षष्ठमोगमत् (?) ॥ इति श्रीसच्चिदानंदनाथचरणारविंद घाते (?) श्रीविद्यानंदनाथेन विरचिते श्रीसौभाग्यरत्नाकरे षष्ठस्तरंगः॥ विक्रमनाम संवत्सर अधिक आश्विन शुद्धद्वादशी शुक्रवार प्रताप अपयावेषाहारिकनाम गुरुनाम ब्रह्मानन्द ब्रह्मचा आवस्य गोव तस्य समिपे (?) लिखितं सौभाग्यरत्नाकरं विद्यापद्धतिपुस्तकं विश्वनाथभट्टेण लिखित्वा दत्तं कल्याणभट्ट निर्वाणि आम्नाय ह्रीं पोथि कल्याणभट्टनिर्व्वाणिचि श्रीललितायै नमः॥ श्रीशुभमस्तु श्रीकृष्णार्पणमस्तु। लिखक विजय भवत (?)। वाचकविजयभवतु (?) श्रीललितार्पणमस्तु ॥

विवरणम्—श्रीविद्यानन्दनाथविरचितसौभाग्यरत्नाकराभिधोऽयं तान्त्रिकनिबन्धः। असंपूर्णत्वमस्यानीचमार्हः।

No. 103. **सौभाग्यरत्नाकरः।** Saubhāgyaratnākaraḥ. Substance, country made colourless paper, 14 x 6 inches. Folia, 123 Lines, 6-8 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts Prose and verse Not correct Incomplete.

This codex contains only the latter part of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् सौभाग्यरत्नाकरस्य षट्त्रिंशत्तरङ्गस्यान्तिमांशमात्रं वर्त्तते।

No. 104. **सन्ध्यादि।** Sandhyādi Substance, country made red and white paper, 15 x 3 inches Folia, 6. Lines, 8-11 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly torn in parts Prose and verse Generally correct Complete

This codex contains Tāntrika Sandhyā or daily prayer, and is a guide to the worship of Rāma, with a prayer to him.

पुस्तकेऽस्मिन् तान्त्रिकसन्ध्या श्रीरामपूजा, स्तुतिश्च विद्यते।

No. 105. **मातृकायन्त्रम्।** Mātṛikāyantram Substance, country-made white paper, 10 x 5 inches. Folia, 4. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn throughout Verse, Not correct Complete

This codex contains a figure of fifty little squares each containing a letter of the alphabet, called Mātṛikāyantra, as well as fifty Sanskrit ślokas showing what good or evil fortune might follow from the use of any particular letter.

Beginning. अकारे विजयं विद्याधनमैश्वर्य्यमेव च।
आरोग्य पु॑ * * * संशय ॥ १ ॥
आकारे शोकसंतापं चिन्तं र सह बांधवैः।
* * * स्वार्थनाशं (?) तथैव च ॥ २ ॥
इकारेण स्थित (सौख्यं ?) पुत्रलाभस्तथैव च।
क्षेम भवतु आरोग्य अर्थलाभं (?) तथैव च ॥ ३ ॥

ईकारे सर्व्वकार्य्याणि शोभनानि तथैव च ।
क्षेमं चैव तु आरोग्यं शोभनं च पुन पुनः ॥ ४ ॥
उकारे लभते स्थानं मित्रलाभ तु शोभनं ।
सर्व्वकार्य्याणि (कर्म्माणि ?) सिद्धिं तु लभते नात संशयः ॥ ५ ॥
ऊकारे शोकसन्तापं पार्थिवानां भयद्वयं ।
प्राप्यते च महाद् स्वं चौरेणापि न संशय ॥ ६ ॥
ऋकारे अर्थसंपत्ति कार्य्यसिद्धिस्तथैव च ।
प्रतिष्ठा समवाप्नोति स्वजनैः सह पूजित ॥ ७ ॥

End. ऌकारे विपुलं भोगम् मानमं (?) दृश्यते सदा ।
क्षेमजायुष्य लाभं (?) च कल्याण च पुन पुन ॥ ५० ॥

Colophon. इति मातृकाशकुनावलि (?) समाप्ता ॥ श्री नमस्तु (नमस्तु (?)) सर्व्वज्ञाय ॥

The Mātṛikāyantra is given below .—

मातृकायन्त्रम् ।

अ १	आ २	इ ३	ई ४	उ ५	ऊ ६	ऋ ७	ॠ ८	ऌ ९	ॡ १०
ए ११	ऐ १२	ओ १३	औ १४	अं १५	अः १६	क १७	ख १८	ग १९	घ २०
ङ २१	च २२	छ २३	ज २४	झ २५	ञ २६	ट २७	ठ २८	ड २९	ढ ३०
ण ३१	त ३२	थ ३३	द ३४	ध ३५	न ३६	प ३७	फ ३८	ब ३९	भ ४०
म ४१	य ४२	र ४३	ल ४४	व ४५	श ४६	ष ४७	स ४८	ह ४९	क्ष ५०

विवरणम्- मातृकावर्णविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 106. श्यामापूजाव्यवस्था । Śyāmāpujāvyavasthā. **Substance,** country-made white paper, 14 × 4 inches Folia, 4. Lines, 3–9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose Generally correct. Complete.

Another work treating of the same subject as that noticed before in No. 101.

पुस्तकेऽस्मिन् श्यामापूजायोग्यकालव्यवस्था वर्त्तते ।

No. 107. श्यामास्तोत्रम् । Śyāmāstotram. Substance, country-made colourless paper, 16 × 3 inches Folia, 1 Lines, 9' in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Verse Generally correct Complete

This contains the most famous prayer to Goddess Kālī, known by the name of Karpūrādistotra, by Śiva.

पुस्तकेऽस्मिन् कर्पूरादिस्तोत्रमात्र वर्त्तते ।

No. 108. श्यामास्तोत्रटीका । Śyāmāstotraṭīkā Substance, country made yellow paper, 18 × 3 inches Folia, 2 Lines, 11–12 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn-out and torn Prose. Generally correct Complete

A commentary on the above stotra. Anonymous

पुस्तकेऽस्मिन् कर्पूरादिस्तोत्रस्य काचित् टीका वर्त्तते ।

No. 109. संक्षेपतान्त्रिकहोमपद्धतिः । Samskhepatāntrikahoma paddhatiḥ Substance, country made colourless paper, 18 × 2 inches Folia, 5. Lines, 7 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose Generally correct Complete

This codex contains, beside a short guide to the Tāntrikahoma, a guide to the purification of a Yantra, a kind of mystic diagram in which a devotee worships his own God, and also a guide to the Puraścaraṇa as performed at an eclipse.

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षेपतान्त्रिकहोमपद्धतिः यन्त्रसंस्कारपद्धतिर्ग्रहणकालीनपुरश्चरणपद्धतिश्च वर्त्तन्ते ।

No. 110. सुन्दरीलहरीटीका। Sundarīlaharīṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 5. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Sundarīlaharī or a prayer to Tripurāsundarī. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन्नसंपूर्णा सुन्दरी लहरी टीका वर्त्तते।

No. 111. वरीवस्यारहस्यम्। Varīvasyārahasyam. Substance, country-made white paper, 12 x 10 inches. Folia, 16. Lines, 5-20 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1796. Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 85.

विवरणमनूक्तपूर्व्वम्।

No. 112. सुदर्शनेत्रपटलम्। Sudarśanetrapaṭalam. Substance, country-made yellow and white paper, 10 x 4 inches. Folia, 45. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Tantrarāja by Prāṇamañjarī, the third wife of Premanidhi, a well-known Tāntrika author. Noticed in page 97.

Beginning. श्रीं राजराजेश्वराय नमः।

अनीशोपि श्रीशोविभुरगतिपुंसां गतिकरी
ऽपवर्गाद्यं यस्मात् फलममलममृते(?)ऽपि विमलं।
असद्धेतुर्नानाविमतिरपि सन्मार्गमतिदः
सहायः कोप्येषोऽस्त तु भवतु मे हेरम्बपतिः॥ १॥
श्रीकारंवीथ्यपदराज्ञिह योगकन्या।
स्वीयेष्टदेवमिव कैवल्ययोगयुक्त्या।
तच्छक्तिमप्यभिवदत्यत उद्यमीयं
श्रीसुन्दरीभजनकल्पविवेचने मे॥ २॥

श्रीराजराजेश्वरकल्पसुक्ता
दीपप्रकाशप्रमुखप्रबन्धैः ।
श्रीतंत्रराजार्थसुदर्शनेन
तत्त्वक्रिकल्पं विवृणोमि किंचित् ॥ ३ ॥
न तंत्रार्थं जाने क्व च भवति तद्राजविषमा-
र्थबोधाशा दूरे बत गतवती टिप्पणकथा ।
तथाप्येषा सिद्धिं व्रजति यदि तर्हि प्रभुवमहो
सुगुर्व्विष्टप्रेमामरतरुविलासो सकरुणः ॥ ४ ॥
याते मुक्तिपदं सुदर्शनसुतेऽस्मत्तात्सर्मदीमये
पूर्णश्रीशसुदर्शनावतरणांघ्रिप्रेमसाहात्म्यतः
विद्वन्मानसराजहंससमपरं श्रीमत्पतिप्रेमतः
श्रीतंत्रार्थसुदर्शनं नवमहं कुर्व्वेऽवरालोमयं ॥ ५ ॥
यस्याः कोपि च हर्षदेवविवुधस्तात प्रसः श्रीमती
ख्याता हर्षमतीति गितः (?) कूर्मांचलो जन्मभूः
विद्वत्प्रेमनिधिस्तृतीयवनिता श्रीप्राणमस्तत्यहं
कुर्व्वे गोपिततंत्रराजविषमार्थज्ञानमाशु स्फुटम् ॥ ६ ॥

End. तत्तत् पटलार्थस्य सम्यक् ज्ञानेन तत् तत् तत्त्वं स्वाधीनं भवति एवं सर्व्व-तत्त्वेषु स्वाधीनेषु तेषु गीतेषु मुक्तिः करतलामलकीभूतेवेत्यभिप्रायेणैकैकपटल समाप्तिप्रदर्शनं तदधीतिफलप्रदर्शनं च करोति भूमेत्यादिना यत्र यत्र यत्र चतुष्कं पतितं तत्र पतित ग्रंथ पुस्तके धपीवौ (?) ॥ ७ ॥

Colophon.

साचाल्लक्ष्मीपतिकार्त्तवीर्य्यकरुणा कल्पदमीघतफर्न (?)
विद्वत्प्रेमनिधिप्रसिद्धधिषणारामप्रियासंभवे ।
अन्वर्थाभिधतंत्रराजविषमालोकार्थसदर्शना
त्वर्थाख्यानसुदर्शनेऽत्र पटल (?) पूर्वोऽप्यपूर्व्वोगतः ॥

विवरणम्—श्रीप्रेमनिधिपण्डिततृतीयवनिताविरचितसुदर्शनाभिधश्रीतन्त्रराजव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 113. **अपराजितास्तोत्रम् ।** Aparājitāstotram. This codex consists only of one folio of colourless paper, but, the writing being effaced in parts, is not legible.

पुस्तकमिदं लुप्ताक्षरत्वादालोचनं नार्हति ।

No. 114. **वटुकस्तोत्रम् ।** Vaṭukastotram. Consisting of one folio of illegible writing.

इदमपि पुस्तकं लुप्ताक्षरम् ।

No. 115. **ग्रहणपुरश्चरणम् ।** Grahaṇapuraścaraṇam. This codex also consists of one folio and is a guide to the Puraścaraṇa ceremony to be performed at an eclipse.

पुस्तकेऽस्मिन् ग्रहणकालीनपुरश्चरणपुस्तकस्य पत्रमेकं वर्त्तते ।

No. 116. **अक्षयकवचम् ।** Akṣayakavacam. This codex too consists of one folio, containing the most celebrated Akṣayakavaca, generally believed to be very efficacious in promoting continuance of progeny.

पुस्तकेऽस्मिन्नक्षयकवचं वर्त्तते ।

No. 117. **रुद्रचण्डी ।** Rudracaṇḍī. Substance, country-made yellow paper, 14 × 2⅓ inches. Folia, 4. Lines, 1–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudrayāmala, containing a prayer to Goddess Caṇḍī by Śiva, known as Rudracaṇḍī.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥ अथ रुद्रचण्डिका ॥ श्रीशङ्कर उवाच ॥

ओँ चण्डिकां हृदये न्यस्य भरणं यः करोत्यपि ।
अनन्तं फलमाप्नोति देवी चण्डी प्रसीदति ॥
रविवारे यदा चण्डीं पठेदागमसम्मतां ।
नवावृत्तिफलन्तस्य जायते नात्र संशयः ॥
सोमवारे यदा चण्डी पठेद्यस्तु समाहितः ।
सहस्रावृत्तिपाठस्य फलं जानीहि सुव्रते ॥
कुजवारे जगद्धात्रि पठेद्यामलसम्मतां ।
शतावृत्तिफलं तस्य बुधे लक्षफलं ध्रुवम् ।
शुक्रे देवि जगद्धात्रि चण्डीपाठेन शङ्करी ।
श्रेयं तुल्यं फलं देवि यदि चण्डीसमाहितः ॥
शनिवारे जगद्धात्रि कोट्यावृत्तिफलं ध्रुवम् ।
अतएव जगद्धात्रि यश्च चण्डीं समभ्यसेत् ।
स धन्यश्च कृतार्थश्च राजराजाधिपो भवेत् ॥

End.

अतएव महेशानि किं वक्ष्ये तव सन्निधौ ।
लक्ष्मीदराधिका चण्डी श्रवणात् पठनाच्च यत् ॥
तत्त्वमसीति वाक्येन मुक्तिमाप्नोति दुर्लभम् ॥

Colophon. इति रुद्रयामले शिवपार्व्वतीसंवादे रुद्रचण्डिका समाप्ता ॥ ओँ तत्सत् ॥००॥ ८८८८ ॥ ८८८८ ॥ ८८ ॥

विवरणम्—रुद्रयामलान्तर्गतरुद्रचण्डिकाभिधचण्डीस्तवरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 118. षट्चक्रनिरूपणम् । Ṣaṭcakranirūpaṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 3 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work by Pūrṇānanda, treating of the six mystic centres, or circles connected with particular parts of the body. These circles, often represented as lotuses, are called (1) Mūlādhāra, (2) Svādhiṣṭhāna, (3) Maṇipura, (4) Anāhata, (5) Viśuddha, and (6) Jñā. The meditation on these procures transcendantal powers. Complete in 55 verses. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2613, p. 909, part IV.

Beginning. श्री नमो जगदीश्वर्य्यै । अथ षट्चक्राणि निरो(रू ?)प्यन्ते ॥

अथ तन्त्रानुसारेण षट्चक्रादिक्रमोद्गतः ।
उच्यते परमानन्दनिर्व्वाह' प्रथमोऽङ्कुरः ॥
मेरोर्वाह्यप्रदेशे शशिमिहिरशिरे सव्यदक्षे निषण्णे
मध्ये नाडी सुषुम्ना त्रितयगुणमयी चन्द्रसूर्य्याग्निरूपा ।
धुस्तूरेव (?) पुष्पग्रथिततमवपुस्कन्दमध्याच्छिरस्था
तन्मध्ये चित्रिणी सा प्रणवविलसिता योगिनां योगगम्या ॥ १ ॥
लूतातन्तूपमेया सकलसरसिजान् मेरुमध्यान्तरस्थान्
भित्त्वा देदीप्यते तद्ग्रथनरचनया शुद्धबोधप्रबोधा ।
तन्मध्ये ब्रह्मनाडीहरमुखकुहरादादिदेवान्तसंस्था ॥ २ ॥

End. ज्ञात्वैतत्क्रममुत्तमं यत्मना (?) योगी समाधौ युत'
श्रीदीक्षागुरुपादपद्मयुगलामोदप्रवाहोदयात् ।
संसारे नहि जन्यते नहि कदा संक्षीयते संक्षये
पूर्णानन्दपरम्पराप्रमुदित शान्त: सतामग्रणी: ॥ ५४ ॥
योऽधीते निशि सन्ध्ययोरथ दिवा योगी स्वभावस्थितो
मोक्षज्ञाननिदानमेतदमलं शुद्धं सुगुह्यं क्रमं ।
श्रीमत्श्रीगुरुपादपद्मयुगलामाद्राय्यतान्तर्मना (?)
तस्यावश्यमभीष्टदैवतपदे चेतो नरीनृत्यते ॥ ५५ ॥

Colophon. इति पूर्णानन्दविरचितं षट्चक्रं संपूर्णम् । श्रीकालीचरणे
विवक्षाय—श्रीपूर्णानन्दविरचित: षट्चक्रविषयकोऽयं निबन्ध ।

No. 119. मुण्डमालातन्त्रम् । Mundamalatantram. Substance, country-made yellow paper, 18 x 3 inches. Folia, 39 Lines, 3-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, somewhat old Verse. Not correct. Incomplete.

An original Tantra, but the codex does not correspond either in the beginning, or at the end, with the work of the same name noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 469, which is complete in six patalas, while the codex under notice contains ten paṭalas and a portion of the eleventh.

Beginning. ओँ नमो दुर्गायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये गन्धर्व्वगणसेविते ।
हरवचःस्थिता देवी पृच्छति स्म नगात्मजा ॥
देवदेव महादेव सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।
नीलकण्ठ जगद्बन्धो प्रभो शङ्कर भो हर ॥

+ + + + +

श्रुतं परमतन्त्रं वै सारात्सारं परात्परं ॥
यत् श्रुत्वा शीघ्रमायान्ति शिवलोकमनामयम् ॥
कालीतन्त्रे कुब्जिकायां तथा कालीविलासके ।
डामरे जामले काली सर्व्वस्वे योनितन्त्रके ।
सम्मोहने (?) विक्रमे च तन्त्रे चैव कुलार्णवे ।
मातृकाभेदतन्त्रे च समयाचारतन्त्रके ।
वीरतन्त्रे तोडले च तन्त्रे भैरवतन्त्रके ॥
ज्ञानतन्त्रेच निर्व्वाणे श्रुतं च परमादरात् ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि गुह्यात्गुह्यतरं परं ।
सारात्सारतरं देवि पावनं सर्व्वदेहिनाम् ॥
श्रुत्वा जीव. शिवत्वञ्च लभते नात्र संशय: ॥

श्रीशिव उवाच ।

अस्ति चैकं मुण्डमालातन्त्रं परमसाधनं ॥
ज्ञात्वा जीव: शिवो भूत्वा विहरेत् क्षितिमण्डले ॥
अतिगोप्यं महेशानि तन्त्रराजं मनोहरं ।
मुण्डे मुण्डे च कथितं कथितं मुण्डमालया ॥

In the second paṭala, the worshippers of Śakti are praised thus :—

शृणु देवि वरारोहे नास्ति शाक्तात् परो जन: ।
शाक्तोपि शङ्कर: साचात् परं ब्रह्मस्वरूपभाक् ।
आराधिता येन काली तारा त्रिभुवनेश्वरी ।
षोडशी चैव मातङ्गी छिन्ना च वगलामुखी ।
आराधिता महेशानि सशिवो नात्र संशय: ॥
शाक्तानामुत्तमो नास्ति स्वर्गे मर्त्त्ये रसातले ।

The use of the five Makāras by a Brāhmaṇa is prohibited in this chapter.

मत्स्यं मांसञ्च मद्यञ्च मुद्रा मैथुनमेव च ।
दिव्यानाञ्चैव वीराणां साधनं भवनाशनम् ॥
न मद्यं प्रपिबेद्विप्रो न मुद्रां भक्षयेत् सदा ।
न मैथुनमगम्यासु कर्त्तव्यं सिद्धिनाशनम् ॥

We also find substitutes of wine in this chapter.

नारिकेलोदकञ्चार्द्रं जलं सर्व्वार्थसाधनं ।
कांस्ये गुडे (?) सव्यकरे कृत्वा कारणकल्पनम् ॥
सम्बिदासुरयोर्म्मध्ये सम्बिदेव गरीयसी ।
अनुकल्पानि चान्यानि सम्बिदा केवला सुरा ॥

Āsanas of twelve kinds are thus enumerated :—

आसनं द्वादशविधं शङ्करासनमुत्तमं ।
भद्रपीठासनं भद्रा आसनं वरदासनं ।
भद्रपीठासनं पद्मासनं सिंहासनन्तथा ।
सिद्धसिद्धासनं हंस्यासनञ्च कुक्कुटासनं ।
सिंहासनं परं देवि श्मशानासनमुत्तमं ।
शवासनं वरारोहे देवानामपि दुर्ल्लभम् ॥
यः अर्च्चेत् परमं ब्रह्मासनं परमभूषितम् ॥

In the fourth chapter the way of gaining Siddhi (success) is mentioned, and in the fifth Śriṅgārarasa is described.

End. नास्ति ।

Colophon. इति मुण्डमालातन्त्रे दशमः पटलः ।

विवरणम्—मुण्डमालाभिधं तन्त्रम् सुप्रसिद्धमेव । असम्पूर्णत्वान्नैतस्य सम्यगालोचनं कृतम् ।

No. 120. **रुद्रचण्डी ।** Rudracaṇḍī. Substance, country-made yellow paper, 18 × 13 inches. Folia, 3. Lines, 4–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Rudrayāmala noticed before in No. 117.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 121. शाक्तानन्दतरङ्गिणी। Śāktānandataraṅgiṇī. Substance, country made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 96.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 122. तन्त्रामृतम्। Tantrāmṛitam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, Bengal Era 1243. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A Tāntrika work treating of the ten Mahāvidyās, their worship, puraścaraṇa, etc. The authorities quoted are Cāmuṇḍātantra, Mālinī-vijaya, Rudrayāmala, Tantracūḍāmaṇi, &c. Anonymous.

Beginning. श्रीं नमो दुर्गायै।

प्रणम्य गौरीं जगदेकमातरं
तथा गिरीशं जगदेकबन्धं।
कृतं कृतैश्यागमशास्त्रसारं
तन्त्रामृतं नाम सुगुप्तसारम्॥

तत्रादौ महाविद्यानिरूपणं चामुण्डातन्त्रे।

काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा।
बगला सिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका।
एता दश महादेवि महाविद्याः प्रकीर्त्तिताः॥
नात्र सिद्धाद्यपेक्षास्ति न चक्रादिविचारणा।
कालादिशोधनं नास्ति न च मित्रादिदूषणं
(न च मित्रादिदूषणं ?)॥

मालिनीविजये।

कालीनीला महादुर्गा त्वरिता छिन्नमस्तका।
वाग्वादिनीचान्नपूर्णा तथा प्रत्यङ्गिरा पुनः॥

कामाख्यावासिनीबाला मातङ्गी शैलवासिनी ।
इत्याद्याः सकला विद्याः कलौ पूर्णफलप्रदाः ॥
सिद्धविद्यतया नात्र युगसेवापरिश्रमः ।
तथा चैतामहाविद्या कलिदोषान्न बाधिताः ॥
इत्यादिवचनेषु विचारो नास्तीति किञ्चित् वस्तुत इदं प्रशंसापरं किन्तु सर्व्वत्र विचारस्यावश्यकत्वं । अन्यथा दुरदृष्टवशात् कदाचित् स्वप्नादौ वैरिमन्त्रस्य प्राप्त्या तत्र दोषस्य दृष्टत्वादिति साम्प्रदायिकाः ।

End.

नाक्षतैरर्चयेद्विष्णुं न तुलस्या विनायकं ।
न दुर्व्वया जपेद्दुर्गां विल्वपत्रैर्दिवाकरम् ॥
दुर्व्वा निषिद्धेति यदुक्तं तत् श्वेतदूर्व्वापरं तथाचोक्तं यामले —
रक्तमाल्यं श्वेतदुर्व्वां नीलकण्ठं कुरुण्डकं ।
न दद्यान्न महादेव्यै यदीच्छेच्छुभमात्मनः ॥
अत्राभावे च गन्धाढ्यं दुर्व्वा वा श्रीफलं दलम् ।
विना वै दुर्व्वया देवि पूजा नास्ति च कर्हिचित् ॥
तस्माद्दुर्व्वा ग्रहीतव्या सर्व्वपुष्पमयी हि सा ।
देवेभ्यः सर्व्वगन्धाढ्यं अभावे तुलसीदलं ॥
तुलस्या पूजयेद्देवान्नात्र कार्य्या विचारणा ।
विना तुलस्या सानाङ्गं भाव यस्या (?) दिकं प्रिये ॥
न संपूर्णफलं प्राहुः सर्व्वत्रैव विनिश्चितः (?) ।
दुर्व्वा वा तुलसी तस्माद्ग्रहीतव्या च साधकैः ॥
सुन्दरी भैरवी काली ब्रह्मविष्णुविवस्वतां ।
विना तुलस्या या पूजा सा पूजा निष्फलं (?) भवेत् ॥

शक्तियामले ।

सावित्रीश्च भवानिश्च (?) दुर्गादेविं सरस्वतीं ।
'पोषयेत् (?) तुलसीपत्रैः सर्व्वकामैः समर्धते ॥

आमर्ते ।

रात्रौ रहस्यपूजायां तुलसीं वर्ज्जयेत सदा ।
तुलसीघ्राणमात्रेण क्रोद्धा (?) भवति देवता ॥

आमर्षे—

स्नानं कृत्वा तु ये केचिद(न् ?)पुष्पं छिन्दन्ति वै द्विजाः ।
देवतास्तन्न गृह्णन्ति न चापि पितरस्तथा ॥

एतत्तु मध्याह्नस्नानपरं। तथा

स्नात्वा मध्याह्नसमये न छिन्द्यात् कुसुमं बुधः।

तत् पुष्पोपवर्म्माद्देविनिलये (?) परिगण्यते॥

न पुष्पच्छेदनं कुर्य्याद्देवार्थं वामहस्ततः।

न दद्यात्तेन देवेभ्यः संस्थाप्य वामहस्ततः॥ * * ॥

Colophon. नास्ति।

श्रीहरमोहनदेवशर्म्मणः स्वाक्षरमिदं सां वाजपुर इति सन १२४३ तारिख ४ चैत्र।

विवरणम्—तन्त्रामृताभिधोऽयं तान्त्रिकनिबन्धविशेषः—

No. 123. **गुरुगीतास्तोत्रम्।** Gurugītāstotram. Substance, foolscap paper, 14 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 4-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Brahmayāmala in praise of the Guru, entitled Gurugītā.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्मयामलान्तर्गतगुरुगीता वर्णते।

No. 124. **ईशानसंहिता।** Iśānasaṁhitā. Substance, Bāli paper of yellow colour, 18 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A work on Vaiṣṇavism in the form of a dialogue between Nārada and Gautama, entitled Iśānasaṁhitā, because Nārada chiefly quotes the words of Mahādeva as addressed to Pārvatī.

Beginning. श्रों नमो (?) श्रीकृष्णचैतन्याय। श्रीगौतमोवाच (?)॥

देवर्षे सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वदर्शिन् दयानिधे।

वैष्णवाचारधर्म्माय योगधर्म्मस्तथा गुरो॥ १॥

कर्म्मधर्म्मो मोक्षधर्म्मः साधनानि च सर्व्वशः।

सर्व्वं श्रुतञ्चाधिगतं तत्प्रसादान्महामुने॥ २॥

किन्तु नाथ कृपासिन्धो मन्मनस्तरलायते।
जन्तूनां मानवा धन्यास्तेषु धन्या द्विजातयः॥ ३॥
तेषु वै ब्राह्मणा धन्यास्तेषु मोक्षविचेष्टिताः।
तेषु स्वाचारनिरतास्तेषां मध्ये तु वैष्णवाः॥ ४॥
न वैष्णवसमा देवा ब्रह्मविष्णुमुखादपि (?)।
त्रिजगत् वैष्णवाधीनं देवा वैष्णवपालिता (?)॥ ५॥
देवैरपि प्रपूज्यन्ते वैष्णवाः सु(?)मंहामुने।
इति मे संशयं नाथ छेत्तुमर्हसि साम्प्रतं॥ ६।

श्रीनारद उवाच।

शृणु वत्स तपःश्रेष्ठ श्रीतं योग्योऽसि गौतम।
दीक्षाख्याने वैष्णवानां शङ्काते (?) मम मानसं॥ ७॥

In this work the identity of Gaurāṅga with Kṛiṣṇa is thus mentioned :—

श्रीपार्व्वत्युवाच।

भगवन् सर्व्वधर्मज्ञ गुप्तवक्तो(?) च ते पुरा।
कथितो गौरचन्द्रो यस्तत्र मे संशयो महान्॥ ७४॥
कृष्णभक्तो गौरचन्द्र मानवेति श्रुतं मया।
चतुर्व्वर्गप्रदो देवस्त्वयाऽसौ परिकीर्त्तितः॥ ७५॥
यदोश्वरो हि गौराङ्गश्चतुर्व्वर्गप्रदायकः।
तदा कथं स कृतवान् सन्न्यासादिकधारणं॥ ७६॥

श्रीमहेश्वर उवाच।

शृणु चार्व्वङ्गि शुभगे यत् प्रोष्टं (पृष्टं ?) गोपितं वचः।
सर्व्वागमेषु देवेशि नाम्ना ते कथयाम्यहम्॥ ७७॥
द्विधाविभक्तरूपेण कृष्णः पूर्णफलप्रदः।
एकएव हि गौराङ्गः कर्त्ता पूर्णफलप्रदः॥ ७८॥
यो वै कृष्णः स गौराङ्गस्तयोर्भेदो न विद्यते।
तथापि भक्तिशास्त्रेषु गौर (:?) पूर्णतयाऽधिकः॥ ७९॥
शिक्षार्थं साधकानाञ्च स्वयं साधकरूपधृक्।
शिक्षागुरुः शचीपुत्रः पूर्णब्रह्म न संशयः॥ ८०॥
कलौ तत्साधका ये तु ते देवा न तु मानुषाः।
तेषां न पापलेशोऽस्ति मम ज्ञाने महेश्वरि॥ ८१॥

देवेन यत् कृतं कर्म्म तत्तन्मोक्षैकसाधनं ।
यस्मिन् देशे गौरभक्तो नास्ति भूमिविभूषण. ॥ ८२ ॥
तस्मिन् देशे न तिष्ठेत्तु क्षणं मोक्षविचेष्टित: ।
यत्र देशे गौरभक्त (:?) स देश: परमो मत: ॥ ८३ ॥

After this, Gaurāṅga mantras are thus spoken of by Śiva :—

तस्य मन्त्रान् प्रवक्ष्यामि कल्पवृक्षानिव प्रिये ।
यान् श्रुत्वा मानवो नूनं नान्यमन्त्रं समीहते ॥ ९१ ॥
प्रणवं पूर्व्वमाहृत्य (मुद्धृत्य?) ततो गौरं समुच्चरेत् ।
हृदन्तो मनुवर्य्योऽयं गौराङ्गस्य ऽक्षरं (षड़क्षरं ?) ॥ ९२ ॥

ओं गौरचन्द्राय नम: ॥१॥ क्लीं गौरचन्द्राय क्लीं ॥ २ ॥ क्लीं श्रीं गौरचन्द्राय नम: । ओं क्लीं गौराङ्गाय नम: ॥ ४ ॥ ओं क्लीं गौरचन्द्राय नमो क्लीं ॥५॥

The worship of Gaurāṅga is thus mentioned :—

कृष्णवद्विहितो देवि सपर्य्याविधिरुत्तम: ॥ १०० ॥
विशेषं कथयाम्यत्र शृणु देवि प्रियम्वदे ।
स्नानान्तं कर्म्म सम्पाद्य धौतवस्त्रं विधारयेत् ॥ १०१ ॥
गोपीचन्दनतोयाभ्यां तिलकं कारयेत् सुधी: ।
आचम्य पूर्व्वादिवक्त्र: सन्ध्यातर्पणकर्म्माणि (कर्म्माणि ?) ॥ १०२ ॥
निष्पाद्य भक्तियोगेन गौराङ्गं पूजयेत् प्रिये ।
शुक्लचन्दनपुष्पाणि दक्षभागे निधापयेत् ॥ १०३ ॥
वामभागे तु नैवेद्यं स्थापयेद्वैष्णवाग्रणी: ।
ताम्रादिपात्रपुरत: सितचन्दनलेपिते (?) ॥ १०४ ॥
यन्त्रं कृष्णवदालिख्य पूजयेत् पीठदेवता: ॥ ५ ॥

अथ ध्यानं ।

द्विभुजं सुन्दरं स्वच्छं वराभयकरं विभुं ।
सुहास्यं पुण्डरीकाक्षं दधानं (?) पीतवाससम् ॥
कृष्ण कृष्णेति भाषन्तं सुस्वरं सुमनोहरं ।
यतिवेशधरं सौम्यं वनमालाविभूषितं ॥
तारयन्त जनान् सर्व्वान् भवाम्भोधेर्दयानिधिं ।
ध्यात्वानेन यथाशक्त्या पूजयेत् गौरसुन्दरम् ।
शीतचन्दनसंयुक्तं तुलसीदलमुत्तमम् ॥ [illegible] ॥

प्रदद्यात् श्रद्धया युक्तात्तुलसीमञ्जरीं तथा ।
सा पूजा विफला ज्ञेया या तुलस्या विना कृता ॥ १०८ ॥
तुलसीं धारयेन्नित्यं कर्णरन्ध्रे तु वैष्णवः ।
अन्तर्तीर्थे वारिपात्रे तुलसीं स्थापयेत् सदा ॥ १०९ ॥
माल्यञ्च तुलसीकाष्ठसम्भवं धारयेत् प्रिये ।
अथवा धारयेन्मालां तुलसीपत्रसम्भवां ॥ ११० ॥
अधृत्वा वैष्णवी माला यत् कर्म्म समुपाचरेत् ।
न तत् फलाय भवति रक्षोयक्षादिभिर्हृतम् ॥ १११ ॥

\+ + + + + +

इत्थं संपूज्य गौराङ्गं दत्वा पुष्पाञ्जलित्रयम् ॥ ११६ ॥
सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं शतं वाष्टाधिकं प्रिय ।
समर्प्य तत् फलं तस्मै स्तोत्रैर्भक्त्या च तोषयेत् ॥ ११७ ॥
उपास्य देवतास्तोत्रं कवचञ्च महेश्वरि ।
न पठेद् वैष्णवो यस्तु तस्य पूजा वृथा भवेत् ॥ ११८ ॥
तस्माद्वक्ष्यामि गौरस्य स्तोत्रं सर्व्वार्थसाधनं ।
गौरभक्तिप्रदं श्रीतन्नामाष्टशतकं शृणु ॥ ११९ ॥
श्रच्युतोऽच्युतमर्ङ्गक्रिरामारामलयात्मभूः ।
इन्द्रवक्तः श्रेयदाता ईश्वरश्चेश्वरात्मकः ॥ १२० ॥

In the stotra one hundred and eight names of Gaura are enumerated, the names being generally identical with those of Krișņa. We quote the *kavaca* below :—

गौराङ्गकवचस्यास्य ऋषिरङ्गिरसः स्मृतः ।
तुष्टुप्छन्दो देवता च नररूपी महाप्रभुः ॥ १०८ ॥
श्रीं बीजमस्य शक्तिश्च क्लीं लक्ष्मी कीलकं तथा ।
चतुर्व्वर्गार्थसंसिद्धौ (द्धौ ?) विनियोगः प्रकीर्त्तितः ॥ १३९ ॥
प्राच्यां रक्षतु मां नित्यं ब्रह्मबीजमनुत्तम ।
गौरायेति तथा याम्यां प्रतीच्यान्तु नमः पदम् ॥ १४० ॥
सर्व्वमेतद्भरथ्यां (?) नित्यं मां परिरक्षतु ।
मायाद्या गौरचन्द्रो मां जले रक्षतु सर्व्वदा ॥ १४१ ॥
ब्रह्मादिकस्तदन्तश्च रन्ध्रेष्वां कामनान्तरे ।
रक्षत (तु ?) मां नित्य सर्व्वमन्त्रा सनातना ॥ १४२ ॥

विवादेऽवतु मां गौरी दुःखशोके शचीसुतः ।
दारिद्रे गौरचन्द्रो मां दुःस्वप्ने गौरसुन्दरः ॥ १४३ ॥
हृदि हस्ते तथा नाभौ शिरोग्रीवे पदोः कटौ (?) ।
गौराङ्गो (?) सर्व्वदा पातु गौरचन्द्रो नखेषु च ॥ १४४ ॥
रक्षाविहीनं यत् स्थानं यद्यद्दुःखभयादिकं ।
तत्सर्व्वं देवदेवेशो गौरदेह (?) सदावतु ॥ १४५ ॥
इत्येतत् कवचं गौरचन्द्रस्य परिकीर्त्तितं ।
प्रत्यहं भक्तिभावेन पठितव्यं नरैः सदा ॥ १४६ ॥

We find also the following amusing conversation between Hara and Pārvati. Pārvati asked her lord Mahādeva, that while it was a general rule that sons resembled their fathers in all respects, why it was that there was a remarkable exception in his case. While he had five heads, his son Kārtika had six, and she begged of her lord to explain the reason thereof. Mahādeva replied, there was no inconsistency, for he also had six heads, five outwards, and one hidden.

सत्योऽसंमेय देवेशि पञ्चवक्त्रोऽहमव्ययः ।
किन्तु वक्त्रान्तरं देवि गुप्तं मेऽस्ति न संशयः ॥ ३५ ॥
चतुर्वक्त्रो चतुर्दिक्षु पञ्चमस्तोर्द्ध्ववक्त्रके ॥ ३६ ॥
ईशानाख्यं सुगुप्तञ्च तत्प्रपन्नं महेश्वरि ।
त्वयापि हृदये धार्य्यमप्रकाश्यं हि कुत्रचित् ॥ ३७ ॥
षड्वक्त्रस्यैव मे देवि पञ्चवक्त्रं प्रकाशितं ।
अतो मम सुतो जातः षड्वक्त्रश्च षडाननः ॥ ३८ ॥

End.

ये तु संसारदुःखात्ता नरो मोक्षाभिकाङ्क्षिणः ।
ईशानसंहितामेतामासाद्य भक्तिभावतः ॥ १६१ ॥
संपूज्य विधिवद्देवं राधानाथं नराकृतिम् ।
आनन्दं कन्दि सावन्य करुणाब्धिनिधिं विभुम् ।
विमुक्ता यान्ति सत्यायु तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ १६२ ॥

Colophon. इति श्रीनारदगौतमसंवादे कुलार्णवीयगुप्ताम्नाये ईशानसंहिता समाप्ता ॥*॥

विवरणम्—ईशानसंहिताभिधो वैष्णवमतानुगततान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 125. कालीपूजापद्धतिः। Kālīpūjāpaddhatiḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 66. Lines, 8 in a page Character, Bengali. Date, 1759 Śaka. Appearance, not much old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of Goddess Śyāmā, entitled Śyāmārcanakramadīpikā, by Kāśīnātha Tarkapañcānana.

Beginning. श्रीमद्दक्षिणकालिकायै नमः ॥ ० ॥

श्रीकालीपादपद्मं निजहृदिकमले चिन्तयित्वा नितान्तं
श्रीकालीप्रीतिहेतोः क्रमविधिमधुना पूजने कालिकायाः।
श्रीकालीतन्त्रदृष्ट्या गुरुपदकृपया साधकानां हितैषी
श्रीकालीभक्तदासः प्रकटयति मुदा श्रीलकाश्यादिनाथः॥

अथ कालीपूजापद्धतिर्लिख्यते।

End. एवं पशुभावस्थितः साधको दक्षिणाचारसम्पन्नः श्रीगुरोराज्ञानुसारेण पूर्णाभिषेकसंस्कारसंस्कृतः सन् वीरभावस्थितो वामाचारमाश्रयेत्॥ ० ॥

शाके रन्ध्रमनोजवाणमुनिभमाने गधाशीर्दिने
माघे मासि समुद्रनेत्रगणिते पक्षे सिते तान्त्रिकी।
जातेयं क्रमदीपिकागमकरी श्यामासपर्याविधौ
पूजानन्दविधायिनी विजयतां सर्व्वार्थसंसाधिनी॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीकाशीनाथतर्कपञ्चाननकृता श्यामार्चनक्रमदीपिकानाम्नी श्रीश्यामापूजापद्धतिः समाप्ता॥ ० ॥ श्री तत् सत्॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीकाशीनाथतर्कपञ्चाननविरचितश्यामार्चनक्रमदीपिकाभिधानश्रीश्यामापूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः।

No. 126. कालीतन्त्रम्। Kālītantram. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 8 11 in a page Character, Bengali. Date, 1306 Bengal Era. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

An original Tāntrika work treating of Goddess Kālī, entitled Kālītantra, complete in eleven paṭalas or chapters. The first paṭala consists of the rules of the worship, the second treats of Puraścaraṇa, the third of *naimittika* or occasional worship, etc., the fourth, entitled

Kāmyapaṭala, treats of Kāmya worship, etc., the fifth treats of Siddhi; the sixth of Vīrasādhana, the seventh of Puraścaraṇarahasya and so on. The Kālītantra is quoted as an authority in several Tāntrika works.

Beginning. श्री नमः शिवाय ॥

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं
पप्रच्छ परया भक्त्या पार्व्वती परमेश्वरं ॥
देवदेव महादेव सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।
किन्तु ब्रह्ममयं जगच्छ्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥
कालिकाया महादेव्याः पूजाञ्चैव विशेषतः ॥
सप्रयोगसमाहितां चतुर्व्वर्गफलप्रदाम् ।

We quote below some important passages from the Vīrasādhana.

शृणु देवि वरारोहे वीरसाधनमुत्तमं
येषां शीघ्रफलावाप्ति प्रकारान्तरमुच्यते ॥
चतुष्पथे चतुर्द्दिक्षु पुरुषं हृदयं खनेत् ।
जीवितं ब्रह्मरन्ध्रे वै दीपान् प्रज्वालयेदिति ॥
कल्पोक्तपूजां संपूज्य जपेत् प्रयतमानसः ।
दन्ताक्षमालया चैव राजदन्तेन मेरुणा ।
दिग्वासाः प्रजपेन्मन्त्रं अयुतं सर्व्वदैवतम् ॥
जपान्ते च वलिं दत्वा दक्षिणां विभवावधि ।
सर्व्वसिद्धीश्वरो विद्वान् सर्व्वदेवनमस्कृतः ।
अथवा विजनेऽरण्ये अस्थिशय्यासनो नरः
उदयास्तं दिवा जप्ता सर्व्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥
बिल्वमूले निजक्रोडे शवमारोप्य यत्नतः ।
नृसिंहमुद्रया वीक्ष्य जपेन्मातृकया नरः ॥
सहस्रं पूजां (?) तत्र जप्ता सर्व्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥
कुङ्कुमागुरुकस्तूरी रोचनाघनचन्दनं ।
एकत्र साधितं कृत्वा प्रत्येकं साधयेत्ततः ॥
जिह्वाग्रे रुधिरं कृत्वा आकाशे तु समाहरेत् ।
तेनैव गुटिकां कृत्वा भद्रकालीं ततो जपेत ॥
ललाटे तिलकं कृत्वा साधयेत् वीतभीः स्वयं ।
महाष्टमीनवम्योस्तु संयोगे पुरतः स्थितः ।

श्मशानमथवाऽगारमथवा चतुर्दिक्षु विनिक्षिपेत् ।
ताम्बूलमपि पुष्पञ्च दीपादिभिरलंकृत: ॥

+ + + +

कुजे वा शनिवारे वा नरमुण्ड समाहृतं ।
पञ्चगव्येन मिलितं चन्दनाद्यैर्विशेषत: ॥
निक्षिप्य भूमौ हस्तार्द्धमानत: कानने वने ।
तत्र तद्दिवसे रात्रौ सहस्रं यदि मानव: ।
एकाकी प्रजपेन्मन्त्रं सभवेत् कल्पपादप: । इत्यादि ।

End.

कुलीनं नावमन्येत देवीवत् परिपूजयेत् ।
कुलजेषु प्रसन्नेषु कालिकामभिधिर्भवेत् ॥
केचिद्धि धन्यवतो लोके तथेति कुलदर्शनं ।
तेषां मध्ये तु य: कश्चित् कुलदेवीं समर्चयेत् ।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं बलपुष्टिं महद्यश: ।
कवित्वं भुवि मुक्तिश्च कालिकापादपूजनात् ।
सत्येन ध्यानयोगेन कविता वशवर्त्तिनी ।
अनया विद्यया मन्त्री स्पृशेत् पातकिनं यदि ।
स तु संस्पर्शमात्रेण वह्निशुद्धिं निराकुलं ।
पीतेन ध्यानयोगेन स्तम्भयेदखिलं जगत् ।
कृष्णेन शत्रुशमनं धूम्राभा वैरिनिग्रहे ॥
कुमारीपूजनं कार्य्यं सर्व्वधर्म्मफलाप्तये ।
कालीमतमिदं दिव्यं भैरवेण प्रकाशितं ।
न कुत्रापि प्रवक्तव्यं माश्यते च स्वपीडनम् ॥
प्रकाशे सिद्धिहानि: स्यात्तस्माद्यत्नेन गोपयेत् ।
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन गोप्तव्यं देवतागणे ।
यथा मनुष्ये लभ्येत तथा कार्य्यं महेश्वरि ।
यो भक्त्या साधयेत् ज्ञानी तस्मै नित्य प्रकाशयेत् ।

Colophon. इति कालीतन्त्रे एकादश: पटल: ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थ: ॥ १२०६ काव्य-तीर्थोपाधिधारिश्रीबमोहनशर्म्मा पुस्तकोऽयं (?) व्यलिखत् ॥

विवरणम्—कालीतन्त्रमिदं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 127. ताराहस्यविवृतिः। Tārārahasyavivṛitiḥ Substance, country made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 130. Lines, 6 7 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Tārārahasya, by Śankarācāryya, entitled Tārārahasyavivṛiti. Noticed before in No. 33, but as that was without a beginning, it is given below from the codex under notice.

Beginning. ओं नमो गुरुचरणेभ्यः।

ऊर्ज्जिताभन्दगहनां सर्व्वदेवशरीरिणीं।
परां वाग्रूपिणीं वन्दे महानीलसरस्वतीं।
नीलतन्त्रं स्वतन्त्रञ्च सिद्धसारस्वतं परं।
वीरतन्त्रं मतस्यमूक्तं गान्धर्व्वं फरवं तथा॥
भैरवाख्यं महातन्त्रं विज्ञानेश्वरसंहिताम्।
विशुद्धेश्वरतन्त्रं च कुलचूडामणिं तथा॥
जामलं गुरुमतं ज्ञात्वा गुरुभि कथितञ्च यत्।
कृता श्रीशङ्करेणेषा ताराहस्यवृत्तिका॥

At the beginning of the work, the contents of the text are thus enumerated.

नित्यपूजाप्रमाणन्तु प्रथमे पटले तथा।
दीक्षाविधिर्द्वितीये स्यात् पुरश्चर्या तृतीयके।
नैमित्तिकं चतुर्थे तु पञ्चमे साम्यनिर्णयः।
रहस्यनिर्णयः षष्ठे कुमारी सप्तमे तथा॥
अष्टमे च पुरश्चर्या रहस्यं परिकीर्त्तितम्।
नवमे पटले देव्या मन्त्राणां परिनिर्णयः॥
दशमे पटले स्तोत्र महिमैका दशे तथा।
द्वादशे पटले सम्यग्भावानां परिनिर्णयः॥
प्रातः कृत्यादिकञ्चैव पटले च त्रयोदशे।
सम्यग्विधानं होमस्य ताराया तु चतुर्द्दशे॥
पञ्चदशे तु मन्त्राणां वासना तत्वनिर्णयः।
इति ताराहस्ये तु सम्यगध्यायनिर्णयः॥

No. 128. ताराहस्यविवृतिः। Tārārahasyavivṛitiḥ. Substance, country-made white paper, 16 × 6 inches. Folia, 150. Lines, 8 10 in a page. Character, Bengali. Date, A.D. 1898. Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुपूर्व्वम्।

No. 129. कङ्कालाध्यायवार्त्तिकम्। Kaṅkālādhyāyavartikam Substance, country made white paper, 12 × 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 58. Lines, 12-14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1932. Appearance, not old, but slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

A work on alchemy, entitled Kaṅkālādhyāyavārtikam. Anonymous. But it appears to be a work of a Jaina writer, for he salutes the Arhats at the beginning.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

सिद्धिः श्रीनामतो येषां भवेत् सर्व्वमिताश्रियः।
नत्वा तानर्हतः कुर्व्वे कङ्कालाध्यायवार्त्तिकम् ॥ १ ॥
गुरुभ्यः किंचिदाकर्ण्य तज्ज्ञैः संसृज्य किंचन।
किंचिदप्यनुभूयासौ ग्रंथोविवियते मया ॥ २ ॥
प्रोक्तोपि गुरुणा साक्षाज्ञातुर्वाङ्गेन सिध्यति।
यावन्न दृश्यते शिष्यैर्गुरुपार्श्वे क्रियाविधिः ॥ ३ ॥
यस्मात् कस्मादपि श्रुत्वा यत्र कुत्रापि वीक्ष्य च।
द्रव्यव्ययं प्रकुर्व्वीत तत्र श्राम्यति वाग्मिश ॥ ४ ॥
श्रीभैरवं प्रणम्यादौ सर्व्वज्ञं त्रिजगत्प्रभुं।
श्रीभारतीं च विघ्नेशं वंदे प्रत्यूहशांतये ॥ ५ ॥
ब्रह्मचर्य्यं तपः कार्य्यं हविष्यान्नं च भोजनं।
क्रियाभ्रष्टे न सिध्यंति तपोनष्टे फलंति न ॥

At the end we find that the man who first attempted to bring this branch of learning to light was Kaṅkālālaya Yogin.

17 s. c.

End. तथा चतुरशीति गुटिका ८४ चराशी सं जमानि ८४ चतुरशीतिसभेदाच् परिज्ञाय पूर्व्वं श्रीकंकालालययोगिनामानिय (ज ?) शिष्याणां हिताथं परमक्षेपनिर्वाहार्थं समासुपकारार्थं (?) कंचिद्रसतत्वसुच्छिष्ट'। ततः स्वशिष्येण स्वस्थाविस्मृत्यर्थं परंपरया अन्यवच्छेदार्थं परेषामुपदेशार्थं चायं श्रीरसाध्यायो विचारितः। अत्र च प्रथममष्टादशसंस्कारसंस्कृतशुद्धला-रसः १ ततो हेमरायिः २ घोषरायिः ३, माक्षिकरायिः ४, नागरायिः ५ इति चतस्रो राजयः २ ततः खापरसत्त्वपातनविधिः ३ ततो मन (?) शिला-सत्त्वपातने विधिः, ततः पीड़शलोहषड़्लोहलोहमारणविधिः ५ ततस्त्रिधा षट्लोहद्रुतिकारणं ६ ततस्त्रिधाशपथहीरकजारणं ७ ततः पञ्चधाहीरक-भस्मीकरणं ८ ततो गंधकशोधनं द्विधा ९ ततो द्विधा गंधकपीठी तस्याः कर्म च १०, ततो गंधकतैलं ११, ततो गंधकतैलेनैव सह वेधरसविधिः १५ ततो गंधकद्रुतिपीठी १५, ततो गंधकद्रुतिपीठीकर्म्म १५, ततस्तालक-शोधनं १६ ततस्तालकर्म्म १७, ततस्त्रिधासकद्रुतिः १८, ततस्तस्याः कर्म्माणि १९, ततो हेमवज्रभस्मनागसत्त्वनिष्पन्नखोटकर्म्माणि २० ततोवादिनो गुटिका २१ प्रत्येकविंशतिरधिकारा निबद्धाः, संतित्वे च (?) यद्यपि किंचित्तथा-विधनार्त्तिकेंद्रसंसर्गजातसंस्कारेण किंचिदक्षरार्थयुक्त्या किंचिच्चानुमाने संभवेन विचिन्त्य व्याख्याता, तथापि यदि क्वापि किमप्यलीकं व्याख्यानं भवेत् तदा प्रसद्य श्रीवार्त्तिकेंद्रैः श्रीरसाध्यायेन तदधिष्ठाय देवताभिश्च सर्व्वं चंतव्यम् ॥ * ॥

Colophon. इति रसाध्यायः समाप्तः * भाद्रपदमासे कृष्णपक्षे अष्टम्यां चंद्रवारे गुरु-दत्ताव्यक्ताचेण लिखितं पुस्तकं शुभं १ संवत् १९३२।

विवरणम्—रसाध्यायाभिधो रसविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 130. रुद्रन्यासविधिः। Rudranyāsavidhiḥ. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches. Folia, 16 (of which foll. 1—5 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete (excepting the first five folia).

A work, teaching how every part of one's body is to be touched with one's right hand, with a name or *mantra* of Rudra being repeated at the same time, entitled Rudranyāsa. Anonymous.

Beginning. नास्ति ।

End. ओं नमः शिवाय शांताय सत्त्वाय च रुद्राय च

रुद्रोऽपुषे अघोराय नमस्तुभ्यं तमोजुषे १

अथ जपलक्षणं

सांगमाद्यं जपेद्रुद्रं केवलादिनि चैव तु

सांगं साग्नीर्षकं चान्त्यं निरंगमिति केवल ।

ततो जपः जपांते इमारुद्रायेति मंत्रतो अर्घ्यं दद्यात् देवपाणौ तं निवेदयेत्

ततो जपनिवेदनं

गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं

सिद्धिर्भवतु मे देव प्रसादाच्च त्वयि स्थितिः

इत्यादि देवं स्तुत्वा चमाप्य ।

Colophon. इति रुद्रन्यासविधिः समाप्तः । श्रीगणाधिपतये नमः ॥

विवरणम्—श्रीरुद्रमन्त्रन्यासविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 131. रुद्रपद्धतिः । Rudrapaddhatiḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 151. Lines, 1–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1794. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Not correct. Complete.

A guide to the worship, etc., of Rudra, entitled Rudrapaddhati, by Yājñika Sadāsivadikṣita Kāsidikṣita. The authorities quoted are :- Jāvālopaniṣad, Sūtasaṁhitā, Vāyupurāṇa, Śivapurāṇa, Kālikāpurāṇa, Yamasmṛiti, Śātapasmṛiti, Viṣṇupurāṇa, Kālyāyanasaṁhitā, etc.

At the outset, one reciting the Rudrasūkta is thus praised :—

रुद्राध्यायी वसेत् यत्र ग्रामे वा नगरेऽपि वा ।

न तत्र क्षुत्पिपासाद्या दुर्भिक्षव्याधयोऽपि वा ॥

यः पुनः सततं भक्त्या अभ्यर्च्य शशिशेखरं ।

जपन् ध्यायेत् सदारुद्रं सोऽपि याति परं पदम् ॥

पृथ्वीं ससागरां योहि कृत्स्नां शैलवनान्वितां ।

दद्यात् कांचनसंपूर्णां हैम्यां सर्वगुणान्वितां ॥

अधिकं तु फलं नूनं रुद्रजापात् सकृद्द्विज ॥

किमन्यैर्बहुभिर्मन्त्रैः व्रतैश्च नियमैरपि ।
यज्ञदानैर्जपैर्होमैः (?) वा किं प्रयोजनम् ॥
रुद्रेभ्यस्तु परं नास्ति जपो ध्यानकृतं जपः ॥
यज्ञास्तपांसि दानानि तीर्थानि विविधानि च ।
एतानि रुद्रजापस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥

The Rudrasūkta bears different names according to the number of times it is recited, as given below :—

लघुरुद्रे एकादश, महारुद्रे एकविंशत्युत्तरं शतं, अतिरुद्रे एतदेव एकादशगुणं त्रयोदशशतानि एकत्रिंशच्चैकं अथवा लघुरुद्रे त्रयोदश, महारुद्रे चतुस्त्रिंशदुत्तरं शतं अतिरुद्रे पञ्चषष्ठ्युत्तराणि चतुर्दशशतानि ।

रुद्रस्यैकादशावृत्त्या रुद्रैकादशिनी स्मृता ।
एकादशभिरेताभिर्महारुद्रश्च कथ्यते ।
एकादशमहारुद्रैरतिरुद्र इतीर्यते ॥

आदौ षडङ्गानि एकवारं अनन्तरं नमस्त इत्यादि रुद्राध्यायस्य दश आवृत्तयः ततः पुनः सांगा एकरुपावृत्तिस्तदंते यद्य सोमेत्याद्यष्टकंडिका मन्त्रश्रीजपः । तदनंतरं छयश्चेत्यादि सप्तरुद्रजटाना जपं इयमेकरुद्री एवं यावदभिलषितं जपेत् ।

Colophon. इति श्रीयाज्ञिकसदाशिवदीक्षितकाशिदीक्षितकृता रुद्रपद्धतिः समाप्ता । संवत् १७९४ राम राम

विवरणम्—रुद्रपूजादिविषयको रुद्रपद्धतिनामकोऽयं निबन्धः ।

No. 132. **ललितार्चनचन्द्रिका ।** Lalitārccanacandrikā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 146. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, and written by different hands. Prose. Not correct. Complete.

A guide to the worship of goddess Lalitā, entitled Lalitārccanacandrikā, by Saccidānanda Nātha. Complete in 24 prakāśas or chapters. The authorities quoted are, Bhairavītantra, Yoginihṛidaya, Jnanarṇava, Kulārṇava, Tantraraja, Nāradapañcarātra, Bhaviṣya-

purāṇa, etc. The codex under notice contains upto the end of the seventeenth prakāśa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीं नमः श्रीमन्महात्रिपुरसुंदर्यै ॥

शिवं गुरुं गणाधीशं प्रणम्य परदेवतां ।

ललितायाः समेदायाः प्रवक्ष्येऽर्चनचंद्रिकाम् ॥

अथ श्रीमान् साधकेन्द्रः

रात्रिशेषे समुत्थाय कृत्वा वश्यादिकं ततः ।

मानसेन शुचिर्भूत्वा गुरुं ध्यायेच्छिरोपरि ॥

End *of the codex under notice.* एवं निर्माल्यदेवताः संपूज्य वक्ष्यमाणविधिना तदर्घमुद्धास्य शिरसि सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यस्थिताय परमशिवात्मने श्रीगुरवे निवेद्य तत्पादुकां शिरः समर्प्य तदाज्ञापुरःसरं तत्पात्रस्थामृतं तत्त्वचतुष्टयेन स्वीकृत्य तदानन्दनिर्भरः श्रीगुरुदेवतानामैक्यं भावयित्वा श्रीपरदेवतायाः श्रीचक्रपूजामारभेत अथवा श्रीचक्रपूजानन्तरं मूलदेव्या सह पञ्चायतनदेवताविसर्ज्जयेत् ।

सच्चिदानन्दनाथेन सहजानन्दचेतसा ।

चन्द्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशः सप्तदशोऽगमत् ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीसच्चिदानन्दनाथविरचितायां ललितार्चनचन्द्रिकायां आत्मपूजादूतीयजनपंचायतनपूजाप्रकाशो नाम सप्तदशः प्रकाशः समाप्तः ।*

विवरणम्—श्रीसच्चिदानन्दनाथविरचितललितार्चनचन्द्रिकाभिधललितापूजाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 133. ललितार्चनचन्द्रिका । Lalitārccanacandrikā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 70. Lines, 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete (only the last chapter of the work).

This codex contains only the last chapter of the same work.

Colophon. इति सर्व्वागमाचार्य्योत्तमश्रीसच्चिदानन्दनाथविरचितायां (?) ललितार्चनचंद्रिकायां नैमित्तिकपूजाविधानाधिकारनिरूपणं नाम चतुर्विंशतिप्रकाशः समाप्तः ।

श्रीसच्चिदानन्दसुमौद्रवर्य:
शिवप्रसादाधिगतागमार्थ:
निरस्तसंसारिकमोहजालो
नियोगत: श्रीपरदेवताया: ॥
पौत्रे जाते धराख्ये प्रथितकरुणयालंकृत: प्रार्थितश्च
शिष्यै: संसारतप्तै: सकलसुजनकौचन्द्रिकामाततान ।
ख्यातां नाम्ना च लोकेऽत्र नयुतललितानामयुक्ता (?) सुधा
यामाश्रित्याश्रयार्थं देवीपदयुगलमलं प्राप्नुयुर्धाम नित्यम् ।

इति श्रीविद्यापद्धतिश्चमाप्ता ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभमस्तु ॥ राम राम

विक्रमशन्तूक्तापूर्णम् ।

No. 134. लक्ष्मीनारायणपटल: । Lakṣmīnārāyaṇapaṭalaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 30. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A portion of the Prapañcasāra of Śaṅkarācāryya, entitled Lakṣmīnārāyaṇapaṭala, treating of the worship of Lakṣmīnārāyaṇa or Nārāyaṇa amalgamated with Lakṣmī in one and the same body.

Beginning. श्रीरामाय नम: ।

अकचटतपयाद्यै: सप्तभिर्वर्णवर्ग-
विरचितमुखबाहा पादमध्यास्यहृत्का ।
सकलजगदधीशा शाश्वता विश्वयोनि:
वितरतु परिशुद्धिं चेतस: शारदा न: ॥ १ ॥
अथाभवन् ब्रह्महरीश्वराख्या:
पुरा प्रधानात् प्रलयावसाने ।
गुणै: प्रभिन्ना जगतोऽस्य सृष्टि-
स्थितिक्षयव्याप्तनिविष्टचेष्टा: ॥ २
अनिष्पत्तिं च ज्ञानं च तं विचिन्त्य समाविशन् ।
तत्कारणमनव्यक्तं अरूपं मायिनं विभुम् ॥ ३ ॥

End.

नेत्रैश चीर्ष्येकपदंशनेष ।
संस्पृष्टमन्नं नियमेन भुक्ता ।
सर्वपवृत्रेन जलं गृहीत्वा ।
प्राश्याम्बतेश्येतदुदीर्य मंत्रं ॥ २२ ॥
उच्छिष्टं किञ्चिन्निनयेत् पृथिव्या ।
उच्छिष्टभागर्थी निनयेत् पितृभ्यः ।
सहाभिरद्भिर्य मदा मुखं च ।
प्रक्षाल्य हस्तावनिज्य पादौ ॥ २३ ॥
आचम्य संधार्य च किंचिदग्निं
स्पृष्टा स्पृशेन्नं नयुगेन नाभिं
अगस्तिरग्निर्वड़वानलश्च
भुक्तं मयान्नं जरयत्वशेषं ॥ २४ ॥
सुखं एतत् परिणामसंभवं
यच्छत्वरोगं मम चास्तु देहे
विष्णुः समस्तेन्द्रियदिव्यदेही
प्रधानभूतो भगवान् यथैकः ॥ २५ ॥
सत्येन तेनान्नमशेषमन्न-
मारोग्यदं मे परिणामसंतु ।
दत्त्वाथ तांबूलमथ द्विजेभ्यो
विदल्यपर्णं स्वयमद्य नाद्यात् ॥ २६ ॥
शिरांसि पर्णस्य न मूलमग्रं
शुष्कं च चूर्णं क्रमिदृष्टपूगं ।
न ब्रह्मचारी विधवा यतिश्च
व्रती व्रताहेषु न पूगमद्यात् ॥ २७ ॥
नयेदहःशेषमथेतिहासैः
कृत्वाथ सायंतनभोजनांतं ।
वटार्कपालाशविभीतपद्म-
प्लक्षस्य पर्णेष्वपि पिप्पलस्य ॥ २८ ॥
एरंडपत्रेषु गृही न चाद्या-
न्न कांस्यपात्रे विधवा यतिश्च ।
प्रदोषयामेन शयीत मंत्री
प्रभातयामेपि तयोश्च मध्ये ॥ २९ ॥

स्वपेत् ग्रयान: स्वगृहे सदा प्राक्-
शिराः प्रवासे पथि पश्चिमास्य: ।
श्वाहृच्चिणास्य: श्वशुरस्य गेहे-
पूदक्शिरास्तो न भवेत् कदाचित् ॥ १० ॥
शय्यामधिष्ठाय शुभं च रात्रि-
मर्त्तां च जप्ता सह भार्य्यया च ।
स्मृत्वा नमस्कृत्य गुरूंश्च भूत्वा
मणाख्यमंत्रस्व जपन् शयीत ॥ ११ ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकश्रीमच्छंकराचार्य्यविरचिते प्रपंचसारे श्रीलक्ष्मीनारायणपटल: ॥ शुभं भूयात् श्रीरामकृष्णाय नम: राम राम राम ।

विवरणम् —श्रीशङ्कराचार्य्यविरचितप्रपञ्चसारान्तर्गतलक्ष्मीनारायणपटलाभिधश्रीलक्ष्मीनारायण-पूजादिविषयकोऽयं निबन्ध: ।

No. 135. ललितार्च्चनविधि: । Lalitārccanavidhiḥ. Substance, country-made colourless paper, 8 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A guide to the worship of goddess Lalitā. Anonymous.

ललितापूजनविषयम् पुस्तकान्तरमिदम् ।

INDEX TO TANTRA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts indicate their serial numbers.

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal.

BY

HṚĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL.

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

VOLUME VI. KĀVYA MANUSCRIPTS.

CALCUTTA :

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD.

1903.

काव्यम्।

KĀVYAM.

No. 1. **अमरुशतकम्।** Amaruśatakam. Substance, country-made red paper, 16 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

A collection of one hundred couplets of a miscellaneous character, mostly amatory, by Amaru. The author is held in high esteem, as one of the greatest poets of mediæval times. See Dr. R. Mitra's *Notices*, No. 641.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

आ(ज्या ?)कृष्टिवद्धखटकामुखपाणिपृष्ठ-
प्रेङ्खन्नखांशुचयसम्वलितोऽम्बिकाया ।
त्वां पातु मञ्जरितपल्लवकर्णपूर
लोभभ्रमद्भ्रमरविभ्रमभृत् कटाक्षः ॥

क्षिप्तो हस्तावलग्नः प्रसभमभिहतोप्याददानोंऽशुकान्तं
गृह्णन् केशेष्वपास्तश्चरणनिपतितो नेक्षितः संभ्रमेण ।
आलिङ्गन् योऽवधूतस्त्रिपुरयुवतिभिः साश्रुनेत्रोत्पलाभिः
कामीवार्द्रापराधः स दहतु दुरितं शाम्भवो वः शराग्निः ॥ २ ॥

आलोलामलकावलिं विलुलितां बिभ्रच्चलत्कुण्डलां
किञ्चिन्मृ(म ?)ष्टविशेषकं तनुतरैः स्वेदाम्भसः शीकरैः ।
तन्व्या यत् सुरतान्तता न्तनयनं वक्त्रं रतिव्यत्यये
तत्त्वां पातु चिराय किं हरिहरब्रह्मादिभिर्दैवतैः ॥ ३ ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति

विवरणम्—अमरुशतकं नाम संस्कृतादरसविषयकश्लोकशतीपूर्णोऽयं निबन्धः। ग्रन्थोऽयं सुप्रसिद्ध एव वङ्गानुवादसहितसम्मुद्रितश्च।

No. 2. **आनन्दलहरी।** Ānandalaharī. Substance, country-made red and ash coloured paper, 18 × 3 inches. Fōlia, 15. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1747. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Hymns to Śivā by Śaṅkarācāryya. The object of the work is to identify Śivā with the leading Gods and Goddesses. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 1820.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय॥

शिवः शक्त्या युक्तो यदि भवति शक्तः प्रभवितुं
नचेदेवं देवी न खलु कुशलः स्पन्दितुमपि।
अतस्त्वामाराध्यां हरिहरविरिञ्च्यादिभिरपि
प्रणन्तुं स्तोतुं वा कथमकृतपुण्यः प्रभवति॥ १॥
तनीयांसं पांशुं तव चरणपङ्केरुहभवम्
विरिञ्चिः संचिन्वन् विरचयति लोकानविकलम्।
वहत्येनं शौरिः कथमपि सहस्रेण शिरसा
हरः संक्षुद्यैनं भजति भसितोद्धूलनविधिम्॥ २॥

End. प्रदीपज्वालाभिर्दिवसकरनीराजनविधिः
सुधासूतेश्चन्द्रोपलजललवैरर्घ्यरचना।
स्वकीयैरम्भोभिः सलिलनिधिसौहित्यकरणं
त्वदीयाभिर्वाग्भिस्तव जननि वाचां स्तुतिरियं॥ १०२॥

* * * *

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीशङ्करभट्टाचार्यश्रीशङ्कराचार्य्यविरचितानन्दलहरी समाप्ता॥ *॥ शकाब्दाः १७४७ लिपिरियं कार्त्तिकीपूर्णिमाद्वितीयेति॥ श्रीमधुसूदनशर्म्मणः स्वाक्षरमेतत् पुस्तकञ्च श्रीश्रीदुर्गा जयति॥ श्रीश्रीहरिः॥

लङ्कावासवनं ससम्भ्रमतया धीरः समीरोऽप्यगा-
त्मातङ्गाश्च भयद्रुतास्तत इतो धावन्ति यत्रागताः।
सोऽयं दैववशादुपेतनगरप्रान्तः अभिर्वेष्टितो
...क्षते न कैश्चरियुवा लज्जामयैस्त्वमि॥ *॥

श्रीरामो जयति श्रीः

विवरणम्—श्रीशङ्कराचार्य्यविरचितानन्दलहरीनामस्तोत्रपीऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 3. आनन्दलहरी । Ānandalaharī Substance, country-made white paper, 6×4 inches Folia, 33 Lines, 6-7 in a page Character, Nāgara. Date, Samvat 1878. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse Not correct Complete

Another copy of the same work.

विवरणमूक्तपूर्व्वम् ।

No. 4. आनन्दलहरी । Anandalaharī Substance, country made colourless paper, 15 × 3 inches Folia, 13 Lines, 1-5 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out Verse Generally correct Complete (excepting the first four slokas.)

Another copy of the same work with two additional slokas at the end, which are—

निषे नित्यक्षेरे निरवधिगुणे नीतिनिपुणे
निराघातज्ञाने नियमपरचित्तैकनिलये ।
नियत्या निर्मुक्ते निखिलनिगमान्तस्तुतिपदे
निरातङ्के नित्ये निगमय ममापि स्तुतिमिमां ।
मन्नीरश्रीभिचरण मणिश्रीभिमध्यं
श्रागाभिरामकुचमस्वरहायताच ।
लीलालक प्रणतकल्पतरुं नमामि
ज्योतिः परं त्रिभुवनेश्वरवन्द्यपादम् ॥

विवरणमूक्तपूर्व्वम् ।

No. 5. **आखवरनाम ।** Ākhavaranāma. Substance, country-made white paper, 10 × 3 inches. Folia, 54. Lines, 4-5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

A Sanskrit translation of the Ākbarnamah, a Persian work on Ākbar Shāh, the celebrated Mogal Emperor of Delhi. It may be considered as an historical work, for there is nothing in it of the character of a kāvya. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

यद्वस्तुतत्त्वसौक्ष्म्यविनिसूक्ष्मत्वगामिभिः ।
स्वच्छान्तःकरणैः प्राज्ञः अवाचि (?) सूक्ष्मदर्शिभिः ।
जगन्निर्मितिरेखायामधौ चित्रैककर्तृमर्मकैः (?)
महाभौतिकसृष्ट्यन्तर्दृश्यं यत् पार्थिवं वपुः ॥
तत्रैवातिमहामूल्यं सुवर्णरजतादिकं ।
अत्युत्कृष्टस्वभावाख्यं हीरकादि महाधनम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—आखवारनामाभिधं आखवारचरितविषयकं पुस्तकमिदम् ।

No. 6. **आवदुल्लचरितम् ।** Ābdullacaritam. Substance, country-made colourless paper, 16 × 5 inches. Folia, 76. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1643. Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

A Sanskrit poem on the life and character of Ābdulla, the king-maker, one of the Saiyad brothers who lived in the early part of the eighteenth century. Written by Lakṣmīpati, the fourth son of Visvarūpa, a son of Jayadeva. The work is not divided into sections, paricchedas, or sargas, and contains a good many Persian words, such as हजरत्, मुजरी, पातिसाह, etc.

Beginning. ओं श्रीमहागणपतये नमः ॥

सौजन्यो (?) विजने ध्येयः सज्जनानां तु सन्निधौ ।
प्रकाशयतु सौजन्यं दौर्जन्यमथवा मम ।
ज्ञात्वा शीलममात्यस्य सार्वभौमेन चाकृया
भविष्यद्भूमिपालानां कर्तुं वर्त्मविशोधनम् ॥

End. अवदुल्लो यथा लोकवाक्यतो भूमिजानिना ।
निग्रहीतोऽस्ति लोकानां मुक्तितस्तु तथा मम ।
मत्स्वामिनापि कर्त्तव्यो निय(ह ?)स्त्विति जानता ।
मया विलिखितं चास्ति यत्किंचिदत्र तत् पुनः ॥
हिंदूकैश्चापि यवनैर्नितरां तु पदस्थितैः ।
वाचनीयमिदं प्रीत्या स्वपदस्थैर्य्यहेतवे ॥
लोकोक्त्या न मयि द्वेषः कर्त्तव्यो मर्म्मनाशकः ।
विश्वविख्यातभद्रैव जयदेवात्मजो महान् ।
विश्वरूपः स्मृतो लोके चत्वारस्तत्सुताः स्मृताः ॥
तेषामाद्यः श्रीनिवासो नामतुल्यगुणान्वितः ।
वीरेश्वरोद्वितीयस्तु विद्याविनयविक्रमैः ।
विद्याललामसंपन्नो विद्यापतिरभूत् परः ।
लक्ष्मीपति (: ?) चतुर्थस्तु तस्य या लिपिमालिका ।
विदुषां चित्तकमले भ्रमरीवास्तु सा भ्रशम् ॥
श्रीशुभमस्तु श्रीशके १६४३ वैशाष (?) सुदि १ जर्यो शुभं ॥

विवरणम्—अवदुल्लचरितं नाम संस्कृतपद्यनिबन्धोऽयं श्रीलक्ष्मीपतिविरचितः ।

No. 7. आनन्दलहरीटीका। Ānandalaharīṭikā. Substance, country-made colourless paper, 16 × 6 inches. Folia, 34. Lines, 4–19 in a page. Character, Nāgarī. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary by Narasiṁha on the Ānandalaharī, interpreting every śloka in two ways. According to the first interpretation, the Goddess Bhavāni is praised; according to the second, Viṣṇu.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

वारम्वारमुदारसञ्चितसुखः शिक्षोपरिस्थापितं
हारं हारमुदूखलोपरिगतोद्दैयङ्गवीनं हठात्।
आयान्तीं पुरतोविलोक्य जननीमादाय यष्टिं करे
धावं धावमिह प्रकाशितभयः पायात् स मायार्भकः॥ १॥
कल्हारोत्पलकैरवाम्बुजदलं माकन्दसम्मञ्जरीः
कोदण्डं करपङ्कजेन दधती पुंड्रेक्षुदंडोद्भवम्।
सौवर्णाङ्कुशपाशपद्मनकणामारक्तवस्त्रावृताम्।
माताम्बांबुजसंस्थितां त्रिनयनां चन्द्रार्द्धचूडां भजे॥ २॥
प्रणम्य शङ्कराचार्य्यचरणांबुरुहद्वयं।
आनन्दलहरीस्तोत्रं विगुपचेऽपि लक्षये॥ ३॥

End.

भेदेन ते जननि जातु जनार्द्दनेन
वैकुण्ठनाथपरतापि कृताच तेन।
मातर्भवानि करवाणि तथापि काकुं
मा कुण्ठितोऽस्तु मयि ते करुणाकटाक्षः॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहठक्कुरविरचितानन्दलहरीटीका समाप्ता।

विवरणम्—श्रीनरसिंहठक्कुरविरचितानन्दलहरीटीकारूपोऽयं निबन्धः। टीकायामस्यां निबन्धोऽयं विगुपचेऽपि व्याख्यातः।

No. 8. उद्धवदूतम्। Uddhavadūtam. Substance, country-made red paper, 18 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1742. Appearance, very old. Verse. Not correct. Complete.

A poem by Mādhavakavīndra in imitation of the Meghadūta. A milkmaid of Vṛindāvana sends Uddhava, an uncle of Kṛiṣṇa, as her messenger to Kṛiṣṇa at Mathurā

Beginning. ओं नमो दुर्गायै॥

गोपीवक्षोरुजनवधिकपादात्ययदाक्षिप्तसिन्धी-
वार्द्धीन प्रणयपटुना प्रापित गोकुलाय ।
गोधुगृन्दल्यमनविसरालोकद,स्थं रहस्य
मध्येकृत्य प्रियसहचरीमुद्धव काचिदूचे ॥ १ ॥

End. कस्या बन्धुप्रणयपदवी लङ्घिता लोकलज्जा
मूर्द्ध्नि न्यस्त पदमयशस श्रद्धिती नापमत्य ।
नामाराद्धु किमवनकृत दुष्कर लाञ्छनीभि-
स्त्यक्ता युष्मान् मम यदुपतरद्य राज्य धिगस्तु ॥ १२३ ॥

Colophon. इति ...तालितनगरनिवासिश्रीमाधवकवीन्द्रभट्टाचार्य्यविरचित उद्धवदूतखण्ड-काव्यं संपूर्ण ।

शाके नेत्रकृताद्रिपङ्क्तिमिते सर्य्ये गते कन्यका
आर आरमुपेन्द्रपादकमलं ध्याय तिथौ सचके ।
ग्रन्थश्चोद्धवदूतसञ्ज्ञमखिलं कृष्णाधिमेवं शुभ
व्यालखीन्मधुसूदन चितिसुरो धीर प्रमोदाकरम् ॥

श्रीश्रीमधुसूदनदेवशर्म्मण पुस्तकमिदं स्वाक्षरञ्च ॥ शकाब्दा १७४२ ॥
श्रीश्रीराधावल्लभचरणाम्भोजयुगर्ग मन्मनो भमरायता श्रीश्रीगोपीनाथः
श्रीश्रीदामोदर श्रीश्रीश्रीश्रीहरि ॥

विवरणम्—तालितनगरनिवासिश्रीमाधवकवीन्द्रविरचित उद्धवदूताभिधोऽय सुप्रसिद्ध खण्ड काव्यनिबन्ध. ।

No. 9. उद्धवदूतम् । Uddhavadutam Substance foolscap paper, 12 × 3 inches. Folia, 13 Lines, 7–8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, not much old Verse Generally correct Complete.

Another copy of the same work.

विवरणम्—पूर्ववत् ।

No. 10. ऋतुसंहारम् । Ṛitusaṁhāram. Substance, foolscap paper, 11 × 1 inches. Folia, 14. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, rather old. Verse. Generally correct. Complete.

A poem on the six seasons or Ṛitus, entitled Ṛitusaṁhāra, attributed to Kālidāsa, complete in six chapters, each describing one Ṛitu or season. It begins with Summer and ends with the Spring.

Beginning. नमो माधवाय ॥

प्रचण्डसूर्य्यः स्पृहणीयचन्द्रमाः
सदावगाहक्षमवारिसञ्चयः ।
दिनान्तरम्योऽभ्युपशान्तमन्मथो
निदाघकालः समुपागतः प्रिये ॥ १ ॥

End. प्रथमसदनबद्धः कोकिलालापरम्यः
सुरभिमधुनिषिक्तालक्षगन्धप्रबन्धः ।
विविधमधुपयूथैर्वेष्ट(ष्ट्य ?)मानः समन्तात्
भवतु तव वसन्तः श्रेष्ठकालः सुखाय ॥ २६ ॥

Colophon. इति कालिदासकृते ऋतुवर्णने महाकाव्ये वसन्तवर्णनं नाम षष्ठः सर्गः ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विवरणम्—श्रीकालिदासकृत ऋतुसंहाराभिधोऽयं सुप्रसिद्धः काव्यनिबन्धः ।

No. 11. ऋतुसंहारम् । Ṛitusaṁhāram. Substance, country-made yellow paper, 10 × 1 inches. Folia, 12 Lines, 4-11 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1756 ; A.D. 1832 ; Bengali Era 1241. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 12. **कवितासंग्रहः ।** Kavitāsaṁgrahaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 11–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

This is a collection of ślokas on a variety of subjects. Anonymous.

नानाविषयककवितासंग्रहपुस्तकमिदम् ।

No. 13. **कार्त्तवीर्य्योदयम् ।** Kārtavīryyodayam. Substance, country-made colourless paper, 8 × 3 inches, bound in the form of a book. Folia, 56. Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1675. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

A poem commemorating the achievements of king Kārtavīryya. Complete in fourteen sargas, by Candracūḍa, son of Puruṣottama Bhaṭṭa by Amvikā Devī. In the first canto, the birth of the hero is described. The second canto dwells on his childhood and youth. The third gives a description of a Nāgarikotsava, the fourth of a Kelivanotsava, and so on. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series, No. 296.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमहालक्ष्म्यै नमः ॥

अथ वदनसुमायाः सत्त्वमुद्दामभावं
मुकुलितमपि जाग्रद्विश्व धर्म्मसंघं ।
स्मरवपुषि च वामं यस्य नेत्रं तृतीयं
स भवतु मम भव्यै वल्लभः शैलजायाः ॥ १ ॥
प्रतिदिनमतिवेलं भ्रमतां धर्म्मभाजां
विविधचरितमस्मा मङ्गलं तुंगयन्तः ।
विदधति निजभर्त्तुः सत्कवेर्दीर्घमायुः
भवरसपरिपाकप्रापणीयैर्यशोभिः ॥ २ ॥
सकलगुणनिकायं कार्त्तवीर्य्यं नृपेन्द्रं
प्रति मतिरधुना मे वर्णने यत् प्रवृत्ता ।

उपहसति पुरा मां सज्जनश्चन्द्रचूडं
हरिवलमिव सिन्धौर्बन्धने साहसीति ॥ ३ ॥
नरपतिचरितानां वर्णनं व्यासमुख्या
विदितपरमतत्त्वा अप्यकुर्व्वन् कवीन्द्राः ।
अहमपि पदवन्धैर्वर्णये सर्गगर्भै-
स्तदनुमवनिपालं पाण्डवेभ्योऽपि श्रीष्ठ ॥ ४ ॥

End.

भिधिमखविबुधा सुधानुकारि
स्तुतिभिरमुष्य सुदर्शनस्य विष्णोः ।
अतनुत महिमानमन्तरिक्षे
रुचिरविमानतलेषु शोभमानाः ॥ ३६ ॥
दिनिजकमलकांतं कांत नेमि
नियमवतां महतां करोषि रक्षां ।
अयमजित तनोषि भर्त्तृदृष्टेः
समिति पराक्रमवर्ज्जितस्य विष्णोः ॥ ३७ ॥
दशशतभुजदंडमण्डला । । ।
मणिमयकुण्डलमण्डितश्रुतिं त्वां ।
सदसि मुकुटदीप्रहीरकश्रेष्ठं
तस्य कृष्टाः स्मरन्तः ॥ ४४ ॥
यो विद्वद्द्विजराजित (?) गणात् पुण्येन जन्माप्नवान्
भट्टश्रीपुरुषोत्तमात् कुलमणेर्दुर्गाम्बिकानन्दनः ॥
तेनोक्ते मति चन्द्रचूडकविना श्रीकार्त्तवीर्य्योदये
काव्येऽपूरि चतुर्द्दशः श्रुतिसुखः सर्गोपवर्गोज्ज्वलः ॥

Colophon. इति श्रीचन्द्रचूडविरचिते कार्त्तवीर्य्योदये काव्ये चतुर्द्दशः सर्गः । एवं वैकर-पुरुषोत्तमभट्टसुतचन्द्रचूडाख्यः । श्रीकार्त्तवीर्य्यनृपतेश्चरितं चक्रे तदुत्तमाः शृणुत ॥ श्रीकार्त्तवीर्य्यः प्रीयतां ॥ श्रीरस्तु ॥ संवत् १६७५ समये आषाढशुक्लतृतीयायां सोमे काश्यां विश्वेश्वरराजधान्यां ॥ राम ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीः ॥ छ ॥

विवरणम्—श्रीचन्द्रचूडकविविरचितकार्त्तवीर्य्योदयाभिधोऽयं काव्यनिबन्धः ।

No. 14. कादम्बरी । Kādambarī. Substance, country-made yellow paper, 18 x 3 inches. Folia, 17. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts.

The codex contains only a small portion of the famous romance of Vāna Bhaṭṭa.

पुस्तकेऽस्मिन् बाणभट्टकृतकादम्बरीगद्यकाव्यस्याल्पांशमात्रं वर्त्तते ।

No. 15. कादम्बरी पूर्व्वखण्डः । Kādambarī Pūrvakhaṇḍaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 191. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete (as regards the first half).

The famous romance, Kādambarī, is in two parts. The author, Vāna Bhaṭṭa, died after writing the first part and consequently left it incomplete. His son Bhūṣaṇa Vāna subsequently added the second part. The codex under notice contains the first part only. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series No. 559. See also Burnell's Catalogue, page 157a.

पुस्तकेऽस्मिन् कादम्बर्य्याः पूर्व्वार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 16. कादम्बरी उत्तरखण्डः । Kādambarī Uttarakhaṇḍaḥ. Substance, country-made, yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 101. Lines, 1–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete (as regards the latter part).

The codex contains the latter part of Kādambarī, which is attributed to Vāna's son.

पुस्तकेऽस्मिन् कादम्बर्य्याः उत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 17. कादम्बरीकथासारः। Kādambarīkathāsāraḥ. Substance, country-made white paper, 8 x 3 inches. Folia, 41. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A poetical sketch of the well-known romance Kādambarī, complete in six sargas by Abhinanda, son of Jayanta Bhaṭṭa. At the beginning, the author gives an account of his own ancestry with their special characteristics, as follows :—

शक्तिर्नामाभवद्गौडो भरद्वाजकुले द्विजः।
दौर्गाभिसारमासाद्य कृतदारपरिग्रहः॥ ५॥
तस्य मित्राभि ार्नाभूदात्मजस्तेजसां निधिः।
अनेन दांपो परमवृद्धेनार्चितोदयः (?)॥ ६॥
स शक्तिस्वामिनं पुत्रमवाप श्रुतशालिनं।
राज्ञः कर्कोटवंशस्य मुक्तापीडस्य मन्त्रिणं॥ ७॥
कल्याणस्वामिनामास्य याज्ञवल्क्य इवाभवत्।
तनयः शुद्धयोगर्द्धिधवलनिर्द्धूतकल्मषः॥ ८॥
अगाधहृदयात्तस्मात् परमेश्वरमंडनम्।
अजायत सुतः कान्तश्चन्द्रो दुग्धोदधेरिव॥ ९॥
पुत्रं कृतजनानन्दं स जयन्तमजीजनत्।
व्यक्ता कान्तवक्त्रकफणा यत्र सरस्वती॥ १०॥
वृत्तिकार इति व्यक्तं द्वितीयं नामविभ्रमः।
वेदवेदाङ्गविदुषः सर्वशास्त्रार्थवादिनः॥ ११॥
जयन्तनाम्नः सुधियः साधुसाहित्यतत्त्ववित।
सूनुः समभवत्तस्मादभिनंद इति श्रुतः॥ १२॥
काव्यविस्तरसन्तानर्खिन्नान्सर्वधियं प्रति।
तेन कादम्बरीसिंधोः कथामात्रं समुद्धृतम्॥

As this work has been published in several places, no further quotations need be made.

विवरणम्—कादम्बरीकथासाराभिधोऽयं सुप्रसिद्धो निबन्धः मुद्रितश्च कलिकातादिनगरीषु।

———

No. 18. **किरातार्ज्जुनीयम् ।** Kirātārjjunīyam. Substance, country made white paper, 8 x 4 inches. Folia, 91. Lines, 3–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A well-known epic poem on a duel between Arjuna, the third of the Pāṇḍavas, and God Śiva in the guise of a wild hunter, complete in eighteen sargas, by Bhāravi. Ślokas from this work have been quoted in Vāmana's Alankāravṛitti, by Kṣemendra in Suvṛttatilaka, etc. The poem has been printed in several places with the commentary of Mallinātha on it, entitled Ghaṇṭāpatha. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series, p. 235. See also Burnell's Catalogue, p. 156a.

किरातार्ज्जुनीयं काव्यं महाकविभारविविरचितमसिद्धमिह समेव ।

No. 19. **किरातार्ज्जुनीयम् ।** Kirātārjjunīyam. Substance, country-made coloured paper, 18 x 3 inches. Folia, 55. Lines, 3 5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणानुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 20. **किरातार्ज्जुनीयम् ।** Kirātārjjunīyam. Substance, country-made colourless paper, 8 x 2 inches. Folia, 98. Lines, 5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणानुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 21. किरातार्ज्जुनीयम् सटीकम् । Kirātārjjunīyam saṭīkam. Substance, country-made yellow paper, 14 × 7 inches. Folia, 214. Lines, 6–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work, with the commentary of Mallinātha, entitled Ghaṇṭāpatha, in both the margins.

पुस्तकेऽस्मिन् मल्लिनाथटीकासहितमसम्पूर्णं किरातार्ज्जुनीयं वर्त्तते ।

No. 22. किरातार्ज्जुनीयम् । Kirātārjjunīyam. Substance, country-made white paper, 8 × 3 inches. Folia, 86. Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1773. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 23. किरातार्ज्जुनीयम् । Kirātārjjunīyam. Substance, country-made yellow and red paper, 18 × 3 inches. Folia, 75. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1750. Appearance, old, and written by different hands. Verse. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 24. कुमारसम्भवम् । Kumārasambhavam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 44. Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. Verse. Not correct. Incomplete (up to the end of the 7th canto).

An epic poem, by Kālidāsa. From its name it is evident that the poet intended to carry the work on to the birth of Kumāra, the God Kārtikeya, a son born to Pārvatī by Mahādeva for commanding Indra's army against Tārakāsura, who had dethroned Indra and taken possession of heaven. He consequently starts with the birth of Pārvatī as a daughter of Himālaya. But the work, as found in most manuscripts, stops short at the marriage of Pārvatī to Mahādeva which is described in the seventh canto. Bharata Mallika, a modern commentator, says that the original text extended to sixteen cantos. MSS.* have lately been found of these cantos But opinion is still divided regarding the genuineness of the concluding cantos. Mallinātha has commentaries on all the works of Kālidāsa except on these nine concluding cantos, which throws a great doubt on the genuineness of these cantos. We do not find any commentary on them. The first seven cantos together with Mallinātha's commentary have been published several times and have been translated into English and other foreign languages. The codex under notice contains the first seven cantos only. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series No. 501. See also Burnell's Catalogue, p. 156a.

कुमारसम्भवं नाम सुप्रसिद्धमेव। पुस्तकेऽस्मिन् कुमारसम्भवस्य प्रथमावधि सप्तमसर्गान्तो वर्त्तते।

No. 25. कुमारसम्भवम्। Kumārasambhavam. Substance, country-made white paper, 14 × 3 inches. Folia, 66 (of which foll. 1-28 are wanting). Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the fourth, fifth, sixth, and a part of the seventh, cantos of the Kumārasambhava.

पुस्तकेऽस्मिन् कुमारसम्भवस्य चतुर्थपञ्चमषष्ठसर्गाः सप्तमस्य कति श्लोका वर्त्तन्ते।

No. 26. कुमारसम्भवम् । Kumārasambhavam. Substance, country-made paper of several colours, 18 × 3 inches. Folia, 42. Lines, 3-5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the first five cantos and a part of the sixth.

पुस्तकेऽस्मिन्नादितः पञ्च पूर्णाः सर्गाः षष्ठस्य चांशमात्रं वर्त्तते ।

No. 27. कुमारसम्भवम् । Kumārasambhavam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 6 inches. Folia, 51. Lines, 3-5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains upto the end of the seventh canto from the beginning.

पुस्तकेऽस्मिन् प्रथमतः सप्तमसर्गान्तावधिको निबन्धो वर्त्तते ।

No. 28. कुमारसम्भवम् । Kumārasambhavam. Substance, country-made white paper, 13 × 4 inches. Folia, 57, Lines, 5 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Incomplete.

This codex contains the first seven cantos and a part of the eighth.

पुस्तकेऽस्मिन् प्रथमतः सप्त सर्गाः अष्टमस्य चांशमात्रं वर्त्तते ।

No. 29. कुमारसम्भवटीका । Kumārasambhavaṭīkā. Substance, country-made white and red paper, 18 × 4 inches. Folia, 15. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Kumārasambhava, entitled Subodha, by Bharata Mallika, a Vaidya by caste, son of Gaurāṅgasena. This codex contains the commentary on the first canto only.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ।

सेवन्तेषु दयालेव यथी: पितो: सुतेष्विव ।
अज्ञातो जगतां चेमङ्करी दुर्गामहेश्वरी ॥
कुमारसम्भवं नाम कालिदासो महाकवि: ।
यश्चकार महाकाव्यं सर्गै: षोडशभि: युतम् ॥
तस्य शेषाष्टसर्गस्य सञ्चारोऽभूच दैवत: ।
पाठोऽष्टमस्य सर्गस्य देवीशापान्न विद्यते ॥
टीका तत् सप्तसर्गस्य सुबोधाख्या यथामति ।
गौराङ्गसेनपुत्रेण भरतेन वितन्यते ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति कुमारसम्भवटीकायां प्रथम: सर्ग: ॥ ४४ ॥ श्रीदुर्गा ।

विवरणम्— श्रीभरतमल्लिकविरचितकुमारसम्भवटीकारूपोऽयं निबन्धोऽसम्पूर्ण: ।

No. 30. कुमारसम्भवम् । Kumārasambhavam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 45. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the first seven cantos of the Kumārasambhava.

विवरणमपूर्वम् ।

No. 31. घटकर्परं सटीकम् । Ghaṭakarparaṁ saṭīkam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 11. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1885. Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A poem describing the rainy season in eleven stanzas, by Ghaṭakarpara, one of the nine gems in the court of Vikramāditya, with a commentary in the margin by Kālidāsa. The poem is named after the author. See Burnell's Catalogue, p. 158a.

Beginning *of the Text.*

निचितं खमुपेत्य नीरदैः
प्रियहीनाहृदयावनीरदैः ।
सलिलैर्निहितं रजः चितौ
रविचन्द्रावपि नोपलचितौ ॥

End *of the Text.*

भावानुरक्तवनितासुरतैः शपेय-
माचाम्य चाम्बु तृषितः करकोशपेयं ।
जीयेय येन कविना यमकैः परेण
तस्मै वहेयमुदकं घटकर्परेण ॥

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नमः ॥ प्रोषितप्रमदयेत्युच्यते इति पञ्चश्लोकेनान्वयः। प्रोषितप्रमदया विदेशगतभर्तृकया कया वचनः इदं निचितमित्यादि वच्यमाणं प्रोच्यते ।

End *of the Commentary.* सह जीवेय तदा मयैव सह जीवेय एव प्रतिज्ञा दृढीकरणार्थं शपथद्वयं प्राह कविः भावानुरक्तवनितासुरतैः शपेयं भावेन स्वभावेन चित्तेन परमार्थेऽनुरक्ता रागयुक्ता सा चासौ वनिता तस्याः सुरतानि न प्राप्नुयामित्यर्थः यदि प्रतिज्ञां न पालयामि तृषितः पिपासितः करकोश-पेयं हस्तपात्रेण पेयं अंबु जलं च प्रापयेयमिति शपथम् ॥ * ॥

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीकालिदासविरचितघटकर्परटीका समाप्ता ॥ * ॥ संवत् १८८५ ज्येष्ठ शुक्लपक्षे प्रतिपदा बुधवासरे लिखिता विश्वेश्वरशाण्डिल्यः ॥ शम् ॥

There is also another commentary, entitled **Kāvya-rasāvalī**, by Vaidyanātha Devaśarmā, noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2475.

विवरणम्—घटकर्परविरचितं घटकर्पराभिधं काव्यम् ।

No. 32. कृष्णभक्तितरङ्गिणी । Krisṇabhaktitaraṅginī. Substance, country-made red paper, 15 × 3 inches. **Folia, 5. Lines, 5-7 in a page.** Character, Bengali. Date, ? **Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Complete.**

A little poem on Kṛiṣṇabhakti (or faith in Kṛiṣṇa), entitled Kṛiṣṇabhaktitaraṅgiṇī, or a river of Kṛiṣṇabhakti, complete in 4 paricchedas and 50 ślokas, by Rāmagopal Śarmā.

Beginning. ओं नमः कृष्णाय ।

नमामि जगदीश्वरं विगलदम्बुधाराधरां
विलोक्य शरणागतां कमलयाम्बु वृन्दावने ।
स्वभक्तगणकर्म्मणा स्वयमकारि जनावही (?)
धनुर्द्धरधुरन्धरः प्रथितकंसनाशात्मकः ॥

व्रजेन्द्रकरतालकैर्हसति बाललीलाविधौ
विचित्रकनकावलीललितमूर्त्तिमुक्तिप्रदौ
मृगीनयनचारुकीर्त्तिनिजरवैः समुल्लासयन्
नवीनजलदच्छविर्नटति नन्दगोपाङ्गने ॥ २ ॥

End. त्वमेव हरिरूपिणी हरिवरादनन्या सती
स्वयं + + निकुञ्जवृन्दावने ।
प्रफुल्लवनशोभने रमति रङ्गभङ्गावली
पिकादि मधुशोभुना परिसरे नरीन्दत्यते ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णभक्तितरङ्गिण्यां मनोदूतप्रद्युम्नतरङ्गपञ्चकचतुर्थपरिच्छेदः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ ० ॥ श्रीहरिः ।

+ + युगं नत्वा नत्वा पादयुगं गुरोस्तनोति रामगोपालशर्म्मा भक्तितरङ्गिणीं ॥ ओं गुरवे नमः श्रीकाली ।

विवरणम्—कृष्णभक्तितरङ्गिणीनामकः कृष्णविषयको निबन्धः ।

No. 33. गीतगोविन्दटीकारसतरङ्गिणी । Gītagovindaṭīkārasataraṅgiṇī. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 176 (of which foll. 1–5 are wanting). Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and written by different hands. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Gītagovinda of Jayadeva, entitled Rasataraṅgiṇī. Anonymous.

Beginning. नास्ति ।

End. निजमतिप्रतमैर्द्विसंपातमौली
अपितमनुचितं वान्यानि यत् किञ्चिदत्र ।
तदिह करुणचित्तैः सद्भिरक्लिष्टदोषः
क्षणमपि कृपया चेद्वीक्षितं शोधितः स्यात् ॥

Colophon. इति श्रीगीतगोविन्दटीकायां रसतरङ्गिण्यां गीतपीताम्बरोनाम १२ सर्गः ॥

विवरणम्—रसतरङ्गिणीनाम गीतगोविन्दटीकाविशेषरूपोऽयं निबन्धः ।

This commentary is different from those noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., Nos. 928 and 1317, and also in his Bik. series, No. 483, p. 230.

No. 34. गीतगोविन्दम् । Gītagovindam. Substance, country-made colourless paper, 15 x 5 inches. Folia, 17. Lines, 11–12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

The Gitagovinda is a lyric poem on Kṛisṇa's sports with the milk-maids, by Jayadeva, the famous poet of western Bengal, who lived about the thirteenth century. Gītagovinda is well-known to all Sanskrit scholars and has been published in several parts of the country. The codex under notice contains a preface in Bengali verse, which need not be quoted in a Catalogue of Sanskrit MSS.

पुस्तकेऽस्मिन् संपूर्णं गीतगोविन्दं वर्त्तते ।

No. 35. गीतगोविन्दं सटीकम् । Gītagovindaṁ saṭīkam. Substance, country-made white paper, 10 x 4 inches. Folia, 66. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Gītagovinda with the commentary of Śaṅkara Miśra on both the margins. This commentary is different from what was noticed before in No. 33.

पुस्तकेऽस्मिन् ग्रन्थस्मिन्टीकासहितं गीतगोविन्दं वर्त्तते ।

No. 36. गीतगोविन्दं । Gītagovindam. Substance, country-made yellow paper, 10 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 37. गीतगोविन्दम् । Gītagovindam. Substance, country-made ash-coloured paper, 12 × 3 inches. Folia, 23 (of which foll. 1-2 are wanting). Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 38. गीतगोविन्दम् । Gītagovindam. Substance, country-made colourless paper, 7 × 4 inches. Folia, 68. Lines, 4-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्

No. 39. गोवर्द्धनसप्तशतीटीका । Govardhanasaptaśatīṭīkā. Substance, country-made white paper, 10 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 167. Lines, 22-23 in a page. Character, Nāgara. Date,

Saṁvat 1869.* Appearance, very old, worn out, worm-eaten throughout, and pages slightly sticking. Verse. Not correct. Complete.

A commentary on the Govardhana-saptaśatī, a work consisting of seven hundred stanzas in the Ārya metre on various subjects chiefly erotic, by Govardhana Ācāryya, entitled Baṅgārtha Sandīpanī, by Ananta Paṇḍita. The text has also been translated into Hindī Dohā under the name of Govardhana Satasai.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीरामः शरणं ॥

सर्वे साधुजनाः सदायतहृदा सत्सर्वप्रदार्थादरं
यद्धानापगमादगौतममतं (?) व्यालोच्य तत्त्वार्थदाम् ।
वेदान्तान् परिशीलयन्ति रहसि स्वानंदकन्दाकरं
वंदे तं जगदीश्वरं दयितया सानंदमालिङ्गितम् ॥ १ ॥
यत्पादाम्बुजमञ्जुष (?) प्रभृतयो देवाः सदैवान्तरे
ध्यायन्ति घघलन्ति (?) दुःखनिवहं लीलामनुष्याकृतिं ।
कृष्णेन्दीवरमित्रनेत्रमतसीपुष्पावभासं सदा
श्रीरामं कलयामि चेतसि चिरं चैतन्यमात्मात्मकम् ॥ २ ॥
पञ्चाशद्वर्णभेदैरपरिमित (त ?) रैरर्थजातैश्च युक्ता
नानालङ्काररम्या गणितगुणगणा साधुसेवैकपेता
वाक्सृष्टिर्यत्प्रसादात् प्रसरति रसनाप्रान्तदेशे निमेषात्
नित्यं चित्तेऽनुरक्ते वसतु मम सुखं भारती सा रसाख्या ॥ ३ ॥
गोवर्द्धनोक्तिसुखदानिदानमेतद्
व्यङ्ग्यार्थदीपनमतुल्यचमत्कृतीनाम् ।
भूयादनन्तविबुधेन विधीयमानं
प्रीत्यै सदा सकलपण्डितमण्डलीनां ॥
आर्य्यार्थग्रहणे तावदार्य्या एवाधिकारिणः ।
अतोऽत्र दृष्टिसैरेव कार्य्यानार्य्यैः कदाचन ॥

End. अब्दे लोचनबिन्दुसप्तशशभृत्प्रसारसंलक्षिते (१७०२)
चैत्रे मासि सिते शिवस्य दिवसे मासे वससावरे (?)
पुण्यस्तम्भनिवासिना सुमतिनानन्ताभिधेनादरात्
काश्यां सद्विदुषामकारि कृतुकाद्व्यङ्ग्यार्थसन्दीपनम् ॥ १ ॥

---

* The date of the composition of the work is 1702.

कदाचिता कश्चित् वचसि यदि वार्थे मम भवेद्

मनः सोऽयं सद्भिर्न खलु गणनीयो निजहृदि ।

प्रमाभावं यस्मिन् निखिलनिगमीप्याह सततं

स एवैको यस्याखिलगति जगदीशो रघुपति

Colophon. इति श्रीमद्गोदावरीपरिसरसुकृतपुण्यसभस्थितिविराजमानमीमकण्ठपण्डित-तनुजबालोपण्डितात्मजजगतिमाजीपण्डिताङ्गजानन्तपण्डितविरचितं गोवर्द्धन सप्तशतीव्यङ्ग्यार्थसन्दीपनं समाप्तिमगात ॥ स १८६९ ॥

विवरणम्—श्रीअनन्तपण्डितविरचितव्यङ्ग्यार्थसन्दीपनाभिधगोवर्द्धनसप्तशतीटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 40. किरातार्ज्जुनीयम् । Kirātārjunīyam. Substance, country-made white paper, 10 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 70. Lines, 15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 18.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्

No. 41. कादम्बरीकथासारः । Kādambarīkathāsārah. Substance, country-made white paper, 18 × 8 inches. Folia, 26 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 3–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1926. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A poem based on the story of the Kādambarī, complete in 8 chapters, entitled Kādambarīkathāsāra, by Abhinanda Bhaṭṭa, son of Jayanta Bhaṭṭa. Noticed also in No. 17.

Colophon. इति श्रीसकलविपश्चित्चक्रवर्त्तिश्रीभट्टजयन्तसूनोरभिनन्दस्य कृतौ कादम्बरीकथासारेऽष्टमः सर्गः । समाप्तोऽयं कादम्बरीकथासारः ॥ श्रीविक्रमादित्य — संवत् १९२६ इवनामसंवत्सरे शुक्रमासस्य द्वादशे दिने कृष्णपक्षे आर्द्रानक्षत्रे भौमवासरे लिखितमिदं पुस्तकं काश्मीरे नारायणभट्टेनेति भद्रं ॥ श्रीशारदा प्रीयतां ॥

विषयश्च—कादम्बरीकथासाराभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 42. चन्द्रशेखरचम्पूः । Candraśekharacampūḥ. Substance, country-made, colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 144 (of which fol. 2 is wanting). Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose. Generally correct. Incomplete (upto the end of the first half of the work).

A fabulous story on an incarnation of Mahādeva under the name of Candraśekhara at the house of king Poṣya, the ruler of Brahmavarta, in prose and verse, by Rāmanātha, son of Raghunātha Deva. The work is divided into two parts. The codex under notice contains the first part only, which is complete in five chapters. The first is on the Praśna (question), the second on the Mṛigayā (hunting), the third on the birth and coronation, the fourth on the marriage ceremony, and the fifth on the Putrotsava, of the king.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

अध्यास्यातसमस्तविश्वबसतिर्बिभ्रत्प्रपञ्चाननता
सर्व्वाशापरिपूरणे व्यसनिनौ नित्या श्रुतिप्रेयसी ।
स्वर्नद्या फणिनायकेन हरिणा चन्द्रेण पूर्व्वद्युतिः
पायात् पर्व्वतनन्दिनीप्रणयिनी कीर्त्तिश्च मूर्त्तिश्च वः ॥ १ ॥

अपिच

मौलौ यस्य पुरहिषः सुरधुनी क्वाप्यता क्वापरा
क्वापि प्रेयसि रागतः कमलजाकारं वहन्त्यः क्वचित् ।
प्राप्ता (: ?) क्वापि न तत्प्रसादविशदीभावाच्छिवाकारतां
पार्व्वत्यास्मितगुम्फिता इव इमांभासो भवन्तु श्रिये ॥ २ ॥

धर्म्माध्वदर्शनाभिज्ञतमाचार्य्यं वेदशास्त्रयोः ।
वन्दे प्राक् कमलानन्दमज्ञानान्धतमोनुदम् ॥
ससारतारकमनुप्रदमात्मनिष्ठं
सिद्धान्तपङ्कजवनमिमुलरत्नगर्भम् ।
दैव्य (१ ?) कथैव जपयाश्रितकामधीर्व्वं
श्रारमीश्रितश्रिताय गुरुं प्रपद्ये ॥

End. इत्याकर्ण्य नृपतिरपि चिरोत्कलिकया
सरसितसम्मन्दिरं प्रविश्य शोक-
मापनमाश्वेव चतुरचतुरयां तथा
कामकलाकौशलकुतूहलेन तां निशामनैषीत ॥
श्रीश श्रीरघुनाथदेवविबुधादेवीसुतमात्मभवः
शश्वीभक्तिमपालशक्तिरमलः श्रीरामचन्द्राभिधः ।
गौराख्या नवचन्द्रमौलिकथया श्रीरामनाथः स्वयं
चंपूं गुम्फितवान् तदीयकथया जन्मोत्सवः प्राप्त ॥
इति पञ्चमोल्लासः संपूर्णः ॥ समाप्तमिदं पूर्व्वार्द्धचंपूग्रन्थं ॥ श्रीरामो विजयते
पुस्तकमिदं लिखितं ॥

विवरणम्—चन्द्रशेखरचम्पूकाव्यस्य पूर्व्वार्द्धमेतत् ।

No. 43. चन्द्रशेखरचम्पूः । Candraśekharacampūḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 161. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. **Incomplete.**

This codex contains only the last part of the work.

पुस्तकेऽस्मिन् चन्द्रशेखरचम्पूकाव्यस्य उत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 44.* चौरपञ्चाशिकाकाव्यम् । Caurapañcāśikākāvyam. Substance, country-made red paper, 15 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1719. Appearance, very old, worn out, and writing nearly effaced, in most parts. Verse. Generally correct. **Complete.**

The Caurapañcāśikā or Caurakāvya consists of fifty stanzas, every one of which is applicable both to a princess disconsolate on her separation from her lover, and to the Goddess Durgā, by the celebrated poet Cora of Teliṅgā. It is also attributed to Sundara, the hero of the Bengali poem, Vidyā-Sundara. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 441. See also Burnell's Catalogue, p. [illegible]86.

Beginning. श्रीं श्यामासुन्दरी जयति।

अद्यापि तां कनकचम्पकदामगौरीं
फुल्लारविन्दवदनां तनुलोमराजीम्।
सुप्तोत्थितां मदनविह्वललालसाङ्गीं
विद्यां प्रमादगलितामिव चिन्तयामि।

End. अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं
कूर्म्मो बिभर्त्ति धरणीं खलु पृष्ठकेन
अम्भोनिधिर्वहति दुःसहवाडवाग्नि-
मङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति॥

Colophon. इति सुन्दरकविविरचितं चौरपञ्चाशिकाख्यं काव्यं समाप्तम्॥ श्रीकाली जयति॥ ०॥ शाके नवयहविमांशुसमुद्रचन्द्रे सूर्य्ये गते परिमितं मिथुनं गिरीशं॥ श्रीसुन्दरेण रचितं प्रथमं सुकाव्यं काश्यादिना[illegible]मचित्र चालिलिख।

विवरणम्—चौरपञ्चाशिकाभिधचौरकविविरचितखण्डकाव्यात्मकोऽयं निबन्धः।

No. 45. तीर्थप्रबन्धः। Tīrthaprabandhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 18. Lines, 2–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1693. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

A poem on the sacred places in India, entitled Tīrthaprabandha by Vādi-rāja. The work begins with Benares and concludes with the sacred places in the Deccan.

Beginning. श्रीं नमः श्रीवेदव्यासाय नमः॥

श्रीं हरिक्षीराम्बुधेः स्वैरं भवशर्म्म दिपोर्मनः
विहराहरहर्यत्र चारित्रचतुरोर्मिषु॥ १॥
हयग्रीव दयासिन्धुरस्मत्कृतभवाम्बुधिः।
प्रबन्धमप्रतिद्वन्द्वं करोत्वेनममंन सः॥ २॥
आजन्मभूमिरटतोखिलेषु तीर्थेषु तद्दर्शनभारसक्तुः।
आयासमस्मद्दुमानसस्य वायुर्मुहुः क्लान्तु पक्ष (?) कर्पी॥ ३॥

वागीशतीर्थमुनिवर्यभवद्दयांबु-
योगेन पावय समोऽटदसम्यकं न ।
मार्गेन्द्रसत्यमधिरोहय ततपदाब्ज-
रागेण रञ्जय कलिं जय तद्विविच्य ॥ ४ ॥
तीर्थस्तवतदीयाभा माहात्म्यानि यथामति ।
वादिराजयति स्तौति पद्यै कतिपयै कवि. ॥ ५ ॥

End.

पद्यानि प्रथितापघ्नुतयशोद्यानि ततखण्डिता
स । नामलवादिराजयतिना पद्योक्तिशुद्धात्मना ।
यद्धान्यध्वरसिद्धसतकृताधर्योद्रितीर्थपुण्यप्रदा
न्यद्धा य: पठति शृणोति स भवेद्धामधाम श्रिय. ॥ ४३ ॥

Colophon. इति श्रीमत्कविकुलतिलकश्रीमद्वादिराजपूज्यचरणविरचित तीर्थप्रबन्धे महाकाव्ये दक्षिणप्रबन्ध. समाप्त ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थ ॥ क ॥ क ॥ राम ॥ राम ॥ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ सवत् १६१२ प्रमर्द कुलाय शुद्धद्वितीयायां तीथप्रबन्ध. संपूर्ण ॥

विवरणम् —श्रीवादिराजयतिविरचिततीर्थप्रबन्धाभिधोऽयं काव्यनिबन्ध ।

No. 46. दशमुखवधः । Daśamukhavadhaḥ. A poem in the Prākṛita language on the Ravanavadha The codex is written on palm leaves, and is the oldest of all the Sanskrit MSS in the library of the Sanskrit College A few years ago its date was found out to be Saka 1100 But it has been so worn out by age that it cannot be touched even the softest touch. Every folio is torn in several parts, the writings are effaced, and the codex is in fact useless.

पुस्तकमिदं जीर्णं शीर्णं, नेदानींमुक्त स्पर्शयोग्यतामप्यस्ति, दूरेऽस्तु तावत वाचनकथा ।

No. 47. गीतगौरीपतिः । Gītagaurīpatiḥ Substance, country-made white paper, 11 x 4 inches Folia, 18 Lines, 9 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out and torn in parts. Verse. Not correct. Complete

A lyric poem on God Śiva, composed after the manner of Jayadeva's Gītagovinda. It is by Bhānu Datta, entitled Gītagaurīpati. It is complete in 10 chapters or sargas.

Beginning. नमः शम्भवे ॥

सन्ध्यानृत्यविधौ भुजङ्गमपतेर्गीतामृतं शृण्वतः
प्रत्यग्रं स्वलितप्रमोदसलिलस्तोमे समुत्सर्पति ।
गौरीकन्तपथगा किमु त्रिपथगा जातेति शङ्काकुलो
देवस्य त्रिपुरान्तकस्य चकितं व्यालोकितं पातु वः ॥
भानोर्गीतं सुधास्फीतं शम्भोर्डमरुडिण्डिमः ।
विदुषां रसनारङ्गभूमि भारति नृत्यताम् ॥
श्रमसि जगति सकलं प्रतिनरमविशेषम्
शमयितुमिव जनखेदमशेषम् ॥ धु
पुरहरकृतमारुतवेश जय भुवनाधिपते ॥
प्रवहसि मधुमथन नवनीरदललित ।
मरकतमिव वक्षसि लुलितं
पुरहरधृत जलधिशरीर
जय भुवनाधिपते ॥

End. अर्द्धैरर्चति शैलराजदुहितुर्वक्षोरुहं तुर्यतः
सबीक्ष्य प्रतिबिम्बमिन्दुसुभगे भागे निजे वक्षसः ।
अस्यातिस्तनमङ्गलाकुर्धिया व्यालोलमालोकयन्
देवो दैन्यमपाकरोतु गिरिजार्द्धाङ्गहारी हरः ॥
भवानी वर्तते यावत् अङ्गलग्ना पुरद्विषः ।
विद्वत्कण्ठस्थिता तावत् भानो (. ?) वाणी विराजताम् ॥

Colophon. इति भानुदत्तविरचिते गीतगौरीपतावर्द्धनारीश्वरो नाम दशमः सर्गः ॥ श्रीः ॥ महामहोपाध्यायसर्वविद्यानिधानश्रीकवीन्द्राचार्यजगद्गुरोः पुस्तकमिदम् ॥

विवरणम् –श्रीभानुदत्तविरचितगीतगोविन्दानुकारिगीतगौरीपतिनामक गीतिकाव्यमिदम् ।

No. 48. दशमुखवधः । Daśamukhavadhaḥ. Substance, white foolscap paper, 14 × 4 inches. Folia, 143. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 46, most probably a copy from the same codex, lately made under the orders of the College authorities, and consequently owing to the illegibility of the original copy, there are many blanks left in every page in the copy. It hardly contains any complete verse.

पूर्व्वोल्लिखितस्य दशकुमारचरितस्यैव पुस्तकान्तरमेतत् । एतदपि खण्डितं वर्त्तते, ततश्च नालोचन-
मर्हति ।

No. 49. दशकुमारचरितम् । Daśakumāracaritam. Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 86. Lines, 8–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete, (without the Pūrvapīthikā).

A [illegible]lous story in prose on the adventures of ten princes, [illegible]d Daśakumāracarita, by Daṇḍī Ācāryya, the author of the [illegible]darśa, etc. It is a standard work in Sanskrit literature and has been published in several parts of the country. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1289. The codex under notice is without the Pūrvapīṭhikā or the preliminary chapter. The introduction is commonly ascribed to Daṇḍī himself, but as it is somewhat less ambitiously written, and as the incidents related are, in one or two cases, briefly repeated in the body of the work, and with some contradictions, doubts have been started as to the accuracy of the attribution. It is universally recognised that the Daśakumāracarita not only begins abruptly, but ends in an equally abrupt manner. So it is generally supposed that the author left it unfinished. The story in question ends abruptly, the style undergoes a change, and the language is less elevated, and the incidents are more diffusely narrated. These considerations suggest some doubt about the genuineness of this portion of the work.

The subjects of the stories of the Daśakumāracarita are taken from domestic life and are interesting as pictures of Hindoo society probably for centuries anterior to the Mahomedan conquest. Profligacy and superstition seem to be the characteristic features. The heroes are described as endowed with enterprise and hardihood, with

unflinching devotedness to their friends and kindred, and with tender and constant attachment to the objects of their affection. One desirous of obtaining more information about the work, will do well to see H. H. Wilson's Introduction to the Daśakumāracarita.

दशकुमारचरितमिदं गद्यकाव्यं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 50. चौरपञ्चाशिका । Caurapañcāśikā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 5-9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A copy of the work noticed in No. 44 with a commentary in the margin.

विवरणमनुक्तपूर्वम्

No. 51. नलोदयं (सटीकम्) । Nalodayaṁ (Saṭikam). Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 50. Lines, 10–11 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, not fresh, and slightly worm eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A poem on the life and adventures of Nalarājā, the famous hero of the Naiṣadhacarita. The work is attributed to Kālidāsa. It is short in extent, containing only 200 stanzas; but it is remarkable for the number of alliterations which occur in every verse, and no verse is free from them. The codex under notice contains also a commentary in both the margins, entitled Subodhinī, by Prajñākara Miśra, an inhabitant of Mithilā. The text has been published with a commentary in Calcutta. See Dr. R. Mitra's *Notices*, Bik. series, No. 504, p. 239. See also Burnell, p. 159a.

Beginning *of the Commentary.* श्री श्रीगणेशाय नमः ॥

कङ्कणपक्षिराजमखिन्दीपधिया वदनमारुतैरसकृत् ।
निर्व्वापयति कुमारे स्मितरिसुखी जयति चकितः प्रभुः ॥ १ ॥

नलोदयस्य सहसा दृढस्य सुबोधिनीम् ।
क्रियमाणस्य मे कुर्व्वन्तु दीपं शरणं शिवः ॥ २ ॥

अथ भगवान् कालिदासः प्रारीप्सितग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकविघ्नविघाताय श्रीकृष्णस्मरणरूपमङ्गलमादौ निबध्नाति। हृदयेति—हे हृदय अन्तःकरण। यादवतः यादवात् पञ्चम्यास्तसिल् त्वं मागाः मागच्छः कथम्भूतात् पापाटव्याः पापारण्या दुरासदायाः दुःखेन सोढुं शक्यायाः दवतः दवाग्नेः अरिसमुदायाच्छत्रुसमूहात्त्रिजगत् त्रैलोक्यं सदा अवतः पालयतो रक्षयतो वा पुनः कीदृशात् अरेण कामेन दायादवतः पुत्रवतः दायादौ सुतबान्धवावित्यमरः ॥ १ ॥

Beginning *of the Text.* श्री ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

हृदय सदा यादवतः पापाटव्या दुरासदायाद्दवतः ।
अरिसमुदायादवतस्त्रिजगन्मागाः अरेणदायादवतः ॥

End *of the Text.* अरिमंहतिरस्य वनेषु शुचाम्पदमापदमापदमायदमा ।
सुखदञ्च यथैव जनाय हरिं यतमाय्यतमायतमायतमा ॥ ४६ ॥
नलेन पूर्व्वतायतायतायता पुरेव सा ।
सदायमुन् महामहामहामहास्तसम्पदम् ॥ ४७ ॥

Colophon *of the Text.* इति कालिदासकृते नलोदये सत्काव्ये चतुर्थोच्छ्वासः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

End. अस्य नलस्य अरिसंहतिः शत्रुपंक्तिः शत्रुसमूहो वनेष्वरण्येषु शुचां शोकानामास्पदं स्थानं आपदं विपत्तिमापन्ने । कीदृशी अमा निःशोका एवमापदमा आपदा स्थानरहिता मा लक्ष्मीर्यस्याः सा अस्थिरलक्ष्मीका इत्यर्थः। यद्वा अपगतो दमो यस्याः सा अस्थिरलक्ष्मीका इत्यर्थः। यतमाय्यतमा यता गता माया कापट्यं यस्य स यतमायः अतिशयेन यतमायः, यतमायतमः तस्मै जनाय सुखदं तं नलं मा राज्यलक्ष्मीरायता आगता यथैव तादृशाय जनाय सुखदं हरिं कृष्णं आयाति तथेत्यर्थः। यद्वा यतमिति भिन्नपदं यतं नियतचिरत्नं आयतमाय श्रेष्ठलाभाय आयत। यद्वा आयतमाय अतिशयधनागमाय यतनं आयतेत्यर्थः नलस्य शत्रुर्वने वसन् दुःखितो बभूव निर्व्याजलोकसुखदं तं नलं लक्ष्मीरागतवतीति भावः ॥ आयतेत्ययमतावित्यस्य लङि इन्दिरा लोकमाता मा पदं व्यवसिति-त्राणस्थान-लक्ष्माङ्घ्रि-वस्तुषु विपद्यां विपदापदौ ।
यमानिलेन्द्रचन्द्रार्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु ।
शुकाहिकपिभ (कपि ?) भेकेषु हरिर्ना कपिले त्रिषु ॥ ४७ ॥

इति ममार्षी कालिदासेति कविनामकथनम्। तत्काव्य इति महाकाव्यभिन्नत्वसूचनं। उच्छ्वासः आश्वासाख्यः परिच्छेदः समाप्त इत्यर्थः।

मिश्रामन्दकरस्वासीन्महोपाध्यायलक्षितः।
पुण्यग्रामसमभाजेता यष्टा वाणीमयः सुधीः॥ १॥
वेदेनैव विधिं कविं नयकलैस्तर्केण वाचस्पतिम्।
वेदान्तेन शिवं मनं स्मृतिभरैर्ज्योतिश्यये भास्करम्।
व्याकृत्वेन फणाधरं क्षितिधरं नागाधिपं छन्दसा
धर्म्मो यस्य विजित्मप्यति परं सांख्येन चार्व्वाकपम्॥ २॥
तत्तनुः सुकृती क्षितीश्वरकृपापात्रः सुहृत्पालकी
नानाशास्त्ररतो महापदयुतोपाध्यायसंज्ञान्वितः।
सततकाव्यतर्कागमनीरदतपनसहाटीन्द्रदत्तावल-
श्रेणीमर्द्दमचातुरीचणहरिर्विद्याकरो मैथिलः॥ ३॥
तस्यात्मजोऽभूद्विबुधाग्रगन्ता
प्रभाकरः सज्जनतापहन्ता।
गुणालयः श्रीशपदानुमन्ता
शास्त्रेषु दक्षः कृधियां नियन्ता॥ ४॥
स्वल्पेन वयसा तेन कृता टीका सुबोधिनी।
पूर्व्वाचार्य्यकृतीर्वीक्ष्य सुधियामस्मृता मुदे॥ ५॥

Colophon. इति श्रीमैथिलप्रभाकरमिश्रप्रणीतायां नलोदयकाव्यटीकायां सुबोधिन्यां चतुर्थ उच्छ्वासः। समाप्तेयं सुबोधिनीटीका।

विवरणम्--नलोदयमिदं श्रीकालिदासकृतित्वेन प्रसिद्धं साधु यमककाव्यं सुप्रसिद्धमेव, पुस्तकमिदं सटीकं वर्त्तते।

No. 52. नलोदयम्। Nalodayam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 25. Lines, 5–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 53. नलोदयं । Nalodayaṁ. Substance, country-made white paper, 14 x 5 inches. Folia, 12 (of which foll. 1-2 are wanting). Lines, 3-12 in a page. Character, Nāgara. Date, 1827 Saṁvat. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete (except the first two folia).

*A third copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम् ।

No. 54. नेमिदूतम् । Nemidūtam. Substance, country-made white paper, 10 x 4 inches. Folia, 11. Lines, 6-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1714. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This is a little poem, complete in 124 stanzas, bearing the name or title of Nemidūta or Nemicarita, relating the life of Nemi, by Vikrama, son of Saṅgaṇa. Nemi belonged to the famous Yadu dynasty. Once upon a time, longing for salvation he left his home and took shelter in the same Āsrama of the Rāmagiri, where the Yakṣa of the Meghadūta had his residence during the days of his exile from Alakā, and began to lead an ascetic life. His wife, daughter of Ugrasena, followed him immediately, and seeing her husband strongly attached to an ascetic life, asked the mountain to carry a message to her husband and request him to come back to his own home. This is the subjectmatter of the poem. It is not only composed in the same metre as the Meghadūta, but the last line of each stanza of both the works is also identical throughout. Even verses generally known as interpolations in the Meghadūta are not omitted here. In fact the whole work might be called as a sort of Samasyāpūrti to the last caraṇas of the Meghadūta verses. This work has been published in the Kāvyamālā series.

Beginning. ॥ श्रीं ॥ गुरुभ्यो नमः ॥

प्राणिवाताप्रणयहृदयी बन्धुवर्गं समग्रं

हित्वा भोगान् सह परिजनैर्बद्धसेनात्मजाश्च ।

श्रीमान् नेमिर्विषयविमुखो मोक्षकामश्चकार
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु ॥ १ ॥
सा तन्मोचैः शिखरिणि समासीनमेनं मुनीशं
नासान्यस्तानिमिषनयनं ध्याननिर्धूतदोषम् ।
योगासक्तं सजलजलदश्यामलं राजपुत्री
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श ॥ २ ॥
तद्दीक्षेणं श्रमसुकरतं मेदुराम्भोदनादै-
र्नृत्यत्केकिव्रजमथ नगं मोन्मिषन्नीपपुष्पं ।
सा शोकार्ता चिन्तितमगात् स्यात्र दुःखं हि नार्याः
कंठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ॥ ३ ॥

End.

गत्वा शौरं ऽपुरमतुलां प्राज्यराज्यं त्रिलोक्यां
कीर्तिं शुभ्रां वितनु गुरुदां पुरगाणां च पिशै (वी: ?) ।
राजीमत्या सह नवघनस्येव वर्षासु भूयो
माभूदेवं क्षणमपि सखे विद्युताप्युत्तमेषु ॥ १२१ ॥
श्रीमान् योगाद्चलशिखरे केवलज्ञानमस्मिन्
नेमिर्देवाक्ष (र ?) गमरगणैः स्तूयमानोऽधिगम्य ।
तामानन्दं शिवपुरि परित्यज्य संसारभाजां
भोनिष्टानाम (भोगानिष्टान ?) भिमतसुखं भोजयामास शश्वत् ॥१२३॥
तद्भूषार्थं प्रवरकविना कालिदासेन काव्या-
दन्त्यं पादं सुपदरचितान्मेघदूताद गृहीत्वा ।
श्रीमन्नेमि (मे ?) श्चरितविशदं सांगणस्यांगजन्मा
चक्रे काव्यं बुधजनमनःप्रीतये विक्रमाख्यः ॥ १२४ ॥

Colophon. इति श्रीमेघदूतान्त्यपादसमस्याविरचितं नेमिचरिताभिधानं काव्यं समाप्तं ॥
छ ॥ पं ॥ श्री दी क्षा ॥ जीविला हरदासलिखितं सं १७ ॥

In some places the author has also changed the reading of the Meghadūta, *e.g.*,

आतास्वादः पुलिनजघनां को विहातुं समर्थः

The reading of the original text is—

ज्ञातास्वादो विवृतजघनां को विहातुं समर्थः ॥
माभूदेवं क्षणमपि सखे विद्युताप्युत्तमेषु ॥
*माभूदेवं क्षणमपि सखे विद्युता विप्रयोगः ॥

विवरणम्—नेमिचरितं नाम खण्डकाव्यं वाग्भट्टसुविक्रमकविविरचितम् नैषदूतकाव्यस्यादित आरभ्यान्तं यावत् प्रतिश्लोकस्य चतुर्थपादमादाय समस्यापूर्त्तिरीत्या काव्यमिदं विरचितम्। अत्र नेमिनामधेयस्य कस्यचित् यदुवंशीयस्य चरितं वर्णितमभूत्।

No. 55. नैषधचरितनारायणीटीका। Naiṣadhacarita-Nārāyaṇī-ṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 29. Lines, 3–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Naiṣadhacarita, entitled Naiṣadhīya-prakāśa, by Nārāyaṇa, son of Narasiṁha Paṇḍita. Among the several commentaries of the Naiṣadhacarita, this is considered the best. It has been published in Bombay with the text. This codex contains upto the end of the second chapter only.

Beginning. श्रीमहागणेशाय नमः॥ श्रीसिद्धिदाद्दैव्यै नमः॥

वैदेही यस्य वामे जयति ज (यज ?) नगिदिग्विधे लक्ष्मणोऽपि

श्रीमानग्रे हनूमानतुलबलचयो हस्तविन्यस्तन (त ?) लः।

कोदण्डा (' ?) काण्डमेकं दधदधिन (त ?) कुलध्वंसकारी मनस्ता-

द्यादव्यात् (दव्यादव्याज ?) भव्याकृति सलिलनिधिर्जानकीजानिरस्मान्॥

दशकन्धरवारिसिंहः सीता चेत (चेतःसरोज ?) चञ्चरीकश्च॥

रघुकुलकैरवचन्द्रः पापादव्यात् स नो रामः॥ १॥

भद्राय भूयादधुना श्रीरामो भक्तिभावितः।

यतैवज्जृम्भते यस्य पदवी सुरदुर्लभा॥ २॥

नत्वा श्रीनरसिंहपण्डितपितुः पादारविन्दद्वयं

मातुश्चा (श्चा ?) पि महालसेत्यभिधया विख्यातकीर्त्तेः चितौ

श्रीरामेश्वरसीतयोः सुमनसोर्गुर्व्वोरिवर्गौ यथा-

बुद्धि श्रीनिषधेन्द्रकाव्यविवृतिं निर्म्माति नारायणः।

प्रणम्य शङ्करं सोममनन्तं श्रीपतिं समं।

कुर्व्वे नाम्नी (म्ना ?) नैषधीयप्रकाशं सुहृदां मुदे॥ ५॥

चिकीर्षितस्य निर्व्विघ्नसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारपरिप्राप्तमाशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्देशः

अन्यतमं मङ्गलमाहुः॥ निपीयेति।

End. नास्ति

Colophon. इति श्रीवैदकरी (प १) नाम श्रीमन्नरसिंहपण्डितात्मजनारायणकृते नैषधीयप्रकाशे द्वितीयः सर्गः ॥ शुभमस्तु ॥ छ ॥ ग्रन्थसंख्या ८०३ ॥

विवरणम् -- वैदकरीपनामश्रीनारायणपण्डितविरचितनैषधीयप्रकाशाभिधनैषधचरितटीकारूपोऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 56. नैषधटीका । Naiṣadhaṭīkā. Substance, country-made white paper, 11 × 6 inches. Folia, 93. Lines, 7–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the same commentary of the Naiṣadhacarita with the text, from cantos 13-15.

पुस्तकेऽस्मिन् नारायणीटीकासहितनैषधचरितस्य त्रयोदशचतुर्दशपञ्चदशसर्गा वर्त्तन्ते ।

No. 57. सटीकं नैषधीयचरितम् । Saṭīkam Naiṣadhīyacaritam. Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 226. Lines, 7-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. In some parts, the body of the codex being entirely destroyed is quite useless. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the same commentary as well as the text of the Naiṣadhīyacarita for cantos 16, 18, 19, 20 and 21. Of these cantos 19 and 20 are complete, while the rest are not only incomplete, but illegible also.

पुस्तकेऽस्मिन् नारायणीटीकासहितस्य नैषधचरितस्य १६, १८, १९, २०, २१ सर्गाः सन्ति । तत्र १९, २० सर्गौ सम्पूर्णौ शिष्टास्तु खण्डिता वर्त्तन्ते ।

No. 58. **नैषधचरितटीका ।** Naiṣadhacaritaṭīkā. Substance, country-made white paper, 16 x 8 inches. Folia, 27. Lines, 7–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the same commentary on the second canto, without the corresponding text of the Naiṣadhīyacarita.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधीयचरितस्य द्वितीयसर्गीयनारायणीटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 59. **नैषधीयचरितम् ।** Naiṣadhīyacaritam. Substance, country-made white paper, 15 x 6 inches. Folia, 39. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, torn, and worm-eaten in most parts. Verse. Not correct. Incomplete.

Naiṣadhīyacarita is an epic by Śrīharṣa, who, according to Dr. Bulhur, was a poet in the court of Jayanta Candra, the ruler of Kānyakuvja, in the latter part of the 12th century. It contains an account of Nala, king of Niṣadha, and of his faithful queen, Damayantī, and consists of twenty-two *sargas*. The work is held in high esteem as one of the six great epics in the Sanskrit language, and in some quarters considered to be the best. There is a Sanskrit proverb also in this respect,—"उदिते नैषधे काव्ये क्व माघः, क्व च भारविः". "After the appearance of the Naiṣadhakāvya, none will respect either Māgha or Bhāravi." Among the several commentators, who have brought to bear their learning upon its elucidation, great respect is due to Paṇḍita Premcandra Tarkavāgīśa, the late professor of the Sanskrit College, Calcutta, as his commentary is considered the best of all. It was first published by the Asiatic Society of Bengal; but now there are several editions. See Dr. R. Mitra's *Notices*, Bik. series, No. 505, p. 240. The codex under notice contains only the first five cantos of the work.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधचरितस्य महाकाव्यस्य प्रथमतः पञ्च सर्गाः सन्ति

No. 60. **नैषधीयचरितम्।** Naiṣadhīyacaritam. **Substance**, country-made white paper, 16 × 4 inches. Folia, 93, (of which foll. 1-11 are wanting). Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the latter part of the Naiṣadhīya-charita, cantos 13-22.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधीयचरितस्य उत्तरार्द्धं वर्त्तते।

No. 61. **नैषधचरितटीका।** Naiṣadhacaritaṭīkā. Substance, country-made white paper, 17 × 4 inches. Folia, 443. Lines, 4-7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1882, Śaka 1787; Bengali era 1232. Appearance, fresh, except the first part which is completely worm-eaten. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains the commentary of Nārāyaṇa Paṇḍita on the Naiṣadhacarita from the 16th to the 22nd canto.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधचरितनारायणीटीकानिबन्धस्य षोड़शसर्गादारभ्य द्वाविंशसर्गान्तं यावदंशो विद्यते।

No. 62. **नैषधचरितटीका।** Naiṣadhacaritaṭikā. **Substance**, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 52. Lines, 4-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the same commentary on the first canto of the Naiṣadhacarita.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधप्रथमसर्गस्य नारायणीटीका वर्त्तते।

No. 63. नैषधचरितटीका । Naiṣadhacaritaṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 55. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1849. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the same commentary.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधचरितप्रथमसर्गस्य नारायणीटीका वर्त्तते ।

No. 64. नैषधचरितटीका । Naiṣadhacaritaṭīkā. Substance, foolscap paper, 18 × 6 inches. Folia, 306. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the epic poem Naiṣadhacarita, entitled Subodhinī, by Bharatasena Mallika of the Vaidya caste. The codex contains the commentary from the beginning upto the end of the 10th canto.

Beginning. नत्वा शङ्करचरणं वैद्याङ्गीराङ्गमल्लिकाज्जात:

श्रीभरतसन्तुतेऽहं नैषधटीकां सुबोधाख्याम् ॥

महाकवि:श्रीहर्षो नैषधीयचरितं नाम महाकाव्यं चिकीर्षु:

सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं ॥

आशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्द्देशो वापि तन्मुख-

मित्युक्ते वस्तुनिर्द्देशरूपं महाकाव्यलक्षणं प्रथयन्नाह—निपीयेत्यादि ।

Colophon. इति वैद्यहरिहरखानूवंशसम्भवगौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायां नैषध-टीकायां सुबोधायां दशम: सर्ग: ॥ समाप्तोऽयं दशम: सर्ग: ॥ इति

विवरणम्—श्रीभरतमल्लिकविरचितनैषधटीकारूपोऽयं निबन्ध: । पुस्तकेऽस्मिन् दशमसर्ग-पर्य्यन्तग्रन्थो वर्त्तते ।

No. 65. पत्रकौमुदी । Patrakaumudī. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3½ inches. Folia, 2. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old and torn in parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

A work on letter-writing, attributed to Vararuci, entitled Patra-kaumudī or the moonlight of letter-writing. It lays down rules for using colours, measures, signs and other particulars relating to letters. The codex contains only two folios of the work.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

श्रीमत्कृष्णपदारविन्दयुगलं ब्रह्मेन्द्रवाद्यामर-
श्रेणीनम्रकिरीटकोटिवहुभोपुष्पार्चितं सन्ततं ।
वाणीञ्च प्रणमामि विश्वजननीं प्रत्यूहविध्वंसिनीं
भक्तानुग्रहविग्रहां भगवतीं नित्यं वचोभृद्धये ॥
विक्रमादित्यभूपस्य कीर्त्तिसिद्धेर्निदेशतः ।
श्रीमान् वररुचिर्धीमांस्तनोति पत्रकौमुदीम् ॥
राज्ञां मन्त्रिप्रवीराणां पण्डितानां तथैव च ।
गुरूणां स्वामिभार्याणां तथैव पितृपुत्रयोः ॥
सन्न्यासिमित्रशत्रूणां तथैवान्यविवेकिनाम् ।
एतेषामपि सर्व्वेषां पत्रचिह्नादिकं ब्रुवे ॥

अथानुक्रमणिका ।

पत्राणां रञ्जनञ्चैव पत्रभङ्गप्रमाणकम् ।
पत्रलेखकचिह्नानि पत्रस्य रचनाक्रमः ॥
पत्रलेखप्रकारश्च पत्रस्यानयनक्रमः ।
पत्रप्रपठनञ्चैव पत्रचिह्नं ततः परम् ।
पदन्यासप्रकारश्च पत्रकोणस्य कीर्त्तनम् ।
प्रशस्तपदविन्यासः श्लोकस्य पदक्रम ॥
उत्थाप्य काष्ठपत्रस्य शङ्कितलिखनक्रमः ।
अङ्कपत्रविभाषा च भाषापत्रस्य लक्षणं ।
कीर्त्तिवर्णश्लोकश्च प्रीतिश्लोकस्तथैव च ।
नीतिश्लोकश्च ग्रन्थेऽस्मिन् समासेनोपवर्णिताः ॥

Colours of letters—

सुवर्णरूप्यरङ्गाद्यै रञ्जयेत् पत्रमुत्तमम् ।
सामान्येन तु मध्यानां पत्ररञ्जनमीरितम् ॥

The measure of a letter—

षडङ्गुलाधिकं हस्तं पत्रमुत्तममीरितं ।
मध्यमं हस्तमात्रं स्यात् सामान्यं मुष्टिहस्तकम् ।

How a letter is to be folded—

पत्रन्तु त्रिगुणीकृत्य ऊर्द्धन्तु द्विगुणं त्यजेत् ।
शेषभागे लिखेत् वर्णान् गद्यपद्यादिसंयुतान् ॥

Qualifications of the private secretary of a king—

ब्राह्मणो मन्त्रणाभिज्ञो राजनीतिविशारदः ।
नानालिपिज्ञो मेधावी नानाभाषासमन्वितः ॥
मन्त्रणाचतुरो धीमान् नीतिशास्त्रार्थकोविदः ।
सन्धिविग्रहभेदज्ञो राजकार्य्यविचक्षणः ॥
सदा राजहितान्वेषी राजसन्निधिसंस्थितः ।
कार्य्याकार्य्यविचारज्ञः सत्यवादी जितेन्द्रियः ।
स्वल्पवादी महात्मा धर्मज्ञो राजधर्मवित् ।
एवमादिगुणैर्युक्तः स एव राजलेखकः ॥

The following verses describe the modes in which letters are to be carried to the persons addressed, according to the rank of the writer as well as of the addressee.

राजपत्रं नयेन्मूर्द्ध्नि ललाटे मन्त्रिपत्रकम् ।
गुरुपत्रं नयेन्मूर्द्ध्नि ब्राह्मणानां तथैव च ।
यतिसन्न्यासिनाञ्चैव स्वामिनश्च तथैव च ।
सादरेणैव यत्नेन तथा स्वमूर्द्ध्नि धारयेत् ॥
भार्य्यापुत्रस्य मित्रस्य हृदये धारयेत् सुधीः ॥
प्रवीराणां कण्ठदेशे पत्रधारणमीरितम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पत्रकौमुदीनामको वररुचिकृतपत्रलिखनविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 66. पदाङ्कदूतम् । Padānkadūtam. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 5. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1645 or 1724 A. D.* Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

* This seems to be the date of the composition of the work, and not of the copy.

A little poem in 45 stanzas, being an address by a love-lorn milk-maid of Vrindāvana to a footprint of Śrikrisṇa, imploring it to carry a message in her behalf to her lord at Mathurā. Written by Śrikrisṇa Bhaṭṭācāryya Sārvabhauma, a paṇḍita belonging to the court of Rāja Raghurāma Rāya of Navadvīpa. The poem is written in the same metre as the Meghadūta, but is more philosophical in character. The milk-maid uses many philosophical arguments in the course of her instructions to the footmark. See *Notices* of Sanskrit MSS. by Dr. R. Mitra, No. 1015.

Beginning. श्री माधवाय नमः।

गोपीभर्त्तुर्विरहविधुरा काचिदिन्दीवराक्षी
उन्मत्तेव स्खलितकबरी निश्वसन्ती विशालम्।
अर्थं दास्ते मुररिपुरिति भ्रान्तिदूतीसहाया
त्यक्ता गेहं झटिति यमुनामञ्जुकुञ्जं जगाम॥ १॥
प्राप्यैव व्रजपतिसुतं तत्र कालं कियन्तं
मूर्च्छाप्राप्यप्रियतमसखीसङ्गता सङ्गमय्य।
तस्योपान्ते कुलिशकमलस्यन्दनाङ्कादियुक्तं
पद्माकारं मुरहरपदस्याङ्कचिह्नं ददर्श॥ २॥
अस्मिन्नुद्यन्नवजलधरध्यानमाकर्ण्य भूयः
कन्दर्पेण व्यथितहृदयोन्मत्ततुल्या ययाचे।
प्राणाहीनं वचनरहितं निश्चलं श्रीलहीनम्
दौत्यं कर्त्तुं मुरहरपदीयस्थानं पद्मलाक्षी॥ ३॥

At the close of the work, the tenets of the Bauddha philosophy are thus refuted.

बौद्धस्यैतन्मतविटपिनो मूलमाच्छादितं स्यात्
म्रद्धिसस्यान्तःस्वमतो यन्मया पूर्व्वमुक्तम्।
यद्यस्माकं सततमतनोः शायकैः क्षुण्णदेहः
प्रामाण्ये स्यात् कुसुमविशिखोऽस्तीति वाक्ये न साक्षी॥ ४४॥
मूर्खा एव क्षणिकमनिशं विश्वमाहुर्न धीराः
खेदोऽस्माकं हरिविरहजः सर्व्वदैवास्ति चित्ते।
नान्तः शब्दो वचनमपि यत् तादृशं तस्य किन्तु
प्रेमैवास्मत् प्रियतमकृतं तत्र गोपाङ्गनानां॥ ४५॥

शाके शायकवेदषोडशमिते श्रीकृष्णभट्टोऽपि च-
आनन्दप्रदनन्दनन्दनपदद्वन्द्वारविन्दं हृदि ।
चक्रे कृष्णपदाङ्कदूतमखिलप्रीतिप्रदं यत्नतो
श्रीरश्रीरघुरामरायनृपतेराज्ञां गृहीत्वादरात् ॥

१६४५ ।

Colophon. इति श्रीकृष्णभट्टाचार्य्यविरचितं पदाङ्कदूताख्यं काव्यं समाप्तम् ।

विवरणम्—श्रीकृष्णभट्टाचार्य्यसार्व्वभौमविरचितम् पदाङ्कदूताख्यं नाम खण्डकाव्यम् सुप्रसिद्धमेव ।

No. 67. **पदाङ्कदूतम् ।** Padāṅkadūtam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 2 inches. Folia, 6. Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 68. **पदाङ्कदूतम् ।** Padāṅkadūtam Substance, foolscap paper, 14 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 3–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse. Generally correct Complete

A third copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 69. **देशावलीविवृतिः ।** Deśāvalīvivṛitiḥ. Substance, country-made colourless paper, 9 × 3 inches. Folia, 301. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Incomplete.

A geographical work entitled Deśāvalīvivṛiti, by Jagamohana Paṇḍita, the author of the Prabodhacandrikā, a grammatical work, written at the request of king Baijala, Rājā of Pāṭnā in Magadha,

of the Cohan race, who died in 1570 Śaka, after the lapse of 4800 years of the Kaliyuga. It enumerates fifty-six kingdoms of India, some of which have got great celebrity from ancient times, while others have come into notice in more recent times.

In compiling this work the author has tried his best to make the work a complete guide to travellers in those countries. Besides a full geographical account of each kingdom, he gives Paurāṇika, historical, and traditional accounts connected with great cities, famous villages, sacred places, noted shrines, etc., belonging to those countries. The names of rulers of both ancient and modern times are given and the manners, and customs of the people are fully described. Even the derivations of names of some places are not neglected. Only the want of a systematic arrangement detracts much from the value of the work.

The work begins with Aṅgadeśa, (Bhagalpur district of modern times). Aṅgadeśa had been a flourishing kingdom from ancient times. We find its name in the Rāmāyaṇa, Mahābhārata, and other Sanskrit classical works. Cities, sacred places and shrines situated in this kingdom, some of which were founded in the times of the Mahomedan government, are also mentioned. After Aṅga follow descriptions of Tippera, Assam, Vīrbhūmī, Mallabhūmī, Kikata (Gayā district), etc.

In describing Kikata, a full Paurāṇika account of Gayā and Gayāsūra is given. Bhūṣaṇa is spoken of as the most celebrated city in Bengal, but the names of Mursidābād, Berhampur, Dacca etc., do not occur. From this work it is clear that the divinity of Gaurāṅga was fairly established in India at the time when it was written. A good many Persian words, such as Suvā (a district) etc. are to be found in this work. The authorities quoted are, Vikramasāgara, Deśāvalī, Bhaviṣyapurāṇa, Vāyūpurāṇa, Skandapurāṇa, &c. The codex being incomplete, we are unable to pursue the subject further.

Beginning.

शिवं प्रणम्य सर्व्वेशं सर्व्वकारणकारणम् ।
षट्पञ्चाशद्देशमालाविवृतिः क्रियते मया ॥
किञ्चिद्दृष्टोपदेशेन किञ्चिच्छास्त्रानुसारतः ।
किञ्चित् स्वचक्षुषा दृष्ट्वा भाषया नृपतेस्तथा ॥

श्रीमद्वैजलभूपस्य मगधदेशवासिनः।
सन्तोषायैव सन्दर्भे जातो मम परिश्रमः।
प्रबोधचन्द्रिका नाम प्रथमं निर्मितं मया।
सुगमं हि व्याकरणं बालव्युत्पत्तिहेतवे॥
तत्र प्रथमं वङ्गदेशस्य—

End. नास्ति।

Colophon. इति विक्रमसागरगौड़कृतदेशावलिविवृतौ सामान्यतो वङ्गदेशविवरणं सम्पूर्णम्।

विवरणम् – देशावलीविवृतिर्नामाङ्गादिषट्पञ्चाशद्देशविवरणविषयकोऽयं निबन्धः मगधाधिपति-वैजलभूपसभापण्डितश्रीजगन्नाथपण्डितविरचितः। असंपूर्णत्वात् पुस्तकमिदं न सम्यगालोचितम्।

No. 70. देशावलीविवृतिः। Deśāvalīvivṛitiḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 3 inches. Folia, 166. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains, besides a portion of the abovementioned work, fragments of the Pāṇḍavavijaya, which is noticed below.

पुस्तकेऽस्मिन् पूर्व्वोल्लिखितस्य निबन्धस्य तथा वक्ष्यमाणपाण्डवविजयाख्यस्य च पुस्तकस्य कश्चिदंश-विशेषो वर्त्तते।

No. 71. देशावलीविवृतिः। Deśāvalīvivṛitiḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 163. Lines, 2-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains the latter part of the same work. From this may be obtained some important information about the author and king Vaijala, as well as of the Bhūmihāra dynasty.

We may quote here from this part the following interesting story of Kālayavana or Kālāpāhāḍa, the famous destroyer of the images of Hindu Gods.

कलि: पञ्चसहस्रे च चतु:शतीनवत्सरे ।
योगिनीपुरमध्ये च यमुनायाश्च सन्निधौ ॥
नीलकण्ठो द्विजवरो गुर्ज्जरवंशसंभव: ।
सर्व्वावयवसौन्दर्य्ययुक्त: कौतकी (?) रूपवान् ॥
नारीणां चित्तमथनो दर्शनादेव वैजल ।
वयसा षोडश पुन: (?) कन्दर्पसदृश: कली ।
एकदा यमुनातीरे यवनेशगृहान्तिके ।
पाषाणखण्डे चोपविश्य पार्थिवं पूजितवान् पुरा ॥
नादेन रागयुक्तेन महिम्न: स्तोत्रमेव हि ।
भक्त्या पपाठ भूपाल कलस्वरैर्धरामर: ॥
नादमाहात्म्यतो भूप सर्व्वेषां पुरवासिनां ।
नारीणां च विशेषेण चकार चित्तकर्षणम् ।
अथान्तरे साहकन्या गवाक्षच्छिद्रमध्यत: ।
ददर्श रूपं मनोहारि गीतस्य कर्णनापहत् ॥
दृष्ट्वा रूपवती राजन् कुमारी यवनात्मजा ।
दूतीं च द्विजिकां दिव्यां प्रेषयामास यत्नत: ॥
नीलकण्ठस्य गेहेषु दूत्यौ ह नृपनन्दन ।
बहुप्रकारबुद्ध्या च विवाहयोचिकां कथां ॥
श्रावयामास भूपाल विप्रं मन्मथवर्द्धिनीम् ।
श्रुत्वा नीलकण्ठो विप्रो भक्तिमान् शिवकर्म्मकृत् ।
प्रोवाच विनतं वाचं माधव्या दासीदूतिका ॥
येषां गृहे कुक्कुटादि विचरंति दिवानिशं ।
प्राणात्ययेऽपि नो यास्या दुहिता यवनस्य च ॥
निवेदयामासुस्ताश्च माधवीं प्रति तद्वच: ।
श्रुत्वा किञ्चित् क्षणं प्राप्य तूष्णीभूता च माधवी ।
साथे निशाया: हकान्तमवदत् निर्ज्जने गृहे ॥
अथान्तरे महाराज्ञी यवनेशाय सद्मनि ।
माधवी–चेष्टितं सर्व्वं कथयामास लज्जया ॥
श्रुत्वा यवनराजश्च हाविश्वसुवशासक: ।
प्रात:काले च संप्राप्ते प्रेषयामास वै चरान् ।
पलायमानं तं विप्रं तेषु कश्चिद्द्विजोत्तमं ।
बद्धा चानीतवान् राजन् यवनेशस्य सन्निधौ ॥

तदा दूतद्वयान्तःपुरे नीत्वा हि नीलकण्ठकं ।
मालत्याश्चैव प्रासादे योजयामास तत्क्षणात् ॥
विवाहं कृतवती सा च निजदासीभिरेव हि ।
दिनानि कतिचित्तेन नैषीत्तां मालतीं प्रति ॥
मालती नीलकण्ठाङ्गं संस्प्रष्टुं न क्षमा नृप ।
ब्रह्मतेजसत्वात्तस्यात् निकटे गन्तुमक्षमा ॥
एतत्तु मातरं नैजीं निवेदितवती मुदा ।
जातिध्वंसस्य कर्त्तव्यः सुरागोमांसभक्षणैः ।
युवत्यौ योषितौ दूत्यौ मांसमत्स्यादिकानि च ।
गृहीत्वा जग्मुस्ताः सर्व्वा नीलकण्ठस्य सन्निधिं ॥
हस्तपादादिकं धृत्वा मुखे दत्त्वा गवां पलं ।
ततः सुरासेवनञ्च प्रचक्रुर्विजयकारि ॥
ब्राह्मण्यहीनो नीलकण्ठो यवनाद्यादिभक्षणात् ।
तेजोहीनश्च संजातः कृष्णवर्णो बभूव ह ॥
एकदा रात्रिसमये स्मृत्वा पूर्व्वविचेष्टितं ।
वेदोक्तविप्रधर्मांश्च नाशादभ्यस्थितानपि ।
चकार स्मरणं गेहे यवनत्वस्य संभवम् ।
तेषामपि च देवानां शक्तिर्न मम रक्षणे ।
अतस्तेषां विनाशाश्च करोमि चोद्यमं बहुम् ॥
अयुतयवनान् नीत्वा मार्गशीर्षे च वैजल ।
योगिनीपुराद्विनिःसृत्य सकालयवनो द्विजः ॥
मन्दिराणाञ्च देवानामुत्पाटने मतिं दधौ ॥

After destroying all the images in Hindusthāna, he went down to Purī, where he was killed by Hanumāna in the guise of a man, 4600 years after the commencement of the Kaliyuga.

End.

शाके सप्ततिवाणचन्द्रगणिते विक्रमस्य च ।
जाह्नवीतटिनीतीरे मृतो वैजलभूपतिः ॥
चत्वार्य्यब्दसहस्राणि चाप्यानष्टशतानि च ।
गतानि कलिकालस्य वत्सराणि नदीतटे ॥
तदा वैजलभूपश्च योगमार्गे असून् जहौ ॥
हाहाकारो महानासीत् जाह्नवीतटिनीतटे ।
जयजित्सिंहो वैजलश्च चक्रुः (१) दाहं पितुर्वपुः ॥

स्वर्गं गते बैजले च दृष्टा भूपतिहृन्दयः (?) ।
स्वं स्वं राज्य च संप्रापुर्भूमिहारकवंशजाः ॥
दिवमुगरादिस्थानानि भूमिहारकजातिजाः ।
निजायत्तं च संचक्रुर्दूरीकृत्य रजपुत्रकान् ॥
राजाज्ञया कृतो यत्नो नानोपायान् प्रदर्श्य च ।
क्रान्तव्युत्क्रान्तखण्डिते सन्दर्भांशोधितेऽपि च ।
स्वर्जातस्य बैजलस्य परतीग्रामवासिना ।
बहुवर्षव्यत्यये च नियोगात् ग्रामवासिनाम् ॥
यथा प्रक्रियाकौमुदीञ्च विक्रमवशनिर्म्मिताम् ।
दृष्ट्वा प्रबोधचन्द्रिकां वयसि प्रथमेऽकरोत् ।
तथा विक्रमनागरादियन्थान् दृष्ट्वा नृपाज्ञया ।
दृष्टोपदेशतयैव निजनेत्रप्रदर्शनात् ।
देशावलीं विविच्यैव निर्म्मिता विजिताज्ञया ।
देशावलीं समभ्यस्य सभायां भूभुजां सदा ॥
मान्यो हि विज्ञवान् भावी देशावलीप्रसादतः ।

Colophon. इति जगन्मोहनपण्डितविरचिता षट्पञ्चाशद्देशावलीविवृतिः समाप्ता ॥ शुभमस्तु ।

भग्नजानुकटीग्रीवस्तब्धदृष्टिरधोमुखं ।
कष्टेन लिखितं पुस्तं यत्नेन परिपालयेत् ॥

विवरणम्—देशावलीनामधेयनिबन्धस्यान्यभागरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 72. पाण्डवविजयकाव्यम् । Pāṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 400 (of which more than 160 folia are wanting). Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A poem describing the conquest of India by the Pāṇḍavas. Though professedly poetical, it has scarcely any of the essential characteristics of a Sanskrit *kāvya*, unless it be its metrical structure. Like Deśāvalivivṛiti, it is rather a geographical work, describing the most noted places in India with historical or Paurāṇika events

associated with them. The chief interest of the book consists in the accounts which it gives of the manners, customs, laws, religious institutions and other social particulars of different parts of India before and after the Mahomedan conquest. It is, however, a strange medley of history and fiction, and is overlaid with a mass of legends and tales which detract considerably from the value of the work from the historical point of view. It is a voluminous work, and is perhaps bigger than even the Mahābhārata. The manuscripts of the work in the Library of the Sanskrit College are fragmentary, and yet if they are put together, they would amount to no less than 2,000 folios. The stories of Vikramāditya, Sālivāhana, Bhartṛihari, Śaṅkarācāryya, Prabhākara Bhaṭṭa, Jumar Nandī, Jaya Candra (King of Kanoja), Pratāprudra (ruler of Orissa), Surabhaṭṭa, etc., find a place in it. The authorities quoted are Bhaviṣya Purāṇa, Skanda Purāṇa, Rudravijaya, Viśvaguṇādarśa, Mahābhojaprabandha, Śākāvalī, etc.

The following is said of Jumaranandī, the author of the Saṅkṣiptasāra Vyākaraṇa—

जुमरनन्दी महाज्ञानी मायी (?) शास्त्रे विचक्षणः ।
पाणिनिव्याकरणस्यापि संक्षेपं बालबुद्धिदम् ।
व्याकरणं शोधितञ्च करिष्यति स्वबुद्धितः ।
जुमरनंदिरत्नमध्ये सप्तपञ्चस्त्वये ।
रमनंदी मालवदेशाच्च पठित्वा पादभूमिषु ।
धातुबोधं महाकोषं काव्यञ्चापि स्वबुद्धितः ।
कारितव्यं नरव्याघ्र सदाज्ञानी हि तौ कलौ ॥

The birth of king Śālivāhana is thus mentioned—

यत्र राजन् कलौ काले शाककर्त्ता तृतीयकः ।
कुम्भकारस्य भार्य्यायां नागवीर्य्याच्च भूमिपः ॥
जातो राजा महायोगी शालीवाहननामकः ।
कलिकालत्रिसहस्रवत्सरस्य व्यतिक्रमे ।
सार्द्धशतान्तरे चैव गोदावर्य्यास्तटेऽपि च ।
शालिवाहनभूपालो नागवीर्य्याद्भविष्यति ॥

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् पाण्डवविजयाभिधोऽयं काव्यनिबन्धः. अत्र पाण्डवानां दिग्विजयव्यपदेशेन भारत-वर्षे स्थितबहुदेशविवरणं वर्णितमस्ति ।

No. 73. **पाण्डवविजयकाव्यम् ।** Pāṇḍavavijayakāvyam. Substance, country made white paper, 15 x 5 inches. Folia, 447, (of which the first two are wanting. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct Incomplete

This codex contains a portion of the Pāṇḍavavijaya which gives a description of Saptajaṅgala, Jessore, Kāmrūpa etc., countries belonging to East Bengal. It has neither a beginning, nor an end. The names of cities, villages, etc., which have risen into importance in comparatively recent times, occur in it.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति भीमदिग्विजयग्रन्थे पूर्व्वदेशविजयविवरणम् ।

विवरणम्— पुस्तकेऽस्मिन् पाण्डवविजयकाव्यस्य भीमदिग्विजयवर्णनरूपोऽंशविशेषो वर्त्तते ।

No. 74. **पाण्डवविजयकाव्यम् ।** Paṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made white paper, 15 x 5 inches. Folia, 504. Lines, 1-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains a portion of the Pāṇḍavavijaya, consisting of the description of Utkala or Orissa and other adjacent countries.

पुस्तकेऽस्मिन् उत्कलादिदेशविवरणसम्बलितपाण्डवविजयस्यांशविशेषो वर्त्तते ॥

No. 75. पाण्डवविजयकाव्यम् । Paṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made white paper, 12 x 4 inches. Folia, 218. Lines 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete

This codex contains the first portion only of the third part of the same work. It begins with Nakula's campaign in the southern regions. At the beginning is the story of a Śaiva king, named Īśāna. He was born 4100 years after the commencement of the Kaliyuga, and had the help of Śiva in all that he did. He rooted out Buddhism throughout India, and conquered all the southern provinces.

In the course of the narrative, the stories of Vikramāditya, Śālivāhana, Bhartṛihari and other great men are related. In this part of the work the situation of the Santal provinces is thus mentioned. "In the south of the Luddakya, from the middle of the Siṁhabhūmi lies the dwelling place of the Samatala nation". We also find in this part good many tales which pleased us immensely in our childhood when recited by our grandmothers. Among these the following is very amusing. Once upon a time there was a great dispute between Pārvatī and Mahādeva over the marriage of their sons Kārtikeya and Gaṇapati. Pārvatī had chosen a girl for Gaṇapati, but Mahādeva wanted to marry her to Kārtikeya. After a long dispute they came to the following decision that, among the boys, whosoever would first complete his journey round the world, would get the girl for wife. On this Kārtikeya was very glad, and started at once on his peacock, but Gaṇeśa, who had a lazy mouse to carry him, was very sorry and spoke to his mother of his difficulty. Then Pārvatī advised him to make a circle round his father in whom all the worlds met together. Gaṇeśa did so, and gained the prize.

Beginning.

नकुलो धर्मपुत्रस्य वशी सैन्यसमन्वितः ।
अजातशत्रुनिर्देशाच्च इन्द्रप्रस्थाद्विनिर्गतः ॥
त्वरया गतवान् दक्षं·यव द्रुता हि गोधिम. ।
कालाननदेशमध्ये मत्वभद्रं महीपतिं ॥
दष्टदमनदूतेन जितवान् सतराचतः ।
माद्दगिरिसन्निधाने दस्युमानदुर्गमध्यत ॥

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

पुस्तकेऽस्मिन् पाण्डवविजयकाव्यस्य तृतीयखण्डस्य प्रथमांशमात्रं वर्त्तते।

No. 76. पाण्डवविजयकाव्यम्। Pāṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made colourless paper, 9 × 3 inches. Folia, 653. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains the bulk of the third part of the Pāṇḍavavijaya but is incomplete. It consists of the descriptions of the countries situated chiefly in the southern parts of India. Ten classes of Brāhmaṇas, such as Sāraswata, Kānyakuvja, &c., with their origin, are fully mentioned in this part. It is said also that all the Brāhmaṇas to be found in India, except the Mathurās and Gayālis, belong to these ten classes. The Brāhmaṇas of the Kaliyuga are thus characterised—

कलिकाले दास्यकर्म्मरता विधिविवर्ज्जिताः।
भाविनः शूद्रकर्म्माणः परदारपरायणाः॥

We find also the name of Śaṅkarācāryya in this part.

Beginning. नकुलोभीमेन सार्कं कोटिदेशजयाय च।
रणस्थले च गतवानथेक्षत्य इकोदरम्॥
तदा भीमो नकुलदेवं कोटिदेशजयेच्छया।
चकार युक्तिमध्ये च रणपुत्रप्रपालिते॥

We find in this part the following description of the Portuguese, who first settled at Goba (Goā), and converted the people into Christianity.

कलिपञ्चसहस्राणां सहस्राणाञ्च भूमिपः।
आरभ्य गोवादेशे च म्लेच्छराट्?।
आगत्य वसति चक्रे नानाम्लेच्छगणैः सह॥

ईश्वरभजनमार्गञ्च प्रकाश्य च नवान्तरे ।
दत्तस्त्रीकिभजनानि शिक्षयामास प्राणिषु ॥
परब्रह्म विना किञ्च ध्यायि नीवृत मानवाः ।
तेजसवायवर्ज्जिदेवदिक्कालसंज्ञकाः ।
कदापि पूजनं तेषां कुरुत नोपि जाप्यकाम् ।
परदारपरहिंसापरद्रव्यस्य हारणं ।
परस्त्रीकातरत्वं च न कर्त्तव्यञ्च मानवाः ॥
एकस्मिन् दिवसे राजन् देवानां सिद्धये नराः ।
नामानि गृह्णन्तु मुदा निजपापविनाशहेतवे ॥

(See foll. 151–151).

The derivation of Gauḍadeśa is also very amusing.

प्रथमं पर्व्वते विप्रा वसन्ति तपोहेतवे ।
यज्ञार्थं क्रियायाणां च प्राणिनां च हिताय च ।
प्रेषिताः सप्तमुनीनां सन्ताना हि स्वयंभुवा ॥
सर्व्वे तत्र समागत्य महतीं चक्रिरे मखम् ।
गुरुप्रियहिजानाञ्च वासार्थं जलभूमिकाम् ।
ददौ पूर्व्वगिरेरन्ते समुद्रवेगसन्निधौ ॥
गुरुहिजस्य वासत्वाद् गौड़देशो हि गीयते ॥

In fol. 446, a great Mahomedan expedition is thus mentioned—

आगत्य पश्चिमदेशाञ्च आरव्यदेशवासिनः ।
कालदीपकास्तुरुस्काय तुरुस्कदेशपालकाः ॥
तारतारवासिनश्च श्यामदेशनिवासिनः ।
बहवो म्लेच्छप्रमुखाः पञ्चास्त्रधारिणोवराः ॥
आगत्य योगिनीपुरे यमुनायाः सरित्तटे
कीलाध्वंसिनं सहायं कृत्वा च यवनाचाध्येमानुषाः ।
कुण्डमं नगरस्यापि कारयामासुरेव हि ॥

The Piṭhasthānas of the Goddess Lakṣmī are thus described—

श्रियो देव्याः प्रवक्ष्यामि पीठानि गिरिकन्यके ।
महोतसे च नामानि शृणु चावहिता भव ॥
कोल्लापुरे महालक्ष्मीर्योध्या पर्व्वतकन्यके ।
तथा सन्ततिपीठस्था महालक्ष्मीर्व्वरप्रिया ॥

श्रीशैले भ्रामरी ख्याता विजयश्रीप्रदायिनी ।
पाण्डुदेशे विश्वकाख्या लक्ष्मीर्विठ्ठलवल्लभा ॥
योगिन्यलल्वे विख्याता योगसिद्धिप्रदायिनी ।
काञ्चिकानगरे प्रोक्ता कामाख्या शङ्करप्रिया ॥
मीनाक्षीति समाख्याता दक्षिणे मथुरापुरे ॥
चिदम्बरेऽपि विख्याता शिवा माधवसुन्दरी ।
शैलाचले महालक्ष्मीर्विख्याता गिरिकन्यके ॥
उज्जयिन्यां महाकाली महाकालस्य वल्लभा ।
लङ्कापुरेऽर्चिता नित्यं शङ्करी शङ्करप्रिया ॥
कामरूपे महापीठे कामाख्या कामरूपिणी ।
महेन्द्रपर्व्वते दुर्गा महिषासुरमर्द्दिनी ।
गङ्गासागरसङ्गेऽपि विख्याता कमलालया ॥
नीलाचले समाख्याता सुभद्रा भक्तिमुक्तिदा ।
मायादेवीति विख्याता गयायां श्रीहरिप्रिया ॥
वाराणस्यां विशालाक्षी भक्तमिष्टार्थसिद्धिदा ॥

(See foll. 531–534).

The Paurāṇika legend about the cause of the moon's being Śaśāṅka is thus related—

एकदा नाकदेशे च सुमेरोर्दक्षिणेऽपि च ।
क्रीडार्थं शक्रराजो नानादेवगणैः सह ॥
जालानि विविधग्रन्थिसंयुतानि महीपते ।
स्थापयामास दक्षश्च वागुरायन्त्रमेव च ।
* * * * *
अथान्तरे श्वेतवर्णशशकाः पञ्च प्राणिनः ।
दृष्ट्वा जालादिकं भूप विमुखा पश्चिमांशके ॥
तदा चन्द्री धनुर्धारी बाणघातेन भूमिप ।
विकर्णान् छेदयामास * * *
पञ्चानां मध्ये चैकञ्च चोरयित्वा शशी निजे ।
क्रोडे स्थापितवान् क्रोडेन स्वर्गपुरान्तरे ॥
निजमण्डलकलामध्ये शशकस्य च स्थापनं ।
चकार ह यतश्चन्द्रस्ततः कलङ्कवान् भुवि ॥

(See foll. 585–586.)

At the end of this part, after telling a short story of Vikramāditya and Śālivāhana, the poet refers to Mahābhojaprabandha for further information.

End. अत्रान्तरे महदेवश्च नानाद्रव्यमपि द्रुतम् ।
धर्मराजाय तत्सर्वं निवेद्य भरतर्षभ ॥
कृतकर्मा सुखं राजन् उवास जनमेजय ॥

Colophon. इति पाण्डवदिग्विजये नकुलसहदेवमिलितदिग्विजयो नाम तृतीयखण्डः समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥

विवरणम्—पाण्डवविजयकाव्यस्य तृतीयखण्डीयशेषांशो वर्त्तते ॥

No. 77. पाण्डवविजयकाव्यम् । Pāṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made white paper, 15 x 4 inches. Folia, 773, (of which foll. 1-447 are wanting). Lines, 4-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

A part of the Pāṇḍavavijaya, containing a description of Bhima's victory. In this part we find the names of Bhartṛihari, Vikramāditya, Śālivāhana, and Vararuci, etc., and a reference to a work on the reigns of Vikramāditya and Śālivāhana, entitled Śākāvalī.

At the end, the different kinds of salvation are thus mentioned—

मोक्षं तावद्वदन्त्येके तीरभुक्तिनिवासिनः ।
कोविदाः शास्त्रं विचार्य्यैव नित्यानन्दसुखोदयम् ॥
गौडीयाः पण्डिताः नित्यं पञ्चवंगनिवासिनः ।
दुःखाभावं महामोक्षं वदन्ति सततं नृप ॥
गोदावरीदेशतटे भालेरपुरनिवासिनः ।
भगवत्सन्निध्यं बहवो लोकाध्यक्षं वन्दति (वदन्ति ?)च
सूर्य्यमण्डलसंप्राप्तिं मगधदेशनिवासिनः ।
वदन्ति सततं भूप ब्राह्मणाः सूर्य्यपूजकाः ॥

काश्मीरदेशवासिनश्च वेदवेदाङ्गपारगाः ।
सदा निर्व्वाणं वदन्ति सततं ज्ञानमार्गिणः ॥
सायुज्यं चैव सामीप्यं मालवदेशस्य मानवाः ।
कालिन्दपुरवासिनश्च पण्डिताः शास्त्रवेदिनः ॥
ज्योतिर्मण्डलस्य मध्ये तु ये नरा देवपूजकाः ।
नारायणसेवनाच्च वैकुण्ठप्राप्तिमेव च ॥
एवं नानाविधं मोक्षं भरतखण्डनिवासिनः ।
उपक्षेपस्थिता पार्षदप्राप्तिं मोक्षं गायन्ति सर्व्वदा ॥

No. 78. **देशावलीविवृतिः ।** Deśāvalīvivṛitiḥ. Substance, country-made white paper. 10 × 2 inches. Folia, 431. Lines, 2–5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

Another copy of the Deśāvalīvivṛiti.

विप्रस्य नूतनपूर्व्वम् ।

Note.—This codex contains some fragments of the same work, about one hundred and fifty folia, without any order or arrangement.

No. 79. **भूपरिक्रमणग्रन्थः ।** Bhūparikramaṇagranthaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 50. Lines, 6 in a page. Character, Nagara. Date, 1537 Śaka. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse and prose. Not correct. Complete.

A work on a journey round the earth, entitled **Bhūparikrama**, in four parts, with a description of fifty-six countries, by **Vidyāpati**, the famous poet of **Mithilā** in the court of **Deva Siṁha**, and afterwords of his son **Śiva Siṁha**, and the author of the Purușaparīkșā,

etc. The author in describing Balarāma's journey along the banks of the sacred river Śarasvatī, mentions the names of the countries of his own time, as also historical events of comparatively recent times, as for instance, a description of the battle of Allā-oo-ddin with Hāmir, the celebrated hero of Rājputana.

Beginning.

नत्वा गणपतिं सांबं श्रीविष्णुं रविमम्बिकां ।
भूपरिक्रमणग्रन्थः लिख्यते भुवि नैमिषे ॥
देवसिंहनिदेशाच्च नैमिषारण्यवासिनः ।
शिवसिंहस्य पितुः सूतपीठनिवासिनः ॥
पंचषष्टिदेशयुतां पञ्चषष्टिकथान्वितां ।
चतुःखण्डसमायुक्तामाह विद्यापतिः कविः ॥
पुराणानि च तन्त्राणि वाक्यानि च मनीषया ।
विलोक्य राजप्रबन्धान् नवरचकृतानपि ।
देवसिंहस्य वचने विद्यापतिः कविर्मुदाम् ।
चक्रेमत्स्यवासत्र नानाप्रख्यानसंयुतान् ॥

End.

पतिरेव गतिः स्त्रीणां बालानां जननी गतिः ।
नालसानां गतिः काचिल्लोके कारुणिकं विना ॥
पश्चात्तेषु चतुर्ष्वलसेषु ततोऽप्यधिकतरं वस्तु मंत्री दापयामास, इत्यलसकथा समाप्ता ।
अन्वयव्यतिरेकाभ्यामुक्तं वीरस्य लक्षणं ।
अभ्युदाहृतमत्रोक्ता कथा द्वारा द्वयोरपि ॥

Colophon. इति विद्यापतिकृते भूपरिक्रमणग्रंथे जनकदेशविवृतौ अलसकथा समाप्ता ॥ मुनि विरामबाणशशि वत्सरे संख्यके गते (१५०७) पुंसां परीक्षणवृत्तिं चक्रे भूपस्य चाज्ञया ॥ राम ॥ राभ ॥ राम ॥ राम ॥ राम ॥

विवरणम्—श्रीविद्यापतिकविकृतभूपरिक्रमणग्रन्थाभिधभूगोलविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 80. पाण्डवविजयकाव्यम् । Pāṇḍavavijayakāvyam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 3 inches. Folia, 714 (of which foll. 1–400, are wanting). Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the Pāṇḍavavijaya, having neither a beginning nor an end, containing descriptions of villages and cities, such as Banhar, Barisal, Bulia, etc., in the author's usual manner. We find in it a description of the practice of Jhāpāna (a mode of worshipping the Goddess Manasā).

पुस्तकमिदमाद्यन्तवर्जितम् ।

No. 81. प्राकृतसप्तशती । Prākṛitasaptaśatī. Substance, country-made white paper, 10 × 3 inches Folia, 58. Lines, 4–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse. Not correct. Complete

A poem consisting of seven hundred Āryas in the Prākṛita language, entitled Prākṛitasaptaśatī, or Gāthāsaptaśatī, by Hāla Kavi who is often identified with Sātavahana of the Andra dynasty, and is the source of the Govardhanasaptasatī.

Beginning. श्रीगणेशायनमः ॥

पसुवइणोरोमारुणपडिमासंकन्तगोरिमुहअन्दं ।
गहिअग्घपङ्कअं विअ संझासलिलञ्जलिं णमह ॥
अमअं पाउअकव्वं पडिउं सोउं अ जे ण आणन्ति ।
कामस्स तत्ततन्तिं कुणन्ति ते कहं ण लज्जन्ति ॥ १ ॥
सत्तसआइं कइवच्छलेन कोडीअ मज्झआरम्मि ।
हालेण विरइआइं सालंकाराण गाहाणं ॥ २ ॥

End. संझा संगहिअ पडिमा संकन्तगोरीमुहकमलं ।
अहिअं विअ फुरिओट्ठ विअलिअमलं हरं णमह ॥ ९९ ॥
संकेलिओ व्व णज्जइ खंडखंडेक्क ओ व्व धीओ व्व ।
वासागमम्मि मग्गो घरदुमुत्तमुहेसु हिअ‌एण ॥ १०० ॥

Colophon. सतसअं समत्तं ॥ शुभमस्तु ॥ ● ॥ श्री

विवरणम्—हालकविविरचितप्राकृतसप्तशतीनामकप्राकृतार्य्यासप्तशतीरूपोऽयं निबन्धः गोवर्द्धनसप्तशतीनामकस्य संस्कृतकाव्यस्य मूलभूतः ।

No. 82. **पुरुषपरीक्षा।** Puruṣaparīkṣā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 105, (of which foll. 1-29 are wanting). Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete

A tale, illustrating good or bad conduct, under the name of Puruṣaparīkṣā, by Vidyāpati, a Paṇḍita in the court of king Śiva-Siṁha of Mithilā, and the author of several Sanskrit works and the celebrated Maithila songs. The work has been published and translated into English by Rājā Kālikriṣṇa Bāhādur.

Beginning. नास्ति।

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

विवरणम्—विद्यापतिविरचितपुरुषपरीक्षाऽभिधगद्यपद्यमयोऽयं निबन्धः।

No. 83. **कीचकवधकाव्यम्।** Kīcakabadhakāvyam. Substance, country made yellow paper, 15 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 1-13 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete

An epic poem by Niti Varmā on the slaughter of Kīcaka, the brother-in-law of Virāṭa, king of Matsya, by Bhimasena, one of the Pāṇḍava brothers. The ślokas in the first and fifth chapters end in Yamaka in the first and second halves of each verse. The codex contains only up to a portion of the fifth chapter.

Beginning. श्री नमो गणेशाय।

जितः सुचरितस्कंदो स्मरीयं दुःसहो मया।
इतीव दुःहमकरोदभिन्नं यः सहोमया॥ १
बिभर्ति हारमनघं यो भक्तभिरहिंसितम्।
तेजश्च मन्मथश्चरिन्द्रियार्थैरहिंसितम्॥ २
यस्याहुरतिगम्भीरजलदप्रतिमङ्गलं।
म च. करोत् निःपङ्कमुदयं प्रतिमङ्गलम् ३

End. नास्ति ।

Colophon. इति नैषधमहाकाव्ये चतुर्थः सर्गः ।

विवरणम्—श्रीश्रीहर्षकविविरचितनैषधाभिधोऽयं काव्यनिबन्धः ।

No. 84. नैषधचरितम् (उत्तरार्द्धं) । Naiṣadhacaritam (Uttarārddham). Substance, country-made red and yellow paper, 14 x 3 inches. Folia, 147. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1730. Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the latter part of the famous epic poem, Naiṣadhacarita.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधचरितस्य उत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 85. नैषधचरितपूर्व्वार्द्धटीका । Naiṣadhacarita Pūrvārddhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 14 x 7 inches. Folia, 530. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, somewhat old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the first half of the Naisadhacarita by Premacandra Tarkavāgīśa, the famous professor of Rhetoric in the Calcutta Government Sanskrit College. Although Premacandra's name is generally associated with the title of Tarkavāgīśa, he held the title of Nyāyaratna, when this commentary was written by him, as we find in the colophon.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

या कान्तिनामलपदा नियतं जनानां
शब्दार्थसञ्चयसमन्वयने च योग्या ।
व्यक्तीकरोति निखिलं हृदि भावजातं
वाग्देवतामभिमतामहमाश्रये ताम् ॥
अन्यासु भावबहुलासु महर्षिकासु
टीकासु चेदिह भवेद्विफलः प्रयत्नः ।

अद्विवयापि यदृचोपविचोपनार्थं
आनीयमीऽश्मिह सम्प्रति नाववुध्ये ॥

अस्य ग्रन्थस्य महाकाव्यतया वर्णनीयप्रसिद्धनायकत्वेन सहृदयानां झटिति साभिनिवेशप्रवृत्तिप्रवर्त्तकतया च प्रथमं तन्नायकनामकीर्त्तनरूपं वस्तु निर्दिशति ॥

Colophon. इति श्रीप्रेमचन्द्रन्यायरत्नविरचितायामन्वयबोधिकाख्यायां नैषधटीकायां-मेकादशः सर्गः समाप्तः ॥ श्री॥ राढ़े गाढ़प्रतिष्ठ(: ?)प्रथितगुणयशाः शाकराढ़ानिवासी विप्रः श्रीरामनारायण इति विदितः सत्यवाक् संयतात्मा। तत्तनुः सन्ततेनाखिलजनदयितः श्रीयुतः प्रेमचन्द्रश्चक्रे चक्रिप्रसादाद्गलचरितमहाकाव्यपूर्व्वार्द्धटीकां ॥ समाप्तश्चायं पूर्व्वभागः ॥

विवरणम्—श्रीप्रेमचन्द्रतर्कवागीशकृतनैषधचरितपूर्व्वार्द्धटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 86. वज्रसूचिलघुटङ्कसहिता। Vajrasūcilaghuṭaṅkasahitā.
Substance, country-made yellow paper, 10 x 6 inches. Folia, 37. Lines, 7-20 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains two works :—(1) Bajrasūci, and (2) Laghuṭaṅka. The first is a Bauddha work, being an attack upon Brāhmanism or more properly on the caste-system on the authorities of the Vedas, Smṛitis, etc., by Aśvaghoṣa, the famous poet of Buddhacarita. The author considered his positions in this work to be so very strong as to be incontrovertible, and accordingly named it Bajrasūci or a piece of adamant.

The second is a reply to the first, disproving all its reasonings and re-establishing Brāhmanism, and is entitled Laghuṭaṅka, or a little weapon for cutting the diamond. It was written by Subhadra at the request of Mr. Wilkinson, the Agent at Sihur, in 1759 Śaka. The work was printed under the auspices of Mr. Wilkinson.

Beginning *of the Vajrasuci.*

जगद्गुरुं मञ्जुघोषं नत्वा वाक्कायचेतसा।
अश्वघोषं वज्रसूचीं सूचयामि यथामति ॥ १

वेदाः प्रमाणं स्मृतयः प्रमाणं
धर्मार्थयुक्तं वचनं प्रमाणं ।
यस्य प्रमाणं न भवेत् प्रमाणं
कस्तस्य कुर्य्याद्वचनं प्रमाणम् ॥

इह भवता यदिष्टं सर्व्ववर्णप्रधानं ब्राह्मणवर्णं इति वयमत्र ब्रूमः कोऽयं ब्राह्मणोनाम किं जातिः किं शरीरं किं ज्ञानं किमाचारः, किं कर्म्म किं वेद इति। तत्र जीवस्तावद्ब्राह्मणो न भवति कस्मात् वेदप्रामाण्यात् उक्तं हि वेदे अयं सूर्य्यः पशुरासीत्, सोमः पशुरासीत्, इन्द्रः पशुरासीत्, पश्चवो देवाः अयन्ते देवपशवः। श्वपाका अपि देवाः भवंति। अतो वेदप्रामाण्यान्मन्यामहे जीवस्तावद्ब्राह्मणो न भवति। भारतप्रामाण्यादपि उक्तं हि भारते—

सप्तव्याधा दशार्णेषु मृगाः कालिञ्जरे गिरौ।
चक्रवाकाः शरद्वीपे हंसाः सरसि मानसे ॥
तेऽपि जाताः कुरुक्षेत्रे ब्राह्मणा वेदपारगा ॥

अतो भारतप्रामाण्यात् व्याध मृग-हंस चक्रवाक-दर्शनसम्भवान्मन्यामहे जीवस्तावद्ब्राह्मणो न भवति।

In this way it is proved also that neither body, nor knowledge, nor habit, nor actions, nor the Vedas, can be a cause of one's being a Brāhmaṇa.

End.

यदा न कुरुते पापं सर्व्वभूतेषु दारुणम्।
कायेन मनसा वाचा ब्रह्म सम्पद्यते तदा ॥ इति
अस्माभिरुक्तं यदिदं द्विजानां
मोहं निहन्तुं हतबुद्धिकानाम्।
गृह्णन्तु सन्तो यदि युक्तमेतत्
मुञ्चन्त्वथायुक्तमिदं यदि स्यात् ॥

Colophon. कृतिरियं सिद्धाचार्य्याश्वघोषपादानामिति ॥

विवरणम्—श्रीअश्वघोषाचार्य्यविरचितवज्रसूचिनामकब्राह्मणत्वखण्डनपरबौद्धनिबन्धविशेषः।

Beginning *of the Laghuṭanka.*

ब्रह्मण्यं दुष्टदमनं सत्पतिं जगदीश्वरं ।
नत्वा यथुकिटङ्केन वज्रसूचीं भिनद्म्यहम् ॥ १
वेदाश्च भिन्नाः स्मृतयश्च भिन्ना-
स्तथा मुनीनां मतयश्च भिन्नाः
धर्मस्य तत्त्वं निहितं गुहाया
महाजनो येन गतः स पन्थाः ॥ २

इह खलु वर्णिनां ब्राह्मणो गुरुरिति वचनतः लोके सर्व्वत्र प्रसिद्धशिष्टानुमता-चारतश्च श्रैष्ठ्यं प्राप्तस्य ब्राह्मणत्वस्योत्कर्षमसहिष्णुना किल भवताऽयं प्रश्नः कृतः कोऽयं ब्राह्मणो नामेति ।

End.

देशे मालवनामकेऽत्र नगरी भूपालनाम्ना शुभा
तस्या अन्तिशिष्टरनामकपुरी यस्यामभीगष्टायणोः ।
विभ्रत्किन्नरविंतिसाहिनी विजयते तस्याश्रितानां सभा-
मध्येऽभ्रघटङ्क एष विदुषां तोषाय दोषापहः ॥
नन्दबाणगिरिचन्द्रसम्मिते
शालिवाहनशकेऽयने वरे ।
अश्वयुग्धवलपक्षमौबुधे
टङ्क एष खलु निर्मितो लघु ॥

Colophon. इति श्रीहरिहरदयसुश्रीकचरणादिघटितसुवर्णादिनाम्ना समस्तब्राह्मण-विद्मण्डलीशिष्येण विरचिता वज्रसूचीलघुटङ्कः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु ॥ छ ॥

विवरणम्—लघुटङ्कनामकवज्रसूचीखण्डननिबन्धोऽयं ।

No. 87. वासवदत्ता । Vāsavadattā. Substance, country-made yellow paper, 16 × 10 inches; in the form of an ordinary book. Folia, 21 (of which foll. 1, 7 and 8 are wanting). Lines, 20–25 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Prose. Not correct. Complete.

A romance by Subandhu, a nephew of Vararuci. Edited by Dr. Hall for the Asiatic Society of Bengal. Noticed in Burnell's

catalogue in page 162a. The peculiarity of this work is that every sentence has a double meaning.

Beginning. नास्ति ।

End. तुल्यमागतेन मकरन्देन वासवदत्तया च सह तत्र पुरं गत्वा हृदयाभिलषिताभिसुरतसुखान्यनुभवन् कन्दर्पकेतुः कालं निनाय ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीवररुचिभागिनेयमहाकविसुबन्धुविरचिता वासवदत्तानामाख्यायिका समाप्ता ॥ ० ॥ पुस्तकमिदं ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

विवरणम्—महाकविश्रीसुबन्धुविरचितवासवदत्ताभिधाख्यायिकानिबन्धोऽयम् सुप्रसिद्ध एव ।

No. 88. वासवदत्ताटीका । Vāsavadattāṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 38. Lines, 2–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on Subandhu's Vāsavadattā by Vaidya Narasiṁha. This commentary appears to be different from that noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 2434, or that mentioned by Burnell in his list, p. 162a.

पुस्तकेऽस्मिन् वैद्यश्रीनरसिंहकृतवासवदत्ताटीका वर्त्तते ।

No. 89. बालभारतम् । Bālabhāratam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 347. Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1851; Śaka, 1677. Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete. Extent, 6550 ślokas.

A poetical paraphrase of the Mahābhārata of Vyāsa by Amaracandra, a pupil of Jina Datta Sūri, complete in 44 sargas. It begins with the marriage of Budha to Ilā and ends with the Sarpasatra of Janamejaya. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series, No. 481, p. 229.

Beginning. श्री[illegible]य नमः। श्रीं नमःपरब्रह्मणे सद्गुरवे च।

श्रीं सतां परब्रह्मविलोकमार्ग-
मपच्छिलं दूरितकण्टकं यः।
श्रीभारतं ब्रह्म ततान शार्व्दं
स श्रेयसे सत्यवतीसुतोऽस्तु ॥ १
अमृत् प्रभावैर्भुवनं पुनाति
वटू यदीयाविव पुष्पवन्तौ।
जनः समस्तोऽप्ययमस्तु तस्मिन्
महीमये ब्रह्मणि लीनचित्तः ॥ २
अथ पयोधिप्रभवः प्रभावी
प्रभाविनिद्रेण सुधारसेन।
महाभिषेकं जगतां विधत्ते
विधर्वपद्मानिव पद्मराशि ॥

End. आयुष्यं कथयन्ति जन्तुषु पयः सारः पयोधेः पुनः
पीयूषं पृथिवीजुषामनिमिषीभावाय सम्भाव्यते।
विद्यः श्रीजिनदत्तसूरिवचनं सारः सुधानामपि
व्यक्तं मुक्तिमपि प्रयच्छति सतां यत प्रीतमन्प्रीतिमत् ॥ ४०
श्रीजीवदेवसूरीणां त एव परमाणवः।
जग्म(?)र्यद्वङ्गतां भक्ति तद्गणैतद्गिरो वयः ॥ ४१
श्रीवायटस्थाननिवासिनस्ते
संभूय भूयस्तरहर्षभाजः।
कदाचिदागत्य निवेशवेश्म
जगृहिंजास्तं मुनिचक्रशक्रम् ॥ ४२
मकहातास्माकं भुवनजयिनी तस्य तनयौ
तयोः सङ्गौ यस्यामजनि हनुमहीमभट्टयोः।
तथा संक्षेप्यासौ पृथुरपि महाभारतकथा
यथा स्वल्पाभिः स्यान्निमिषभिरतिथिः कर्णपथयोः ॥ ४३
आज्ञापितस्तदिह कर्मणि सूरिभिस्तैः
ख्यातः चितावमरचन्द्र इति स्वशिष्यः।
श्रीबालभारतमिति प्रततान काव्यं
वीराङ्कमेतदविनश्वरमात्मनोऽङ्गम् ॥ ४४

शक्ते प्रशस्तिसर्गेऽस्य यं मन्त्रकविगुरुक्रमे
लिखित्य स्पष्टतां नीता नवाश्लोकीरनुष्टुभाम् ॥ ४५
चतुर्युक्तं च चत्वारिंशत सर्गानामनुष्टुभाम् ।
षट्सहस्रं पंचशती पञ्चाशत् बालभारते ॥ ४६

Colophon. इति श्रीजिनदत्तसूरिशिष्यपण्डितश्रीमदमरचन्द्रविरचिते बालभारतनाम्नि महाकाव्ये वीराङ्के चतुश्चत्वारिंशः प्रशस्तिसर्गः समाप्तः ॥ संवत् १८५१ शके १६१७ श्रावण शुक्लद्वितीया सोमवारे ॥

विवरणम्—श्रीअमरेन्द्रसूरिविरचित. बालभारतं नाम संक्षिप्तमहाभारतरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 90. बालभारतम् । Bālabhāratam. Substance, country-made colourless paper, 14×5 inches. Folia, 141. Lines, 5–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm eaten. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains from the beginning up to the end of the Ādiparva of the above mentioned work.

पुस्तकेऽस्मिन् बालभारतस्य प्रथमत आदिपर्वान्तपर्यन्तो वर्णनं ।

No. 91. बालभारतम् । Bālabhāratam. Substance, country-made colourless paper, 11×6 inches. Folia, 18. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only the five first *sargas* of the Sabhāparva of the Bālabhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् बालभारतीयसभापर्वणः प्रथमतः पञ्च सर्गा विद्यन्ते ।

No. 92. **बालभारतम्** । Bālabhāratam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 30. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1690. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a short portion of the Araṇyaparva of the Bālabhārata.

पुस्तकेऽस्मिन् बालभारतीयारण्यपर्व्वण. त्रिंशत् पत्राणि वर्त्तन्ते ।

No. 93. **विद्वन्मोदतरङ्गिणी** । Vidvanmodataranginī. Substance, country-made yellow paper, 14 × 10 inches, bound like an ordinary book Folia, 119. Lines, 7-18 in a page. Character, Bengali. Date, 1734 Śaka Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A work on the principles of the different schools of Indian philosophy in the form of a dialogue between their followers, under the name of Vidvanmodataranginī or a book that produces waves of pleasure in the hearts of scholars, by Ciranjīva Bhaṭṭāchāryya, son of Rājendra Śatāvadhana who was a pupil of Bhavānanda Vidyāvāgīśa. The work consists of eight Tarangas. There is an older version on this subject, from which it might have been copied. It has been published in Calcutta. The author has told something of his ancestors and of himself at the beginning, which is quoted below---

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

तमोगणविनाशिनी सकलकालमुद्भासिनी
धरातलविहारिणी जलसमाजविद्वेषिणी ।
कलानिधिसहायिनी लसदनीनवोद्भासिनी
मदनारवलम्बिनी भवतु कापि कादम्बिनी ॥ १ ॥
दधीचदधीपमेयः ममर्गानि जनितारम्भसम्भावनीयः
रघोविचीमभीतः पवित्रजनपदीरचितो यन्नगौडः ।
यस्याशीर्व्वादपूर्व्वादखलितशिखीभूपतर्थप्रदूपः
बभ्रातोमेकशास्त्र. स्फुटोमत [illegible]व्याप्तसतोऽयासमातः ॥ २ ॥

क्रियादक्षस्य दक्षस्य राढ़ापरनिवासिनः ।
सौजन्यजनिता कीर्त्तिर्गौड़देशमपूरयत् ॥ ३ ॥
तस्य काश्यपगोत्रस्य कश्यपस्येव सन्ततिः ।
प्रभूता गौडदेशीया कुलीनापयशाभवत् ॥ ४ ॥
श्लाघ्याचारधाराधरवरसरसीहंसरूपोऽस्य वंशे
काशीनाथाभिधानः समजनि विनतोनीषु च श्लाघनेषु ।
येनानीय प्रयत्नादृद्दिजवरवरजोमूर्द्धि विन्यस्तमाचं
पुत्रादेरत्र सिद्धोषधमिव सद्दा(?)नेकरोगाम् जहार ॥ ५ ॥
सामुद्रके सोऽथ समुद्रकल्पः
सामुद्रकाचार्य इति प्रसिद्धिम् ।
लेभे नृणामाकृतिदर्शनेन
फलं वदन् भूतभविष्यदादि ॥ ६ ॥
अथ तस्य त्रयः पुत्रा जाता(: ?)पितृपरायणाः ।
राजेन्द्रोराघवेन्द्रश्च महेशश्चेति ते क्रमात् ॥ ७ ॥
तेषामेव गुणोत्तरः समजनि श्रीराघवेन्द्रः कृती
बाल्ये यं समुदीक्ष्य लक्षणयुतं तातोऽनुरक्तोऽभवत् ।
लेभे षोड़शवार्षिकः कृतिमतामानन्दचन्द्राङ्कुरः
भट्टाचार्य्यशतावधानपदवीं यस्तीर्णविद्यार्णवः ॥ ८ ॥
बाल्येऽधीत्य समस्तशास्त्रमभितः सिद्धान्तवागीशतः
वागीशप्रतिमो बभूव विजयी वादेषु विद्यावताम् ।
यस्यास्वाद्य सरस्वतीरससुधाधारैकदारागिरः
मूर्द्धान्दोलनशालिनो हि कवयो नार्यभि नित्य यशः ॥ ९ ॥

* * * * * *

अधीयानस्तृहिश्य तदध्यापकोऽयं
भवानन्दसिद्धान्तवागीश जज्ञे ।
अयं कोपि देवीनवद्यातिविद्या-
चमत्कारधारामपारां बिभर्त्ति ॥ १७ ॥
तस्मादहं समुत्पन्नो महापुरुषतः पुमान् ।
धामैकनिधितः सूर्य्यात् किरणैककणो यथा ॥ १८ ॥
विद्यार्थे तारकं चक्रे पिता मे करुणापरः ।
ममास्यारामदेवेति कृतवान्नामकर्म्मणि ॥ १९ ॥

नाथेन सम्बोध्य जन: कथाया:
सद्वैतमाकारयिता तदाशी: ।
ततीयजन्मानमितबमलत्वात्
चिरंचिरञ्जीवतया शुभाय ॥ २० ॥

सोऽहं पुर: समधिगम्य पितु: प्रसादं
ब्रह्मैकतां गतवत: शिवराजधान्याम् ।
यस्मादधीतमनधीतमथापि शास्त्रं
अध्यापयामि नितरां विपुले विचार्य ॥ २१ ॥

न्यायादिशास्त्रेषु मया कृता ये
काव्येषु ये वा रुचिरप्रबन्धा: ।
भवन्ति विद्यासु च तासु तासु
ये ये बुधास्ते परितोषकास्ते ॥ २२ ॥

सम्प्रत्यसौ सर्व्वमहीश्वराणां
अपण्डितानामपि सम्मतानाम् ।
विलासहेतोरथ पण्डितानां
विरच्यते कोऽपि मया प्रबन्ध: ॥ २३ ॥

एतां मदीयामवगाह्य सम्यक्
तरङ्गिणीं शुद्धधियो मनुष्या: ।
विद्यार्णवालोडनमन्तरेण
भवन्तु षट्शास्त्रमतप्रवीणा: ॥

Thus the first Taraṅga or chapter is an introductory one. The second describes an assemblage of distinguished men of different sects and schools. The third describes a contest between a Naiyāyika on the one hand, and a Bauddha and a Nāstika on the other, in which the last two are worsted. In the fourth the principles of the Nyāya philosophy that agree with the Vaiśeṣika are mentioned. The fifth is on the Mīmāṅsā philosophy, and so on.

End.

ये केचित् पुरुषा निजात्मनि चिदानन्दप्रबोधात्मये
यत्नेनाखिलवासनाहतविधिं वाञ्छन्ति वाञ्छन्तु ते ।
वाञ्छामो वयमाशु तत्फलकृते चित्ते अतीजस्रतां
अस्माकन्तु निरन्तरं हरिहरावैतान्मिका वासना ॥

इत्याद्यं तमतादिनिर्णयविधिप्रोद्बुद्धबुद्धिर्गुरुः
भट्टाचार्य्यश्रुतावधान इति यो गौडोद्भवोऽभूत् कविः ।
विद्वन्मोदतरङ्गिणी ननु चिरञ्जीवेन तज्जन्मना
शास्त्रेशार्चितपः पूर्त्तिमगमत्तस्याष्टरङ्गोऽष्टमः ॥

Colophon. इति चिरञ्जीवभट्टाचार्य्यकृतविद्वन्मोदतरङ्गिण्याम् अष्टमस्तरङ्गः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

शाके वेदकृताश्वसिन्धुशशभन्माने मुनीन्द्रं शके
राधे कृष्णतृतीयया कुजदिने तिष्याप्रभीशाश्रया ।
श्रीरामाख्यवाचकार्थलिखनार्थं वै समालेखि सा
विद्वन्मोदतरङ्गिणी सुकविता षट्शास्त्रसम्बा(? वा ?)दिनी ॥
यदाज्ञावर्त्तिना ग्रन्थो लिखितोयं द्विजन्मना ।
श्रीरामशर्म्मवाचनाख्येन तस्य वाणी प्रसीदतु ॥

विवरणम्—श्रीचिरञ्जीवभट्टाचार्य्यप्रणीतषड्दर्शनमतसम्बलितविद्वन्मोदतरङ्गिणीनामकोऽयं प्रबन्धः ।

No. 94. विद्धशालभञ्जिकाविवरणम् । Viddhaśālabhañjikāvivaraṇam. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 41. Lines, 5–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary by Nārāyaṇa, on the Viddhaśāla-bhañjikā, a Sanskrit Nāṭikā in four Acts written by Rājaśekhara Kavi of Mahārāṣṭra. This codex contains up to the end of the third Act.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीमहालक्ष्म्यै नमः । रङ्गनाथदीक्षितेभ्यो नमः ॥
पितृवचनमवश्यमेव पाल्यं जगति जनानिति शासितुं वनान्तं गतमति ।
करुणारसार्द्रचित्तं मनसि महो मम सन्निधिं विधत्ताम् ॥ १ ॥

श्रीरङ्गनाथदीक्षिततातं नारायणोवन्दे ।
नौमि सदा दामोदरमादरतः सद्गुरुञ्चैव ॥ २ ॥
सम्प्रदायमविजानता मया शब्दशासनविचारभीरुणा ।
प्राकृतं प्रचुरपुष्टकेचिणा राजशेखरकवेर्विविच्यते ॥ ३ ॥

तत्प्रसङ्गवशत: क्वचित् क्वचित् संक्षतेऽपि रसनाऽपवर्गतो ।
तच यत् खलितमर्थकोविदा (: ?)तत् समादधत श्रीघनाश्नना ॥ ४ ॥
बालरामायणे स्वस्य महाराष्ट्रत्ववर्णनात्
महाराष्ट्रकवि: सोयं देशी प्राय: स्वदेशजा
प्रयुक्तवानतोऽस्माकं सुबोधा बहुधाल्पि सा ॥ ५ ॥

प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तये कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नन् देवदेवजेतत्त्वोपवर्णनेमामंगम्यसकलविघ्नोपशमनकत्वं मचयन् उपात्त-विशेषणेनास्य ग्रन्थस्य शृङ्गाररसप्रधानत्वं द्योतयन् अन्यायोन्नोयमानोदकम्भस्येव सूत्रधारस्याख्याया अपिनाम्ना मङ्गलत्वमभिसंदधत्नान्दी (न्दीं ?) मवतारयति कुलगुरुरिति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीवेंकटरङ्गनाथदीक्षितसूनोर्नारायणस्य कृतौ विद्धशालभञ्जिकाविवरणे तृतीयोऽङ्क: ॥ ३ ॥ श्रीहरि:

विवरणम्—श्रीनारायणदीक्षितप्रणीतविद्धशालभञ्जिकानाटिकाटीकारूपोऽयं निबन्धोऽसम्पूर्ण: ।

No. 95. **विद्धशालभञ्जिका ।** Viddhaśālabhañjikā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 37. Lines, 4-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1711. Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A Nātikā in four Acts by Rājaśekhara Kavi of Mahārāṣṭra. It has been printed in the 'Paṇḍita,' and in the 'Pratnakamranandinī'. See Burnell's Catalogue, p. 172*b*.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ ओं नमो भगवते मङ्गलेश्वरश्रीमद्दिव्यलक्ष्मीनृसिंहाय ॥

कुलगुरुरबलानां केलो(लि ?)दीक्षाप्रदाने
परमसुहृदनंगो रोहिणीवल्लभस्य ।
अपि कुसुमपृषत्कैर्देवदेवस्य जेता
जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधार: ॥

अपिच

इत्वा दग्धं मनसिजं जीवयन्ति दृशैव याः ।
विरूपाक्षस्य जयिनीस्ताः स्तुमो वामलोचनाः ॥

End. देवी कोपकषायितानुगमिता लब्धा मृगाक्षावली
प्रागूढ़ापि मयाद्य कुन्तलपतेः पुत्री कलत्रीकृता ।
युष्मत्प्रीतिवशेन तस्य च महासेनापतेर्विक्रमैः
सञ्जाता मम चक्रवर्त्तिपदवी किमन्यत् प्रार्थये ॥

तथापीदमस्तु ।

वामाङ्गं प्रथमं सनन्मवकितं यावद्भवानीपते-
र्लक्ष्मीकण्ठलुठद्भुजव्यसनिता यावत् मुरारेर्हरेः ।
यावच्च प्रतिसामसारणविधौ व्यग्रौ करौ ब्रह्मणः
स्थेयासुः श्रुतिसूक्तिमिष्टमधुरास्तावत् सतां सूक्तयः ॥
इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे ॥ * ॥

Colophon. चतुर्थोऽङ्कः ॥ श्रीकृष्णोजयति मङ्गलं संवत् १७११ समये वैशाखकृष्णदशम्यां लिखापितं ॥

विवरणम्—विद्धशालभञ्जिकाभिधोऽयं नाटिकाग्रन्थः ।

No. 96. भट्टिकाव्यटीका । Bhaṭṭikāvyaṭīkā. Substance, foolscap paper, 18 × 6 inches. Folia, 599. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not very old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Bhaṭṭikāvya, entitled Mugdhabodhinī, by Bharatasena, son of Gaurāṅga Mallika and belonging to the family of Harihara Khān. The commentator fully explains the plan of his commentary at the beginning by way of introduction. According to him, the poet Bhartṛihari is the author of the text. The object of his work is to explain all grammatical references by citing the authority of the Mugdhabodha grammar.

Beginning. नमो गणेशाय ॥

नत्वा शङ्करमम्बस्वगौराङ्गमल्लिकात्मजः ।
भट्टिटीकां प्रकुरुते भरतो मुग्धबोधिनीम् ॥
विहिताः पाणिनीयाद्यैः पठनीयादिबोधिकाः ।
भट्टिटीका मम त्वेष मौग्धबोधार्थ उद्यमः ॥
कविकल्पद्रुमोक्तानां धातूनामनुबन्धतः ।
स्पष्टानि यानि कार्य्याणि ततो बोध्यानि तानि तु ॥
नातिस्पष्टानि कार्याणि ग्रन्थगौरवभीतितः ।
वाच्यान्यत्र न चाप्यर्था अतिविस्तृतशास्त्रभवाः ॥

भर्त्तृहरिर्नाम कविः श्रीरामकथाश्रयं महाकाव्यं चकार ।

End. कुलविमलगणिना सेनवाम्बस्वगोत्री-
वर हरिहरखानख्यातवंशाम्बुधीन्दो-
र्भुवनविदितकीर्त्तिः सेनगौराङ्गतोयोऽ
ऽपि भरतसेनोभट्टी(ट्टि ?)टीकाञ्चकार ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति महोपाध्यायहरिहरखानवंशसम्भवगौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायां मुग्धबोधिन्यां भट्टिटीकायां प्रप्रवेशोनाम द्वाविंशतितमः सर्गः ॥ * ॥ २२ ॥ ० ॥ २२ ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीभरतसेनकृतमुग्धबोधिन्यभिधभट्टिकाव्यटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 97. भट्टिकाव्यम् । Bhaṭṭikāvyam Substance, country-made colourless paper, 15 × 6 inches. Folia, 38. Lines, 3–5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

An epic poem in 22 cantos on the adventures of Rāma and his invasion of Ceylon. The poem is so written that the different cantos treat successively of the different topics of grammar of the Sanskrit language. It is a standard text-book on grammar in Indian schools, and has been printed, in some cases with notes,

in several parts of the country. Written by Bhatti, who was called also Bhartṛisvāmin, Bhaṭṭasvāmin, or Svāmibhaṭṭa. Extracts from the work have been quoted by Kṣemendra in his Suvṛtta... .. See Dr. R. Mitra's *Notices*, No. 2032, and also Burnell's Catalogue, p. 1386.

Beginning. ओं रामाय नमः ।

अभवन्नृपो विबुधसखः परन्तपः श्रुतान्वितो दशरथ इत्युदाहृतः ।
गुणैर्वरं भुवनहितच्छलेन यं सनातनः पितरमुपागमत् स्वयम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति भट्टिकाव्ये सीतापहरणोनाम पञ्चमः सर्गः ॥ * ॥ ० ॥ *

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सुप्रसिद्धस्य भट्टिकाव्यस्य पञ्चमसर्गावधिकोऽंशो वर्त्तते ।

No. 98. भट्टिकाव्यजयमङ्गलटीका । Bhaṭṭikāvya Jayamaṅgala-ṭīkā. Substance, country-made foolscap paper, 18 × 6 inches. Folia, 91. Lines, 4–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1718. Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains the commentary of Jayamaṅgala on the latter part of the Bhaṭṭikāvya.

Colophon. इति वलभीवास्तव्यस्य श्रीस्वामिसूनोर्भट्टमहाब्राह्मणस्य महावैयाकरणस्य कृतौ रावणवधे महातिङन्तकाण्डे लुङ्‌विलासतनाम्नो नवमपरिच्छेदस्य जटीश्वरो जयदेवो जयमङ्गल इति नामभिस्त्रिभिः प्रसिद्धस्य अनेकशास्त्रव्याख्यानकृतो टीकायां काव्यस्यायोध्याप्रत्यागमनं नाम द्वाविंशः सर्गः जयमंगलं समाप्तम् ॥ गजवेदाद्रिभूशाके पौषे मासि सिते दले । प्रतिपद्गुरुवारे च माधवरामेण लिखितं ॥ १ ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ ॥ छ ॥ ० ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् जयमङ्गलविरचितायाः भट्टिकाव्यटीकायाः अन्तिमोभागो विद्यते ।

No. 99. भट्टिकाव्यजयमङ्गलटीका। Bhaṭṭikāvya Jayamaṅgala-ṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 393. Lines, 3-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, slightly worm eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

The commentary of Jayamaṅgala on the Bhaṭṭikāvya. The commentary has been published with the text.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीवक्रतुण्डाय नमः ॥

प्रणिपत्य सकलवेदिनमतिदुस्तरभट्टिकाव्यसलिलनिधेः।
जयमङ्गलेतिनाम्ना नौकेव विरच्यते टीका ॥
लक्ष्यं लक्षणं चोभयमेकत्र विदुषा प्रदर्शयितुम्।
श्रीस्वामिसूनुः कविर्भट्टिनामा रामकथाश्रयं महाकाव्यं चकार ॥

तथा चास्य निबन्धनं कविना द्विधाकृतं। एकं लक्षणसूचकैः प्रकीर्णाधिकार-प्रसन्नतिङन्तकाण्डैश्चतुर्भिः। द्वितीये लक्ष्यसूचकैरामसम्भवादिभिरेक-विंशत्या सर्गैः। तत्र लक्षणं द्विविधं शब्दलक्षणं काव्यलक्षणञ्च। तत्र प्रथमस्य प्रकीर्णाधिकारतिङन्तकाण्डानि। द्वितीयस्य प्रसन्नकाण्डं॥

End. काव्यमित्यादि मया विहितं काव्य कृतं अतएव श्रीधरसूनुना नरेन्द्रनाम्ना नृपेण पालितायां रचितायां अतएव काव्यविधाना या कीर्त्तिः सा तस्यैव भवतात् आशिषि तातङ्। यतः प्रजानां क्षेमाकरः क्षेमाणुकूलः॥ चानु-र्लोम्ये टः॥ ३५३८॥

Colophon. इति वलभीनामग्रस्थास्य श्रीस्वामिसूनोर्भट्टब्राह्मणस्य महावैयाकरणस्य कृतौ रावणवधे महातिङन्तकाण्डे द्वाविंशः सर्गः॥ जयमङ्गलं समाप्तं। ग्रन्थ-मस्तु॥ श्रीः॥ श्रीः॥ श्रीः॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णा जयमङ्गलटीका वर्त्तते॥

No. 100. भट्टिकाव्यटीकावैजयन्ती । Bhaṭṭikāvyaṭīkāvaijayantī. Substance, country-made colourless paper, 16 × 3 inches. Folia, 1016. Lines, 9-11 in a page. Character, Bengali. Date, 1371 Śaka. Appearance, very old, worn out, written by different hands, and the letters effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Bhaṭṭikāvya by Kandarpa Cakravarti, entitled Vaijayanti. The codex contains up to the end of the ninth chapter.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

अत्र तावत् कविना महाकाव्यलक्षणलक्षितानि यावन्ति महाकाव्यतयाभिधेयानि अतः सर्गबन्धः काण्डबन्धश्च कृतः, ततः काण्डानि प्रकीर्णाधिकारप्रसन्नतिङन्ताख्यानि चत्वारि तत्र प्रसन्नं विना स्थिता त्रिषु शब्दलक्षणलक्षितानि तत्र नानाविधानां लक्षणानां प्रदर्शनं प्रकीर्णकं तदेवादौ दर्शितं व्यापादकत्वात् । अथ महाकाव्यादौ आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वा कर्त्तव्य इति सम्प्रदायानुरोधाद्वस्तुनिर्देशं कुर्व्वन्निष्टदेवतास्मरणात्मकं मङ्गलमाविष्करोति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीकन्दर्पचक्रवर्त्तिकृतायां भट्टिटीकायां वैजयन्त्यां नवमः सर्गः ॥ ० ॥* ॥ नक्षत्रेशसमुद्रकालधरणीयुक्ते शकाब्दे मिते पक्षे सौमदिने गते यहपतौ राशौ विकायामिमां । श्रीकन्दर्पकृतां सुकोविदमतां टीकां हि भट्टेर्मुदा काशीशङ्करदेवशर्म्मसुकृती प्रालिखितां श्वेत ॥

विवरणम्—श्रीकन्दर्पचक्रवर्त्तिकृतभट्टिटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 101. भट्टिटीका भरतमल्लिककृता । Bhaṭṭiṭīkā Bharatamallikakṛtā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 7 inches. Folia, 60. Lines, 9-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 96.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 102. **भट्टिकाव्यजयमङ्गलटीका ।** Bhaṭṭikāvya Jāyamangala ṭīkā. Substance, foolscap paper, 18 × 6 inches. Folia, 18. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 99.

विवरणानुक्तपूर्व्वम् ।

No. 103. **भट्टिकाव्यजयमङ्गलटीका ।** Bhaṭṭikāvya Jayamanga.a-ṭikā. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 321 (of which foll. 1–23 are wanting). Lines, 6–18 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten, torn, spoiled, and the writing damaged in several places. Prose. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम् ।

No. 104. **भट्टिकाव्यम् ।** Bhaṭṭikāvyam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed in No. ..

विवरणानुक्तपूर्व्वम् ।

No. 105. **भट्टिकाव्यम् ।** Bhaṭṭikāvyam. Substance, white and yellowish paper, 16 × 2 inches. Folia, 40. Lines, 2-4 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1765. Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains up to the end of the fifth canto of the Bhaṭṭikāvya.

पुस्तकेऽस्मिन् भट्टिकाव्यस्य पञ्चमसर्गान्तोऽंशोवर्त्तते ।

No. 106. **भट्टिकाव्यम् ।** Bhaṭṭikāvyam. Substance, country-made yellow and red paper, 14 × 3 inches. Folia, 38. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex also contains up to the end of the fifth canto.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 107. **गीतगोविन्दम् ।** Gītagovindam. Substance, country-made white paper, 8 × 5 inches. Folia, 43. Lines, 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten in parts, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

A lyric poem on Kṛiṣṇa's adventures in Bṛindāvana by Jayadeva. It is a well-known work, and has been printed and published several times in different places in India.

गीतगोविन्दं नाम गीतिकाव्यं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 108. मेघदूतम् । Meghadūtam. Substance, country-made white and red paper, 16 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

The well-known Cloud-Messenger of Kālidāsa, printed and published in several parts of the country, and also translated into English, Bengali, and other languages. Noticed in Burnell's Catalogue, p. 1606.

पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णं मेघदूतम् वर्त्तते ।

No. 109. मेघदूतटीका । Meghadūtaṭīkā. Substance, country-made yellowish paper, 15 × 3 inches. Folia, 10. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of a commentary on the Meghadūta. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् मेघदूतस्य काचिदसम्पूर्णा टीका वर्त्तते ।

No. 110. रघुवंशम् । Raghuvāṁśam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 91 (of which foll. 1-49 are wanting). Lines, 4-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1639. Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

An epic poem on the race of Raghu, by Kālidāsa. It opens with an account of Dilipa, a king of the Solar dynasty, and ends with the downfall of the dynasty. Complete in 19 sargas or cantos. It is a popular standard work and has been published in several places in

India with English as well as vernacular translations. Although there are extant several commentaries on the work, editors invariably edit the text with the commentary of Mallinātha. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. series, No. 512, p. 242.

The codex contains only the latter part of the work.

Colophon. इति श्रीरघुवंशे महाकाव्ये कालिदासकृतौ वंशप्रतिबंधोनाम एकोनविंशतितम सर्गः ॥ १९ ॥ संवत् १६२९ जेठ वदी १२ ... : श्रीच्छाराम वैष्णव भगवद्दासस्य श्रीकृष्णाश्रय गुरुजयति पाथी ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीगोविन्दाय नमः ॥

पुस्तकेऽस्मिन् रघुवंशस्य उत्तरार्द्ध वर्त्तत ।

No. 111. रघुवंशम् । Raghuvaṁśam. Substance, country-made Kāśmiri paper, 10 × 5 inches. Folia, 67 Lines, 10–13 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn and worm-eaten throughout, the writing injured in several places. Verse. Generally correct. Incomplete

This codex contains up to the end of the 17th canto.

पुस्तकेऽस्मिन् प्रथमत सप्तदशसर्गान्तावधिको ग्रन्थो वर्त्तते ।

No. 112. रघुवंशम् । Raghuvaṁśam Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 146. Lines, 2–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1752. Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्ववत् ।

No. 113. नैषधचरितनारायणीटीका। Naiṣadhacaritanārāyaṇī-ṭīkā. Substance, country-made foolscap paper, 10 × 5 inches. Folia, 303. Lines, 3–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Not correct. Incomplete.

This contains the commentary of Nārāyaṇa on the Naiṣadha-carita up to the end of the 12th canto.

इत्यादि नारायणीटीकायां द्वादशसर्गान्तमेव वर्त्तते।

No. 114. पाण्डवविजयकाव्यम्। Pāndavavijaykāvyam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia 400. Lines, 6 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout. The codex is entirely useless, as the folia in several places cannot be separated. Verse. Not correct. Incomplete.

A part of the Pāṇḍavavijaya noticed before. In this part we find the names of Udayanācaryya, Prabhākara Bhaṭṭa, and Bhartṛhari. Thus:—

"उदयनाचार्य्यभट्टश्च प्रभाकरसमाख्यक।
एतौ द्वौ विक्रमात पूर्व्वं विप्रताब्दव्यतिक्रमे॥
जातौ विद्यौघसम्पन्नौ बुद्धमतनिरासकौ॥"
"विक्रमस्यानुजो राजा योगी भर्त्तृहरिर्मत।
भाष्यटीकाव्यवस्थां च कृतवान् नरपुङ्गवे॥"

The following Udbhaṭasloka is also found in this part —

वाचि श्रीमाथुरीणां जनकजनपदस्थायिनीनां कटाक्षे
दन्ते गौडाङ्गनानां सुललितजघने चौलकलप्रेयसीनाम्।
तैलङ्गीनां नितम्बे सघनघनकुचौ केरलीकेशपाशे
वैदर्भीणां कटौ च स्फुरति रतिपतिर्गुर्ज्जरीणां कुचेषु॥

The name of Jessore is also found.

उपवने यशोरादिदेशा काननसंयुता।
ज्ञातव्याव्यघ्रशार्दूल बहुलासु नदीषु च॥

The story of the Vidyāsundara as related by the Bengali poet Bhāratacandra, is also found in it in connection with Burdwan.

"कर्णवेदसहस्राब्दे गच्छत्स्विह यदा नृप ।
वीरसिंहराजगेहे कौतुकं जातमेव हि ॥
काञ्चीपुरे महाराजः गुणसिन्धुर्महीपतिः ।
तस्य पुत्रः सुन्दरश्च वर्द्धमानमुपागतः ॥
वीरसिंहस्य दुहिता विद्यानाम्नातिशोभना ।
नानाशास्त्रपारगा च विनीपनिषदं नृप ॥
भूमिमार्गं सुन्दरश्च गत्वा रात्रौ विवाहिता ।
जित्वा विद्यां विचारेषु सम्भोगं कृतवान् वरः ॥
विद्यासुन्दरवृत्तान्तचौरपञ्चाशदाख्यके ।
ग्रन्थे समीचीनतया वर्त्तते नृपशेखर ॥"

From this we may easily infer that the author did not himself read the Caurapañcāśikā, which contains only fifty stanzas with double meanings.

These are the only important matters, worth noticing in this part.

No. 115. रघुवंशम् । Raghuvaṁśam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 104. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1714. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains from the second canto up to the end of the work.

पुस्तकेऽस्मिन् द्वितीयसर्गादारभ्य समाप्तिपर्य्यन्तो ग्रन्थो वर्त्तते ।

No. 116. **रघुवंशं सटीकम् ।** **Raghuvaṁśaṁ saṭīkam.** Substance, country-made yellow paper, 18 × 7 inches. Folia, 43. Lines, 10–16 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains up to a portion of the fifth canto of the text with the commentary of Mallinātha in both margins.

पुस्तकेऽस्मिन् मल्लिनाथटीकासहितं पञ्चमसर्गस्य १० श्लोकान्तं मूलं वर्त्तते ।

No. 117. **रघुवंशविवृतिः ।** Raghuvaṁśavivṛitiḥ. Substance, country-made foolscap paper, 14 × 6 inches. Folia, 73 (of which foll. 1–4 are wanting) Lines, 2–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of a commentary on the Raghuvaṁśa, entitled Vivṛiti. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् विवृतिनामधेयायाष्टीकायाः कश्चिदंशो वर्त्तते ।

No. 118. **रघुवंशं सटीकं ।** Raghuvaṁśam saṭīkam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 31. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the text of the first canto of the Raghuvaṁśa with the commentary of Mallinātha.

No. 119. रघुवंशम् । Raghuvaṁśam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 209 Lines, 5-16, in a page. Character, Nāgara Date, Saṁvat 1231. Appearance, old, the first part appearing to have been replaced lately Verse. Not correct. Complete.

This codex contains the text of the Raghuvaṁśa complete.

Colophon. इति श्रीरघुवंशे महाकाव्ये कालिदासकृतौ काव्यादर्शे वंशप्रतिबंधो नाम एकोनविंशतितमः सर्गः ॥ १९ ॥ समाप्तं ॥ संवत् १२३१ आश्विनमासे कृष्णपक्षे बुधवारे सप्तम्यां तिथौ समाप्तमगात् ॥ शुभमस्तु कलिकाता चोरबागानस्थ श्रीगंगानारायण दासस्य स्वाक्षरित ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ यथादृष्टं तथालिखितं लेखके दोषो नास्ति ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणमत्रूपम् ।

No. 120. रतिमञ्जरी । Ratimañjarī. Substance, country-made yellow paper, 12 × 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 10. Lines, 10-12 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete

A work on the Ratiśāstra defining different kinds of women, such as Padminī etc., entitled Ratimañjarī, by Jayadeva.

रतिमञ्जरीनामको रतिशास्त्रविषयकोऽयं निबन्धः श्रीजयदेवकृतः ।

Besides this, the codex contains also two other little works, one of which is नास्तिकमतसारसंग्रहः, or a collection of verses from several Purāṇas on Buddhism, and the other is मसूरिकाचिकित्सा or a treatment of small-pox.

No. 121. **शान्तिशतकम् ।** Sāntiśatakam. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 10. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

A work on peace of mind, complete in 100 stanzas, entitled Sāntiśataka, by Silhana Paṇḍita. This is a well known work, published in several places in India, in some cases with vernacular translations. The codex under notice contains 73 stanzas only.

पुस्तकेऽस्मिन् शान्तिशतकस्य प्रथमत: ৭৩ श्लोका वर्त्तन्ते ।

No. 122. **शृङ्गारतिलकं ।** Sṛiṅgāratilakaṁ. Substance, country-made Kāśmirī paper, 10 x ? inches. Folia, 4. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A little poem on love matters, entitled Sṛiṅgāratilaka, complete in 26 stanzas, by Kālidāsa.

शृङ्गारतिलकं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 123. **श्लोकसंग्रह: ।** Slokasaṁgrahaḥ. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches. Folia, 11. Lines, 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A collection of Sanskrit verses from several famous works, such as Mahābhārata, etc., entitled Slokasaṁgraha. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् नानाविषयकाणां श्लोकानां संग्रहो वर्त्तते ।

No. 124. **रसिकजीवनम् ।** Rasikajīvanam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 107. Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1846. Appearance, old and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A collection of poems on miscellaneous subjects, entitled Rasika-jīvana, by Gadādhara Bhaṭṭa, son of Gaurīpati Bhaṭṭa and grandson of Dāmodara Bhaṭṭa. The poets quoted in this work, are Mayura Bhaṭṭa, Jayadeva, Bhānukara, Bhartṛihari, Viṣṇu, Vilhna, Trilocana, Gaṇapati, Rāghava Caitanya, Dhanadeva, Kriṣṇa Miśra, Bhaṭṭa-nārāyaṇa, Yaśovarman, Indrakavi, etc.

Colophon. इति श्रीभवानीभावनासक्तशङ्करभट्टदामोदरभट्टसनुश्रीगौरीपतिभट्टसूनुना गदाधरभट्टेन विरचिते रसिकजीवने दशमः प्रबन्धः ॥ १० ॥ श्रीराधाकृष्णार्पणमस्तु श्रीरामः प्रसन्नोऽस्तु लाः वैष्णवदयारामेण श्रीगोस्वामीजीठाकुरलाल पठनार्थं सं १८४६ मार्गशीर्ष ११ शुभवासरे ॥

No. 125. **रागमाला ।** Rāgamālā. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A work on voices or tones used in song, entitled Rāgamālā, compiled from the Nāradapañcarātra.

Beginning. ओं नमः कृष्णाय ॥

श्रीवृन्दावनचन्द्रस्य सङ्गीतरसशालिनः ।
पत्न्यः षोडशसाहस्रं स्थिताः प्रमरसोत्कटाः ॥
गीतमारभतः कृष्णात्मुरलीनादमोहितं ।
गोपीभिर्गीतमारब्धं एकैकं कृष्णसन्निधौ ॥
तेन जातानि रागाणां सहस्राणि च षोडश ।
मेरोरुत्तरतः पूर्व्वं पश्चिमं दक्षिणं तथा ।
समुद्रकच्छे ये देशास्तत्र चैषां प्रचारणा ॥
भारतीयचतुर्भागे पारम्पर्य्योपदेशतः ।
[illegible] रागिण्यः षट्त्रिंशत् चाद्यविग्रहाः ॥

तत्र रागाः

मालवश्चैव मल्लारः श्रीरागश्च वसन्तकः ।

हिन्दोलश्चाथ कर्णाट एते रागाः प्रकीर्त्तिताः ॥

अथैषां स्त्रियः

धानसी मालसी चैव रामकिरीच सिन्धुड़ा ।

आसोयारी भैरवीचैव मालवस्य प्रिया इमाः ॥

वेलावरी पूरवी च कानड़ा माधवी तथा ।

गौड़ा केदारिकाचैव मल्लारस्य प्रिया इमाः ॥

गान्धारी च तथा गौरी कौमारी सुभगा तथा ।

वैरोयारी च वैराणी श्रीरागस्य प्रिया इमाः ॥

तुडी च पञ्चमी चैव ललिता पटमञ्जरी ।

गुर्ज्जरी च विभाषा च वसन्तस्य प्रिया इमाः ॥

मायूरी दीपिका चैव देशकारी च पाहिड़ा ।

वराड़ी मारहाटी च एता हिन्दोलयोषितः ॥

नाटिका चाथ भूपाली रामकेलीगड़ा तथा ।

कामोदी चैव कल्याणी कर्णाटस्य प्रिया इमाः ॥

Colophon. इति श्रीनारदपञ्चरात्रसंहितायां रागनिर्णयोनाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ० ॥ समाप्तिर्जातेयं रागमालिकेति ॥ ० ॥

विवरणम्—भारतप्रचलितषड्रागषट्त्रिंशद्रागिणीविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 126. रागमाला । Rāgamālā. Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 9. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 127. **राधारससुधानिधिः ।** Rādhārasasudhānidhiḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 40. Lines, 3–7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1768. Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A work in praise of Rādhikā, entitled **Rādhārasasudhānidhi.** Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् राधिकास्तुतिविषयकाः कतिपये श्लोका वर्त्तन्ते ।

No. 128. **राघवपाण्डवीयम् ।** Rāghavapāndavīyam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 68. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1722. Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

An epic poem, in which each verse has a twofold meaning. According to one interpretation, it is a description of the life and character of Rāma, the hero of the Rāmāyaṇa, whereas according to the other interpretation, it is an account of Yudhiṣṭhira, the hero of the Mahābharata. It consists of 13 cantos, and was written by Kavirāja Paṇḍita, a poet in the court of Kāmadeva. This work has been published with a commentary by Premacandra Tarkavāgīśa, the late professor of the Calcutta Sanskrit College.

Beginning. ओँ नमो ब्रह्मणे ।

स्वाधिष्ठानाम्बुजरजःपुञ्जपिञ्जरमूर्त्तये ।
इच्छाधीनजगत्सृष्टिकर्म्मणे ब्रह्मणे नमः ॥
पुनातु वः सरस्वत्या विलासभ्रियकः पकः ।
सर्वांशुमयमाणिक्यपुञ्जरान्तरगोचरः ॥
ब्रह्माण्डमण्डपस्तम्भपदकुम्भलदीर्घिषे (?) ।
जयतां जगतः शान्त्यै शाम्भवी भक्तिरेखिका ॥
श्रीलतालिङ्गिताङ्गस्य विष्णुकल्पद्रुमस्य वः ।
भवतारमकाशाखाः पुनन्तु फलमीप्सितम् ॥

कान्ति: श्रीकण्ठकण्ठस्य जयत्यालिङ्गनोत्सुका ।
स्कन्धाद्रद्वेव कालिन्दी मौर्व्वी मन्दाकिनीर्यथा ॥
स न: करोतु विघ्नानां वारणं वारणानन: ।
गण्डवारिभिरारब्ध भोगावलिरिवालिभि: ॥
जगत्प्रदीपयोर्ययो: पर्य्यायचन्द्रमसोरपि ।
यथोक्तद्योपितौ वाग्भिस्तौ वन्दे कविपुङ्गवौ ॥

* * * * *

अस्ति कान्देवसन्तानसन्तानकवनाङ्कुर: ।
कामदेव: समादेव: कामधेनुर्ज्जनेश्वर: ॥

* * * *

तस्यावदातै: कविसूक्तिसूत्रै: संस्यूतनानागुणरत्नराशे: ।
विनोदहेतो: कविराजसूरिर्निबध्नदन्द्वमिदं विधत्ते ॥
श्रीरामायणमाणिक्यं भारतस्वर्णमुद्रितं ।
न कस्य कुरुते लोके विस्मयोल्लासि मानसम् ॥
प्राय: प्रकरणैक्येन विशेषणविशेष्ययो: ।
परिवृत्त्या क्वचित् तद्वदुपमानोपमेययो: ॥
क्वचित् पदैश्च नानार्थै: क्वचिद्वक्रोक्तिभङ्गिभि: ।
विधास्यते मया काव्यं श्रीरामायणभारतम् ॥
पदमेकमपि श्लिष्टं वक्तुं भयात् परिश्रम: ।
कथाद्वयैकमभिर्व्वदि किं भरापतितोऽधिकम् ॥
श्रीमद्रामायणं गङ्गाभारतं सागरोमहान् ।
तत्संगमनकार्थस्तौ कविराजभगीरथौ ॥
सुबन्धुर्बाणभट्टश्च कविराज इति त्रय: ।
वक्रोक्तिमार्गनिपुणाश्चतुर्थो विद्यते न वा ॥

End.

श्रुतविचक्षणलोभूतात् कुम्भभुव: कवे: ।
स्वपूरप्राप्तये चक्रे राजा हरिविसर्ज्जनम् ॥
श्रियाजुष: स भारत्या सानुज: साधुवत्सल: ।
पृथिवीं पालयामास रामदेव इवापर: ॥ ॥

Colophon. इति हरिहरधरणीत्यादि कविराजपण्डितविरचिते राघवपाण्डवीये महाकाव्ये श्रीरामचन्द्रश्रीधर्म्मराजाभिषेकोनाम त्रयोदश: सर्ग: ॥ समाप्तो ग्रन्थ: ॥ * ॥

क्षितौ दिक्षं मातृ श्रवण मरमौ र । अयुतनं
महामाया यामुत्थिद्रक्कमलाकान्त इति यत ।
प्रथम्य प्राणाथ्याम ववसवाथीभ्रमति:
मकाले शाविश्व्रारथिविधमिन पुस्तमभिलखत् ।

विवरणम्—राघवपाण्डवीयाभिधरामयुधिष्ठिरश्रिच्चरितविषयकीयं निबन्धः श्रीकविराज-
सूरिविरचितः ।

No. 129. राघवपाण्डवीयं टीकासहितम् । Rāghavapāṇḍavīyaṁ ṭīkāsahitam. Substance, country made white paper, 12 x 6 inches. Folia, 225. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh but slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Rāghavapāṇḍavīya as well as a commentary on it by Śaśadhara, a Paṇḍita in the court of Rudrasiṁha.

पुस्तकेऽस्मिन् राघवपाण्डवीयमूलं शशधरकृता तट्टीका च वर्त्तते ।

No. 130. राघवपाण्डवीयटीका । Rāghavapāṇḍavīyaṭīkā. Substance, country made yellow paper, 11 x 7 inches. Folia, 183. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the same commentary.

पूर्व्वोल्लिखितटीकाया अन्यत् पुस्तकम् ।

No. 131. **राजतरङ्गिणी।** Rājataraṅgiṇī. Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 137. Lines, 2–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1863. Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

The Rājataraṅgiṇī or a history of Kāsmīra, consisting of four parts by four different writers, viz, Rājataraṅgiṇī, written by Kalhaṇa Paṇḍita in 1148 A. D., Rājavalī, by Jonarāja in 1412 A. D., a continuation thereof written by Śrivara Paṇḍita, a pupil of Jonarāja in 1477 A. D., the Rājāvalī Pāṭaka, by Prājyabhaṭṭa, who brings up the story to the conquest of the valley by the Emperor Akbar. The first publication commenced under the auspices of the General Committee of Public Instruction, but was afterwards transferred to the Asiatic Society and completed in 1895. The text has also been translated into the English language.

विवरणम् – राजतरङ्गिणीनाम सुप्रसिद्धः काश्मीरदेशीयेतिहासनिबन्धः। ग्रन्थस्यास्य भागचतुष्टयं वर्त्तते (१) राजतरङ्गिणी ११४८ खृष्टाब्दे कह्लणपण्डितविरचिता, (२) राजावली १४१२ खृष्टाब्दे जोनराजविरचिताऽसम्पूर्णा (३) तदीयशिष्यश्रीवरपण्डितेन १४७७ खृष्टाब्दे सम्पूर्णतां नीता: (४) सम्राट् आकबारमाहेन काश्मीरजयावधिकीर्त्ति ग्रन्थं प्राज्यभट्टविरचितम्। राजतरङ्गिणीयं सुप्रसिद्धैव। साम्प्रतं प्रत्नतत्त्वविद्भिर्महतादरेण व्यवह्रियते।

No. 132. **रामार्य्याशतकं सटीकम्।** Rāmāryyāśatakaṁ saṭīkam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 32. Lines, 6–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A century of verses in Āryā metre on Rāma, the hero of the Rāmāyaṇa, entitled Rāmāryyāśatakam, by Mudgala Bhaṭṭa, with a commentary, entitled Śrirāmāryyāstavapadārtha Dīpikā in both the margins, by Kokana Bhaṭṭa.

Beginning *of the Text.* श्रीरामाय नमः ॥

त्वयि विमुखे मखमुख्ये सर्व्वेनान्यस्य कस्य जीवामि।
जीवामि नु भवदर्पितवसनाशनमात्रजीवना' सर्व्वे॥

End *of the Text.*

धनुषा विपुलयजनुषा रुचिरतराकारनिर्जिताम्बुधरा।
तरुणारुणनिभचरणा काचन करुणा स्फुरतु मे हृदयम्॥ १०८

Colophon *of the Text.* इति श्रीविद्वन्मुकुटमहामुद्गलभट्टरचितं रामार्य्याशतमष्टाधिकं समाप्तिमगात्॥

श्रीरामः॥

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीसीतारामचन्द्राभ्यां नमः॥

सीतालतासमासक्तं रामकल्पमहीरुहं।
सफलं शीतलच्छायं श्रान्तविश्रान्तिदं भजे॥ १॥
श्रीमन्मुद्गलभट्टेन रामचंद्रप्रभोः कृता।
आर्य्याशताप्तिस्तस्या व्याख्यानं क्रियते स्फुटम्॥

End *of the Commentary.*

पदार्थद्योतिनी चेयं दीपिकार्य्यानुकूलिनी।
शक्तं भट्टैः सुविधृता समुखादौ मुदा स्फुटम्॥
मार्गशीर्षे शितेऽष्टम्यां सौम्येथ विकृतौ शुभा।
सिद्धेयं दीपिकार्य्याणां मुदं वहतु सर्व्वदा॥

Colophon *of the Commentary.* इति श्रीमहामुद्गलभट्टरचितश्रीरामार्य्यास्तवपदार्थदीपिका सपूर्णा॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् टीकासहितश्रीरामस्तवार्य्याशतकं विद्यते।

No. 133. रामार्य्याशतकम् सटीकम् । Rāmāryyāśatakam saṭīkam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 36. Lines, 7-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, and worm eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 134. रामकृष्णकाव्यम् । Rāmakrisṇakāvyam Substance, country-made white paper, 8 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured in parts. Verse. Not correct. Complete.

A little poem on Rāma and Kriṣṇa, entitled Rāmakriṣṇa Kāvya, by Daivajña Paṇḍita Sūrya Kavi.

पुस्तकेऽस्मिन् रामकृष्णविषयकाः दैवज्ञपण्डितश्रीसूर्य्यकविकृताः कति श्लोकाः वर्त्तन्ते ॥

No. 135. विदग्धमुखमण्डनं सटीकम् । Vidagdhamukhamaṇḍanam saṭīkam. Substance, country made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 49. Lines, 3-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and injured in many parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A work on Sanskrit puzzles, entitled Vidagdhamukha-maṇḍana, by Dharmadāsa, a Buddhist, complete in 4 chapters. This work has been published with a commentary in Calcutta etc. The codex contains the text of the Vidagdhamukhamaṇḍana upto the

end of the third chapter, with a commentary on it, entitled Vidvan-manoharā, by Tārā Candra, a Kāyastha by caste.

पुस्तकेऽस्मिन् ताराचन्द्रकृतटीकासहितं विदग्धमुखमण्डनं वर्त्तते ।

No. 136. विदग्धमुखमण्डनं सटीकम् । Vidagdhamukhamaṇḍanam saṭīkam. Substance, country made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 14. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1851. Appearance, very old, worn out, torn, and writing injured in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only the last chapter of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् विदग्धमुखमण्डनस्य चतुर्थः परिच्छेदो वर्त्तते ।

No. 137. विद्वद्भूषणम् । Vidvadbhūṣaṇam. Substance, country-made white paper, 13 × 5 inches. Folia, 12. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and writing injured in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A little poem on several subjects, entitled Vidvadbhuṣaṇa, or an ornament for the learned, by Bāla Kṛiṣṇa Bhaṭṭa of the Atri family.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

कलयाम्यैकदन्तं विदन्तमन्तःस्फुटैकदन्तमपि ।
विभुजं चतुर्भुजं जगन्ति गायन्ति मोदकैकभुजम् ॥
अत्रिगोत्रसमुत्पन्नो बालकृष्णाभिधानवान् ।
विद्वद्भूषणनामानं कुर्व्वे पद्यसंचयम् ॥
यः शृणुते श्लोकौ यं च न वाचोवगाहते ।
अध्याय यथथा कृतमतं जानीत विद्वांसः ॥

End. विभाषोदार थि ⌐ + छटहरथकला कौशलशामभिख्यां
कुर्व्वाणीयप्रतिष्ठामनुसरति क्रपाणिशसवन्धमाधात् ।
आयद्दीनाग्रुकम्पीर्व्विरतरलसद्दापयाश्च ताडागा
+ + + ल हरिवारि दध्यात् ॥

Colophon. इति दत्तात्रेयबालकृष्णभट्टकृतौ विरुद्भवर्णे सत्काव्ये भूतिप्रकरणमकादशं समाप्तिं पमाप ॥

विवरणम्—विरुद्भवणाभिधकविताविशेषरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 138. विरुदावली । Virudavali Substance, country made white paper, 10 × 3 inches Folia, 32 (of which fol 5 and 23 are wanting). Lines, 5 in a page Character, old Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, worm eaten, torn, and writing injured in many parts. Verse and prose. Not correct. Incomplete

A Viruda is a little alliterative Kāvya consisting of prose and poetry written in praise of a king or a god or a goddess The work under notice is in praise of Jahāgira (Jāhāngira ?) Anonymous.

Beginning. श्री नमो गणेशाय ॥
अत्रअत्रअत्रवासनचक्रचकासनचारुचतुष्टयावहमती
मधुरध्वनिकण्ठीकृतकलकण्ठीकण्ठीरवगमना भारती ।
जयमीचनमकेतितजगदङ्पङ्कहमुवि सुखितभरे ।
नवकञ्जमरेवे प्रतसंश्रितवे मङ्गिमभागर्जसंहिशिरे ॥

End. दृष्टा ते यश इन्दुमङ्गरहितं लक्ष्मी. परं विस्मिता
तस्मादस्य सुधाकरस्य विगतो दोष कलङ्कात्मक. ।
त्वां सस्मार पुनर्मदानयमितस्मादीरसत्वेति मानन्द (?)
श्रीमन्तं समभिश्रिता बहुदिनाश्चाचल्यदोषघ्ने ॥
इदं वीरन्द्रपतेः पद्यम् ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—विरुदावलीनामकराजस्तुतिविषयको निबन्धविशेष. ।

No. 139. **विरुदावली ।** Virudāvalī. Substance, country made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 25. Lines, 6-8 in a page. Character, old Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured in most parts. Verse and prose Not correct. Complete.

A different work in the same style and under the same name by Raghudeva, a Maithila poet of the Hārita family.

विवरणम् — मैथिलश्रीरघुदेवकृततादृशीयराजविरुदस्तुतिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 140. **विरुदावली व्याख्या ।** Virudāvalī vyākhyā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 60. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured in most parts. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the above work by Krisnadatta Sarman.

विवरणम् - श्रीकृष्णदत्तशर्म्मविरचितोऽभिहितग्रन्थव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 141. **विरुदावली ।** Virudāvalī. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 15 × 5 inches. Folia, 11. Lines, 2-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Another work in the same style and under the same name. Anonymous.

विवरणम्—पूर्व्वोक्तप्रकारस्तृतीयोऽयं ग्रन्थः ।

No. 142. विरुदावली। Virudāvali. Substance, country-made white paper, 9 x 3 inches. Folia, 31. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, only one folio (2nd) torn. Verse and prose. Not correct Complete.

Another work of the same name by Kalyāṇa.

विवरणम्--कल्याणकृतविरुदावलीनामकोऽयं निबन्धः।

No. 143. बृहत्कथासरित्सागरसारः। Vrihatkathāsaritsāgarasāraḥ. Substance, country made white paper, 18 x 7 inches. Folia, 659, (of which foll. 311 and 658 are wanting). Lines, 1-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, written by different hands, and writing effaced in several parts. Verse Not correct. Complete.

An epitome of Vṛihatkathā or Kathāsaritsāgara, the ocean of the streams of story. The story Vṛihat Kathā was told long ago, on the summit of mount Kailāsa, by Śiva, at the request of Pārvati, and then widely deffused in the world by Puspadanta and his fellows, who were born on the Earth in the forms of Kātyāyana and others. In this manner, Puṣpadanta in the form of Vararuci related it to Kānabhuti, who again related it to Mālyavāna in the form of Guṇādhya, while Guṇādhya on his part using the Paiśāca language threw it into seven hundred thousand couplets in seven years, and wrote the whole work with his own blood in the forest. After a long period Somadeva Bhaṭṭa, a Kāśmīrī Paṇḍita, made a sketch of this work in the Sanskrit language under the name of Kathāsaritsāgarasāra. Paṇḍita Somadeva in the preface gives the following account of his work. " The first book in my collection is called Kathāpiṭha, then comes Kathāmukha, then the third book, named Lāvānaka, then follows Naravāhanadattajanana, and then the book called Caturdārikā, and then Madanamancuka, then the seventh book named Ratnaprabhā, and then the eighth book named Sūryyaprabhā, then Alakārāvatī, then Śaktiyaśas,

and then the eleventh book called Velā, then comes Śaśāṅkavatī, and then Madirāvatī, then comes the book called Pañca, followed by Mahābhiṣeka, and then Suratamañjarī, then Padmāvatī, and then the eighteenth book Viṣamaśīla."

As Professor C. H. Tawney, M. A., has translated the work into English, we need not give here a detailed account of the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रियं दिशतु व: श्याम: शम्भो: कण्ठो मनोभुवा ।
अङ्कस्थपार्वतीदृष्टिपाशैरिव विचेष्टित: ॥ १ ॥
संध्यानृत्योत्सवे तारा: करेणोद्धूय विघ्नजित् ।
सीत्कारसीकरैरन्या: कल्पयन्निव पातु व: ॥
प्रणम्य वाचं निःशेषपदार्थोद्योतदीपिकां ।
बृहत् कथायाःसारस्य संग्रहं रचयाम्यहम् ॥ २ ॥

End. इत्येषा शशिशेखरेण तुहिनक्ष्माभृत्सुताभ्यर्थना-
तुष्टेनैव कथा तथैव कथिता कैलासशैले पुर: ।
तत्पश्चैरथ शापत: क्षितितले कात्यायनाद्यै: कृतौ
विस्तीर्णमिता प्रसिद्धिमतुलां तत् पुष्पदन्तादिभि: ॥
एवं महदनीद्भुतां पठति यो यो वा शृणोत्यादरा-
दयश्चैनां सुकथां बिभर्ति न चिरात् स ध्वस्तपाप: कृती ।
सद्विद्याधरतामवाप्य नियतं लोकं मम प्राप्नुया-
दित्यस्याश्च तदा वरं गिरिसुता कान्ता कथाया ददौ ॥

Colophon. इति काश्मीरिकभट्टश्रीसोमदेवविरचिते कथासरित्सागरे विषमशीललम्बके पञ्चमस्तरङ्ग: ॥ समाप्तोऽयं विषमशीललम्बक: ॥ आदितश्चतुर्विंशोत्तरं शतं समाप्तश्चायं बृहत्कथासरित्सागरो नामकथा संग्रह: ॥ अथ ग्रन्थ-काराभिप्राय: ॥

संग्रामलब्धशशिशुभ्रयशोचिता भू:
संग्रामराज इति भूमिपतिर्बभूव ॥
येनावतीर्य विविधैर्विबुधैश्चितेन
कश्मीरमण्डलमनीयत नन्दनत्वम् ॥
तस्यात्मजो नमदशेषनरेशमौलि-
माणिक्यकाषनिकषीकृतपादपीठ: ।

श्रीमानमन्त इति तार्किकचक्रवर्ती
शौर्य्याकराश्रितपदयत चक्रवर्ती ॥
हाराधरीतनिचयस्य निकामकण्ठ:
श्चित्रोदरं नरपतेर्लुठितस्य मूर्द्धा ।
सेवागतोर्ज्जितसहाहरिचक्रचारु
कीर्त्तिप्रवेश परितोषमिवैति राहु: ।
सोऽथ त्रिगर्त्ताधिपतेस्तनूजां
राजेन्दुरिन्दीवरिति स देवीम् ।
समोपयता सु(थि) इति प्रजानां
विभातसन्ध्यामिव विश्ववेद्याम् ॥
आज्ञार्थैरिव नानादेशसमुद्भूतविप्रशतसेव्यै:
अभिभिरिव रत्नभूतैर्भीतिभृतां भूभृतामपि शरीरै: ॥
कल्पद्रुमैरिव + + विहारिभिरुदारै:
देव्या यया विचित्रै: कश्मीरा मण्डिता मठवरै: ॥
यचिर्म्मितान्यमलतोयवहच्छितता-
विस्तीर्णतीरे भुवि सौधसुभासितानि ।
व्योमापगापरिगतान्तहिमाद्रिशृङ्ग-
भङ्गिं भजन्ति सुतरां सुरमन्दिराणि ॥
आमन्त्रलोकतिलकोष्यनलीकभक्तो
यस्यानताभ्रतमथो गुणिशान्धवोऽपि ।
विद्वेषिपार्थदग्धिवोऽपि शिवावतार:
श्रीमान् सुत: कलशदेव इति क्षितीश: ॥
दवौ (?) भतौ नमयितुं निखिलामुदग्रान्
पातुं समस्त जलधीनपि स (?) सुवीर: ।
सृष्ट: सुरैरभिनव: कलशोद्भवो य:
श्रीहर्षदेव इति नम वरस्य यस्या: ॥
तस्या: सदैव गिरिशाङ्घ्रिनतीमकर्म्म
नाना प्रधान बहु + + पद्मायाः
सर्व्वागमार्थविषयश्रवणश्रमाया:
देव्या: क्षणं किमपि चित्तविनोदहेतो. ॥
नानाकथामृतमय: बृहत् कथाया:

\+ + + +

दिव्यवरमरिगुणाभिराम-

रामात्मजेन विहित खलु संग्रहोऽयं ॥

संपूर्णोऽयं कथासरित्सागरः । ओँ नमो मृत्युञ्जयभैरवाय नमः ,

विवरणम् काश्मीर-श्रीसोमदेवभट्टनिर्व्वाचितकथासरित्सागरसारनामकोऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 144. वेतालपञ्चविंशतिः । Vetālapañcaviṁśatiḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 44. Lines, 1–6 in a page. Character, Bengali. Date, 1774 Śaka. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A work consisting of twenty different stories told by a Vetala at the request of Mahārāja Vikramāditya, entitled Vetālapañcaviṁśati, by Jambhala Datta.

Beginning. ओँ नमो शिवाय ।

दोर्दण्डद्वयलोलयाचलगिरिभ्राम्यत्तदुच्चैरवं

ध्वानाद्भीतजगद्भ्रमत्पदभरालोलत्फणाघोरगम् ।

तुङ्गापीङ्गजटाटवीपरिसरोद्गङ्गोर्म्मिमालाचल-

च्चन्द्रं चारुमहेश्वरस्य भवतो सुश्रेयसे ताण्डवम् ॥

त्रैलोक्योदरदीपिकाः सितरुचो सौभाग्यगर्व्वच्छिदः ।

स्त्रीकोन्मीलविलोचनद्वयसुधापूर एकः (?) शीतलाः ।

संसारभ्रमहारिणस्त्रिजगतामुच्चै र्दिशन्तु श्रियं

भक्तानामभयप्रदानसुमुखा कंसद्विषस्तेऽङ्शवः ॥

नमामि मञ्जुश्रियमद्भुतं शुभं यदीयपादद्वितयं छरत्यघं ।

प्रसादतो यस्य विदन्ति पण्डिता लोकत्रयं निर्म्मलचेतसो हरे ।

श्रीमान्दीवरदेववक्त्रकमलादाकर्ण्य भक्त्या गुरो

वेतालस्य कथामतीव सुरसां पञ्चाधिकां विंशतिं

श्रीमज्जम्भलदत्तकेन रचिता स्वल्पाक्षरैर्मुक्तके-

च्छितार्थां आरणार्थमेव सुजनाः शृण्वन्तु कौतूहलात् ॥

सज्जना यदि युष्माकमास्ति श्रवणकौतुकं ।
भवन्तोऽपि पठन्त्वेनां कथामद्भुतवर्णिताम् ॥

End. राजन् महासात्त्विकशीववत्सवत्सतं । भवच्छितप्रताप सन् चक्रवर्त्तित्वेन राज्यसुखभोगं भुङ्क्ष्व तावत्त्वद्विसिद्धौ तव सुसिद्धे भवता इत्युक्त्वान्तर्दधौ देवी । [illegible]मयो भूत: प्रमत्तशरीर: परिवृतपलच्चितो राजधानीं समागत्य मिलित: । महता सुखेन राज्यञ्चकार । तदनुदिवसे महीधरैलब्धाइतगतिर्लौकपाल इवाभवत् ।

Colophon. इति शाम्भिविग्रहिकश्रीजम्भलदत्तविरचितकथापाठे पञ्चविंशतितमी वेतालकथाप्रबन्ध: ॥ २५ ॥ ० ॥ समाप्तयायं ग्रन्थ. ॥ ० ॥ शकाब्दा १७७४ शकीय आश्विनस्य द्वितीयदिवसीया लिपिरियं ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—वेतालपञ्चविंशतिनामधेय: कथाग्रन्थोऽयं सुप्रसिद्ध एव ।

No. 145. **शालिवाहनचरितम् ।** Śālivāhanacaritam. Substance, country-made white paper, 15 x 5 inches. Folia, 36. Lines, 8–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

A poem on king Śālivāhana. The author has not mentioned his own name at the beginning or in any of the colophons of the work. According to this work, Śālivāhana was the grandson of a Kṣatriya, Lāta Siṁha by name, whose residence was Pratiṣṭhānanagara on the banks of the Narmadā. Śālivāhana was born to his daughter Śaśikalā by Takṣaka, one of the eight Nāgas, who assumed the form of her husband during his absence. Śaśikalā, fearing a social scandal threw her son into the Narmadā in a covered earthen pot. A potter got the pot while floating in the river and took the babe to his house. The child grew up in the pot-maker's house and afterwards became the great Emperor Śālivāhana.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥

अम्भोधि: स्थलतां स्थलं जलधितां धूलीलव: शैलतां
शैलो मृत्कणतां तृणं कुलिशतां वज्रं तृणक्षीणतां ।

नत्रि: शीतलतां द्धिर्भ दधनतामायाति यस्येच्छया
लीला दुर्ललिताङ्गलव्यसनिने कृष्णाय तस्मै नम: ॥
नर्मदाया नदीमञ्जनमातङ्गैः करलीलया ॥
विनिर्मिताश्रम: आतपाश्रतापघ्न: स्फुटम् ॥ १ ॥
यस्या: शैत्येन सत्यासं विरहीणापद्मुज्ज्वलं ।
मन्ये भौ लिङ्गरूपेऽसिङ्गं कमितवानिव ॥ १ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीशालिवाहनचरिते सामाज्यलाभोनाम परिच्छेद: ॥

विवरणम्—शालिवाहनचरितनामकं काव्यमिदम् ।

No. 146. शिशुपालवधटीका । Śiśupālabadhaṭīkā. Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches. Folia, 63. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Śiśupālabadha, entitled Sarvaṁkaṣa, by Mallinātha Sūri. This commentary is invariably published with the text in our country.

विवरणम्—श्रीमल्लिनाथसूरिविरचितशिशुपालवधटीकारूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 147. शङ्करचेतोविलासचम्पू: । Śaṅkaracetovilāsacampūḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 76. Lines, 4–8 in a page. Character Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A Campū Kāvya on Ceta Siṁha, a king of Benares, by Śaṅkara Dīkṣita, entitled Śaṅkaracetovilāsacampū.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ।

श्रीमत् मानलसत् + + सुधापानप्रसङ्गोल्लसत्
श्रोदश्रोज्झितदानपानरचनाकेलि मिलिंदावली।
सिंदूरारुणकुण्डलीकृतवलत्शुण्डाग्रभागाल्लसत्
फुत्कारैर्निरयन् विनाशयतु विघ्नान् स विघ्नाधिपः॥१॥
यदापर्णा कार्य्येष्वभिमततमा सिद्धिमवहत्
यदार्द्रे कारुण्यादिव मदजलाम्भोभिरनिशम्।
स्फुटात् प्रत्यूहालिं दलयदलिमालाभिव महः
समन्तात् तद्दन्तावलवदनमन्तर्विलसतु॥२॥
उद्यत्सिंदूरदण्डप्रतिकृतिविलसद्बालबालेन्दुखण्डः
प्रत्यूहव्यूहचण्डः पतदलिवलयैर्मण्डिताखण्डगण्डः।
वेगाद्‌ध्रूतप्रचण्डः सुरविपुविजयोद्दण्डदण्डः प्रचण्डः
कुर्य्यात् श्रीचेतसिंहक्षितिपतिभवने मङ्गलं वक्रतुण्डः॥३॥

End. नास्ति।

Colophon. वह्निरङ्गण-भ्राजोपविष्ट निगमागम-कलादि-विद्यानिधान-गर्भर्म्माश्रयीवन्दनीय गुण-गण-वन्दिजन-गेगीयमान-लक्ष्मीनारायण-यशःप्रशस्तिसमाकर्णनोत्फुल्ल-कायु-प्रकटदृश्यमान-मानसभावसद्दोहोद्दोलितपादारविन्दकाशिराजचेत-सिंह-प्रीतमानित साहित्यपारावारपारीणश्रीमद्दीक्षितवास्तव्यश्रीनृसिंहशङ्करविर-चिते शङ्करचेतोविलासचम्पूप्रबन्धे लक्ष्मीनारायणाङ्के नगरवर्णनं नाम तृतीय उल्लासः॥

विवरणम्—शङ्करचेतोविलासचम्पूनामकोऽयं निबन्धः श्रीशङ्करमिश्रविरचितः।

No. 148. शिशुपालवधम्। Śiśupālabadham. Substance, country-made yellow and white paper, 16 × 4 inches. Folia, 44. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

An epic poem by Māgha based on an episode of the Mahābhārata, the subject being the slaughter of Śiśupāla by Kriṣṇa. The work is well-known and has been printed several times with the commentary

of Mallinātha. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1273. The codex under notice contains upto a portion of the sixth canto from the beginning.

विवरणम् - शिशुपालवधकाव्यस्य षष्ठसर्गीयकतिपयश्लोकपर्य्यन्तं पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 149. शिशुपालवधम् । Śiśupālabadham Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 4 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुपूर्व्वम् ।

No. 150. शिशुपालवधम् । Śiśupālabadham. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 104. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुपूर्व्वम् ।

No. 151. माघटीका । Māghaṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 15. Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Incomplete.

Mallinātha's commentary on the 17th canto only of the Śiśupālabadha.

पुस्तकेऽस्मिन् शिशुपालवधकाव्यस्य सप्तदशसर्गस्य व्याख्या वर्त्तते ॥

No. 152. शान्तिशतकम् । Śāntiśatakam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 10 Lines, 6 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and the letters slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete, without the concluding colophon

A work on peace of the mind, entitled Śāntiśataka, by Śilhana Misra. It is a well-known work and has been printed with a Bengali translation.

शान्तिशतकमिदं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 153. शान्तिशतकम् । Śāntiśatakam. Substance, Bālī yellow paper, 12 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 38. Lines, 5–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete, without the concluding colophon.

Another copy of the same work.

विवरणान्तु क्रपूर्व्वम् ।

No. 154. शान्तिशतकटीका । Śantiśatakaṭikā. Substance, country made Balī yellow paper, 12 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 45. Lines, 2-11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose Not correct Complete, without the concluding colophon.

A commentary on the Śāntiśataka. Anonymous.

शान्तिशतकटीकाः स्पष्टोऽयं निबन्धः ।

No. 155. शुकसप्ततिः । Śukasaptatiḥ. Substance, country-made white paper, 13 × 10 inches. Folia, 98. Lines, 12 16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A work, consisting of 70 fictitious stories, entitled Śukasaptati, in the style of Vetālapañcaviṁśati. There is a popular Hindī work, Totākāhini, which is most probably a translation of this work. Anonymous.

शुकसप्ततिनामसप्ततिप्रकारोपकथानिबन्धोऽयं ।

No. 156. सदुक्तिकर्णामृतं । Saduktikarṇāmritam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 125. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1127.* Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A compilation of some most interesting poems on several subjects, entitled Saduktikarṇamṛita, by Maṇḍalika Śridharadāsa, a courtier of Lakṣmaṇa Sena. The author has compiled in it five best poems in each subject from distinguished authors of his time.

* The date of the compilation of the work.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

प्रज्ञां कामपि सम्पदञ्च कुरुते यत्पादसम्भाविते
नित्यं शाम्यति विघ्नगन्धसमसं यस्यैकनामस्मरणात् ।
यत पादार्घपयोविधूथ दुरितं निःश्रेयस यच्छति
सवसत्व (?) नागसमनाल्पयम्बकर्णो हरिः ॥
श्रीश्यालीव तपांसि बिभ्रति भव यस्मिन् न यस्यावधिः
शान्ति दान इव क्षितामिव जयो येनेन्द्रियाणां कृतः ।
सम्राजामिवयोगिनामपि गुरुर्यश्च क्षमामण्डले
स श्रीलक्ष्मणसेन एव नृपतिर्मुक्तश्च जीवन्नभूत् ॥
तस्यासीत प्रतिराज उद्भूत महासामन्तचूडामणि-
नाम्ना श्रीवटुदास इत्यनुपमप्रेमैकपात्रं सखा ॥
तापं सन्तमसं हरन्नहरहः कीर्त्तिं दधत् कौमुदी
साक्षादक्षयमुन्नतान्ततमयः पूर्णः कलानां निधिः ।
श्रीमान् श्रीधरदास इत्यधिगुणाधारः स तस्मादभू-
दाकौमारमपारपौरुषपराधीनस्य तस्यानिशम् ।
लक्ष्मीर्वेदविदां गृहेषु गुणिता गोष्ठीषु विद्यावतां
भक्तिः श्रीपतिपादपल्लवनखज्योत्स्नासु विश्राम्यति ॥
प्रत्येकं विषयेषु पञ्चकमिते श्लोकैः कवीनामिद
नेनाकारणबान्धवेन विदधे श्रीसूक्तिकर्णामृतं
प्रीतिं पल्लवयन्तु कर्णकलसीमापूरयन्त्वथिव ।
मज्जन्तु परिशीलयन्तु रसिका पद्यप्रवाहा इव ॥

End. श्लोकानाञ्च शतत्रयमभ्युपेतसहस्रयोर्जितोऽयं ग्रन्थः ।
वक्ताक्षि समाह्रितमधशताधिकसहस्रपरस्य ॥
शाके सप्ताधिकविंशत्यधिकशतोपेतदशशते
शरदां श्रीमल्लक्ष्मणसेनक्षितिपस्याब्दे कविंशे ।
सवितुर्गत्या फाल्गुनविंशेषु परार्थहेतवे कुतुकात्
श्रीधरदासेनेदं सदुक्तिकर्णामृतं चक्रे ॥
भवतु नृपधर्मपरमः सम्राट् च भवतु वसुधेयं ।
धेयात् सुखानि लोके केशवचरणाम्बुजाहितय ॥

Colophon. इति महामाण्डलिकश्रीधरदासविनिर्म्मितसदुक्तिकर्णामृताख्यः श्लोकसमुच्चयः
समाप्तः ।

विवरणम्—महामाण्डलिक श्रीधरदासप्रणीतसदुक्तिकर्णामृताख्यः श्लोकसंग्रहरूपोऽयं निबन्धः।

No. 157. संस्कृतमञ्जरी। Samskritamanjari Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 9 Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

A little book for beginners in Sanskrit, consisting of simple sentences, entitled Saṁskṛitamañjari. Anonymous.

संस्कृतभाषाशिक्षार्थिनां प्रथमपाठ्यपुस्तकरूपोऽयं निबन्धः।

No. 158. समस्याकल्पलता। Samasyakalpalatā. Substance, green foolscap paper, 16 x 12 inches, bound like an ordinary book. Folia, 38. Lines, 16-25 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1769. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A collection of verses, composed by the students of the Sanskrit College in its earlier days, to fill up *Samasyās*, entitled Samasyākalpalatā.

पुस्तकेऽस्मिन् संस्कृतविद्यालयपूर्वतनच्छात्रवर्गकृतसमस्याविशेषपूरकश्लोका वर्त्तन्ते।

No. 159. सूर्य्यशतकं। Sūryyaśatakam. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 11. Lines, 2-6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1768. Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A century of verses in praise of the Sun, entitled Sūryyaśataka, by Mayūr Bhaṭṭa. The name of the author and his work are well-known to Sanskrit scholars. Mention is made of the author and his work in the Kāvyaprakāśa of Mammaṭha Bhaṭṭa.

मयूरकृतकं सूर्य्यशतकं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 160. सेतुचन्द्रिका । Setucandrikā. Substance, country-made colourless paper, 14 x 3 inches. Folia, 88, (of which foll. 1 and 2 are wanting). Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete, (except the first two folia).

A commentary on the Setubandha, a Prākṛita Kāvya. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् सेतुबन्धकाव्यस्य काचित् टीका वर्त्तते ।

No. 161. घटकर्परशृङ्गारतिलके । Ghaṭakarparaśṛingāratilake. Substance, colourless paper, 12 x 3 inches. Folia, 5. Lines, 5-6 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1673. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains two little but well-known poems, Ghaṭakarpara and Śṛingāratilaka.

पुस्तकेऽस्मिन् घटकर्परशृङ्गारतिलके वर्त्तेते ॥

No. 162. हंसदूतम् । Haṅsadūtam. Substance, foolscap paper, 16 × 4 inches. Folia, 15. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not very old. Verse. Generally correct. Complete.

A little poem on Rādhikā's message to Kriṣṇa through a goose, entitled Haṁsadūta, by Jīva Goswāmī, one of the followers of Gaurāṅga.

Beginning. नमः कृष्णाय ।

दुकूलं बिभ्राणो दलितहरितालद्युतिहरं
जवापुष्पश्रेणीरुचिरुचिरपादाम्बुजतलः ।
तमालश्यामाङ्गो दरहसितलीलाञ्चितमुखः
परानन्दाभोगः स्फुरतु हृदि मे कोऽपि पुरुषः ॥ १ ॥
यदा यातो गोपीहृदयमदनो नन्दसदना-
न्मुकुन्दो गान्दिन्यास्तनयमनुविन्दन् मधुपुरीं ।
तदामाङ्क्षीच्चिन्तासरिति घनघूर्णा परिचयै-
रगाधायां बाधामयपयसि राधा विरहिणी ॥
सदा कंसारातें स्फुरति चिरमद्यापि भवत
स्फुटं क्रीडाकारे वपुषि निबिडा प्रेमलहरी ।
यतः सा सैरिन्ध्रीमलयरुहपङ्के तव मनो
विधाय स्वच्छन्दे विहरति हरे किं विलपनैः ॥

Colophon. इति श्रीजीवगोस्वामिविरचितं हंसदूतं खण्डकाव्यं समाप्तं ॥

विवरणम्—श्रीजीवगोस्वामिविरचितहंसदूताख्यखण्डकाव्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 163. आरव्ययामिनी । Āravyayāminī. Substance, foolscap paper, 15 × 10 inches, bound like an ordinary book, in two volumes. Pages 1532, of which the first vol. has pp. 1—704 and the second pp. 705—1532. Lines, 15–21 in a page. Character, Bengali. Date, 1299. Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A Sanskrit translation of the Arabian Nights' Entertainments, entitled Āravyayāminī, by Jagadbandhu Paṇḍita, at the request of Śambhu Candra, a Zamindar of Kākiniya. The translation is not literal but a free one.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ।

शान्तन्तुरीयमद्वैतं शिवं ब्रह्मसनातनं ।
अनन्तं चिन्मयं नौमि शान्तानन्दं परात्परम् ॥
सान्द्रानन्दप्रदा या कलुषचयहरा भ्रामरी पीठसंस्था
विख्यातश्रीरगेहा निखिलभयहरा भीमरूपा सुरूपा ।
भूर्गालीकाभिधानं नरपतिनगरं सर्व्वतः पाति पूर्णा
तस्या आनन्दमय्याः पदकमलयुगेऽभीष्टसिद्ध्यै श्रयामः ॥ २ ॥
यामाराध्य पितामहस्त्रिजगतामुत्पत्तिकार्य्ये विभु
र्यां सञ्चिन्त्य जनार्द्दनस्तनुभृतां सम्पालनाकौशलः ।
यां संस्मृत्य महेश्वरः पुरहरःसंहारकार्य्येश्वर-
स्तामानन्दमयीं नमामि शुभदां सर्व्वेश्वरीं चिन्मयीं ॥ ३ ॥

+ +

भूपः श्रीशम्भुचन्द्रो गुणिगणगणितः पण्डितः श्रीयुतः श्री
भूर्गालीकाभिधाने धृतनगरसमे काकिनाग्रामतल्लेऽस्मिन् ।
दीनानां दैन्यरोगान् गदमिव धनान् (?) दापयन् दुर्गतेभ्यो
नित्य धन्वन्तरेर्वा सुविमलयशसा नाशयन् भाति भूपैः ॥ ११ ॥

End. श्रीमत् श्रीशम्भुचन्द्रो नरपतितिलकः सर्व्वदेशप्रसिद्धः
काकीनायां नगर्य्यां विलसति सुकृति (?) युतो धीमान् वरीयान् ।
स्मारं स्मारं तदाज्ञां ततुत इति मुदा श्रीजगद्बन्धु विप्रा
विज्ञोऽस्याःपुस्तिकाया निजगुणवशतः चामयेद्दोषमद्धान् ।

Colophon. इत्यारव्ययामिन्यां सहरियासहज्रादिसंवादे प्रथमखण्डनामपञ्चपञ्चाशत्तमः सर्गः । ५४ माघ १२९९साल ।

विवरणम् —प्रसिद्धारव्योपाख्यानस्य संस्कृतानुवादरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 164. R. **सिंहासनद्वात्रिंशती ।** Simhāsanadvātrimśatī. Substance, country made red and colourless paper, 16 × 4 inches. Folia, 50. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Complete.

Thirty-two fabulous stories on Vikramāditya, each related to Bhojarāja, by one of the thirty-two Puttalikās or images carved in the body of the throne of king Vikramāditya, by Vararuci. The text has been translated into Hindī and Bengali under the name of Vatriśasimhāsana.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

अनन्तशब्दार्थसम्बोधपयोगिन:
पश्यन्ति पारं नहि यस्य योगिन: ।
जगत्त्रयाशेषतमोविनाशकृ
ज्ज्योति: परं तज्जयति प्रकाशम् ॥
द्वात्रिंशतिकाख्यै: सिंहासनखण्डस्य विक्रमादित्यस्य ।
वररुचिविरचिता रचयति सभ्या: शृण्वन्तु दुर्लभा गाथा: ॥

End. अत. श्रीभोजराज य: कश्चिदेतद्विक्रमादित्यचरितं देवाङ्गनासंवादसुन्दरं श्रोष्यति पठिष्यति वाचयिष्यति तस्य "धृतिर्लक्ष्मीकीर्त्तिसकलशौर्य्यौदार-प्राभिर्भविष्यति । इति वरं दत्वा देवाङ्गना: स्वर्गं गता: ।

Colophon. इति वररुचिकृतौ सिंहासनद्वात्रिंशतिकायां द्वात्रिंशती कथा ॥

विवरणम् —वत्रिशसिंहासनेति प्रसिद्धभाषाग्रन्थमूलीभूतसंस्कृतनिबन्धोऽयम् ।

No. 165. R. **विद्वन्मोदतरङ्गिणी ।** Vidvanmodatarangiṇī. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh Prose and verse. Not correct. Incomplete.

No. 113. **अपराजितास्तोत्रम्।** Aparājitāstotram. This codex consists only of one folio of colourless paper, but, the writing being effaced in parts, is not legible.

पुस्तकमिदं लुप्ताक्षरत्वादालोचनं नार्हति।

No. 114. **वटुकस्तोत्रम्।** Vatukastotram Consisting of one folio of illegible writing

इदमपि पुस्तकं लुप्ताक्षरम्।

No. 115. **ग्रहणपुरश्चरणम्।** Grahaṇapuraścaraṇam. This codex also consists of one folio and is a guide to the Puraścaraṇa ceremony to be performed at an eclipse.

पुस्तकेऽस्मिन् ग्रहणकालीनपुरश्चरणपुस्तकस्य पत्रमेकं वर्त्तते।

No. 116. **अक्षयकवचम्।** Akṣayakavacam. This codex too consists of one folio, containing the most celebrated Akṣayakavaca, generally believed to be very efficacious in promoting continuance of progeny.

पुस्तकेऽस्मिन्नक्षयकवचं वर्त्तते।

No. 117. **रुद्रचण्डी।** Rudracaṇḍī Substance, country made yellow paper, 14 x $2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 1. Lines, 1-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A portion of the Rudrayāmala, containing a prayer to Goddess Caṇḍī by Śiva, known as Rudracaṇḍī.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥ अथ रुद्रचण्डिका ॥ श्रीशङ्कर उवाच ॥

श्री चण्डिका हृदयं नाम्न गरणं यः करोत्यपि ।
अनन्त फलमाप्नोति देवी चण्डी प्रसीदति ॥
रविवारे यदा चण्डी पठेदागमसम्मता ।
नवावृत्तिफलन्तस्य जायते नात्र संशयः ॥
सोमवारे यदा चण्डी पठेद्यत्तु समाहितः ।
सहस्रावृत्तिपाठस्य फलं जानीहि सुव्रते ॥
कुजवारे जगद्धात्रि पठेच्चागमसम्मतां ।
शतावृत्तिफलं तस्य बुधे लक्षफलं ध्रुवम् ।
गुरौ देवि जगद्धात्रि चण्डीपाठेन शङ्करी ;
शुक्रे तुल्यं फलं देवि यदि चण्डीसमाहितः ॥
शनिवारे जगद्धात्रि कोट्यावृत्तिफलं ध्रुवम् ।
अतएव जगद्धात्रि यश्च चण्डीं समभ्यसेत् ।
स धन्यश्च कृतार्थश्च राजराजाधिपो भवेत् ॥

End. अतएव महेशानि किं वक्ष्ये तव सन्निधौ ।
सर्व्वोदयाधिका चण्डी श्रवणात् पठनाच्च यत् ॥
तत्त्वमसीति वाक्येन मुक्तिमाप्नोति दुर्लभम् ॥

Colophon. इति रुद्रयामले शिवपार्व्वतीसंवादे रुद्रचण्डिका समाप्ता ॥ श्रीं तत्सत् ॥००॥
८८८८ ॥ ८८८८ ॥ ८८ ॥

विवरणम्—रुद्रयामलान्तर्गतरुद्रचण्डिकाभिधचण्डीस्तवरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 118. षट्चक्रनिरूपणम् । Saṭcakranirūpaṇam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 3 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work by Pūrṇānanda, treating of the six mystic centres, or circles connected with particular parts of the body. These circles, often represented as lotuses, are called (1) Mūlādhāra, (2) Svādhiṣṭhāna, (3) Maṇipura, (4) Anāhata, (5) Viśuddha, and (6) Jñā. The meditation on these procures transcendental powers. Complete in 55 verses. Noticed in the India Office Catalogue, No. 2613, p. 909, part IV.

Beginning. श्री नमो जगदीश्वर्य्यै । अथ षट्चक्राणि निरी(रू ?)प्यन्ते ॥

अथ तन्त्रानुसारेण षट्चक्रादिक्रमोद्गत: ।
उच्यते परमानन्दनिर्व्वाह: प्रथमोऽङ्कुर: ॥
मेरोर्वाह्यप्रदेशे शशिमिहिरशिरे सव्यदक्षे निषण्णे
मध्ये नाड़ी सुषुम्ना त्रितयगुणमयी चन्द्रसूर्य्याग्निरूपा ।
धुस्तुरस्मेर (?) पुष्पग्रथिततमवपुस्कन्दमध्याच्छिरस्था
तन्मध्ये चित्रिणी सा प्रणवविलसिता योगिनां योगगम्या ॥ १ ॥
लूतातन्तूपमेया सकलसरसिजान् मेरुमध्यान्तरस्थान्
भित्त्वा देदीप्यते तद्ग्रथनरचनया शुद्धबोधप्रबोधा ।
तन्मध्ये ब्रह्मनाडीहरमुखकुहरादादिदेवान्तसंस्था ॥ २ ॥

End. ज्ञात्वैतत्क्रममुत्तमं यत्मना (?) योगी समाधौ युत
श्रीदीक्षागुरुपादपद्मयुगलामोदप्रवाहोदयात् ।
संसारे नहि जन्यते नहि कदा संक्षीयते संक्षये
पूर्णानन्दपरम्पराप्रमुदित: शान्त: सतामग्रणी: ॥ ५४ ॥
योधीते निशि सन्ध्ययोरथ दिवा योगी स्वभावस्थितो
मोक्षज्ञाननिदानमेतदमलं शुद्धं सुगुह्यं क्रमं ।
श्रीमत्श्रीगुरुपादपद्मयुगलानाहोयलालसेना (?)
तस्यावश्यमभीष्टदैवतपदे चेतो नरीनृत्यते ॥ ५५ ॥

Colophon. इति पूर्णानन्दविरचितं षट्चक्रं संपूर्णम् ॥ श्रीकालीचरण-
विवरणम्—श्रीपूर्णानन्दविरचित. षट्चक्रविषयकोऽयं निबन्ध: ।

No. 119. मुण्डमालातन्त्रम् । Muṇḍamālātantram. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 39. Lines, 3 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, somewhat old. Verse. Not correct. Incomplete.

An original Tantra, but the codex does not correspond either in the beginning, or at the end, with the work of the same name noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices*, No. 469, which is complete in six paṭalas, while the codex under notice contains ten paṭalas and a portion of the eleventh.

Beginning. ओं नमो दुर्गायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये गन्धर्व्वगणसेविते ।
हरवक्षस्थिता देवी पृच्छति स्म नगात्मजा ॥
देवदेव महादेव सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।
नीलकण्ठ जगद्बन्धो प्रभो शङ्कर भो हर ॥

\+ \+ \+ \+ \+

श्रुतं परमतन्त्रं वै सारात्सारं परात्परं ॥
यत् श्रुत्वा जीवन्यान्ति शिवलोकमनामयम् ॥
काली तन्त्रे कुब्जिकायां तथा कालीविलासके ।
डामरे जामले काली सर्व्वस्वे योगितन्त्रके ।
सम्मोहने (?) विक्रमे च तन्त्रे चैव कुलार्णवे ।
मातृकाभेदतन्त्रे च समयाचारतन्त्रके ।
वीरतन्त्रे तोडले च तन्त्रे भैरवतन्त्रके ॥
ज्ञानतन्त्रे च निर्व्वाणे श्रुतं च परमादरात् ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि गुह्यात्गुह्यतरं परं ।
सारात्सारतरं देवि पावनं सर्व्वदेहिनाम् ।
श्रुत्वा जीवः शिवत्वञ्च लभते नात्र संशयः ॥

श्रीशिव उवाच ।

अस्ति चैकं मुण्डमालातन्त्रं परमसाधनं ॥
ज्ञात्वा जीवः शिवो भूत्वा विहरेत् क्षितिमण्डले ॥
अतिगोप्यं महेशानि तन्त्रराजं मनोहरं ।
मुण्डे मुण्डे च कथितं कथितं मुण्डमालया ॥

In the second patala, the worshippers of Śakti are praised thus:—

शृणु देवि वरारोहे नास्ति शाक्तात् परो जनः ।
शाक्तोऽपि शङ्करः साक्षात् परं ब्रह्मस्वरूपभाक् ।
आराधिता येन काली तारा त्रिभुवनेश्वरी ।
षोडशी चैव मातङ्गी छिन्ना च बगलामुखी ।
आराधिता महेशानि स शिवो नात्र संशयः ॥
शाक्तानामुत्तमो नास्ति स्वर्गे खण्डे रसातले ।

The use of the five Makāras by a Brāhmaṇa is prohibited in this chapter.

मत्स्यं मांसञ्च मद्यञ्च मुद्रा मैथुनमेव च ।
दिव्यानाञ्चैव वीराणां साधनं भवनाशनम् ॥
न मद्यं प्रपिवेद्विप्रो न मुद्रां भक्षयेत् सदा ।
न मैथुनमगम्यासु कर्त्तव्यं सिद्धिनाशनम् ॥

We also find substitutes of wine in this chapter.

नारिकेलोदकञ्चाद्रं जलं सर्व्वार्थसाधनं ।
कांस्ये गुडे (?) सव्यकरे कृत्वा कारणकल्पनम् ॥
सम्विदासुरयोर्मध्ये सम्विदेव गरीयसी ।
अनुकल्पानि चान्यानि सम्विदा केवला सुरा ॥

Asanas of twelve kinds are thus enumerated:—

आसनं द्वादशविधं शङ्करासनमुत्तमं ।
भद्रपीठासनं भद्रा आसनं वरदासनं ।
भद्रपीठासनं पद्मासनं सिंहासनन्तथा ।
सिद्धसिद्धासनं दैव्यासनञ्च कुक्कुटासनं ।
सिंहासनं परं देवि श्मशानासनमुत्तमं ।
शवासनं वरारोहे देवानामपि दुर्लभम् ॥
यः शयेत् परमं ब्रह्मासनं परमर्षिपितम् ॥

In the fourth chapter the way of gaining Siddhi (success) is mentioned, and in the fifth Śriṅgārarasa is described.

End. नास्ति ।

Colophon. इति मुण्डमालातन्त्रे दशमः पटलः ।

विवरणम्—मुण्डमालाभिधे तन्त्रम् सुप्रसिद्धमेव । असम्पूर्णत्वान्नैतस्य सम्यगालोचनं कृतम् ।

No. 120. रुद्रचण्डी । Rudracaṇḍī. Substance, country-made yellow paper, 18 x 13 inches. Folia, 3. Lines, 4–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Rudrayāmala noticed before in No. 117.

विवरणमनावश्यकम् ।

No. 121. **शाक्तानन्दतरङ्गिणी ।** Śāktānandataraṅgiṇī. Substance, country made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 96.

विवरणमत्रापूर्व्वम् ।

No. 122. **तन्त्रामृतम् ।** Tantrāmṛitam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, Bengal Era 1243. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A Tāntrika work treating of the ten Mahāvidyās, their worship, puraścaraṇa, etc. The authorities quoted are Cāmuṇḍātantra, Mālinīvijaya, Rudrayāmala, Tantracuḍāmaṇi, &c. Anonymous.

Beginning. श्री नमो दुर्गायै ।

प्रणम्य गौरीं जगदेकमातरं
तथा गिरीशं जगदेकबन्धुं ।
क्रम क्रतेप्यागमशास्त्रसारं
तन्त्रामृतं नाम सुमुग्धसारम् ॥

तत्रादौ महाविद्यानिरूपणं चामुण्डातन्त्रे ।

काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी ।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा ।
वगला सिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका ।
एता दश महादेवि महाविद्याः प्रकीर्त्तिताः ॥
नात्र सिद्धाद्यपेक्षास्ति न चक्रादिविचारणा ।
कालादिशोधनं नास्ति न च मित्रादिदूषणं
(न च मित्रादिदूषणं ?) ॥

मालिनीविजये ।

कालीनीला महादुर्गा त्वरिता छिन्नमस्तका ।
वाग्वादिनीचान्नपूर्णा तथा प्रत्यङ्गिरा पुनः ॥

कामाख्यावासिनीबाला मातङ्गी शैलवासिनी ।
इत्याद्याः सकला विद्याः कलौ पूर्णफलप्रदाः ॥
सिद्धविद्यतया चात्र युगसेवापरिश्रमः ।
तथा चैतामहाविद्या कलिदोषान्न बाधिताः ॥
इत्यादिवचनेषु विचारो नास्तीति केचित् वस्तुत इदं प्रशंसापरं किन्तु सर्व्वत्र विचारस्यावश्यकत्वं । अन्यथा दुरदृष्टवशात् कदाचित् स्वप्नादौ वैरिमन्त्रस्य प्राप्त्या तत्र दोषस्य दृष्टत्वादिति साम्प्रदायिकाः ।

End.

नाचतैरर्च्चयेद्विष्णुं न तुलस्या विनायकं ।
न दुर्व्वया जपेद्दुर्गां बिल्वपत्रैर्दिवाकरम् ॥
दुर्व्वा निषिद्धेति यदुक्तं तत् श्वेतदूर्व्वापर तथाचोक्तं यामले —
रक्तमाल्यं श्वेतदुर्व्वां नीलकण्ठं कुरुण्डकं ।
न दद्यान्न महादेव्यै यदीच्छेच्छुभमात्मनः ॥
जवाभावे च गन्धाढ्यां दुर्व्वा वा श्रीफलं दलम् ।
विना वै दुर्व्वया देवि पूजा नास्ति च कर्हिचित् ॥
तस्माद्दुर्व्वा ग्रहीतव्या सर्व्वपुष्पमयी हि सा ।
देवेभ्यः सर्व्वगन्धाढ्यं अभावे तुलसीदलं ॥
तुलस्या पूजयेद्देवान्नात्र कार्य्या विचारणा ।
विना तुलस्या स्नानाद्यं श्राद्धं यस्या (?) दिक् प्रिये ॥
न संपूर्णफलं प्राहुः सर्व्वत्रैव विनिश्चितः (?) ।
दुर्व्वा वा तुलसी तस्माद्ग्रहीतव्या च साधकैः ॥
सुन्दरी भैरवी काली ब्रह्मविष्णुशिवस्तथा ।
विना तुलस्या या पूजा सा पूजा निष्फलं (?) भवेत् ॥

शक्तियामले ।

सावित्रीञ्च भवानिञ्च (?) दुर्गादेवि सरस्वतीं ।
योऽर्च्चयेत् (?) तुलसीपत्रैः सर्व्वकामैः समन्वितः ॥

यामले ।

रात्रौ रहस्यपूजायां तुलसीं वर्ज्जयेत् सदा ।
तुलसीघ्राणमात्रेण क्रीडा (?) भवति देवता ॥

यामले—

स्नानं कृत्वा तु ये केचित् (?)पुष्पं छिन्दन्ति वै द्विजाः ।
देवतास्तन्न गृह्णन्ति न चापि पितरस्तथा ॥

एतत् मध्याङ्गज्ञानपरं । तन्त्रे
माला मध्याङ्गमभ्य न छिन्द्यात कुसुमं बुध: ।
तत् पुष्पोपवनाद्दिविनिन्नय (?) परिगण्यते ॥
न पुष्पच्छेदनं कुर्य्याद्देवार्थं वामहस्ततः ।
न दद्यात्तेन देवेभ्यः सस्याप्य वामहस्ततः ॥ * * ॥

Colophon. नास्ति ।

श्रीहरमोहनदेवशर्म्मण: स्वाक्षरमिदं सां वाजपुर इति सन १२४३ तारिख ४ चैत्र ।

विवरणम्—तन्त्रान्तराभिप्रायं नास्ति ज्ञानितन्त्रविशेष:—

No. 123. गुरुगीतास्तोत्रम् । Gurugitāstotram. Substance, foolscap paper, 11 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A part of the Brahmayāmala in praise of the Guru, entitled Gurugītā.

पुस्तकेऽस्मिन् ब्रह्मयामलान्तर्गतगुरुगीता वर्णते ।

No. 124. ईशानसंहिता । Iśānasaṁhitā. Substance, Bāli paper of yellow colour, 18 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Complete.

A work on Vaiṣṇavism in the form of a dialogue between Nārada and Gautama, entitled Iśānasaṁhitā, because Nārada chiefly quotes the words of Mahādeva as addressed to Pārvatī.

Beginning. ओँ नमो (?) श्रीकृष्णचैतन्याय । श्रीगौतमोवाच (?) ॥
देवर्षे सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वदर्शिन् दयानिधे ।
वैष्णवाचारधर्म्माश्च योगधर्म्मस्तथा गुरो ॥ १ ॥
कर्म्मधर्म्मो मोक्षधर्म्मः साधनानि च सर्व्वशः ।
सर्व्वं श्रुतञ्चाधिगतं तत्प्रसादान्महामुने ॥ २ ॥

No. 188. R. **पदाङ्कदूतटीका ।** Padāṅkadūtaṭīkā. Substance, country-made red paper, 16 × 4 inches. Folia, 3. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed in No. 167.

विवरणमन्तःपूर्व्वम ।

No. 189. R. **पदाङ्कदूतं ।** Padāṅkadūtaṁ. Substance, country made colourless paper, 20 × 4 inches. Folia, 1 Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1730. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 66.

विवरणमन्तःपूर्व्वम् ।

No. 190. R. **पदाङ्कदूतम् ।** Padāṅkadūtam. Substance, country-made yellow paper, 14 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमन्तःपूर्व्वम् ।

No. 191. R. **भट्टिकाव्यम् ।** Bhattikāvyam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Noticed before.

विवरणमनावश्यकम् ।

No. 192. R **किरातार्ज्जुनीयम् ।** Kirātārjjunīyam. Substance, country-made red and yellow paper, 15 × 4 inches. Folia, 36. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains upto the end of the sixth canto of the Kirātārjjunīya, noticed in No. 18.

विवरणमनावश्यकम् ।

No. 193. R. **किरातार्ज्जुनीयम् ।** Kirātārjjunīyam. Substance, country-made colourless paper, 17 × 4. Folia, 89. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1652. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Colophon. इति किरातार्ज्जुनीये महाकाव्ये श्रीमद्भारविमिश्रविरचितेऽस्त्रलाभनामाष्टादशः सर्गः समाप्तः ॥ ० ॥ श्रीकृष्णः सहायः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ ० ॥

शाकेऽन्वङ्कि शरर्त्तुशीतगुमिते मेषस्थिते भास्करे
चन्द्रे पञ्चकलेधिते गुरुदिने श्रीभारविव्याहृतं ।
काव्यं व्यलिखदङ्कदिग्गजमितैः पत्रैर्मुदा यत्नतः
सीतारामपदारविन्दकमलं नत्वा तदाख्यो द्विजः ॥

आरभ्य यद्रामभद्रद्विजाचार्य्येस्य वेश्मनि ।
महाभारतपाठस्य लिखितं समकालतः ॥
मध्यनीयचरित्रस्य रामजीवनशर्म्मणः ।
तच्छ्रीभागवतग्रन्थं पठताद्य समापितम् ॥
कदल्याशोपाख्यं जनपदं इदं क्षाश्रमलिख-
द्वसन् श्रीरामादिप्रविततयशोजीवनगृहे ।
श्रद्धौ यत् सनकौर्थ्यो कृतनगर्यमिदं धीमिततनु
वर्मा धैर्य्यादाश्रयमतिगुणसंज्ञातमनया ॥

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 194. R. **कादम्बरी (उत्तरभागः)** । Kādambarī (Uttarabhāgaḥ). Substance, country made white paper, 12 × 5 inches Folia, 85. Lines, 2–10 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete, (as regards the latter part only).

This codex contains only the latter part of the Kādambarī, noticed in No. 16.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 195. R. **ऋतुसंहारम्** । Ritusamhāram. Substance, country-made white paper, 18 × 3 inches Folia, 10. Lines, 2–8 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete

Another complete copy of the work noticed in No. 10.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 196. भारतसावित्री। Bhāratasāvitrī. Substance, country-made yellow paper, 15 x 3 inches. Folia, 3. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A short sketch of the battle of the Mahābhārata in poetry, entitled Bhāratasāvitrī, attributed to Vyāsa.

Beginning. ओं नमः कृष्णाय। अथ भारतसावित्री।

षट्शतानि सविंशानि श्लोकानां प्राह केशव ?
अर्जुनः पञ्चपञ्चाशत् सप्तषष्टिञ्च सञ्जयः॥
धृतराष्ट्र. श्लोकमेकं गीताया मानमुच्यते।
धृतराष्ट्र उवाच।
ब्रूहि सञ्जय यद्वृत्तं युद्धे तेषां महात्मनां।
कुरूणां पाण्डवानाञ्च संप्रवृत्ते महाहवे॥
के तत्र प्रमुखा योधाः के च तत्र महारथाः॥
महाबलाश्च के तत्र कथं कैर्विनिपातिताः॥
भीष्मद्रोणौ कथं भग्नौ कर्णशल्यौ निपातितौ।
पुत्रश्च मम मन्दात्मा कथं दुर्य्योधनो हतः॥

End. दिनानि दश भीष्मेण भारद्वाजेन पञ्च च।
दिनद्वयन्तु कर्णेन शल्ये नार्द्धदिनन्तथा॥
दिनार्द्धन्तु गदायुद्धमेतद्भारतमुच्यते॥
धर्म्मक्षेत्रमये तस्मिन् कुरुक्षेत्रे महाबलः।
पार्थमारोपयेद्युद्धं राजपुत्रैर्यशस्विभिः॥
+ + + +
इमां भारतसावित्रीं प्रातरुत्थाय यः पठेत्
स भारतफलं प्राप्य परं ब्रह्माधिगच्छति॥
दिवा वा यदि वा रात्रौ दुर्गे वा विषमेऽपि वा।
न गच्छेत् प्राणसन्देहं कार्य्यसिद्धिञ्च गच्छति॥
नरो भारतसावित्रीं श्राद्धकाले पठेद्यदि।
पितरस्तस्य तुष्यन्ति शतवर्षाणि नित्यशः॥

Colophon. इति भारतसावित्रीनामकोऽयं प्रबन्धः।

विवरणम्—भारतसावित्रीनामकोऽयं प्रबन्धः।

No. 197. R. शान्तिशतकम् । Sāntiśatakam. Substance, country-made reddish paper, 18 x 3 inches. Folia, 13. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 152.

नमस्यामो देवान् ननु हतविधेस्तेऽपि वशगा
विधिर्वन्द्यः सोऽपि प्रतिनियतकर्म्मैकफलदः ।
फलं कर्म्मायत्तं किममरगणैः किञ्च विधिना
नमस्तत्कर्म्मभ्यो विधिरपि न येभ्यः प्रभवति ॥

विवरणन्तुक्तपूर्व्वम् ।

No. 198. रघुवंशटीका । Raghuvaṁśaṭīkā. Substance, country-made reddish paper, 18 x 4 inches. Folia, 18. Lines, 9-13 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of a commentary on the Raghuvaṁśa, by Bharata Mallika.

पुस्तकेऽस्मिन् रघुवंशस्य भरतकृतटीकाऽसम्पूर्णा वर्त्तते ।

No. 199. रघुवंशं । Raghuvaṁśaṁ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 45. Lines, 4-5 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the well-known epic poem, Raghuvaṁśa, by Kālidāsa.

पुस्तकेऽस्मिन् कालिदासकृतरघुवंशस्य पञ्चमसर्गान्तो ग्रन्थो वर्त्तते ।

No. 200. **रघुवंशम् ।** Raghuvaṁśam. Substance, country-made colourless paper, 18 x 1 inches. Folia, 33. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 201. **शृङ्गारतिलकं ।** Śṛiṅgāratilakaṁ. Substance, country-made white paper, 16 x 2 inches. Folia, 4. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed before.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 202. **शङ्करदिग्विजयं ।** Śaṅkaradigvijayaṁ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 6 inches. Folia, 68, (of which fol. 15 is wanting). Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Śaṅkaradigvijaya or Śaṅkarācāryya's universal victory,—a well-known work already printed and published.

पुस्तकेऽस्मिन्नानन्दगिरिकृतशङ्करदिग्विजयनिबन्धः खण्डितो वर्त्तते ।

No. 203. **उत्तरनैषधटीका ।** Uttaranaiṣadhaṭīkā. Substance, country made yellow paper, 18 × 7 inches. Folia, 161. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose Generally correct. Incomplete.

A commentary on the latter part of the Naisadhacarita. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् नैषधचरितोत्तरार्द्धस्य टीका वर्त्तते ।

No. 204. **पूर्व्वनैषधटीका ।** Pūrvanaiṣadhaṭīkā. Substance, country made coloured paper, 20 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 12 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete commentary on the first part of the Naisadha-carita.

विवरणान्तकपूर्व्वम् ।

No. 205. **भट्टिकाव्यटीका ।** Bhaṭṭikāvyaṭīkā. Substance, red and white paper, 21 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

An incomplete copy of Bharata Mallika's commentary on the Bhaṭṭikāvya.

विवरणान्तकपूर्व्वम् ।

No. 206. रघुवंशटीका। Raghuvaṁśaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 17 x 4 inches. Folia, 112. Lines, 3–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

Noticed before.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्।

No. 207. मेघदूतम्। Meghadūtam. Substance, country-made yellow paper, 20 x 4 inches. Folia, 12. Lines, 2–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed before.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्।

No. 208. मेघदूतम्। Meghadūtam. Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 16. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणानुक्तपूर्व्वम्।

No. 209. **मेघदूतम् ।** Meghadūtam. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 11, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6-8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1672. Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 210. **मेघदूतम् ।** Meghadūtam. Substance, country-made yellow paper, 20 x 4 inches. Folia, 13. Lines, 2-5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, rather old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed before.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 211. **विद्यासुन्दरम् ।** Vidyāsundaram. Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 9. Lines, 4 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

Noticed before.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 212. **नैषधचरितम् ।** Naiṣadhacaritam. Substance, country-made colourless paper, 16 x 2 inches. Folia, 95. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Noticed before.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 213. नैषधटीका । Naisadhaṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 20 × 4 inches. Folia, 57. Lines, 9–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete commentary on the Naisadhacarita.

Beginning. श्रीं नमो विघ्नेश्वराय ।

प्रिया । अथानन्तरं समुद्राह्वानस्य अपरे राजानः परं शेषा विलासिनो रथेनोत्तमां कान्तां नाकल्पिता राजा &c

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

पत्र ८५ अस्मन्समयणां काचिन्नैषधचरितटीका वर्तते ।

No. 214. अनर्घराघवम् । Anargharāghavam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches Folia, 98. Lines, 1 8 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A Sanskrit drama on the life of Rāma as described in the Rāmāyana, complete in seven acts, by Murāri Miśra, son of Bardhana Bhatta, belonging to a Maudgalya family. His date and residence cannot be ascertained. But according to the editor of the Kāvya māla, he lived before the middle of the ninth century A. D. This is a famous work and has been printed in several parts of the country. An abstract of it is to be found in Wilson's Select Specimens, Vol. II, p. 375, and it is noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. Catalogue, No. 532, p 250. See also Burnell's Catalogue, p. 171b, under the name of Murārinatakam.

Beginning. श्रीजगदीश्वराय नमः ।

निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवतः कौमोदकीलक्ष्मणः (क्रमशः ?)
कोकप्रीतिचकोरपारणपटू ज्योतिष्मती लोचने ।
याभ्यामर्द्धविबोधमुग्धमधुरश्रीरर्द्धनिद्रायितो
नाभीपल्वलपुण्डरीकमुकुलः कम्बोः सपत्नीकृतः ॥

End. सथापादमानं ।

समन्मोन्निनमन्किमवकमकरदं भवणगो-
रविश्राम्यद्वारा समुपचिन्वन्तु कवयः ।
न शब्दब्रह्मोत्थपरिमलमनाघ्राय च जन.
कवीनां गंभीरे वचसि गुणदोषौ रचयन् ॥

इति निष्क्रान्ताः सर्वे । सप्तमोऽङ्कः ।

Colophon. इत्यनर्घराघवे मुरारिकृतौ नायकागमननामकः सप्तमोऽङ्कः ॥

विवरणम् मुरारिमिश्रविरचितानर्घराघवनामकोऽयं नाटकनिबन्धः ।

No. 215. अनर्घराघवम् । Anargharāghavam. Substance, country-made yellow paper, 15 x 3 inches. Folia, 75. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तप्रयम् ।

No. 216. अनर्घराघवम् । Anargharāghavam. Substance, country-made colourless paper, 12 x 3 inches. Folia, 72. Lines, 6-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1735. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणमुक्तप्रयम् ।

No. 217. अनर्घराघवटीका । Anargharāghavaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 x 6 inches. Folia, 101. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Anargharāghava by Rucipati Mahopādhyāya of the Khanāla family, a paṇḍita who lived in the court of Bhairavendra, son of Narasiṁha Deva, and a resident of Vijauli in Mithilā.

Beginning. श्री महागणपतये नमः ॥

दोर्दण्डाञ्चितचन्द्रखण्डपरशोः कोदण्डमारोपयन्
कुर्वाणः सहसा विदेहनृपतिं पूर्णप्रतिज्ञाभयम् ।
सानन्दं कुशिकात्मजेन मुहुशो वन्देन कौतुहलात्
सप्रीतं प्रियया ऽवलोकितमुखो रामो ऽस्तु नः श्रेयसे ॥ १

अभूदभूतप्रतिपक्षभीतिः
सदा समासादितभूरिनीतिः ।
चिरं कृतार्थिकृतभूमिदेवः
स्फुरत् प्रतापो नरसिंहदेवः ॥ २

तनुजस्य वसुन्धरापरिवृढस्यानन्दकन्दः क्षितिं
राधारोजयतामशेषविदुषां विश्रामकल्पद्रुमः ।
दाने कर्णकथावलोपनिपुणः संसाररत्नाङ्कुरो
भूमीपालशिरोमणिर्विजयते श्रीभैरवेन्द्रो नृपः ॥ ३

End. *Torn.*

Colophon. *Torn.*

विवरणम्—महोपाध्याय श्रीरुचिपतिविरचितानर्घराघवटीकारूपो ऽयं निबन्धः ।

No. 218. अनर्घराघवटीका । Anargharāghavaṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 13 × 5 inches. Folia, 100. Lines, 15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

No. 219. उत्तरचरितम् । Uttaracaritam. Substance, country-made white paper, 14 × 3 inches. Folia, 45. Lines, 3–7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1877. Appearance, very old and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A famous drama on the latter part of the life of Rāma, entitled Uttaracarita, by Bhavabhūti. It has been printed in several parts of the country and is one of the standard works in Sanskrit literature. Professor Wilson has translated it. See his Select Specimens, Vol. I, and Burnell's Catalogue, p. 167*a*.

विवरणम्—उत्तरचरितमिदं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 220. उत्तरचरितटीका । Uttaracaritaṭīkā. Substance, foolscap paper, 16 × 5 inches. Folia, 28. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Uttaracarita, by Rudranārāyaṇa, son of Śrīraṅganātha Dīkṣita.

विवरणम्—श्रीरङ्गनाथदीक्षितपुत्ररुद्रनारायणकृतोत्तरचरितटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 221. कृष्णलीलानाटिका । Krisṇalīlanātikā. Substance, country-made Kāśmirī paper, 10 × 5 inches. Folia, 80. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1879. Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

A little drama, complete in four acts, on the life of Krisṇa, by Vaidyanātha Tatsat.

Beginning. ओं श्रीमहागणपतये नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

विविधभूमिकया विभुधीत्सवं
समतनोद्य इहाद्भुतलीलया ।
कलितपीतपटः कुतुकी नटः
स सुखमातनुतां भवतां हरिः ॥ १ ॥

अपिच ।

अन्तःसन्ततसापसारचतुरः संसारधर्माकृतः सता
भास्वद्दासुरतारकापरिवृतः कृष्णाश्रितोऽप्यक्षयः ।
लावण्यामृतचन्द्रिकाद्रुतवसत्संसारवा निधिः
श्रीकृष्णाननचन्द्र एषः भवतां मोदं तनोतु द्रुतम् ॥

अपिच

वृन्दारण्यगतोऽपि यः सुमनसां चित्तं समुद्भासते
अभिषिक्तोऽपि तदीयभावरमनः श्यामोऽपि पीतोज्ज्वलः ।
आश्लिष्टो वनमालयाप्यवनतां विभङ्गवाप्यश्रम—
च्छेदी कोपि तमाल एष भवतां भव्याय भूयाच्चिरम् ॥ ३ ॥
गा वनान्तमनुचारयन् शनैर्मुखवेणुमनुनादयन् रसात् ।
भानुजातनुतरङ्गमालयाकृष्टदृष्टिकमलोऽवताद्धरिः ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः ।

End. तथापीदमस्तु ।

यावद्गौरी गिरिशे विलसति कमला केशवोरस्थलेऽपि
ब्राह्मी ब्रह्मास्यकंजेष्वपि निगममयी यावदास्ते स्फुरन्ती ।
तावद्गीर्वाणवाणी कविवरवदने भङ्गिभेदैरनन्ता-
रातन्वाना प्रमोदं सहृदयहृदये सा नरीनर्तु नित्यम् ॥ ४ ॥

(इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे चतुर्थोऽङ्कः)

संपूर्णा चेयं तत्सदुपाध्यवैद्यनाथकृता श्रीकृष्णलीलानाटिका संवत् १८७९ कार्त्तिकशुक्लषष्ठ्यां सौम्यवासरे विद्यानन्दपण्डितेन काश्मीरेण लिखितं शुभं भवतु श्रीकृष्णार्पणमस्तु ।

विवरणम्—श्रीवैद्यनाथविरचिता श्रीकृष्णलीलाविषयिणी काचिन्नाटिका मधुररसपूर्णा ।

No. 222. चण्डकौशिकं नाटकम् । Caṇḍakauśikamnāṭakam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 5-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A drama based on the Paurāṇika story of Viśvāmitra's revenge on Hariścandra, a king of the solar dynasty reigning over

Ayodhyā, entitled Caṇḍakauśika, by Āryakṣemīśvara. This is a well-known drama and has been printed in Calcutta, Bombay, etc. See Burnell's Catalogue, p. 168b. The codex under notice contains an incomplete copy of the text.

विवरणम्--पुस्तकेऽस्मिन् चण्डकौशिकाभिधनाटकस्य कति पत्राणि वर्त्तन्ते ।

No. 223. चण्डकौशिकं । Caṇḍakauśikam. Substance, country-made white paper, 9 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 4-10 in a page. Character, Nāgara. Date, 1857. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

A complete copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्ब्बम् ।

No. 224. चित्रयज्ञनाटकं । Citrayajñanāṭakam. Substance, country-made white paper, 14 × 3 inches. Folia, 23. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

A drama on the celebrated sacrifice of Dakṣa, entitled Citrayajña, by Vaidyanātha Vācaspati, one of the paṇḍits belonging to the court of Iśvaracandra Rāya, Rājā of Nadia. This drama is complete in five acts and was written to be exhibited at the festival of Govinda. An abstract is given in Professor Wilson's Select Specimens, Vol. II.

Beginning. श्रीं नमो दुर्गायै ॥

यत्पादाब्जजनिःसृता भगवती गङ्गा त्रिलोकीतलं
घोरैः कालभयैर्विहीनमकरोत् तत्त्वं न वेत्ति श्रुतिः ।
वीणापाणिरहर्निशं नहि गुणान् गातुं क्षमो नारद
स्तत् त्वां पातु महीपते यदुपतेः पादाब्जजं सर्व्वदा ॥

End. (ततः प्रविशति वीरभद्रः)

भूमिं कम्पयति क्षिपन् पदयुगं दीर्घां दिशं क्रामति
नेत्रे घर्णयति क्रुधा धरपटं दन्तैर्न संक्रान्ति ।

बाहू स्फोटयति त्रिषो गणयति चुट्टीस्त्विलीकौतले
वीरत्वं वितनोति दक्षसदने स वीरभद्रोऽसुरः ॥

प्रभामदेवादीन् नानावस्थां प्रापयति ।

केषां निपत्य हृदये चरणान्निवेश्य दन्तान् वभञ्ज हृदमुष्टिविघातनेन ।
श्मश्रु मथैव सहसा दधदुत्पपाट कांश्चिच्चकार विनमानसिना शराणां ।

अपिच ।

केषाञ्चिच्छेद कर्णौ वलमपि तथा कस्य बाहू च केशान्
केषां मड्डु अपेटेर्नयति वलवतां वक्रतामात्तरोषैः ।
कुण्डे चिक्षेप धूलीज्वलदनलशिखागोमयान् भस्मराशीन्
मुण्डं चिच्छेद तूर्णं मिशितखरतरेणासिना दक्षराजः ॥

Colophon. इति चित्रयज्ञनामनाटके यज्ञभङ्गोनाम पञ्चमोऽङ्कः । इति श्रीवैद्यनाथवाचस्पतिभट्टाचार्य्यविरचितं चित्रयज्ञं नाम नाटकं समाप्तम् ॥

विवरणम्—श्रीमन्नवद्वीपाधिपमहाराजश्रीश्वरचन्द्रराजसभापण्डितश्रीवैद्यनाथवाचस्पतिभट्टाचार्य्यविरचितचित्रयज्ञाभिधो रूपकपञ्चमोऽयं विषयश्चास्य दक्षयज्ञभङ्गरूप ।

No. 225. चैतन्यचन्द्रोदयं नाटकम् । Caitanyacandrodayaṁ nāṭakam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 77. Lines, 12–13 in a page. Character, Bengali. Date, 1894.* Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

An historical drama on the incarnation of Caitanya, complete in ten acts, by Kavi Kārṇapura, belonging to a Vaidya family of Kāñcārāpārā and born in 1525 A. D. He was the author of the Alaṅkārakaustubha. This drama was first represented at the sandal festival of Jagannātha in the court of Rājā Pratāparudra, king of Cuttuck. It belongs to the class technically termed Nāṭaka, and, in its name and plot, it is an imitation of the Prabodhacandrodaya. The plot, generally speaking, is taken from the Karcā of Rūpagosvamī. It has been edited by Dr. R. Mitra under the auspices of the Asiatic Society of Bengal.

Beginning. श्रीश्रीकृष्णचैतन्याय नमः ॥

निखिलु कुमुदपद्मश्रड्गमुख्येष्वरुचिकरी नवभक्तिचन्द्रकान्तैः ।
विरचितकलिकौकशोकशङ्कुर्विषयतमांसि छिनत्तु गौरचन्द्रः ॥

* This is the date of the composition of the work.

नान्द्यन्ते सूत्रधारः ।

अलमतिप्रसङ्गेन । भो भोः अद्याहं रत्नाकरवेलाकन्दलितदलितकज्जली-ज्ज्वलन्महानीलमणिकन्दलस्य नीलगिरिन्दरीदरीदृश्यमानघनदलमालतमाल-तरुकडम्बस्य गभीरतरकोटरमहावटवटनिकटप्रकटप्रमदमातङ्गस्य भगवतः-श्रीपुरुषोत्तमस्य गुण्डिचायात्रायां सकलदिग्विदिग्विहारिहारिनरनिकर-मुखरमुखरममाणजयध्वनिध्वनितजगदण्डभाण्डकुहरे प्रमोदमोदमानसरमा-युक्तविभक्त-भक्तजनजनित-भगवत्कीर्त्तनकुतूहल-हलाखानखानन्दितदिग्वधू-निकरे अविमर्द्दमर्द्दनसाहचर्य्यलम्पटपटहमहापणपणवखनखनत्पटत्कारवग-भीरभेरीभाङ्कृतिदुन्दुभिहुङ्कृतिकारणान्यशब्दग्रहनिरवधि वधिरायमाणजननि-करे क्वचन समये सेवाधिकारतया रतया समुपसीदता सीदता च भगवत्-कृष्णचैतन्य-तन्यमार्मतिरोभाव-भावभावितमानसात्पया परुषापहृशावलाद-श्रात वैमुख्येन मुख्येन ... तथाविधोऽपि परमानन्दे मानन्दंग्रमपि न ... ऽवतारनिरतानिरताभिलाषेण गजपतिना प्रतापरुद्रेणादिष्टोऽस्मि ॥

End. अर्थे । तथाप्

निजेच्छया प्रापय यत्र तत्र स्थानान्तरं नो वपुरन्तरं वा ।
तत्रैतदाश्चर्यचरित्रमेव जातिस्मरा एव चिरं स्मरामः ॥

तथापीदमस्तु

आकल्पं कवयन्तु नाम कवयो युष्मद्विलासावली
तामेवाभिनयन्तु नर्त्तकगणाः शृण्वन्तु पश्यन्तु ताः ।
सन्तो मत्सरतां त्यजन्तु कुजनाः सन्तोषवन्तः सदा
सन्तु चौणिभुजो भवच्चरणयोर्भक्त्या प्रजाः पान्तु च ॥

भगवन् तथैवास्तु । इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥ *

Colophon. इति महामहोत्सवो नाम दशमोऽङ्कः ॥ ० ॥ * ॥ * ॥

समाप्तमिदं चैतन्यचन्द्रोदयनाटकम ॥ *

शाके चतुर्द्दशशते रविवाजि युक्ते (१४०७)
गौरीहरिर्धरणिमण्डल आविरासीत् । १४०७
तस्मिंश्चतुर्नवतिभाजि तदीय लीला
ग्रन्थोऽयमाविरभवत् कतमस्य वक्त्रात् ॥

(१४९४) श्रीकृष्णचैतन्यचरणसरोरुहेभ्यो नमः । श्रीश्रीपरमानन्दपुरीचरणेभ्यो नमः ॥ श्रीभक्तवृन्देभ्यो नमः ।

विवरणम्—श्रीचैतन्यचरितविषयकनाटकमिदमेतोऽयं ।

No. 226. धनञ्जयविजयः (व्यायोग.)। Dhanañjayavijayaḥ (Vyāyogaḥ). Substance, country-made colourless paper, 9 x 3 inches. Folia, 17. Lines, 8 in a page. Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts Prose and verse. Not correct. Complete.

This is a drama in one act, called Vyāyoga. The plot is taken from the Virāta Parva of the Mahābhārata and describes the recovery of the cattle of Rājā Virata by Arjuna, after they had been carried off by Karṇa and the Kura princes. The battle is described by way of conversation between Indra and some of his attendants. It was written by Kāñcana Ācāryya, the son of Nārāyaṇa, a celebrated teacher of the Yoga sastra of the race of the Kapi or Kappyana Brāhmaṇas. The drama was first performed in the autumnal season by a written order of Jagaddeva or Jayadeva. An account of it is given in Wilson's Select Specimens, Vol. II Also noticed in Burnell's Catalogue, p. 168b.

विवरणम् - धनञ्जयविजयव्यायोग: सुप्रसिद्ध एव ।

No. 227. नागानन्दनाटकम् । Nāgānandanātakam. Substance, country made white paper, 12 x 1 inches. Folia, 36 Lines, 3-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A drama on the joy of the Nāgas or Serpents at their deliverance from the hands of Garuḍa, by Jimutavāhana, a Vidyādhara Prince, who, though living amidst Aryan surroundings, is truly a Buddhist in his sympathies. In fact it may be called a Hindu Buddhist play, and holds a unique position in the history of Sanskrit dramatic literature. The story of the play is taken from Kathāsaritsāgara, Taraṅga XXII, without any deviations. It is attributed to Śrīharṣa. The work has been printed and translated into English by Mr. Boyet. See Burnell's Catalogue, p. 169b.

विवरणम - नागानन्दनाटकं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 228. **नागानन्दनाटकं ।** Nagaanandanatakam. Substance, country-made yellowish paper, 17 × 5 inches. Folia, 32. Lines, 5 8 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali Era 1266. Appearance, almost fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

त्रिनयनान्तकपुत्रम्

No. 229. **प्रबोधचन्द्रोदयं नाटकम् ।** Prabodhacandrodayam natakam. Substance, country made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 67. Lines, 3 4 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1733. Appearance, not old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

An allegorical drama on the overthrow of universal ignorance by true knowledge, entitled Prabodhacandrodaya, or the rising of the moon of knowledge, by Śrīkriṣṇa Miśra, a paṇḍita who lived in the court of Kirti Barmadeva. One peculiarity of this drama is that human emotions, such as Kāma, etc., are personified. This drama was acted before Kirtivarman at the command of his general, a Brahmana named Gopala, who had just vanquished Karṇa of Dahala or Dāhaba (Cedi). The date of Kriṣṇa Miśra, the author of the Prabodhacandrodaya, is limited by A. D. 1050, and A. D. 1116. See Epigraphia Indica, p. 220 and p. 331. The work has been published. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. Catalogue, No. 538, p. 253. See also Burnell's Catalogue, p. 149b.

Beginning. श्री नमो महागणपतये ।

मध्याह्नार्कमरीचिकास्विव पयःपूरो यदज्ञानतः
ख वायुर्ज्वलनो जलं क्षितिरिति त्रैलोक्यमुन्मीलति ।
यत्तत्त्वं विदुषां निमीलति पुन स्रग्भोगिभोगोपमं
सान्द्रानन्दमुपास्महे तदमलम् स्वात्मावबोधं महः ।

अपि च

अन्तर्नाडीनियमितमरुल्लङ्घितब्रह्मरन्ध्रं
स्वान्ते शान्तिप्रणयिनि समुन्मीलदानन्दसान्द्र
प्रत्यग्ज्योतिर्जयति यमिनः स्पष्टलालाटनेत्र
व्याजव्यक्तीकृतमिव जगद्व्यापि चन्द्रार्द्धमौलेः ।

End. तथापीदमस्तु

पर्ज्जन्योऽस्मिन् जगति महतीं वृष्टिमिष्टां विधत्तां
राजानः क्ष्मां गलितविविधोपप्लुतां पालयन्तु ॥
तत्त्वोन्मेषादपहततमसस्त्वत्प्रसादान्महान्तः
संसाराब्धिं विषयममतातङ्कपङ्कं तरन्तु ॥
इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे ॥

Colophon. इति प्रबोधचन्द्रोदयनामनाटके प्रबोधोत्पत्तिर्नाम षष्ठोऽङ्कः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीश्रीरामः ॥ ० ॥ ० ॥ शकाब्दा १७३३ माघस्य पञ्चविंश-दिवसीया ॥

विवरणम्—प्रबोधचन्द्रोदयाभिधतत्त्वज्ञानोत्पत्तिविषयकः सुप्रसिद्धो नाटकनिबन्धः ।

No. 230. प्रबोधचन्द्रोदयनाटकं । Prabodhacandrodayanāṭakaṁ. Substance, country-made colourless paper, 16 × 2 inches. Folia, 45. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1648. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

No. 231. प्रबोधचन्द्रोदयनाटकम् । Prabodhacandrodayanāṭakam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 6 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete, having neither a beginning, nor an end.

A third copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

No. 232. **प्रबोधचन्द्रोदयनाटकम् ।** Prabodhacandrodayanāṭakam. Substance, country-made ash-coloured paper, 18 × 2 inches. Folia, 68. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 233. **प्रबोधचन्द्रोदयनाटकम् ।** Prabodhacandrodayanaṭakam. Substance, country-made reddish paper, 18 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 2-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 234. **प्रबोधचन्द्रोदयटीका ।** Prabodhacandrodayaṭika. This codex has been so worn out that it cannot bear even the softest touch of a finger; consequently we leave it untouched.

पुस्तकमिदमतीवजीर्णं नाङ्गुलिस्पर्शमपि सहते, ततश्च परित्यक्तमस्माभिः ।

No. 235. **प्रबोधचन्द्रोदयनाटकम् ।** Prabodhacandrodayanāṭakam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 3-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

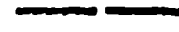
Another incomplete copy of the text.

विवरणन्तूक्तमेव ।

No. 236. प्रबोधचन्द्रोदयनाटकम् । Prabodhacandrodayanāṭakam. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 58. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1535. Appearance, very old, and worn out Verse and prose. Not correct. Complete.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 237. प्रसन्नराघवम् नाटकम् । Prasannarāghavam nāṭakam. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 20. Lines, 15-20 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A dramatic version of Rāma's life from the time of his marriage to the fall of Rāvaṇa, entitled Prasanna-rāghava, complete in seven acts, by Jayadeva, a poet of the same name as, though different from, the author of Gītagovinda. This work has been printed. See the *Notices* of Sanskrit MSS. by Dr. R. Mitra, No. 3309. See also Burnell's Catalogue, p. 169*b*.

Another copy of the same work.

विवरणम्—प्रसन्नराघवं नाटकं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 238. प्रसन्नराघवं नाटकम् । Prasannarāghavaṁ nāṭakam. Substance, country made yellow paper, 12 x 6 inches. Folia, 83. Lines, 4-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse.

Another complete copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम्

No. 239. भामिनीविलासव्याख्या । Bhāminīvilāsavyākhyā. Substance, country-made white paper, 14 x 7 inches. Folia, 57. Lines, 9 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Bhāminīvilāsa of Jagannātha Paṇḍitarāja, entitled Pradīpa, by Manirāma Śarmā. The codex under notice contains the text also in the middle of each folium. Both the text and the commentary do not extend in this codex beyond the end of the first chapter.

The commentator gives a short list of his ancestors at the beginning.

आसीत्तारोपनामा सकलमुनिगण ग्रामसङ्गीयमान
प्रत्यर्थोत्पन्नचान्द्रामृतनिकराह्लादनश्लोकराशिः ।
श्रीमन्नागोजिभट्टादधिगतनिखिलप्रस्फुरच्छब्दशास्त्रो
गङ्गारामाभिधानः प्रविततधिषणः सर्व्वधुर्य्यो मनीषी ॥ २ ॥
तनुभनुः प्रादुरासीत् प्रकटितजयरामाभिधानो निदानं
शास्त्रार्थानर्थरत्नावलिकलितदशाराशिसम्पत्कलस्य ।
यस्माज्जातोऽभिरामः सकलवसुमतीपालसंलालिताङ्घ्रि
शशास्त्रार्थोद्दामनामप्रकलितविभवो रामचन्द्रः सुधीन्द्रः ॥
ततः प्रादुर्भूतः सहृदयहृदयानन्दजनकः
कलावानस्युर्च्चैः कदयगिरिराजादिवधुरिव ।
महीदश्वनाराकुलपरिदृढः कान्तिरुचिर
मणीरामीनामा सरसरसशास्त्राधिगतधीः ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् भामिनीविलासाभिधग्रन्थस्य मूलं मध्ये श्रीमथुरः प्रान्ते अभिराम-पण्डितकृतटीका च वर्त्तते ।

No. 240. **भामिनीविलासः ।** Bhāminīvilāsaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 18. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

A poem on several subjects, entitled Bhāminīvilāsa, by Paṇḍita rāja Jagannātha, who lived in the court of Ākbar, and was the author of the Rasagaṅgādhara, etc. It has been printed and published.

विवरणम् भामिनीविलासाभिधं काव्यं पण्डितराजजगन्नाथकृतं सुप्रसिद्धमेव ।

No. 241. **मथुरानिरुद्धं ।** Mathurāniruddhaṁ. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 78. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A drama on the secret love of Usā, the daughter of Vāṇāsura, and Aniruddha, a grandson of Kṛisṇa, and the defeat and death of the former by that divinity, entitled Mathurāniruddha, complete in eight acts, by Candraśekhara Sarasvatī, second son of Somayājī Gopīnātha Vājapāyī, the religious preceptor of a prince who is celebrated for his encouragement of literature and his victories over the Mlecchas. The piece was represented at a festival of Śiva. An abstract of this work is given in Mr. Wilson's Select Specimens, Vol. II.

विवरणम्—श्रीयुतचन्द्रशेखरसरस्वतीकृतमथुरानिरुद्धाभिधमुषाहरणविषयकं किमप्यभिनवं नाटकम्।

No. 242. **महावीरचरितम्।** Mahāvīracaritam. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 79. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1879. Appearance, almost fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A well-known drama, entitled Mahāvīracarita, by Bhavabhūti, the celebrated poet, on the adventures of Rāma, commencing with his visit to Viśvāmitra's hermitage and ending in his return to Ayodhyā. The course of the story is much the same in the play as in the Rāmāyaṇa, although there are a few variations in some of the details. It is a standard book and has been published in several parts of the country. There is scarcely a Sanskrit scholar who does not know of this work. An abstract of this work is given in Mr. Wilson's Select Specimens, Vol. II. See Burnell's Catalogue, p. 170*a*.

विवरणम्—श्रीभवभूतिविरचितं महावीरचरितं सुप्रसिद्धमेव।

No. 243. **मालतीमाधवं नाटकं सानुवादम्।** Mālatīmādhavaṁ nāṭakam sānuvādam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 123. Lines, 4–6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

Mālatīmādhava is a drama on the stolen marriage of Mālatī. The story of Mālatī and Mādhava is one of pure invention, and the piece belongs to the class of compositions termed Prakaraṇa. Mr. Colebrooke first introduced the story of the Mālatī Mādhava to the knowledge of European readers by an outline of the plot and

a translation of a part of the fifth act. The author of this work is the well-known master of the Sanskrit language, Bhavabhūti. Prof. Wilson has given an abstract of it in his Select Specimens, Vol. II. See Burnell's Catalogue, p. 170*b*. The codex under notice contains the text with a Hindi metrical translation.

पुस्तकेऽस्मिन् महाकविश्रीभवभूतिविरचितं मालतीमाधवं प्रकरणं हिन्दीभाषानुवादसहितं वर्त्तते ।

No. 244. मालतीमाधवं प्रकरणं । Mālatīmādhavam prakaraṇam. Substance, country made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 15 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Incomplete

An incomplete copy of the Mālatīmādhava.

पुस्तकेऽस्मिन् मालतीमाधवप्रकरणमसम्पूर्णं वर्त्तते ।

Note.—This codex contains also another fragment of the same work in Nāgara character on country-made white paper, very old and worm-eaten throughout.

पुस्तकेऽस्मिन् मालतीमाधवपुस्तकान्तरस्य कति जीर्णानि पत्राणि सन्ति ।

No. 245. मालविकाग्निमित्रं । Mālavikāgnimitram. Substance, country-made yellow paper, 12 × 8 inches. Folia, 38. Lines, 7-20 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1899. Appearance, almost fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A drama in five acts by Kālidāsa, with Mālavika and Agnimitra, the king of Vidisā, as heroine and hero respectively. It is well-known to Sanskrit scholars. Mr. Wilson has given an account of this drama in his Select Specimens, Vol. II, and has proved that it is the work of Kālidāsa, the author of Abhijñāna Śakuntala. See Burnell's Catalogue, p. 170*b*.

पुस्तकेऽस्मिन् कालिदासकृतमालविकाग्निमित्रनामकं नाटकं वर्त्तते ।

No. 246. **मालविकाग्निमित्रं ।** Malavikagnimitram Substance, ry made yellow paper, 20 x 4 inches. Folia, 11. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, ' Appearance, almost fresh. Prose and verse. Generally correct Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तप्रायम्

No. 247. **मुद्राराक्षसम् ।** Mudrarakṣasam Substance, foolscap paper, 15 x 4 inches. Folia, 83. Lines, 4–6 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1877 Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A drama on the triumph of the intrigues of Cānakya, the prime minister of Candragupta, against Rākṣasa, the minister of Nanda who preceded Candragupta on the throne of Pāṭaliputra, by means of the latter's own signet ring (Mudrā), entitled Mudrārākṣasa, by Visākha Datta. This is also a well-known dramatical work, complete in five acts. It is a unique work in Sanskrit literature. Its plot is not a pure invention, nor on the other hand is it derived from the usual storehouse of legends on which Sanskrit authors have generally drawn for their materials. It has no female

among its prominent characters. In fact it is wholly of a political character. It has been noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. Catalogue, No. 537, p. 253. Mr. Wilson has given a short account and an abstract of it in his Select Specimens, vol. ii. See Burnell, p. 171b.

विवरणम् - मुद्राराक्षसमिदं सुप्रसिद्धं च ।

No. 248. **मुद्राराक्षसम् ।** Mudrarakṣasam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 18. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमत्रापूर्वम्

No. 249. **मुद्राराक्षसम् ।** Mudrārākṣasam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches, bound like an ordinary book. Folia, 77. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1691. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमत्रापूर्वम्

No. 250. **मुरारिविजयं नाटकम् ।** Murārivijayaṁ nāṭakam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 59. Lines, 11-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1541. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose and verse Not correct. Complete.

A drama on Kṛiṣṇa's victory over Kaṁsa, the king of Mathura, entitled Murārivijaya, complete in five acts. The subject is taken from the tenth section of the Bhāgavata, which gives an account of the early life of the last incarnation of Viṣṇu as Kṛiṣṇa. The author is Jīvarāma Yājñika. We find among Mr. Wilson's Select Specimens a different play on the same subject, entitled Kaṁsabadha, by Kṛiṣṇakavi.

Beginning. श्रीविघ्नाधीशाय नमः । मद्ध्यादिसंवासिन्यै नमः ॥ श्रीः
आनन्दं दुहिनाचलस्य दुहितुः खण्डेन चान्द्रमुवा
श्रीदखेन हटात् कटाक्षविशिखान् कामं विमुञ्चत्यपि ।
योऽयं क्वापि न खण्डनां क्षणमपि प्राप्तः परब्रह्मणि
ध्यानस्य द्रढिमा स कोऽपि यमिनामाद्यस्य पायाज्जगत् ॥
चन्द्रोपेन्द्रमहेन्द्रमुख्यविबुधैस्तत्तद्गणोत्कीर्त्तने
दक्षादिप्रतिप्रक्षक्षविविधाख्यं च दक्षाध्वरं
श्रीमन्ना नितरं च यस्य न मनागभिन्ना सुरेन्द्र । ।
भंतेशस्य समाधिगम्यगरिमा श्रीयात् स गंभीरिमा ॥
नान्द्यन्ते सूत्रधारः । अलमतिविस्तरेण ।

End. *Not legible.*

Colophon. इति कंसहिंसनो नाम पञ्चमोऽङ्कः ॥ श्रीशिवो जयति ॥ संवत् १५४१ सिद्धार्थिनां संवत् १६०५ ।

विवरणम्—मुरारिविजयाभिधनाटकप्रबन्धोऽयं । अत्र श्रीकृष्णस्य कंसविजयो वर्णितः

No. 251. मृच्छकटिकटीका । Mṛicchakaṭikaṭīkā. Substance, foolscap paper, 16 × 6 inches. Folia, 97. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, 1877–1878* (Śaka ?). Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Complete.

A short commentary on the Mṛicchakaṭika or the Toy cart, by Lallā Dīkṣita, son of Lakṣmaṇa Dīkṣita and grandson of Śaṅkara

* These are the dates of the original composition of the work.

Dikṣita. The following stanzas give some information about the author and the work.

शास्त्रार्थार्णवकर्णधारकविताकान्तारकण्ठीरव-
श्रीमच्छङ्करदीक्षितस्य तनयः श्रीलक्ष्मणस्तत्सुतः ।
लल्लादीक्षितपण्डितः सुकवितालङ्कार + श्रीलसन्
उद्यत्तर्कपुराणशास्त्रनिपुणः ख्यातः स काश्यामपि ॥
विख्यातश्चित्रकूटे रघुपतिवसते सन्निधौ तस्य चास्ते
ग्रामः श्रीदेवरञ्च. पितृसुखवसतिः काशिका यस्य धाम ।
शास्ते काव्यं विधाता गुणिषमनुजमतेर्वाञ्छितेनस्य राज्ञ.
प्रोत्ये लल्लेतिनाम्ना सुगमभिह कृताऽर रायमंनत् (?) ॥
प्रारब्धं काशिकायां मुनि मुनिरस भू (१६७७) वत्सरे राजधान्यां
प्राप्ताः पञ्चौ दिवे साऽगमदिह कलका-ताभिधायां तदानीं
पूर्व्वं दिग्दन्तिसप्ताचलधरणि १०७८ मिते गौतश्री गतेन
श्रीलल्लादीक्षितेनाद्भुतबुधकविताऽकारि मानीश्वरेन ॥

विवरणम् --श्रीमल्लल्लादीक्षितविरचितमृच्छकटिकटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 252. **मृच्छकटिकम् ।** Mricchakaṭikam Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 15. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only the first act of the well-known Sanskrit drama, Mṛicchakaṭika, or the Toy cart, on the love of Cārudatta, a young merchant of the Brāhmaṇa race, and Vasantasenā, a dancing girl, both of whom dwelt in Avanti. It is in ten acts. The story of Mṛicchakaṭika is one of pure invention, and the piece belongs to the class of compositions termed prakaraṇa. The author is a royal poet, named Śudraka, who had a deep knowledge in all the branches of Sanskrit literature. It has undergone several editions in several parts of the country. Noticed in Burnell's Catalogue, p. 170b.

पुस्तकेऽस्मिन् मृच्छकटिकप्रकरणस्य प्रथमाङ्कमात्रं वर्त्तते ।

No. 253. **मृच्छकटिकम्।** Mṛicchakaṭikam. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 15 x 6 inches. Folia, 87. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् मृच्छकटिकं प्रकरणं सम्पूर्णं वर्त्तते।

No. 254. **मृच्छकटिकम्।** Mṛicchakaṭikam. Substance, foolscap paper, 16 x 5 inches. Folia, 103. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

निरर्णातक्रपूर्णम्

No. 255. **मृच्छकटिकटीका।** Mṛicchakaṭikaṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches. Folia, 41 (of which fol. 40 is wanting). Lines, 2-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Mṛicchakatika, entitled Mṛicchakatika-vivṛiti, by Mahopādhyāya Pṛithvīdhara.

पुस्तकेऽस्मिन् पृथ्वीधरकृता मृच्छकटिकटीका वर्त्तते।

No. 256. मृगाङ्कलेखा Mrigaṅkalekhā. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 47. Lines, 4-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

This is a play of the class termed Nāṭikā in four acts, by Viśvanātha, the son of Trimaladeva, who lived originally on the banks of the Godāvarī, but subsequently removed to Benares, where the play was represented at the Yātrā or festival of Viśveśvara. Mṛigāṅkalekhā is the daughter of the king of Kāmarūpa or Āsāma. She was beheld by Karpūratilaka, king of Kalinga, whilst hunting, and the parties were mutually enamoured. The language is polished, but in the modern style. The play is clearly a comparatively recent composition. The story, the incidents, and the ideas of this play are largely borrowed from Ratnāvalī, Mālatīmādhava and Vikramorvasī, so that we can give the writer very little credit for originality.

अस्मिन् विश्वनाथकविनिर्मिता मृगाङ्कलेखाभिधा नाटिका वर्त्तते ।

No. 257. रत्नावलीनाटिका । Ratnāvalīnāṭikā. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 31. Lines, 3-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A little drama of the class called Nāṭikā on the marriage of Udayana, king of Vatsadeśa, to Ratnāvalī, princess of Siṁhala or Ceylon, by Śrīharṣa, complete in four acts. The story of this drama appears to have been not wholly the invention of the author, but to have enjoyed very extensive popularity at a period long anterior to the composition of the drama. An abstract of it is given in Wilson's Select Specimens, vol. ii. See Burnell, p. 172b.

विवरणम्—रत्नावलीनाटिका खलु सुप्रसिद्धैव न विशेषालोचनमपेक्षते ।

No. 258. विदग्धमाधवम् नाटकम् । Vidagdhamādhavam nāṭakam. **Substance,** country-made colourless paper, 15 × 5 inches. Folia, 75. **Lines,** 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Complete.

This is a play in seven acts. The subject is taken from the Bhāgavata and relates to the love of Kriṣṇa and Rādhā. It is in fact the songs of Jayadeva dramatised. The want of dramatic incidents, the chief defect to be found in it, is not relieved by any literary merits in its composition. There is little poetry in the thoughts. Its author, Rūpa, was one of the first disciples of Caitanya. A short account of the play is given in Wilson's Select Specimens vol. ii.

Beginning. श्रीराधाकृष्णौ जयतः ।

सुधानां चान्द्रीणामपि मधुरिमोन्मादमनी
दधाना राधादिप्रणयघनसारैः सुरभिता ।
समन्तात् सन्तापोद्गमविषमसंसारसरणी
प्रणीतां ते तृष्णां हरतु हरिलीला शिखरिणी ।

अपि च

अनर्पितचरीं चिरात् करुणयावतीर्णः कलौ
समर्पयितुमुन्नतोज्ज्वलरसां स्वभक्तिश्रियं ।
हरिः पुरटसुन्दरद्युतिकदम्बसन्दीपितः
सदा हृदयकन्दरे स्फुरतु वः शचीनन्दनः

नान्द्यन्ते सूत्रधारः । अलमतिविस्तरेण

End. कृष्णः (स्मित्वा) भगवति तथास्तु । ... गोष्ठीं ... सासपि ... विलसन्तौ पितरावविलम्बेन गोकुलं प्रविश्य नन्दग्रामं । इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।

Colophon. इति श्रीगोकुलविलासे ... नाम सप्तमोऽङ्कः । ... श्रीराधाकृष्णौ जयतः ॥ ॥

विवरणम् — श्रीकृष्णलीलाविषयकं विदग्धमाधवाभिधं नाटकम् ।

No 259. वेणीसंहारं नाटकम् । Veṇīsaṁhāraṁ nāṭakam. Substance, country made colourless paper, 10 x 4 inches. Folia, 69. Lines, 4-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1828. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

The Venisaṁhara is a well known dramatical work by Bhaṭṭa nārāyana, based on the Mahabharata. The name alludes to an incident described in the latter part of the Sabhāparva, of Draupadi's being dragged by her *veni* or braid of hair into the public assembly by Duḥśāsana a disgrace that weighed most heavily upon the Paṇḍavas and was most bitterly revenged. An abstract of it is given in Mr. Wilson's Select Specimens, vol. ii. It is a standard work and has been published in several parts of the country and translated into English.

वेणीसंहारमिदं सुप्रसिद्धं नाटकं स [illegible] ।

No. 260. वेणीसंहारं । Veṇīsaṁharam. Substance, country-made colourless paper, 15 x 9 inches. Folia, 96. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1769. Appearance, very old. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

त्रिपरगान्तप्रन्थम

No. 261. वेणीसंहारनाटकम् । Veṇīsaṁharanatakam. Substance, country-made yellow paper, 12 x 6 inches. Folia, 78. Lines, 2-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1907, Śaka 1772; Bengali Era 1257. Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

चित्रवगान्तप्रन्थम ।

No. 262. अभिज्ञानशकुन्तलम् । Abhijnanasakuntalam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 2-5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and writing effaced in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

The Abhijñānasakuntala of Kālidāsa is well-known to the public. It has been translated not only into several vernaculars of India, but into good many European languages also, and is highly appreciated by literary men of all countries. The text too has been published several times with or without commentaries.

कालिदासस्याभिज्ञानशकुन्तलं नाम नाटकं सुप्रसिद्धमेव, इदं कालिदासकृतेषु श्रेष्ठतया "कालिदासस्य सर्वस्व" मिति कथ्यते ।

No. 263. अभिज्ञानशकुन्तलम् । Abhijnanasakuntalam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 28. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन्नभिज्ञानशकुन्तलमसम्पूर्णं वर्त्तते ।

No. 264. अभिज्ञानशकुन्तलं । Abhijnanasakuntalam. Sub country made ash-coloured paper, 15 × 3 inches. Folia, 65, (of which foll. 1-6 as well as 38-41 are wanting). Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A third incomplete copy of the same work.

अभिज्ञानशकुन्तलस्यास्य खण्डितं पुस्तकम् ।

No. 265. **अभिज्ञानशकुन्तलम् ।** Abhijñānaśakuntalam. **Substance**, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. **Folia, 15. Lines, 6** in a page. Character, Bengali. Date, ? **Appearance, not fresh.** Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

इदमपि पुस्तकं खण्डित वर्त्तते ।

No. 266. **अभिज्ञानशकुन्तलम् ।** Abhijñānaśakuntalam. **Substance**, country made yellow paper, 18 × 4 inches **Folia, 29. Lines, 6 in** a page Character, Bengali. Date, ? **Appearance, old, and worn** out. Prose and verse. Generally correct. **Incomplete.**

Another incomplete copy of the same work.

अपरं खण्डित पुस्तकम् ।

No. 267. **अभिज्ञानशकुन्तलटीका ।** **Abhijñānaśakuntalaṭīkā.** Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. **Folia, 135. Lines,** 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? **Appearance, very old,** worn out, torn, worm-eaten, and writing **effaced in parts. Prose.** Not correct. Incomplete.

A commentary on the Abhijñānaśakuntala, **entitled Artha**dyotikā. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

यत् धार्ज्जनि दशधा द्विधागतं यद्द्वयञ्जातं
दर्शविधमिति षोड़शकं यज्ञातं मम—
महदादिकस्य चाद्यम् ।
तेजस्तद्वयद्विमातृयुग्मम् ॥ १ ॥
उद्दिश्य सुरनिम्नगां गतवतोः श्रुत्वा कलिं शैशवे
यः साक्षात् करवाणि तामिति जटाजूटोपकण्ठं गतः ।
पीत्वा पुष्कलपुष्करं खतु किमप्यत्रेति विख्यापयन्
पित्रोर्विघ्नवयं विहितवान् पायात् गजास्यः स वः ॥ २ ॥

नाद्यं वेदान्समालोक्य ताण्डवं यो विनिर्ममौ ।
स्वात्मनाभिनयन्तं तं प्रणमामि महानटम् ॥ ३ ॥
या नाट्यसंप्रयोगेण शिवाराधनतत्परा ।
भवतां भूतये भूयात् सा सदा सर्व्वमङ्गला ॥ ४ ॥
नाटकाद्यभिनयोपगमनायाचार्य्यमथ भरतं मुनिर्मीड ।
नाथ्यताण्डवनियोजनलीलाकौशलेन परितोषितभर्गम् ॥

अथ नाटकादौ पूर्व्वरङ्गाङ्गभूतामाशीरूपां चतुरस्रतालानुसारिणीमष्टपदां गवधारी नान्दीं पठति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—अर्थद्योतिकाभिधाभिज्ञानशाकुन्तलटीकारूपोऽयं प्रबन्धः ।

No. 268. **हनुमन्नाटकं ।** Hanumannaṭakam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 71. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

This work, otherwise styled Mahanaṭaka, is a drama on the exploits of Rāma. There is a legend connected with the work that it was originally composed by Hanumāna, the monkey-general of Rāma, and inscribed on slabs of stone. Vālmīki happened to read it and fearing that it would supersede his own epic on the subject, caused the stones to be thrown into the sea. There the work was lost for a long time. The stones were recovered during the reign of Bhoja Rāja of Dhāra, and deciphered and restored by one of his court Paṇḍitas, named Kāśīśvara Miśra. The legend appears to be absolutely unreliable as the Mahānāṭaka is simply a collection of the best ślokas about Rāma to be found in classical Sanskrit Literature, put in a dramatic form. The work has been printed, and it has been noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1739. Our codex differs from that of Dr. Mitra's only in the name of the last restorer. According to ours, the name of the Paṇḍit who restored it is Kāśīśvara, while according to Dr. Mitra's it is Damodara Miśra.

हनुमन्नाटकमिदं सुप्रसिद्धमेव महानाटकेति नाम्ना मुद्रितञ्च ।

No. 269. हनुमन्नाटकं सटीकम् । Hanumannāṭakaṁ saṭīkam. Substance, country-made white paper, 16 × 6 inches, bound like an ordinary book. Folia, 66. Lines, 5-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing destroyed in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains the text of the same work with a commentary in both the margins, by Mohanadāsa Misra.

पुस्तकेऽस्मिन् मोहनदासमिश्रकृतटीकासहितं महानाटकं वर्त्तते ।

No. 270. हनुमन्नाटकम् । Hanumannāṭakam. Substance, foolscap paper, 14 × 4 inches. Folia, 98. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the above mentioned work rendered into the modern dramatical form and reduced in bulk by Madhusūdana Miśra. Hence it appears to be different from that noticed above. The verses at the beginning as well as at the end are not identical with those of the original work.

Beginning. नमो गणेशाय ।

विश्वेशो वः स पायात्त्रिगुणसचिवतां योऽवलम्ब्यानुवारं
विश्वद्रोचीनसृष्टिस्थितिविलयमजः स्वेच्छया निर्म्मिमीते ।
यस्येत्थं नामतोऽप्य प्रभवति महिमा कोऽपि लोकत्रयीव
स्यक्तो यश्चतुराद्यैरपि निपुणतमैर्वीक्षणादिक्रियासु ॥ १ ॥
एष श्रील हनूमता विरचिते श्रीमन्महानाटके
वीरश्रीयुतरामचन्द्रचरिते प्रत्युद्धृते विक्रमैः ।
मिश्रश्रीमधुसूदनेन कविना सन्दर्भसञ्ज्जीकृते
स्वर्गारोहणनामकोऽत्र नवमो गतोऽङ्क एवंस्थतां ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मधुसूदनमिश्रपरिवर्त्तितस्वरूप महानाटकं विद्यते ।

No. 271. हनुमन्नाटकम् । Hanumannāṭakam. Substance, country-made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, written by different hands, and writing injured in most parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the original work.

पुस्तकमिदमतीवजीर्णं छिन्नं कीटदष्टमसंपूर्णं लघ्वाक्षरञ्च वर्त्तते ।

No. 272. हनुमन्नाटकम् । Hanumannāṭakam. Substance, country-made ash-coloured paper, 15 × 3 inches. Folia, 19. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of Madhusūdana Miśra's version of the Mahānāṭaka.

पुस्तकेऽस्मिन् मधुसूदनमिश्रपरिवर्त्तितं महानाटकमसंपूर्णं विद्यते ।

No. 273. अभिज्ञानशकुन्तलं सटीकम् । Abhijñānaśakuntalaṁ saṭīkam. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 71. Lines, 8-20 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1788. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Abhijñānaśakuntala with explanatory notes in the margin. The readings differ in most parts from Bengali MSS., and agree with those of Paṇḍita Iśvaracandra Vidyāsāgara's edition.

पुस्तकेऽस्मिन् सटीकमभिज्ञानशकुन्तलं वर्त्तते ।

No. 274. जगन्नाथवल्लभं नाटकं। Jagannāthavallabhaṁ nāṭakam. Substance, country-made white and green paper, 18 × 6 inches. **Folia, 15.** Lines, 7-8 in page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose and verse. Not correct. Complete.

A drama on Kriṣṇa's life in Vrindāvana by Rāmānanda Rāya, the son of Bhavānanda Rāya. This piece was written at the request of Pratāparudra, king of Cuttack, and was first represented in his court in the spring season.

Beginning. श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ॥

स्वराचितविपञ्चिकामुरजवेणुसङ्गीतकं
विभङ्गितनुवल्लरीललितमुग्धदामोल्लनग
नयस्यकरतालिकारणितनूपुरैरुज्ज्वलं
मुरारिनटनं सदा दिशतु शर्म्म लोकत्रये ॥

अपिच

स्मितं न च सितद्युतिस्तरलमक्षि नाम्भोरुहं
श्रुतिर्न च जगज्जये मनसिजस्य मौर्व्वीलता।
मुकुन्दमुखमण्डलं रभसमुग्धगोपाङ्गना
दृगञ्चलभवो भ्रमः शमयताद्य ते कल्मता ॥

कामं कामपयोनिधिप्रसृमरश्यामभ्रावयन्निर्भरं।
चेतः कैरवकाननानि यमिनामत्यन्तमुल्लासयन्
वचः कोककुलानि शोकविकलान्येकान्तमाकम्पयन्
आनन्दं वितनोतु वो मधुरिपोर्वक्रापदेशः शशी ॥

नगरागेण गीयते।

अदलमलयजपानतरलितचिकुरपरिगतकलापकं
साचितरलितनयनमन्मथशङ्कशङ्कलचित्तसुन्दरीजनजनितकौतुकं।
मनसिज केलिनन्दितमानसं भज च मधुरिपुमिन्दुसुन्दरवल्लरी-
मुखल्लालसं ॥ ध्रु ॥

लघुतरलितकन्धरं हसितनवसुन्दरं
गजपति प्रतापरुद्रहृदयानुगतमनुदिनं
सरसं रचयति रामानन्दराय इति चारु ॥

End. मद। इतःपरं किन्ते प्रियं सम्पादयामि।

कृष्णः। देवि इतःपरमपि प्रियमस्ति।

पश्चैषीवि शिखावल्लीभिरभितीनिकल्पमागत नै
दानन्दैकनिदानमथनजना प्राप्ता प्रमादात्तव ।
भूय सेयमलम्भि काचन हशो पीयूषधारा मया
किम्वात परमस्ति दवि भवन किञ्चितप्रिय मादृशा ।

मङ्गलगर्ज्जरीरागेण

परिणतशारदशशधरवदना
मिलिता पाणितन गरुमदना ।
दवि किमिह परमस्ति मदिष्ट
बहुतरसुकृतफलितमकादष्ट ॥ ६
पिकविधुमधुमधपावलिचरित
रचयति मामधना सुखभरित ।
प्रणयत कन्नप सुखमसित ।
रामानन्दभणितहरिरसितम

तथापोदम ।

यदावदमतिमम प्रतिदिन गोपालनीयस्य य
ममर्वेत रहस्यमतदतुल गो नामत लोलधी
तस्मिन मदगतमानस चित्त कृपा दृगा भवत्या मदा
माव्य यन नितमिता व्रजवन मिाद ममाप्रोति स

मद तथाए इति नि ान्ता मव्व

Colophon. इति राधामङ्गमानाम पञ्चमाऽङ्क इति रामानन्दरायकविविरचित श्रीजगन्नाथवल्लभ नाम नाटक ममाप्त ॥ ० ॥ श्रीगौविन्दचन्द्रदास दवशम्मण पुस्तकामद

विवरणम्—श्रीरामानन्दराय विरचित जगन्नाथवल्लभाभिध शाकणाचारतविषयकोऽय नाटक निबन्ध ।

No. 275. दानकेलिकौमुदी । Dānakelikaumudī Substance, country-made yellow paper 11 × 7 inches Folia, 19 Lines, 11 17 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance very old, worn out, and writing slightly effaced in parts Verse and prose Generally correct. Complete

A drama on the love of Kṛṣṇa and Rādhā, belonging to the class termed Bhaṇikā, by Rūpa, the author of the Vidagdhamādhava etc,

The codex under notice contains the text in the middle and a commentary on it in both the margins.

Beginning. श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ॥

मन्दः स्मेरतयैव्य ज्वलान्नलकाणग्याकीर्णपञ्चाङ्कुरा
किञ्चित्पाटलिताञ्चला रसिकतोत्सिक्तपुरःकुञ्चती ।
रुद्धायाः पथि माधवेन मधुरव्याभुग्नतारोत्तरा
राधायाः किल किञ्चितः स्तवकिनी दृष्टिःश्रियं वः क्रियात ॥
अपिच ।
विभुरपि कलयन् सदाभिवृद्धिं
गुरुरपि गौरवचर्य्यया विहीनः ।
मुहुरुपचितवक्रिमाऽपि शुद्धो
जयति मुरद्विषि राधिकानुरागः ॥
नान्द्यन्ते सूत्रधारः अलमति विस्तरेण ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् - श्रीरूपगोस्वामिविरचितदानकेलिनामकभाणिकाप्रबन्धोऽयम् ।

No. 276. मालतीमाधवं । Malatīmādhavaṁ. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 130. Lines, 13-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

The codex contains a complete text of the Mālatīmādhava, noticed before in No. 243.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 277. मालतीमाधवं सटीकम् । Mālatīmādhavaṁ saṭīkam. Substance, foolscap paper, 15 × 12 inches, bound like an ordinary book. Folia, 178. Lines, 22-27 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

This codex contains the text of the Mālatīmādhava with the commentary of Jagaddhara.

पुस्तकेऽस्मिन् महामहोपाध्यायपण्डितराजमहाकविराजधर्म्माधिकारिश्रीरत्नधरपण्डितात्मज-श्रीजगद्धरविरचित टीकासहितं मालतीमाधवं वर्त्तते ।

No. 278. अभिज्ञानशकुन्तलम् । Abhijñānaśakuntalam. Substance, foolscap paper. 10 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 143. Lines, 11 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1756. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the Abhijñānaśakuntala, noticed in No. 262.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 279. मालतीमाधवटीका । Mālatīmādhavaṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 120, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 14-23 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1835. Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured. Prose. Not correct. Complete.

This codex contains a commentary on the Mālatīmādhava by Jagaddhara.

पुस्तकेऽस्मिन् मालतीमाधवस्य जगद्धरी टीका वर्त्तते ।

No. 280. रसमञ्जरी । Rasamañjarī. Substance, country-made white paper, 10 × 6 inches, bound like an ordinary book. Folia, 40. Lines, 19-20 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A work in erotic poetry treating of Rasas or emotions, such as Śriṅgāra etc., with a description of the characteristics of lovers and

their mistresses, entitled Rasamañjari, by **Mahāmahopādhyāya** Bhānudatta Misra. See the India Office **Catalogue, p. 335,** No. 1211.

Beginning. श्रीराम ।

आत्मीयं चरणं दधाति पुरतो निम्नोन्नतायां भुवि
स्वीयेनैव करेण कर्षति तरोः पुष्पं श्रमाशङ्कया ।
तल्पे किं नवकिसलया विरचिते निद्रातिभागैर्निजै-
रन्तःप्रेमभरालसां प्रियतमामङ्के दधानो हरः ॥ १ ॥
विद्वज्जनमनोभृङ्गरसव्यासङ्गहेतवे ।
एषा प्रकाश्यते श्रीमद्भानुना रसमञ्जरी ॥ २ ॥

तत्र रसेषु शृङ्गारस्याभ्यर्हितत्वेन नायिका तावन्निरूप्यते ॥ सा च त्रिधा स्वीया, परकीया, सामान्यवनिता चेति ॥

End. माध्वीकस्यन्दसन्दोहसुन्दरीं रसमञ्जरीं ।
कुर्वन्तु कवयः कर्णभूषणं कृपया मम ॥
तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालङ्कारचूडामणि-
र्देशो यस्य विदेहभूः सुरसरित्कल्लोलकिर्मीरिता
पद्येनात्मकृता न तेन कविना श्रीभानुना बोधिता
वाग्देवी श्रुतिपारिजातकुसुमस्पर्धाकरी मञ्जरी ॥ १२९ ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायभानुदत्तमिश्रविरचिता रसमञ्जरी समाप्ता ॥

विवरणम्—रसमञ्जरीनामको रसादिभेदविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 281. रसमञ्जरीटीका । Rasamañjarīṭīkā. Substance, **country-**made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 35. Lines, 21–23 **in a page** Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, **worn out, torn,** worm-eaten and writing effaced in parts. Prose. **Generally correct.** Complete.

A commentary on the above work, entitled **Rasamañjarīvivṛiti,** by Nāgeśa Bhaṭṭa, son of Śiva Bhaṭṭa

पुस्तकेऽस्मिन् शिवभट्टसूनुनागेशभट्टकृता रसमञ्जरी टीका वर्तते ।

INDEX

TO

KĀVYA MANUSCRIPTS INCLUDING THOSE OF NĀṬAKA.

The figures against the names of the Manuscripts are their serial numbers in the Catalogue.

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal,

BY

HṚĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE.

VOLUME VII. ALAṄKĀRAḤ, CHANDAḤ, POLITICAL SCIENCE & LEXICOGRAPHY MANUSCRIPTS.

CALCUTTA:

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD.

1904.

अलङ्कारः ।

ALANKĀRAḤ.

No. 1. **अलङ्कारचन्द्रिका ।** Alankaracandrikā. Substance, country-made yellow, white, and reddish paper, 12 × 5 inches. Folia, 73. Lines, 9–16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 186[illegible]. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Kuvalayānanda, entitled Candrikā, by Vaidyanātha, son of Rāmacandra.

Beginning. श्रीमहागणपतये नमः

अनुचिन्त्य महालक्ष्मीं हरिलोचनचन्द्रिकां ।
कुर्व्वे कुवलयानन्दसदलङ्कारचन्द्रिकाम् ॥
चिकीर्षितविघ्नसिद्धये इष्टदेवतां स्तौति ॥

End. चन्द्रालोक इति अप्पय्यदीक्षितकृतचन्द्रालोकमलभतो ग्रन्थः, अतत्कालागमनेन चन्द्रस्यालोक इति अप, तस्माच्च कुवलयानन्दः स्वयमेवाभूत, कुवलयस्य कुमुदस्यानन्द इति च अप इति शिवमात्मा ॥

विद्वद्वृन्दमहामान्यरामचन्द्रात्मजन्मना ।
एषा कुवलयानन्दप्रकाशनविशारदा ।
क्रियाकृत्स्वितु विद्वासः काव्यतत्त्वविदाम्बरा ॥ २ ॥
असौ कुवलयानन्दश्चन्द्रालोकोत्थितोऽपि सन् ।
प्रतिष्ठां लभते नैव विनालङ्कारचन्द्रिकाम् ॥ ३००० ॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणज्ञतत्सद्रामभट्टात्मजवैद्यनाथकृतालङ्कारचन्द्रिकाख्य कुवलयानन्दटीका सम्पूर्णा ॥ सम्वत् १८६८ समय पौष शुक्ल १४ शनि ।

विवरणम्—श्रीवैद्यनाथकृतकुवलयानन्दटीकाभूतालङ्कारचन्द्रिकानामकोऽयं निबन्धः ।

No. 2. अलङ्कारटीका । Alaṅkāraṭīkā. Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 30, (of which foll. 2–11 are wanting, and written generally on one side of a folio). Lines, 12–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete commentary on Abhinava Gupta's rhetorical work, Dhanyālokalocana or Kāvyālokaṭīkā.

पुस्तकेऽस्मिन् अभिनवगुप्तव्याख्याऽसंपूर्णा वर्त्तते ।

No. 3. उज्ज्वलनीलमणिटीका । Ujjvalanīlamaṇiṭīkā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 34. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Ujjvalanīlamaṇi, a rhetorical work of Rūpa. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीरूपगोस्वामिकृतोज्ज्वलनीलमणिटीका वर्त्तते ॥

No. 4. अलङ्कारशेखरः । Alaṅkāraśekharaḥ. Substance, country-made yellow paper, 22 × 5 inches. Folia, 37. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, 1247 Bengali Era. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

A compendium of rhetoric compiled by Keśava Miśra under the orders of Mānikyacandra of Tribhuti (Tirhut). It is a sort of commentary on the Śauddhadanisūtra. It has been noticed in the India Office Catalogue, p. 346, No. 1197.

Beginning. श्रीगणपतये नमः ।

प्राणान् कृष्णोदरीणां राधानयनान्तसर्व्वस्वं ।
तेजस्समालनीलं शरणागतवज्रपञ्जरं वन्दे ॥
स्वप्रकाशचिदानन्दमयाय परमात्मने ।
अविद्यातिमिरध्वान्तभास्कराय नमाम्यहम् ॥

यस्या काव्यकृतां हिताय विहिता ये सप्त पूर्व्वं मया
ते तर्कार्णवसंप्लवव्यसनिभिः शक्या: वरं वेदितुं।
इत्यालोच्य मुदा मदालसवधूपादारविन्दक्वणत्-
काञ्चीव ध्वनिकोमलोऽयमधुना प्रस्तूयते प्रक्रमः॥
आसीत् प्रत्यर्थिपृथ्वीरमणकमलिनीचन्द्रहंसस्तमासः
कीर्त्तिभ्राजत्सुशर्म्मालयकुमुदवलीयामिनीजीवनाथः
राजद्राजन्यराजीमुकुटमणिगणप्रोल्लसत्पादपीठः
प्रोद्यत् साम्राज्यलक्ष्मीशिथिलित नहुषो रामचन्द्रोऽवनीन्द्र
मित्राणि प्रतिपालयन् त्रिजगतीं कीर्त्तीन्दुना ह्लादयन्
शत्रूणां हृदयं प्रतापदहनैराचिन्द्विवञ्ज्वालयन्।
सर्व्वं स्वेन कृतार्थयन् द्विजगणान्देवान् मखैस्तोषयन्॥
एष प्रौढमनाश्चिराय बुभुजे सप्तार्णवां मेदिनीम्॥
क्षीराम्भोधेः शशीव श्रुतिरिववदनाद्वेधसो रामचन्द्रा
दस्मादुद्यत्प्रतापः समजनि सुमना धर्म्मचन्द्रो नरेन्द्रः।
यस्याद्यापि प्रसन्नास्मितसुभगमुखाः स्विद्यदच्छत्कपोला
रोमाञ्चस्तम्भभव्यास्त्रिदशयुवतयो यस्य गायन्ति कीर्त्तिं॥
प्रत्यर्थिभूपनिरवग्रहराज्यलक्ष्मी धम्मिल्लमाल्यसुरभीकृतमित्रवर्गः।
तस्मादजायत समस्तगुणाभिरामो माणिक्यचन्द्र इति राजकचक्रवर्त्ती॥
काव्यालङ्कारपारङ्गममतिरखिलस्माभृतां चक्रवर्त्ती
सर्व्वेषामस्तु काव्ये मतिरतिनिपुणेत्याशये संनिवेश्य।
वेदान्त न्याय + । + + केशवं संनियुज्य
श्रीमन्माणिक्यचन्द्रः क्षितिपतितिलको ग्रन्थमेतं विधत्ते॥

End.

तर्कप्रौढमतिः प्रशस्तकविताबल्लीक + + न्तोत्सवः
कोषव्याकरणप्रपञ्चचतुरोऽलङ्कारपारगमः।
श्रीयुत् केशवमिश्र + । + + नियुज्य स्वयं
चक्रे शक्रसमः प्रबन्धमनलं माणिक्यचन्द्रो नृपः

Colophon. इति महाराजाधिराजश्रीमाणिक्यचन्द्रकारिते न्यायाचार्य्यश्रीकेशवमिश्रकृते अलङ्कारशेखरे विश्रामरत्नम्।

विवरणम्—श्रीयुतकेशवमिश्र-विरचितालङ्कारशेखराभिधाप्रौढ्धनितत्वबोधकोऽलङ्कारनिबन्धोऽयम्।

No. 5. **उज्ज्वलनीलमणिकिरणलेश:।** Ujjvalanīlamaṇikiraṇaleśaḥ. Substance, country made white paper 12 × 4 inches. **Folia, 10. Lines,** 9–11 in a page. Character, Bengali. Date ? **Appearance, old.** Prose and verse. Not correct Complete

A short commentary on the Ujjvalanīlamaṇi, entitled **Kiraṇaleśa.** Anonymous.

Beginning श्रीश्रीकृष्णचैतन्यचन्द्राय नम ।

अस्मिन्नालम्बना प्रोक्ता कृष्णस्तस्य च वल्लभा. ।

तत्र विषयालम्बनं नायकचूडामणि. श्रीकृष्ण । यथा

पद्ध्युतिविनिन्दितमारपराङ्गरूपीदर्गात

र्दगश्चलकलानटीपटिमनीहारिणी

स्फुरन्नवघनाकृति' परमदिव्यलीलानिधि

क्रियात्तव जगत्त्रयोध्रुवतीभाग्यसिद्धिर्मुदम ।

End. अथ गौण ।

स्वप्न प्रासविशेषोऽस्य हर्गौण इतीर्यते ।

दर्शनस्पर्शनवर्त्मरोधारामवनविहारजलकेलिनौ श्रीचौर्य नौकाविलासदानलीला-

मधुपानादय अनन्ता एव ॥

Colophon. इत्युज्ज्वलनीलमणिकिरणलेश: सम्पूर्ण: । यथादिष्ट इत्यादि ॥ * ॥

विवरणम्—किरणलेशाभिध उज्ज्वलनीलमणिसंक्षिप्तटीकारूपोऽयं निबन्ध. ।

No. 6. **उज्ज्वलनीलमणि: (सटीक:)।** Ujjvalanīlamaṇiḥ (saṭīkaḥ). Substance, country made white paper, 16 × 6 inches **Folia, 140. Lines,** 8–14 in a page Character, Nagara Date. ? **Appearance, old.** Verse. Not correct Complete

A Vaiṣṇava work of the nature of the Rasamañjarī, by **Rūpa** Gosvāmi. See India Office Catalogue, p. 346, No. 1197. The codex under notice contains also a commentary on the text, entitled **Locana Rocanī,** in both the margins.

Beginning *of the Commentary.* श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्या नम: ॥

सनातन समो यस्य ज्यायान् श्रील: सनातन: ।

श्रीवल्लभोऽनुज. सोऽयं श्रीरूपो जीवसद्गति' ।

श्रीहरिभक्तिरसामृतसिन्धौ जाते पुरा दुरालोके ।
उज्ज्वलनीलमणी मम लोचनरोचन्यसौ विवृतिः ॥

अथ स एव रसामृतसिन्धुप्रकाशकः पूर्व्वं सर्व्वस्मादप्यपूर्व्वमुज्ज्वलाख्यं रसं किञ्चिदेव विवृत्य ज्ञातकल्पमन्यमानः संप्रति पिवत भागवतं रसमिति न्यायेन श्रद्यस्यास्वकर्थ्यारम्भेदं व्यक्तयस्मुज्ज्वलनामग्रन्थं विधाय तं रसमतीव विवृण्वन् श्रीमद्व्रजदेवतमपि श्रीभगवन्तं निजगुरुमपि तं स्तुवन् प्रार्थयते ॥१॥

Beginning *of the Text.* श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ॥

नामाकृष्टरसज्ञः शीलेनोद्दीपयन् सदानन्दम् ।
निजरूपोत्सवदायी सनातनात्मा प्रभुर्जयति ॥
मुख्यरसेषु पुरा यः संक्षेपेणोदितो रहस्यत्वात् ।
पृथगेव भक्तिरसराट् सविस्तरेणोच्यते मधुरः ॥

End *of the Text.* अथमुज्ज्वलनीलमणिर्गम्भीरमहावीरसागरप्रभवः ।
भजतु तव मधुरकुण्डलपरिसराभरणोचितत्वं देव ! ।

Colophon *of the Text.* इति श्रीरूपगोस्वामिविरचितो महाकाव्य उज्ज्वलनीलमणिनामा ग्रन्थः समाप्तः ॥

End *of the Commentary.* यतः कृष्णस्य विजनविहारविक्रमोऽयं स्वालोकनाय रहसि प्रकटय्य मुग्धं श्रीमदुज्ज्वलनीलमणि । । × । देवात अक्षः । स एव इति न तु सकलजन इति संभोगभेदाः ॥

सनातनसमो यस्य ज्यायान् श्रीमान् सनातनः ।
श्रीवल्लभोऽनुजः सोऽयं श्रीरूपो जीवसद्गतिः ॥

Colophon. टीकेयं समाप्ता लोचनरोचनीनाम्नी ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् लोचनरोचनीनामकटीकासहित श्रीरूपगोस्वामिविरचित उज्ज्वलनीलमणिनामधेयालङ्कारप्रबन्धो वर्त्तते ।

No. 7. कविकल्पलता । Kavikalpalatā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 55. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A manual of rules for poetical composition, by Devesvara Kavīśvara, son of Vābhaṭa or Vāgbhaṭa, the prime minister of the king of Mālava. But the Colophon of the codex under notice reads श्रीमाघचैतन्य विरचित कविकल्पलतायां, in which it is difficult to find out the meaning of माघचैतन्य, unless it be a surname of the author. See the India Office Catalogue, p. 338, No. 1178; also the Report of a search for Sanskrit and Tāmil MSS. for the year 1893–1894, Madras, p. 80, No. 32.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ।

गङ्गावारिभिरुच्छिता: फणिफणैरुत्पल्लवास्तच्छिखा-
रत्नै: कोरकिता: सितांशुकलया स्मेरैकपुष्पश्रिय: ।
आनन्दाश्रुपरिप्लुताक्षिहुतभुग्धूमैर्मिलद्दोहदा
नाल्पं कल्पलताफलं ददतु वोऽभीष्टं जटा धूर्जटे: ॥
मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमद्वाभटनन्दन: ।
देवेश्वर: प्रतनुते कविकल्पलतामिमाम् ॥
प्रतिभाभावितात्मान: कवित्वं के न कुर्वते ।
अन्यत्र कविताधानकुशला विरला: पुन: ॥
यदन्यैर्वर्त्म न क्षुण्णं तत्र सञ्चरतोमम ।
पदे पदे प्रस्खलत: सन्त: सन्तु विचारका: ॥
कविशिक्षाशतं वीक्ष्य कवीन्द्रानुपजीव्य च ।
निबद्धेयं मया धीरास्वरितश्लोकसिद्धये ॥
सुवृत्तरम्यस्तबका सदालिपरिशीलिता ।
कविकल्पलता सेयममला परिशील्यताम् ॥
शब्दश्लेषकथार्थाख्याश्चत्वारस्तबका इह ।
ते चतु:पञ्चषट्सप्तकुसुमैरन्विता: क्रमात् ॥

End.

सर्वं विनश्यति विहाय कवित्वमेकं
कायेन साकमिति कस्य नहि प्रसिद्धम् ।
एतद्विमृश्य भुवि कल्पलतासु काव्य-
सम्पत्तये सुमतिभि: सततं निषेव्या ॥
आविष्कृतो वसुमतीश्वरेण देवेश्वरेण
कविनामविलासकेन
काव्यप्रमाणममृते तु भ्रमावाकल्पमेव
शुचिकल्पलतावतार: ॥

Colophon. इति श्रीमाघचैतन्यविरचितकविकल्पलतायां अष्टमं कुसुमं ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ श्रीरामः ।

विवरणम्—कविकल्पलताभिधकाव्यरचनानुकूलनियमविषयकः कश्चिदलङ्कारनिबन्धः श्रीदेवेश्वरविरचितः ।

No. 8. कविकल्पलताटीका । Kavikalpalatāṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 16 × 5 inches. Folia, 66. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out Prose Not correct. Complete.

A commentary on the Kalpalatā, different from that noticed the India Office Catalogue, p. 339, No. 1183. Anonymous.

Beginning. नमो गणेशाय ॥ इदानीं सज्जनसम्मानुसरणेन निजग्रन्थस्य प्रामाण्यं निदर्शयति ॥ कविशिक्षेत्यादि—भो धीराः पण्डिता इयं कविकल्पलता मया निबद्धा किमर्थं त्वरित शीघ्रं श्लोकानां सिद्धये सम्पत्तये, किं कृत्वा कविशिक्षागतं वीक्ष्य कवयः शिक्ष्यन्तेऽनया इति कविशिक्षाः कवित्वोपाय ग्रन्थास्तेषां शत असंख्यातं दृष्ट्वा कवीन्द्रान् कविश्रेष्ठान् उपजीव्य अनुशील्य च तेभ्यः श्रुत्वा कवित्वोपायप्रसरमिति यावत् ॥

End. यदित्यव्ययं वाक्यार्थविशेषणं मनुजदेवाश्चर्य्यभूतं नरदानवदेवतानां चित्तचमत्कारकरूपं । इति समस्य वितथघटितमर्थं योऽभिमन्ता मन्यमानः स प्रगे प्रातः प्रातः प्रयातः ॥ प्रत्यक् पर्य्योनिधितटं अस्ताचलसन्निहितसमुद्रतीरं ॥

Colophon. इति कविकल्पलताटीका समाप्ता ॥ * ॥ * ॥ * ॥

विवरणम्—कविकल्पलताटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 9. काव्यप्रकाशः । Kāvyaprakāśaḥ. Substance, foolscap paper, 16 × 5 inches. Folia, 80. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A well-known work on Rhetoric, by Mammatha Bhaṭṭa, a Kāśmīrī Paṇḍita, complete in ten chapters or Ullāsas. Editions of the work have been publisl l in Calcutta. See the India Office Catalogue, p. 314, No 1136.

विवरणम्—मम्मटभट्टविरचि : थन् काव्यप्रकाशाभिधोऽलङ्कारनिबन्धः सुप्रसिद्ध एव विद्वत्समाजेषु ।

No. 10. काव्यप्रकाशः । Kavyaprakāśaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 56. Lines, 6–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 11. काव्यप्रकाशटीका । Kāvyaprakāśaṭikā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date ? Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on Mammaṭha's Kāvya-prakāsa. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् काव्यप्रकाशस्य काचित् खण्डिता टीका वर्त्तते ।

No. 12. काव्यप्रकाशः । Kāvyaprakāśaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 52. Lines, 4–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुल्लपूर्व्वम् ।

No. 13. **काव्यप्रकाशटीका ।** Kāvyaprakāśaṭīkā. Substance, country-made red and white paper, 18 x 4 inches. Folia, 16 (of which folio 1 is wanting). Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of Gadādhara's commentary on the Kāvya-prakāśa.

पुस्तकेऽस्मिन् गदाधरकृतकाव्यप्रकाशटीका खण्डिता वर्त्तते ।

No. 14. **काव्यप्रदीपः ।** Kāvyapradīpaḥ. Substance, country-made white paper, 12 x 4 inches. Folia, 98. Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1732. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Not correct. Incomplete (having neither a beginning nor an end).

A commentary on Mammaṭha Bhaṭṭa's Kāvyaprakāśa by Govinda Mahāmahopādhyāya. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No 3022. See also Burnell's Catalogue, No 155a.

पुस्तकेऽस्मिन् महामहोपाध्यायश्रीगोविन्दठाकुरविरचितप्रदीपाभिधकाव्यप्रकाशटीकाऽसम्पूर्णा विद्यते ।

No. 15. **काव्यप्रदीपः ।** Kāvyapradīpaḥ. Substance, country-made white paper, 14 x 5 inches. Folia, 169. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1884. Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A complete copy of the same work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

सीतादेव्याः प्रथमतनयः केशवस्यात्मजन्मा
श्रीगोविन्दोऽखिलकविः प्रेमपात्रं कनीयान् ।
श्रीमन्नारायणचरणयोः सम्यगाधाय चित्तं
मत्वा सारस्वतमपि महः काव्यतत्त्वं व्यनक्ति ॥

End. परिशीलयन्तु सन्तो मनसा सन्तोषशीलेन ।
इममद्भुतं प्रदीपं प्रकाशमपि यः प्रकाशयति ॥
दीपिकाद्वितयं काव्ये प्रदीपद्वितयं सुतौ ।
स्वमतौ सम्यगुत्पाद्य गोविन्दः शर्म विन्दति ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीगोविन्दठक्कुरकृते काव्यप्रदीपे अर्थालङ्कार-निर्णयोनाम दश (म ?) उल्लासः ॥ १ ॥ समाप्तश्च प्रदीपः ॥ श्रीसंवत् १८८४ फाल्गुन वदी षष्ठ्यां ६ बुधवासरे रघुवरदयालकस्येद दत्तपठनार्थं लिखितमिदं शुभम् ।

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 16. **काव्यप्रदीपोद्योतः ।** Kāvyapradīpodyotaḥ. Substance, country-made white paper, 14 x 4 inches. Folia 136 (of which folia 1–98 are wanting). Lines, 4–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1844. Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Pradīpa, by Nāgojī Bhaṭṭa, son of Śiva Bhaṭṭa Upādhyāya. The codex under notice contains only the latter portion of the work.

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायोपनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृते काव्य-प्रदीपोद्योते दशम उल्लासः ॥ श्रीविश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥ श्रीनर्मदायै नमः ॥ संवत् १८४४ भाद्रपद कृष्ण ९ कुलमंडनेन लिखितं काश्यां नर्मदातीर-वासिना महाराष्ट्रेण विष्णुदत्तात्मजेन श्रीरामार्पणमस्तु ॥

विवरणम् – श्रीनागोजीभट्टविरचितकाव्यप्रदीपटीकाभूतोद्योताभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 17. **काव्यप्रदीपोद्योत:।** Kāvyapradīpodyotaḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 88. Lines, 15-17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणन्तु क्तपूर्व्वम्

No. 18. **काव्यप्रदीप:।** Kāvyapradīpaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 172. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1824. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Noticed before in No. 14.

विवरणन्तु क्तपूर्व्वम् ।

No. 19. **काव्यसारसंग्रह:।** Kāvyasārasaṁgrahaḥ. Substance country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 80. Lines, 1-9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, not old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A treatise on poetics in three parts,—*viz.*, (1) Kāvyalakṣaṇasaṁgraha, (2) Barṇanasaṁgraha, and (3) Subhāsitasaṁgraha, by Śrīnivāsa. The author has written it after the style of the Sāhitya darpaṇa, *i.e.*, he has laid down rules in Kārikās which he himself explains. The codex under notice contains the first part only. See Burnell's Catalogue, No 55a.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ बालबोधनार्थं काव्यसारसंग्रहचयं कर्त्तुमिच्छन् ग्रन्थ कृदन्तरायशान्तये सम्प्रदायाविच्छेदाय च समुचितेष्टदेवतानुस्मरणरूपं मङ्गलं ग्रन्थादौ निबध्य चिकीर्षितं प्रतिजानीते ।

अद्भुतं बालमुदरे संगृहीतजगत्त्रयं ।
अणौ मनसि संगृह्य कलये संग्रहत्रयम् ॥ १ ॥

उदरे संगृहीतजगत्त्रयं अणौ मनसि संगृह्य कलये संग्रहत्रयम् ॥ १ ॥ उदरे संगृहीतजगत्त्रयं अतएव अद्भुतं बालं बालश्रीविद्यागोपालकृष्ण अणौ

अणुपरिमाणे मनसि मातृकावत् संगृह्य ग्रन्थसमाप्तिपर्य्यन्तं श्रीगुरुं व संबद्ध
भयं कलये करोमीति संबन्धः ॥

End. अन्योन्यप्रियासमासोक्त्यौरेकैककाश्रयी: समप्राधान्येन संकरः। एवं भेदा-
न्तरमपि ग्रन्थान्तरे द्रष्टव्यं ॥

Colophon.—At the end of the first chapter इति श्रीनिवासस्य कृतौ काव्य-
सारसंग्रहनये संग्रहनयकृतिसरणिः and at the end of the
last chapter, इत्यर्थालङ्कारप्रकरणं समाप्तं। इति लक्षणसंग्रहः
समाप्तिमगमत्।

विवरणं—श्रीनिवासकृतः काव्यसारसंग्रहाभिधः काव्यस्वरूपादिविषयकः ग्रन्थविशेषः।
ग्रन्थेऽस्मिन् ग्रन्थकर्त्ता साहित्यदर्पणकाररीत्या स्वकृतकारिका व्याख्याताः।

No. 20. काव्यादर्शः। Kāvyādarśaḥ. Substance, country-made yellow paper, 16 x 4 inches. Folia, 49. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A well-known work on rhetoric, with rules and examples in verse, entitled Kāvyādarśa or looking-glass of poetics, by Daṇḍin, the author of Daśakumāracarita. The work has undergone several editions. See Burnell's Catalogue, p. 55a.

Beginning. चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम।
मानसे रमतां दीर्घं सर्व्वशुक्ला सरस्वती॥
पूर्व्वशास्त्राणि संहृत्य प्रयोगानुपलक्ष्य च।
यथासामर्थ्यमस्माभिः क्रियते काव्यलक्षणम्॥

End. व्युत्पन्नबुद्धिरमुना विधिदर्शनेन।
मार्गेण दोषगुणयोर्वशवर्त्तिनीभिः।
वाग्भिः कृताभिसरणो मदिरेक्षणाभिः
धन्यो युवेव रमते लभते च कीर्त्तिम्॥

Colophon. इत्याचार्य्यदण्डिनः कृतौ काव्यादर्शे तृतीयः परिच्छेदः॥ समाप्तोऽयं॥

विवरणम्—श्रीमदाचार्य्यदण्डिकृतकाव्यादर्शाभिधोऽलङ्कारनिबन्धोऽयम्।

No. 21. काव्यादर्शटीका। Kāvyādarśaṭīkā. Substance, country-made red and yellow paper, 15 x 3 inches. Folia, 151. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose Not correct. Incomplete.

A commentary on the Kāvyādarśa. Anonymous.

Beginning. नमो नमो गणेशाय ॥ तामिति ग्रन्थादावुपनिबध्नाति चतुर्मुखेति सरस्वती वागधिष्ठात्री देवी मम चित्ते दीर्घं चिरकालं वसतां क्रीड़नपरा भवतु ॥

End. नास्ति

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—काव्यादर्शटीकापूर्व्ववत् नियमः ।

No. 22. काव्यादर्शः। Kāvyādarśaḥ. Substance, foolscap paper, 10 x 7 inches, bound like an ordinary book. Pages, 121. Lines, 11–15 in a page. Character, Nagara. Date, Śaka 1782, Saṁvat 1917, Bengali era 1267. Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

No. 23. काव्यादर्शः। Kāvyādarśaḥ. Substance, country-made yellow paper, 20 x 5 inches. Folia, 18. Lines, 1–8 in a page. Character, Bengali. Date 1821,(* A.D. ?) Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत् ।

---

* We find the following words just after the colophon, शरहरनयनमूर्त्ती, indicating the number 1635, but the era is not clearly mentioned, though the date of copying is distinctly given as above.

No. 24. **काव्यालङ्कारवृत्तिः ।** Kāvyālaṅkāravṛittiḥ. Substance, country-made white paper, 16 × 4 inches. Folia, 33. Lines, 8–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1881. Appearance, old, slightly worm-eaten, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A short commentary on the Kāvyālaṅkārasūtra,—an elaborate treatise on poetry and rhetoric, entitled Kāvyālaṅkāravṛitti, by Vāmaṇācāryya. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 215. But in his Bik. Catalogue, p. 284, No. 610, we find a work under the name of Kāvyālaṅkāra by Rudrata, which appears to be a different work, as it is complete in 16 chapters while the work under notice has 5 chapters only.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य परमं ज्योतिर्वामनेन कविप्रिया ।
काव्यालङ्कारसूत्राणां स्वथं वृत्तिर्विधीयते ॥

End. अत्राहिनस्याविवक्षितत्वात् स्वस्वामिभावमात्रं विवक्षितं, तेन सिद्धमिन्द्रवाहनमिति ।

सदसन्तो मया शब्दा विविच्याल्पेन दर्शिताः ।
अनयैव दिशा कार्य्यं शेषाणां सत्यवेक्षणम् ॥

Colophon. इति श्रीवामनाचार्य्यकृतौ काव्यालङ्कारसूत्रवृत्तौ पञ्चमाधिकरणे द्वितीयोऽध्यायः । समाप्तं प्रायोगिकपञ्चममधिकरणमिति काव्यालङ्कारवृत्तिः समाप्ता । शुभं भवतु संवत् १८८४ श्रावण कृष्ण १२ भृगुवासरे समाप्तमिदं ।

विवरणम्—श्रीवामनाचार्य्यकृतकाव्यालङ्कारसूत्रवृत्तिरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 25. **कुवलयानन्दः ।** Kuvalayānandaḥ. Substance, country-made white and yellow paper, 10 × 4 inches. Folia, 59. Lines, 5–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

The well-known manual of poetic figures by Apyadīkṣita, son of Raṅgarāja. It was written at the request of Veṅkaṭa, king of Vijaya-

nagara and is based on the Candrāloka of Jayadeva. **This work has been often printed in India. See the India Office Catalogue, p. 335, No. 1161, and also Dr. Mitra's *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1692.**

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अमरीकबरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं ।
दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपङ्कजम् ॥ १ ॥
परस्परतपःसम्पत्फलायितपरस्परौ ।
प्रपञ्चमातापितरौ प्राञ्चौ जायापती स्तुमः ॥ २ ॥
उद्घाट्य योगकलया हृदयाब्जकोशं
धन्यैश्चिरादपि यथारुचिगृह्यमाणः ।
यः प्रस्फुरत्यविरतं परिपूर्णरूपः
श्रेयः समादिशतु शाश्वतिकं मुकुन्दः ॥ ३ ॥
अलङ्कारेषु बालानामवगाहनसिद्धये ।
ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥ ४ ॥
येषां चन्द्रालोके दृश्यन्ते लक्ष्यलक्षणश्लोकाः ।
प्रायस्तएव तेषामितरेषान्त्वभिनवा विरच्यन्ते ॥ ५

End. अमुं कुवलयानन्दमकरोदप्पदीक्षितः ।
नियोगाद्वेंकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥
चन्द्रालोको विजयतं शारदागमसम्भवः ।
तथा कुवलयानन्दो यत्प्रसादादभूदयं ॥

Colophon. इति श्रीमदद्वैतविद्याचार्य्यश्रीभरद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्रीरङ्गराजाध्वरीन्द्र-वरदसूनोरप्पदीक्षितस्य कृतिः कुवलयानन्दः समाप्तः ॥ ग्रन्थसंख्या १९११

विवरणम् — कुवलयानन्दाभिधसुप्रसिद्धालङ्कारनिबन्धोऽयम् ।

No. 26. कुवलयानन्दः । Kuvalayānandaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 20. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. **Prose and verse. Not correct.** Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणन्तुक्तपूर्व्वम् ।

No. 27. **कुवलयानन्दः ।** Kuvalayānandaḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 9-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and written by different hands. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A second incomplete copy of the same work.

विवरणन्तुक्तपूर्व्वम् ।

No. 28. **कुवलयानन्दविषमपदव्याख्या ।** Kuvalayānandavisamapadavyākhya. Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 20. Lines, 4-9 in a page Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A short commentary on the Kuvalayānanda, explaining only difficult words and passages, entitled Ṣatpadānanda by Nāgeśa Bhaṭṭa Śrikāla.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । गौरीचरणपङ्कजमित्यंश परिणाम अमरीत्यादि विशेषणस्य साभिप्रायत्वात् परिकरः ॥ कवरीभारं सौगन्ध्यादागता भ्रमर्य्य इत्यर्थः ।

End. कुवलयानन्दे रसगङ्गाधराङ्कवितदूषणोद्धारश्चस्मात्कृतरसगङ्गाधरमर्म्मप्रकाशे द्रष्टव्यः ।

Colophon. इति श्रीकालोपनामकनागेशभट्टविरचितकुवलयानन्दीयविषमपदव्याख्यारूपः षट्पदानन्दाख्यो ग्रन्थः समाप्तः ॥ ६०० श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीरामराम राम राम राम राम राम ।

विवरणम्—श्रीनागेशभट्टकृतकुवलयानन्दविषमपदव्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 29. **अलङ्कारचन्द्रिका ।** Alaṅkāracandrikā. Substance, foolscap paper, 15 × 5 inches. Folia, 84. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Kuvalayānanda, entitled Alaṅkāracandrikā, by Vaidyanātha, son of Rāmabhadra Tatsat. Dr. R. Mitra has noticed this work in his Bik. Catalogue, p. 283, No. 607, but he seems to be somewhat mistaken about the name of the author. From the incorrect reading of the first verse in his MS., "कुर्व्वे कुवलयानन्दः सदलङ्कारचन्द्रिकाम्", he has formed an entirely wrong impression about the work. He speaks of it as a comprehensive treatise on rhetoric by Kuvalayānanda. The correct reading, however, is "कुवलयानन्दसदलङ्कारचन्द्रिका". The expression "कुवलयानन्द—चन्द्रिका" is a compound word, meaning a commentary of the name of Candrikā on the rhetorical work, Kuvalayānanda. Again, misunderstanding the meaning of the last couplet,

असौ कुवलयानन्दश्चन्द्रालोकोत्थितोऽपि सन् ।
प्रतिष्ठां लभते नैव विनालंकारचन्द्रिकाम् ॥

he says that this work for a time was known also by the name of Kuvalayānanda. But the real meaning of the verse is that, although the text, Kuvalayānanda, is based on the Candrāloka, it can not serve its purpose without the aid of the Candrikā.

Beginning. श्रीगणपतये नमः ॥

अनुचिन्त्य महालक्ष्मीं हरिलोचनचन्द्रिकां ।
कुर्व्वे कुवलयानन्दसदलंकारचन्द्रिकाम् ॥

चिकीर्षिताविघ्नसिद्धय इष्टदेवतां स्तौति असरौति—

End. विद्वद्वन्दमहामान्यरामचन्द्रात्मजन्मना ।
विदुषा वैद्यनाथेन कृतालङ्कारचन्द्रिका ॥
एनां कुवलयानन्दप्रकाशनविशारदाम् ।
विदांकुर्व्वन्तु विद्वांसः काव्यतत्त्वविदांवराः ॥
असौ कुवलयानन्दश्चन्द्रालोकोत्थितोऽपि सन् ।
प्रतिष्ठां लभते नैव विनालंकारचन्द्रिकाम् ॥ १०० ॥*॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणज्ञ तत्सद्रामभट्टात्मज-वैद्यनाथ-कृतालंकारचन्द्रि-
काख्या कुवलयानन्दटीका सम्पूर्णा ॥ * ॥ * ॥ * ॥

विवरणम्—अलंकारचन्द्रिकाभिधकुवलयानन्दटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 30. चन्द्रालोकटीका । Candrālokaṭīkā. Substance, country-made white paper, 10 x 1 inches. Folia, 10. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Candrāloka, a treatise on rhetoric, entitled Ramā, by Vaidyanātha Pāya Guṇḍa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

वृन्दावने खेलति राधिकासखं
कर्णावतंसीकृतफुल्लपद्मः ।
रङ्गः समालम्ब्य शरत् सुधांशु
कलंकितामाप स पातु माधवः ॥ १ ॥
नत्वा गुरुं वैद्यनाथः पायगुंडेति कीर्त्तितः ।
व्याख्यां रमाख्यां कुरुते चन्द्रालोके विलासिनीम् ॥

ग्रन्थसमाप्त्यादिप्रतिबन्धकशमनाय स्वेष्टदेवतातिरिक्तदेवतामङ्गलस्य निषिद्धतया सकलमूलभूतत्वेन समुचिततया च श्रीमहागुर्देवतावस्तुनिर्देशादिरूपं मङ्गलमाचरन् जयदेवनामा कविः शिष्यशिक्षायै व्याख्यातृश्रोतृणामनुषंगतोमङ्गलाय च निबध्नाति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीवैद्यनाथपायगुंडनामधेयविरचितचन्द्रालोकटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 31. चन्द्रालोकः । Candrālokaḥ. Substance, country-made yellow paper, 15 x 4 inches. Folia, 24. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A treatise on poetic figures, entitled Candrāloka, complete in ten chapters, by Jayadeva, surnamed Pīyūṣavarṣa. This is the original work which Apyadīkṣita has extensively used in writing his Kuvalayānanda. It has been noticed in the India Office Catalogue, p. 316, No. 1158. In the Report on a search for Sanskrit and Tāmil Manuscripts for the year 1893–94, page 81, Apya dīkṣita is mentioned as the author of the Candrāloka, and the following passage from Dīpikā, a commentary on the Kuvalayānanda, is quoted from the Catalogue of the India Office Library in support of the statement. "काव्यं यशसेऽर्थकृते इत्यादिकं प्रामाणिकपण्डितोक्तं राजप्रसादादिकमभिहितं। एवं हि श्रूयते अप्पदीक्षितो नाम चन्द्रालोकं नाम ग्रन्थं चिकीर्षुः पण्डितोऽहं राजमन्त्रः सपितुराज्ञया वेंकटाद्रि राजमुप जगाम। सच राज्ञाभ्यर्थितश्चन्द्रालोकं नाम ग्रन्थं चकार।" &c.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

उत्संस्मयति मन्दतामरसतां आयत्कलङ्कैरव-
ध्वंसं ह्लसयते च यासु मनसामुल्लासिनी मानसे।
धृष्टोद्यन्मदनाश्रमार्चिरमला लोकत्रयी दर्शिका
सा नेत्रचितयीव खण्डपरशोर्वाग्देवता दीव्यतु ॥

End. न योगादेरावर्तनं न संकेतनिकेतनं।
कृता निर्देशश्चन्द्रोऽयं मुख्यया स्वाभिधायया ॥

Colophon. इति चन्द्रालोकालंकारेऽभिधानिरूपणोनाम दशमो मयूखः ॥ ० ॥ ^ ॥
समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विवरणम्—श्रीजयदेवविरचितचन्द्रालोकाभिधोऽलङ्कारनिबन्धः कुवलयानन्दमूलीभूतः सुप्रसिद्ध एव।

No. 32. प्रतापरुद्रिः। Pratāparudriḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 127 (of which foll. 1–4 are wanting). Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A manual of rhetoric in nine chapters by Vidyāraṇya. Noticed in the India Office Catalogue, p. 338, No. 1176.

Beginning. नास्ति।

End. नास्ति।

Colophon. इति विद्यारण्यकृतौ गुणप्रकरणं समाप्तम् ॥

विवरणम्—श्रीविद्यारण्यविरचितालंकारनिबन्धविशेषः। ग्रन्थस्यास्यैतदेव वैशिष्ट्यं यत् प्रतापरुद्रयशःप्रख्यापकैरेव स्वरचितश्लोकविशेषैरलङ्कारलक्षणानामुदाहरणानि दत्तानि।

No. 33. दशरूपकं सटीकं। Daśarūpakaṁ saṭikaṁ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 103. Lines, 4–8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1880 (Śaka ?). Appearance, very old, worm-eaten throughout, and torn in parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

A short commentary on the Daśarūpaka of Dhanañjaya, entitled Daśarūpāloka, by Dhanikā. The codex contains the text also.

Beginning. श्रीं नमः श्रीगणेशाय॥ इह सदाचारं प्रमाणयद्भिरविघ्नेन प्रकरणस्य समाप्त्यर्थमिष्टयोः प्रकृताभिमतदेवतयोर्नमस्कारः क्रियते श्लोकद्वयेन।

नमस्तस्मै गणेशाय यत्कण्ठः पुष्करायते।
सदाभोगघनध्वानो नीलकण्ठस्य ताण्डवे॥
दशरूपानुकारेण यस्य माद्यन्ति भावकाः।
नमः सर्वविदे तस्मै विष्णवे भरताय च॥

यस्य कण्ठः पुष्करायते मृदङ्गवदाचरति सदाभोगेन घनध्वानो निविडध्वनि नीलकण्ठस्य ताण्डवे उद्धते नृत्ये, तस्मै गणेशाय नमः॥

End.

रम्यं जुगुप्सितमुदारमथापि नीच-
मुग्रं प्रसादिगहनं विकृतं च वस्तु
यद्वाप्यवस्तुकविभावकभाव्यमानं
तन्नास्ति यन्न रसभावमुपैति लोके॥
विष्णोः सुतेनापि धनञ्जयेन
विद्वन्मनोरागनिबन्धहेतुः।
आविष्कृतं मुञ्जमहीशगोष्ठी-
वैदग्ध्यभाजा दशरूपमेतत्॥

Colophon. इति विष्णुसूनोर्धनिकस्य दशरूपावलोके चतुर्थः प्रकाशः

व्योमाद्रिनागवसुभूमिमिते सुवर्षे
मासेन तस्य सितपक्षगतान्तकाले।
वारे कवेर्द्विजवरेण किल व्यलेखि
श्रीकाशिनाथकविना दशरूपमेतत्॥

श्रीरामचन्द्रपदपंकजचञ्चरीकी
वाराणसीजननजातमहाप्रभावः ॥
काव्यार्थदोषगुणचारुविचारदक्षी
हस्माचरैरलिखदेतदसौ द्विजाग्र्यः ॥

२ ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन्नाम्नीकाव्यव्याख्यासहितं दशरूपकं वर्त्तते ।

No. 34. दशरूपकं सटीकम् । Daśarūpakaṁ saṭīkam. Substance, country made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 93 Lines, 4 8 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Not correct. Complete.

This codex contains also the same commentary with the text.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 35. रसगङ्गाधरः । Rasagaṅgādharaḥ. Substance, country-made yellow paper, 16 × 6 inches. Folia, 309 Lines, 2 11 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1917. Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A somewhat diffused treatise on rhetoric by Jagannātha Bhatta Paṇḍita Rāja, son of Peru Bhatta Sūri. This work is now in course of publication. See the India Office Catalogue, p. 349, No. 1203.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

स्मृतापि तरुणातपं करुणया हरन्ती नृणा
मभङ्गुरतनुत्विषा वलयिता शतैर्विद्युतां ।
कलिन्दगिरिनन्दिनीतटसुरद्रुमालम्बिनी
मदीयमतिचुम्बिनी भवतु कापि कादम्बिनी ॥ १ ॥
श्रीमज्ज्ञानेन्द्रभिक्षोरधिगतनिखिलब्रह्मविद्याप्रपञ्चः
काणादीराक्षपादीरपि गहनगिरो यो महेन्द्रादवेदीत् ।

देवादेवाभ्यगीष्ट स्मरहरनगरे शासनं जैमिनीयं
शेषांकप्राप्तशेषामलभणितिरभूत् सर्व्वविद्याधरो यः ॥ २ ॥
पाषाणादपि पीयूषं स्यन्दते यस्य लीलया ।
तं वन्दे पेरुभट्टाख्यं लक्ष्मीकान्तं महागुरुम् ॥ ३
निमग्नेन क्लेशैर्मननजलधेरन्तरुदरं
मयोन्नीतो लोके ललितरसगङ्गाधरमणिः ।
हरन्नन्तर्ध्वान्तं हृदयमधिरूढो गुणवता-
मलङ्कारान् सर्व्वानपि गलितगर्व्वान् रचयतु ॥ ४ ॥
परिष्कुर्व्वन्त्वर्थान् सहृदयधरीणाः कतिपये
तथापि क्लेशो मे कथमपि गतार्थो न भविता ।
तिमीन्द्राः संक्षोभं विदधतु पयोधेः पुनरिमे
किमेतेनायासो भवति विततो मन्दरगिरेः ॥ ५ ॥
निर्माय नूतनमुदाहरणानुरूपं
काव्यं मयात्र निहितं न परस्य किञ्चित् ।
किं सेव्यते सुमनसां मनसापि गन्धः
कस्तूरिकाजननशक्तिभृता मृगेण ॥ ६ ॥
मननतरितीर्णविद्यार्णवो जगन्नाथपण्डितनरेन्द्रः ।
रसगङ्गाधरनाम्नीं करोति कुतुकेन काव्यमीमांसाम् ॥ ७ ॥
रसगङ्गाधरनामा सन्दर्भोऽयं चिरं जयतु ।
किञ्च कुलानि कवीनां निसर्गसम्पाचिरं जयतु ।

End. कासारवतीधरा मनोज्ञतरा कः पावनः स्त्रीलोक्यां
श्रीकमलाकुचकस्तूरिकाकेलिपल्लवांकुराय
श्रीनन्दवर्द्धनाय नमः ॥

शुभं भूयात् । सिद्धिरस्तु । श्रीवृन्दावनविहारिणे हारिणे नमः । संख्या ६५०० सम्वत् २९२७ ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीजगन्नाथपण्डितराजविरचितरसगङ्गाधराभिधोऽलङ्कारनिबन्धोऽयम् ।

No. 36. **रसगङ्गाधरः ।** Rasagaṅgādharaḥ. Substance, country-made yellow paper, 14 × 7 inches. Folia, 366. Lines, 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणान्तु न्नपूर्व्वम् ।

No. 37. **रसगङ्गाधरः ।** Rasagaṅgādharaḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches Folia, 18. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणान्तु न्नपूर्व्वम् ।

No. 38. **रसगङ्गाधरः ।** Rasagaṅgadharaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 1 inches. Folia, 365. Lines, 3–8 in a page. Character, Nāgara. Date ? Appearance, very old, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A copy of the same work.

विवरणान्तु न्नपूर्व्वम् ।

No. 39. **रसतरङ्गिणी ।** Rasataraṅgiṇī. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches, bound like an ordinary book. Folia, 25. Lines, 10–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1852. Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Complete.

An exposition of the theory of poetic sentiments, complete in eight chapters, by Bhānudatta Mi ra of Mithila. See the India Office Catalogue, p. 353, No. 1211.

Beginning. श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

लक्ष्मीमालोक्य लक्ष्मीनिगममुपहसन् श्रीचयन् यज्ञतन्तून् ।
चर्वं श्रीणामपि पश्यन् स्मितमिति दृशमुर्वं वीक्ष्य रोमाञ्चमूर्त्तिम् ।
कृत्वा हैयङ्गवीनं चकितमपसरन् म्लेच्छरक्तैर्दिगन्तान्
सिञ्चन् दन्तेन भूमिं निर्ममिव नृत्यन् पातुमापीतवासाः ॥ १
भारत्याः शास्त्रकान्तारमान्यायाः शैल्यकारिणी ।
क्रियते भानुना भारिमा रसतरङ्गिणी ॥ २
वाणी कमलिनी भानोरियं रसतरङ्गिणी ।
हंसाः कृतधियश्चात्र युक्तमत्र प्रतोष्यताम् ॥ ३ ॥
गिरान्देवि तरङ्गिण्या वारय भारवारणान् ।
यद्गनिर्ध्याति लोकानामाविर्णा विवर्णा रसः ॥ ४ ॥

End. यावद्वार्णी: कृता कापि कालिन्दी भुवि नन्दते ।
तावन्नन्दतु मे भार्गीरथा रसतरङ्गिणी ॥

Colophon. इति श्रीसकलकविकलानामनाथगणपतितनयभानुदत्तविरचितायां रसतरङ्गिण्यां पञ्चमस्तरङ्गः ॥ ८ ॥ अस्तु संवत् १८५२ मिति भाद्रो सुदि अष्टमिकौ समाप्तौ ग्रन्थः ॥ इति शुभ पठनार्थमापो दाशस्य ।

विवरणम् -श्रीभानुदत्तमिश्रविरचितरसस्वरूपादिनिरूपकरसतरङ्गिणीनामको निबन्धविशेषः ।

No. 40. रसतरङ्गिणी । Rasataraṅgiṇī. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 22. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1815. Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured in most parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text up to the end of the 8th chapter.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 41. **रसतरङ्गिणी।** Rasataraṅgiṇī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1741. Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 42. **रसप्रदीपः।** Rasapradīpaḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 44. Lines, 2-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1872.* Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A different work on the same subject and under a different name, by Prabhākara Bhaṭṭa, son of Mādhava Bhaṭṭa Mahāmahopādhyāya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

स्वविम्बमम्बा कुचकुम्भविम्बे
विलोकमानं प्रतिविम्बमानम् ।
प्रचण्डशुण्डां परितः चिपन्त
हेरम्बमालम्बनमाश्रयामः ॥ १ ॥
कलयतु कल्याणचयं रघुकुलतिलकः कलोपास्य. ।
यस्य प्रसादलेशात् कपिभिरकूपारलङ्घनं विहितं ॥ २ ॥
यस्यान्तरा निर्मणो यः स्यादस्मिन्नसौ तु गुणग्रहोः
भवधाय्यैता रसज्ञैरज्ञैरितरैर्नरैर्मम किम् ॥ ३
इह तावत् काव्यस्यानेकप्रयोजनप्रयोजकत्वेऽपि रससंवेदनजन्यं सुखमेव मुख्यं प्रयोजनम् ।

End. व्योमाकूपारभूमीशसंवत् गणितवत्सरे ।
एकान्तविश्रवर्षेऽपि प्रबन्धोऽयं कृतो मया ॥ ३
दोषापहाररुचिरो विमलो रससञ्चितः कोऽपि ।
विलसतु रसप्रदीपो यावत्कल्पं जगन्नितं ॥

---

* The date of the compositon of the work is "व्योमाकूपारभूमीश संवत्गणित-वत्सरे", Saṁvat 1170.

Colophon. इति श्रीमद्विद्वद्वृन्दारकवृन्दवन्दनीयपादारविन्दद्वन्द्वभूसुरपुरन्दरजगद्गुरु-महामहोपाध्यायभट्टमाधवतनूजनिप्रभाकरविरचिते रसप्रदीपे व्यञ्जनानिरूपणो नाम तृतीयालोकः समाप्तः । संवत् १८७२ वैशाखकृष्णद्वादश्याम् ॥

विवरणम्—श्रीप्रभाकरभट्टविरचितरसप्रदीपाख्यो रसविषयक एव कश्चित् प्रबन्धः ॥

No. 43. शृङ्गारसरसी। Śṛingārasarasī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 29. Lines, 2–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Complete.

A treatise on amorous sentiments, entitled Śṛingārasarasī, or a deep tank of amorous sentiments, by Miśrabhava, son of Miśra Bhaṭaka.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

गजमुखममरप्रवरं सिद्धिदं विघ्नहर्तारं ।
गुरुमवगमनयनप्रदामिष्टकरीमिष्टदेवतां वन्दे ॥
कवितारसरसिकानां मानसहंसा इह प्रमाद्यन्ताम् (?)।
इति भावेन क्रियते सरसा शृङ्गारसरसीयम् ॥
यः कृपया परकाव्ये दूषणमपि भूषणं (कुरुते ?) ।
तस्य पुंसो मम काव्यं प्रकाशनीयं न दुष्टस्य ॥

End. अथ वायुवर्णनम् ।

मलयाचलानिलोऽयं चन्दनतनुसङ्गतः शीतः ।
सोपि दहतीति मनोयन्मन्ये फणिफुत्कृतेः सङ्गात् ॥
दक्षिणवातकपोतस्तनुनौ (तरुणी ?) स्तनमण्डलाङ्गने शनकैः ।
सुरतश्रमजलकणिकातण्डुलभक्षणं कुरुते ॥

Colophon. इति श्रीमिश्रभटकतनयश्रीमन्मिश्रभावविरचिता शृङ्गारसरसी संपूर्णा ॥ शुभमस्तु । रामस्येदं पुस्तकम् ॥ ग्रन्थसंख्या ५५० ।

विवरणम्—श्रीमद्भावमिश्रविरचितशृङ्गारसरसीनामकशृङ्गाररसप्रधानश्लोकमयोऽयं निबन्धः ।

No. 44. **वाभट्टालङ्कारः ।** Vābhaṭṭālaṅkāraḥ. Substance, country-made colourless paper, 13 × 6 inches. Folia, 8. Lines, 15-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A treatise on Rhetoric named after the author, Vābhaṭṭa or Vāgbhaṭṭa. Noticed in the India Office Catalogue, p. 330, No. 1153.

Beginning. श्रीमत्स्वत्यै नमः ।

श्रियं दिशतु वो देवः श्रीनाभेयजिनः सदा ।
मोक्षमार्गं सतां ब्रूते यदागमपदावली ॥
साधुशब्दार्थसन्दर्भं गुणालङ्कारभूषितं ।
स्फुटरीतिरसोपेतं काव्यं कुर्वीत कीर्त्तये ।
प्रतिभा कारणं तस्य व्युत्पत्तिस्तु विभूषणं ।
भृशोत्पत्तिकृदभ्यास इत्याद्यकविसङ्कथा ॥

End. सन्ताधिकं सदभिपं जनपायतान-
विच्छेदकं विमदनं क्षतदानजातम् ।
हृद्यं विभुं हृदि विभर्त्ति (च ?) रागभग्नं
+ मदाद्यसमाप्तकरं सगाढम् ॥
इति हारबन्धः । एवमन्येपि ज्ञातव्याः ।

Colophon. इति वाभट्टालङ्कारे पञ्चमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

विवरणम्—अलङ्कारनिबन्धोऽयं ग्रन्थकृन्नाम्नैव सुप्रसिद्धः ।

No. 45. **वाभट्टालङ्कारटीका ।** Vābhaṭṭālaṅkāraṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 120. Lines, 13-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Vābhaṭṭālaṅkāra. Anonymous.

Beginning. ओं नमो जिनाय ॥

श्रीमान् श्रीआदिनाथः श्रियमिह दिशतु श्रेयसीं भूयसीं वो
विभाषः सौरभेय हृदयमतिभृवः शङ्कराभः + + + +
सेव्यो + + + + भक्त्या परिकलिततनुर्वर्णनीयोच्चनीने-
र्विभ्रद्वर्णं सुवर्णं मुदितशिखरिणी भाति + + कामजेता ॥

प्रभावविभवा वा संप्रतिश्चादामदश्चिर्णं
प्रणमामि शिरसा सौश्चगुरुपादरजःकणम्
बालानां सुखबोधाय स्वस्याऽऽस्मरणाय वा ।
वाभटालंकृतेः कुर्व्वे व्याख्यां संक्षेपयुक्तितः ॥

एतत् शास्त्रस्याविघ्नपरिसमाप्त्यर्थं श्रीवाभट । + विशिष्टेष्टदेवता-नमस्कारमाह—

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—वाभटालङ्कारटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 46. वाणीभूषणम् । Vāṇibhūṣaṇam. Substance, country-made yellow paper, 12 × 1 inches. Folia, 15. Lines, 4–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A treatise on versification by Dāmodara. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 3149, and also in the India Office Catalogue, p. 305, No. 1097.

Beginning. श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

राजत् कुञ्जरराजि-कृत्तिविमलोद्यद्दकूल कूलावलि
भाजद्भोगिफणामणिप्रविलसन्मुक्तामणिग्रामणि
पादाम्भोजभुजङ्गफूत्कृतिरणन्मञ्जीरमञ्जुद्युति
श्रेयो वः शिवशैलराजसुतयोर्दैयादभिन्नं वपुः ॥
सन्तीह यद्यपि महाकविसम्प्रणीत-
ग्रन्थास्तथापि मम बालिशताविलासः ।
सम्पूर्णशारदविधावुदयं प्रपन्ने
किन्नाम नाभ्युदयमञ्चति तारकापि ॥

End. मात्रावृत्तमिह प्रोक्तं चत्वारिंशत्त्वयाधिकम् ।
चयोदशाधिकशतं वर्णवृत्तमितीरितम् ॥

Colophon. इति श्रीदामोदरविरचितं वाणीभूषणं सम्पूर्णम् ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीरामो विजयते ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम् - श्रीदामोदरमिश्रविरचितवाणीभूषणाभिधकाव्यनिर्म्माणशिक्षाविषयकः प्रबन्धः ।

No. 47. सरस्वतीकण्ठाभरणम् । Sarasvatīkaṇṭhābharaṇam Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 160. Lines, 8–11 in a page. Character, Nagara. Date, Saṁvat 1882. Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.

An elaborate treatise on poetics in five chap ers (paricchedas), attributed to king Bhōja of Dhārā. The first pariccheda treats of the Kāvyalakṣaṇa and includes Doṣaguṇavivaraṇa, the second of the Śabdālaṅkāralakṣaṇa, the third of the Arthālaṅkāranirūpaṇa, the fourth of the Śabdārthālaṅkāranirūpaṇa and the fifth of the Rasarūpanirūpaṇa. Noticed in the India Office Catalogue, p. 322, No. 1153, and also in the *Notices* of Sanskrit MSS by Dr. R. Mitra, No 3143. See also the Bikānir Catalogue, p. 287, No. 617. It is a well known rhetorical work, published by the late Ānanda Mohana Badua of Assam.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

ध्वनिर्वर्णाः पदं वाक्यमित्यास्पदचतुष्टयम् ।
यस्याः सूक्ष्मादिभेदेन वाग्देवीं तामुपास्महे ॥
निर्दोषं गुणवत् काव्यमलंकारैरलंकृतम् ।
रसान्वितं कविः कुर्व्वन् कीर्त्तिं प्रीतिञ्च विन्दति ॥
दोषाः पदानां वाक्यानां वाक्यार्थानां च षोडश ।
हेयाः काव्ये कवीन्द्रैर्ये तानेवादौ प्रचक्ष्महे ॥

End. यावन्मूर्द्धि हिमांशुकन्दलमति स्वर्वाहिनी धूर्ज्जटे
र्यावद्वक्षसि कौस्तुभस्तवकितं (त ?) लक्ष्मीर्मुरद्वेषिणः ।
यावच्चित्तभुवस्त्रिलोकविजयप्रौढं धनुः कौसुमं
भूयात्तावदियं कृतिः कृतधियां कर्णावतंसोत्पलम् ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते सरस्वतीकण्ठाभरणालंकारे रसविवेचनः परिच्छेदः समाप्तः ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ सांबाय नमः ॥ संवत् १८८२ भाद्रासितचतुर्द्दश्यां रवौ समाप्तिमगमत ॥

विवरणम् -महाराजश्रीभीजराजविरचितः सरस्वतीकण्ठाभरणं नामालङ्कारप्रबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 48. **सरस्वतीकण्ठाभरणम् ।** Sarasvatīkaṇṭābharaṇam. **Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 339. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 1249. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in many parts. Prose and verse. Generally correct. Complete.**

Another copy of the same work.

विवरणमुक्तप्रायम् ।

No. 49. **सरस्वतीकण्ठाभरणटीका ।** Sarasvatīkaṇṭhābharaṇaṭīkā. **Substance, country-made white paper, 16 × 6 inches. Folia, 108. Lines, 3–12 in a page. Character, Nagara Date, Samvat 1882. Appearance, very old, worn out, and worm eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete (upto the end of the third Pariccheda .**

A commentary on the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa, entitled Ratnadarpaṇa, by Ratneśvara Kaviśvara Mahāmahopādhyāya.*

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

एकेन यस्य शमितः प्रसभेव देह-
शार्द्धेन राजति पुमानिव चापरेण ।
तस्यक्रमादथच न प्रमदा पुमान् वा ।
श्रेयांसि वर्द्धयतु स स्मरशासनो वः ॥ १ ॥
श्रीरामसिंहदेवेन दोर्दण्डदलितद्विषा ।
क्रियतेऽर्वतिभूपालकण्ठाभरणदर्पणः ॥
कण्ठाभरणमनर्घं वाग्देवी रत्नदर्पणोत्सङ्गे ।
यस्मिन् पश्यतु निभृतं प्रकाशमर्थोज्ज्वलाभरणम् ।

ग्रन्थारम्भे समुचितेष्टदेवतानमस्कारेण शिष्टाचारमनुवर्त्तते । ध्वनिरिति ।

End. पश्यतु वाग्देव्याः कण्ठाभरणकौतुकम् ।
मयि प्रसन्नतोऽत्रौ तन्वाने रत्नदर्पणम् ॥

---

* At the beginning the name of the author is given as Srīrāma Siṁha, while in the Colophon the work is attributed to Ratneśvara. It seems that Ratneśvara was a Pandit in the court of king Ramasiṁha and that he waived his own claim to the authorship in favour of his king and master.

Colophon. इति महामहोपाध्यायरत्नेश्वरकवीश्वरविरचिते रत्नदर्पणनाम्नि सरस्वतीकण्ठाभरणविवरणेऽर्थालङ्कारस्तृतीयपरिच्छेदः ॥ रत्नेश्वरो नाम कवीश्वरोऽसौ विराजते काव्यसुधाभिषेकैः दुग्धकर्कन्नाद्दत + + + नसुम्भरां पल्लवयन्नजस्रम् ॥ * ॥ श्रावणमासि कृष्णपक्षे दशम्यां भौमवासरे लीषा ॥ श्रीसंवत् १८८२ ॥ श्रीगुरुचरणकमलेभ्यः ॥

विवरणम्—रत्नदर्पणाभिधः सरस्वतीकण्ठाभरणटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 50. **साहित्यदर्पणटीका ।** Sāhityadarpaṇaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 173. Lines, 6–9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1622.* Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Sāhityadarpaṇa, entitled Sāhityadarpaṇavivṛiti, by Rāmacaraṇa Tarkavāgīśa, an inhabitant of the Rāḍha districts in western Bengal. It has been published with the text. Noticed in the India Office Catalogue, p. 337, No. 1174.

Beginning.

वागीश्वरीसरसगीतगुणप्रवाहं
सारस्वतीमततसेवितपादपद्मम् ।
हेमाद्रिमारकतशेखरकान्तमौलिं
वन्दे खगेन्द्रभुजमौलिगतं मुकुन्दम् ॥
श्रीविश्वनाथकविराजकृतिप्रणीते
साहित्यदर्पणमतिस्थगितप्रमेये ।
श्रीमच्छिवस्य चरणं शरणं गुरूणाम्
यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्रः ॥
यः परः परगुणप्रकाशने
लब्धवर्णनिकरो जयत्यसौ ।
दोषगामरचिताघमञ्चया
यात्यधः पिशुनराजिरञ्जसा ॥

समग्रमिह्वान्तग्रन्थव्यग्रमनसामनभिमते प्रकटदोषप्रकरविघटितादरकाव्यादिनिरूपणे सत्यप्यलंकारग्रन्थनिकरे तेषामभीष्टमदृष्टकाव्यादिनिरूपणमव्याहत-

* Date of composition.

प्राप्तान्तमलङ्कारग्रन्थमारभमाणः प्रथमकारिकायाः सरस्वत्याराधनप्रयुक्त-न्यार्थनिर्म्माहप्रयुक्तिपरतां प्रकाशयितुमवतरणिकां स्वयमेव ग्रन्थकृदाह—

End. वस्तुतस्तु मुखचन्द्रं पश्यामीत्यादौ यथा समासद्वयसम्भवात् सन्देहस्तथेहापि पाहृअसामाइएस्विति प्राकृतयोनिशब्दद्वयसम्भवात् सन्देह एवेत्यवधेयं ॥ एवञ्च एकपदप्रतिसङ्करस्योदाहरणं संसारध्वान्तविध्वंसहंस इत्याद्यवगन्तव्यम्, यथा वा

मनोविदं सरोजाचि सारशङ्कया सुनिर्भर ।
सा चेहिश्वजने गाढं स्वास्थ्यमालम्बते लघु ॥

इत्युदाहरणमन्यमिति ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीरामचरणतर्कवागीशभट्टाचार्य्यविरचितायां साहित्यदर्पणविवृतौ दशमः प्रकाशः ॥ * ॥ * ॥ अचिपचरसचन्द्रसम्मिते हायने शकवसुन्धरापतेः । श्रीलरामचरणाग्रजन्मना दर्पणस्य विवृतिः प्रकाशिता ।

दोषं काऋ वोच्य सुजनसमर्थोहिताः शपन्त्यत चेत्
तन्मां न व्यथयेद्गुरोरपि गिरां निर्दूषणा दुर्ज्जनः ।
कान्तानां मतिमाद्धाति यदसौ गूढार्थसन्दीपना
दानन्दं वितनोति यः गुणविदां तेनास्य मोघश्रमः ॥

विवरणम्—रामचरणतर्कवागीशविरचितसाहित्यदर्पणटीकारूपोऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 51. साहित्यदर्पणटीका । Sahityadarpaṇaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 160. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणन्तु क्तपूर्व्वम् ।

No. 52. साहित्यदर्पणटीका । Sāhityadarpaṇaṭīkā. Substance, country made yellow paper, 15 × 6 inches. Folia, 200. Lines, 9-11 in a page. Character, Bengali. Date of the work, 1622, and that of the copy, 1277 Bengali era. Appearance, not fresh, and written by different hands. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणन्तु क्तपूर्व्वम् ।

No. 53. साहित्यदर्पणः । Sāhityadarpaṇaḥ. Substance, country-made yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 159. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

The standard manual of Alaṅkāra and literary criticism written in the fifteenth century on the banks of the Brahmaputra, by Visvanātha Kavirāja, son of Candraśekhara Mahākavicandra. It consists of ten chapters or Paricchedas. The first treats of the Kāvyalakṣaṇa, the second of Śabda, Artha and their varieties, the third of Rasa, the fourth and fifth of Dhvani, the sixth of Drama, the seventh of Doṣa, the eighth and ninth of Guṇa and Rīti respectively, and the tenth of Alaṅkāra. Noticed in the India Office Catalogue, pp. 336-337, No. 1173. Also in the Bikānir Catalogue, No. 615, p. 286. This work has undergone several editions, some times with the commentary of Rāmacaraṇa Tarkavāgiśa, in Calcutta, Bombay, etc. and has been translated into English by Babu P. Mitra of Benares.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ॥ ग्रन्थारम्भे निर्व्विघ्नेन प्रारिप्सितपरिसमाप्तिकामो वाङ्मयाधिकृततया वाग्देवतायाः साम्मुख्यमाधत्ते ।

शरदिन्दुसुन्दररुचिश्चेतसि सा मे गिरां देवी ।
अपहृत्य तमः सन्ततमर्थानखिलान् प्रकाशयतु ॥

End. अत्र पद्मिन्यमामाश्रयस् इत्येकाश्रये पथिकश्यामायितेत्युपमा पथिकसामा जिकेष्विति रूपकं प्रविष्टं ॥

श्रीचन्द्रशेखरमहाकविचन्द्रसूनु-
श्रीविश्वनाथकविराजकृतं प्रबन्धं
साहित्यदर्पणममुं सुधियो विलोक्य
साहित्यतत्त्वमखिलं सुखमेव वित्त ॥
यावत् प्रसन्नेन्दुनिभानना श्री-
र्नारायणस्याङ्कमलंकरोति ।
तावन्मनः सम्मदयन् कवीना-
मेष प्रबन्धः प्रथितोऽस्तु लोके ॥

Colophon. इति साहित्यदर्पणे दशमः परिच्छेदः ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—साहित्यदर्पणाभिधोऽयं सुप्रसिद्धोऽलङ्कारनिबन्धः ।

No. 54. **काव्यप्रकाशटीका उदाहरणचन्द्रिका।** Kāvyaprakāśa-ṭīkā-udāharaṇacandrikā. Substance, country-made yellow paper, 21 x 6 inches. Folia, 150. Lines, 6-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1773, Saṁvat 1908, Bengali era 1258,* A.D. 1852. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Kāvya Prakāśa on the poetic extracts quoted by the author, Mammaṭha, for the purpose of illustrating the rules laid down in his work, entitled Udāharaṇacandrikā, written in 1740 Śaka, by Vaidyanātha, son of Rāmacandra Bhaṭṭa Sūri and grandson of Viṭṭala Bhaṭṭa. See the India Office Catalogue, p. 329, No. 1151.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

निज (?) भक्त धुरीणस्य नित्यं कर्तुं गरीयसीम्।
संभाद्यार्ति:कृताकारं नमामि कुलदैवतम् ॥ १ ॥
गङ्गोद्भासितमौलिश्चन्द्रकलाललितशेखरः सततं।
अङ्गीकृतगरलोजयति जयश्रिपतिर्जगति ॥ २ ॥
यत्पदांबुरुहद्वन्द्वमिलिन्दीकृतमानसाः।
भक्ता भवन्ति सिद्धीनां सदनन्तामुपाश्रहं ॥ ३ ॥
उत्तुङ्गकुम्भयुगमान्द्रविलिप्तचारु-
सिन्दूरपूरकचिराय गजाननाय
दूराननताखिलसुपर्वकिरीटरत्न
गौराङ्घ्रितांघ्रियुगलाय सदा नतोऽस्मि ॥ ४ ॥
आधाय हृदि वाग्देवीचरणाम्बुजमादरात्।
कुर्वे प्रकाशसंबद्धामुदाहरणचन्द्रिकाम् ॥ ५ ॥
चिरन्तनकृता व्याख्याः समालोच्य यथामति।
रचिता वैद्यनाथेन रामचन्द्रात्मजन्मना ॥ ६ ॥
कृतिरेषा क्रियावद्भिः साधुभिश्चनिर्मत्सरैः।
गुणदोषविभागज्ञैर्निपुणं परिशोध्यताम् ॥ ६ ॥

End. अनल्पकविकल्पिताखिलसदर्थमञ्जूषिकां
सदन्वयविबोधिकां विबुधसंशयोच्छेदिकां।
उदाहरणयोजनाजननमञ्जनामाङ्गादिकां
मुदाहरणचन्द्रिकां भजत वैद्यनाथोदिताम् ॥

* Date of copying.

वियद्वेदमुनिक्ष्माभिर्मितेऽब्दे (१७४०) कार्त्तिके सिते ।
बुधाष्टम्यामिमं ग्रन्थं वैद्यनाथोऽभ्यपूरयत् ॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञधर्म्मशास्त्रपारावारीणतत्सदिटलभट्टात्मज-श्रीरामभट्टसूरितनुजा वैद्यनाथेन रचितायां काव्यप्रकाशोदाहरणविवृता-वुदाहरणचन्द्रिकाख्यायां दशम उल्लासः ॥ समाप्तेयमुदाहरणचन्द्रिका शकाब्दा १७७३ सम्वत् १९२८ सन १२५८ साल इंराजी १८५२ साल साल तारिक् २४ चैत्र शुधि चयोदश्यां २ आश्विन लिखितं श्रीगोविन्द-शर्म्मभिः ।

विवरणम् काव्यप्रकाशप्रदर्शितोदाहरणश्लोकानां व्याख्यारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 55. काव्यप्रदीपोद्योतटीका। Kāvya Pradīpodyotaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 285. Lines, 5–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1773, Saṁvat 1908, Bengali era 1258, A. D. 1851. Appearance, not fresh but torn in parts. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Kāvya Pradīpa, entitled Udyota, by Nāgojī Bhaṭṭa, son of Upādhyāya Śiva Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगणेशाय नम. ॥ अष्टभुजायै नमः ॥
याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात् ।
शृंगवेरपुराधीशात् रामतो लब्धजीविकः ॥
नागेशभट्टः कुरुते प्रणम्य शिवया शिवं ।
काव्यप्रदीपविद्योतमतिगूढार्थसंविदे ।
श्रोतुर्माचिन्त्ये हेतुः वचनेत्यादिनिगमयतीति (?) विकाणां व्यवहाराद्न्वेयः प्रारंभ आद्याकृतिः सनादव्यवहितपूर्व्वकालत्वमपि मङ्गलस्य उचितं ।

End. सेतौ नागेशवक्त्रेऽस्मिन्नलंकारमहोदधेः ।
सतां मतिः सञ्चरतां यावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ २ ॥
काव्यप्रदीपकोद्योतः शिवयोरर्पितो मया ।
यन्निर्म्मितौ ममाहारो संजाता सापि भारती ॥ ३ ॥

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायोपनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृते काव्यप्रदीपोद्योते दशमोल्लासः ॥ १० ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः । शकाब्दा १७७३ सम्वत

१८०८ सन १२५८ इंराजी १८५१ साल मीर कार्त्तिकस्यैकोनविंशदिने ९ इंराजी चतुर्थ नवेम्बर भौमवासरे श्रीगौविन्दरामशर्म्मभि: लिखितं श्रीरामकृष्णाभ्यां नमो नम: ।

विवरणम् - श्रीनागेशभट्टविरचितकाव्यप्रदीपटीकारूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 56. **साहित्यदर्पणदशमपरिच्छेद: ।** Sāhityadarpaṇadaśamaparicchedaḥ Substance, country-made white and ash-coloured paper, 15 x 3 inches. Folia, 31. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the tenth or last chapter* of the Sāhityadarpaṇa.

पुस्तकेऽस्मिन् साहित्यदर्पणदशम परिच्छेदोऽप्यसमग्रो वर्त्तते ।

No. 57. **साहित्यदर्पण: ।** Sāhityadarpaṇaḥ. Substance, country-made paper of several colours, 18 x 3 inches. Folia, 160. Lines, 5 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old and written by different hands. Prose and verse. Not correct. Complete.

The same work, noticed in No. 53.

विवरणम् - पूर्ब्बमुक्तम् ।

No. 58. **काव्यप्रकाशटीका ।** Kāvyaprakāśaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 x 5 inches. Folia, 10. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct Incomplete.

---

* We could not exactly make out the date from the following words of the verse occurring in the colophon शाके पञ्चविनग घटि चन्द्रभाद्रे, *i. e.*, in the lunar Bhādra of 735 Śaka.

This codex contains only the commentary on the fifth chapter of the Kāvyaprakāśa, by Maheśvara Nyāyālaṅkāra, entitled Kāvyaprakāśadarśa.

पुस्तकेऽस्मिन् महेश्वरन्यायालङ्कारकृतकाव्यप्रकाशपञ्चमपरिच्छेदटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 59. काव्यप्रकाशः । Kāvyaprakāśaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 10. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another ncomplete copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमन्नापूर्णम् ।

No. 60. अलङ्कारकौस्तुभः । Alaṅkārakaustubhaḥ. Under this number there are three different MSS. of the Alaṅkārakaustubha, all incomplete.

(1) Substance, country-made colourless paper, 18 x 5 inches. Folia, 57. Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

(2) Substance, country made yellow paper, 18 x 5 inches. Folia, 10. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

(3) Substance, country made yellow paper, 12 x 4 inches. Folia, 86. Lines, 6–9 in a page. Character, Bengali. Date, Appearance, very old, and worn out. Incomplete.

Of these the first contains the text, from the beginning upto a large portion of the fifth Kirana or chapter, the second, from the beginning upto a small portion of the second Kiraṇa or chapter, while the third, has from the latter part of the fifth Kiraṇa to the end of the work.

It is a work on Rhetoric, divided into ten chapters or Kiraṇas (rays). It illustrates every figure of speech, and rhetorical ornament in praise of Kṛiṣṇa. The author Kavikarṇapūra, one of the followers

of Caitanya, was a renowned Vaiṣṇava, and wrote several works on the Vaiṣṇava faith. Noticed by Dr. R., Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1662. Upto this time three different works of the same name have come to our notice viz.,—(1) the codex under notice, (2) that mentioned in the Report on a search for Sanskrit and Tāmil Manuscripts for the year 1893-94, No. 2, page 80, No. 31, written by Kalyāṇa Subrahmaṇya, and (3) that noticed in the India Office Catalogue, written by Viśveśvara.

Beginning. श्रीश्रीगौरविधुर्जयति ॥

ग्रन्थारम्भेऽभीष्टदेवतानामगुणकीर्त्तनात्मकम् मङ्गलमङ्गीकुर्व्वन् ग्रन्थस्य निर्व्विघ्नां परिसमाप्तिमाशास्ते ।

स्वानन्दरससतृष्णः कृष्णश्चैतन्यविग्रहो जयति ।
आपामरमपि कृपया सुधया स्नपयाम्बभूव भूमौ यः ॥ १ ॥
स जयति येन प्रभवति दृग्भिः सदृशी व्यञ्जनावृत्तिः ।
अतिशयितपदपदार्थोध्वनिरिव मुरलीध्वनिर्मुरारातेः ॥ २ ॥

End. शान्तस्य न्यक्कृतत्वात् शृङ्गार एव पुष्टः । प्रागुक्तलक्षणस्य रसस्यानन्दस्वरूपत्वेन प्रतिपादिते चक्रे रसस्य रसेन विरोध इति यदि च प्रतिपाद्यते तस्तु सामग्रीभूतस्य स्थाय्यादेरेव न तु रसस्य ॥ ० ॥

(वनवासस्थसीताया गर्भदर्शनात् प्राक् शृङ्गारस्मृतिः । अत्र करुणोऽङ्गी-शृङ्गारोऽङ्गम्) शान्तशृङ्गारयोः क्वचिन्न दोषः ॥ यथा

वनवासस्थसीतायागर्भदर्शनात् प्राक् शृङ्गारः) *

Colophon. इत्यलङ्कारकौस्तुभे दोषप्रदर्शनोनाम दशमः किरणः ॥०॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः श्रीमत् कर्णपूरस्य चरणावनिशं भजे । निर्म्मितः कृष्णकथार्हो येनालङ्कारकौस्तुभः ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीमत्कविकर्णपूरविरचितालङ्कारकौस्तुभाभिधः कश्चिदलङ्कारनिबन्धविशेषो वैष्णवानां बहुमतः ।

Besides these three texts, there is also an incomplete copy of a commentary on the text from the fourth chapter to the end. The name of the writer is not mentioned.

अत्र काव्यसम्पूर्णटीकानिबन्धोऽपि वर्त्तते ।

---

* The passage under brackets does not appear in Dr. R. Mitra's codex.

INDEX

TO

ALAṄKĀRA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts in these indices are their serial numbers in the Catalogue.

छन्दः ।

CHANDAḤ.

PROSODY.

No. 1. छन्दोमञ्जरी । Chandomañjarī. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

A treatise on prosody, entitled Chandomañjarī, complete in six chapters or stavakas, viz.:—(1) Mukhabandha, (2) Samavṛitta, (3) Arddha-samavṛitta, 4) Viṣamavṛitta, (5) Mātrāvṛitta, (6) Gadya etc., by Gaṅgādāsa, the author of Acyutacarita and Dīneśa-śataka, etc., son of Gopāla Dāsa, belonging to the Vaidya caste. It is a well-known work, and has undergone several editions, sometimes with commentary. The peculiarity of this work is that almost all the examples are original and describe Kṛiṣṇa's sports and adventures at Vṛindāvana. Noticed in the India Office Catalogue, p. 305, No. 1099.

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥

देवं प्रणम्य गोपालं वैद्यगोपालदासजः ।
सन्तोषातनयश्छन्दोगङ्गादासस्तनोत्यदः ॥
सन्ति यद्यपि भूयांसश्छन्दोग्रन्था मनीषिणाम् ।
तथापि सारमाकृष्य नवकार्थो ममोद्यमः ॥
इयमच्युतलीलाढ्या सद्वृत्तजातिशालिनी ।
छन्दसां मञ्जरी कान्ता सभ्यकण्ठे लगिष्यति ॥
पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा ।
वृत्तमक्षरसंख्यातं जातिर्मात्राकृता भवेत् ।
सममर्द्धसमं वृत्तं विषमञ्चेति तत्त्रिधा ॥
समं समचतुष्पादं भवत्यर्द्धसमं पुनः ।

आदिस्तृतीयवद् यस्य पादस्तुर्य्यो द्वितीयवत् ।
भिन्नचिह्नचतुष्पादं विषमं परिकीर्त्तितम् ॥

End. वर्गैः षोड़शभिः समस्त्वपदैर्नव्यार्थभव्याशयै-
र्येनाकारि तदच्युतस्य चरितं काव्यं करप्रीतिदं
कांसारेः शतकं दिनेशशतकद्वन्द्वञ्च तस्यास्त्वमी
गङ्गादासकवेः कृतिः कृतधियां सच्छन्दसां मञ्जरी ॥

Colophon. इति छन्दोमञ्जर्य्यां षष्ठस्तवकः ॥

विवरणम्—छन्दोमञ्जरीयं सुप्रसिद्धैव छन्दोनिबन्धेषु, बहुशोमुद्राङ्कणं प्राप्ता च ।

No. 2. **छन्दोमञ्जरी ।** Chandomañjarī. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 32. Lines, 3–4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, partly torn, writing effaced in parts, and some pages sticking together. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains up to the end of the fifth chapter of the work.

पुस्तकेऽस्मिन् छन्दोमञ्जर्य्याः पञ्चमस्तवकान्तपर्य्यन्तं वर्त्तते ।

No. 3. **छन्दोमञ्जरी ।** Chandomañjarī. Substance, country-made yellow paper, 12 x 4 inches. Folia, 12. Lines, 2–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and the pages so glued together that they cannot be easily separated. Verse. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 4. **छन्दोमञ्जरी ।** Chandomañjarī. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 10. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and pages glued together in the same manner. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणान्तकपूर्व्वम् ।

No. 5. **छन्दोमञ्जरी ।** Chandomañjarī. Substance, country-made yellow paper, 16 x 3½ inches. Folia, 12. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly torn in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणान्तकपूर्व्वम् ।

No. 6. **पिङ्गलसूत्रम् ।** Piṅgalasutram. Substance, country-made colourless paper, 8 x 4 inches. Folia, 13. Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Verse. Generally correct. Complete.

Aphorisms on Prosody, by Piṅgala. It has been edited, translated, and explained by A. Weber. There is another edition of the text with Halayudha's commentary, by Viśvanātha Sāstrin in the Bibliotheca Indica. Noticed in the India Office Catalogue, p. 153, No. 560.

Beginning. ओं मयरसतजभनलगसंमितं भ्रमति वाङ्मयं जगति यस्य ।
स जयति पिङ्गलनागः शिवप्रसादाद्विशुद्धमतिः ॥ १ ॥
त्रिगुरुं विद्धि मकारं लघ्वादिसमन्वितं यकाराख्यम् ॥
लघु मध्यमस्थ रेफं जकारमध्ये गुरुनिबद्धम् ॥

End. अङ्गुल पृथुहस्तादण्डकोशाः
योजनमित्यध्व ॥
लर्द्धं ॥ सैकेगू ॥
प्रतिलोमगुणं द्विर्लाद्यम् ॥
ततो ग्येकं जह्यात् ॥

हिरङ्ँ ॥ रूपे शून्यम् ।
हि: शून्ये तावदर्द्धंतद्गुणितम् ॥
हिर्द्धूने तदन्तानाम् ॥
परे पूर्णं परंपूर्णम् ॥ इति १९७६ ॥

Colophon. इति पिङ्गलाभिधानं छन्द: समाप्त: (?) ॥ आर्य्या ५ ॥ सूत्रसंख्या १९७॥१॥

विवरणम्—पिङ्गलमुनिकृत छन्द:सूत्रं नाम लौकिकवैदिकछन्दसामाकरभूतम् पुस्तकमेतत्-हलायुधकृतटीकया सहासियातिकसमित्या प्रकाशितञ्च ।

No. 7. प्राकृतपिङ्गलम् । Prākṛita Piṅgalam. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A manual of Sanskrit and Prākṛita metres in the Prākṛita language, ascribed to Piṅgala. Noticed in the India Office Catalogue, p. 309, No. 1107.

Beginning. ओँ नम: शिवाय ॥
जो विविहमत्तसाअरपारम्
पत्तोऽवि विमलमइहेलम् ॥
पढमं भासतरण्डो णाउ
सोपिङ्गलो जयइ ॥
दीहो संजुत्तपरो विन्दुजुअं पालिओअचरणो ।
सग्गरूवंकदुमत्तो अण्णोलहु होई सुद्ध एक्क अत्तो ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् –प्राकृतभाषाविरचितछन्दोनिबन्धोऽयं प्राकृतपिङ्गलनामप्रसिद्ध: ।

No. 8. पिङ्गलसूत्रम् । Piṅgalasūtram. Substance, country-made colourless paper, 8 × 4 inches. Folia, 100. Lines, 4–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् सम्पूर्णं प्राकृतपिङ्गलं वर्त्तते ।

No. 9. प्राकृतपिङ्गलं सटीकं । Prākritapingalam Satīkam. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 147. Lines, 7-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Prākritapingala in Sanskrit by Sriharṣa Śarman, son of Paṇḍita Makaradhvaja, entitled Tatvadipikā.

Beginning. श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

सानन्दं नमपाम्हे गिरिसुतापादारविन्दद्वयम् ।
कंलीनां कलहं नतेश्वरशिरोगङ्गाजलेनोज्ज्वलम् ।
तच्चूडामणिशर्व्वरीपतिकलारोचिःकणेनाणुना
यन्नीराजितमर्द्धमुद्रितमनोहारि श्रियोमन्दिरम् ॥
ज्ञात्वा प्राक् * * * *
नव्यानाञ्च पटीयसीमतितरां चोदक्षमां वाक्कलाम् ॥
ध्यायं ध्यायमनुक्षणं हरपदाम्भोजद्वयं कामदम्
टीकां पुस्तकपिङ्गले प्रतनुते श्रीहर्षनामा सुधीः ॥
क पिङ्गलवचो गूढं क मे मतिरणीयसी ।
तथापि यत् करोम्यत्र तत्मे क्षाम्यन्तु पण्डिताः ॥

End. रेफः संयुक्त इतिबोध्यं विसर्गस्यावश्यनिषेधाय पुनरभिधानं । गाथेयं ।

श्रीमद्धर्षेण धीरेण निर्म्मिता तत्त्वदीपिका ।
पिङ्गलं ज्ञातुमिच्छद्भिः सद्भिः सेव्या समन्ततः ॥

Colophon. इति श्रीमत्पण्डितमकरध्वजात्मजश्रीमच्छ्रीहर्षशर्म्मविरचितायां तत्त्वदीपिकायां पिङ्गलवृत्तौ वर्णवृत्तोद्वितीयः परिच्छेदः ॥

एतां साधय यां विना बुधजना जानन्ति किं पिङ्गलम्
सा युष्माकमनुक्षणं वितरतु प्राणप्रिया मङ्गलम् ।

विवरणम्—पण्डित श्रीहर्षशर्म्मविरचिततत्त्वदीपिकाभिधप्राकृतपिङ्गलटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 10. वृत्तरत्नाकरः। Vṛittaratnākaraḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 9–12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, pages glued together, and torn in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A treatise on Sanskrit Prosody complete in six chapters, entitled Vṛittaratnākara, or the ocean of metres, by Kedāra Miśra, son of Pabbeka or Pabyeka, a high caste Brāhmaṇa. This work has undergone several editions in Calcutta, Bombay, etc. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 302, No. 1037.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

सुखसन्तानसिद्ध्यर्थं नत्वा ब्रह्माच्युतार्चितम्।
गौरीविनायकोपेतं शङ्करं लोकशङ्करम्॥ १॥
वेदार्थशैवशास्त्रज्ञः पव्येकोऽभूद्द्विजोत्तमः।
तस्य पुत्रोऽस्ति केदारः शिवपादार्चने रतः॥ २॥
तेनेदं क्रियते छन्दो लक्ष्यलक्षणसंयुतम्।
वृत्तरत्नाकरं नाम बालानां सुखसिद्धये॥ ३॥
पिङ्गलादिभिराचार्यैर्यदुक्तं लौकिकं द्विधा।
मात्रावर्णविभेदेन छन्दस्तदिह कथ्यते॥ ४॥
षड्ध्यायनिबद्धस्य छन्दसोऽस्य परिस्फुटम्।
प्रमाणमिह विज्ञेयं षड्विंशदधिकं शतम्॥ ५॥

End. वृत्तस्यांगुलिकी व्याप्तिरधः कुर्यात्तथांगुलिम्।
प्रस्तारो नष्टमुद्दिष्टमेकद्व्यादिलगक्रिया।
संख्या चैवाध्वयोगश्च षडेते प्रत्ययाः स्मृताः॥
वंशेऽभूत्कश्यपस्य प्रकटगुणगणः शैवसिद्धान्तवेत्ता
विप्रः पव्येकनामा विततमतिरसौ सर्वतत्त्वार्थबोधी।
केदारस्तस्य पुत्रः शिवचरणयुगाराधनैकाग्रचित्तः।
छन्दस्तेनाभिरामं प्रविरचितमिदं वृत्तरत्नाकराख्यम्॥

Colophon. इति श्रीकेदारमिश्रविरचिते वृत्तरत्नाकरे षष्ठोऽध्यायः॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः॥

विवरणम्—श्रीकेदारमिश्रविरचित वृत्तरत्नाकराभिधः सुप्रसिद्धश्छन्दोनिबन्धोऽयम्॥

No. 11. **वृत्तरत्नाकरटीका।** Vrittaratnākaraṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 68. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1602. Appearance, very old, worn out, worm-eaten throughout, and pages strongly glued together. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Vrittaratnākara by Nārāyaṇa Bhadra, son of Rāmeśvara Sūri. The author wrote the work in 1602 Saṁvat. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 303, No. 1094.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा गणेशं वाग्देवीं पितरं मातरं गुरून् ।
अन्यानपि च भाष्यादिकर्तृंश्छन्दोविशारदान् ॥ १ ॥
श्रीभट्टरामेश्वरसूरिसूनु
र्नारायणः श्लाघ्यगुणाश्रयोऽहम् ।
संक्षेपवृत्त्या विवृतिं सुवृत्त-
रत्नाकरे व्यक्ततया तनोति ॥ २ ॥

विशिष्टशिष्टाचारमूलमतं स्मृति नो वृद्धयवा इत्यादि वैदिकलिङ्गकल्पितश्रुति प्रमाणकविशिष्टदेवतानमस्कारजनितनिर्विघ्नादिस्वनामकीर्तनपूर्वकं-स्वग्रन्थस्य ग्रन्थान्तरंगतार्थतां सूचयन् सप्रयोजनकर्त्तव्यसामान्यज्ञानपूर्वकविशेष-जिज्ञासुप्रवृत्तिसिद्ध्यर्थं सामान्यतः प्रतिजानीते ॥

End. भट्टश्रीनागपाशात् समजनि विबुधश्राद्धदेवाख्यभट्टः
प्रासोष्टासौ तनूजं रघुपतिनिरतं भट्टगोविन्दसंज्ञम् ।
विश्वामित्रान्वयाम्बुधिविधुरधिकं वर्द्धते तत्तनूजो
विद्याब्धेर्लब्धपारः प्रथितपृथुयशा भट्टरामेश्वराख्यः ॥ १ ॥
नारायणेन सुधिया काश्यां निवसता सता ।
वृत्तरत्नाकरे टीका तद्भुवा रचिता चिता ॥ २ ॥
ग्रन्थेऽस्मिन् गुणगणसत्त्वमुच्यते चेत्
स्वं कार्य्यं गुणवद्व मन्यते कः ।
तत् सन्तः शिरसि कृताञ्जलिस्तु याचे
शोध्यं तत् सदसदिहोदितं मया यत् ॥ ३ ॥
याति विक्रमार्के द्विखषड्भ (१६०२) संमिते
सितगकार्त्तिकरुद्रे ॥
ग्रन्थवर्त्ति सुकृतं किल कुर्य्यात्
रामचन्द्र पदपूजनपुष्पम् ॥ ४ ॥ ० ॥ छ ॥ छ ॥

Colophon. इति श्रीमद्विद्वन्मुकुटश्रीमद्रामेश्वरसूरितनयनारायणभट्टविरचितायां वृत्तरत्नाकरव्याख्यायां प्रस्ताराध्यायः षष्ठः ॥ समाप्ता चेयं टीका ॥ छ छ छ छ छ छ छ छ छ ॥ १ । २ । ४ । ८ । १६ । ३२ । ६४ । १२८ । २५६ । ५१२ । १०२४ । २०४८ । ४०९६ । ८१९२ । १६३८४ । ३२७६८ । ६५५३६ । १३१०७२ । २४४४ । ५२४२८८८ । १०४८५७६ । २०९७१५२ । ४१९४३०४ । ८३८८६०८ । १६७७७२१६ । ३३५५४४३२ । ६७१०८८६४ । इति उक्तेत्यादीनां प्रस्तारसंख्या ।

विवरणम् —नारायणभट्टविरचितवृत्तरत्नाकरटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 12. **वृत्तरत्नाकर व्याख्या ।** Vrittaratnākaravyākhyā. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 35. Lines, 10–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Vrittaratnākara, entitled Ratna Prakāsikā, by Rāma Krisna, son of Sadāsiva Deva and Bhavānī, grandson of Śrīpatideva Sūri and great-grandson of Nilakantha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

शिवं शिवकरं नत्वा वाणीं गणपतिं गुरुन् ।
वृत्तरत्नाकरव्याख्यां कुर्वे रत्नप्रकाशिकाम् ॥

तत्र तावच्छन्दोज्ञानमावश्यकं तदुक्तं ब्राह्मणेन निष्कारणो धर्मः षडङ्गो वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्चेति । अङ्गानि त्वाह भगवान् पाणिनिः ।

"छन्दः पादौ तु वेदस्य हस्तौ कल्पोऽथ पठ्यते ।
ज्योतिषामयनं चक्षुर्निरुक्तं श्रोत्रमुच्यते ॥
शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य मुखं व्याकरणं स्मृतम् ।
तस्मात् साङ्गमधीत्यैव ब्रह्मलोके महीयते ॥

इति तदङ्गानामध्ययने ज्ञाने चावश्यके छन्दोज्ञानमावश्यकमेव ।

End. अत्राभिरामसिति । छन्दोविचिगणादध्येतॄणामध्यापकानां च निरतिशयितानन्दावाप्तिरिति सूचितं । रमणं रामः अभितो रामो येनेति व्युत्पत्तेरिति सिद्धम् । ॥

श्रीमानर्जुनतुल्यविक्रम इह श्रीविक्रमः कोप्यभूद्राज्यं प्राज्यमविन्दत क्षितितले यश्चोर्ज्जयिन्यां पुरा ।
शाको येन कृतः क्षितौ क्षिति सुराः श्रीधर्मराजादनुप्रीतिं भूमिहिरण्यधेनुसदनैः संप्रापिता नित्यशः ॥ १ ॥

तस्मादुज्जेमवंशः समभवदखिलो विश्वविख्यातकीर्ति-
स्तत्र श्रीमानुदारः शिवपदनलिनाराधनाचित्तवृत्तिः ।
धीरः शौरीदवीचीपरिचितविभवख्यातकीर्तिः समस्ताद्
भ्राजत्प्रत्यर्थिपृथ्वीपतिवहलबलारण्यनाराचवह्निः ॥ २ ।

जातः श्रीभगवंतसिंह इति यः ख्यातः क्षितौ धर्मभ-
स्तत्पुत्रः क्षितिपालपालनकरो दाता च ज्ञाताशयः ।
यः स्वार्थं युधि दर्शयन् निजयशः संघर्षयन् घर्षयन्
सर्वं शत्रुगणं प्रतापसहसा सन्दीपयन् सततम् ।
दानाद्यैः परितोषयन् निजगणान् सन्तापयन्नाश्रिताम्
ध्यायन् श्रीपतिमत्र विजयते गौवाणसिंहः कृती ।
तस्मात् पाप्रमजीनिकः समतनोत्सङ्गीतरत्नाकर-
व्याख्यां गौरीशमुदे महेशपादने शारीर कर्णाङ्कुशः ॥ ४ ॥

आत्रेयगोत्रे सततं पवित्रे
श्रीनीलकण्ठोऽजनि नीलकण्ठः ।
तस्मादभूत् पण्डितमण्डलीडितः
श्रीश्रीपतिः श्रीपतिसत्कृता ॥ ५ ॥

तस्य पुत्रोऽस्ति विख्यातः सर्वाज्ञितसदाशिवः ।
सदाशिवः सदा यस्य आपदेवाभिधः सुधीः ॥ ६ ॥

तत्तनुजन्मना सेयं कृता रत्नप्रभा शुभा ।
रत्नरत्नाकरव्याख्या रामकृष्णेन धीमता ॥ ७ ॥

श्रीमत्सिंहवपुसादेन सर्वत्र जगतीतलं ।
सैषा प्रकाशमायातु सततं भानुमानिव ॥ ८ ॥

संप्रार्थयेऽहं सततं कृताञ्जलिः
निर्मत्सरा येऽत्र वसन्ति लोके ।
संशोध्य संशोध्य कृतिं मदीयां
विपश्चितस्ते परिशीलयन्तु ॥ ९ ॥

शेषाशेषवचोविलासविलसत्सद्गोष्ठिकाख्यामृत-
स्वादामन्दधियामतन्द्रधियां कुन्तीविदां प्रीतये ।
भूयादेन सुधांशुदीधितिरिव श्रीरत्नरत्नाकर-
व्याख्यां सत्सुधाभजां समतनोच्छ्रीरामकृष्णः कृती ॥

रामकृष्णेन सुधिया कृता रत्नप्रकाशिका ।
तया तुष्यतु विश्वात्मा भवान्याः कलितः शिवः ॥

Colophon. इति श्रीमद्दैवज्ञकुलावतंसश्रीमन्नीलकण्ठदैवज्ञात्मजश्रीश्रीपतिदैवज्ञसूरिसूनु-
सदाशिवदैवापराभिधापदैवज्ञनुभवानीगर्भजरामकृष्णकृतायां वृत्तरत्ना-
करव्याख्यायां रत्नप्रकाशिकाख्यायां प्रस्तारोऽध्यायः ॥ ६ ॥ समाप्तश्चायं
ग्रन्थः ॥ लेखकपाठकयोः । शुभानि विवर्द्धन्ताम् ॥

विवरणम् -- श्रीरामकृष्णदैवविरचितरत्नप्रकाशिकाभिधवृत्तरत्नाकरटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 13. **वृत्तरत्नाकरः सेतुसहितः ।** Vṛittaratnākaraḥ Setusahitaḥ. Substance, country-made white paper, 13 × 6 inches. Folia, 37. Lines, 5-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1881.* Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

The codex contains the text in the middle and the commentary in both the margins. The text has been already noticed. The commentary is entitled Vṛittaratnākarasetu or a bridge across the ocean of metres. It was written at Benares in Saṁvat 1735 (A. D. 1676) by Haribhāskara Śarman, son of Āpāji Bhaṭṭa, grandson of Hari Bhaṭṭa and great grandson of Purushottama Bhaṭṭa. Noticed in the India Office Catalogue, p. 303, No. 1903; also by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS, Nos. 712 and 2810.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीभास्करं नमस्कुर्वे ।

प्रस्फुरन्मधुपचुम्बितपद्मा पङ्कजातजनिपङ्क्तिजनीयं ।
बुध्यते किल जड + । -- व यस्मात् मारुणं तदिह धाम नमामः ॥
श्रीगुरून् पितरौ चापि नत्वा भास्करशर्म्मणा ।
वृत्तरत्नाकरे सेतुर्यथामति विरच्यते ॥

ग्रन्थारम्भे यमर्थमधिकृत्य प्रवर्त्तते तत् प्रयोजनमिति गौतमसूत्रोक्तं सुप्रयोजन
शिवप्रणामरूपं मङ्गलं निबध्नन् ग्रन्थस्य सम्बन्धप्रयोजने श्लोकद्वयेनाह—
सुखसन्तानेति—

End. श्राम्यत्कर्म्मभरमुरीकृतवाराणस्यां शिवाश्रितकुलनीरधिचन्द्रात् ।
पुण्यभूमिपुरुषोत्तमभट्टादुद्भव सुकृती हरिभट्टः ॥
वेदवाक्यनिचयार्थचयेन प्रोचितो विधिरिवेह बुधौघैः
लोकगीतविमलायतकीर्त्तिः सोऽपि सज्जनमणिर्जयति स्म ॥

* It is the date of the copy, for the date of the composition is बाण-वह्निऋषयभू मित वर्षे (1735 Saṁvat).

तस्मादुद्भूतकीर्त्तिः क्रतमुक्रतभयात्मस्नतत्सखतन्त्रः
साधूनामग्रगण्योगददलनविधौ मानवानां शरण्यः ।
काशीक्षेत्राधिवासी इतकठिनतरारातिषड्वर्गदण्ड:
श्रीमानापाजिभट्टः सुरभजनरतः शुद्धधीराविरासीत् ॥

सेतुस्तत्तनयेन शैवनगरे सद्वृत्तरत्नाकरे
नेतुं भास्करशर्म्मणा विरचितः पारं बुधानां गणम् ।
तेने सर्व्वसुरासुरेन्द्रनिकरव्यालोलमौलिस्खल-
च्चञ्चद्रत्नमरीचिचर्च्चितपदो देवो रविः प्रीयताम् ॥

तरीतुमचरीकरं यदिह वृत्तरत्नाकरमहो सुमनसाह्वं
मनन्तहंतुमेतं जड़ः हरेरिव महोदधौ कपिनिबद्धसेतौ
+ + + अयतु महिमागुरोश्चरणयोः समुज्जृम्भते
बाणवह्निहयभूमितवर्षे वसन्तसमये मधुशुक्ले ॥
अगमत् प्रतिपदीह समाप्तिं सेतुरेष बुधसंघमुदेन्त् ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीमत्काश्यपान्वयसंभवाग्निहोत्रिकुलतिलकायमानश्रीमदापाजिभट्टतनु-श्रीभास्करविरचितो वृत्तरत्नाकरसेतुः समाप्तिमगात् ॥ श्रीगणेशाय नमः । लेखापितमिदं वाराणस्याः श्रीपशुपतिप्रसादात् ॥ कर्णोति मङ्गलं नाम ॥ संवत् १८८१ ।

विवरणम्—श्रीभास्करभट्टविरचितसेतुनामकवृत्तरत्नाकरटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 14. **छन्दोमञ्जरी ।** Chandomañjarī. Substance, country-made colourless paper, 12 x 3 inches. Folia, 32. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1567. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 1.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ॥

No. 15. **श्रुतबोधः ।** Śrutabodhaḥ. Substance, country-made reddish paper, 15 x 3 inches. Folia, 3. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

A little treatise on prosody attributed to Kālidāsa, entitled Śrutabodha, one producing the knowledge of metres instantly. It

consists of 41 stanzas, each of which is composed in the metre it describes. The work has been frequently printed. Of its several editions, that of Paṇḍita Hṛiṣikeśa Śāstrī is the most thorough-going and throws considerable light on the obscurer parts. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 301, No. 1082.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ॥

छन्दसां लक्षणं येन श्रुतमात्रेण बुध्यते ।
तमहं संप्रवक्ष्यामि श्रुतबोधमविस्तरम् ॥
संयुक्ताद्यं दीर्घं सानुस्वारं विसर्गसंमिश्रम् ।
ज्ञेयमक्षरं गुरु पादान्तस्थं विकल्पेन ॥
एकमात्रो भवेद्ध्रस्वो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते ।
त्रिमात्रस्तु भवेत् प्लुतो व्यञ्जनञ्चार्द्धमात्रकम् ॥

End. चत्वारो यत्रवर्णाः प्रथमकगुरवः षष्ठकः सप्तमोऽपि
द्वौ तद्वत् षोडशाद्यौ मगमदमुदिते षोडशान्त्यौ तथान्त्यौ ।
रम्याक्रान्तौ रकान्ते मुनिमुनिमुनिभिर्यत्र कान्ते विरामो
वाग्ने वन्द्यैः कवीन्द्रैः सुमतिभिरुदिता स्रग्धरा सा प्रसिद्धा ॥

Colophon. इति कालिदासकृतः श्रुतबोधः समाप्तः ।

विवरणम्—श्रुतबोधाभिधश्छन्दोनिबन्धः कालिदासकृतित्वेन प्रसिद्धः ।

No. 16. **श्रुतबोधः ।** Srutabodhaḥ. Substance, country-made ash-coloured paper, 18 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 8–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 17. **श्रुतबोधः ।** Srutabodhaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing spoiled by stains of ink in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 18. श्रुतबोधः। Śrutabodhaḥ. Substance, country-made ash-coloured paper, 15 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1716. Appearance, very old, and worn out. Verse. Correct. Complete.

A fourth copy of the same work.

विवरणन्नूक्तापूर्व्वम्।

No. 19. श्रुतबोधः। Śrutabodhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 4-5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1716. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणन्नूक्तापूर्व्वम्।

Besides this, in the same codex we find the following:—

(1) A complete copy of the Chandomañjarī छन्दोमञ्जरी। Substance, country-made colourless paper, 15 × 4 inches. Folia, 27. Lines, 3–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Noticed in No. 1.

विवरणन्नूक्तापूर्व्वम्।

---

(2) Maheśvara Nyāyālaṅkāra's commentary on the Kāvyaprakāśa upto the end of the second chapter only.

महेश्वरन्यायालङ्कारविरचितकाव्यप्रकाशटीकाद्वितीयोल्लासावधिका।

(3) There are also fragments of many works on different subjects not worth mentioning.

No. 20. श्रुतबोधटीका। Śrutabodhaṭīkā. Substance, foolscap paper, 6 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Śrutabodha, entitled Subodhinī, written by Manohara Śarmaṇ at the request of king Mānikya Nātha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

वन्दे विश्वेश्वरं देवं वाचस्पतिमुखान् गुरून् ।
मातरं पितरं नत्वा निर्विघ्नेप्सितसिद्धये ॥
नत्वा भवानीचरणारविन्दं
मनोहरेण क्रियते विचार्य्य ।
माणिक्यमाला महिपाल (?) तुष्ट्यै
सुबोधिनीयं श्रुतबोधटीका ॥ २ ॥

End. यत्र मुनिमुनिमुनिभिर्विरामो भवति । मुनयश्च मुनयश्च मुनयश्च मुनयस्तैः सप्तभिरित्यर्थः ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीसमस्तनृपशिरोमणिरञ्जितपादपीठमाणिक्यमल्लकारिता श्रीमनोहरशर्म्मकृता श्रुतबोधटीका सुबोधिनी समाप्ता ॥ श्रीरामः श्रीरामः श्रीरामः श्रीरामः ॥

विवरणम्—श्रीमनोहरशर्म्मकृतसुबोधिनीनामकश्रुतबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

INDEX

TO

CHANDAH AND ARTHAŚĀSTRA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts in these indices are their serial numbers in the Catalogue.

अर्थशास्त्रसूचिः ।

POLITICAL SCIENCE.

No. 1. युक्तिकल्पतरुः । Yuktikalpataruḥ. Substance, country-made red paper, 15 × 6 inches. Folia, 89. Lines, 7-9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1732. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A work on all the requirements of a royal court, entitled Yuktikalpataru, by Bhojarāja, treating of policy, ports, towns, jewels, swords, elephants, horses, ornaments, flags, &c. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 271.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ॥

विश्वसर्गविधौ वेधास्तत्पालयति यो विभुः ।
तदत्ययविधावीशस्तं वन्दे परमेश्वरम् ॥
कंसानन्दमकुर्व्वाणः कंसानन्दं करोति यः ।
तं देवकीनन्दनाराध्यमनाराध्यमहं भजे ॥
नमामि शास्त्रकर्त्तॄणां चरणानि मुहुर्मुहुः ।
येषां वाचः पारयन्ति श्रवणेनैव सज्जनान् ॥
नानामुनिनिबन्धानां सारमाकृष्य यत्नतः ।
तनुते भोजनृपतिर्युक्तिकल्पतरुं मुदे ॥
विबुधाभीष्टदममुं कल्पवृक्षं समाश्रयः ।
प्राप्नोतीष्टतमां सिद्धिं बुधाः संसेव्यतामयम् ॥
दण्डनीतिर्यस्य मूलं ज्योतिःशास्त्रं प्रकाण्डकम् ।
दृष्टार्था इतरा विद्याः शाखाः पुष्पं तथेतराः ।
अप्यदृष्टफलं यस्य रसस्तस्यामृतं सताम् ॥
सोऽयं कल्पतरुर्धीरैरुपास्यो भूपमन्त्रिणाम् ।
संश्रित्यामुं कल्पवृक्षमन्यशास्त्राण्यवीक्ष्य च ॥
राजभिर्मन्त्रयतामर्थो यः शास्त्रार्थोत्तमो भुवि ॥

End.

घटीभिर्घाटितं यानं घटी नौकेति गद्यते ।
तथाश्वैस्तु फलैर्यानं फलयानं प्रचक्षते ॥
चर्म्मभिस्तूलपूर्णैर्यत् चर्म्मयानं तदुच्यते ।
यानं यत् लघुभिर्वृक्षैर्वृक्षयानन्तदुच्यते ॥
जन्तुभिः सलिले यानं जन्तुयानं प्रचक्षते ।
बाहुभ्यां + + + + जघन्येषु न निर्णयः ।

Colophon. इति युक्तिकल्पतरौ निष्पादयानोद्देशः ॥ ० ॥ ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ शुभमस्तु ॥ शकनरपतेरतीताब्दाः १७२१ ॥ २ ॥ श्रीगोविन्दलक्षणदेवस्य स्वाक्षरमिदम् ॥

विवरणम्—नृपतिजनाधिगम्यविविधविषयालोचनपरो युक्तिकल्पतरुनामकोऽयं निबन्धः श्रीभोज नृपतिविरचितः ।

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal,

BY

HṚĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

LEXICOGRAPHY MANUSCRIPTS.

CALCUTTA:

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD.

1904.

कोषग्रन्थानां सूचिः।

LEXICOGRAPHY.

No. 1. अभिधानचिन्तामणिः। Abhidhānacintāmaṇiḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 95. Lines, 10–14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1816, Śaka 1681. Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing injured in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A Dictionary of Sanskrit words, entitled Abhidhānacintāmaṇi or Haimakoṣa, by Hemacandra, a Jaina author, pupil of Devacandra Sūri and teacher of king Kumāra Pāla. Born A. D. 1092; died A. D. 1173. This codex contains the first or synonymous part only. Noticed in the India Office Catalogue, p. 283, No. 1004.

Beginning. ओँ अर्हं॥

प्रणिपत्यार्हतः सिद्धसांगशब्दानुशासनः।
रूढयौगिकमिश्राणां नाम्नां मालां तनोम्यहम्॥ १॥
व्युत्पत्तिरहिताः शब्दा रूढा आखण्डलादयः।
योगोऽन्वयः स तु गुणक्रियासम्बन्धसम्भवः॥
गुणतो नीलकण्ठाद्याः क्रियातः स्रष्टृसन्निभाः।
स्वस्वामित्वादिसम्बन्धस्तत्राहुर्नाम + + तां॥

End. नमस्कारनाममतो नमः॥

Colophon. इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामभिधानचिन्तामणौ नाममालायां सामान्यकाण्डः षष्ठः सम्पूर्णः ग्रन्थाग्रन्थसङ्ख्यातसौयमानं (?) २००० संवत् १८१६ शाके १६८१ प्रवर्त्तमाने पौषमासे कृष्णपक्षे ८ तिथौ श्रीमक्सुदाबाद नगरे पं खुस्यालचंद्रलिपीकृतं श्रीरस्तु कल्याणमस्तु।

विवरणम्—श्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिताभिधानचिन्तामणिनामकः सुप्रसिद्धः कोषनिबन्धः॥

No. 2. अमरकोष: सटीक: । Amarakoṣa Saṭīkaḥ. Substance country-made foolscap paper, 23 × 14 inches, bound like an ordinary book. Folia, 243. Lines, 14–31 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, neither old nor fresh, slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

Amarakosa with extracts from the commentaries of Rāyamukuṭa, Bharatasena, Mathureśa, Ramānātha, Nārāyaṇa, Nilakaṇṭha, Rāmāśrama, Kṣīrasvāmin, &c. The words of the Koṣa and the extracts are arranged in parallel columns. This codex contains upto the end of the Banauṣadhivarga. A codex of the same nature has been noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 279, No. 986-987.

Beginning.

अमरकोष:	रायमुकुट:	भरतमल्लि-	रमानाथ:	सारसुन्दरी	पदार्थ-	नीलकण्ठ:	रामाश्रम:
स्वर्	स्वरिति- शब्दायते स्वर् स्वरादित्वा- दव्ययम्	नत्र नामानि स्वर्गे वर्त्तन्ते	नव स्वर्गे	स्वरित्यादि त्रिपिष्टपान्त नव स्वर्गे	कौमुदी नव स्वर्गे	नव स्वर्गे	द्यौशब्दो घ्योकारान्तो प्यस्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति वनौषधिवर्ग: समाप्त: ।

निवरणम् - पुस्तकेऽस्मिन् प्रसिद्धटीकानां सारांशै: सहामरकोषशब्दा वर्त्तन्ते। असम्पूर्णमिदं पुस्तकं वनौषधिवर्गान्तम् ।

No. 3. अमरकोष: सटीक: । Amarakoṣaḥ Saṭīkaḥ. Substance, foolscap paper, 23 × 11 inches. Folia, 180. Lines, 15–32 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, neither old nor fresh, slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

The second or the latter part of the work noticed above. The words of the Amarakoṣa and the extracts of commentaries are written

in the same manner with the exception of the Anekārthavarga and the Liṅgādisaṅgraha in which they are written in continuous lines.

विवरणम्—पूर्व्वलिखितस्यैवास्योत्तरभाग एष: ।

No. 4. **शब्दसन्दर्भसिन्धु: ।** Śabdasandarbhasindhuḥ. Substance, country-made white paper, 17 × 14 inches, bound like an ordinary book. Folia, 361. Lines, 18–29 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and thoroughly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A Dictionary of Sanskrit words, entitled Śabdasandarbha-sindhu, by Kāśīnātha Tarkālaṅkāra, who got the title of Vidyābāhādura from the king of Benares. In this, the words are written according to the Sanskrit alphabet in the first column and in the second their synonyms from Amarakoṣa have been put in parallel lines. This codex contains only the first part of the work.

Beginning: श्रीगणेशाय नम: । श्रीरामो जयति ।

ध्यात्वा विश्वेशपादाम्बुजयुगममलं लोकधर्म्मानुशास्ता
तर्कालङ्कारसंज्ञस्त्रिपुरहरपुरे पण्डितेन्द्र: क्षितीन्द्रात् ।
विद्यावाहादराख्यामलमत भुवने सर्व्वशास्त्रे गुरुर्य:
श्रीकाशीनाथशर्म्मा विरचयति मुदा शब्दसन्दर्भसिन्धुम् ॥
नानाकोषसमाहृतं खलु सतां रम्यं प्रमोदावहं
विस्पष्टीकृतविस्तृतार्थविलसच्छब्दावलीसंयुतम् ।
अल्पज्ञा अपि संभवन्ति सहसा शब्दार्थबोधोदयाद्
यस्यालोकनमात्रतोबहुविदोविद्वद्गणैरादृता: ॥ २ ॥
अकारादिवर्णक्रमेणादि वर्णै:
स्वरैरन्वितै: कादिभिश्च क्रमेण ।
तथैव द्वितीयाक्षरै: कादिवर्णै:
समाकीर्णमेवंविधै: शब्दवृन्दै: ॥ ३ ॥
स्व-स्व-पर्य्यायबोधार्थे ये शब्दा: सकृदीरिता: ।
नानार्थज्ञापनायैव पुनस्ते समुदाहृता: ॥ ४ ॥
क्रमविज्ञापका वर्णा युक्ता: शब्दार्थयो: पुर: ।
युक्तवर्णशब्दा नो सन्ति संस्थितास्तत्र बिन्दव: ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—विद्यावागीशादुपाधिकश्रीकाशीनाथतर्कालङ्कारविरचितः शब्दसन्दर्भसिन्धुनामकः कोषनिबन्धविशेषः । पुस्तकमिदं प्रथमभागरूपम् ।

No. 5. शब्दसन्दर्भसिन्धुः । Śabdasandarbhasindhuḥ. Substance, country-made white paper, 17 × 14 inches, bound like an ordinary book. Folia, 355. Lines, 17–29 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1712,* Saṁvat 1848. Appearance, very old, worn out, torn, and thoroughly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete.

The latter part of the abovementioned work.

Beginning. नास्ति ।

End. श्रीकाशीनाथपण्डितेन्द्रविरचिते शब्दसन्दर्भसिन्धौ चकारतरङ्गः ।

शाकेऽब्दे युगलेन्दुसिन्धुधरणीसंख्यामिते श्रीमता
काशीनाथधरामरेण विदुषा हर्षेण संनिर्म्मितः ।
यस्त्रीधीरजनप्रमोदजनकः संदृश्यमानः सुखं
पाण्डित्यप्रद एष शोभनपुरे पूर्व्वः समाप्तिं गतः ॥

Colophon. इति श्रीसर्व्वशास्त्रगुरुकाशीनाथतर्कालङ्कारपण्डितेन्द्रविद्यावागीशविरचितः चकारादिचकारान्त एकोनपञ्चाशत्तमस्तरङ्गो नाम शब्दसन्दर्भसिन्धोः समाप्तः । संवत् १८४८ फाल्गुने मासि शुक्ल पक्षे नवम्यां भृगुवासरे ।

विवरणम्—पूर्व्वोल्लिखितस्य निबन्धस्यान्तिमोऽंशः ।

No. 6. अमरकोषटीका मुग्धबोधिनी । Amarakoṣaṭīkā Mugdhabodhinī. Substance, country-made yellow paper, 16 × 12 inches, bound like an ordinary book. Pages, 597. Lines, 7–18 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete.

* Date of the composition.

A commentary on the Amarakosa, entitled Mugdhabodhinī, by Bharata Sena, a physician, son of Gaurāṅga Sena, belonging to the family of Harihara Khān, and the author of several commentaries and Dvirūpakoṣa, &c. He lived in the middle of the 18th century. The author has followed the system of Vopadeva's Mugdhabodha throughout all his works. This work has been noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 276, Nos. 973-976.

Beginning. नमो गणेशाय ।

नत्वेशं कृततेऽस्मजा गौराङ्गमल्लिकात्मजः ।
टीकाममरकोषस्य भरतोमुग्धबोधिनीम् ॥
याः पाणिनीयादिभिरत्र टीकाकृता महद्भिर्बहुभिर्मतज्ञः ।
तासि. प्रवृत्यन्ति न मोग्धबोधास्तेषां नियोगेन ममोद्यमोऽयम् ॥
यथा कथञ्चित् व्युत्पत्तिः संज्ञाशब्दस्य पठ्यते ।
प्रकृतेरवगत्यर्थं कृता तत् मा विधास्यते ॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नाभावाय ग्रन्थकृन्मङ्गलमाचरति । यस्येत्यादि ।

End. अपि महमाणां समूहः साहस्रं करीषं गुष्कगोमयं चर्मकवचं अथर्वनाम्ना मुनिना प्रोक्तोवेद उपचारात् मनु अर्थविदथर्वा एष्यः संघे णः, आदिना चर्मणां समूहश्चार्म्मणं एव आगार चेवमित्यादि ॥ ० ॥ श्रीगुरवे नमः ।

Colophon. इति वैद्यहरिहरखानवंशसम्भवगौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायाममरकोषटीकायां मुग्धबोधिन्यां सङ्कीर्णकाण्डविवरणम् ॥ ॥ ० ९ श्रीश्रीदुर्गा ।

विवरणम्---मुद्रित टीकाकारश्रीभरतसेनकृतमुग्धबोधिनीनामामरकोषटीकाख्पोऽयं निबन्धः

No. 7. **अमरकोषटीकाव्याख्यासुधा ।** Amarakoṣaṭīkāvyākhyāsudhā. Substance, country-made white paper, 18 × 13 inches, bound like an ordinary book. Folia, 788. Lines, 21-25 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1852. Appearance, very old, worn out, torn, and thoroughly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Amarakoṣa, entitled Vyākhyāsudhā, written by Bhānujidīksita, son of Bhaṭṭojidīksita, at the request of Kīrtisiṁha-

deva, a ruler belonging to the Baghla dynasty. This codex contains the text also in the middle. Noticed in the India Office Catalogue, p. 274, No. 966.

Beginning. ॥ ६ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

वन्दे श्रीकृष्णभक्त्या गिरं भट्टोजिदीक्षितैः ।
अमरे विदधे व्याख्यां सुमितयमतानुगाम् ॥

प्रारिप्सितप्रत्यूहापनुत्तये कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति । यस्येति—हे अनघा भवद्भिः स धीराः सेव्यतां न अघं पापं येषां तेऽनघाः, निष्पापाः सुकृतिन इति यावत् सुकृतिन एव तं सेवितुं प्रभवन्तीति तत् एवं संबोध्यते धर्मेण पापमपनुदतीति श्रुतेः धियं राति ददाति रादाने अस्मात् क्विप् चेति क्विप् धीरा ज्ञानप्रदो गुरुः अनेन तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाधिगच्छेदिति श्रुत्यर्थः उपदिष्टः प्रयोजनमनुद्दिश्य मन्दोऽपि न प्रवर्त्तत इति गुरुसेवायाः फलमाह श्रियै चामृताय चेति च द्वयमुभयोः प्राधान्यद्योतनाय भुक्तिमुक्तिप्राप्तिगुरुसेवातो भवति क्रियार्थोपपदे चतुर्थी, तादर्थ्ये वा । गुणाश्च

सत्यं शौचं दया क्षान्तिस्त्यागः सन्तोष आर्ज्जवं ।
शमोदमस्तपः साम्यं तितिक्षोपरतिं श्रुतम् ॥
ज्ञानं विरक्तिरैश्वर्य्यं शौर्य्यं तेजो बलं स्मृतिः ।
स्वातन्त्र्यं कौशलं कान्ति धैर्य्यं मार्द्दवमेव च ॥

इत्यादयो गुणा कीदृशस्यास्य ज्ञानदयासिन्धोः ज्ञायतेऽनेनेति ज्ञानं शास्त्रं दया निष्कारणपरदुःखप्रहाणेच्छा तयोः सिन्धुरिव शास्त्रसम्पन्नस्य दयापूर्णस्य च अनेन शोतियं ब्रह्मनिष्ठमिति विशेषणयोर्मध्ये श्रोत्रियत्वमुक्तं । पुनः कीदृशस्य न गाधस्तलस्पर्शो यस्य गभीरस्य विषयानाकृष्टस्येति यावत् कीदृशो धीराः अक्षयः अः वासुदेवः तस्मिन् क्षयो ज्ञानं वा निवासो वास्य सोऽक्षयः तेन ब्रह्मनिष्ठत्वं द्वितीयं विशेषणमुक्तं यद्वा न क्षयो हिंसा यस्य परपीड़ारहित इत्यर्थः यस्माद्नोद्विजते लोक इति गीता ।

End. यथा वा कलिकाकोरकः पुमानित्युक्तं कोरकाणीति भाष्यप्रयोगान्नपुंसकत्वमपि । यत्तु गोधा पीटा इत्युदाहृतवान् मुकुटः । तन्न ख्यावृत्तमित्युक्तेन-गेवत्वाभावात् ॥ ४६ ॥ इति लिङ्गादिसंग्रहवर्गः ॥

Colophon. इति श्रीवाघेलवंशोद्भवश्रीमदधरविषयाधिपश्रीकीर्त्तिसिंहदेवाज्ञया श्रीभट्टोजिदीक्षितात्मजश्रीभानुजिदीक्षितविरचिता अमरटीका व्याख्यासुधाख्या-

समाप्ता ? संवत १८५२ श्रावणशुक्ल १० रवौ तद्दिने लिखितं ब्राह्मणवैद्य-
नाथेन काश्यां मध्ये रामघाटस्थितेषु ।

विवरणम्—अनुभिरीश्वरविरचितव्याख्यासुधाख्यामरटीकाधपीऽयं निबन्धः ।

No. 8. **अमरकोषटीकामुग्धबोधिनी ।** Amarakoṣaṭīkā Mugdhabodhinī. Substance, country-made yellow paper, 18 x 6 inches. Folia, 312. Lines, 5–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 6.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 9. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 86 (of which foll. 1–32 are wanting). Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1616. Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete (except 32 folio from the beginning).

A famous standard work in Sanskrit lexicography, entitled Nāmaliṅgānuśāsana, usually called Amarakoṣa, by Amara Siṁha, one of the nine gems or Navaratnas in the court of Vikramāditya, also known by the name of Durga Siṁha in his commentary on the Kalāpa.* The work is complete in 3 parts, viz.,—1, Sāmānyakāṇḍa, 2, Viśeṣyanighna, 3, Liṅgādisaṁgraha, and has undergone several editions with or without commentaries. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 269, No. 947.

Beginning. नास्ति ।

End. षट्संज्ञकास्त्रिषु युष्मदस्मत्तिङव्ययं । परं विरोऽधे शेषं तु ज्ञेयं शिष्टप्रयोगत: ॥ * ॥ * ॥ लिङ्गादिवर्गसंग्रहः ॥

Colophon. इत्यमरसिंहकृतौ नामलिङ्गानुशासने · लिङ्गादिसंग्रहवर्गस्तृतीयकाण्डः समाप्तः ॥ * ॥ शकाब्दा: १६१६ ।

---

* "कलापे दुर्गसिंहः" ।

ऋतुविधुरसचन्द्रे शाकवर्षे मुरारे
रहनि तिथिविशेषे मासि भाद्रे कुजाहे ।
भासितरहितपक्षे नामलिङ्गकशास्त्रं
श्चलिखत + । + कृष्णपूर्व्वः प्रसादः ॥
ते नराः पशवो लोके किं तेषां जीवने फलम् ।
यैर्न लब्धा हरेर्दीक्षा नार्चितो वा हरेर्जनः ॥

विवरणम् — अमरसिंहकृतनामलिङ्गानुशासनाभिधः कोषनिबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 10. प्राकृतलक्ष्मीः । Prākritalakṣmīḥ. Substance, foolscap white paper, 15 x 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 26. Lines, 5–20 in a page. Character, Bengali. Date, Saṁvat 1935. Appearance, fresh, but worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A vocabulary of Prākrita words, entitled Prākrita Lakṣmī or Nāmamāla. Anonymous.

Beginning. ओँ नमः सर्व्वज्ञाय ॥

तमि ऊन पर पुरिसं पुरिसुत्तममनाइसंभवं देवं
वुच्छं पाउअलच्छित्ति नाममालं निसामेह ॥
कमलासणो सयंभू पियामहो चउमुहो अ परमेठी
धरो विही विरिञ्चो पयावइ कमलजोणी य ॥

End. तेइक मए रइया सुर्ण तुहि यएइय सहियया ।
इय समत्ता पाउअलच्छिनामहेया देसी ॥

१९३५ पञ्चत्रिंशदधिकोनविंशशतसंवत् वर्षीय लिखित आदर्श दृष्टा मयैतत् पुस्तकं लिखितं ।

विवरणं - प्राकृतलक्ष्मीनामकप्राकृतशब्दकोषरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 11. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia. 75. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1577.* Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 12. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 x 4 inches. Folia, 105 (of which foll. 1-77 are wanting). Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 13. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ, Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 90 (of which foll. 1–4 are wanting). Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali, Date,* ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete (except the first four folia).

Another copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

---

* The following verse is written after the colophon "भाद्रे मासि सितपक्षे-ऽष्टम्यां शनिवासरे लिखिता पुस्तिका चैषा श्रीरामेश्वरशर्म्मणा ॥" श्रीमुरारिचक्रवर्त्तिनः पाठार्थं । शुभमस्तु शकाब्दाः १५७७ ।

No. 14. अमरकोषः । Amarakoṣaḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 4 inches. Folia, 93. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Amarakoṣa in the middle and short explanatory notes on difficult words in both the margins.

पुस्तकेऽस्मिन् मूलं मध्ये, विषमपदः व्याख्यार्थोभयस्मिन् पार्श्वे वर्त्तते ॥

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 15. अमरकोषः । Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 127. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali, Date, Śaka 1713. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

The same work.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 16. अमरकोषः । Amarakoṣaḥ Substance, country-made yellow paper, 12 x 3 inches. Folia, 14. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a very small portion of the work.

पुस्तकेऽस्मिन्नमरकोषस्य स्वल्पोभागो वर्त्तते ।

No. 17. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 16 × 4 inches. Folia, 120 (of which fol. 1 is wanting and foll. 85–120 have been replaced). Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only upto the Avyayavarga of the Amarakoṣa.

पुस्तकेऽस्मिन्नव्ययवर्गपर्य्यन्तो वर्त्तते ।

No. 18. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made Kāśmīrī white paper, 12 × 5 inches. Folia, 72. Lines, 8–9 in a page. Character, Kāśmīrī. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

The same work.

विवरचन्नामपूर्वम् ।

No. 19. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ. Substance, country-made yellowish paper, 18 × 3 inches. Folia, 31. Lines, 1–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

The same work.

विवरचन्नामपूर्व्यम् ।

No. 20. अमरकोष: । Amarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 61 (of which foll. 1–40 are wanting.) Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

The same work.

विवरणान्नुकपुंस्त्वम् ।

No. 21. अमरकोष: सटीक: । Amarakoṣaḥ Saṭīkaḥ. Substance, country-made yellow paper, 16 x 3 inches. Folia, 122. Lines, 6–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text with explanatory notes in both the margins.

पुस्तकेऽस्मिन् व्याख्यासहितोऽमरकोषो वर्त्तते ।

No. 22. अमरकोषटीका पञ्जिका । Amarakoṣaṭīkā Pañjikā. Substance, country-made white paper, 15 x 8 inches, bound like an ordinary book. Folia, 393. Lines, 5–24 in a page. Character, Devanāgara. Date, Saṁvat 1867. Appearance, old, worm-eaten throughout, and torn in parts. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Amarakoṣa, entitled Padacandrikā. by Rāyamukuṭamaṇi Vṛihaspati. This is a well-known commentary. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 270, Nos. 954, 955.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अध्यास्ते यः सर्व्वं भुव ईदृश स्त्यगोचरो वचःसु ।
अहमिति संविद्विषयः पुरुषः स परः पुरातनो जयति

अभीष्टदेवता नमस्कारादपनीतमङ्गलविघ्नं (?) विघ्नापरनामं ग्रन्थप्रतिबन्धकतिरोधानद्वारा प्रारिप्सित परिसमापयतीति प्रामाणिकमतो निष्प्रत्यूह-प्रारिप्सितपरिसमाप्तिहेतुमभीष्टदेवतासंकीर्त्तनादिशिष्टाचारमनुतिष्ठन्त्रिपादयितुर्ग्रन्थ-कार: प्रथमं पद्यं निबबन्ध । यस्येति

End. शेषमिति इह यत्नविस्तरभयादयमिष्टं नाम न चोक्तं । तच्छिष्टानां पूर्व्वा-चार्य्याणां महाकवीनाञ्च प्रयोगात् ज्ञेयं । यथा गोधा पुंस्यपि स्त्री पीठा नपुंसकेऽपि स्त्रीत्यादिकमूह्नीयमिति ॥ ॥ ॥

Colophon. इति महिताचमौयकविचक्रवर्त्तिराजपण्डितसार्व्वभौमचूडामणिमहाचार्य्य-रायमुकुटमणि श्रीमद्वृहस्पतिकृतायाममरकोषपञ्जिकायां पदचन्द्रिकायां लिङ्गादिसंग्रहवर्गविवरणं समाप्तं ॥ समाप्ता चेयममरकोषपञ्जिकेति ॥ सम्वत् १८६७ भाद्रे मासि असिते पक्षे समाप्ता च च च च

विवरणम् — रायमुकुटमणि श्रीमद्बृहस्पतिकृतपदचन्द्रिकाभिधामरकोषटीकारूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 23. अमरकोषटीका त्रिकाण्डचिन्तामणि: । Amarakoṣaṭīkā Trikāṇḍacintāmaṇiḥ. Substance, country-made reddish paper, 15 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 4-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Amarakoṣa, entitled Trikāṇḍacintāmaṇi, written by Raghunātha Cakravartin at the request of Śrīkṛṣṇavallabha Mahāśaya. According to the commentator, gods Śiva, Viṣṇu, as well as Buddha, are the subject of the initial verses of the text. This codex contains a very small part of the commentary. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 278, No. 984.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

नत्वा गिरीशचरणाम्बुजमाकलय्य
तन्त्राणि तन्त्रविदुषां रघुनाथनामा ।
श्रीकृष्णवल्लभमहाशयसन्नियोगा-
द्वीरकरोति विमलामरकोषटीकां ॥
याचे विधाय विनयं कृतिनोऽञ्जलिं
इदं मयापि यदि शास्त्रविरुद्धमुक्तं ।

आशीर्थ सम्यगवधानपरैः कृतज्ञै-
र्मान्तमर्थमत कृपया परिदर्शयेव ॥

अस्यारम्भे विघ्नविघातायाभिमतदेवतानमस्कारेण धर्मंमुत्पादयन् ग्रैव वैभव-
बोधात् प्रवर्त्तयितुं शिष्यशिक्षायै आर्दौ निबध्नाति। यस्येति—यस्यार्थः:—

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

विवरणम्—श्रीरघुनाथकृतत्रिकाण्डचिन्तामण्यभिधामरकोषटीकाखण्डोऽयं निबन्धः।

No. 24. अमरकोषटीका त्रिकाण्डचिन्तामणिः। Amarakoṣaṭīkā Trikāṇḍacintāmaṇiḥ. Substance, country-made yellow paper, 17 x 4 inches. Folia, 12. Lines, 8–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्।

No. 25. अमरकोषः। Amarakoṣaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 5 inches. Folia, 54. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in most parts. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्।

No. 26. **एकवर्णार्थसंग्रहः।** Ekavarṇārtha-saṁgrahaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 5–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing injured in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A vocabulary of monosyllables in verse, entitled Ekavarṇārtha-saṁgraha, by Bharata Sena, the famous commentator. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 297, No. 1044.

Beginning. श्रीरामः शरणम्।

नमस्कृत्य शिवं वैद्यगौराङ्गमल्लिकात्मजः।
भरतः कुरुते पद्यैरेकवर्णार्थसंग्रहम्॥
न ह्यलः केवलस्यास्ति उच्चारणमिति स्वरैः
अन्त्यैश्चैकता तस्य मता ककादयो यथा॥
अः श्रीपतौ वर्त्ततेऽर्थे अभ्यार्थप्रतिषेधयोः।
अभावेऽप्यनुकम्पायामनव्ययमुदीरितम्॥

End. यद्यपि अस्तिवर्णात्मा तथाप्येको निगद्यते।
नामानुरोधात् यान्तोपि प्रयोग हि पठ्यते॥
ग्रन्थे विश्वप्रकाशादौ महेश्वरमुखैर्बुधैः।
चान्ताः पृथङ् निबद्धास्ते यान्तवर्णेषु केशव॥
ख्यातानामेकवर्णानामर्थानां कियतां कृतः। *
संग्रहोऽयं परे त्वर्थाः ज्ञेयास्तन्त्रान्तरेक्षणात्॥ ।॥

Colophon. इति गौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतएकवर्णार्थसंग्रहः समाप्तः॥ * ॥

विवरणम् -श्रीभरतसेनविरचितैकवर्णार्थसंग्रहाभिधेकाक्षरकोषरूपोऽयं निबन्धः।

---

† These last verses are not found in the India Office Catalogue.

No. 27. **एकाक्षरकोष:** । Ekākṣara-koṣaḥ. **Substance, country** made red paper, 18 x 3 inches. Folia, 2. Lines, 6–7 in a page. **Character,** Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another vocabulary of syllabic signs or monosyllables, entitled Ekākṣarakoṣa, by Puruṣottama Deva. The copyist of this codex has made a change in the order of the original work, beginning with the first consonant k and ending with vowels Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 296, No. 1042.

Beginning. ओं नमो दुर्गायै ॥ अथ एकाक्षरकोषो लिख्यते ।
क: प्रजापतिरुद्दिष्ट: कोवायुरिति शब्दित: ।
कश्चैवात्मा समाख्यात: क: प्रकाश उदाहृत: ॥
कं शिरो जलमाख्यातं कं सुखे च प्रकीर्त्तितं ॥
पृथिव्यां कु: समाख्याता कु: पापे च प्रकीर्त्तिता ।

End. एकार इन्द्र: कथित: ऐकारस्यान्महेश्वर:॰।
ओकारश्च भवेद्ब्रह्मा औकारो रुद्र उच्यते ॥
अं प्रोक्तमपरं ब्रह्म अ: स्याद्देवो महेश्वर: ॥

Colophon. इत्येकाक्षरकोषो लिखित: ।

विवरणम्—श्रीपुरुषोत्तमदेवविरचितएकाक्षरकोषरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 28. **एकाक्षरकोष:** । Ekākṣarakoṣaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 2. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 29. **एकाक्षरकोष:।** Ekakṣara-koṣaḥ. Substance, country-made white paper, 18 × 2½ inches. Folia, 2. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another recension of the same work ascribed to Bhāskara.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ।

मतिं करोतु सा तुष्टा श्रीदेवी पद्मसंस्थिता ।
यस्य तस्याः प्रसादेन विद्यामन्योऽपि (?) मतिमान् ॥
अकारो वासुदेवः स्यादाकारः स्यात् महेश्वरः ।
इकार उच्यते कामो लक्ष्मीरीकार उच्यते ॥

End. सत्कारे धारणे च स्यात्तथा मूर्खाणि कीर्त्तित. ॥
क्षः क्षेत्र ॥ ३४ ॥
विदित्वा सर्व्वशास्त्राणि तथा कोषादिकञ्च यत् ।
इदमेकाक्षरं कोषमाह भास्करपण्डित: ॥

Colophon. इत्येकाक्षरमभिधान ॥ ० ॥ श्री:

विवरणम्—भास्करपण्डितविरचितकाक्षरकोषरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 30. **एकाक्षरकोष:।** Ekakṣara-koṣaḥ Substance, country made colourless paper, 18 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and somewhat worn out. Verse. Generally correct.

This codex contains two works of the same name and on the same subject, of which the first is Puruṣottama Deva's work, agreeing with the codex noticed in No. 27, and is a complete copy, while the second is incomplete and has also an entirely different recension ascribed to Prāṇakṛṣṇa.

Beginning. नवीनजलदश्यामं गोविन्दं करुणालयं ।
नत्वा श्रीप्राणकृष्णेन यत्नोऽयं क्रियते मुदा ॥

नामाभिधानमालोक्य यथादृष्टधिया मया।
एकाक्षराख्यमिदमभिधानं वितन्यते ॥
अः केशवः समाख्यातः आद्याकारः पितामहः।

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

विवरणम्—श्रीमाधवाचार्यविरचितैकाक्षरकोषरूपोऽयं निबन्धः।

No. 34. अमरकोषटीका कौमुदी। Amarakoṣaṭīkā Kaumudī. Substance, country-made white and red paper, 20 x 4 inches. Folia, 54. (of which foll. 1–11 are wanting). Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1694. Appearance, old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Amarakoṣa, entitled Nāmaliṅgākhya Kaumudī by Tarkapañcānana Bhaṭṭācāryya.

Beginning. नास्ति।

End. क्वचिदेव स्त्रीनपुंसकयोरुदाहरणमाह शौचित्यं, शौचिती शौचित्यशब्दात् स्त्रीत्वात् ङीष् हलस्तद्धितस्य इति यकारलोपः शौचिती क्वचिदित्युक्तत्वात् शौक्ल्यं शाक्यमित्यादौ नपुंसकमेव एवं क्वचन्।

Colophon. इति तर्कपञ्चाननभट्टाचार्यकृतौ नामलिङ्गानुशासनव्याख्यापरिच्छेदः समाप्तः॥
इति नामलिङ्गाख्यकौमुदी समाप्ता ॥ ० ॥
नत्वा भाद्रपदे मासि कृष्णचन्द्रस्य सन्निधौ।
अलेखि श्रीनृसिंहेन नामलिङ्गाख्यकौमुदी ॥ * ॥ * ॥
दुर्गायै नमः ॥ १६९४ शकाब्दाः ॥

विवरणम्—नामलिङ्गाख्य-कौमुदीनामक-तर्कपञ्चाननभट्टाचार्य-विरचितामरकोषटीकारूपोऽयं-निबन्धः।

No. 32. **वर्णाभिधानं।** Varṇābhidhānam. Substance, country-made yellowish and foolscap paper, 16 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 8–11 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1723. Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

A vocabulary of alphabetic letters generally used for Tāntrika purposes, entitled Varṇābhidhāna, by Yadunandana Bhaṭṭa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 297, No. 1046, but the name of the author is given as Śrīnandana Bhaṭṭa instead of Yadunandana.

Beginning.

ओँ गुरवे नमः ।

तारं तारकमित्युशन्ति विबुधं केचिद्गिरां लक्षणं
यत्तत्त्वं खपदं निरञ्जनपदं सत्यं पदं ब्रह्मणः ।
तद्विष्णोः परमं पदं निर्व्वाणमुक्तिप्रदं
तत् सत्त्वमपि पातु भुवनं रामाभिधेयं महः ॥
ब्रह्मागम्यवशिष्ठगौतमभिवाकेतुकारिवोतन्त्रजान्
कोषान् यामलतन्त्रकल्पकथितान् निर्घण्टुवर्णावलीः ।
प्रत्यालोक्य च विश्वरूद्रकथितं वर्णाभिधानं मुख-
भट्टः श्रीयदुनन्दनो वितनुते वर्णाभिधानं परं ॥
मन्त्रार्थाः पुं नपुं देवाविद्याः श्रोद्रव्याः कलाः ।
अध्यात्मज्ञानयुक्तानि मन्त्रविद्यासु तत्त्वकं ॥
वेदसारं त्रिपवीजमतःपरं ॥ ० ॥

केशव उवाच ।

ओंकारं वर्णनं तारं वामञ्च हंसकारणं ।
मन्त्राद्याः प्रणवः सत्यं बिन्दुशक्तित्रिदैवतम् ॥
सर्व्ववीजोत्पादकञ्च पञ्च देवं ध्रुवं त्रिकं ।
सावित्री त्रिशिखं ब्रह्म त्रिगुणं गुणवीजकम् ॥
आदिवीजं देवशिवं वेदवीजं महः परं ।
पञ्चरश्मिस्त्रिकूटञ्च त्रितत्त्वं भवनाशकम् ॥
गायत्रीवीजंपञ्चांशो मन्त्रविद्याप्रसूः प्रभुः ।
अक्षराद्यमादकायानादिरद्वैतमोक्षदौ ॥

ओं

अः श्रीकण्ठः सुरेशश्च ललाटश्चैकमात्रिकः ।
पूर्णो देवीहृष्टिमयी तारकश्च निवृत्तिदः ॥

End.

वह्निजायाख्यया स्वाहा ग्रेया वषट् शिरोऽख्यया ।
नेत्रत्रयाय वौषट् इति हुं शीघ्रकवचाख्यया ॥
फट् अस्त्राख्य करी चेति संज्ञया ज्ञायतां बुधैः ।
नामादिवर्णं विन्दुं तत् विद्या वीजं सदैवतं ।
एवं वर्णादि बीजादि केशवेनाभिधीयते ॥

Colophon.

इति वर्णाभिधानं समाप्तं ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥
येनेन लिखितं ग्रन्थं यद्यीरघति-मानवः ।
शूकरी तस्य माता च पिता तस्य च गर्द्दभः ,
श्रीगुरवे नमः ॥ श्रीं नमो भगवते वासुदेवाय ॥
शाके सर्व्वबलाद्यर्णविधु मिलिते प्रभातौ मन्दवारं
तिथ्यां पञ्चेऽसिते वा अलिगततरणेर्व्वार्कके सप्तमं च ।
श्रीदुर्गापादपद्मं विबुधसुरवरैर्व्वन्द्यमीशं विचिन्त्य
कामीनाथो व्यलेखीत्तरलिसुपर्वसन् ग्रन्थवर्णाभिधानम् ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—वर्णाभिधानाभिधमातृकावर्णाभिधानरूपोऽयं निबन्धः श्रीयदुनन्दनभट्टविरचितः ।

No. 33. द्विरूपाक्षरकोषः । Dvirūpākṣarakoṣaḥ. Substance, country-made red and white paper, 18 × 3 inches. Folia, 5. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and somewhat worn out. Verse. Not correct. Complete.

A vocabulary of words spelt in two different ways, ascribed to Puruṣottama. Noticed in the India Office Catalogue, p. 294, No. 1037.

Beginning.

श्रीं नमः श्रीकृष्णाय ॥
अवेदाषाढ आषाढी विषुपविषुवं तथा ।
मातुःष्वसा मातृष्वसा कणा च कणिता कणा ।
सप्तमं सप्तमं प्रोक्तं वासवो वासवोऽपि स्या-
दारिष्ठोऽपि वणिष्ठकं ।

End. पृथुलं पृथुविख्यातं मधुलं मधुसन्नवं ।
प्रगल्भ्यं कीर्त्तितं यत्र प्रागल्भ्यं तत्र कीर्त्तितम् । ॥ ० ॥

Colophon. इति द्विरूपाक्षरकोषः समाप्तः ॥ श्रीकृष्णः श्रीरस्तु मयि लेखके ॥ श्रीगङ्गाधर शर्म्मा अलिखत् पुस्तकं ॥ श्रीकृष्णः ॥

No. 34. विश्वप्रकाशः । Viśvaprakāśaḥ. Substance, country-made Kāśmirī paper, 14 × 7 inches. Folia, 71. Lines, 14-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A dictionary of words having various meanings, entitled Viśvaprakāśa, by Maheśvara, son of Brahma and grandson of Kṛiṣṇa and great-grandson of Keśava.

In the preface of the work quoted below, a full account of the ancestry of the author has been thus given. There was a person named Haricandra, who was a trusted physician in the court of king Sāhasāṅka, and wrote a commentary on Caraka. In his family was born a famous physician named Śrīkṛiṣṇa who was the best of all the contemporary physicians and adorned the court of the king of Gādhipura (Kanoje) as the divine physicians Aśvinīkumāras adorn the court of Indra. His son Dāmodara was well versed in threefold dialects and vanquished all his opponents in debate. His son was Malhaṇa who got the title of Vācaspati for his vast scholarship, and stood foremost of all the physicians of his time. His nephew Keśava mastered all the books in medicine and wrote works on several branches of literature. His son Śrīkṛiṣṇa also was celebrated for his deep learning. His son Maheśvara, the author of the work under notice, was prosperous and was known as a great poet. He was well acquainted with all branches of literature, got proficiency in the three branches of the Medical Science, and was also

a specialist in grammar. Besides Viśvarūpaprakāśa, he wrote another lexicon, entitled Śabdabhedaprakāśa as well as Sāhasāṅka-carita, a poem different from that of Padmagupta, which goes under the name of Navasāhasāṅkacarita.

The following stanza quoted in the report on the search for Sanskrit and Tāmil Manuscripts for the year 1893-94, No. 16, pp. 44-47 indicates that the work was written in 1033 Śaka.

रामानलव्योमरूपैः शककालेऽभिलक्षिते ।
कोशं विश्वप्रकाशाख्यं निरमाच्छ्रीमहेश्वर' ॥

As the word Vyoma generally indicates cipher or nothing, we can not understand Mr. M. Śeṣagiri Śāstrī's interpretation that the work was written in 1133 Śaka. See the same report.

In the same preface the author has referred to the following writers on grammar and lexicography :—Bhogindra, Kātyāyana, Vācaspati, Vyāḍi, Viśvarūpa, Amara, Maṅgala, Subhaṅga, Bhopālīta and Bhāguri. Noticed in the Catalogue of the India Office Library p. 282, Nos. 1000-1003.

Beginning.

श्रीगणेशायनमः ।
स्तुवीमहि महामोहक्लेशान्तकभिषग्वरं ।
शैवामृतनिदानञ्च सर्व्वज्ञं द् खहामयं ॥ १ ॥
कलाविलासामलकरन्दबिन्दुमुद्राविनिद्रेह दयारविन्दे
या कल्पयन्ती रमते कवीनां देवीं नमस्यामि सरस्वतीं ताम् ॥
कवीन्द्रकुमुदानन्दकन्दोद्गमसुधाकरं ॥
वाचस्पतिमतिस्पर्द्धि धीमुखीचन्द्रिकोज्ज्वलं ॥ ३ ॥
लुम्पन् क्षीराब्धिकल्लोलमालालीलाश्रियश्श्रियं ।
गुरुं वन्दे जगद्वन्द्यं गुणरत्नैकरोहणं ॥ ४ ॥
श्रीसाहसाङ्कनृपतेरनवद्यविद्य
वैद्यान्तरङ्गपदपङ्क्तिमेव बिभ्रत ।
यश्चन्द्रचारुचरितो हरिचन्द्रनामा
स्वव्याख्यया चरकतन्त्रममलञ्चकार ॥ ५ ॥
आसीदसीमवसुधाधिपवन्दनीयं
तस्यान्वये सकलवैद्यकुलावतंस' ।

प्राज्ञस्य वृक्ष इव गाधिपुराधिपस्य
श्रीकृष्ण इत्यमलकीर्त्तिलतावितानः ॥ ६ ॥
संकल्पसंनिभदनल्पविकल्पजल्प-
कल्पानलाकुलितवादिसहस्रसिन्धुः ।
तर्कत्रयविनयनस्तनयस्तदीयो
दामोदरः समभवद्भिषजां वरेण्यः ॥ ७ ॥
तस्याभवत्प्रगुरुदारवाची
वाचस्पतिः श्रीमलनाविलासी ।
सद्वैद्यविद्यानलिनीदिनेश
श्रीमल्हणः सत्कुमुदाकरेन्दुः ॥ ८ ॥
यद्भ्रात्मजः सकल वैद्यकतन्त्ररत्न-
रत्नाकरश्रियमवाप्य च केशवोऽभूत् ।
कीर्त्तिर्निकेतनमनन्यपदप्रमाण
वाक्यप्रपञ्चरचनाचतुराननश्री ॥ ९ ॥
कृष्णस्य तस्य च सुतः सितपुण्डरीक-
दण्डातपत्रपरभागयशःपताकः ।
श्रीब्रह्म इत्यविकलात्मसुखारविन्द-
मीमांसनाश्रितरसादसरस्वतीकः ॥ १० ॥
तस्यात्मजः सरसकैरवकान्तकीर्त्तिः
श्रीमान् महेश्वर इति प्रथितः कवीन्द्रः ।
निःशेषवाङ्मयमहार्णवपारदृश्वा
शब्दागमाम्बुरुहषण्डरविर्बभूव ॥ ११ ॥
यः साहसाङ्कचरितादिमहाप्रबन्ध-
निर्माणनैपुणगुणागमगौरवश्रीः ।
यो वैद्यकत्रयसरोजसरोजबन्धु-
र्बन्धुः सतां च कविकैरवकाननेन्दुः ॥ १२ ॥
इयं कृतिस्तस्य महेश्वरस्य
वैदग्ध्यसिद्धीः पृथ्वीसमानाम् ।
देदीप्यतां तत्कमलेषु नित्य-
माकल्पमाकम्पितकौस्तुभश्रीः ॥ १३ ॥

\+ \+ \+ \+

भोगीन्द्रकात्यायनसाहसाङ्क
वाचस्पति व्याडिपुरःसराणाम् ।
सविश्वरूपामरमङ्गलानां
शुभाङ्गभीपालितभागुरीणाम् ॥ १६ ।
कोशावकाशात् प्रकटप्रभाव
सम्भावितानर्थगुण स एष
सम्पादयन्नर्थ्यति वाञ्छितार्थान्
कथं न चिन्तामणितां कवीनाम् । १७ ।

। । । +

सता पुस्तकमभ्यारभ्यमोच्च कृतीमया ।
नामानुशासनमिदं सम्पूर्ण तन्वताद्भुतम् । २० ।
एकद्वित्रिचतुःपञ्चषड्वर्णानुक्रमोज्ज्वले ।
काण्डादिवर्णे नानार्थसर्वस्वीयं वितन्यते ॥ २१ ॥
नानार्थं प्रथमान्तोऽत्र सप्तम्यादौ प्रदर्शित
सप्तम्यन्तेषु शब्देषु वर्त्तमान समासित ॥ २२ ॥
दृष्टान्तेन सह क्वापि समस्याधार एव च ।
स्पष्टाय लिङ्गभेदाय क्वाप्यत्र पुनरुक्तता ॥ २३ ॥

End.

नि शेषवैद्यकमताम्बुधिपारदृश्वा
शब्दागमाम्बुरुहखण्डरवि कवीन्द्र ।
यत्नानुसन्धान इमां नियमान प्रकाम
मालोच्यता सकृतिसन्मदसावनघा ॥ २ ।
नामपारायणीयादिनिरुक्तौ कैर्विकल्पित ।
शब्दवर्णविधिश्चास्य सन्दर्भो लोप साधुभि. ॥ ३ ॥
कर्तुं चेतस्यमनुकार सता कर्तुं त्रिपञ्चयम् ॥
भ्रंशयन्तु निराकर्तुमयमस्मत्परिश्रम. ॥ ४ ॥
छन्दोऽनुप्रासयमकश्लेषो चित्रेषु निर्णय ।
एवेवार्थीपयोगश्च कवितर्मानुरेव च ॥ ५ ॥

Colophon.

इति श्रीसकलवैद्यराजचक्रचक्राधीश्वरस्य पद्मसद्मविद्यानिधेः श्रीमन्महेश्वरस्य कृतौ विश्वप्रकाशे शब्दभेदप्रकाश. परिसमाप्त । श्रीरामचन्द्राय नम । श्रीदेव्यै नम ।

विषय:वम्—हैमवृत्तान्तकश्रीमद्भवविदोषतविषदपदकाशामिभाष्य कोषनिवन्धं सुखबोध
ब्य।

No. 35. **दुर्गपदप्रबोध।** Durgapadaprabodhah. Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 13-17 in a page. Character, Nagari. Date, Śaka 1661.* Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Complete.

A glossary of difficult words in Hemacandra's Linganuśāsana, entitled Durgapadaprabodha, by Śrivallabha Vacaka.

Beginning. ओं

स्वस्ति श्रीदायक देवनायक शान्तिनायकम्

सद्बुद्धिदायक शास्त्रकारिणां प्रणिपत्य तम्

ज्ञानविमलपाठकशिष्यश्रेष्ठैः

प्रतन्यते दुर्गपदप्रबोधाय ।

श्रीश्रीवल्लभवाचकैः २

श्रीहेमचन्द्रसूरिकृतं लिङ्गानुशासनं ।

वर्ण्यते यद्वरं तस्य दुर्गार्थबोधकं २ ।

(त्रिभिर्विशेषकम्)

नामकोषादिशास्त्राणि प्रहृस्यानि विमृश्य तत

कृतास्ति लौकिको भाषा क्वापि संस्कृतविषया ॥ ४ ।

प्रतिपद्यायसंज्ञोक्ता न शास्त्रान्तरहुंडिका ।

विबुधस्या इह यस्य यत्र गौरवमौपधुभि ॥ ५ ।

End. तीरातराम्दी व्योमसंजरशब्दयेलुर्भा पताकावाचकी स्मर्त्तलिङ्गौ च ॥

Colophon. इति श्रीज्ञानविमलोपाध्यायशिष्यवाचनाचार्यश्रीश्रीवल्लभगणिविरचिते श्रीश्री हैमचन्द्राचार्यविरचितानामयलिङ्गानुशासनदुर्गपदप्रबोधे परिशिष्टदुर्गपद-प्रबोध समाप्त । समाप्तोऽयं श्रीदुर्गपदप्रबोध

---

* This appears to be the date of the original composition of the work. See the colophon.

\+ + + + + + + +

श्रीचकवरराजाधिपवंशवृंदप्रासमव्यकीर्णानां तेषां गुरुराजानां धर्म्मे राज्ये सुविख्यातिः। श्रीमद्वीपपुरपुरन्दरे सुरविंशमपीपती प्राज्ञा। राज्यश्रियं प्रपच्छासति प्रभृतीदयं ॥ ५ ॥ भूमिचक्ररसतुंगीश १६६१ संख्ये वर्षे सुखाधिके मासि कार्त्तिके काले सुदि सप्तमी दिने ॥ ६ ॥

पुत्रोत्तेन सुरी प्राज्ञी प्ररक्षं भक्षक: श्रिया।
विद्याधिका परा भृता येषां तस्मै जयन्त्विह ॥
तेषा शिष्यवरैश्च श्रीश्रीवल्लभवाचकैः।
दुर्गपदप्रबोधोऽयं प्रकर्षं ज्ञानहेतवे ॥

विवरणम्—हेमचन्द्रकृतलिङ्गानुशासनवृत्तिरूपोऽयं दुर्गपदप्रबोधाभिधा। मितम्: श्रीवल्लभवाचकविरचित:।

No. 36. द्विरूपाक्षरकोष। Dvirupakṣarakoṣaḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 33.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्।

No. 37. त्रिशकारकोष:। Triśakarakoṣaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 3 inches. Folia, 5. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A vocabulary of words in which either of the three letters ś, ṣ, s, occurs, by Kālī Śaṅkara.

Beginning. ओं सरस्वत्यै नमः ॥ अथ शिषसकारभेदः ॥
तालव्यादिमयोष्मनु किंचट्टतवाजव्यमध्यगत-
तालव्यान्तमिह प्रकाशितपदं यत् सूरिभिर्भूरि तत् ।
मूर्द्धन्यस्य पदस्य चेद्गमनतं दन्त्यस्य ताद्दृग्गतं
ज्ञातव्यं शिषसकारभेदकथने द्रागादिमध्यान्ततः ॥
तालव्यमूर्द्धन्यदन्त्या श्चुष्टुतूनां क्रमादिमाः ।
संयोगाः प्रथमा ज्ञेयाः प्रोच्यन्ते तत् कतीतरं ॥
श्रीसर्व्वज्ञमधर्म्मश्रीश्वरशिक्षाशैवालशङ्कुताः
शङ्काशीकरशङ्करशुक्तिशटीशष्कुलीशठीशायकाः ।
शीधुशीपदशङ्खशीभनशरशङ्काशनैः शम्बराः
शान्तशावशशङ्कुशम्भुशिशिरश्रेयःशलाकाः शिखाः ॥ १ ॥

End. विषाय: सोऽपि साम्बोऽर्थतमःप्रेक्षोऽवसोऽन्यथाः ।
शिष्टदन्त्यसकारान्ताः संगृहीतापि पुस्तके ॥
इति दन्त्यसकारान्तसंग्रहः ।

Colophon. इति भेदः शकाराणां यथायां भाषितः कियान् । श्रीकालीशङ्करशर्म्म
वसुवः सन्ति शब्दशात् (?) ॥ ० ॥

विवरणम्—शिषसकारकोषाभिधशकारभेदनिरूपकशब्दसंग्रहरूपोऽयं निबन्धः श्रीकालीशङ्कर-विरचितः ।

No. 38. अमरकोषः । Amarakoṣaḥ. Substance, country-made red, white, and yellowish paper, 14 × 3 inches. Folia, 99. Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1794. Appearance, very old. Verse. Generally correct Complete.

Another copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 39. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ Substance, country-made white and red paper, 17 × 3 inches Folia, 103 Lines, 4 in a page. Character, Bengali Date, Śaka 1728 Appearance, old, and worn out Verse Generally correct Complete

The same work

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 40. **अमरकोषः ।** Amarakoṣaḥ Substance, country made colourless paper, 15 × 3 inches Folia, 28 Lines, 5–6 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old Verse Incomplete

The same work.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 41. **वर्णाभिधानम् ।** Varnabhidhanam Substance, country made yellow paper, 15 × 4 inches Folia, 2 Lines, 8–9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, somewhat old · Verse Generally correct Complete

A copy of the work noticed in No 32, without the preliminary verses It begins at once with श्रीकण्ठश्चैव, etc , having also somewhat different readings at the end. Such as आग्नेयीषट् कोटिकाधारकाग्नि, सुर-वाचक. । वौषट् ॥१॥ नेत्रयुग्मं तथा वौषट् मधुदैवतमेव च ।

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 42. नानार्थकोषः । Nānārthakoṣaḥ. Substance, country-made yellowish paper, 15 × 3 inches. Folia, 25. Lines, 2–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

A vocabulary of words having various meanings arranged as Kānta, Khānta, &c. Anonymous.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः ॥

पातु वो मदकालिम्ना धवलिम्ना रदस्य च ।
गङ्गायमुनयोः सङ्गं वहन्निव गजाननः ॥
दधाङ्गाय नमस्तुभ्यं यस्य मौलिविलासिनी ।
जटावेष्टनशाशोभा विभावयति शाङ्करी ॥
पूर्व्वाचार्य्यकृतीर्वीक्ष्य शब्दशास्त्रं विलोक्य च ।
नानार्थशब्दकोषोऽयं लिङ्गभेदेन कथ्यते ॥
प्रायशो रूपभेदेन विशेषवचनात् क्वचित् ।
स्त्रीपुंनपुंसकं ज्ञेयं विशेषोक्तेश्च कुत्रचित् ॥
त्रिलिङ्गां त्रिष्विति पदं मिथुने च द्वयोरिति ।
निषिद्धलिङ्गं शेषार्थं त्वन्ताथादि न पूर्व्वभाक् ॥
रूपाश्रयं लिङ्गमुक्तं लिपिभ्रान्तिच्छिदे क्वचित् ।
विशेष्यनिघ्नेऽनुक्तेऽपि विज्ञेया वाच्यलिङ्गता ।
गुणे शुक्लादयः शब्दाः पुंसि स्युस्तद्वति त्रिषु ।
तीक्ष्णाद्यास्तु गुणे क्लीवे गुणिलिङ्गास्तु तद्वति ॥
क्लीवपुंसोरपि स्त्रीत्वं क्वाप्यल्पत्वविवक्षया ।
उद्भिदः प्रसवे क्लीवे हरीतक्यादयः स्त्रिया ।
पुष्पे जातीप्रभृतयः स्वलिङ्गा व्रीहयः फले ।
प्राक् नानार्थानु तल्लिङ्ग द्वयोर्द्वन्द्वेन चैकता ।
शब्दावृत्तिर्न लिङ्गैक्ये सप्तमी न विशेषणे ॥
क्लीवे नपुंसके पुंसि स्त्रिया योषिति तद्वयोः ।
त्रिषु चेत्यादि यद्रूपं तल्लिङ्गस्यैव वाचकम् ॥
एकद्वित्रिचतुःपञ्च षड्वर्णानुक्रमात् कृतः ।
स्वरकाद्यन्तादिकाद्यन्तवर्गैर्नानार्थसंग्रहः ॥

End. नास्ति ।

Colophon. समाप्ति ।

. विवरणम् - नानार्थशब्दसंग्रहपदीऽयं निबन्धविधिपः ।

No. 43. अमरकोषः । Amarakoṣaḥ. Substance, country Tāri leaves, 18 × 1½ inches. Folia. 110. Lines, 1-3 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1598. Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains the text of the Amarakoṣa with a short commentary in both the margins.

पुस्तकेऽस्मिन् क्षुद्रटीकासहितोऽमरकोषो वर्त्तते ।

INDEX

TO

KOSA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts in these indices are their serial numbers in the Catalogue.

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE

Prepared under the orders of the Government of Bengal,

BY

HṚṢĪKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

VOLUME VIII GRAMMAR MANUSCRIPTS.

CALCUTTA

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,

119, OLD BOYTAKKHANA BAZAR ROAD

1904.

व्याकरणम् ।

GRAMMAR.

No. 1. **अव्ययार्थदीपिका** Avyayārthadīpikā. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 1–8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1796. Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Complete.

A little work on Avyaya, entitled Avyayārthadīpikā or a lamp to the meanings of Avyayas. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥ च पुनरावर्त्ते। वा विकल्पार्थे, उ इति प्रसिद्धिः। ह: इति पूजायां। हैं इति स्फुटपादपूरणयोः। एव इति निश्चये।

End. पुनर् इति अप्रथमविशेषयोः। स्वर् इति स्वर्गपरलोकयोः॥ ॥

Colophon. इत्यव्ययं संपूर्णं॥ सम्वत् १७९६

विवरणम्—अव्ययशब्दविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 2. **अष्टाध्यायी** Aṣṭādhyāyī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 87 (of which the first is replaced by a new one of green colour). Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete (upto the 5th Sūtra of the fourth Pāda of the eighth Adhyāya).

The well-known standard work in Sanskrit Grammar, entitled Aṣṭādhyāyī, or one complete in eight Adhyāyas (chapters) by Pāṇini. This work has undergone several editions of which that of O. Böhtlingk with German notes and various appendices is most interesting. Babu Śrīśacandra Basu of Allahabad recently published it with an English translation, embodying elaborate explanatory notes, etc. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 155, No. 567.

Beginning. श्रीश्रीरामः शरणं ॥

येनाक्षरसमाम्नायमधिगम्य महेश्वरात्।
कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥
येन धौता गिरः पुंसां विमलैः शब्दवारिभिः।
तमश्चाज्ञानजं भिन्नं तस्मै पाणिनये नमः ॥

अइउण् १ ऋऌक् २ एओङ् ३ ऐऔच् ४ हयवरट् ५ लण् ६ ञमङणनम् ७ झभञ् ८ घढधष् ९ जबगडदश् १० खफछठथचटतव् ११ कपय् १२ शषसर् १३ हल् १४ इति प्रत्याहारसूत्राणि ॥

End. नास्ति।

Colophon. इति अष्टमाध्यायस्य तृतीयः पादः।

विवरणम्—सुप्रसिद्धैवेयं पाणिनीयाष्टाध्यायी बहुशोमुद्रिता च खण्डिता।

No. 3. **अष्टाध्यायी** Aṣṭādhyāyī. Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 69. Lines, 10-11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

End. नोदात्तस्वरितोदयमगार्ग्यकाश्यपगालवानां ७ अ अ इति ८ ॥ ६८॥ इत्या सूर्योऽत्नोदय्या है ॥ ० ॥

Colophon. इत्यष्टमाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ ० ॥ अष्टमाध्यायः समाप्तः ॥ ० ॥ ० ॥
सूत्रसंख्या—त्रीणि सूत्रसहस्राणि तथा नवशतानि च। चतुर्नवतिश्च सूत्राणि पाणिनिः कृतवान् स्वयम् ॥

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 4. **अष्टाध्यायी** Aṣṭādhyāyī. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 54. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

The same work.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 5. अष्टाध्यायी Aṣṭādhyāyī. Substance, country-made paper of several colours, 10 × 4 inches. Folia, 141. Lines, 5–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1761. Appearance, very old, worn out, slightly torn in parts, writing injured in many places, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

The same work.

Colophon. पाणिनिव्याकरणं समाप्त (?) त्रिपाठिहरिरामात्मजेन त्रिपाठिदेवरामेण लिखितं संवत् १७६१ मार्गशीर्ष वद्य ३ भृगौ श्रीअमरेश्वरस्य पुस्तकं ॥ ॥

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 6. उणादिपादः Uṇādipādaḥ. Substance, foolscap paper, 18 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1703. Appearance, rather old and slightly torn in parts in the margin. Verse and prose. Generally correct. Complete.

At present there are to be found eight superior schools of Sanskrit grammar, *viz.*, (1) Pāṇīniya, (2) Cāndra, (3) Kaumāra or Kālāpa, (4) Sārasvata, (5) Haima, (6) Jaumara or Sāṁkṣiptasāra, (7) Vaupadeva or Maugdabodha, (8) Pādmanābha or Saupadma. Of these the first, third, sixth, seventh, and eighth have chapters on Unādi affixes under such different names as Uṇādisūtra, Uṇādipāda, etc. The Uṇādisūtra belonging to the Pāṇīniya school, edited with Ujjvaladatta's commentary, is noticed in the India Office Catalogue, p. 181, No. 680. Uṇādivṛitti, belonging to the Kalāpa school by Sivadāsa, is noticed in the same Catalogue, p. 204, No. 771. Uṇādipariśiṣṭa by Kramadīśvara, belonging to the sixth school is also noticed in the same Catalogue, p. 223, No. 834. Uṇādikoṣaṭikā or a commentary on Rāmaśarman's Uṇādikoṣa, belonging to the Mugdhabodha School and Uṇādivṛitti by Padmanābha, belonging to the Supadma school

are also noticed in the same Catalogue, p. 238, No. 874, and p. 244, No. 890 respectively. But the codex under notice does not agree with any of these nor is the name of the author, etc., mentioned in it. Consequently we could not determine its place.

Beginning. ओं रामाय नमः ।

वादेरुणादिर्वातादौ ॥

वातादौ वाच्ये वादेरुत्तरे उणादिर्भवति ॥ आदेशागमगुणवृद्धिक्रमादयो यथासम्भवं परिकल्पनीयाः ॥ वा—वायुः, पा—पायुः, जरा, जटा इव जरायुः, जटायुः, मा—मायुः, गोपूर्व्व मा—गोमायुः इति इन्दुरित्यादि ।

End.

लिङ्गन्तादितरा: शब्दाः कृतैः सर्व्वे प्रसाधिताः ।

समासतद्धिताभ्याञ्च विकारानपि साधयेत् ॥

यस्मिन् देशे प्रसिद्धा ये प्रयोक्तव्यास्ते तथा ।

अप्रसिद्धाश्च ये शब्दा बोध्या ग्रन्थान्तरात्तु ते ॥

Colophon. इत्युणादिपादः समाप्तः ॥ ० ॥ ० वा ॥ ० ॥ ० ॥ ओं दुर्गायै नमः ॥ ओं हरये नमः ॥ ० ॥ ओ ओ श्रीहरिदेवशर्म्मणः पुस्तकमिदं ॥ श्रीराधाकान्तदेवशर्म्मणः स्वाक्षरं । शकाब्दा १७०१ तारिक १९ वैशाखस्य ॥ ० ॥*

विवरणम्—उणादिप्रत्ययविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 7. प्रक्रियाकौमुदी । Prakriyākaumudī. Substance, country-made colourless paper, 14 x 5 inches. Folia, 169. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A grammatical work in Sūtras, arranged systematically from Pāṇini's grammar, and explained by a brief commentary by Rāmacandra Āchāryya, son of Kriṣṇa Āchāryya, complete in four parts. The first part treats of Sandhi, Linga Prakriyā, Avyaya, Strī Pratyaya, Kāraka prakriyā, Samāsa prakriyā, Taddhita prakriyā, and of the Dvirukti prakriyā. The second part treats of the Ākhyāta,

---

* From the first Sūtra upto वायु the reading in Pāṇiniya and Saṅkṣiptasāra is the same.

including Parasmaipada prakriyā, Ātmanepada prakriyā, and Unādi prakriyā, etc. The third, of the Kṛit prakriyā, and the fourth, of the Vaidika Prakriyā. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 164, No. 613.

Beginning. ओं नमो गुरुपादुकाभ्याम् ॥

श्रीमद्विट्ठलमानम्य पाणिन्यादीन् मुनीन् गुरून् ।
प्रक्रियाकौमुदीं कुर्मः पाणिनीयानुसारिणीम् ॥

अ इ उ ण् । ऋ लृ क् । ए ओ ङ् । ऐ औ च् । ह य व र ट् । ल ण् । ञ म ङ ण न म् । झ भ ञ् । घ ढ ध ष् । ज ब ग ड द श् ख फ छ ठ थ च ट त व् । क प य् । श ष स र् । ह ल् । इति प्रत्याहार-सूत्राणि ।

End. अनन्तात् सर्वशः शब्दा न शक्यन्तेऽनुशासितुम् ।
बालव्युत्पत्तयेऽस्माभिः संक्षिप्योक्ता यथामति ॥
प्रक्रियाकौमुदी सेयं रामचन्द्रप्रकाशिता ।
असतरचलमीवध्यात् सशकीरप्रिया चिरम् ॥
जयति सुभगमूर्त्तिर्मुग्धहासावलोकः
प्रशमितजनतापो विट्ठलः स्वात्मदीपः ।
सचकितमिव लक्ष्मीः सेवते यत्पदाब्जं
ललिततरकराभ्यां साधु संवाहयन्ती ॥
मीमांसायुगलाक्षपादकणभुक्प्रोक्तप्रसङ्गाकरा
दुर्ज्ञेयस्वरशास्त्रवतमनमा शब्दाधिकैश्वावतां ।
शब्दा + + विसार्थसाधुवचनध्वान्तारिनाशक्षमा
स + + गुरुरामचन्द्रजनिता सा प्रक्रियाकौमुदी ॥

Colophon. इति श्रीरामचन्द्राचार्यविरचिता प्रक्रियाकौमुदी समाप्ता ॥ यन्याम्
भट्टदृष्टिदोषाम्मतिविभ्रमाद्वा
यदर्थहीनं लिखितं मयात्र ।
तत् साधुमुख्यैः परिशोधनीयम् ॥

विवरणम्—प्रक्रियाकौमुदीनामकोऽयं सुप्रसिद्धो वैयाकरणनिबन्धः ॥

No. 8. **कविरहस्यम्।** Kavirahasyam. Substance, foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 17. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Complete.

A poem in praise of king Kṛiṣṇarāja by Halāyudha. It illustrates also formations of roots of the same meanings with different sound and form as well as of different meanings but similar in sound and form in the present tense. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 262, No. 925.

Beginning. श्रीगोविन्दो जयति।

जयन्ति मुरजित्पादनखदीधितिदीपिकाः।
मोहान्धकारविध्वंसान्मुक्तिमार्गप्रदर्शिकाः॥
लोकेषु शास्त्रेषु च ये प्रसिद्धाः
काव्येषु ये सत्कविभिः प्रयुक्ताः।
उच्चित्य तांश्चित्तविनोदनाय
शब्दानहं धातुभिरुद्धरामि॥ २॥
एकार्था एकशब्दाश्च नानार्थाश्चैकवाचकाः॥
सदृशार्थाभिधानाश्च भिन्नार्थाः सदृशाक्षराः॥
एकार्था तुल्यशब्दाश्च निबध्यन्तेऽत्र धातवः।
धातुपारायणाम्भोधेः पारोत्तीर्णधिया मया॥ ४॥
अस्त्यगस्त्यमुनिज्योत्स्नापवित्रे दक्षिणापथे।
कृष्णराज इति ख्यातो राजा साम्राज्यदीक्षितः॥
गोपायति क्षितिमिमां चतुरब्धिसीमां
पापाज्जुगुप्सत उदारमतिः सदैव।
चित्तं च गोपयति यस्तु वनीयकेभ्यो
धीरो न गुप्यति महत्यपि कार्य्यजाते॥

End. यः श्रोटति मृषाख्यातं न श्रोटति निरोधयः।
प्रतिषेधति यः शत्रून् कार्य्यं यस्तानुसिध्यति॥
नयन्ति यद्गुणाः सर्व्वं यस्मान् नयति दिङ्मुखम्।
श्रिया वदति वाति सरस्वत्या च यः सदा।
इति समासमवासगुणोदयं
कविरहस्यमिदं रसिकप्रियम्।

सद्विभिधाननिधानद्दलायुध-
विजवरस्य क्वतिनः क्वतार्थिनः (?) ॥ क

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीहलायुधविरचितकविरहस्यनामधेयोऽयं सुप्रसिद्धो निबन्धः। अत्र राजश्रीकृष्ण राजस्तुतिच्छलेन धातूनां वर्त्तमानलकारप्रथमपुरुषैकवचनरूपाणि प्रदर्शितानि ।

No. 9. कविकल्पद्रुमः। Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made yellow and white-coloured paper, 12 × 3 inches. Folia, 32. Lines, 4 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1759, Bengali era 1244. Appearance, not fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A work treating of Dhātus or roots in ślokas by Vopadeva, the author of the Mugdhabodha Vyākaraṇa. In it the roots are arranged alphabetically according to their final letter. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 238, No. 875, and p. 239 No. 876.

Beginning. ओं नमोगणेशाय नमः ॥

सान्द्राकरकरग्राममर्थमच्छलमच्छलं ।
ज्ञानात्मानमनाद्यन्तमादित्यं तमुपास्महे ॥ १ ॥
इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्स्नापिशली शाकटायनः ।
पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ॥ २ ॥
मतानि तेषामालोक्य सर्व्वसाधारणः स्फुटः ।
धातुपाठः स्वदाद्याद्यक्रमादन्तादिमक्रमः ॥ ३ ॥
कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेऽत्र च ।
धातवः पठिताः पाठप्रलोकागमस्थिताः ॥ ४ ॥
पदानिर्द्दिष्टकारणाद्यनुबन्धगणोदितम् ।
कर्म्मोच्चारणमात्रेण स्पष्टमत्रानुबन्धतः ॥ ५ ॥
परोऽनुबन्धः पूर्व्वेषामेकवाक्यस्थधातुषु ।
नामेक्षितानुबन्धेषु न परेषाञ्च मध्यमः ॥ ६ ॥

End. धातूनामिह सीतावां चिपलाविंशतीरिताः ।
इति प्रोतः समदशशत्या षट्कीनपट्कया ।
धातुस्कम्बं बुधा सेव्यः कविकल्पद्रुमः फलम् ॥

अथ ग्रन्थकृदाख्यानं ख्यापयति ।

विदद्धनेशशिष्येण भिषक्केशवसूनुना ।
तेने वेदपदस्थेन वोपदेवदिजेन ग्र ॥
स्वर्गे गीर्व्वाणनाथः सुरपतिमभितः शाब्दिकानां वरेण्यं
पाताले नागराजं भुजगयुवतयो यस्य गायन्ति कीर्त्तिम् ।
यत्तीर्थं शब्दपाथोनिधिमखिलमिमं गोष्पदं वा सुराद्रौ
शिष्योऽकार्षीद्धनेश: कविकुलतिलक: केशवस्तिर्वोपदेव ॥

Colophon. इति श्रीवोपदेवविरचितः कविकल्पद्रुमो नाम धातुपाठः समाप्तः ॥ शुभमस्तु शकाब्दा ॥ १७५८ सन १२४४ श्रीगिरीशचन्द्रशर्म्मणा लिखितमेतत् ॥

विवरणम्—श्रीवोपदेवविरचित. कविकल्पद्रुमाभिधो धातुपाठरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 10. **कविकल्पद्रुमः** । Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 36. Lines, 5 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 11. **कविकल्पद्रुमः** । Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 36. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

The same work with explanatory notes in the margin.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ॥

No. 12. कामधेनुः। Kāmadhenuḥ. Substance, country made reddish paper, 16 x 4 inches Folia, 31 Lines, 7-11 in a page Character, Bengali. Date, Śaka 1715. Appearance, old, and worn out Prose Not correct. Complete.

A commentary on the Kavikalpadruma, entitled Kāmadhenu, or Kāvyakāmadhenu. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 239, No. 877. The codex contains the text also in full

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

येन विश्वविकरणैराख्यातैर्धातुभोद्भिते ।
प्रकाशैः सप्रकाशन्ते क्रियास्तं नौमि गोपतिम् ॥
कविकल्पद्रुमं धातुपाठं विवरितं मया ।
धातुर्नामकाव्यकामधेनुनाम्नाभिधीयते ॥
तत्र प्रयोगधातून् मितक्रमादितफलार्थका ।
श्रपतिपोस्तनिता तुल्यप्रयोगाणामभेदका

ततादौ यत्कद्रुचितेष्टदेवतामादित्यमुपास्ते ।
सप्तदशशताना सप्तदशशती षट्कोनयट्का च ये धातव एव स्कन्धास्ते प्रतिस्कन्धं प्रयोगरूपाणि फलानि यथेष्टमर्पयन्तीत्यर्थः ॥ ० ॥ ० ॥ विप्रधनेश शिष्येण भिषक्केशवसूनुना तेने वेदपदस्तेन वोपदेवद्विजेन य । यत्र कविकल्पद्रुमे वोपदेवेन द्विजेन व्यस्तारि स सेव्य इत्यन्वय पूर्व्वणा ॥ सम्पा दयन्तीमङ्गादौ कौशेय वाल्मशिभिप एष्वं विद्या काव्यकामधनुतन्वि (?) ॥ कल्पादयस्तु शब्दाम्नाये स्वः सर्व्वदाहृता ॥ सविकरणामस्यातौ व्यभिख ख्यह ।

स्वर्गे गीर्व्वाणनाथ सुरपतिमभित शाब्दिकाना वरेण्यं
पाताले नागराजे भुजगयुवतयो यस्य गायन्ति कीर्त्तिम् ।
यत्तीर्णा + + + शास्त्रपाथोनिधिपतिमिमं गोष्पदं वासुरावौ
शिष्योऽकार्षीद्धनेश कविकुलतिलक + + वोपदेव ॥
शाके शायकसोमसिन्धुशशिभि षष्ठ्या तिथौ सङ्गिते
मासि चाश्वयुजि बुधस्य दिवसे पचे सिते चचक ।
वै रौहिण्यभिधानके नगसुतापादद्वयं चेतसा
ध्यात्वा नाम लिलेख पुस्तकमिदं काशीपति कामदं ॥
मगेन्द्रपति शारदम्बवल्लभे
दरिद्रदारिद्र्यविनाशकारके ।

सदा सुखं देहि यशो स्वकाय मे
त्वदङ्घ्रि पद्मस्मरणैककर्मणे ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—कविकल्पद्रुमटीकारूपोऽयं काव्यकामधेनुनामको निबन्धः।

No. 13. कातन्त्रपरिशिष्टं सवृत्ति। Kātantrapariśiṣṭaṁ savṛitti. Substance, country-made colourless paper, 18 × 2½ inches. Folia, 25. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A grammatical work consisting of rules supplementary to the Kātantra, entitled Kātantrapariśiṣṭa, with a short commentary, entitled Vṛitti, by Śrīpati Datta. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 201, No. 761.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

नमस्कृतिनिर्मिदिवं महेशमक्षरम्।
इदं नत्वा विविधमुनितन्त्रदृष्टं क्रम. कातन्त्रपरिशिष्टम् ॥

वृद्धिरादैजस्य ॥

आदैजस्य वृद्धिर्भवतीत्यधिक्रियते। प्राक वृद्धिग्रहणं मङ्गलार्थं।

स्वस्यैरेरिणो ॥

ईरेरिणो. परतः स्वशब्दादेजस्य वृद्धिर्भवति। स्वैरः स्वैरी स्वैरादगुणमात्रादिना सिद्धे ऐरिन्ग्रहणमीरिणयेत्यगुतिनिवृत्त्यर्थं।

अक्षस्योहिन्याम् ॥

ऊहिन्या परतः अक्षशब्दादेजस्य वृद्धिर्भवति ॥ अक्षौहिणी सेना पूर्वपदस्थादिति णत्व ॥

End. नास्ति।

Colophon. इति वैद्यमहोपाध्यायश्रीश्रीपतिदत्तविरचितायां कातन्त्रपरिशिष्टवृत्तौ सन्धिप्रकरणं समाप्तम्।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सवृत्तिकस्य कातन्त्रपरिशिष्टस्य सन्धिप्रकरणमात्रमेव विद्यते।

No. 14. कातन्त्रपरिशिष्टसूत्रम् । Kātantrapariśiṣṭasutram. Substance, country-made yellow paper, 13 x 3 inches. Folia 16 (of which foll. 1-6 are wanting). Lines, 2-6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains only the Sūtra part of the work, attributed to the same author. It is complete in seven Prakaraṇas, viz., (1) Sandhi; (2) Nāmaprakaraṇa; (3) Kāraka; (4) Ṣatva; (5) Ṇatva; (6) Stryadhikāra; (7) Samāsa.

Beginning. नास्ति ।

End. गवाश्वादौनि । न मधुसर्पिरादीनि ॥ सख्यानेऽनव्ययाभावेन ॥ शेषे स्वं: ॥

Colophon. इति वैद्यमहामहोपाध्यायश्रीश्रीपतिदत्तविरचित कातन्त्रपरिशिष्टसूत्रं समासप्रकरणं समाप्त ॥ श्रीश्रीगुरवे नम. ॥ ० ॥ श्रीश्रीदुर्गायै नम ॥ ० ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् कातन्त्रपरिशिष्टस्य सूत्रांशमात्रमसम्पूर्णं विद्यते ।

Besides this, the codex contains also rules on the Uṇadi affixes, but incomplete.

No. 15. कातन्त्रपरिशिष्टटीका । Katantrapariśiṣṭaṭīkā. Substance, palm leaves (Taḍipatra) 23 x 2 inches. Folia, 166 Lines, 3-4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the preceeding work, entitled Kātantra-pariśiṣṭa-prabodha, by Gopīnātha Tarkācāryya, son of Paśupati Ācāryya Siṁha. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 202, No. 763.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

यो जातो धरणीधरेन्द्रतनयानाथाग्निपार्थोद्भवा-
सत्कान्मानवमानसात् पशुपतेराचार्यसिंहात् तत. ।
कीर्त्तिश्रीजितशीतरश्मिकुमुदश्रेणिश्रिय:
श्रीगोपीनाथ आचार्यवरादीनामि दैन्यारित: ॥

सोऽयं सूरिसभासभाजितमतिः कामाभिरामाकृतिः
सत्योत्सेकवशीकृतेश्वरमतिः श्रीयोजनावन्नतिः ।
गोपीनाथ इमञ्चकार मधुरव्याहारवागीश्वर-
तर्काचार्य्यवरः सदर्थचतुरः सश्रीकविद्याधरः ॥

इह खलु सकलविद्वज्जनकुञ्जरख्यातिप्राप्तनिखिलविद्वद्वन्द्योत्सारचकारव-प्रारब्धकर्मापकारकरणहरिनमस्कारपुरःसरं ग्रन्थमारभमाणश्चिरबन्धनं शिष्यान् शिक्षयिष्यन् करोति संसारेति—

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीमद्गोपीनाथतर्काचार्य्यविरचिते परिशिष्टप्रबोधे चलव्याख्या समाप्ता ॥

विवरणम्—श्रीगोपीनाथतर्काचार्य्यविरचितपरिशिष्टप्रबोधाभिधकातन्त्रपरिशिष्टटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 16. कातन्त्रवृत्तिः । Kātantravṛittiḥ. Substance, country-made yellow and reddish paper, 18 × 5 inches. Folia, 115. Lines, 3–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1753. Appearance, old with different hand writings. Prose. Generally correct. Not complete.

Kātantra or Kalāpa Vyākaraṇa primarily consists of sūtras or grammatical rules by Sarvavarman, and is complete in four sections, viz., (1) Sandhi, complete in five chapters, (2) Nāma, in six chapters, the last three of which are called Kāraka, Samāsa and Taddhita pādas respectively, (3) Ākhyāta, in eight chapters, and (4) Kṛit in six chapters. Paṇḍita Durga Siṁha has made a concise commentary on the sūtras, entitled Vṛitti, sometimes Daurgasiṁhi. The codex contains the text with the vṛitti upto the end of the Ākhyāta section. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 196, No. 730. See also the interesting account of Kātantra School and of Durga Siṁha, specially in the second series, Notices of Sanskrit MSS. Vol. I, Preface.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ॥

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शिनम् ।
कातन्त्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं शार्ववर्म्मिकम् ॥

सिद्धो वर्णसमाम्नायः ॥

सिद्धः खलु वर्णानां समाम्नायो वेदितव्यः। न पुनरन्यथोपदेष्टव्य इत्यर्थः सिद्धशब्दोऽत्र नित्यार्थो निष्पन्नार्थः प्रसिद्धार्थो वा। यथासिद्धमाकाशं सिद्धमन्नं काम्पिल्लः सिद्ध इति वर्णा अकारादयः। तेषां समाम्नायपाठक्रमः ॥

तत्र चतुर्दशादौ स्वराः ॥

तस्मिन् वर्णसमाम्नायविषये आदौ ये चतुर्दश वर्णास्ते स्वरसंज्ञका भवन्ति। अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ। यथानुकरणे ह्रस्व लृकारोऽस्ति तथा दीर्घोऽप्यस्तीति मतम् ॥ स्वरप्रदेशाः स्वरवर्णवर्ज्जं नामीत्येवमादयः।

End. अपूर्व्वले समन्यक्षरे च गुणाः ॥

अपूर्व्वले सन्ध्यक्षरे च गुणसंज्ञिते ॥ एकं पूर्व्वमैकारमपेक्ष्य अपरश्चौकारमपेक्ष्य इति गुणप्रदेशानानाम्नयोर्धातुविकरणयोर्गुण इत्येवमादयः ॥

आरुत्तरे च वृद्धिः ॥

आर् उत्तरे द्वे सन्ध्यक्षरे च वृद्धिसंज्ञिते। आर् ऐ औ ॥ वृद्धिप्रदेशा वृद्धिरादौ सगे इत्येवमादयः ॥ ० ॥ मि

Colophon. इति दौर्गसिंह्यां वृत्तावाख्यातेऽष्टमः पादः ॥ दं ॥ ० ॥ शकाब्दाः १७५१॥१।२१

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् दुर्गसिंहकृतवृत्तिसहितस्य कलापापरपर्य्यायस्य कातन्त्रव्याकरणस्याख्यातान्तावधिकोंऽशो वर्त्तते।

No. 17. कारकोल्लासः। Kārakollāsaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 2½ inches. Folia, 6. Lines, 4-7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1680. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A little treatise on Kārakas in verse, entitled Kārakollāsa, by Bharata Sena, the famous commentator of the Vaidya caste. The peculiarity of the book is that all examples are in verse, originally composed by the author on Kṛiṣṇa, Śiva, etc.

Beginning. श्री हरिगणेशं नमः ॥

अलौकिकचाणकमारौ नत्वा गौरीमहेश्वरौ ।
करोति कारकोल्लासं पद्येन भरतो भिषक् ।
कारकं स्यात् क्रियामूलं क्रिया धात्वर्थ उच्यते ।
धातवस्त्रिविधा धीरैरुक्ताः केचिदकर्म्मकाः ।
सकर्म्मकाश्च कतिचित् कतिचिच्च द्विकर्म्मकाः ।
न साधयितुमीशा ये वस्त्वन्तरमकर्म्मकाः ।
सत्तामात्रार्थकास्ते भवादयः समुदीरिताः ॥
नाना भवति गोविन्दः सदा भाति महेश्वरः ।
चित्ते तिष्ठतु मे शम्भुरेवमन्यऽप्यकर्म्मकाः

End. अपरस्य प्रयुक्तश्च न च स्फुरति कस्यचित् ।
किं कर्म्म कस्य वा ब्रूम इत्यादिकमपोह्यते ॥
कारकोक्तो विधिः स्वल्पं मयात्र परिकीर्त्तितः ॥
विस्तरेणैव विज्ञेयस्तन्त्रान्तरविलोकनात् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायसद्वद्यगोराङ्गमल्लिकात्मजभरतसेनकृतः कारकोल्लासः समाप्तः ॥ श्रीकृष्ण. ॥ श्रीशम्भुचन्द्रशर्म्मण. पुस्तकं ॥ ৩০ ॥ ৩ ॥ ॥ ৩০ ০৩ ॥ श्रीरामचन्द्रो जयति ॥ ৩০ ৩০ ৩০ ৩০ ॥ ॥ ॥ ০ ০ श्रीदुर्गा ॥ श्रीहरि ॥ ৩০ ৩০০ ॥ ০ ॥ ৩ शकाब्दा १६८० १ फाल्गुनस्य ৩০ ০ ॥ ০ ॥ ৩০ ॥

विवरणम्—श्रीभरतसेनविरचितः कारकोल्लासाभिधः कारकविषयकोऽयं पद्यनिबन्धः ।

No. J. 18. कारकचक्रटीका । Kārakacakraṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 18 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 9–10 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1735. Appearance, not fresh. Generally correct. Complete.

A commentary on Bhavānanda Siddhāntavāgīśa's Kārakacakra or ṣaṭkārakavivaraṇa, a disquisition on the grammatical functions of the cases, entitled Raudrī, by Rudra Tarkavāgīśa Bhaṭṭācāryya, a grandson of the author Bhavānanda.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य परमानन्दं गोविन्दं गोपरूपिणम् ।

रुद्रेण तन्यते रौद्री कारकार्थविनिर्णये ॥

क्रियेति क्रिया धात्वर्थः तन्निमित्तत्वं तत्कारणत्वमित्यर्थः । तच्च निमित्तत्वं न साक्षात् सम्प्रदानापादानयोरव्याप्तेः किन्तु साक्षात् परम्परा साधारणं । तदाह सम्प्रदानादेरिति आदिना अपादानसंग्रहः । अनुमति (?) इदमेवा-कारकेच्छा । इदमुपलक्षणं पतनपर्यन्तवन्धकसंयोगनाशकविभागादेरपि ध्येयं ।

End. यस्य चेति यस्य भावेन क्रियया सह भावलक्षणं भावः अन्यस्य क्रिया तस्य स्वसमानाधिकरणत्वेन प्रतिपत्तिः तद्बोधकपदात् सप्तमीति तदर्थः । दर्शनादिति इदमुपलक्षणं गोषु दुह्यमानासु गत इत्यादौ तादृशक्रियासमान-कालीनत्वबाधेन वर्त्तमानध्वंसादिमात्रगाधिकरणस्यैव बोधात् इत्यपि बोध्यं । पूर्व्वपरतयेति तदीयस्तेत्यत्र सकर्मत्वादिरभेदो वा तदर्थः । कालिकदैशिकस्यपि क्रमेण बोध्यः । तत् सर्व्वं यस्येत्यादि पूर्व्वनिरुक्तार्थकं नन्वेवं फणि भाष्यादिव्याख्याविरोधादाह यस्य इदमपि व्याख्यातार्थ-कमिति ॥ ० ॥

Colophon. इति भट्टाचार्य्यचूडामणिश्रीरुद्रतर्कवागीशभट्टाचार्य्यविरचिता पितामहकृत-कारकाद्यर्थनिर्णयटिप्पनी समाप्ता ॥ ८ (वाणाग्निसिन्धुविधुमानशके नवांशे शुक्रस्य जीवदिवसे व्यलिखन्मनीषी श्रीहरियन्द्रदेवशर्म्मणा लिखि-तेयं कारकटीकेति ॥ श्रीं नमः श्रीरामचन्द्राय ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीगुरवे नमः ॥ ० । ० । ० । चिरञ्जीविश्रीमधुसूदनतर्कवागीशश्रीजयनारायणतर्क-पञ्चाननयोर्भ्रातोः पुस्तकमिदम् ॥ ·

विवरणम्—महामहोपाध्यायश्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशपौत्रश्रीरुद्रतर्कवागीशभट्टाचार्य्यविरचितः रौद्रीनामकः कारकचक्रटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 19. काशिकावृत्तिः । Kāśikāvṛittiḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 5 inches. Folia, 186 (each chapter with separate fol. marks). Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts, and with different hand writings. Prose. Generally correct. Incomplete.

The original commentary on the Aṣṭâdhyâyi of Pāṇinī by Jayāditya and Vāmana. Jayāditya after having written the work upto the end of the third pāda of the fifth Adhyāya left it incomplete, and Vāmana afterwards finished it. It is a most famous work in the Pāṇīniya school and has undergone several editions. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 159, No. 591, 592. The codex under notice contains from the latter portion of the second pāda of the third Adhyāya upto the first portion of the fourth pāda of the eighth or last Adhyāya together with the text. All sūtras and colophons are marked with red colour.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति काशिकायां वृत्तौ अष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

विवरणं - काशिकावृत्तिर्नाम पाणिनीयाष्टाध्याय्याः सोदाहरणव्याख्यास्वरूपा, जयादित्यवामननाम्भ्यां विरचिता सुप्रसिद्धैव बहुशो मुद्रणं गता च। पुस्तकेऽस्मिन् तृतीयाध्यायस्य द्वितीयपादान्त्यांशतोऽष्टमाध्यायस्य चतुर्थपादप्रथमांशावधिको ग्रन्थो विद्यते ।

No. 20. कृद्विवरणम् । Kṛidvivaraṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 31 (of which fol. 27 is wanting.) Lines, 9–14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1878. Appearance, old, torn in parts, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the rules regarding the kṛit affixes complete in one Paricchcda, entitled Kṛidvivaraṇa, by Kāśīnātha. The codex contains the text also, and upto fol. 17 all sūtras are marked with red colour.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

अथोणादयः ॥ क्वादिरण् ॥ डु कृञ् करणे । करोति रचयति चित्रं य इति कर्त्तरि कारुः ॥ शिल्पी चित्रकरः कारुरिति विश्वः । वा गतिगन्धनयोः वाति सततङ्गच्छति य इति कर्त्तरि वायुः ॥ पा रक्षणे । पाति रक्षत्यपानगत्या जन्तून् य इति कर्त्तरि पायुः गुदम् । जि जये । जयत्यभि-

नयति रोगान् य इति कर्त्तरि आयः औषधम्। डुमिञ् प्रक्षेपणे। मिनोति प्रक्षिपति देहे उष्मार्थं य इति कर्त्तरि मायः पित्तम्। राधसाध-संसिद्धौ। साध्नोति परकार्य्याणि य इति कर्त्तरि साधुः। षद भक्षणे॥ सु पूर्व्वः। सुतरामद्यते भक्ष्यते लोकैर्य इति कर्म्मणि स्वादः॥ पाटूङ् व्याप्तौ सङ्घाते च॥ पाट ति व्याप्नोति चेतो परिपाकं य इति कर्त्तरि पाटु। पाटुर्बौद्धिः पाटलः स्यादित्यमरः। दृ विदारणे। दीर्य्यते लूयते जनै-र्यदिति कर्म्मणि दारु काष्ठं। वन षन सम्भक्तौ। सनति विभजति खण्ड-खण्डमङ्गी य इति कर्त्तरि सानुः। स्नुःप्रस्थः सानुरस्त्रियामित्यमरः॥ चर-गतिभक्षणयोः। चरति प्रचरति मनोहरतया सकलमनःसु यत् इति कर्त्तरि चारु रम्यं।

End.

वर्णमात्राद्वधैः कारो रादिप्रत्ययो वा प्रकीर्त्तितः।
यथा ककारोऽकारश्च हलचोर्विधिरीरितः॥ १९७॥
वर्णात्कार इतीष्टञ्च स्वातन्त्र्यादेव सम्मतः।
वर्णेग्रणाचरेत्युक्त्या नाना सम्भवति त्वयम्॥ १९८॥
तत्रावर्णाद्वावर्णस्वरयोः समर्थितः।
वर्णात्वादेव इष्टो यो रकारो रेफ इत्यपि॥ १९९॥
तुमाद्यैर्विहतिः मृत्रसाधनानुक्रमादिह।
श्रीदाशरा कृता विहिः सङ्ग्या पुण्यतां ध्रुवम्॥ २००॥

Colophon. इति काशीनाथकृते कृद्विवरणे तुमादिस्तृतीयः परिच्छेदः॥ ०॥ शुभ सम्वत १८७८ शक १७४३॥ ०॥ श्रीशिवचरणाभ्यासमः॥ ०॥ श्रीशिवः।

विवरणम्—कृद्विवरणाभिधेयकृद्विषयकसत्वानां व्याख्यारूपो निबन्धः श्रीकाशीनाथविरचितः।

No. 21. कैयटसहितं महाभाष्यम्। Kaiyaṭasahitaṁ Mahābhāṣyam. Substance, country-made white paper, 15 × 8 inches. Folia, 10. Lines, 15–31 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the first pāda of the second chapter of Patañjali's Mahābhāṣya or the great commentary with the gloss, entitled Bhāṣya Pradīpa, of Kaiyaṭa, son of Jaiyaṭa.

पुस्तकेऽस्मिन् कैयटकृतप्रदीपसहितं पातञ्जलमहाभाष्यं द्वितीयाध्यायप्रथमपादावधिकं वर्त्तते।

No. 22. **पदमञ्जरी ।** Padamañjarī. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches. Folia, 70 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6–10 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 * * 8 Saṁvat*. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

Padamañjarī is a commentary on the Kāśikāvṛitti by Haradatta Miśra. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 160, Nos. 597-600. The codex under notice contains only the fourth Pāda of the sixth chapter.

पुस्तकेऽस्मिन् षष्ठाध्यायस्य चतुर्थपादमात्रा काशिकावृत्तिटीकारूपा पदमञ्जरी वर्त्तते ।

No. 23. **कैयटसहितं महाभाष्यम् ।** Kaiyaṭasahitam Mahābhāṣyam. Substance, Kāśmīrī white paper, 16 × 8 inches. Folia, 374. Lines, 13-20 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains upto the end of the third Pāda of the fifth Adhyāya of Patañjali's great commentary on the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini with the gloss of Kaiyaṭa, each Adhyāya having separate folio marks. Thus the first Adhyāya ends in fol. 103, of which the first ten are wanting, the 2nd in fol. 88, the 3rd in 86, the fourth in 68, and the 5th in 39.

पुस्तकेऽस्मिन् कैयटकृतवृत्तिसहितं पातञ्जलमहाभाष्यम् पञ्चमाध्यायतृतीयपादावधिकमत्र-पत्रामपूर्णं वर्त्तते ।

No. 24. **कैयटवृत्तिः ।** Kaiyaṭavṛittiḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 26. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a fragment of Kaiyaṭa's gloss on the Mahābhāṣya of Patañjali, having all the quoted passages marked red.

अत्राप्यसम्पूर्णा कैयटवृत्तिर्वर्त्तते ।

---

* The two figures in the middle are worm-eaten.

No. 25. गीर्व्वाणपदमञ्जरी. Gīrvāṇapadamañjarī. Substance, country-made colourless paper, 9 × 5 inches. Folia, 13. Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1849. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A little treatise on the use of Sanskrit words, in the form of a dialogue between a householder and a Sannyāsiṇ of Benares, entitled Gīrvāṇa Padamañjarī, by Varadarāja Bhaṭṭa. It is not a grammatical work at all or a rhetorical one, it is rather a treatise on colloquial Sanskrit composition.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा वरदराजेन श्रीगुरून् भट्टेन वैदिकानां ।
व्यवहारार्थं कतिपयसंस्कृतपदानि मया लिख्यन्ते ॥

अद्य मया स्नानार्थं गन्तव्यम्। शीघ्रं तर्हि गन्तव्यं। पाकस्तु जातः। कति ब्राह्मणा भोजनार्थमानेयाः। एकएव ब्राह्मण आनेयः। स्नान सामग्री तर्हि दातव्या। जलपात्रं ग्राह्यं। कुशा ग्राह्याः। तिला ग्राह्याः। स्वपात्रं ग्राह्यं। तिलकसाधनं ग्राह्यं। शुद्धवस्त्रं ग्राह्यं। उत्तरीयं ग्राह्यं। एतत् सर्व्वं गृहीत्वा मणिकर्णिकायां गत्वा यथाविधि स्नात्वा सन्न्यासिनां समुदायं गत्वा दण्डवत् प्रणामं कृत्वा स्वामिनः भिक्षार्थं आगन्तव्यमिति प्रार्थनीयाः।

End. न भुक्तं मया स्वामिनः। मम यदस्तु भक्षणयोग्यं तदेव मया गृहीतं स्वामिनः।

कृता वरदभट्टेन गीर्व्वाणपदमञ्जरी।
गणेशप्रीतये चैव वैदिकप्रीतयेऽभवत् ॥

Colophon. इति श्रीगीर्व्वाणपदमञ्जरी समाप्ता। शुभं भूयात्, माङ्गल्यं ददतु श्रीरस्तु शुभमस्तु इदं पुस्तकं लिखितं यत्तेन सः मोरारजीयेन लिखितं स्वार्थं वा परार्थं वा श्रीरस्तु संवत् १८४९ आश्विन-शुक्ल-द्वितीयायां भौमे वासरे लिखितं गणेशदत्तकान्यकुब्जेन मिश्रेण। शुभमस्तु ॥

विवरणम्—गीर्व्वाणपदमञ्जरीनाम संस्कृतवाक्यव्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः।

———

No. 26. गूढार्थदीपिनी । Gudhārthadīpinī. Substance, country-made white paper, 13 × 6 inches. Folia, 100 (of which fol. 25 is wanting). Lines, 5-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1535. Appearance, old and slightly torn in parts with different handwritings. Prose. Generally correct Complete.

A short gloss on Patañjali's Mahābhaṣya explaining or clearing up all the difficult passages, entitled Gūḍhārthadīpinī, by Sadāśiva Bhaṭṭa, a pupil of Kamalākara Dīkṣita. The passages of the text are marked with red colour.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

भतिभूषितगात्राय दिगम्बरविडम्बिने ।
अङ्गीकृतकलत्राय नमोऽपूर्व्वाय योगिने ॥ १ ॥

गाङ् कुटा ॥ कैयटेन च गाङ् कुटादिभ्य इति गाङ् कुटादि सर्वधि-त्वेनाश्रित्यङ्गतो विधानं भनेन क्रियते ।

End. अन्ये तु खय इति पठन्ति तस्मिन्नपि पाठे प्रथमानामेव स्थानित्वं पर्यवस्यति ।

Colophon. इति श्रीमद्गणेशप्रसादप्राप्तसत्प्रज्ञाभासुरविदुरशिरोमणिवक्तासेषपूज्यपाद-शिष्य-व्याकरणार्णवकर्णधार-गोलिङ्गोपनामककमलाकरदीक्षितचरणसमारा-धनसमधिगतमहाभाष्याशयगूढतत्त्वस्य श्रीमत्सकलविद्यानिपुणान्तर्वाणिशिरो-मणिमहागुरुनैलकण्ठभट्टारकपादपरिचर्य्याध्य (ध्य ?) सदमलाशयस्य भट्ट-सदाशिवस्य कृतौ गूढार्थदीपिन्यामष्टमोऽध्यायः समाप्तिमगात् ।

पितृरन्त्यर्णमभ्यस्य भाष्यं भाष्यविदां मणिं ।
कमलाकरमाराध्य व्यधत्तेदं सदाशिवः ॥

श्री ॥ शके रसेन्दुवाणाश्विमिते चाश्विन ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम्—श्रीसदाशिवभट्टप्रणीतमहाभाष्यगूढार्थदीपनीनामकटीकारूपोऽयं प्रबन्धः ।

No. 27. विवरणसहिता चङ्गदासवृत्तिकारिका । Vivaraṇasahitā Caṅgadāsavṛttikārikā. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 15. Lines, 10-15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1876. Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

This codex contains kārikās or ślokas on some grammatical principles relating to Kṛit, Taddhita, Kāraka and Samāsa, entitled

Vṛittikārikā, complete in 61 kārikās, by Caṅgadāsa, a Bauddha author, with a commentary called Nirvāṇ[illegible] of the author is not mentioned.

Beginning *of the commentary.* हरि: ओं श्रीहयग्रीवाय नम: ॥ यन्यादौ विघ्नोपशमनाय शिष्टाचारपरिपालनाय [illegible] पद्योक्तयतो त्याह पूर्णेत्यादि—अथेयं [illegible] कृतकृत्याय पुन: किंविशिष्टाय तायने पुन: [illegible] किं तत् जगत् पुन: किंविशिष्टाय येन पूर्णा: का: पारमिता: । अथवा हेतुत्वेन योज्यं ।

Beginning *of the text.* श्रीहरये नम: ।

पूर्णा: पारमिता येन शास्ति यश्चनं जगत् ।
सुगताय नमस्तस्मै कृतकृत्याय तायिने ॥ १ ॥
नयन्ते यदनुध्यानाज्जगतां वाग्विभूतय: ।
विभुर्जयति मञ्जुश्रीश्चतुर्मारारिशासन: ॥ २ ॥
अनुरक्तो गुणान् ब्रूते विरक्तो दूषणानि यत् ।
मध्यस्थाय नमस्तस्मै विभक्तेर्गुणदोषयो: ॥ ३ ॥
सम्बन्धं शब्दशास्त्राणां परमार्थ इति स्थित: ।
स्फुटं तमुपदेक्ष्यामश्चतुर्वर्गोपयोगिनम् ॥ ४ ॥
यस्मिन्नर्थे विधीयन्ते त्यादितस्यादितद्धिता: ।
समासो वा भवेद् यत्र स उक्त: प्रथमा तत: ॥ ५ ॥
उक्तस्यार्थस्य गृह्णन्ति संख्यानं त्यादय: परम् ।
लिङ्गसंख्या विभक्तीस्तु कृत्तद्धितसमासका: ॥
द्वयोर्नाम्नोर्भिन्ननां वा यदि वाक्यं समुच्चये ।
लङ्घ्याश्रिता संख्या त्याद्यादौ वा विशेषणे ॥ ७ ॥
प्रकृतेर्विकृतेर्वापि यथोक्तत्वं द्वयोरपि ।
वाचक: प्रकृते: संख्यां गृह्णाति विकृतेर्न तु ॥ ८ ॥

End *of the text.* तद्धितार्थे समाहारे स्यादुत्तरपदे परे ।
स समासो द्विगुर्यत्र संख्या संख्येयवाचिभि: ॥ ५४ ॥
उभौ तत्पुरुषावुक्तौ तेन कार्यं तदाश्रयं ।
बह्वानेकं परस्यार्थे बहुव्रीहि: स उच्यते ॥ ५५ ॥

सरूपे यदि वा युक्ते द्विशो नाम्ना विदिश्वापि ।
इतरेतरयोगे च समाहारेऽपि चार्थयोः ।
स समासो भवेत् द्वन्द्वो नाम्नो नाम्ना समुच्चये ॥ ५७ ॥
तस्मिन्नन्यस्वरं प्रायो यश्च चितं द्वयोः (?)
यत्र संख्या विभक्त्यादौ सोऽव्ययीभाव उच्यते ॥ ५७ ॥
षष्ठीतत्पुरुषोऽराजा मनुष्याभ्यां परा सभा ।
क्लीबे शालाभिधेयापि छाया बाहुल्यपूर्विका ॥ ५८ ॥
वा स्युः सेना सुरा शाला निशा छाया इमाः पुनः ।
उपज्ञोपक्रमौ नित्यं तदादित्वप्रकाशने ॥ ५९ ॥
रात्रयह्नौ पुंसि विज्ञेयावह्नो सुदिनपुण्यतः ।
पथोऽव्ययात् परः क्लीबे न कोरवेति दर्शने ॥ ६० ॥
सम्बन्धे कारके द्वन्द्वे भावे गोत्रे परत्र च ।
कथ्यन्ते तद्धिता रूढाः समासान्ताऽव्यया अपि ॥ ६१ ॥

End *of the Commentary.* परत्र चेत्युक्तेभ्यः संबंधादिभ्योऽस्मिन् तस्येदं तत्र भव-स्तस्मिन् भवं तत्र साधुरित्यादि नगरस्येदं तत्र भवो वा नागरं, समासान्त-महाराजः नञ्जा सुदुभ्यः प्रजायास्तु बहुव्रीहावसन्नत अप्रजाः सुप्रजाः, दुःप्रजाः अन्याल्पाभ्यां मेधाया मन्दमेधाः अकारादमेधा दुर्मेधाः तथा धर्मस्य नामता अल्पधर्मा चन्दनवत् गन्धोऽस्य चन्दनगन्धिः पत्रे चन्दनगन्धः वाचामिदन्तस्य मनः शोभना दन्ता अस्येव सुदन्तचतुर्द्दन्तौ ॥ ६१ ॥

Colophon. इति चक्रदासवृत्तिविवरणं तद्धितोद्देशः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ११११९ संवत् १८३६ श्रावण शुक्लपक्षे प्रतिपदात् शुक्रवासरे यमुनातटे मधुपुरिमध्ये श्रीः ।

विवरणम्—चक्रदासवृत्तिकारिका टीकासहिता पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 28. **तत्त्वबोधिनी** । Tattvabodhini. Substance, country-made yellowish and colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 356 (of which fol, 349-355 are wanting. There are also wanting some folia here and there in the middle). Lines, 9–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing spoiled and injured in most parts. Prose. Generally correct. Complete, except for the want of the folia noticed above.

A well-known commentary on the Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭoji

Dīkṣita, entitled Tattvabodhinī, by Jñānendra Sarasvatī, a pupil of Vāmanendrasvāmin. This work has been published in lithograph and print with or without the text at Benares and Bombay. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p.175, No. 654-655.

Beginning. ॥ १।६५ ॥ श्रीमद्गुरुचरणेभ्यो नमः ॥

नत्वा विश्वेश्वरं सार्वं कृत्वा च गुरुवन्दनम् ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते तत्त्वबोधिनी ॥ १ ॥

विघ्नविघाताय कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानाति मुनित्रयमित्यादिना वर्णोवयवा यस्य तद् संख्याया अवयवे तयप् त्रिभिर्मुनिभिः वक्ष्यत्यवयवे सन्ताये वेदशास्त्रतत्त्वावगमकारी समयः मनेरुक्तेत्यादिकमवेय मनेरत उकारो मनेः पर इतप्रत्ययस्य गणान्त् भवति । किद्वित्यनवर्तनात पर-करणाद्वा तेषां पाणिनिकात्यायनपतञ्जलीनां त्रयं मुनित्रयं तत स्वयंभवे नमस्कृत्येत्यन्वेवाप्यपि नम स्वस्तीत्यादिना चतुर्थी स्यान्नैवम उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्बलीयसीति वक्ष्यमाणत्वान्नमस्करोति देवानितिवद्द्वितीयाया एव युक्तत्वात किञ्च जहत्स्वार्था वृत्तिरिति पक्षे नमःशब्दस्य निरर्थकत्वात तद्योगे चतुर्थी न भवत्यर्थवद्ग्रहणपरिभाषायाः प्रवृत्तेः स्वयंभवे नमस्कृत्येत्यत्र स्वयंभुवमनुकूलयितुमित्यर्थविवक्षया क्रियार्थोपपदस्येत्यादिना चतुर्थीति मूल एव स्फुटीभविष्यति ।

End. *Not legible.*

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवामनेन्द्रस्वामिचरणसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतायां सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायां तत्त्वबोधिन्यां कृदन्तं समाप्तमगमत । इति श्रीतत्त्वबोधिनी समाप्ता । श्रीरस्तु । कल्याणमस्तु । यादृशं पुस्तकं दृष्टं (ष्टं ?) तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते । तैलाद्रक्षेत् जलाद्रक्षेत् + + + + मूर्खहस्ते न दातव्यमेतद्वदति पुस्तिका ॥ २ ॥ शुभं भवतु ॥

विवरणम् - श्रीज्ञानेन्द्र-सरस्वती-विरचित-तत्त्वबोधिनी नामक सिद्धान्तकौमुदी-व्याख्या-रूपोऽयं निबन्धः ।

No. 29. तत्त्वबोधिनी । Tattvabodhinī. Substance, country-made white paper, 14 x 5 inches. Folia, 56. Lines, 12 in a page. Character,

Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly **worm-eaten throughout.** Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् तत्त्वबोधिन्यवस्थापूर्वा वर्त्तते ।

No. 30. **धातुचन्द्रिका ।** Dhātucandrikā. Substance, country-made colourless paper, 21 × 3 inches. Folia, 17. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1772 Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A treatise on Dhātus or roots in verse according to Vopadeva, entitled Dhātucandrikā, by Thākuradāsa Nyāyapañchānana, son of Mṛityunjaya Sarasvatī, grandson of Rāma Śaṅkara and great-grandson of Śatamanyu, a descendant of Kāmadeva, belonging to the Mukhopādhyāya family.

Beginning. ओं हरये नमः ।

प्रणम्य पार्व्वतीप्राणनाथमानन्दविग्रहम् ।
विप्रठाकुरदासेन भ्वाद्यादिगण ईर्य्यते ॥
पराननुबन्धाम्स्त्यार्थाः प्रायोऽत्र ज्ञापकं विना ।
सुवर्श्चेत् फलं ज्ञेयं ज्ञाप्यद्वारश्चार्थकः ॥
गाङ् गतौ वर्त्तते तस्मादाने प्रादौ समर्पणे ।
अध्यापितापयोश्वर्ण पा पाने त्रा वर्त्तने स्थितौ ॥
अथ भ्वादिः ।

End. ...न स्रिंसे स्विद्धि वधे गर्द्द कुत्से वङ्क्स्तु ।
...आदाने इदि भासि स्यात वद प्रज्ञौ स्मि ज्ञ ज्ञान ।
... हरा पोक्ता भ्वादयोऽपि चुरादयः ॥
...तर्द्दिसार्थ-धातूनां चुरादित्वमपीष्यते ॥
...पदेशोपदेशेन कृतेयं धातुचन्द्रिका ।
...प्रयोगदर्शनादस्मात् यथायथमुदीरयेत् ॥
यः कामदेवकुलकीर्त्तिकरः कृतीन्द्रः
सद्रामशङ्करसुधीः शतमन्युनूनुः ।
तत्पुत्रः कविवरोऽजनि तत्कवीरी-
ऽस्मार्त्तोनदीयकवराकभवः किलैताम् ॥

Colophon. इति मुग्धकुलरत्नाकरीसुतपण्डितरत्नश्रीमत्युञ्जयसरस्वतीभट्टाचार्य्यात्मज-श्रीठाकुरदासन्यायपञ्चाननभट्टाचार्य्यविरचिता धातुचन्द्रिका समाप्ता ॥ श्रीं दुर्गाशिवाभ्यां नमः। श्रीं तत् सत् । शकाब्दाः। १७७१।

विवरणं — मुग्धोपाध्यायवंशसम्भूत-मृत्युञ्जयसरस्वतीपुत्र-ठाकुरदासन्यायपञ्चाननभट्टाचार्य्यविरचित-मुग्धबोधानुसारिधातुविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 31. धातुदीपिका। Dhātudīpikā. Substance, country-made white paper, 18 x 8 inches. Folia, 4. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Kavikalpadruma, entitled Dhātudīpikā, by Durgādāsa, the famous commentator of the Mugdhabodha.

Beginning. श्रीं नमः श्रीकृष्णाय ॥

नत्वा श्रीशगिरीशौ श्रीदुर्गादासशर्म्मणा क्रियते।
कविकल्पद्रुमटीका विषमतरा धातुदीपिका नाम ॥
कति कति सन्त्यपि सन्तः सन्तीषान् भजन्त इतरगुणैः।
ये परगुणलवलुब्धा दुर्गादासः प्रणमति तेभ्यः ॥
सुखाय ज्ञातवर्गाणामन्वेति परिभाष्यते।
अन्तस्थाः स्युर्य्यवलवा अ आ इत्यादयः स्वराः।
उ संज्ञाः शषसहा अन्त्यात् प्रागुपधा भवेत् ॥

श्रीवोपदेवो धातुपाठं चिकीर्षुः प्रारिप्सितसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारप्राप्तं मङ्गलमाचरति।

शब्दाकरकरग्राममर्थमण्डलमण्डनं।
ज्ञानात्मानमनाद्यन्तमादित्यं तमुपास्महे ॥

तं प्रसिद्धं आदित्यं उपास्महे सेवामहे वयमिति ऊह्यम्। तत् शब्दोऽत्र प्रसिद्धत्वात् यच्छब्दं नापेक्षते तथाच तं केशपाशं प्रसमीक्ष्य कुर्य्युर्बालप्रियत्वं शिथिलं चमर्य्यः। इति कालिदासः। वर्ण्यात्मकवर्णोपमायादित्यस्य ग्रन्थसरूपतां प्रतिपादयन् विशेषणान्याह शब्दाकरेत्यादि शब्दानामाकरा उत्पत्तिस्थानानि तत्र करग्रामः किरणसमूहो यस्य तं अर्थानां मण्डलं समूहो मण्डनं यस्य तं तथाच स्वाम्यमण्डलं वादशो राजते च तेषे समूहेऽपि

च चक्रवाडे इति विश्वप्रकाश: ज्ञानात्मात्मानी तं न विद्यते आद्यन्तौ यस्य तं नित्यमित्यर्थ:। पक्षे तं प्रसिद्धपूर्ब्बतत्त्वधातुपद्मसुपाकारे। चारित्रं सूर्य्यमिव त्वमीपमा। अयमुदयति मुद्राभञ्जन. पद्मिनीनामित्यादिवत् अर्थाधारणविशेषणैर्विशेष्योपस्थितिर्भवति ताद्दृशविशेषणान्याह शब्दाकरेत्यादि। शब्दाकरा: करणाम इव यस्य तं। अर्थमण्डलं मण्डलमिव यस्य तं उभयत्र त्वमीपमा। ज्ञानात्मानमिति। ज्ञायते अनेनेति ज्ञानं ज्ञानसाधनं तदेवात्मा यस्य तं अनायन्तमिति वेदाङ्गत्वान्नित्यमित्यर्थ:।

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

विवरणम्—दुर्गादासविरचितधातुदीपिकानामककविकल्पद्रुमटीकारूपोऽयं निबन्ध:।

No. 32. दुर्व्वार्त्तिकलक्षण। Durvārtikalakṣaṇa. Substance, country-made colourless paper, 17 x 4 inches. Folia, 8. Lines, 2–6 in a page. Character, Bengali. Date, ' Appearance, old, and worn out. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A little Sanskrit grammar based on difficult Vārtikas in the manner of Vopadeva, entitled Durvārtikalakṣaṇa. This codex contains only a small part of the work upto the end of Satvaprakaraṇa. The name of the author is not mentioned at the end of any of the chapters In the fragment we find only at the end of the Natvaprakaraṇa the following passage "Iti Durgādāsena viracitaṁ Ṇatvaprakaraṇaṁ samāptaṁ."

Beginning. दारा वर्षासिकता-जलौकीवस्त्रात्मवाचि-दशावच्लाक्षिकामघान्नाआदिभ्य: पुंलिङ्गलक्षणाश्च नित्यं स्वं। पष्ठी नित्यं बहुवचनं स्यात्।

End. नास्ति।

Colophon. षत्वाधिकार: समाप्त:।

विवरणम्—दुर्व्वार्त्तिकलक्षणाभिध. कश्चिद्व्याकरणनिबन्ध:।

No. 33. धातुपाठः। Dhātupaṭhaḥ. Substance, country-made yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 8–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1774, Saṁvat 1909, Bengali era 1259, A. D. 1852. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A collection of Sanskrit roots with their respective meanings as handed down in connection with Pāṇinīya Grammar. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 182, No. 683.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

धातुपाठप्रारम्भः ॥ भू सत्तायां ॥ १ ॥ उदात्तः परस्मैभाषः ॥ अथ कथ्यन्ते षट्त्रिंशदनुदात्तेताः ॥ एध वृद्धौ ॥ १ ॥ स्पर्द्ध संघर्षे ॥ २ ॥ गाधृप्रतिष्ठा लिप्सयोर्ग्रन्थे च ॥ ३ ॥ बाधृ लोडने ॥ ४ ॥ नाधृ नाथृ याच्ञोपतापैश्वर्य्याशीःषु ॥ ५ ॥ दध धारणे ॥ ६ ॥ स्कुदि आप्रवणे ॥ ७ ॥ श्विदि श्वैत्ये ॥ ८ ॥ वदि अभिवादनस्तुत्योः ॥ ९ ॥ भदि कल्याणे सुखे च ॥ १० ॥

End. हणीङ् रोषे लज्जायां च ॥ महीङ् पूजायां ॥ रेखा श्लाघासादनयोः ॥ भृवस् परितापपरिचरणयोः ॥ तिरस् अन्तर्द्धौ ॥ अगद नीरोगत्वे ॥ उरस् बलार्थः ॥ तरण गतौ ॥ पयस् प्रसृतौ ॥ सम्भूयस् प्रभूतभावे ॥ अंबर संवर संभरणे ॥ आकृतिगणोऽयं ॥

Colophon. इति कण्ड्वादयः ॥ इति धातुपाठः समाप्तः ॥ शकाब्दा १७७४ । संवत् १९०९ । सन १२५९ साल इंराजी १८५२ साल । तारिक् कार्त्तिक कृष्ण चतुर्थी । सौरकार्त्तिकस्य सप्तदश दिवस ॥ १७ ॥ इंराजी १ नवम्बर । सोमवार ॥ लिखितं श्रीगोविन्दरामशर्म्मभिः संस्कृतपाठशालायां श्रीकृष्णार्पणम् ॥

विवरणम्—पाणिनीयधातुपाठरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 34. धातुपाठः भीमसेनीयः। Dhātupaṭhaḥ Bhīmasenīyaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 23. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1649. Appearance, very old, worn out, and slightly torn in parts. Prose. Not correct. Complete.

Dhātupāṭha Pāṇinīya in the recension of Bhīmasena. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 182, No. 686.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ राम जय ॥ भू सत्तायां ॥ उदात्तः परस्मैभाषः ॥ एध वृद्धौ ॥ स्पर्द्ध संघर्षे ॥ गाधृ प्रतिष्ठालिप्सयोर्ग्रन्थे च ॥ बाधृ लोडने ॥

End. लाभ प्रेरणे । अथ गात्रविचूर्णने । वर्ण-वर्णक्रियाविस्तारगुणवचनेषु । बहुलमेतन्निदर्शनं ॥ णिङ् अंगादिरसने । श्वेताश्वतर गो लोमि चाट्कार-कानामश्वतरेतकलोपश्च ॥ पुच्छादिषु धात्वर्थ इत्येव सिद्धम् ॥ इति स्वार्थ-णिजन्ताचुरादय ॥

Colophon. इति भीमसेनधातुपाठः समाप्त ॥ छ ॥ राम ॥ शुभमस्तु ॥ राम ॥ संवत् १६४८ समये वैशाख वदि सप्तमी शनिवार लिखितं भगवान् ब्राह्मणेन ॥ नरसिंहभटपाठार्थं ॥ श्रीरामाय नम ॥ रामः ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीराम ॥ ॥ छ ॥ ॥ राम राम राम राम राम ॥ राम ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीविश्व-नाथाय नमः ॥

विवरणम्—भीमसेनीयधातुपाठरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 35. परिभाषेन्दुशेखरः । Paribhāṣenduśekharaḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 47. Lines, 12–15 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Paribhāṣās or general rules of interpretation and application as handed down in connection with Pāṇinīya grammar, which are altogether 130 in number, entitled Paribhāṣendu-śekhara, by Nāgajī Bhaṭṭa, and is different from that of Sāradeva under the name of Paribhāṣāvṛitti. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 181, No. 677. The codex contains almost all the quoted passages marked red.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगौरीशङ्कराभ्यां नमः ॥

नत्वा सांब शिवं ब्रह्म नागेश. कुरुते सुधीः ।
बालानां सुखबोधाय परिभाषेन्दुशेखरम् ॥

प्राचीनवैयाकरणतन्त्रे वाचनिकानि । अत्र पाणिनीये तन्त्रे ज्ञापकन्याय-सिद्धानि भाष्यवार्त्तिकयो (: ?) निबद्धानि यानि परिभाषारूपाणि तानि व्याख्यायन्ते । ननु लण् च इ उ ण् सूत्रयोर्णकारद्वयेनोपादाने ण्प्रत्याहारेषु सन्देहादनिर्णयोऽस्त आह ॥ व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहादल-

चनम् ॥ १ ॥ विशिष्यव्याप्यतगाद्यर्थकस्य व्याख्यानात् शिष्टज्ञानात् प्रतिपत्तिर्निर्णयो अतः संदेहाद्व्याख्यानतश्चनमनुष्ठानकं ग्रन्थ न तथा प्रामाण्य निर्णयजनकत्वौचित्यादित्यर्थः। असंदिग्धानुष्ठानविशेषार्थान प्राप्तेऽर्थं दिग्धीत्याद्यवतपाचार्यव्यवहारेण संदेहनिवृत्तेर्व्याख्यानातिरिक्तनिमित्तानपे चत्व मीप्यते इति यावत् ॥ तेनाद्यदित्त्ववर्णस्यतत्परिहाराय पूर्व्वेणाप् यहण परेणैवाग्रहणमिति लघ् सूत्रं भाष्ये स्पष्टम् ॥ १ ॥

End. अर्द्धमात्रालाघवेन पुत्रोत्सव मन्यन्ते वैयाकरणा.। ए ओ ङ्। ऐ औ च् सूत्रयोर्भाष्ये ध्वनिता एषा। तत्रानेकपदघटितसूत्रे प्रायश पदलाघव विचार एव न तु मात्रालाघवविचार इति उक्तालीच् अपृक्तऽक्ता इति सूत्रे भाष्ये ध्वनितं। तत्र हि सूत्रे ऽल्ग्रहणहल्ग्रहणयोर्विशेषविचारे सत्यायां हल्ग्रहणं सपत्नभिन्नति सूत्रेऽस्विसोरिति वाच्यमिति चोद्येव पदानि। अल्ग्रहणे तदेकं स्वादित्येपे हलग्रहण चेति सूत्रेऽस्विसोरिति न वाच्य मिति चोद्येव पदानीति नास्ति लाघवकृतो विशेष इति उक्तम्। अस्थिद-इति सूत्रे इक् सूत्रे इक् इत्येव सिद्धे यूरिति नत्वञ्चहणात् पूर्व्वेणैव ग्रहण तत्र विभक्तिनिर्द्देशे सम्भ्‌ वहणे यतात्रानिलीमाना इक् इत् तिसो माना इति लघ् सूत्रे भाष्योक्ते तथा चोत' इनि इति सूत्रे सितीति वक्तव्यं। तत्रायमर्थं शिवक्ष्मिति सूत्रे शिति इति न वक्तव्यं भवतीति भाष्ये न केवलं मात्रालाघव यावदयमर्थ इति कैयटोक्ते. प्राये णेति शिवम् ॥

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायोपनामकसदाशिवभट्टसुतसतोगर्भजनागोजीभट्टकृते परिभाषेन्दुशेखर समाप्त ॥ मितौ फाल्गुने शुक्लपक्ष प्रतिपत्तिथौ वाराणस्या महापुण्यवशिष्ठेन लिखितोऽयं ग्रन्थ ॥

विवरणम्—श्रीनागोजीभट्टकृतपरिभाषेन्दुशेखरनामकपाणिनीयसाम्प्रदयिकपरिभाषापरम्परा टीकारूपोऽयं निबन्ध.।

No. 36. प्रक्रियाकौमुदी। Prakriyakaumudi Substance, country made colourless paper, 10 × 5 inches Folia, 239 Lines, 10 12 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts Prose and verse Generally correct Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 7.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 37. **प्रक्रियाकौमुदी ।** Prakriyākaumudī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 3 inches. Folia, 288 (of which foll. 1-26 are wanting). Lines, 6–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1636.* Appearance, very old, worn out, torn and writing effaced in most parts. Prose and verse. Generally correct. Complete (except for the first 26 foll.)

Another copy of the same work.

विवरणसूत्रपूर्व्वम् ।

No. 38. **प्रक्रियाकौमुदी ।** Prakriyākaumudī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 101. Lines, 3–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1493. Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly injured in parts. Prose and verse. Generally correct. Complete (as regards the latter part).

This codex contains only the latter part or uttarārddha of the work, complete with all the sūtras as well as important passages marked red.

पुस्तकेऽस्मिन् प्रक्रियाकौमुदीनामकग्रन्थस्योत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 39. **प्रक्रियाकौमुदीटीका ।** Prakriyākaumudīṭīkā. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 366 (of which the first two are wanting). Lines, 7–15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete (up to the end of the Suvanta Prakrīyā.)

A commentary on the preceding work by Kriṣṇa, son of Śeṣa Narasiṁha. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, pp. 168 and 169, Nos, 622, 623, 624. There is noticed also another

* The writing being very much injured, we made out the last two figures with great difficulty.

commentary on the same work under the name of Prasāda, by Viṭṭala. son of Nṛisiṁha. See the same Catalogue, p. 166, No. 618.

Beginning. नास्ति ।

End. आप्पचे तु अन्योन्यं पाचयंति अन्योन्यं ददतीत्यायपूर्वं । अत तृतीयादिष्विति विशेषविधानमविवक्षितं । द्वितीयामपि पुंवत्त खेल्लादिति संक्षेपः ॥

पृथ्वीमण्डलमौलिमण्डनमणिः श्रीशिववंशामणी-
र्गमः श्रीनरसिंहसूरिरभवत प्रत्यक्षवाचस्पतिः ।
तत्सूनोः कृतगूढभावविवृतौ मत्प्रक्रियाव्याकृतौ
श्रीकृष्णस्य कृतौ समाप्तिमगमत् विलासया प्रक्रिया ॥

इति विवृतप्रक्रिया ।

Colophon. इति श्रीप्रक्रियाकौमुदीटीकायां कृदन्तं समाप्तं ॥ १ ॥

विवरणम्—प्रक्रियाकौमुदीटीकारूपोऽयं निबन्धः श्रीकृष्णविरचितः ।

No. 40. **प्राकृतप्रकाशः** । Prākṛitaprakāśaḥ. Substance, country-made reddish paper, 16 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A grammar of the Prakṛita dialects in Sanskrit, entitled Prākṛita Prakāśa, by Vararuci. This work has been translated into English and edited by Prof. E. B. Cowell, and the text also has been published in Calcutta and other places. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 266, No. 939.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

*समृद्ध्यादिष्वादिरदाता ॥ समृद्ध्यादिष्वादिरकार आता भवति ॥ लोकानु-

---

* Before this sūtra the following extra passages are generally found in the printed copies :—आदेरतः ॥ अधिकारोऽयं यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामः आदेरतः स्थाने तद्भवतीत्येवं वेदितव्यं । आदेरतदापरिच्छेदसमाप्तेरत इति च आत्वाकारविधानात् ।

सारात् प्राकृते ॥ सभिही सामिहो वा। प्रकट चभिजात मनस्विनी प्रतिपत् सहच सद्दश प्रसुप्त प्रतिसिद्धि प्रतिस्पर्द्धि।

End. चवेहि रे रीपर्वभावनादिषु यथासंख्यं निपात्यते ॥ गाथादिषु द्रष्टव्याः ॥ पिव मिव विवा इवार्थे ॥ एते इवार्थे स्युः गर्थ पिव, कमलम्मिव, चन्दो विव ॥ शेषः संस्कृतात् ॥ शेषः संस्कृताज्ज्ञेयः ॥

Colophon. इति वररुचिकृते प्राकृतप्रकाशे नवमः परिच्छेदः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ श्रीनित्यानन्दशर्म्मणः पुस्तकम् ॥

विवरणम्—श्रीवररुचिकृतः प्राकृतप्रकाशाभिधः प्राकृतभाषाव्याकरणरूपोऽयं निबन्धः।

No. 41. **प्राकृतमनोरमा।** Prākṛitamanoramā. Substance, white foolscap paper, 12 x 8 inches. Folia, 29. Lines, 4-10 in a page. Character, Nāgara (probably lithographed). Date, Saṁvat 1917; Śaka 1792. Appearance, looking somewhat older than the date. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on Vararuci's Prākṛita Prakāśa, entitled Manoramā, by Bhāmaha.

Beginning. ओं श्रीसर्व्वज्ञाय नमः ॥

जयति मदमुदितमधुकरमधुकताकलनः कृषितापाङ्गः।
करदिग्गजकलविनोदमुखितो गणाधिपतिः ॥

वररुचिरचितप्राकृतलक्षणसूत्राख्यमार्गेण वुद्ध्वा चकार हर्तिं संचिप्तां भामह (हः?) स्पष्टाम् ॥

End. शेषं महाराष्ट्रवत् महाराष्ट्रीभवां भाषां विदुःप्राकृतं विदुरित्युक्तो प्राकृतिः।

Colophon. इति श्रीप्राकृतमनोरमावृत्तिः सम्पूर्णतामगमत् ॥ संवत् १९१७ तिथि कृष्णाश्विनशुक्लसप्तम्यां मन्दवासरे श्रीमत् मकसुदावाद चादिमनस ।

विवरणम्—भामहविरचितप्राकृतप्रकाशवृत्तिरूपोऽयं निबन्धः।

No. 42. प्रौढमनोरमा । Praudhamanoramā. Substance, country-made colourless paper, 10 x 4 inches. Folia, 242. Lines, 9–11 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn and writing effaced in parts. Prose Generally correct Incomplete (upto the end of the first half).

A gloss or supplementary commentary on the Siddhānta Kaumudī, entitled Praudhamanoramā, by Bhattoji Dīksita, the author of the text. This is a well-known work and has undergone several publications. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 643-650, pp. 173-174.

Beginning श्रीगणेशाय नम ॥

ध्यायं ध्यायं पर ब्रह्म स्मारं स्मारं गुरोर्गिर. ॥
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यां कुर्म्म' प्रौढमनोरमाम् ॥

ह य व रट् ॥ हकारोपदेशः ॥ अट् अम् हश् इन् ग्रहणेषु हकारग्रहणार्थ. । अर्हण अड्व्यवायेपीति णत्वं । ढंवा हसंति । भो भगो इति रोर्यत्वं । देवीहसति । हशि चेत्युत्वं । लिलिह्वे । विभाषेट् इति वा ढः ॥ हल् ॥ इदं सूत्रं वल्, रल्, झल्, शल्प् हकारग्रहणार्थम ॥

End. पुंवत्त्वं विशेष इति विशेषाभिधानमविवक्षितमिति च स्वोक्ते परस्परव्याघातात् मूल + + + पुम्बद्भावस्यास्पष्टत्वात तद्ग्रन्थस्याञ्जस्येनैव व्याख्यातत्वाच्चेति दिक । यथायथमिति । नाम्नीकेति प्रश्नीनिषेध मानत्व वा निपात्यत ।

Colophon. इति श्रीभट्टोजीदीक्षितविरचिताया प्रौढमनोरमायां सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायां पूर्व्वार्द्धं समाप्तिमगात् ॥ शुभमस्तु ॥ श्रीराम ॥

विवरणम्—श्रीभट्टोजिदीक्षितविरचितसिद्धान्तकौमुदीटीका प्रौढमनोरमाभिधा सुप्रसिद्धैव ।

No. 43. शब्दरत्नं । Śabdaratnam. Substance, country made colourless paper, 15 x 5 inches. Folia, 118. Lines, 11 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Praudhamanoramā, entitled Śabdaratna, by Hari Dīksita, disciple of Rāmāśrama, son of Vīreśvara and grand-

son of Bhattoji Dīksita. Noticed in the India Office Catalogue, Nos. 651 and 652, p. 174. All the important passages are marked with red colour.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

शब्दविभूषणमीडे शेषार्थलाभाय ।

दातुं सकलमभीष्टं फलमीष्टे यत्कृपादृष्टिः ॥ १ ॥

ध्यायमिति ध्यात्वा ध्यात्वेत्यर्थः आमूलान्तमेतत्। परं सर्वजगदुपादानं कार्यब्रह्महिरण्यगर्भव्यावृत्तये इदं ध्यानं चिन्तापरपर्यायं आत्मगतक व्यापाररूपं। स्मरणं तु तज्जन्यमिति विशेषः। गुरोरित्येकवचनेन सर्व-विद्यालाभ एकस्मादेव गुरोरिति सूचितं प्रौढानां मनोरमयतीत्यर्थिकां मनोरमां प्रौढत्वं च सकलदर्शनार्थज्ञानपूर्वकं महाभाष्यगूढार्थज्ञानवत्त्वम्। इण् यङ्णोऽस्त्विति।

End. तृतीयादिषु विशेष इत्युक्तेऽन्यत्राविशेषाभाव इति लभ्यते। तृतीयादिष्वित्यस्याभावे सर्वत्रैव तल्लाभे तस्य विशेषत्वभङ्ग इति भावः॥ अस्पष्टत्वादिति पूर्वग्रन्थमिति हितोक्तमिति भावः॥ अज्ञस्येनैत्येवेति अत्र केचिदित्या-शिमा मदृकृया मलस्य रीत्यति भावः इति शुभं ॥

Colophon. इति श्रीमद्दीक्षितभट्टोजिपौत्रदीक्षितहरिविरचिते प्रौढमनोरमाव्याख्याने शब्दरत्ने सुबन्तः समाप्तः ॥

विवरणम्—श्रीहरिदीक्षितविरचितप्रौढमनोरमाटीकारूपः शब्दरत्नाभिधो ग्रन्थः।

No. 44. **मध्यसिद्धान्तकौमुदी** । Madhyasiddhāntakaumudī. Substance country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 115. Lines 8–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old with different handwritings. Verse and prose. Generally correct Incomplete.

An abridgment of the Siddhānta Kaumudī by Varadarāja. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 667, p. 178.

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः ॥

नत्वा वरदराजः श्रीगुरून् भट्टोजिदीक्षितान् ।

करोति पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदीम् ॥ १ ॥

अइउण् १। ऋऌक् २। एओङ् ३। ऐऔच् ४। हयवरट् ५। लण् ६। ञमङणनम् ७। झभञ् ८। घढधष् ९। जबगडदश् १०॥ खफछठथचटतव् ११। कपय् १२। शषसर् १३। हल् १४। इति सूत्राण्यणादिसंज्ञार्थानि॥ हकारादिष्वकार उच्चारणार्थः॥ लण् मध्ये त्वित्संज्ञार्थः।

End. नास्ति।

Colophon. इति अच् प्रक्रिया।

विवरणम्—वरदराजकृतमध्यसिद्धान्तकौमुदीनामव्याकरणनिबन्धः सुप्रसिद्ध एव।

No. 45. **मध्यसिद्धान्तकौमुदी।** Madhyasiddhāntakaumudī. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 50. Lines, 10–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of the Madhya Kaumudi from the beginning of the Subanta Prakriyā upto the end of the Rudhādī.

पुस्तकेऽस्मिन् मध्यसिद्धान्तकौमुदी खण्डिता वर्त्तते।

No. 46. **मध्यसिद्धान्तकौमुदी।** Madhyasiddhantakaumudī. Substance, foolscap paper, 12 × 6 inches. Folia, 200 (of which the last fol. has been torn and become useless). Lines, 9 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, somewhat old. Verse and prose. Not correct. Complete.

End. वायर्न वृश्चन्॥ चापि रन्ते ऋश्वश्चेति चकारादनुर्णो नुडागमः॥ लिति प्रत्ययात् पूर्वमुदात्तः स्यात्॥ चिकीर्षक.॥ अत्र ईकारस्योदात्तता। इत्यादि प्रयोगमनुसृत्यान्वाख्यातव्यं॥०॥ इति स्वरप्रक्रिया॥०॥

यथा वरदराजेन बालानामुपकारिका ।
अकारि पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदी ॥ १ ॥
कृतिर्वरदराजस्य मध्यसिद्धान्तकौमुदी ॥

तथा: ॥ ० ॥

यदक्षरं पदभ्रष्टं मात्राहीनं तु यद्भवेत् ।
तत् सर्व्वं क्षम्यतां देव प्रसीद परमेश्वर ॥ ० ॥

सम्पूर्णम् ॥ शुभं भवतु ॥ ० ॥ सिद्धिरस्तु ॥ * ॥ जय रस्तु (?) । श्लोक-संख्या ॥ ० ॥ २००० ॥ ५०० ॥ ० ॥ पत्रसंख्या २०० ॥० ॥ श्री ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीवरदराजकृता मध्यकौमुदी सम्पूर्णा वर्त्तते ॥

No. 47. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । Madhyasiddhāntakaumudī. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 66. Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the latter part of the Madhya Siddhānta Kaumudī of Varadarāja.

पुस्तकेऽस्मिन् वरदराजकृताया मध्यसिद्धान्तकौमुद्या उत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 48. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । Madhyasiddhāntakaumudī. Substance country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 68. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the Dhātu Prakriyā of the Madhya Siddhāntakaumudī.

पुस्तकेऽस्मिन् मध्यसिद्धान्तकौमुद्या धातुप्रक्रियामात्रं वर्त्तते ।

No. 49. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । Madhyasiddhāntakaumudī. Substance, country-made colourless paper, 16 × 7 inches. Folia, 57. Lines, 15-21 in a page. Character, Nāgara. Date, 1863, Saṁvat. Appearance, very old, worm-eaten throughout, and with different handwritings. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

पुस्तकेऽस्मिन् मध्यसिद्धान्तकौमुदीसंपूर्णा वर्त्तते ।

No. 50. प्रदीपसहितं महाभाष्यम् । Pradīpasahitam Mahabhaṣyam. Substance, country-made white and yellowish paper, 15 × 7 inches. Folia, 1054 (each section with its own fol. marks). Lines, 8-23 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

This codex contains Pātañjali's Mahābhāṣya complete, with Kaiyaṭa's commentary on it in both the margins noticed before.

पुस्तकेऽस्मिन् कैयटकृतप्रदीपसहितं महाभाष्यं संपूर्णं वर्त्तते ।

No. 51. मुग्धबोधं । Mugdhabodham. Substance, country-made yellow paper, 14 × 4 inches. Folia, 56. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

A Sanskrit grammar, entitled Mugdhabodha, consisting of aphorisms with Vṛittis, by Vopadeva, son of Kesava and pupil of Dānesa. The date of the author is ascertained to be the latter part of the 13th century. It is a famous work generally studied in Bengal and has undergone several publications with or without commentaries. Noticed in the India Office Catalogue, Nos. 848-849, p. 230.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ।

मुकुन्दं सच्चिदानन्दं प्रणिपत्य प्रणीयते ।
मुग्धबोधं व्याकरणं परीपकृतये मया ॥

नम शिवाय इति नमस्कारसूत्रम् । ॐ ग्रन्थेमंगल आदिति पञ्चोत्तमानि भेयसम्भवा ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति पवन पाद ।

विवरणम्—वोपदेवकृत मुग्धबोधव्याकरण सुप्रसिद्धमेव । अनकार्थो मुद्रितमिद ग्रन्थमाश्रुता यत्तरे ।

No. 52. मुग्धबोध । Mugdhabodham Substance, country made white paper, 12 × 7 inches, bound like a book Folia, 77 Lines, 16–23 in a page Character, Nagari Date, Saka 1727 Appearance, old, worn out, torn and worm-eaten throughout Verse and prose Not correct Complete

A complete copy of the same work

End. क्वचिद्विहित न स्यात, क्वचिन्निषिद्ध स्यात्, क्वचिद्वा स्यात् क्वचिदन्यतोऽन्यथा पौत्यथ: पूर्व्वमि श्राश्वास इत्यादौ वेदसिद्धे ब्रह्मब्दो मन्त्रार्थ इत्यादि-पाद इति कृदन्ताध्याय । गीर्व्वाणवाणीवदन लोके मर्कोत्तम चेत्युभय हि लोके सुदुर्लभ तत् खलु मुग्धबोधाध्ययनतस्त पठनीयमतत् ॥

विद्वद्धनेशश्रार्थी भिषक्केशवनन्दन ।

वोपदेवश्चकारेदं विप्रो वेदपदास्पदम् ॥ १ ॥

यौवाचस्पतिनेव पन्नगपुरी शेषाहिनेवाभव

येनैकेन वि + + मती वसुमती मुख्येन सम्भावता ।

सोऽय व्याकरणार्णवैकतरणिश्चात्तर्थिचिन्तामणि

र्जीयात् कोविदगर्व्वपर्व्वतपति श्रीवोपदेव कवि ॥ २ ॥

यस्य व्याकरणे वरेण्यघटना स्फीता प्रबन्धा दश

प्रख्याता नव वैद्यकेऽपि तिथिनिर्द्धारार्थमेकोऽद्भुत ।

साहित्य त्रय एव भागवततत्त्वोक्तौ परस्य भु-

व्यन्तवाणीशिरोमणेरिहगुणा के के न लोकोत्तरा ॥

Colophon. इत्याचार्य्यचक्रचूडामणिश्रीवोपदेवविरचित मुग्धबोधं व्याकरणं समाप्तम् ॥

ऋतुयुगगजगुरक्षचन्द्रमाकैन युजं
बुधदिनशनिवारे फल्गुनीसूतयुक्ता ।
लिखितमपि सयत्नं श्रीकाशीनाथाभिधेय
वागची इति विख्यात वाराणसिपुरे स्थिति: ॥

विवरणम् ⁻ पूर्ववत्तम् ।

No. 53. मुग्धबोधं । Mugdhabodham. Substance, country-made yellow paper, 16 x 3 inches. Folia, 125 (of which foll. 1–15 are wanting). Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete (without beginning or end).

The same work (incomplete).

पूर्वोक्तमिव् मुग्धबोधव्याकरणमसंपूर्णं वर्णते ।

No. 54. मुग्धबोधं । Mugdhabodham. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 131 Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1695. Appearance, very old, worn out, slightly torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

The same work (complete).

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 55. **मुग्धबोधं ।** Mugdhabodham. Substance, country-made yellowish paper, 18 × 3 inches. Folia, 111. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, partly worn out, and with different handwritings. Verse and prose. Generally correct. Complete.

The same work complete.

विवरणन्नुक्तपूर्व्वम् ।

No. 56. **मुग्धबोधं ।** Mugdhabodham. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 62 (of which foll. 1 and 2 are wanting). Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

The same work incomplete.

विवरणन्नुक्तपूर्व्वम् ।

No. 57. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made red and colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 65. Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and partly worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains fragments of two separate commentaries on the Mugdhabodha, one by Kārtikeya Siddhānta, entitled Subodha, and the other by Dayārāma Vācaspati. The first treats of Kārakapāda only, while the second of the Strītya, each with its own fol. marks. Of these, the first work is noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 862, p. 235.

पुस्तकेऽस्मिन् मुग्धबोधव्याकरणस्य द्वे टीकाग्रन्थौ विद्येते । उभौ च खण्डितावाद्यन्तरहितौ । तत्र प्रथमः कार्त्तिकेयसिद्धान्तकृतः सुबोधाभिधेयः, द्वितीय दयारामवाचस्पतिकृतः । प्रथमस्य कारकपादव्याख्यामात्रमात्रं, द्वितीयस्य तु स्त्रीत्यव्याख्यामात्रमात्रं वर्त्तते ।

No. 58. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 217. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Mugdhabodha, entitled Subodha, by Durgādāsa Vidyāvāgīśa, son of Vāsudeva Sārvvabhauma Bhaṭṭācāryya. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 855, p. 231. This is a famous work and is highly prized by the followers of Vopadeva. It is published with the text.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

लक्ष्मीकान्तं निखिलजगतां सर्गसंहारहेतुं
दुर्गादासो धरणिपतितः कोटिकृत्वः प्रणम्य ।*
पश्चालोक्याखिलबुधमतं धीमतां पाठकानां
सन्तोषार्थं रचयति मिता मुग्धबोधस्य टीकाम् ॥
श्रीमद्विद्यानिवासाद्यैराद्यैर्यद्यपि सूरिभिः ।
सूरिभिर्विहिता व्याख्या तथाप्याख्यायते मया ॥
अयुक्तं यदिह प्रोक्तं प्रमादेन भ्रमेण वा ।
वचो मया दयावन्तः सन्तः संशोधयन्तु तत ॥

End. इदानीं तच्छिष्यस्तनकीर्त्तिं वर्द्धयन् श्लोकद्वयमाह ॥ दौर्नीचस्पतिनेत्यादि ॥

दुर्गादासो व्यरचयदिमां मुग्धबोधस्य टीकां
नानाविद्वन्मतविलसितामाशुबोधां सुबोधाम् ।
आलोक्यैतामपिशुनमबुधाः स्तूयमानाः स्वभावात्
दोषं त्यक्त्वालवमपि गुणं भूरिवद्भावयन्तु ॥

Colophon. इति दुर्गादासविद्यावागीशविरचिता सुबोधानाम मुग्धबोधटीका समाप्ता ॥०॥

विवरणम्—श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचितासुबोधानाम्नी मुग्धबोधटीका। सुप्रसिद्धैवेयम्।

---

* We notice some differences in the reading of the first verse of the India Office codex, such as—

गौरीशानो निखिलजगतां स्वर्गसंहारहेतुं।
दुर्गादासो धरणि पतितो भक्तिभावेन नत्वा ॥

No. 59. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 270. Lines, 7–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old having oily stains upto fol. 21. Prose. Generally correct Complete.

The same work complete.

विवरणान्तकपुर्ब्भम् ।

No. 60. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 211, each section having separate fol. marks of its own. Lines, 7–9 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 120. Appearance, old, with different handwritings. Prose. Generally correct Complete

The same work.

विवरणान्तकपुर्ब्भम् ।

No. 61. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 278. Lines, 3–7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

The same work.

विवरणान्तकपुर्ब्भम् ।

No. 62. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 299 Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, the last fol. is torn in two. Prose. Not correct Complete.

The same work.

विवरणान्तकपुर्ब्भम् ।

No. 63. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 18 × 6 inches. Folia, 269. Lines, 1–10 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1757*. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

Another commentary on the Mugdhabodha, entitled Setu-saṅgraha, by Gaṅgādhara, son of Śivaprasāda Tarkapañcānana of Kumārahaṭṭa.

Beginning. ओँ नमो गणेशाय ।

गङ्गाधरः शिवं नत्वा कुरुते सेतुसंग्रहम् ।
दुर्गम्य मुग्धबोधाख्यसरित्सन्तरणार्थिनाम् ॥
अत्र यत् स्खलितं स्यान्मे प्रमादेन भ्रमेण वा ।
प्रार्थयेऽहं प्राञ्जलिर्भूत्वा सन्तः संशोधयन्तु तत् ॥

माहेशव्याकरणादिभ्यः सारमाकृष्य संक्षेपेण मुग्धबोधं नाम व्याकरणं कुर्व्वन् ग्रन्थकारः आदावशेषविघ्नविघाताय सच्चिदानन्दनमनरूपमङ्गलमाचरति ॥ परन्तु वाचनिकव्यापारे वाचनिकमङ्गलाचरणमुचितमत आह मुकुन्दमिति ।

End. अस्मिन् ग्रन्थे यदिदं लौकिकप्रयोगव्युत्पत्त्यर्थं उक्तं तद्वैदिकप्रयोगव्युत्पत्त्यर्थं उक्तं तद्वैदिकप्रयोगव्युत्पत्त्यर्थं बहुलं ज्ञेयं क्वचिद्विहितं न स्यात् क्वचिन्निषिद्धं स्यात् क्वचिदन्योऽन्यथापीति यथा पूर्व्वेभिः पूर्व्वाग्निर्गो न एस् ॥ ब्राह्मणास् इति ब्राह्मणशब्दाज्जसि सस्य न विसर्गः । इत्यादौ वेदसिद्धेः । अन्तशब्दो मङ्गलार्थः । तथाच आदावन्ते च मध्ये च मङ्गलाचरणं मतम् ॥ ० ॥

Colophon. इति कुमारहट्टनिवासि-श्रील-श्रीशिवप्रसादतर्कपञ्चाननात्मज गङ्गाधरकृत दुर्गम्यमुग्धबोधसरित्सन्तरणहेतुसेतुसंग्रहे इणादिपादः ॥ ० ॥ इति कृदन्ताध्यायः ॥

द्विज गङ्गाधरः शाके वाजिबाणाद्रिचन्द्रमे ।
संग्रहं सेतुकारेमं ग्रान्तोऽहिर्खननं यथा ॥ ० ॥

समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ ० ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीहरिः शरणम् ॥ ० ॥ नमः शिवाय ॥

विवरणम्—कुमारहट्टवास्तव्यश्रीशिवप्रसादतर्कपञ्चाननात्मजश्रीगङ्गाधरविरचितसेतुसंग्रहाभिध मुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

---

* This is the date of the original composition of the work.

No. 64. **मुग्धबोधटीका ।** Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made colourless paper 18 x 3 inches. Folia, 28, Lines, 3-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another commentary on the Mugdhabodha, entitled Sabdadīpikā, by Govindarāma Vidyāsiromaṇi. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 857, p. 232.

Beginning. अथ मुग्धबोधटीका लिख्यते ॥

नत्वा शम्भुपदद्वन्द्वं नाम्ना गोविन्दशर्म्मणा ।
टीकेयं मुग्धबोधस्य क्रियते शब्ददीपिका ॥
रामानन्दप्रमुखकवयः शब्दपारं गता ये
तेषां व्याख्याव्याख्याकमलोऽपि वाचो न तेन ।
एतेषां तन्मतमतिसमालोक्य टीका सदर्था
गोविन्देनोद्यत इति मतौ भ्रान्तिघातिन्यदृष्या ॥

श्रीबोपदेवनाम्ना पण्डितेन भवाम्यतिना माहेशभाष्यादिभ्यः सारमाकृष्य संक्षेपेण मुग्धबोधं नाम व्याकरणं कुर्व्वता तत्रादावशेषविघ्नविघाताय मुकुन्दशिवनमस्कपमङ्गलमाचर्य्यते ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति संज्ञापादः ।

विवरणम्—श्रीगोविन्दरामविद्याशिरोमणिविरचितशब्दप्रदीपाख्यमुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 65. **मुग्धबोध व्याकरणम् ।** Mugdhabodhavyākaraṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 x 3 inches. Folia, 94 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, with different handwritings, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed before.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 66. **मुग्धबोधटीका** । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 18 x 3 inches. Folia, 43. Lines, 2-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another commentary on the Mugdhabodha, entitled Bālabodhini, by Śrīvallabha Vidyāvāgīśa, son of Syāmādāsa Mukhopādhyāya. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 858, p. 233.

Beginning. ओँ गुरवे नमः ।

नत्वा श्रीगुरुपादपद्मयुगलं सर्व्वार्थसम्पत्प्रदं
तावत्गोपवधूजनप्रियपदं श्रीकृष्णमेरर्च्चितं ।
श्यामापोपघ्नं सुजाततुल्यसौरन्ध्रमुद्रौमेवितं
टीकां बालकबोधिनीं वितनुते श्रीवल्लभो ब्राह्मणः ॥

श्रीवोपदेवनामा प्रखिततेन माहेशग्रन्थादिभ्यः सारमाकृष्य संक्षेपेण मुग्धबोध नाम व्याकरणं कृत्वा तदादावशेषविघ्नविघाताय मुकुन्दमिवनमनरूपमङ्गल-माचर्य्यते ॥ मुकुन्दमिति ॥ तत्र व्याख्याक्रमः ।

उपोद्घातः पदच्चैव पदार्थः पदविग्रहः ।
चालना प्रत्यवस्था च व्याख्या सूत्रस्य षड्विधा ॥ इति

अतो मुकुन्दं द्वितीया । सच्चिदानन्द द्वितीया । प्रणिपत्य लुप्तप्रथमा । प्रणीयते क्रिया । मुग्धबोधं प्रथमा । व्याकरणं प्रथमा परोपकृतये चतुर्थी । मया तृतीया । मया बोपदेवेन मुकुन्दं प्रणिपत्य मुग्धबोधं नाम व्याकरणं प्रणीयते प्रकाश्यत इत्यन्वयः ॥ मया लच्म्या सहेति वा । तथाच माल-त्यौर्निगद्यत इत्येकाचर कोष. ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति बालबोधिन्यां त्र्यपादः ॥ श्रीमनोहरदेवशर्म्मणः पुस्तकमिदम् ।

विवरणम्—श्रीश्रीवल्लभविरचितबालबोधिनीनामधेय मुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

This codex contains also another fragment of the same work upto the commencement of the Syādipāda.

वर्त्ततेऽत्राप्यपि काचित् खण्डिता टीकायाद्यस्याः प्रतिलिपिः स्यादिपादारम्भपर्य्यन्ता ।

No. 67. मुग्धबोधटीका। Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made red and colourless paper, 17 × 4 inches. Folia, 90 (of which foll. 1-29 are wanting). Lines, 5-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, with different handwritings, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another commentary on the Mugdhabodha by Madhusūdana Vācaspatī, entitled Madhumati. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 869, p. 236.

Beginning. नास्ति

End. नास्ति

Colophon. इति श्रीकृष्णचरणारविन्दमकरन्दमधुव्रतश्रीमधुसूदनवाचस्पतिभट्टाचार्य्यविरचितायां मुग्धबोधटीकायां मधुमत्यां चतुर्थः समासपादो गतः॥ श्रीजुगलकिशोरदासस्य पुस्तकं स्वाक्षरञ्च तस्य॥ श्रीश्रीरघुनाथाय नमो नमः॥

किं गवि गोत्वमुत गवि गोत्वं
गवि चेद् गोत्वमनर्थकमेतत्।
गवि चेद्गोत्वं यदि पुनरुक्तम्
सम्प्रति भवति भवत्यपि गोत्वम्॥
आदौ वागमृतं ततोमुखशशी लावण्यलक्ष्मीस्ततो
मत्तैरावतकुम्भसन्निभकुचौ जातान्यमूनि क्रमात्।
इत्थं तन्नवयौवनाद्रिमथनाद्बाला वपुर्वारिधे-
र्जातं किञ्च कटाक्षवीक्षणविषं सह्यं न शम्भोरपि।

विवरणं—श्रीमधसूदनवाचस्पतिविरचितमधुमतीनामकमुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः। पुस्तकेऽस्मिन् खण्डितो वर्त्तते।

No. 68. मुग्धबोधटीका। Mugdhabodhaṭīka. Under this number we find fragments of Durgādāsa's commentary on the Mugdhabodha in four different codices.

1st—Country-made colourless paper, 16 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, somewhat

old. Prose Generally correct Incomplete Upto the Visandhipāda from the beginning of the first verse, agreeing with that quoted in the India Office Catalogue, No 855, p 231

2nd—Country made yellow paper, 18 × 3 inches Folia 15. Lines, 4-9 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old Prose. Generally correct Incomplete From the beginning upto the Sandhipāda.

3rd—Country-made yellow paper, 18 × 4 inches Folia, 21. Lines, 6 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, fresh Not correct. Incomplete, containing only the first portion of the Dhātupāda.

4th—Country made red and colourless paper, 18 × 4 inches Folia, 31. Lines, 8-9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old. Prose Generally correct Incomplete Containing the Samāsa and Taddhita pādas

पुस्तकेऽस्मिन् टीकाटिप्पनी स्वगिडता वर्त्तते ।

No. 69. मुग्धबोधटीका । Mughdhabodhatīka Substance, country made colourless paper, 16 × 4 inches Folia, 179 Lines, 9 12 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten throughout Prose Generally correct Incomplete

Another commentary on the Mugdhabodha by Rāma Tarkavāgīśa. It is a very interesting work and has been published with the text in Calcutta. This contains upto a large portion of the Taddhitapāda. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 853, p 231, and also by Dr R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 1540.

Beginning. श्री नमो गणेशाय ॥

ब्रह्मादिदेवासुरवृन्दवन्दिते
पद्मालयेशाखिलसरोजराजिते ।
कन्दर्पदर्पान्तकपादनीरजे
सन्तु प्रणामा वरदेश्वरेब्रजे ॥

पश्चाननं चन्द्रकलाविराजं
नादं दधानं प्रकृतिप्रयुक्तम् ॥
व्यस्तं समस्तं स्वरितं सुमिश्रं
चाष्टोदितं तत् त्रिगुणं नमामि ॥
दनुजकुलविपक्षत्वद्दुग्धाब्धिगर्भो-
ल्लसदमृतसमाना रेजिरे यस्य वाचः ।
मुखरखलखरोक्ति ध्वान्तविध्वंसभानो-
स्त्रिभुवननुपवचः चेतवाङ्मीरहष्टः ॥ *
तेन व्याकरणं कृतं कलियुगे दृष्ट्वा भवाब्धौ नरा-
नज्ञानावृतमानसान् करुणया श्रीमुग्धबोधं भवि ।
पाणिन्यादिमतावलोकनपरः श्रीरामशर्म्मा कृती
तस्यैतां सुधियां प्रमोदजननीं टीकां तनोति स्वयम ॥
गुणवद्भिर्गुणो नेयो न दोषोऽस्तीह यत्नतः ।
सतां खलनजो दोषः परिष्कार्य्यः सतां पुनः ॥
परेऽत्र पाणिनीयज्ञाः केचित् कलापकोविदाः ।
एके विद्या निवासाः स्युरन्ये सांचिप्तसारकाः ॥

इह खलु सकलशिष्टैकवाक्यतया प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकीभूता साधारणविघ्नाशजनकेश्वरनमस्काररूपमङ्गलं शिष्यशिक्षायै आदौ निब ध्नाति । मुकुन्दमित्यादि ।

End. नास्ति ।

Colophon. श्रीश्रीरामतर्कवागीशभट्टाचार्य्यमहामहोपाध्यायविरचिता कारकपादटिप्पणी समाप्ता ॥

विवरणम्—श्रीरामतर्कवागीशभट्टाचार्य्यविरचितमुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धोऽतिसुप्रसिद्ध एव ॥

---

* The second and the third introductory ślokas are not quoted in the India Office Catalogue, while the fourth is not found in Dr. R. Mitra's *Notices*.

No. 70. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 217 (each section having separate fol. marks of its own). Lines, 6-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Gaṅgādhara's commentary on the Mugdhabodha, entitled Setusaṃgraha, upto the end of the Vibhaktipāda. Already noticed in No. 63.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 71. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 21 × 4 inches. Folia, 169. Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Durgādāsa's commentary on the Mugdhabodha, entitled Subodha, upto the end of Tyādi. Already noticed in No. 58.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 72. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhaṭīkā. Substance, country-made red and yellow paper, 20 × 4 inches. Folia, 275 (of which foll. 1-102 are wanting). Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1736. Appearance, old Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of Durgādāsa's commentary on the Mugdhabodha from the commencement of Samāsa upto the end.

Besides this there is another fragment of the same work on the Strītya chapter, the paper on which it is written being ash-coloured.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 73. मुग्धबोधपरिशिष्टं। Mugdhabodhapariśiṣṭaṁ. **Substance,** country-made reddish paper, 15 × 3 inches. Folia, 19. **Lines, 7 in a page.** Character, Bengali. Date, 1756. Appearance, not old. **Prose. Generally** correct. Incomplete.

A supplement to the Mugdhabodha Pariśiṣṭa by **Nandakiśora** Śarmaṇ Bhaṭṭācāryya Cakravartin. This codex contains **a portion of** the work from Kāraka upto the end of the Taddhitapāda. **Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 573, p. 238.**

Beginning. ओँ नमो भगवते ॥

अथ कारकं विवृणुमः॥ तत्र क्रियानिमित्तं कारकमिति वद्दवः। अत्र निमित्तपदस्य कारणार्थत्वे विप्राय भूमिं ददातीत्यत्र सम्प्रदानेऽव्याप्तिः तस्य त्यागविशेषात्मकदानक्रियायाः कारणत्वाभावात् अनन्यथासिद्धनियत-पूर्व्ववर्त्तिन एव कारणपदार्थत्वात्। प्रयोजकार्थकत्वेन तु देवदत्तस्य तण्डुलं पचतीत्यत्र सम्बन्धेऽप्यतिव्याप्तिः।' तस्य तण्डुलसम्पादनद्वारा पाकक्रियायाः प्रयोजकत्वात् किन्तु क्रियानिमित्तत्वं क्रियान्वयित्वं स चान्वयो विभक्त्यर्थ-द्वारकः तथाच क्रियान्वयिविभक्त्यर्थान्वयित्वं कारकत्वं विप्राय भूमिं ददा-तीत्यत्र दानक्रियान्वयि यच्चतुर्थ्यर्थसम्प्रदानत्वं तदन्वयित्वं विप्रस्येति तत्र लक्षणसङ्गमः। देवदत्तस्य तण्डुलं पचतीत्यत्र षष्ठ्यर्थसम्बन्धित्वं तण्डुलेऽन्वेति न तु पाकक्रियायामतो न सम्बन्धिनः कारकत्वापत्तिः। वस्तुतः कर्म्मादि षट्कान्यतमत्वमेव कारकत्वम्।

End. ॥ तस्तौ ॥ भावविहिततप्रत्ययान्ताः मिवादयः स्त्रीलिङ्गास्युः। अन-न्वितत्वात् कर्म्मणोऽनुवृत्तिर्नास्ति। साधोर्भावः साधुता गुरुता लघुता। नेमन्। भावविहितेमन् प्रत्ययान्तः पुंलिङ्गः स्यात्। जडस्य भावः जड़िमा लघिमा गरिमा॥ प्रियो वा॥ इमनन्तः प्रियः पुंलिङ्गे वा स्यात्॥ प्रेमा प्रेम॥ स्वार्थप्रत्ययान्तानां क्वचित् लिङ्गान्तरत्वमभि-धानात्। यथा त्रिलोकी एव त्रैलोक्यं मुक्ता एव मौक्तिकं॥ *॥

Colophon. इति श्रीनन्दकिशोरभट्टाचार्य्यचक्रवर्त्तिकृतौ मुग्धबोधपरिशिष्टे तद्धितप्रकरणं समाप्तं॥

शाके याते रसशरसरित्स्वामिशुभ्रांशुमाने
चापं भानौ गतवति विधोर्वासरे हिद्विसंख्ये।
वाणीपादाम्बुजयुगरतः मानसालिं प्रवेश्य
भूदेवो दोर्निखिलमलिखत् पुस्तकं विश्वनाथः॥
अस्य कर्त्तुः पितुर्वंशो कौलगृध्रं पतेत् सदा॥

विवरणम्—श्रीमन्द्विश्रीरभट्टाचार्यचक्रवर्त्तिकृतमुग्धबोधपरिशिष्टनामकोऽयं मुग्धबोधपाठक्रमसङ्कारिनिबन्धविशेषः ॥

No. 74. महाभाष्यप्रदीपविवरणम् । Mahābhāṣyapradīpavivaraṇam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 159. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on Kaiyaṭa's gloss on Mahābhāṣya by Nārāyaṇa, entitled Bhāṣyapradīpavivaraṇa, generally known as Nārāyaṇīya, different from the work on the same subject and under the same name by Iśvarānanda, which is noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 580 p. 158. The codex contains from the beginning of the second chapter upto the end of the sixth.

Beginning. ॥ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

र्थों समर्थः ॥ ननु समानधर्म्मोपलम्भाद्विशेषधर्म्मानुपलम्भाच्च स्थाणुर्वा पुरुषो वेति सन्देह उपजायते विधिशब्दे तु न तथाविधसन्देहनिमित्तमुपलम्भामः इति प्रश्नानुपपत्तिरित्यत आह धर्म्मानिश्चयादिति ।

End. न मैत्रेयादित्यर्थनिषेधार्थं यस्कादिषु तुल्यगर्थः पाठो न कर्त्तव्यः यत्ततोऽत्रेति लुक्सिद्धत्वादित्यत्र निपातनेन विनेष्टसिद्धिः ॥ ॥

Colophon. इति नारायणीये श्रीमहाभाष्यप्रदीपविवरणे षष्ठस्याध्यायस्य चतुर्थे पादे चतुर्थमाह्निकं पादश्चाध्यायश्च समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ रामः ४५०० ॥

विवरणम्—नारायणीयमहाभाष्यप्रदीपविवरणमसम्पूर्णम् ।

No. 75. माधवीयधातुवृत्तिः । Mādhavīyadhātuvṛittiḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 220. Lines, 12 × 13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on Pāṇinīya Dhātupāṭha entitled **Mādhavīya** Dhātuvṛtti, by Sāyaṇācāryya, brother of Madhavācāryya. **Noticed in** the Catalogue of the India Office Library Nos. 689-694, pp. 183 184. This codex contains upto the end of the Bhuvādi. **The work has** been published in Bombay

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥ १ ॥
आयातः दन्तिमुखी यस्य लीलयोल्लिखितेऽक्षने ।
कुन्दाकारवदाभाति दन्ताग्रं तदभिवर्गतम् ॥ २ ॥
चिदानन्दकलां वाणीं वंदे चन्द्रकलाधराम् ।
नर्मल्यतारतम्येन विविता चित्तवृत्तिषु ॥ ३ ॥
अस्ति श्रीसङ्गमक्ष्माप दुग्धाब्धौ तत्पुरन्दरः ।
यत्कीर्तिमौक्तिकादर्शे त्रैलोक्यं प्रतिबिम्बते ॥ ४ ॥
यत्र सोताराराधता (?) यत् प्रतापपताप्रने ।
परं गान्ति पदं दिशं राजानो रणदीक्षिताः ॥ ५ ॥
तूर्णी कार्यान्तिकं प्राप्तं यत्प्रतापधनञ्जयः ।
पुरी निधाय गार्गेयमात्मा संरक्ष्यते परं ॥ ६ ॥
कुर्वन् शत्रु यशांसि धूमपटलीकुर्वन् कषायास्पदं
कान्ताभोगविवर्जितं प्रकटयन् भूमिं नवां भूयसीम् ।
आतन्वन् इतरप्रतापदहनस्फूर्जत्स्फुलिङ्गाकृति
प्रायो यच्छति यत्प्रतापदहनः कान्तं स्वेन विस्फोरताम् ॥ ७ ॥
तस्य मन्त्रिशिखारत्नमन्त्रिमारणसायणः ।
यः स्थाने रत्नगर्भेति यथार्थयति पार्थिवी ॥
+ + + + + ॥ ८ ॥
तन मा + + सायणेन मनीषिणा ।
आख्यया माधवीयेयं धातुवृत्तिर्विरच्यते ॥ ११ ॥

End. मातरि पूर्व्वपदस्ययतवान्नन्ति इकारलोपो लुक्वा निपात्यते तत्पुरुषे कृति बहुलमिति वा अलुक्सिद्धिः । इव यथादयो इयः इत्यर्थः । + + + इति व्याख्याता रामेण लुपतोल्येवमादीमप्रमाणप्रभावसिद्धार्थं संक्षेपः सिद्धि न भवति ॥ छ ॥

Colophon. इति पूर्व्वपश्चिमदक्षिणसमुद्राधीश्वरकम्पराजसुतसंगमराजमहामन्त्रिणा सायण-पुत्रेण माधवसहोदरेण सायणाचार्य्यविरचितायां माधवीयायां धातुवृत्तौ स्वादिकण्ड्वादयः समाप्ताः ॥ ॥ छ ॥ शुभमस्तु ॥

विवरणम् — माधवीयधातुवृत्तिनामधेयपाणिनीयधातुपाठव्याख्यानमिदम्। श्रीसायणाचार्य्यकृतः सुप्रसिद्धएव साम्प्रतं मुद्रितप्रायं निबन्धः ॥

No. 76. लघुशब्देन्दुशेखरः । Laghuśabdenduśekharaḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 565. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1907; Bengali Era 1257; A. D. 1850. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

An abridgment of the Śabdenduśekhara, a commentary on the Siddhāntakaumudī, by Nāgojī Bhaṭṭa, son of Śivabhaṭṭa and Satī. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 663, p. 177. The codex contains only upto the end of the first half (Pūrvārddha) of the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

पातञ्जले महाभाष्ये कृतभूरिपरिश्रमः ।
शिवभट्टसुतो धीमान् सतीदेव्यास्तु गर्भजः ॥ १ ॥
याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात् ।
शृङ्गवेरपुराधीशाद्रामतो लब्धजीविकः ॥ २ ॥
नत्वा फणीशं नागेशस्तनुतेर्थप्रकाशकम् ।
मनोरमोमार्द्धदेहं लघुशब्देन्दुशेखरम् ॥ ३ ॥

ग्रन्थसमाप्तिप्रचारादिप्रतिबन्धकदुरितप्रशमनाय समुचितकृतिनयनमस्कारद्वयं मङ्गलमाचरन् व्याख्यातृश्रोतृणामनुषंगतो मङ्गलाय च निबध्नाति ॥ मुनित्रयमिति ॥

End. पार्ष्णं च इति तु संज्ञाशब्दोऽव्युत्पन्नः । अवयवार्थाभावादिति तदाशयः। विस्तरस्तु शब्देन्दुशेखरे द्रष्टव्यः ॥

शब्देन्दुशेखरे लघ्वौ पूर्व्वमर्द्धमपूपुरं ।
प्रीयतां तेन भगवान् शिवया सहितः शिवः ॥

भूषितः फणिभाष्योक्त्या लघुशब्देन्दुशेखरः ।
सतां हृत्कमलेष्वास्तां यावत् फणिफणे धरा ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृते लघुशब्देन्दुशेखरे पूर्व्वार्द्धं समाप्तम् ॥ सम्वत् १९०७ सन १२५७ साल। इंराजी १८५०। तां ९ श्रावण १३ जुलाइ मङ्गलवारः शुक्ला चतुर्दशी। लिखितं श्रीगोविन्दराम शर्म्मणा ॥

विवरणम्—लघुशब्देन्दुशेखराभिधबृहच्छब्देन्दुशेखरसंक्षेपरूपः सिद्धान्तकौमुदीटीकाग्रन्थः श्रीनागोजीभट्टविरचितः सुप्रसिद्ध एव।

No. 77. लघुशब्देन्दुशेखरः। Laghuśabdenduśekharaḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 x 6 inches. Folia, 109 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 2-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1907; Bengali Era, 1257; A. D. 1851. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains the latter half or Uttarārddha of the same work.

Beginning. नास्ति।

End. ०मनार्णान्मादित्यस्योदाहरणं। रवधातमनिति रवधातून तेन वैकाचरीकृतादित्यस्योदाहरणं। अललो भवंतीरित्यललो भवंतीरिति। अलला इति शब्दविशेषानुकरणमिति तद्भाष्यकृत इति सर्व्वेष्टसिद्धिः।

शब्देन्दुशेखरः पुत्रो मञ्जूषा चैव कन्यका।
स्वमती सम्यगुत्पाद्य शिवयोरर्पितौ मया ॥ १ ॥
शब्देन्दुशेखरः सोऽयं फणिभाष्योक्तिभूषितः।
सतां हृत्कमलेष्वास्तां यावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायोपनामशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागेशभट्टरचितलघुशब्देन्दुशेखराख्ये सिद्धान्तकौमुदीव्याख्याने उत्तरार्द्धं समाप्तम् ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ शुभमस्तु ॥ लिखितं श्रीगोविन्दरामशर्म्मभिः सम्वत् १९०७ सन १२५७ इंराजी १८५१ साल तां १ माघः पौष सुदि एकादशी ॥ ११ ॥ इंराजी १३। जानुयारी।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् लघुशब्देन्दुशेखरस्योत्तरार्द्धं वर्त्तते ॥

No. 78. लघुशब्देन्दुशेखरः। Laghuśabdenduśekharaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 175 (of which foll. 1-113 are wanting). Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, with different handwritings. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only a fragment of the above-mentioned work.

पुस्तकेऽस्मिन् लघुशब्देन्दुशेखरः खण्डितो वर्त्तते ॥

No. 79. लघुसिद्धान्तकौमुदी। Laghusiddhāntakaumudī. Substance, white foolscap paper, 13 × 5 inches. Folia, 123. Lines, 2-7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1880. Appearance, not fresh. Verse and prose. Not correct. Complete.

An abridgment of the Siddhāntakaumudī, by Varadarāja, is entitled Madhya Siddhāntakaumudī or Madhya Kaumudī. This is a further abridgment of the same work under the name of Laghusiddhāntakaumudī by the same author. It has undergone several publications of which that with an English translation by J. R. Ballantyne, is remarkable. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 669-671, pp. 178-171.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा सरस्वतीं देवीं शुद्धां गुण्यां करोम्यहं ।
पाणिनीयप्रवेशाय लघुसिद्धान्तकौमुदीम् ॥ १ ॥

अ इ उ ण् ऋ ऌ क् ए ओ ङ् ऐ औ च् ह य व र ट् लण् ञ म ङ ण न म् झ भ ञ् घ ढ ध ष् ज ब ग ड द श् ख फ छ ठ थ च ट त् क प य् श ष स र् हल् इति माहेश्वराणि सूत्राण्यणादिसंज्ञार्थानि एषा

रादित्वकार उच्चारणार्थ: खच् मध्ये नित्‌संज्ञक: ॥ चर्थं ॥ चकारेदिङमं इल् इत्स्यात् । उपदेश आद्योकारर्थं भवेद्यहद्रं पदं भुवान्तादक्कर्बणौवे सर्व्वत्र ।

End. युनस्ति ॥ युवन् शब्दात् स्त्रियां तिः स्यात् । युवतिः ॥ ० ॥ इति स्त्री प्रत्ययाः ॥

शास्त्रान्तरे प्रविष्टानां बालानां चोपकारिका ।
कृता वरदराजेन लघुसिद्धान्तकौमुदी ॥

Colophon. इति श्रीवरदाराजकृता लघुसिद्धान्तकौमुदी समाप्ता ॥ छ ॥ संवत् १८८० ॥ माघफाल्गुन वदी । वार सोम । तिथि अष्टम्यां ॥ श्रीकर्णयदासलिखितं ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

विवरणम्—श्रीवरदराजकृतलघुसिद्धान्तकौमुदीनामकसिद्धान्तकौमुदीसारसंग्रहभूतोऽयं निबन्धः ।

No. 80. लिङ्गानुशासनं । Lingānuśāsanam. Substance, country-made colourless paper, 16 x 4 inches. Folia, 8. Lines, 2 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

The last chapter of Amarakoṣa treating of genders. It might be considered as a supplement to grammar.

पुस्तकेऽस्मिन्नमरकोषस्य लिङ्गानुशासनभागमात्रं वर्त्तते ।

No. 81. वाक्यपदीयटीका । Vākyapadīyaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 10 x 5 inches. Folia, 61. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1904; Bengali Era 1254; A. D. 1849. Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Vākyapadīya of Bhartṛihari, a metrical treatise on the philosophy of grammar complete in three kāṇḍas,

for which it is sometimes called Trikāṇḍi, by Harivṛiṣabha. The first kāṇḍa is entitled Brahmakāṇḍa or Āgamasamuccaya (on grammar and language generally). The second is called Vākyakāṇḍa (on the sentence). The third is Padakāṇḍa or Prakīrṇaka (on the word). This work has been published with Harivṛiṣabha, Puṇyarāja and Helārāja's commentaries, by Paṇḍita Rāmakṛiṣṇa Śāstrīn in the Benares Sanskrit Series Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 700, p. 186. The codex under notice contains only Harivṛiṣabha's commentary on the first chapter.

Beginning. श्री गणेशाय नमः । श्रीमत्पतंजलये नमः ॥

अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरं ।
विवर्त्ततेऽर्थभावेन प्रक्रिया जगतोयत. ॥ १ ॥

सर्व्वपरिकल्पातीतं तत्त्वं भेदसंसर्गसमतिक्रमेण समाविष्टं सर्व्वाभिः शक्तिभिर्विद्याविद्याप्रविभागरूपं अप्रविभागं ... भेददर्श... यासेन मूर्त्तिविभागभावनया च व्यवहारानुपातिभिर्धर्म्माधर्म्मैः सर्व्वा... । अनादिनिधनं ब्रह्मेति प्रतिज्ञायते नहि कार्य्यकारणात्मकस्य विभ...अक्षरस्येव ब्रह्मणः सर्व्ववादेषु पूर्व्वापरं प्रवृत्तिनिवृत्तिकोटी परिसंख्यायेते । न चार्थोर्ध्वमधःस्थित्यंगवा मूर्त्तिपरिवर्त्तप्रत्ययानां क्वचिदेव छेदोऽभ्युपगम्यते तत्त्व भिन्नरूपाभिमतानामपि विकाराणां प्रकृत्यन्वयात् शब्दोपग्राह्यतया च शब्दतत्त्वमभिधीयते ।

End. नित्यवादिनाम्तु ये साधूनां धर्म्महेतुत्वं न प्रतिपद्यन्ते म...समयादिसदृशीं साधुव्यवस्थां मन्यन्ते । ते प्रकृतौ प्राकृतं साधूनां शब्दानां समूहमाचक्षते विकारम्तु पश्चात् व्यवस्थापितो यः संभिन्नबुद्धिभिः पुरुषैः स्वसंस्कारादिभिर्न्न छीयत इति । उभयेषामविच्छेदादन्यशब्दविवक्षया योऽन्यः प्रयुज्यते शब्दो न सोऽर्थस्याभिधायकः । ...मपि सैव परा कल्पेन देवीवागसंकीर्णा कदाचिदासीत् तेषामपि गम्यागम्यादिव्यवस्थावदियं साध्वसाधुव्यवस्थानित्यमविच्छेदेन शिष्टै... आश्रीयते । तत्रान्यशब्दविवक्षायां बालप्रलापवदर्थेषु प्रयुज्यमानेषु यः शब्दो रूढो यस्य न रूढः । तावुभावप्यर्थस्य न वाचकौ तत्र साधुव्यवहारता वा भवत्यर्थप्रतिपत्तिरभ्यासाद्वा प्रयुञ्जानामर्थनिकोचवत् संप्रत्ययमात्रं जायते ॥

Colophon. इति श्रीहरिवृषभमहावैयाकरणविरचिते , वाक्यपदीये आगमसमुच्चयोनाम

ब्रह्मकाण्डं समाप्तम्। संवत् १९०५ सन १२५५ इंराजी १८४८, ६६ फाल्गुन ६ मार्च श्रीगीविन्दरामशर्म्मणा लिखितम्।

विवरणं—श्रीहरिवृषभविरचित: वाक्यपदीयाख्यग्रन्थप्रथमकाण्डस्य टीकारूपीऽयं निबन्ध:।

No. 82. वाक्यपदीयटीका। Vākyapadīyaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 166. Lınes, 8–9 in a page Character, Nāgaıa Date, Samvat 1905, Bengalı Era 1255; A. D. 1848. Appearance, not fiesh Prose Not correct. Incomplete.

This codex contains Puṇyarāja's commentary on the second kāṇḍa of Bhartṛihari's Vākyapadīya

Beginning. ओँ नमी भगवते वासुदेवाय। श्रीगणाधिपतये नम:॥ एवं शब्दस्य प्रयोजनसहितं स्वरूपादिकं प्रथमतो निर्णीतं। तस्य च वाचा-रणेन वाचकत्वं व्यवस्थापितं। इदानीं मतभेदेन केषाञ्चित् पदं वाचकं अन्येषां वाक्यमिति वाचकात्मनो वाक्यस्वरूपस्य च द्वितीयस्वरूपप्रतिपादनाय द्वितीयकाण्डप्रारम्भ।

End.

यथाव तन्त्र न्यायस्य शिष्टैर्भाष्यानुगा कृता।
अवतारोऽपि भाष्यस्य यवने समुपागते॥
निबन्धश्चैतो शास्त्रस्य टीकाकारेण कीर्त्तित:।
संग्रहस्यापि गुरुस्वरूपत्वं चोपपादितम्॥
विद्यावतामप्येतस्य संग्रहप्रतिपत्तित:।
शतमाचार्य्यदेवस्य रावेशप्रतिवशेषत:॥
अष्टस्याध्यायसारस्य वैयाकरणगामिन:।
मूलभूतमवाप्यार्थं पर्व्वतादागम: स्वयम्॥
आचार्य्यवसुरातेन न्यायमार्गान् विचिन्त्य च।
प्रणीतो विधिवच्चायं मम व्याकरणागम:।
मयापि गुरुनिर्द्दिष्टाशास्त्राभ्यासविवृतये॥
काण्डद्वयस्यास्यार्थं निबन्ध: परिकीर्त्तित:।
ग्रन्थकारेण यत्रोऽस्मिन् क्वाचिन् गुर्व्वागम: स्फुटं।
इत्येवं वाक्यकाण्डस्य प्रमेयविषया: कृता:॥

संगतिः कीर्त्तिता यद्वी समासेनागिराकुला ।
विद्वज्जनानां यः खब्धः सर्व्वेषु गीयते जने ॥
उपकृत्य विरचिता राज्ञा + + पूरवर्म्मा नामेव ।
ग्रन्थाद्भिमाकुलैतद्वाक्यकाण्डं समासतः ॥
पुण्यराजेन तत्त्रोक्ता संगतिः कारिकाश्रिता ।
गुरवे भर्तृहरये शब्दब्रह्मविदे नमः ॥
सर्व्वसिद्धान्तसन्दोहसारान्नतमयाय च ॥

Colophon. इति श्रीपुण्यराजकृता वाक्यपदीयद्वितीयकाण्डटीका समाप्ता । लिखितं श्रीगोविन्दशर्म्मणा सम्वत् १९०५ श्रावण कृष्णतृतीया बुधवारे । सन १२५५ श्रावण इंराजी १९ जुलाइ बुधवार साले १८४८ ।

श्रीरामनारायणवासुदेव,
गोविन्दवैकुण्ठमुकुन्दकृष्णः ॥

विवरणम्—श्रीपुण्यराजविरचितवाक्यपदीय द्वितीयकाण्डटीकाख्योऽयं निबन्धः ।

No. 83. वाक्यपदीयटीका । Vākyapadīyaṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 204. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

Another copy of the preceding work.

पुस्तकेऽस्मिन् वाक्यपदीयद्वितीयकाण्डटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 84. शब्दकौस्तुभः । Śabdakaustubhaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 296. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on Pāṇini's Aṣṭādhyāyī, entitled **Śabdakaustubha,** by Bhaṭṭoji Dīkṣita, the author of the renowned **grammatical work,** Siddhāntakaumudī. The work was left **unfinished, only nine** lectures, treating of the rules contained in the first quarter of the first Pāda, are generally found, the remainder is said not to be extant. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 607-609, pp. 162-163. See also Dr. Mitra's Notices of Sanskrit MSS., No. 1464.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

विश्वेशं सच्चिदानन्दं वन्देऽहं योऽखिलं जगत् ।
चरीकर्त्ति बरीभर्त्ति संजरीहर्त्ति लीलया ॥ १ ॥
नमस्कुर्वे जगद्वन्द्यं पाणिन्यादिमुनित्रयम् ॥
श्रीभर्तृहरिमुख्यांश्च सिद्धान्तस्थापकान् बुधान् ॥ २ ॥
नत्वा लक्ष्मीधरं तातं सुमनोवृन्दवन्दितं ।
फणिभाषितभाष्याब्धेः शब्दकौस्तुभमुद्धरे ॥ ३ ॥
परिभाव्य बहून् ग्रन्थान् योऽर्थः क्लेशेन लभ्यते ।
तमश्रमेणानायासमादित्सो गृह्णन्तु सज्जनाः ॥ ४ ॥
समर्प्य लक्ष्मीरमणे भक्त्या श्रीशब्दकौस्तुभम् ॥
भट्टोजिभट्टो मनुजः साफल्यं लब्धुमीहते ॥ ५ ॥

प्रयोजनं प्रदर्श्य प्रेक्षावत्प्रवृत्तये व्याकरणस्य विषयं भगवान् भाष्यकारः प्रादर्शयत् ॥ अथ शब्दानुशासनमिति ॥

End. वार्त्तिकं व्याचक्षाणेन भगवता शाकल्येन नाम्नां ग्रामस्योदीच्य वाहीकभिन्नरूपतानभ्युपगमात् तत्र ह्रस्वत्वादिभिस्तथैवानुवादाच्च । तस्माद्वाहीकोदीच्यविशेष इत्येव तत्त्वम् । यथाच कर्णपर्वणि

"पञ्चानां सिन्धु । । ष्टानामन्तरं ये समाश्रिताः ।
वाहीका नाम ते देशा न तत्र दिवसं वसेत् ॥ इति

एतेन धर्मबहिर्भूतत्वाद्वाहीका इत्युक्तं भवति । शतद्रुविपाशाइरावतीवितस्ताचन्द्रभागा इति पञ्चनद्यः । सिन्धुः + + + + तन्मध्यदेशो वाहीक इति व्याख्यातारः । व्युत्पत्त्यन्तरं तु तत्रैव दर्शितं । वहिश्च ह्रा + + + + विपाशायां पिशाचकौ । तयोरपत्यं वाहीका नैषा + + + + रिति । एतेच + + + + + वद्धत इति सर्वं सुस्थम् ॥

Colophon. इति श्रीविद्वन्मुकुटरत्नश्रीधरसूरेः सूनुना भट्टोजिभट्टेन कृते शब्दकौस्तुभे प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमपादे नवमाह्निकम् ॥

विवरणम्—श्रीभट्टोजिदीक्षितविरचितशब्दकौस्तुभाभिधपाणिनीयसूत्रटीकारूपोऽयं निबन्धः। निबन्धोऽयं ग्रन्थकृतैवासंपूर्णः कृत इति प्रवादः प्रचरतितराम् ॥

No. 85. शब्दकौस्तुभः । Śabdakaustubhaḥ. Substance, country-made white and yellow paper, 11 × 5 inches. Folia, 290 (of which foll 157–229 have been lately replaced). Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, except those lately replaced. Prose. Generally correct. Incomplete.

The same work.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 86. शब्दकौस्तुभटीका (प्रभा) । Śabdakaustubhaṭīkā (Prabhā). Substance, country-made white paper, 13 × 6 inches. Folia, 89. Lines, 6–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on Bhaṭṭoji Dīkṣita's Sabdakaustubha, entitled Prabhā, by Vaidyanātha Pāyaguṇḍa, son of Mahādeva and Vāṇī. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 610, p. 163.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ शिवाय सांबाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

आनन्दकन्दं मुनिहृन्मिलिन्दं
स्वच्छन्दगोविन्दपदारविन्दम् ।
वन्दे सुरेन्द्रादिमदादिदम्नः
दीनादिशंदं रविनन्दनन्दम् ॥ * १
वैद्यनाथः पायगुंडो नत्वा नागेश्वरं गुरुम् ।
व्याख्यां प्रभाख्यां तनुते कौस्तुभस्य स्वबुद्धये ॥

---

* Prof. Aufrecht suggests— वन्दे सुरेन्द्रार्चित पादपद्मं
दीनार्द्रभावं विशदं च नन्दम् ॥

प्रारिप्सितग्रन्थनिर्विघ्नपरिसमाप्तये कृतं मंगलमादिमंत्यामर्थं सकलं शिष्य-
शिक्षायै व्याख्यातृश्रोतृणामनुषंगतोमङ्गलाय च निबध्नाति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीवैद्यनाथपायगुण्डेविरचितः प्रभाभिधः शब्दकौस्तुभटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 87. शब्दशोभा । Śabdaśobhā. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 14–15 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1824 Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete

A little grammatical work, consisting of rules based on Bhaṭṭojī Dīkṣita's works with short explanations, entitled Śabdaśobhā, by Nīlakaṇṭha Kavi, son of Janārdana Śukla. He finished the work in Saṁvat 1693.

"त्रिनवषडेकमितेब्देतिक्रान्ते विक्रमादित्यात् ।
शिवरात्रौ शिवपदयोर्निजकृतिराधायि नीलकण्ठेन ॥"

Beginning. श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

सानन्दं भक्तितो नत्वा शिवयोश्चरणद्वयम् ।
शब्दशोभां वयं कुर्मः शिशुव्युत्पत्तिसम्पदे ॥ १ ॥

अ इ उ ऋ लृ ए ऐ औ ह य व र ल ञ म ङ ण न झ भ घ ढ ध ज ब ग ड द ख फ छ ठ थ च ट त क प श ष स इति सूत्राक्षराणिसंज्ञार्थानि ॥ आद्यन्ताभ्याम् ॥ आद्यन्ताभ्यां तत्सहितानां मध्यगतानां संज्ञा स्यात् । यथा अम् इति अ ञ म ङणानां संज्ञा स्यात् एवमादयः ।
हादिष्वदुच्चारणार्थत्वान्नेत् ।
॥ अन्त्यमित् ॥
उच्चार्यमाणं प्रयोजनार्थमित् ।
इतोलोपः ॥
प्रयत्नादर्शनं लोपो लोपश्चानभिधानम्।

End. समाप्ति च्यप् ।

चनञ् पूर्व्वे समासे सति पूर्व्वकाले क्त्वैककर्त्तृके धातावुपपदे । प्रथमं
याति । अपि सपुपूर्व्वात् प्रदस्त भेदय् परिगमय्य प्राहाय ।

पौनःपुन्ये णम् ॥ पदं द्विः ।

एककर्त्तृके धातौ पूर्व्वकाले णम् । णमन्तं द्विः ॥ स्मारं स्मारं नमति ।

शीकाद्येषस्य सिद्धिः ।

इति कृत्प्रक्रिया ॥

यद्यपि खलवधूक्तीर्व्वी तथा क्लेशकदप्येष: ।
तुष्यति तदेव तेजो विकसति यस्य प्रसादेर्थ ॥ १ ॥
सकलमार्हमपुरो बाक्षायार्थस दीक्षित: ।
अध्यक्षशब्दशास्त्रो भट्टोजीदीक्षितख्यात: ॥ २ ॥
श्रीरामिधानपातिप्रतमस्वि प्रासनिजजन्मा ।
कविनीलकण्ठसूनो निर्मितिमेनां विनिर्ममे प्रेव: ॥ ३ ॥
विमनवषेकमितऽब्देतिक्रान्ते विक्रमादित्यात् ।
त्रिवराणी त्रिवपदयीर्निर्मलर्कतिराधायि नीलकण्ठेन ॥ ४ ॥

Colophon. नीलकण्ठकविकल्पितं शब्दशोभाभिधं व्याकरणं सम्पूर्णम् ॥ संवद्वेदाश्विवसुभ-
प्रमितेऽब्दे मार्गशीर्षाष्टम्यां सिते पक्षे वङ्गदेशान्तर्वर्त्तिनि श्रीढाकानाम्नि
नगरेऽलीखि बादामनिश्राख्यगर्णिना स्वपठनाय ।

विवरणम्—श्रीनीलकण्ठकविविरचित: शब्दशोभाभिधव्याकरणनिबन्ध: ।

No. 88. शब्दशोभा । Śabdaśobhā. Substance, country made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 13. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Not correct. Incom plete.

The same work.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 89. शेखरास्थिमाला। Śekharāsthimālā. Substance, country-made white paper, 14 x 5 inches. Folia, 81 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Laghuśabdenduśekhara, a work noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 666, p. 177, under the name of Cidasthimālā, by Vaidyanātha Pāyaguṇḍa. In the Catalogue of Sanskrit MSS. mention is made of another commentary on the Laghuśabdenduśekhara, entitled Asthimālā, by Balambhaṭṭa Pāyaguṇḍa. As the codex under notice is incomplete, and has neither a beginning nor end, and has no descriptive colophon at the end of a chapter or section, we cannot ascertain whether it is Cidasthimālā or Asthimālā or a third work different from these.

पुस्तकेऽस्मिन्नस्थिमालाभिधलघुशब्देन्दुशेखरटीकाख्योऽयं निबन्धः खण्डितो वर्त्तते ।

No. 90. षट्कारकम्। Ṣatkārakam. Substance, country-made colourless paper, 14 x 5 inches. Folia, 20. Lines, 5-8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1870. Appearance, old. Verse and prose. Not correct. Complete.

A treatise on the grammatical functions of the cases under the name of Ṣatkārakam in verse with explanations, by Vallabhānanda. The very introductory verse shows that the author is a Buddhist.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अयं मारबलं येन निर्ज्जितं भवपञ्जरम् ।
निर्व्वाणपदमारूढं तं बुद्धं प्रणमाम्यहम् ॥
षट्कारकाणि सम्बन्धमुक्तानुक्ततया द्विधा ।
विभक्तिशेषनिःशेषमवश्यं योगमिच्छता ॥

इत्यर्थं ग्रन्थकर्त्ता बालव्युत्पत्तये संक्षेपतः शिष्यमभिदधानः प्रस्तुतमाह षट्कारकाणीत्यादि ।

End. नचैवं केवलस्यापदस्य प्रवृत्तिनिवृत्तिहेतुः क्वचिदपि श्रूयते अतः शब्दव्यवहारे क्रियमाणे बहुभिरेव पदैः कर्त्तव्यः, इति ज्ञात्वापि पदमिदमेवैकशः कदाचिच्छब्दमतर्थी बहुपदप्रयोगमानां सन्दिहिरन् अनेककारकसम्बन्धो यथा पाटवं निहन्तीति स्थितम् अतएवायमस्माकमेतावान् परिश्रमः एषां विंशतिसंयुक्तानां मध्ये गम्यचतुःशतम् अस्तामरसौ लोके सम्बन्धोद्योतसिद्धः।

Colophon. इति श्रीवल्लभानन्दविरचितं षट्कारकं समाप्तम्। भाद्रमासे कृष्णपक्षे तिथौ एकादश्यां चन्द्रवासरे संवत् १८७०।

विवरणम् — श्रीवल्लभानन्दविरचितषट्कारकाभिधकारकविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 91. प्राकृतमनोरमा। Prākṛitamanoramā. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 31. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1873. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on Vararuci's Prākṛitaprakāśa by Bhāmaha. Noticed in No. 41.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 92. वार्त्तिकपाठः। Vārttikapāṭhaḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 60. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1905; Śaka 1770; Bengali Era 1255; A. D. 1848. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

Supplementary rules to Pāṇinī's aphorisms on Sanskrit grammar, entitled Vārttika Pāṭha, complete in eight chapters, each chapter having four Pādas, by Kātyāyana. It is a well-known work but has not yet been published. The Vārttikapātha published in Benares deals with such Vārttikas only as are to be found in the Siddhānta Kaumudī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

सिद्धे शब्दार्थसंबंधे लोकतोऽर्थे प्रयुक्ते शब्दप्रयोगे शास्त्रेण धर्मनियमः । समा-
नायामर्थावगतौ शब्देन वापशब्देन च शब्देनैवार्थोऽभिधेय इति नियमः ।
तत्र ज्ञानपूर्व्वके प्रयोगे धर्म्मः ।

End. शन्कोटि । शमीति वाच्यम् शम्यासीत्॥ प्रकृतिचरां । प्रकृतिचरः
प्रकृतिजयां प्रकृतिजग इति वक्तव्यम् । च च एकदेशानिर्देशात्सवतः
पाणिने' सिद्धम् ॥

Colophon. इति श्रीभगवत्कात्यायनकृते वार्त्तिकपाठे अष्टमाध्यायस्य चतुर्थः
पादः । ४ । ८ ।

विवरणम्—कात्यायनकृतवार्त्तिकपाठाभिध' सुप्रसिद्धोऽयं निबन्ध' ।

No. 93. मुग्धबोधव्याकरणम् । Mugdhabodhavyākaraṇam. Substance, country made colourless paper, 11 x 5 inches. Folia, 25. · Lines, 6-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains the first part of the Mugdhabodha Vyākaraṇa, from the beginning upto the end of the Hasanta Strīliṅgapāda. Noticed in No. 51.

विवरणमुक्तपूर्व्वम ।

No. 94. मुग्धबोधपरिभाषाटीका । Mugdhabodhaparibhāṣāṭīkā. Substance, country-made yellowish paper, 15 x 3 inches. Folia, 15. Lines, 2-5 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1728. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

An explanatory note on Mugdhabodha Paribhāṣā.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

> विष्णुं प्रणम्य वागीशं ध्यात्वा गुरुमतं मुहुः ।
> काश्चित् परिभाषाया भाष्यते श्रमनुत्तये ॥

येन केनचिद्व्याख्यातुकामेनावश्यमभ्युपगन्तव्यम् । अर्थात् सूचयति ग्रथ्नाति सूचयति वा सूत्रम् ।

End. न्याय्यश्चैतत् शब्दार्थानवच्छेदे विशेषप्रतिपत्तिहेतूना प्रकरणादीनामभावे विशेषकारणाय लक्षणानुसार उदितो भवति नह्यनिश्चयार्थः शास्त्रे प्रवृत्ते-रिति ॥ ० ॥ इति श्रीपरदेवतायै नमः ॥

Colophon. इति श्रीमुग्धबोधव्याकरणे महामहोपाध्यायश्रीवोपदेवसङ्कलितपरिभाषा-संयुक्तिटीका समाप्ता ॥ ० । समाप्ता चेयं परिभाषा ।

> केवलं मुग्धबोधिनामिय हि प्रीणदायिका ।
> इमा टीकामृते नन्तो भ्रमन्ति मन्धका यथा ॥

शकाब्दा. १७२८ ॥ श्रीरामसागरदेवशर्म्मण. स्वाक्षरमिदं ॥ श्रीहरि. शरणम् ॥

विवरणम्—मुग्धबोधपरिभाषासंयुक्तिटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 95. अन्तर्व्याकरणम् नाट्यपरिशिष्टम् । Antarvyākaranam Nātyapariśiṣṭam. Substance, country made yellow paper, 14 × 5 inches Folia, 66 (not regularly numbered). Lines, 10-12 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only fragments of Antarvyākarana or Nāṭya-pariśiṣṭa, a Sanskrit grammar written in the style of a drama, having two-fold meanings. Interpreted in one way, the passages are found to contain good advice and profound doctrines of Hindu philosophy, but in the other way, they are aphorisms of Sanskrit grammar with illustrations, by Kṛiṣṇānanda Vācaspati, a resident of Maheśapura in Nadia, who was rewarded for this work by Mahārājā Satīśacandra of Kṛiṣṇanagara with the title of Sarasvatī. This

work has been recently published by Paṇḍita Ajitanātha Nyāyaratna of Navadvīpa with his own commentary. The codex under notice has neither a beginning nor an end, nor even a complete chapter of the work.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीकृष्णानन्दवाचस्पतिविरचितस्य नाव्यपरिशिष्टापरपर्य्यायस्य चान्तर्व्याकरणस्य कति पत्राणि वर्त्तन्ते ।

No. 96. सारमञ्जरी । Sāramañjarī. Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 3–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1756. Appearance, rather old. Prose. Generally correct. Complete.

A treatise on the philosophy of grammar by Jayakṛiṣṇa Tarkapañcānana. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 724, p. 191, under the name of Śabdārthasāramañjarī. It has been published in Bengali type by Sarvesvara Bhaṭṭāchāryya of Navadvīpa.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

हेरम्बचरणद्वन्द्वं विघ्ननाशकरं परम् ।
प्रणम्य जयकृष्णेन क्रियते सारमञ्जरी ॥

तत्र प्रथमतः कालत्रयनिरूपणम् । वर्त्तमानध्वंसप्रतियोगित्वमतीतत्वम् । वर्त्तमानप्रागभावप्रतियोगित्वं भविष्यत्त्वम् । स्वावच्छिन्नकालवृत्तित्वं वर्त्तमानत्वम् ॥ अथ लकारादौ शक्तिनिरूपणम् । लटो वर्त्तमानत्वम् । अथ विधिलिङो भविष्यत्त्वं विधिः सम्भावना च । विधिः कर्त्तव्यतोपदेशः । सम्भावना कल्पनम् । लोटो भविष्यत्त्वं । आशीः प्रेरणा च । आशीः शुभचिन्तनं । प्रेरणं प्रवर्त्तनम् । आशिषि लिङो भविष्यत्त्वं आशीश्च । लृट्लृङोर्भविष्यत्त्वं । तव्यानीययोर्भविष्यत्त्वं विधिश्च । लङ्लुङोरतीतत्वं । लिटो वक्तृपरोक्षत्वं अतीतत्वञ्च । लृङोऽतीतत्वं क्रियातिक्रमश्च ।

End. एवमेको ब्राह्मण इत्यत्र जातिपुरस्कारेण ब्राह्मणमात्रोपस्थितौ एकपदं सार्थकं द्वौ ब्राह्मणावित्यत्र द्विपदं द्वित्वबोधाय सार्थकं त्रयो ब्राह्मणा बहवो ब्राह्मणाः पञ्च षडित्यादौ तु बहुवचनेन बहुत्वावच्छिन्नब्राह्मणोपस्थितौ त्र्यादीनान्तु व्यावर्त्तकतया सार्थकत्वमिवेति निष्कर्षः ।

आलोक्य विविधग्रन्थं विचार्य्य च पुनः पुनः ।
कृतेयं जयकृष्णेन शब्दार्थसारमञ्जरी ॥

Colophon. इति जयकृष्णविरचिता शब्दार्थसारमञ्जरी समाप्ता ॥ ० ॥ दुर्गा । ० । दुर्गा । ० । दुर्गा । ० । दुर्गा । ० । दुर्गा दुर्गा । ० । शकाब्दा १७५६ ॥ दुर्गा ॥

विवरणम्—श्रीजयकृष्णतर्कपञ्चाननविरचितशब्दार्थस्वरूपनिर्णयविषयकशब्दार्थसारमञ्जरीनामको निबन्धविशेषः । मुद्रितोऽयं निबन्धो बङ्गाक्षरैः नवद्वीपे सर्व्वेश्वरभट्टाचार्य्येण ।

No. 97. शब्दार्थसारमञ्जरीटीका । Śabdārthasāramañjarīṭīka. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 14. Lines, 7-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete

An explanatory note on a part, entitled Kārakādinirupaṇa, of the abovementioned work, entitled Saṭkārakavivecana, by Bhavānanda Siddhāntavāgīśa.

Beginning. नत्वा श्रीकृष्णचरणं कारकाद्यर्थनिर्णयः ।
श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन वितन्यते ॥

तत्र क्रियानिमित्तं कारकमिति सामान्यलक्षणं । सम्प्रदानादेरनुमतिप्रकाशनद्वारेव तण्डुलादिसम्पादनद्वारा सम्बन्धिनोऽपि पाकादिक्रियानिमित्तत्वेन सम्बन्धिनि चैत्रस्य तण्डुलं पचतीत्यादौ चैत्रादावतिव्याप्तेः । किन्तु विभक्त्यर्थद्वाराक्रियान्वयित्वं मुख्यभाक्तसाधारणं कारकत्वं क्रियानिमित्तत्वसहितं मुख्यमिति स्तोकं पचतीत्यादौ क्रियाविशेषणेऽतिव्याप्तिवारणाय विभक्त्यर्थद्वारा इति चैत्रस्य पचतीत्यादौ चैत्रसम्बन्धित्वं न पाकेऽन्वेति षष्ठ्या नामार्थसाकाङ्क्षतया क्रियायाः क्वापि कर्म्मादिकारकसाकाङ्क्षतया परस्पराकाङ्क्षाविरहात् ।

End. यद्यपि यस्य च भावेन भावलक्षणमिति पाणिनिसूत्रे क्रियायाः सामान्याधिकरण्ये सप्तमीबोधात् नामार्थयोः सामानाधिकरण्ये सप्तमी न युक्ता तथापि गुणकर्म्मान्यत्वे सति सत्तादिव्यभियुक्तप्रयोगदर्शनात् सूत्रे भावपदं धर्म्मपर-

तया व्याख्येयमिति. तत् सङ्गमनीयं यत्र धर्म्मेण धर्म्मान्तर निरूपणस्यानाधिकरण्यं प्रतिपाद्यते तत्र सप्तमीति सूत्रार्थः। यस्य क्रिययाऽन्यस्य क्रियान्तर लक्ष्यते इति व्याख्यातन्तु शाब्दिकाभिप्रायिकम्।

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायभवानन्दसिद्धान्तवागीशविरचितं शब्दार्थसारमञ्जर्यां षट्कारकविवेचनं समाप्तम्॥ श्रीहरिनाथदेवशर्म्मणा लिखितमेतत्॥

विवरणम्—महामहोपाध्यायश्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशविरचितः शब्दार्थसारमञ्जर्यः कारकांशटीकारूप. षट्कारकविवेचनाभिधो निबन्धविशेषः।

No. 98. षट्कारकविवेचनम्। Ṣaṭkārakavivecanam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

The same work incomplete, having somewhat different reading in the introductory verse, such as—

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं कारकाद्यर्थनिर्णय.।
श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन प्रकाश्यते॥

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम्।

No. 99. शब्दरत्नम्। Śabdaratnam. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 5. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Complete.

A little work treating of the philosophy of Sanskrit grammar, entitled Śabdaratna, by Srīrāma Śaraṇa, entirely different from the work of the same name, noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 651-652, p. 172.

Beginning.

शब्दब्रह्ममयीं नत्वा शब्दशास्त्रं विलोकयन् ।
श्रीरामशरणोवक्ति शब्दरत्नं समासतः ॥

तत्र प्रकृतिप्रत्ययाभ्यामर्थस्य वाचकः शब्दः। शब्दगतो बाहुल्यकादयः। तथाचामरे शास्त्रे शब्दस्तु वाचक इति। स च षोढ़ा भवति।

शक्तो लाक्षणिकी रूढ़ो योगरूढ़श्च यौगिकः ॥
कृचिद्यौगिकरूढ़श्च शब्दः षोढ़ा निगद्यते ॥

इति शब्दशक्तिप्रकाशिका। तत्र शक्यार्थप्रतिपादकः शक्तः। शक्तिश्च शब्दानां मुख्यव्यापारः शब्दनिष्ठो यो मुख्यव्यापारः भगवत्संकेतितोऽस्मा-च्छब्दादयमर्थो बोद्धव्य इतीश्वरेच्छारूपः सैव शक्तिरित्यर्थः तद्विशिष्टार्थः शक्यस्तत्प्रतिपादकः शक्तो वाचक इति यावत्। आधुनिकसङ्केतस्तु न शक्तिर्नित्यस्यैव तथात्वात्। तदुक्तं भर्तृहरिणा

आजानिकश्चाधुनिकः सङ्केतो द्विविधो मतः।
नित्य आजानिकस्तत्र या शक्तिरिति गीयते ॥

कादाचित्कस्त्वाधुनिकः शास्त्रकारादिभिः कृत इति। अतएव गोपीनाथ तर्काचार्य्यैरपि साक्षात् संकेतितं योऽर्थमभिधत्ते स वाचकः।

End.

प्रत्येकपदानुभवजन्य-संस्कारैश्चरम-तावद्विषयकस्मरणस्याव्यवधानोत्पत्तेर्नाना-सन्निकर्षैरेकप्रत्यक्षस्येव नानासंस्कारैरेकस्मरणोत्पत्तिसम्भवात् तावत्पदसंस्कार-सहितचरमवर्णज्ञानस्योद्बोधकत्वात् कथमन्यथा नानावर्णैरेकपदस्मरणं परन्तु तावत् पदार्थानां स्मरणादेकदैव खले कपोतन्यायात्तावत् पदार्थानां क्रिया-कर्मभावेनान्वयरूपं शाब्दबोधः भवतीति केचित्। तथाहि

वृद्धा युवानः शिशवः कपोता खले यथाऽमी युगपत् पतन्ति।
तथैव सर्व्वे युगपत् पदार्थाः परस्परेणापि च शाब्दबोधः ॥ भवतीति शेषः।

वृद्धा युवानोऽन्वयिनो भवन्तीति केचित्। परेतु

यद्यदाकाङ्क्षितं योग्यसन्निधानं प्रपद्यते।
तेन तेनान्वितः स्वार्थः पदैरेवाऽवगम्यते ॥

तथाच खण्डवाक्यार्थबोधानन्तरं तथैव पदार्थस्मृत्या महावाक्यार्थबोध इत्याहुः। तात्पर्य्यं वक्तुरिच्छा यदि तात्पर्य्यज्ञानं कारणं न स्यात् तदा सैन्धवमानय इत्यादौ कृचिदश्वस्य कृचिल्लवणस्य बोधो न स्यात्। न च तात्पर्य्यग्राहकप्रकरणादीनामेव शाब्दबोधकारणत्वमस्त्विति वाच्यं तेषामननु-गमात् तात्पर्य्यज्ञानजनकत्वेन तेषामननुगमे तु तात्पर्य्यज्ञानेनैव लाघवात् कारणमिति दिक्‌तम् ॥

Colophon. इति शब्दरत्नं समाप्तम् ॥

विवरणम्—श्रीरामशरणविरचितशब्दरत्नकपादिविवरकशब्दरत्नाभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 100. सारमञ्जरी । Sāramañjarī. Substance, country-made yellow paper, 14 x 3 inches. Folia, 25. Lines, 2–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, with different handwritings. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 96.

विवरणमूक्तपूर्व्वम् ।

No. 101. सम्बन्धोद्देशः । Sambandhoddeśaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 11. Lines, 9–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten, and torn in parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

A portion of Gaṅgadāsa's Kārikā on case affixes, entitled Sambandhoddeśa, with short explanatory comments.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीशिवचरणाभ्यां नमः ॥

यस्मिन्नर्थे विधीयन्ते त्यादितद्व्यादितद्धिताः ।
समासो वा भवेद् यत्र स उक्तः प्रथमा ततः ॥

यस्मिन्नर्थे इत्यस्यार्थः । तद्यथा त्यादितद्व्यादितद्धिताः प्रत्ययाः यस्मिन्नर्थे यस्मिन् कारके विधीयन्ते क्रियन्ते स उक्तो भवति तत उक्तत्वात् प्रथमा विभक्तिः स्यात् । यत्र यस्मिन् कारके समासो वा भवेत् स उक्तो भवति तत उक्तत्वात् प्रथमा वेदितव्या । तद् यथा चतुरो भवति वर्द्धते. विष्णुः सेव्यते हरः राजते राजति वा सत्कर्मस्थः । जयति प्रभुः नृपतिः अवगाहते सरसीः नरः कटं करोति कुरुते वा देवदत्तः ।

End. ततः आग्नेयादि विशेषेणानुक्तेऽपि पूजादिक्रियावता विशेष्येणेत्यादि-
त्यादिना कृता च कर्म्मणि विहितेनोक्तकर्म्मत्वतः प्रथमा नाम उक्त-
कर्म्मार्थता द्वितीयापि ॥ ० ॥

उक्तकर्म्मणोक्ततायां क्वचिदुक्तमनुक्तताम् ।
अनुक्तमपि वोक्तं स्यात् क्वचिदेव पदान्तरैः ॥ १६ ॥

॥ ० ॥ ० ॥ श्रीशिव ।

Colophon. इति श्रीचक्रदासकृतौ सम्बन्धोद्देशः समाप्तः ॥

विवरणम्--सम्बन्धोद्देशाभिधः श्रीचक्रदासकृतकारिकाग्रन्थांशविशेषः ।

No. 102. **संस्कृतवल्ली ।** Saṁskṛitavallī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 4. Lines, 11-17 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a small portion of Saṁskṛitavallī, a work on Sanskrit grammar.

एतस्मिन् संस्कृतवल्लीनामग्रन्थस्य संस्कृतव्याकरणविशेषस्य स्वल्पांशो वर्त्तते ।

No. 103. **संक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्रकृता ।** Saṅkṣiptasāraṭīkā-Goyīcandrakṛitā.

This codex contains Goyīcandra's commentary on Saṅkṣiptasāra in six parts of different descriptions, each having separate fol. marks. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 816, p. 218.

1st.—Substance, country-made yellowish and red papers, 18 × 6 inches. Folia, 75. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete (upto the end of the Sandhipāda.)

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥

हरिहरहिरण्यगर्भांस्त्वा हेरम्बमम्बिकाञ्च गुरुम् ।
संक्षिप्तसारटीकां गोयीचन्द्रः स्फुटां कुरुते ॥
दोषापसारणपराः पदार्थभेदावधारणप्रवणाः ।
कवयो रवय इवाहो मामनुगृह्णन्तु स्फुरद्रूपाः ॥
बहून् दोषानपि त्यक्त्वा कृत्वाल्पेपि गुणे पदम् ।
सम्भावयन्तु सन्तो मां शिरस्येष कृतोऽञ्जलिः ॥
मुकुरे करिनिकुरम्बप्रतिबिम्बं दृश्यते यद्वत् ।
तद्वद्व्याकरणानां सारमिहाल्पेऽपि दृश्यतां सद्भिः ॥

प्रत्यूहसमूहनिराकरणकारणं नमस्कारमारम्भे विधाय सारासारशास्त्रप्रपञ्च-शास्त्रान्तर दर्शनालसचेतसामिदानीन्तनजनानां प्रवृत्तिकारणं ग्रन्थनामचिर-समयसुरपुरावस्थानहेतवे यशसे च स्वनाम प्रथममयमाचार्य्यो दर्शयति ॥ शिवमित्यादि ।

End. भवान् शेते इति पक्षे द्युततरोऽक्षरणाभावात् शिवचेति चाहिंसो न भवति एवं स्वर्गं तिष्ठति धनमभितिष्ठति दुग्धं याति दुग्धमायाति इत्यादौ वानुस्वारे ॥ ० ॥

Colophon. इत्यौग्रासनिकश्रीगोयीचन्द्रविरचितायां जुमरनन्दिपरिशोधितवृत्तिटीकायां सन्धिपादः समाप्तः ॥ ० ॥

2nd.—Substance, country-made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 25. Lines, 10–12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

(Commentary on the Kārakapāda only, but incomplete.)

3rd.—Substance, country-made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 8 in a page. Character, Bengali, Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

(Only a portion of the commentary on Taddhita).

4th.—Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 22. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

(Commentary on Kṛit, incomplete.)

5th.—Substance, country-made colourless paper, 18 × 5 inches. Folia, 40. Lines, 5-11 in a page. Character, Bengali, Date, ? Appearance, very old. Prose Generally correct. Incomplete.

(Commentary on the Kṛidantapāda only.)

6th.—Substance, country-made papers of several colours, 18 × 4 inches. Folia, 67. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, Prose Not correct. Incomplete

(On the Suvantapāda only.)

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् गोयीचन्द्रकृता संक्षिप्तसारटीका खण्डिता वर्त्तते ।

No. 104. संक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्रविरचिता । Saṁkṣiptasāratikā Goyīcandraviracitā. Substance, country made colourless paper, 18 × 2 inches. Folia, 113. Lines, 5–6 in a page Character, Bengali Date, Śaka × × 16. Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct Incomplete

This codex contains Goyīcandra's* commentary on the Taddhitapāda only of the Saṁkṣiptasāra.

Beginning. तद्धित इत्यधिकार, पादसमाप्तिं यावत् । नाम इत्यधिकार: समासपादसमाप्तिं यावत् । तद्धितसंज्ञाप्रयोजन रत्नं तद्धित इत्यादि ।

End. चत्विगर्थे विशेषणत्वे अप्रपर्य्यायात् अप्रत्वं अप्रता भवति ॥ ० ॥ ० ० ॥ ० ॥

Colophon. इत्यौत्वासमिका श्रीगोयीचन्द्रविरचितायां जुमरनन्दिविरचित + + + + + + + + + लिखितम् ॥ शुभमस्तु शकाब्दा × × १६ सौर आश्विनस्य चतुर्थदिवसे शुक्रवासरे दिवा + + + + श्रीमहरदेवशर्म्मं + + + + ।

विवरणम्—श्रीगोयीचन्द्रविरचितसंक्षिप्तसारतद्धितपादटीकारूपोऽयं निबन्ध ।

---

* The first two figures of Śaka are written in a new hand and appear just like 10, but forms of the character in which it is written do not appear to be so old.

No. 105. संक्षिप्तसारटीका व्याकरणदीपिका । Saṃkṣiptasāraṭīkā Vyākaraṇadīpikā.

Under this codex we find six fragments of entirely different descriptions, each having separate fol marks.

1st —Substance, yellowish and red paper, 17 × 3 inches. Folia, 55. Lines, 6–9 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1729. Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This contains Vyākaraṇadīpikā only on the first or Sandhipāda.

Beginning. श्री गणेशाय नमः ।

नत्वा श्रीहरिचरणं कृत्वा शरणं पितुः पदञ्च सततम् ।
विमलधियां हितजननी क्रियते व्याकरणदीपिका यत्नात् ॥
कोऽपि न्यायपुराणकाव्यनिचयालङ्कारवैशेषिक-
व्याकारस्मृतिनाटकश्रुतिगुरुर्विद्याविनोदः स्थितः ।
तत्पुत्रस्य विचारनिर्मलमतेः श्रीन्यायपञ्चानन-
स्यात्सुक्तं सुधियो विधाय विमलां शृण्वन्तु वाचं हिताम् ॥
सुगमं निगदन् गम्यते
शिशुभिर्दुर्गममेव तत्त्वतः ।
निरवोचमतः प्रयत्नतः
परिसंगृह्य च हरिसटीकयोः ॥
अनधीत्य शब्दशास्त्रं योऽन्यशास्त्रं समीहते ज्ञातुम् ।
सोऽहं पदानि गणयति निशि तमसि जलेऽचिरप्रजातस्य ॥

सकलशिष्टैकवाक्यतयाऽभिमतकर्मारम्भसमये मङ्गलमाचरन्तीति ग्रन्थारम्भे ग्रन्थकृन्मङ्गलमाचरन् तद्यद्यपि नमस्काररूपतया कर्मैव ग्रन्थे निबन्धुमन्याय्यं तथापि सदाचारपरम्परापरिप्राप्ततया कायवाङ्मनोभिः कृतं सर्वेश्वरत्वादिकृष्णनमस्कारं शिष्यान् शिक्षयितुमादौ निबध्नाति शिवमित्यादि ।

End. सन्धिरेकपदे नित्य इत्यादि यद्यपि सूत्रे नित्यः सन्धिरुक्तस्तथाप्यनुकृतायां सर्वमनुकरणे वेति प्रकृतिभङ्गभयात् क्वचिदसन्धिरपि तेन ते यातिचन्ते इत्यादि नित्यसन्धेर्बाधप्रसिद्धत्वादिकन्योदाहरणं दर्शयति किं भवेनेत्यादि वर्णो सहत्वान्नित्यत्वाच्च वायुपदं वर्गतृतीयाभावः वानरस्यूनत्वात् वायुर्वभावित्यर्थः व्यवस्थितविभाषया शीकाद्यासन्धितस्य च वर्णस्य सन्धिर्न भवत्येव ॥ ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

Colophon. इति पूर्व्वग्रामिकुलकलानिधिविद्याविनोदात्मजश्रीन्यायपञ्चाननकृतायां व्याकरणदीपिकायां प्रथमः सन्धिपादः समाप्तः ॥ ० ॥ ० ॥ लिपिरियं श्रीहरप्रसाददेवशर्म्मणः पुस्तकञ्च ॥ श्रीश्रीरामः जयरामः श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीदुर्गा काली जयति शकाब्दा १७१९ ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् न्यायपञ्चाननकृतायाः संक्षिप्तसारटीकायाः व्याकरणदीपिकायाः प्रथमपादमात्रं वर्त्तते ।

2nd.—Substance, country-made colourless paper, 16 × 4 inches. Folia, 147. Lines, 6–8 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 1145. Appearance, very old, worn out, partly torn, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This contains only the second or Tiṅantapāda of the same work.

Beginning. श्रीरामः ॥

कालत्रयमध्ये वर्त्तमानकालस्य पुरोवर्त्तित्वेन मुख्यत्वात् वर्त्तमानकालविहितप्रत्ययं विदधत् शब्देनाख्यातत्वप्रसिद्धान् तानादाय चोपदिश्यन्त इति मत्वाभयन् टन् चणमादावुपन्यस्तवान् ॥

End. तस्य कर्म्मस्थत्वात् कर्त्तरि विधीयमानोऽण् कर्म्मकर्त्तर्य्यपि भवत्येवेति चतिर्देशिकस्य नित्यत्वादिति प्रागेव निरवोचम् ॥ ० ॥

Colophon. इति पूर्व्वग्रामिकुलकलानिधिमहामहोपाध्यायश्रीविद्याविनोदभट्टाचार्य्यात्मजश्रीन्यायपञ्चाननकृतायां व्याकरणदीपिकायां द्वितीयस्तिङन्तः पादः ॥ ओं नमो रामचन्द्राय चक्रपाणये नमः ॥ श्रीगुरवे नमः महामहिमश्रीरामरामन्यायालङ्कारभट्टाचार्य्यस्यान्तेवासिनः राधामाधवशर्म्मणो लिपिरियं कार्त्तिके मासि सिते पक्षे नवम्यां शुक्रवारके समाप्तिमगात् जाता तिङन्त * * ।

यत्नेन लिखितं ग्रन्थं यश्चोरयति मन्दधीः ।
शूकरी तस्य माता च पिता तस्य च गर्द्दभः ॥

सन ११४५ साल श्रीकृष्णाय नमः ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् व्याकरणदीपिकाया द्वितीयपादमात्रं वर्त्तते ॥

3rd.—Substance, country-made yellowish paper, 15 × 3 inches. Folia, 44. Lines, 4–12 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1726. Appearance, not very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This contains only the third or Kṛidantapâda of the same work.

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥ तिङन्तं समाप्य कृदन्तं प्रकरणमाचिख्यासुर्षिसौ मन्दमागानां विदधाति सटः ॥

End.

कृत्प्रत्ययादपि यथा तुक् तथैव निरवीचम् ।
क्विप्प्रत्ययदित्येति यच् धनी च वरादयः ॥
पूर्व्वग्राममहाकुले समजनि श्रीन्यायपञ्चाननो
स्वीकृत्य गुरोर्मतं समकरोत् कृट्टिप्पणीं शोभनाम् ॥

Colophon. नास्ति लिपिरियं श्रीचरमज्ञादशर्म्मणः चार्द्दमंशापतते लेखकस्य दोषो न विचारणीयः ॥ तथाच

यथा दृष्टं तथा लिखितं लेखके नास्ति दूषणं ।
भीमस्यापि रणे भङ्गो मुनीनाञ्च मतिभ्रमः ॥
यत्नेन लिखितं पत्रं यश्चोरयति मानवः ।
शूकरी तस्य माता च पिता तस्य च गर्द्दभः ॥

भाद्रमासस्याष्टमदिवा कृदन्तटीप्पनी समाप्ता एवं सौम्यवारे हरौ च शकाब्दा १७२६ ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् व्याकरणदीपिकायास्तृतीयपादमात्रं वर्त्तते ॥

4th.—Substance, country-made yellowish paper, 15 × 3 inches. Folia, 45. Lines, 6–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

This contains only the fifth or Kārakapâda of the same work.

Beginning. ओं नमः गणेशाय ॥

ननु प्रकृतिप्रत्ययादिविभागपरिकल्पनया शब्दशासनं व्याकरणं तन्निरूपणात् कथं क्रियासुख्यप्रधीनकारित्यादिर्व्याकरणत्वं । उच्यते । सुपत्ययविभा-

यथं चकर्ते क्रियाजन्यजनकाण्डिर्जो विना न सम्भवतीति तदेतुत्वात् कर्म्मादिवचनामानपि व्याकरणत्वं यथा नाम इत्यधिकारात् कर्म्मादिसंज्ञा-नामपद नाम च प्रकृतिर्भवत्येव इति न कश्चिद्विरोध: ।

End. भावकर्मणोरिति चतुर्दशानिष्पाद्यपदनियमनमन्तरं सूत्रं चतएव उदा-हरणं उपन्यस्तमित्यात्मने इति क्वचित् पुस्तके दृश्यते तदयुक्तमेव टीकायां श्लोक वार्त्तिक इति पाठो लिपिकरप्रमादकृत. पश्चात्पाठो द्रष्टव्य: श्लोक-वार्त्तिकस्यायं श्लोक, शास्त्रव्यवहारार्थं सूत्रकृता नियम इत्यर्थ: चथवा वार्त्तिकपन्थेऽदिष्टे श्लोकवार्त्तिकलोपचारात् सामानाधिकरण्यमिति ॥ श्रीं ॥

Colophon. इति पूर्व्वयामिकुलकमलनिधिश्रीविद्याविनोदात्मजश्रीन्यायपञ्चाननभट्टाचार्य्य-कृतायां संक्षिप्तसारटीकायां व्याकरणदीपिकायां पञ्चम: कारकपाद.समाप्त ॥ श्रीं नारायणाय नम: ॥ श्रीं गुरवे नम. ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् व्याकरणदीपिकाया: पञ्चमपादमात्रं वर्त्तते ॥

5th.—Substance, country-made yellowish paper, 17 × 3 inches. Folia, 61. Lines, 6-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, rather old. Prose. Generally correct Incomplete.

This contains only the sixth or Suvantapāda of the same work.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

सुप्प्रत्ययमुक्त्वा तत्कार्य्यार्थं तत्प्रकृतिकार्य्यार्थञ्च षष्ठं सुबन्तपादमारभ-माणो जसादीनां जकारादिप्रसक्तं सर्व्वोपसर्गाधकं सवर्णमात्र लुकि च ।

End. प्रथमं सन्धिकार्य्याभावात् चकृदत्वश्चित्वात् टाभिसेङ्ङसिङ्सामित्यस्य प्रवृत्तौ पश्चात् सवर्णदीर्घ: स्यात् । यथा चकृ यपरत्वाद गोऽन्यैर्निमीऽत: ज्ञाने चविधानावसरे चष्टाभिरिति सावस्य सिद्धिर्न स्यात् ॥ चथ ॥ साष्ट इति सष्टाष्टभिर्वर्त्तमान इत्यर्थ: । साष्टमस्तात् सप्तमीभि: नकारान्ते गुण: ॥०॥

Colophon. इति पूर्व्वयामिकुलकमलनिधिविद्याविनोदात्मजश्रीन्यायपञ्चाननकृतायां व्याक-रणदीपिकायां षष्ठ: सुबन्तपाद: समाप्त: ॥ श्रीं गुरवे नम: ॥ श्रीकालि-कायै नम: ॥ श्रीराम: ।

पचे सिते तथाषाढे पञ्चम्याञ्च शनैश्चरे ।*
आचार्य्येण कृतैवेयं समाप्ता लिखिता सती ॥ ०॥ ०० ॥ ० । ०
० । ० । ० । ० । ० ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् व्याकरणदीपिकायाः षष्ठसुबन्तपादमात्रं वर्त्तते

6th.—Substance, red and yellowish paper, 15 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1734. Appearance, not fresh. Not correct. Incomplete.

This contains only the seventh or Samāsapāda of the Vyākaraṇadīpikā, a different work by a different author

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

सुखेन शेरते सन्तः शरणे यत्पदाम्बुजे ।
इन्द्रनीलमणिश्यामं श्रीरामं प्रणमाम्यहम् ॥

॥ तत्समासोऽनेन विधीयते स चानेकस्यैकीकरणमेव । एकस्य तत् कथं सम्भवतु इत्युपात्तस्य सुबन्तेन सहैत्यस्यापेक्षितत्वे हेतुमाह नामाधिकार (: १) विद्यत एवेत्यादि ॥

End. केचित्तु नित्येति प्रमादकृतं चित्तशरणानन्तर मकलशब्द प्रमादपतितः एवं सति चत्वायामदोषो भवतीत्याहुः ।

वत्सः सम्पत्तिदायित्वं मुनेः पञ्चाननस्य च ।
निविष्टाश्रयतो मुक्तिर्नं वंशीवदनाश्रिता ॥ शुभमस्तु ॥

Colophon. इति श्रीवंशीवदनभट्टाचार्य्यविरचितायां व्याकरणदीपिकायां सप्तमः समासपादः ॥ ० ॥ शुभमस्तु शकाब्दा १७३४ । जयती काली ॥ ओं गुरवे नमः ॥

वारे रवेस्तथा मासे श्रावणे सितपक्षके ।
हरप्रसादनाम्नेदं लिखितं पुस्तकं मुदा ॥

० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ०

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् वंशीवदन भट्टाचार्य्यकृताया व्याकरणदीपिकायाः समासपादमात्रं वर्त्तते ॥

---

* As no era is mentioned, the exact date cannot be found out from this only.

This work is an exposition of Goyīcandra's commentary on Saṁkṣiptasāra. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 830, p. 221. The full name of the author is given in it as Nārāyaṇa Nyāyapañcānana, and that of his father as Vāneśvara Vidyāvinoda. The codex under notice contains the work complete with the exception of Pādas iv and vii; for while iv is wanting, the seventh or Samāsapāda, annexed here as a portion of Nārāyaṇa Nyāyapañcānana's Vyākaraṇadīpikā, is not really so. It is Vaṁśīvadana's exposition of Goyīcandra's commentary, sometimes called by the name of Vyākaraṇadīpikā and sometimes as Vyākaraṇādarśa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 823-829, pp. 220-221.

No. 106. **संक्षिप्तसारटीका।** Saṁkṣiptasāraṭīkā. Substance, country-made colourless and reddish papers, 15 × 3 inches. Folia, 108. Lines, 6–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Goyīcandra's commentary on the Kāraka and Tiṅantapādas of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103, each with separate fol. marks of its own, both incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारव्याकरणस्य गोयीचन्द्रकृतटीकायाः कारकतिङन्तपादावसम्पूर्णौ विद्येते ।

No. 107. **परिभाषेन्दुशेखरटीका।** Paribhāṣenduśekharaṭīkā. Substance, country-made white and yellow paper, 15 × 5 inches. Folia, 87 (of which foll. 1–4 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains a commentary on the **Paribhāṣenduśekhara** of Nāgojī Bhaṭṭa, incomplete.

As the codex under notice has neither a beginning nor an end, nor even a regular colophon, we could not find out the name of the author.

पुस्तकेऽस्मिन् परिभाषेन्दुशेखरस्य काचिदसम्पूर्णा व्याख्या वर्त्तते।

No. 108. सारस्वतटीका। Sārasvataṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches. Folia, 125. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete (upto the end of the Taddhitaprakaraṇa).

A commentary on the Sārasvataprakriyā, the text of which is given in full throughout, by Puñjarāja, son of Jīvana, and a minister of Gayāsadan (Gaisuddin Khilizi?), ruler of Mālava. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 801-802, pp. 212-213. The codex under notice is incomplete, containing the commentary upto the end of the first chapter only.

Beginning.

आनन्दैकनिधिं देवमन्तरायतमोरविम्।
दयानिलयनं वन्दे वरदं द्विरदाननम्॥
वाग्देवतायाश्चरणारविन्द-
मानन्दसान्द्रे हृदि संनिधाय।
श्रीपुञ्जराजः कुरुते मनोज्ञां
सारस्वतव्याकरणस्य टीकाम्॥

इह ग्रंथस्य कर्त्ता निरंतरायाभीप्सितार्थसिद्धैय शिष्टाचारप्रतिपालनाय इष्टदेवतानमस्काररूपमंगलाचरणपूर्व्वकं प्रयोगप्रतिपत्तिद्वारा सप्रयोजनं चिकीर्षितं प्रतिजानीते॥

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये।
सारस्वतीमृजुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम्॥

End. तयायडौ संख्यायां संख्यावाचकाच्छब्दात् तयायडौ प्रत्ययौ भवतः॥ द्वौ अवयवौ मृदा यस्य द्वितयं त्रितयं महादित्वादीप् द्वितयी त्रितयी चर्म

यथं यस्य लोप इतीकारलोपः । टित्वात् ईप् दयी वयी । अतुल्लयार्थं-माह अंवा निपात्याः कत्यादयः का संख्या येषां ते कति सा संख्या येषां ते तति या संख्या येषां ते यति विंशतिपञ्चत्यादयोऽपि प्रयोगानुसारेण निपात्या इति ॥ ० ॥

Colophon. इति

उर्वीमंडलवयातसाहिझ्लालशौराजेन्द्रचूडामणि-
श्रीमत्साहिजयासदानसचिवः सौजन्यदुग्धोदधिः ।
तत्त्वश्रावधिसाधुजीवनसुतः सारस्वतव्याकृता
वेतस्यामिति तद्धितप्रकरणं श्रीपुञ्जराजोऽभ्यधात् ॥

वंशाखकृताष्टम्यामालिखि श्रीराजारामेण ।

विवरणम्—श्रीपुञ्जराजकृतसारस्वतप्रक्रियाटीकारूपोऽयं निबन्धः पुस्तकेऽस्मिन्नसंपूर्णो वर्त्तते ॥

No. 109. सारस्वतटीका। Sarasvataṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 114. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

The latter part of the same work (incomplete.)

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

दयावती दीव्यति देवता सा
यया चिरं चेतसि विस्फुरन्त्या ।
सरस्वतीसूत्रविचारणीया-
ममन्दतां विन्दति माहशोऽपि ॥

अथाख्यातप्रक्रिया निरूप्यते अथेति तद्धितसंज्ञकप्रत्ययसन्दर्भनिरूपणान-न्तरं आख्यातसंज्ञकाः प्रत्ययाः आख्यातप्रत्ययाः शाकपार्थिवादिवत् मध्यम-पदलोपीति समासः स्यादिकथनानन्तरं त्यादिनिरूपणावसरे नादिशब्दा-नपहाय प्रथमसथशब्दः प्रयुक्तो मङ्गलार्थतामपि व्यनक्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon *at the end of the A'khyâta* आवनिनमांतृसध्यश्रीमता विरचिताया· विद्याधाम्ना पुत्रनाम्ना नृपेण सदृव्याख्यायामन्तसारस्वतस्य व्यक्ताख्यातप्रक्रिया समाप्ता । इत्याख्यातप्रक्रिया ॥

विवरणम्—श्रीपुत्रराजकृतसारस्वतीयाख्यातटीकारूपो निबन्धोऽसम्पूर्णः ।

No. 110. सारस्वताख्यातं । Sārasvatākhyātam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only an incomplete portion of the **Ākhyāta** chapter of Sārasvataprakriyā, a grammatical work consisting of the Sūtras of the Sārasvatavyākaraṇa with a commentary or vṛitti on them by Anubhūti Svarūpācāryya in three sections: viz, 1 Suvanta; 2 Ākhyāta, 3 Kṛidanta. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 790, p. 210. This work has been published in Bombay, Benares, etc.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ अथाख्यातप्रक्रिया निरूप्यते ॥

॥ धातोः ॥

वक्ष्यमाणाः प्रत्यया धातोर्ज्ञेयाः ॥

॥ भ्वादिः ॥

भू सत्तायामित्यादिर्गणो धातुसंज्ञो भवति ॥ धातुत्वात्तिबादयः । स च त्रिविधः । आत्मनेपदी परस्मैपद्युभयपदी चेति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सारस्वतप्रक्रियाया आख्यातप्रकरणमात्रं खण्डितं वर्तते ।

No. 111. सारस्वतदीपिका । Sārasvatadīpikā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 115, Lines, 15–17 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1795. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Sārasvataprakriyā, entitled Dīpikā, by Candrakīrti Sūri. The name of the work as well as of the author is mentioned in the Catalogue of the India Office Library, No. 803, p. 213.

Beginning. श्रीसरस्वत्यै नम. ।

नमोऽस्तु सर्व्वकल्याणपद्मकाननभास्वते ।
जगच्चितयनाथाय पराय परमात्मने ॥ १ ॥
नम' श्रीगुरवे चारुबुद्धये दत्तसिद्धये ।
मतिप्रदानशीलायै सरस्वत्यै नमोनमः ॥ २ ॥

अथ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीअनुभूतिस्वरूपो निःशेष विघ्नसंघातशान्त्यर्थं सत्स्वपि दैवेष्वपि ऐहिकामुष्मिकफललिप्सुत्वाच्च फलप्रदानाच्च मानपात्र भगवन्नमस्कृतिपूर्व्वकं सारस्वतीं प्रक्रियां चिकीर्षुः सरस्वतीदत्तवर चादावेव प्रस्तावेन श्लोकमाह । प्रथमयति ।

End.

स्वल्पस्य सिद्धस्य सुबोधिकस्य
सारस्वतव्याकरणस्य टीकाम् ।
सुबोधिकाख्यां रचयाञ्चकार
सूरीश्वरश्रीयुतचन्द्रकीर्त्तिः ॥ ३
स्फुटं समस्तशास्त्रि श्रतमंकमनुष्टभाम् ।
सारस्वतस्य टीकायां ग्रन्थमानमिहोदितम् ॥ ४ ॥

Colophon. इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधीश्वर राजभट्टारकश्रीचन्द्रकीर्त्ति सूरिविर चितायां सारस्वतव्याकरणस्य दीपिकायां संपूर्णा समाप्ता. (?) ॥ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु ॥ संव १७९५ वर्षे ।

विवरणम्—श्रीचन्द्रकीर्त्तिसूरिविरचितदीपिकाभिधसारस्वतटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 112. **सारस्वतप्रक्रिया ।** Sārasvataprakriyā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 85. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

Another copy of that part of the Sārasvataprakriyā which has been noticed in No. 110, with the only difference that at the very beginning of this codex we find the following verse :

लक्ष्मीनृसिंहौ प्रणिपत्य काम्यां
बुधाय पद्माकरभट्टमुख्यात् ।
सारस्वतीयां च तिबादिवृत्तिं
क्रमात् लिखेयं गणपप्रसादात् ॥

पुस्तकेऽस्मिन् सारस्वतप्रक्रियाया आख्यातभागमात्रं वर्त्तते ।

No. 113. **सारस्वतप्रक्रिया ।** Sārasvataprakriyā. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 71. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1881. Appearance, not old. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains a portion of Sārasvataprakriyā from the beginning to the end of the Taddhita Prakriyā.

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।
सारस्वतीमृजुं कुर्व्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥ १
इन्द्रादयोऽपि यस्यान्तं न ययुः शब्दवारिधेः ।
प्रक्रियां तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वक्तुं नरः कथम् ॥ २

तत्र तावत् संज्ञा संव्यवहाराय संगृह्यते अइउऋऌसमानाः । अनेन प्रत्याहारग्रहणाय वर्णाः परिगण्यन्ते । तेषां समानसंज्ञा च विधीयते ।

End. संख्यायाः प्रकारे धा द्विधा त्रिधा चतुर्धा गुणो वा द्विधा त्रिधा क्रियाया आवृत्तौ कृत्वसः । पञ्चकृत्वः सप्तकृत्वः द्वित्रिभ्यां सुः । द्विस्त्रिं' त्रिस्त्रिं' ।

चक्रस्याभ्यामृयम् ॥ चक्रम: चत्वर: । नवषटी संख्याया: । त्रितयं त्रितयं

द्वयं अयं ॥ अत्राग्रन्थादतिवेलादयी वक्रव्या: अंचाना मेघाकारिका: आंखिका:

•मेघा निपात्या: ॥ कत्यादय: । का संख्या येषां ते कति ।

Colophon. इति तद्धितप्रक्रिया समाप्ता ॥ संवत् १८८१ चैत्र सुदिमावास्यां मंगलवारे

यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

१॥ । लिखितं मंकरसवचरामानुजदासरामचन्द्रसवाय । श्रीकृष्णाय नम: ॥

॥ ॥ ॥ ॥

पुस्तकेऽस्मिन् सारस्वतप्रक्रियाया: प्रथमतस्तद्धितावधिकोंऽशो वर्त्तते ॥

No. 114. **सारस्वतप्रक्रिया ।** Sārasvataprakriyā. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 71 (of which foll. 1-7 are wanting) Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1785. Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete, excepting the first eight folia.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 115. **सारस्वतप्रक्रिया ।** Sārasvataprakriyā Substance, country-made colourless paper, 12 x 4 inches. Folia, 53. Lines, 8-2 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Ākhyātaprakriyā only of Sārasvataprakriyā.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम् ।

No. 116. **सारस्वतव्याख्या ।** Sārasvatavyākhyā. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 24. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1698. Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains a Hindi explanation of the Sārasvataprakriyā, as well as the original text upto the end of Pañcasandhi only. Anonymous.

Beginning. ॥ छ ॥ ॐ नमः

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।
सारस्वतीमृजुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तरां ॥

व्याख्या —

अथ श्लोकस्य अष्टौ पदानि सन्ति । यह श्लोकका आठ पद इहस । कहा । प्रणम्य । परमात्मानं । बालधीवृद्धि । सिद्धये । सारस्वतीं । ऋजुं । कुर्वे प्रक्रियां । नातिविस्तरां । अवेएह । ग्रन्थकर्त्ता इति कथयति ग्रन्थकर्त्ता एहवं कहइ वइ ।

End. सन्ति ।

Colophon. इति स्वरसन्धिः समाप्तः (?) इति पंच संधि बालविबोधा संवत् १६९८ वर्षे फागुण सुदि १ गुरौ ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् भाषाव्याख्यासहितसारस्वतप्रक्रियायाः पञ्चसन्धिपर्य्यन्तोऽंशोवर्त्तते ॥

No. 117. **सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी ।** Siddhāntakaumudīvyākhyā Tattvabodhinī. Substance, country-made colourless paper, 14 × 5 inches. Folia, 530. Lines, 6–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1837–1878.* Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten throughout, and with different handwritings. Prose. Not correct. Complete.

* We find different dates at the end of different sections, of which the first is 1857 and the last 1878.

This codex contains a copy of the work noticed in No. 28, and is divided into four parts, each having separate fol. marks of its own with different handwritings. The first is in 156 folia, the second in 218 folia, completing the first-half or Pūrvārddha, dated Saṁvat 1857, the third in 89 folia, upto the end of Tinanta, dated Saṁvat 1878, while the fourth is in 60 folia containing the Kṛidanta portion only, dated Saṁvat 1878

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 118. सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुबोधिनी । Siddhāntakaumudī vyākhyā Subodhinī. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 91. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Tinanta portion only of Subodhinī, a commentary on the Siddhāntakaumudī, by Jayakṛiṣna, son of Raghunātha, and grandson of Govarddhana Bhatta of the Mauli family. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 658-659, p. 176

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

अथात्मनेपदिनः । तत्र अकारान्ताः अव्विकरणाः । अकि लक्षणे । अगि गत्याक्षेपे गतौ गत्यारम्भे च । अट अतिक्रमणहिंसनयोः अतिगतौ । अवि शब्दे । अय अदि गतौ । भाद्यौऽष्टौ ।

End. यज पावयतेति यजेन जविषत् कं मुङ्दमदात्तत्वे सति तत्वमिति । स्वरितोदात्तत्वे पदादाविन्ननेन स्वलिगिति स्वलिगिति कालेगृदमगौ सादिता भतायुपपद्दे यजे क्विप् वचिस्वपीति संप्रसारणं न यियच्चतीति । इस्तंत वर्ज्जितस्य नित्यमपुंसकस्यादिवदातः स्वादिति सूत्रार्थः ।

Colophon. इति श्रीमन्मौलिकुलतिलकायमानश्रीगोवर्द्धनभट्टात्मजरघुनाथात्मजेन जयकृष्णेन कृतायां सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायां सुबोधिन्यां तिङन्तप्रकरणं समाप्तं ॥ शुभमस्तु ॥

विवरणं—सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुबोधिनी । पुस्तकेऽस्मिन् निबन्धस्यास्य तिङन्तप्रकरणमात्रं वर्त्तते ।

No. 119. **सिद्धान्तकौमुदी पूर्व्वार्द्धः ।** Siddhāntakaumudī Pūrvārddhaḥ. Substance, country made yellow and white paper, 10 x 4 inches. Folia, 248. Lines, 7-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

This codex contains the Pūrvārddha or first half of the well-known grammatical work Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭoji Dīkṣita. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 626-642, pp. 171-173. The complete work has undergone several publications in different parts of India.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसीतापतये नमः । अविघ्नं अस्तु ॥

मुनित्रयं नमस्कृत्य तदुक्तीः परिभाव्य च ।
वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदीयं विरच्यते ॥ १

अ इ उ ण् ऋ ऌ क् ए ओ ङ् ऐ औ च् ह य व र ट् ल ण् ञ म ङ ण न म् झ भ ञ् घ ढ ध ष् ज ब ग ड द श् ख फ छ ठ थ च ट त व् क प य् श ष स र् ह ल् इति माहेश्वराणि सूत्राणि अणादिसंज्ञार्थानि एषामन्त्या इतः लण् सूत्रे अकारश्च हकारादिष्वकार उच्चारणार्थः ।

End. व्युत्क्रमणं पृथगवस्थानं । इंद्रं व्युत्क्रांताः । स्ववर्णसम्बन्धेन पृथगवस्थिताः । इंद्रं यज्ञपात्राणि प्रयुनक्ति । इंद्रं सङ्कर्षणवासुदेवौ । अभिव्यक्तौ साहचर्य्ये इत्यर्थः ॥ योगविभागादन्यत्रापि इंद्रं दृश्यते ॥ इति द्विरुक्ति प्रक्रिया ॥

Colophon. इति भट्टोजीदीक्षितविरचितायां सिद्धान्तकौमुद्यां पूर्व्वार्द्धः समाप्तः ॥ शुभं भूयात् ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तकौमुदीनामधेयस्य सुप्रसिद्धवैयाकरणनिबन्धस्य पूर्व्वार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 120. **शब्दसिद्धान्तकौस्तुभः ।** Śabdasiddhāntakaustubhaḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 210. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1803. Appearance, old, and worn out. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

A grammatical work based on Pāninī's Sūtra arranged after the system of Bhaṭṭojī Dīkṣita, entitled Śabdasiddhāntakaustubha, a different work from the Śabdakaustubha. A commentary on Pāṇinīsūtra noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 607, p. 162. Anonymous. The codex under notice contains a portion of the work from the beginning upto the end of the Samāsa Prakarana

Beginning. ॥ श्रीं नम ॥

देवं प्रणम्य गोविन्द सुवर्णः पाणिनिस्मृतेः ।
तत्प्रीत्यै यत्न ' सृष्टः शब्दसिद्धान्तकौस्तुभ ॥ १

अ इ उ ण्। ऋ लृ क्। ए ओ ङ्। ऐ औ च्। ह य व र ट्। लण्। ञ म ङ ण न म्। झ भ ञ्। घ ढ ध ष्। ज ब ग ड द श्। ख फ छ ठ थ च ट त व्। क प य्। श ष स र्। ह ल्। इमानि माहेश्वराणि सूत्राण्यणादिसंज्ञार्थानि। एषामन्त्या इत्संज्ञेत। लण् सूत्रस्थोऽवर्णश्च। हकारादिष्वकार. उच्चारणार्थ. ।

॥ हलन्त्य ॥

हलिति सूत्रेऽन्त्यमित् स्यात् ।

॥ आदिरन्त्येन सहेता ॥

अन्त्येनेता सहित आदिर्मध्यगानां संज्ञा स्यात् स्वस्य चेति हलसंज्ञासिद्धी ॥

॥ हलन्त्यम् ॥

उपदेशेऽन्त्य हलित् स्यात् ॥ आद्योच्चारणमुपदेश । सूत्रे यदृष्ट पदं सूत्रान्तरादनुवर्त्तनीयं । तेन अण् अक् अच् अण् अम् इत्यादि संज्ञासिद्धिः ॥

End. मस्करमस्करिणौ वेणुपरिव्राजकयो, मकरशब्दोऽव्युत्पन्नस्तस्य सुडिति च निपात्यते। वेणिति किं मकरोग्राह मकरी समुद्र. ।

पारस्कर प्रभृतीनि च संज्ञायाम् ।

एतानि नामानि सुट् निपात्यते । पारस्कर. किष्किधा ॥ बृहस्पतिः ॥

महपती' करपत्योश्चोर देवतयोः सुट्तलोपश्च ।

तत्पूर्व्व चलेन दकारोपि बोध्यः ॥

तद्धृतोऽर्धकारतकारौ लुप्येते करपत्योस्तु सुट् । तस्कर: बृहस्पति: । प्रायश्चित्तिश्चित्तयो: । प्रायश्चित्तं प्रायश्चित्ति: । पारस्करादिराकृतिगण: ।

Colophon. इति शब्दसिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रक्रिया पूर्णिमगात् ॥ ० ॥ श्री ॥ छ ॥
संवत् १४०३ सुदी पञ्चमी भाद्रपदी ।

विवरणम्—शब्दसिद्धान्तकौमुद्याभिधेय: पाणिनिमूलक: कश्चिद्व्याकरणनिबन्धविशेष: । पुस्तकेऽस्मिन् निबन्धकर्त्तुर्नामादिकं नोल्लिखितम् ।

No. 121. सिद्धान्तचन्द्रिकाटीका सुबोधिनी (पूर्व्वार्द्ध:) Siddhāntacandrikāṭīkā Subodhinī (Pūrvārddhaḥ). Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 121. Lines, 8-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1869. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

This codex contains only the first half of Subodhinī, a commentary on the Siddhāntacandrikā, a succinct commentary on the Sārasvata Sūtra, by Rāmāśrama. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 807, p 215, complete in two Arddhas, the first comprising the Suvanta section; the second, the Ākhyāta and Kṛidanta sections, by Paṇḍita Sadānanda Gaṇijit, a pupil of Śrībhāgacandra Gaṇi Pāṭhaka, a follower of Arhat. In this commentary the text is quoted throughout.

Beginning. ओं श्रीमते भगवज्जिनेन्द्राय नमो नम: ।

पुराणपुरुषं ध्यात्वा मत्वा चार्हं जनायकं ।
सिद्धान्तचन्द्रिकावृत्तिं चकरीमि तथामहम् ॥ १ ॥
विद्यारत्नपयोनिधौ खरतरगच्छाग्रे जगत्पूज्यके
श्रीभट्टारकसत्पदा गुणगणैस्तुल्यो धरन् पुण्यवान् ।
पूज्यश्रीजिनभक्तिसूरिरधिकीर्तर्व्वर्ति विद्यानिधि:
सोऽय श्रीतत्करायते च यशसा नूयीयते तेजसा ॥ २ ॥
श्रीकीर्त्तिरत्नमुख्याख्यो यतीन्द्रीभूत्तरां तत: ।
श्रीमत्सुमतिरत्नाख्य: पाठक: प्रवरस्तत: ॥ ३ ॥

श्रीपाठका: श्रीसुखलाभसंज्ञा
जाग्रत्प्रभावा विलसत्प्रतिज्ञा: ।
तच्छिष्यवर्य्या: कृतिराजिधुर्य्या:
श्रीपाठका: पाठकवारवेन्द्रा: ॥ ४ ॥
श्रीभाग्यचन्द्रागणिसंप्रवर्ज्ञा:
संवेगरंगाङ्गनिमग्नचित्ता: ।
श्रीभक्तिपूर्व्वं विनयं हि येषां
तन्नामधेयं गुरवो वदन्ति ॥ ५ ॥
तेषां हि तेषां विनयप्रधानो
ऽनवद्यविद्याभ्यसनैकतान: ।
प्राज्ञ: सदानन्दगणि: सुशिष्य:
करोति हर्षं सुभगां सुबोधिनीम् ॥ ६ ॥

ग्रन्थादौ ग्रन्थमध्ये ग्रन्थान्ते च मङ्गलमाचरणीयमिति शिष्टाचार: । तत्र मङ्गलं त्रिविधं आशीर्व्वादात्मकं नमस्कारात्मकं वस्तुनिर्देशात्मकञ्चेति । अथ ग्रन्थादौ ग्रन्थकर्त्ता रामाश्रमी नमस्कारात्मकं शिष्यशिक्षार्थे निबध्नाति ।

End.

शेषा निपात्या: कत्यादय: । कत्यादय: शब्दा निपात्यन्ते संख्यापरिमाणे कसंख्येय: प्रश्नस्तत्र वर्त्तमानात् किम् शब्दाद्वा डति प्रत्यय: पक्षे वतु: का संख्या येषां ते डति चेति जसोर्लुक् कति कियन्त: ।

देविका शिंशपादित्यवाड्दीर्घसत्रश्रेयसां पवानां वृद्धौ प्राप्तायादे: स्वरस्यात्वं निपात्यते ञिति णिति च देविकायां भवं दाविकं देविकायां सरयां च भवे दाविकसारवमित्यमर: अण् शिंशपाया विकार: शांशपस्तम्भ: अण् दित्यौह: इदं दात्यौहं वाड्वोवौअसादौ स्वरे इत्यौत्वं निपातनात् अण् दीर्घ: दार्घसत्रे भवं दार्घसत्रम् निपातनादण् श्रेयसि भवं श्रायसं निपातनादण् ॥ ० ॥

श्रीमत् पाठकवर्य्यभक्तिविनयाविख्यातकीर्त्तिप्रभा
राजेन्द्रै: परिपूजिता: सुकृतिन: पुंभावबागर्द्दवता: ।
सन्तारी जगतां पतिं गुणगणैर्विख्यातनामा सन्त्-
संवेगाब्धिकुली जयन्ति सततं षट्शास्त्रविद्याविद: ॥ १ ॥
तेषां शिष्य: सदानन्दसदगुणभूषित: ।
विद्यानन्दविद्याशक्तिं पूर्णार्थेऽकरोदिमाम् ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीसिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्यायां पण्डितप्रवरश्रीसदानन्दगणिविनिर्म्मितायां सुबोधिन्याख्यायां पूर्व्वार्द्धं समाप्तम् संवत् १८६९ । ० । ० । श्रीराधा ।

विवरणम्—सिद्धान्तचन्द्रिकाभिधसारस्वतटीकाव्याख्यारूपः सुबोधिन्याख्योयं निबन्धः श्रीसदानन्दगणिविनिर्विरचितः । पुस्तकेऽस्मिन् निबन्धस्यास्य पूर्व्वार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 122. सिद्धान्तचन्द्रिकाटीका सुबोधिनी (उत्तरार्द्धः)। Siddhāntacandrikāṭikā Subodhinī (Uttarārddhaḥ). Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 123. Lines, 9–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

The Uttarārdha or the second-half of the same work.

Beginning श्रीनियमानन्दायनमः ॥

सार्व्वीयं सच्चिदानन्दं नामं नामं जगत्प्रभुम् ।
सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्यातत्त्विशेक्रियतेतराम् ॥ १ ॥

॥ धातोः ॥

अधिकारोऽयं प्राक् नाम्नो यङ्‌न्तः किमर्थोयमधिकार उच्यते करोकरोति एकोभवति सङ्गायीत्यादित्यादौ कुर्थ्यादितिप्रान्तयोर्धातोः प्राक्प्रयोगस्य नियतत्वेन विशिष्टा प्रत्ययोत्पत्तिर्यथा न स्यात् अन्यथा अद्वितत्वो दीर्घो दुर्व्वारः स्यादित्यधिकारः ।

॥ भ्वादिः ॥

भवनं भूः क्रियासामान्यं आदत्ते याज्यत्यर्थेमित्यादिः अन्तर्भावितण्यर्थः यथा दीयते गृह्यते अर्थोऽनेनेति आङ् पूर्व्वाद्ददातः किप्रत्ययः शब्द इति यावत् भुवः क्रिया सामान्यस्य आदिर्वाचकः शब्दो धातुसंज्ञो भवति एवं सति ढिवक् नाना इत्यादावव्यये बभूव बभूवे इत्यादावाख्याताख्ये आति व्यातिसेवामपि क्रियावाचकत्वात् अतो भ्वादिरित्यावर्त्त्य भूवादियैवेति बहुव्रीहिर्व्याख्येयः अत्रादिशब्दो व्यवस्थायां तेन भूशब्दादारभ्य ये पठितास्ते धातवः तेन क्रियावाचित्वे सति भ्वादिगणपठितत्वं धातुत्वं नामधातूनां च धातुरिति वचनाज्ज्ञातुलं सौत्राश्चनच एव धात्वाः ।

End. भरणधारणपोषणयोः मङ्गलवाक्लालनी एतावित्येके दुला दिवादि पेला-
लालने च लिट् लट् चल कुत्सनयोः लाट् जीवने हलीक् रोदने लज्जायां
च मलीक् पूजायां रेखा श्लाघा सादनयोः इव सपरितापपरिवर्त्तनयोः
तिरस् अन्तर्द्धौ अगदनीरोगत्वे उरस् बलेन तरणगतौ पयस् चलने संभूयस्
प्रभूतभावे मंबर संबर संभरणे ५१ इति कण्ड्वादिगणः १९९१ ।

सिद्धान्तचन्द्रिका वृत्तिराख्येयं सुबोधिनी ।
शिष्याणामुपकाराय सदानन्देन निर्मिता ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीसिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्यायां पण्डितप्रवरश्रीसदानन्दगणिजित् कृतौ सुबोधिन्याख्यायां उत्तरार्द्धं समाप्तम् समाप्तश्चायं ग्रन्थः शुभं भूयात् मङ्गलं भवतु श्रीकृष्णः ।

आनन्दयन्तं नियमैर्जनपार्थीजसन्ततीं ।
सदाकृष्णसुधाकरैर्वन्दे भक्त्या श्रीनिम्बभास्करम् ॥

श्रीकृष्णचन्द्राय नमः । श्रीमतेनिम्बार्काय नमः । श्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ॥

विवरणम्—सिद्धान्तचन्द्रिकाभिध-सारस्वतटीकाव्याख्यारूपः सुबोधिन्याख्योऽयं निबन्धः श्रीसदानन्दगणिजित्विरचितः । पुस्तकेऽस्मिन् निबन्धस्यास्योत्तरार्द्धमात्रं वर्त्तते ।

No. 123. सिद्धान्तचन्द्रिका पूर्व्वार्द्धम् । Siddhāntacandrikā Pūrvārddham. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches, Folia, 45. Lines, 7–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose. Generally correct. Complete.

This codex contains only the first-half or Pūrvārddha of the Siddhāntacandrikā, a succinct commentary on the Sārasvata Vyākaraṇa, by Rāmāśrama, quoting the text throughout. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 807, p. 215.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नमस्कृत्य महेशानं मतं बुद्ध्वा पतञ्जलेः ।
वाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्व्वे सिद्धान्तचन्द्रिकाम् ॥ १ ॥

॥ अ इ उ ऋ ऌ समानाः ॥

अनेन क्रमेणैते वर्णा ज्ञेयास्ते च समानसंज्ञाः। नैतेषु सूत्रेषु सन्धिरक्रम- सन्धेयोऽविवक्षितत्वात् विवक्षितन्तु सन्धिर्भवतीति नियमात् ॥

॥ ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदाः सवर्णाः ॥

एतेषां ह्रस्वदीर्घप्लुताः सजातीयाः परस्परं सवर्णा भण्यन्ते। ऋवर्णऌवर्णौ च। एकमात्रोह्रस्वः। द्विमात्रोदीर्घः। त्रिमात्रः प्लुतः। ए ऐ ओ औ सन्ध्यक्षराणि।

॥ उभये स्वराः ॥

अकारादय एकारादयश्च ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदाः स्वरा उच्यन्ते।

End. कर्म यज्ञपापानि प्रयुनक्ति। कर्म सकर्मकाकर्मकौ। अभिव्यक्तौ क्रिया- अर्थ इत्यर्थः। चार्थे कर्म इति निपातनात्। पुंस्त्वमपि एषां निपात्यम्। कत्यादयः का संख्या येषां ते कति। द्विविधः। ओंमपः। द्वात्रिंशः द्वार्च- सवः अायसः। क क क क क क क क।

Colophon. इति श्रीरामचन्द्राश्रमाचार्यविरचितायां सिद्धान्तचन्द्रिकायां पूर्वार्द्धे समाप्तम् शुभमस्तु संवत् (?) क श्री० श्री० श्री० श्री० श्री० श्री।

विवरणम्—श्रीरामाश्रमाचार्यविरचितः सिद्धान्तचन्द्रिकाभिधः सारस्वतटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 124. सिद्धान्तचन्द्रिका। Siddhāntacandrikā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 65. Lines, 7-10 in a page. Character, Nāgara, Date, Saṁvat 1756. Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

End. ॥ पौनःपुन्ये णम् पदं द्विश्च ॥

समानकर्तृकेषु धातुषु पूर्वकाले धातोर्णम् णमन्तस्य पदस्य द्विर्वचनं पार्य पार्य गच्छति। भोजं भोजं कारं कारं गामं गामं गमं गमं कर्ण कर्ण लाभं लाभं कथमादिषु स्वार्थे क्रमीणम्। कथंकारं अन्यथाकारं एवंकारं इत्थं- कारं पठति। एवं पठतीत्यर्थः।

अग्रेप्रथम पूर्वेषूपपदेषु क्त्वा णमौ वा। अग्रे भोजं व्रजति अग्रे भुक्त्वा पूर्वं भोजं पूर्वं भुक्त्वा। पश्चे अग्रे भुक्त्वा ततो व्रजति। आभीक्ष्ण्ये तु पूर्ववत् नित्यमेव णम् ॥

॥ वर्णात् कार: ॥ अकार: ककार: ।
॥ रादिफो वा ॥ रेफ: । रकार: ॥
॥ लोकाच्छेषस्य सिद्धिर्यथा मातरादि: ॥

Colophon. इति रामाश्रमविरचिता सिद्धान्तचन्द्रिका समाप्ता शुभमस्तु इदं पुस्तकं रामेश्वरमिश्रकै माधवद्विवेदी लिखितराजाखिलक सम्वत् १७५६ मार्गहन सुदि दशम ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तचन्द्रिका सम्पूर्णा वर्त्तते ।

No. 125. **सुपद्मव्याकरणम् ।** Supadmavyākaraṇam. Substance, country-made colourless paper, 13 × 3 inches. Folia, 213 (of which foll. 1-13 are torn, spoiled, and entirely useless). Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1591. Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A Sanskrit grammar in aphorisms with brief explanations, based on Pāṇini's sūtras, complete in five adhyāyas or chapters, each containing four Pādas. The first adhyāya treats of Saṃjñās and Sandhis, the second of Ṣatva, Ṇatva, Kāraka and Vibhaktis (case-affixes), the third of conjugation of roots, the fourth of Kṛit and Samāsa, and the fifth of Taddhitas, by Padmanābhadatta, a Maithila Brāhmaṇa, descendant of a Vararuci. According to Dr. R. Mitra, Padmanābhadatta was an up-country scholar settled in Bengal. From his citations from Ujjvaladatta and Medinikara he appears to have lived after the fifteenth century, A. D. The work has undergone two different editions in Bengal, one in Nāgara character, by Paṇḍita Hṛiṣikeśa Śāstrī, and the other in Bengali type, by Trailokyanātha Kāvyatīrtha. The study of this work is chiefly confined to districts of Jessore and Khulna and to Bhatpara in 24 Perganas. The work has several commentaries on it of which the Makaranda of Viṣṇumiśra is the best. The author has given the following list of his works in his Paribhāṣā, a different work :—Supadmavyākaraṇa, Pañjikā,

or a short commentary on it, Prayogadīpikā, Uṇādivṛitti, Dhātukaumudī, Yañlugvṛitti, Paribhāṣā, Gopālacarita, a kāvya, Ānandalaharīṭīkā, Chandoratna, a work on Prosody, and Ācāracandrikā in Smṛiti. In his Uṇādivṛitti we find names of his ancestors upto the third generation, Dāmodara Bhaṭṭa being his father, and Śrīdatta his grandfather. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 883, p. 242, and also in the Catalogue of Sanskrit Mss. in the Library of the Asiatic Society of Bengal, part I. No. 427, p. 158.

Beginning. Torn and not legible.

End. ॥ निष्कुलान्निष्कोषणे ॥

अन्तर्बहिर्निष्करणे डाच स्यात् । निष्कुला कुरुते सा तिक्तं ।

॥ सत्यादशपथे ॥

डाच् स्यात् ॥ सत्या करोति निश्चिनोतीत्यर्थः । शपथे तु सत्यं करोति रिपुः ।

॥ शूलात्पाके ॥ डाच् स्यात् । शूला करोति मांसं ॥

॥ दुःखात् प्रातिकूल्ये ॥ दुःखाकरोति कुपुत्रः ॥

॥ सुखप्रियादानुकूल्ये ॥

डाच् स्यात् ॥ मतामृतं सुखाभव ॥

प्रियाकरोति सखि कान्तमुखाजका प्रियाकरोति सुपुत्रः ॥

॥ वदाद्यव्ययम् ॥

Colophon. इति श्रीपद्मनाभदत्तकृतौ सुपद्मे व्याकरणे पञ्चमोऽध्यायः ॥ ० ॥

श्रीरस्तु मयि लेखके ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १५९१ ॥ श्रीरामनन्ददेवशर्मणः

पुस्तकमिदं स्वाक्षरञ्च ॥ श्री नमः सरस्वत्यै ॥

विवरणम्—पद्मनाभदत्तविरचितः सुपद्माभिधो व्याकरणनिबन्धोऽयं सुप्रसिद्ध एव ।

No. 126. सुपद्मव्याकरणम् । Supadmavyākaraṇam. **Substance,** country-made colourless and yellow paper, 17 × 4 inches. **Folia, 229** (of which foll. 1-138 are too old, but the rest are fresh, most probably they were lately copied). **Lines,** 6–9 in a page. **Character, Bengali.**

Date, ? Appearance, partly very old and decayed, and partly fresh, with different handwritings. Verse and prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

Beginning. ओँ नमोगणेशाय ॥

प्रणम्य परमं देवं देवीं वाचमथोन् गुरून् ।

पद्मनाभः स्फुटं पूर्णं भाषायामाह लक्षणम् ॥

अथ विवरणञ्च तस्य शब्दानुशासनेन पाणिनीयादिशब्दस्मृतीकपलस्य सौकर्य्योपाधये प्रतिसंस्कृतस्य शब्दलक्षणस्य तत्रादौ वर्णोपदेशः शास्त्रप्रयोगाय ।

। अ इ उ ऋ ऌ ए ओ ऐ औ ह ॥

॥ आदिरिन्त्येन सहेता ॥

आदिर्वर्णोऽन्त्येन इता अकारादिना इत संज्ञकेन सह तन्मध्यगानां समध्यौ वाच्यौ भवति । अणित्युक्ते अकारइकारउकारा गृह्येरन् नकारादीनां प्रत्याहारार्थमुच्चारणं । एवमन्ये च प्रत्याहाराः । अण् इण् अक् इक् उक् ऋक् एङ् अच् इच् एच् ऐच् इत्यमीएकादश । अपरे च नामोपदिष्टा द्वादश ।

॥ अचोऽन्ये हल् ॥

अचोऽन्ये वर्णा हलसंज्ञका भवन्ति । कादयोहलान्ता ॥

End. See the preceeding No.

Colophon. See the preceeding No.

विवरणन्तूक्तपूर्व्वम् ।

No. 127. उपसर्गवृत्तिः । Upasargavrittiḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 2½ inches. Folia, 5. Lines, 3–5 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era, 907. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A little work treating of Sanskrit prefixes or Upasargas in verse,

entitled Upasargavritti, by Bharatamallika, the famous commentator of Mugdhabodha, Raghuvaṁsa, &c.

Beginning. ओँ नमो दुर्गायै ॥

पार्व्वतीशङ्करौ नत्वा बालानामुपकारिका ।
भरतेनोपसर्गाणां वृत्तिः स्वल्पा विधीयते ॥
प्रपरापसमन्ववान् निर्दुर्व्यभिपरिप्रति ।
अतिप्रत्यपाङुत सकपसर्गाश्रया क्रमी ॥
धातवः स्युरनेकार्थास्तेषामर्थो हि केवलम् ।
प्रसिद्धा अप्रसिद्धानां द्योतका प्रादयो मताः ॥
धातोरर्थः प्रसिद्धोयः स एव प्रादिना क्वचित् ।
अनुवादीक्रि लोके स्याद्दृढप्रत्ययकारकः ॥
क्रियया सङ्गतः प्रादिः क्वाप्यर्थभिदपि स्मृतः ।
अर्थभेदस्तु शिष्टानां प्रयोगादिति शाब्दिकाः ॥
नानार्थ उपसर्गाणां सन्ति येऽत्राप्यनिरूपिताः ।
कति चैते निबध्यन्ते शेषा ज्ञेयाः प्रयोगतः ॥
प्रशब्दः क्वापि गत्यादेर्वाचको द्योतकः क्वचित् ।
एवमुक्तो वाचकत्वं द्योतकत्वं परादिषु ॥
यथा प्रगत आचार्य्यः प्राचार्य्य इह वाचकः ।
उक्तार्थयोगतः शब्द इह नैव प्रयुज्यते ॥
अनेकार्थतया प्रोक्ता निष्कर्षसमवार्थता ।
अर्थं प्रतिजने यासं द्योतकत्वे तु प्रः क्रमः ॥
प्रगतौ सर्व्वतोभावे प्राधान्यव्यवहारयोः ।
उत्पत्त्यारम्भयोः ख्याता व्युत्कर्षे च प्रयुज्यते ॥
प्रस्थितो मथुरां कृष्णसैन्यं वारि प्रसर्पति ।
प्रकृतिः प्रचरत्येवं प्रभवः प्रकृतः कटम् ॥

End. समीसिद्धोभावने व्याक्तिपूर्व्वः परिदेवने ।
विप्रपूर्व्वो विरोधोक्तिश्चनपूर्व्वो मङ्गले ।
मुहुः प्रेक्षणमवधानत्वे स्यादुदा विस्रविभ्रमः ॥
वहिर्व्विनाविवक्षादावनता स्यादनर्थके ।
निका युक्तो निवर्त्तं स्यात् सविवाद प्रतिस्थिते ॥

मध्याह्न सायाह्नामर्किरोदकमध्याह्नप्रकाशितु ।
गै वै पदीनिन्द्रमी स्वात्मसुभदार्थनांदिव ॥
धातूपसर्गदर्शनमधा. कतिचिन्मया ।
पवित्रा यदितात्मनः सैवा श्रेया. प्रयोजन' ॥ • ॥

Colophon. इति वैयाकरणीदासकविकासकमौभवदविरचिमोपसर्गवृत्ति समाप्ता ॥ श्रीविश्वी-
चनन्दनमाथा लिखितं ॥ १४ कार्त्तिक ८०१ साल ।

विवरणम्—यो भवदत्तमकिविरचितोपसर्गार्थनिर्णयविषयको पसर्गवृत्तिनामको निबन्धविशेष ।

No. 128. संक्षिप्तसारटीका । Saṁkṣiptasāraṭīkā Substance, country made colourless paper, 18 × 3 inches Folia, 57 Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out Prose Generally correct Incomplete

This codex contains Goyicandra's commentary on the Saṁkṣipta sāra, upto the end of the Sandhipada only Noticed in No 103

विवरणमत्रपूर्वम्

No. 129. गणरत्नमहोदधिः । Gaṇaratnamahodadhiḥ Substance, country made white paper, 12 × 5 inches Folia, 40 Lines, 5 10 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1925 Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts Verse and prose Not correct Complete

A metrical arrangement of Gaṇas used in Pāṇini's grammar with a short commentary, entitled Gaṇaratnamahodadhi, by Vardhamāna, disciple of Govinda Sūri, complete in eight adhyāyas. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 915-917, p 238.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रीमाय गुरवे नमः. हरि ओं नमः ।
शेषावरामाभावापरिपय सहेश्वरात् ।
सर्वं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥

गणेशकार्त्तिकाद्याभ्युजन्मविध्नुपरापगा: ।
सर्व्वां भवानीं वाग्देवीं वन्देऽभीष्टार्थसिद्धये ॥ १ ॥
सुखेनैव ग्रहीष्यन्ति गणरत्नानि यां श्रिता: ।
इन्ति: सारभृतं लघ्वी गणरत्नमहोदधे: ॥ २ ॥
आलातुरीयशकटाङ्गजचन्द्रगोमि-
न्दिग्वस्त्रभर्तृहरिवामनभोजमुख्या: ।
मेधाविन: प्रवरदीपककर्तृ युक्ता:
प्राज्ञैर्निषेवितपदद्वितया जयन्ति ॥ ३ ॥
विदित्वाखिलशास्त्राणि प्रयोगानुपलभ्य च ।
स्वशिष्यप्रार्थितं कुर्म्मो गणरत्नमहोदधिम् ॥ ४ ॥
सर्व्वान्यविश्वोभयनेमयत्नद:
किं युष्मदस्मद्भिभवत त्वदेतत्
उभयतदन्योन्यपरस्परेतरा:
सम: सिमन्त्वान्यतरेतरेतरा: ॥ ९ ॥
॥ सर्व्वादीनि सर्व्वानामानि ॥
सर्व्वनाम: ङे को ङसिङ्यो: आत्स्मिनो जस: शी ।
एकेदमदसो ज्ञेया उतरोत्तमसथा
स्वमज्ञाति धने नाम्नि काला दिग्देशस्तय: ।
पूर्व्वापरावरपराधरदक्षिणोत्तरा
इत्यमी व्यवस्थायामसंज्ञायां ज्ञेया: सर्व्वादिकार्थिन: ॥

End. मूलविभुजो सहोध: पृथ्वादिभ्यो रूडय विकोय' रूपाख्योवर्द्धय सखसुच कसद दायादकाकसुक: ४३९ आक्रतिगणोयम् मूलविभुजादि ।

Colophon. इति श्रीगोविन्दचरणकमलनिहितपरमभक्तिविजितसकलवेदान्तसिद्धान्तविकल्पमत श्रीमज्जगदीश्वर-षड्दर्शनादर्श-सार्व्वभौमसकलशीलक्षितपार्श्वयुगल-श्रीगोविन्दपण्डित शिष्य-श्रीवर्द्धमानपण्डितविरचिते गणरत्नमहोदधौ-व्याख्यानकृत्यश्रितप्रत्ययगणनिर्णयो नामाष्टमोऽध्याय: समाप्त: ।

The following verses are found after the colophon, and appear to have been composed by a former copyist.

गिरिजयोषितसामिकलेवरं
गिरिवरं समधिष्ठितमीश्वरम् ।
बहुगिरिश्रमणै: समुपस्थितं
गिरिकृमिन्दुललाटमहं भजे ॥ १ ॥

ललितपदसरोजद्वन्द्वमाद्यं विचित्थ-
रमरमधुकराणामिष्टगन्धं समूह: ।
अविरतमभिवन्दे तत्सुताया हिमाद्रे-
र्नियतविभजदाशापूरसुत्कल्कमिद्धम् ॥ २ ॥
मिते सम्वद्भूमिद्विरदवसुधीयूर्णकरणे-
सपक्षेमाध्येषा लिखितिरिति सम्पूर्त्तिमगमत् ।
चतुर्द्दश्यां पक्षे शशधरसुताहेऽतिरुचिरे
बुधै: साङ्गाम्नायैर्लसितशशिशीर्षस्य नगरे* ॥ ३ ॥
उपाध्यायोपनाम्ना च नाम्ना श्रीश्वरसूनुना ।
शिवेश्वरेण सकला गणरत्नमहोदधे: ॥ ४ ॥
पूतात्मामरराजमुख्यसुमनोमौलीयरत्नाञ्चितं
पादाम्भोजनखे दधत्कटितटे शार्दूलकृत्त्यंशुकं ।
कण्ठे तैल्यमनर्घ्यतिप्रभमणिश्लेषत्फणाभृन्मयीं
भूषां मूर्ध्नि सुधाकरं गिरिसुतामङ्के सदाङ्गे शिव: ॥ ५ ॥
गिरिजाललिकाश्लिष्टं यथेप्सितफलप्रदम् ।
यं गिरीशचितिरुहं गतास्ते सौख्यका जना: ॥ ६ ॥
लेखकाय पठिने च ददात्वीशो यथेप्सितम् ।
मनोरथान् सर्व्वदैव गिरिशलतयायुत: ॥ ७ ॥
इति शुभं
यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥
संवत् १९२५

विवरणम्—गणरत्नमहोदधिनामकव्याकरणाश्लिष्टगणनिकरविवरणविषयकोऽयं निबन्ध: श्रीवर्द्धमानविरचित:।

* The date indicated by this verse contradicts that given in figure; for according to this, the writing was finished in Saṁvat 1871, while the date in figure is Saṁvat 1925. To solve this it might be supposed that the date in verse indicates a previous copying.

No. 130. अष्टाध्यायी । Aṣṭādhyāyī. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches. Folia, 56. Lines, 6–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work noticed in No. 12.

विवरणमनूक्तपूर्वम् ।

No. 131. परिभाषावृत्तिः । Paribhāṣāvrittiḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 x 5 inches. Folia, 89 (of which foll. 6 and 7 are wanting). Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1774. Appearance, too old, worn out, writing effaced throughout, especially for foll. 1–8, which are not legible at all; they are also torn in parts. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Paribhāṣās or general rules of interpretation and application as handed down in connection with Pāṇinī's grammar, complete in 27 Pādas or sections, by Śrīdeva. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 672, p. 170.

Beginning.

स्फुरदभिनवरागा भास्कराभा प्रगल्भा
प्रसभमभिमतर्द्धा क्लीतसल्लोकचक्रा ।
विचितविततविचारा आत्मजातीपभाग्नो
प्रभवतु परिभाषावृत्तिराशिर्विशेषा ॥
व्याख्या + तो विशेषप्रतिपत्तिर्न सन्देहा-
द + + + + ।

End.

समासकृत्तद्धितेष्व उत्पन्नभावप्रत्ययसम्बन्धमात्र यथा गौर्वोत्पन्नत्वं पाचकत्वं दण्डित्वमिति स्वाभिप्रायपाख्यभिधारितसम्बन्धं भवतु सम्बन्धाभिधानं वदि + + + + यिकात्वमिति केचित् कुम्भकारत्वमित्यन्यः । चत्र हि समासोत्पन्नत्तिभावप्रत्ययः न क्रियासम्बन्धी भवाभावात् किन्तर्हि कुम्भकारत्वं जातिः । अभिन्नरूपं यथा पुष्पाणि तीक्ष्णविशिततीक्ष्णपात्र भावप्रत्यये इति आगमाद्गुणते न तु सम्बन्धः । चर्मिषिर्वेदितत्वमर्थी ...

यथाच्च उत्पत्तिमत्स्वपि पदार्थेषु षट्सम्बन्धी न व्यभिचरति यत उत्पन्न भावप्रत्ययसामान्यमभिदधाति तत्रेति न तु क्रियासम्बन्धः * ॥ ० ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीश्रीरदेवकृतायां परिभाषावृत्तौ न्यायमूला: परिभाषा समाप्ता ॥ ० ॥ ० ॥ शकाब्दाः १७०४ भाद्रस्य षष्ठदिवसीया लिपिरियं ॥

विवरणम्—पाणिनीयव्याकरणव्यवहृतानां परिभाषापरम्पराणां व्याख्यारूपः परिभाषावृत्तिनामकोऽयं निबन्धः श्रीसीरदेवविरचितः ।

No. 132. संक्षिप्तसारतद्धितपरिशिष्टवृत्तिः । Saṁkṣiptasāratadḍhita-pariśiṣṭavṛittiḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 62. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1624. Appearance, very old and worn out. Prose. Not correct. Complete.

Goyīcandra's commentary on the Taddhita Pariśiṣṭa of the Saṁkṣiptasāra. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 836, p. 223.

Beginning. ओँ श्री नमो गणेशाय ।

श्रीमज्जुमरनन्दिपरिशोधितभागात् परिशिष्टमस्ति यत्किञ्चित् ।
तत् सम्पूर्णं कुरुते गोयीचन्द्रः प्रकीर्णया वृत्त्या ॥
॥ स्त्रीपुंसाभ्यां नञ् तद्धन्द्वादौ ॥
तद्धन्द्वादयोऽयावन्तः एवार्थाः प्रयुक्तास्तेषु स्त्रीपुमस् इत्येताभ्यां नञ् भवति । स्त्रैणं पौंस्नं† । स्त्रियां स्त्रैणी पौंस्नी मदादित्वादौ । तद्धन्द्वादाविति किम् स्त्रीवत् पुम्वत् ।

* The reading of the codex noticed in the India Office Catalogue is different, सामान्यमपि दधाति तत्रेति सतत्रेतश्च + + + +

† In the codex noticed in the India Office Catalogue, we find the following addition after स्त्रैणं पौंस्नं :—ईयादाविल्यकारलुक् स्त्रीणां समूहं स्त्रीषु भवं स्त्रीभ्यो हितं स्त्रीणां चायं स्त्रैणामिदमित्यादयोऽर्था यथासम्भवाः । In that codex we find also the following additional reading after मदादित्वादौ :—बहुलवचनात् तद्भावे विकल्पमिच्छन्ति स्त्रैणं स्त्रीत्वं पौंस्नं पुंस्त्वं ।

॥ स्त्रीयां धान्यादिवाचकेभ्यः ॥

धान्यादिवाचकात् शब्दात् जेये वाच्ये स्त्रीयां भवति ॥ स्त्रीद्रीणं स्त्रीस्थीनं स्त्रीद्रवीणं *

End.

॥ अनुकम्पंस्कस्याच ॥

अनुकम्पंस्कस्यातः स्याने विकल्प इत्ता भवति ॥ .आग्न ॥ खट्विका खट्वका खट्वाका पूर्ववत् कः नञ् समासं कृत्वा कः अखट्वका अखट्विका अखट्वाका परमखट्वका परमखट्विका परमखट्वाका सदादीनां पुल्यमानैरिति नियतस्त्रीलिङ्गत्वात् खट्वाशब्दोऽनुक्तपुंस्कः सर्व्वत्र प्रत्यये केऽच इति ह्रस्वः अविद्यमाना खट्वा यस्या इति बहुव्रीहावपि अखट्वका अखट्विका अखट्वाका अकृतसमासान्तावेति के कृते अतो वेति कृतो ह्रस्वः अनुकम्पंस्कस्यातः स्याने विकल्प एव भवति। यदात् अविद्यमाना खट्वा यस्या इति अखट्वेति स्त्रीप्रत्ययस्य वेति ह्रस्वं कृते पुनः स्त्रियामात् ततोऽन्यार्थे के कृते ह्रस्वः तदा उक्तपुंस्कस्यैवाकारस्य स्याने अति कृते विकल्पस्याभावात् नित्यमखट्विकेति ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

Colophon.

इत्यौत्यासनिकश्रीगोयीचन्द्रविरचितं महाराजाधिराजश्रीजुमरनन्दिप्रदिष्ठी- धितं तन्निवपरिशिष्टं समाप्तम्। श्रीदुर्गायै नमः ॥ ० ॥ श्रीः ॥ ॥ ० ॥ शुभ- मस्तु शकाब्दाः १६२४ वैशाख बुधवारे कृष्णपक्षे अमावस्यायां तिथौ इयं पुस्तिका समाप्ता ॥ ० ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ ० ॥ हरये नमः ॥ ० ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ॥ ० अक्ष चार ॥ खगजटभमालति भयहाभिप्रा ठव प र दे श क था वि च च चि क भ अ च ख च ॥ ० ॥ श्रीमह्लायै नमः ॥ श्रीगोविन्दाय नमः ॥ श्रीशिवाय नमः ॥ ० ॥ श्रीदुर्गायै नमः ॥

विवरणम्—श्रीगोयीचन्द्रविरचिततन्निवपरिशिष्टटिकरूपोऽयं निबन्धः।

* The codex noticed in the India Office Catalogue reads as follows:— जेय धान्यादिरूपलिङ्गानां धान्यादिवाचकात् शब्दात् तत् जेयं वाच्ये स्त्रीयां भवति। धान्य शब्देन तद्विशेषवाचिनः शब्दा गृह्यन्ते न तु धान्यशब्दः अतः कश्चित् स्वरूपग्रहणं शब्दिविशेषण- मित्यादि विशेषप्रतिपत्तिर्व्याख्यानत एव भावाद्विकारस्तु धान्यविशुदाहरणात्। स्त्रीद्रीणं स्त्रीस्थीनं स्त्रीद्रवीणं।

No. 133. **तद्धितपरिशिष्टवृत्तिव्याख्यानम्।** Taddhitapariśiṣṭavṛtti vyākhyānam. Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 27. Lines, 8–9 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1623. Appearance, very old, and worn out Prose. Generally correct Complete.

An explanatory note on the above work. Anonymous.

Beginning. नमो गणेशाय ॥ कर्त्तव्यत्वस्य सङ्गति दर्शयन् ग्रन्थकार, कुत्रापि दर्शयति ॥ कुमारनन्दीत्यादि। परिशिष्टं यत्किञ्चित् इत्यत्राव्ययत्वविवक्षया नपुंसकत्वं भतीभागापेक्षया पुंस्त्व कथाम स्यादिति निरस्तम्। कुरुत इति वर्त्तमानप्रायै लट् इत्था विवरणेन प्रकोषया सत्यापत्त्यानया चत्र शोकं श्रीशब्दो लिपिकरप्रमादान्न दृश्यते। परिशब्दोऽपि लिपिकरप्रमाद कृत यतस्तथा सति छन्दोभङ्ग स्यात् तस्मादयं पाठ श्रीकुमारनन्दिश्रोधित भागात् परिशिष्टमस्ति यत्किञ्चिदित्यादि।

End. उपचारात्-कर्मौत्रिकायाश्चेति तत् सङ्गौ तदुपचारात इत्यर्थ. ॥ ० ॥

Colophon. इति तद्धितपरिशिष्टव्याख्यान सपूर्णं ॥ श्रीश्रीगणेशाय नमोनम ॥ ० ॥ ० ॥ शुभमस्तु शकाब्दा १६२३ तारिख ८ श्रावण ॥ श्रीगौरीशङ्कराय नमोनम, श्रीगुरवे नमोनम. ॥ श्रीरामचन्द्राय नमोनम ॥

विवरणम् – प्राग्भुक्ततद्धितपरिशिष्टवृत्तिव्याख्यानरूपोऽयं निबन्ध।

No. 134. **कातन्त्रवृत्तिपञ्जिका।** Katantravṛttipañjikā Substance, country-made colourless paper, 18 x 2 inches Folia, 10 (of which foll 1–9 are wanting) Lines, 3–6 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1540 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose Not correct. Incomplete

A commentary on Durgā Dāsa's vṛtti on Kātantra, entitled Pañjikā, by Trilocanadāsa, upto the end of the Sandhipāda only. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 741, p. 198.

Beginning नास्ति।

End. निमित्तत्व ककारादाकारात् नत्वाह्राविविधौ। एवमेव क्रियायोग वर्ण

मानाकारो गृह्यते तस्यैवाऽनुबन्धत्वात्। वाक्यकारवर्यास्तु वर्त्तमानस्य निरनुबन्धत्वात् दोषात् विकल्प एव। माच्छिददिति छैदिरमावीन धतनी ईकारानुबन्धाच्चेति वक्तव्यवलाद्व्ययेन मायष्टोऽप्यव्यय एव तेन पुनो माच्छिददित्यादिष्वापूर्व्वेण विकल्प एवेति ॥ ० ॥

Colophon. इति त्रिलोचनदासकृतायां कातन्त्रवृत्तिपञ्जिकायां पञ्चमः सन्धिपादः समाप्तः। श्रीहरिः। श्रीरामः श्रीरामः स्वाक्षरञ्च श्रीकृष्णरामदेवशर्म्मणः शकाब्दा १५४०

विवरणम्--पुस्तकेऽस्मिन् त्रिलोचनदासकृतायाः कातन्त्रवृत्तिपञ्जिकायाः सन्धिपादान्तावधि-कोऽशो वर्त्तते।

N. B.—This codex contains also fragments of the same work on Kṛitpāda but entirely useless, not worth notice.

पुस्तकेऽस्मिन् कृत्पादपञ्जिकापि लुप्ताक्षरा खण्डिता च वर्त्तते।

No. 135. **संक्षिप्तसारसमासज्ञापकावली।** Saṁkṣiptasārasamāsa-jñāpakāvali. Substance, country-made yellowish paper, 18 × 4 inches. Folia, 17. Lines, 6-8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1736. Appearance, old, Prose. Not correct. Complete.

This codex contains only an exposition of a collection of Jñāpakas or indicatory sūtras supposed to be contained in the Samāsapāda of the Saṁkṣiptasāra, by Haragovinda Vācaspati. We find a notice of a portion of this work on the Sandhi, Tiñanta and Kṛidantapādas only, in the Catalogue of the India Office Library, No. 837, p. 224.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

प्रणम्य गोपीजनवल्लभाङ्घ्रिं
भक्त्या भजत्कामदकल्पवृक्षम्।
सुधीप्रमोदाय तनोति कश्चित्
सुधीः समासज्ञपकालिमेताम् ॥

॥ तत्पु ॥ समासनं एकीकरणं तच्च विभक्त्यनिर्द्देशात् प्रत्येकमेव सम्भवति अत सूत्रे गज इति यद्यपि केवलस्य तस्य च एकीकरणं नोपपद्यते, तथापि

नञ एकौकारं सञ्चारि किमप्यपेक्षतं तदिह सुबन्तपदानन्तरकरणात् सन्निहितं सुबन्तमेव नत्वधिकारात्तं नामेति तयात्वे विधेयता न स्यात्। अथ ज्ञापकं लुक् सुपोऽन्तीजन्तादेरित्यनेन समासे सुपोलुग्विधानं तथाच अधिकार प्राप्तस्य नाम्न एव समासविधाने सुपोलुग्विधानमनर्थकं स्यात्। अतः सुबन्तेन सहेति सिद्धं। तत्पुरुषसंज्ञकः समासो वा भवतीति।

End. ॥ ते वा ॥ अथ ज्ञापकं शरदादौ पथिशब्दपाठ इति पूर्व्वसूत्रम् ॥ अस्मिन् पादौका इत्यादि अत्र कौतं टादिप्रत्ययानां तद्धितपादेऽकरणमिति राजादेष्ट इत्यत्र लिखितं ॥

कतिचित् ज्ञापकानौह दर्शितानि मया बुधाः।
ज्ञाप्यानुसारतोऽन्यानि कल्प्यानि हि यथाऽमया ॥
नाना बुधैर्विरचितव्युपलब्धिबीजि
संक्षिप्तसारजलधौ विनिगूढ़वर्त्मं।
धौराः प्रपश्यत सुखं ज्ञापकावलौमा
मासां समाकलनसंजनितामलश्राः॥
एषा ज्ञापकमालिका हरगोविन्दसंशोधिता
धौरा व्याकरणं प्रमेयनिचयं लिप्सावः सादरम्।
कर्णेन प्रियतां विपक्षधिषणा सम्मोहनालङ्कृतौ
राज्ञान्तप्रचयप्रसूनघटिता सारश्रवन्नाद्दता ॥

Colophon. इति श्रीगोपीनाथचरणारविन्दाचरितध्यानसमुन्मीलितपरमानन्दसन्दोह श्रीलहरगोविन्दविद्यावाचस्पतिविरचितायां संक्षिप्तसारज्ञापकावल्यां समास ज्ञापकावली समाप्ता ॥ शक १७२६ तां १९ वैशाखस्य ॥•॥ ॰ ॥*॥ * ॥ * ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीहरगोविन्दविद्यावाचस्पतिविरचितज्ञापकावलीनामकनिबन्धस्य समासज्ञापकावलीमात्रं वर्त्तते।

No. 136. संक्षिप्तसारसुबन्तज्ञापकावली। Saṁkṣiptasārasuvanta jñāpakāvalī. Substance, country-made yellowish paper, 18 × 4 inches. Folia, 19. Lines, 8–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

This codex contains only the Suvanta portion of the above-mentioned work.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥

॥ लुक् ॥ सुमित्यस्मुत्पन्न बाल नाम एतस्य लुगिव श्रीविधितस्य चेति निर्द्देशेन च बोधितं अन्यथा लुचेः क्विन्नन्तस्य रूपत्वे लुपीति स्यात्। चिन्नार्थस्य इति चिह्नं चिह्नं ज्ञानं तदेव चार्थः प्रयोजनं यस्यैं यस्य च चिन्नार्थकस्य ज्ञापकादेरित्यर्थ एतेन अलाविमत्यादीनां अकारादेः अकादिज्ञानं प्रतिकारणत्वात् लुक् विधीयते । नन्वेवं चेत् अलादीनां चकार- सकारयोरपि लोप. प्रसजेत् तथाहि अकारादीनां अलादिज्ञाने प्रति यथा कारणत्वं तथा चकार सकारादीनामप्यस्ति । उच्यते येषां ज्ञानमात्र कारणता तेषामेव लोप. न तु कार्य्यान्तरसाधकानां तथाहि अकारादीनां अलादिज्ञानमात्रकारणता चकारसकारादीनां तथा नास्ति यतोवा पद षटकत्वमप्यस्ति अतो न लोप. ।

End. ॥ स्वादौ ॥ यत्रप्रधानार्थत्वे निषेधाभावात् तत्राप्यय भवति तेन प्रिया- ष्टाभिरिति । स्वादौ । प्रकरणनियमात् स्वादाविति प्राप्तेपि स्वादाविति कृतं यत्नादिष्टस्यैव स्वादेर्ग्रहणं तेनाष्टेभ्योऽष्टत इत्यत्र न भवति एवं येरिहापि त्वयापि सुधीसुहृत्ज्ञापकत्वेन बोध्या ॥

गुरूपदिष्टज्ञानाध्वा दुर्गराज्ञानकाननं ।
उत्तीर्णो हरगोविन्दो निष्क्राति ज्ञापकावली

Colophon. इति सुबन्तज्ञापकावली समाप्ता ॥ श्री नमो गणेशाय ॥ श्रीं दुर्गा श्रीं हरि. ॥

विवरणम्—पूर्व्वोल्लिखितस्य निबन्धस्य सुबन्तप्रकरण पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ॥

No. 137. तिङन्तज्ञापकावली । Tinantajñāpakāvalī. Substance, country-made colourless paper, 18 × 3 inches Folia, 11. Lines, 6–9 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct Complete.

This codex contains only the Tinanta portion of the same work.

Beginning. श्रीं गणपि गणेशाय ॥

गोपीनाथपदं नत्वा विघ्नतोय यतां तुदं ।
तिङन्ते हरगोविन्दः कुरुते ज्ञापकावलीम् ॥

धातोः ॥ ननु वर्त्तमानत्वर्थे क्रियेत्वस्य विशेषणं कथमिति किम् यत्र धातौ क्रिया प्रवर्त्तते इति यत्कालावच्छेदेन क्रिया प्रवर्त्तत इत्यर्थः तदितम् ज्ञापयति कालमपि धात्वर्थत्वेन व्यवहार । अतएव परत्वादौ कर्मत्व धात्वर्थता घटितेति । अन्यत्र काल इत्यनेनापि क्रियमर्थं वर्त्तमान इति धात्वर्थ- विशेषणमस्तु मतम उपचारादि किम् क्रियपि न करणोर्थ वर्त्तमाने धात्वर्थे वर्त्तमानातातीतत्वर्थेनैवोपपत्तेः । तदेव ज्ञापयति क्रियाकालयोरभेद इति ।

End. अकालधातोर्हि दिन्करणं ज्ञापयति अनेकवर्णव्यवहिता च इत्यनेन ज्ञात्वादित्वाद्व्यनिषेध अनेकवर्णव्यवहिता च एव भवति तेनादौवहिट- पहित्वादौ धातोरनेकवर्णव्यवहिताचत्वेऽपि ष्टा इत्याकारस्य तदात्वाभावे इत्यौ भवत्येवेति बोध्यम् । ॥ यत्र॥ इत्यौ व्यवस्य च निषेधेन ज्ञापितं पूर्वसूत्रे सकृत्स्त्रीत्वादित्युपलक्षणं अपादयोपि ग्रहणं अतएव आध्यापि धर्मे व्ययमेवेत्यादि। ध्यातेनात्मना चेत्यादिना अङ्गीकृते तेन मत इव ॥

तिङन्तपादे समुदीकृतानि
दिगदर्शनाय ज्ञापकानि यत्नात् ।
जिज्ञासवो व्याकरणार्थसारं
मातृमस्य तत्कृत्य विलोकयन्तु ॥

Colophon. इति द्वितीयतिङन्तपादज्ञापकावली ॥ दुर्गा आ नमो गणेशाय हरये नम' हरये नम ॥ श्री राम. ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् पूर्व्वोक्तिखितस्य निबन्धस्य तिङन्तप्रकरणमात्रं वर्त्तते ॥

No. 138. **कारकज्ञापकावली ।** Kārakajñāpakāvalī. Substance, country-made red and yellowish papers, 18 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 5–10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct Complete

This codex contains a portion of the same work dealing with the Kārakapāda only, entitled Kārakajñāpakāvalī.

Beginning. क्रिया ॥ अत्र सूत्रे कारकपदात्तरत्वेपि क्रियेति करणात् कारकनाम: तथाच क्रिया मुख्यप्रयोजको इति अधिकरणसमन्वयस्य क्रियापदस्य मुख्य प्रयोजकपदेन सम्बन्धस्य । तथाधिकरणं वैयाकरणादि इत्यादि

पदसंबन्धात् साध्यसाधनभावरूपं तेन क्रियायां मुख्यक्रियानिष्ठसाध्यतानिरू-
पितसाधनतामर्थेषु मुख्य इत्यर्थः ते च तत्साधनतावन्तः कारकाणीति
भवन्तीति। अतएवोक्तं क्रियानिमित्तं कारकमिति ॥

End. नञ् तत्पुरुषे उत्तरपदार्थप्रधानत्वेन साधुना सप्तमीति कृतेपि असाधुनीति
सप्तमीसिद्धौ किमसाधग्रहणेन तदेतज्ज्ञापयति साम्यार्थेरिति चानुक्तेन च
इति। प्रकरणविहितेन नञर्थे विभक्तिर्न प्रवर्त्तते। अत्र सप्तमीति
करणात् न षष्ठ्यनुवृत्तिः। उत्तरसूत्रे पूजायामिति ग्रहणात् अत्र साधु-
शब्द उक्तकारिवचनः। ननु अत्र सामान्यग्रहणादेव उभयार्थग्रहणं
भविष्यति किं तत्र साधुग्रहणेन। उच्यते तदेतज्ज्ञापयति अपूजायां
प्रत्यादियोगेपि साध्वसाधुभ्यां सप्तमीत्यनेन साधुनिपुणे मातरि प्रतीतिर्भवति।
एतदर्थमेव उत्तरसूत्रे द्वितीयावर्ज्जमित्यादि निषेधसत्त्वेपि अप्रत्यादाविति
कृतम्। इति।, इदं सर्व्वं ज्ञापकं सपदविभक्तेः कारकविभक्ति-
र्गरीयसीति प्राचीनोक्तम्। अथ। इदं ज्ञापकं कर्म्मणि वाच्ये प्रत्यये कृत्य
सामान्य उक्तत्वस्वीकारे न पुनर्विशेष उक्तत्वं, अन्यथा अनुक्ताधिकारात्
अधीति व्याकरणे इत्यत्र उक्तात् व्याकरणशब्दात् सप्तमी न प्रसज्येत ॥

बालकानां सुबोधार्थं कानिचित् ज्ञापकानि तु।
उक्तान्यन्यानि सुधियः कल्पयन्त्वन्यथा धिया ॥

Colophon. इति संक्षिप्तसारज्ञापकावल्यां कारकज्ञापकावली॥ इति श्रीं दुर्गा॥
श्रीं गङ्गा॥ श्रीं रामः॥

विवरणम्—एतस्मिन् पुस्तके लिखितस्य निबन्धस्य कारकप्रकरणमात्रं वर्त्तते॥

No. 139. संक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्रकृता। Saṁkṣiptasāraṭīkā Goyīcandrakṛitā. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 80. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1689. Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Goyīcandra's commentary on the Sandhipāda only of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 140. व्याकरणदीपिका । Vyākaraṇadīpikā. Substance, country-made colourless and red papers, 15 × 3 inches. Folia, 64 (of which foll. 1–15 are wanting). Lines, 7–8 in a page. Character, Bengali. Date Śaka 1696. Appearance, old, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the fragments of Sandhipāda of the Vyākaraṇadīpikā of Nyāyapañcānana, noticed in No. 105.

विवरणमनुक्रमपूर्व्वम ।

No. 141. वसुधातुकारिका सटीका । Vasudhātukārikā saṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

This codex contains a treatise on Sanskrit roots in imperfect metre, entitled Vasudhātukārikā, and a short commentary on it written separately. The text is finished in fol. 4, and then begins the commentary which is finished in fol. 15. Anonymous. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 841, p. 227.

Beginning *of the Text.* ओं नमो गणेशाय ॥

ब्रह्माशीषि कचिद्युतं श्वितिम्रतीर्यन्ये यतियन्ययो-
व्यन्ताणामरलां तथाश्विमभरक्षीनां दिकारे परे ॥
चान्ता ईश्विपदी ब्रधिश्विति च मान्तास्तथा भावका
सेवां मल्लिमला: कदि क्रदिकला नीच: स्वरीलप्यते ॥

End. य: शक्ल शक्नौ पठितो दिवादौ
स तु प्रसिद्ध: (रूपं) शक्यति शक्यते च ।
शक्नोति रूपं च सुव्यादिपाठात् ॥ १७ ॥
ये तुरादि सुवातुर: कतिपय-
स्तेषां चुरादौ गणे पाठात्
स्वार्थंनिश पाठयिदितुरवत् (?) पाठवयं व्याप्यते

पृच्छायां पठितोऽर्हति क्रोच्छे

क्रोच्छयतीति रूपमपरं क्रोच्छयति स्वार्थम् ॥ ० ॥ नमो गणेशाय ॥ नम ॥

शकाब्दा: ।

Colophon. समाप्तश्चायं ग्रन्थ: । सरस्वत्यै नम:

Beginning *of the Commentary.* ओं नम: शिवाय ॥ इच्छार्थेऽसीत्यादि । एषां धातूनां मीच: स्वरो लुप्यते ॥* एतेऽनुदात्तलोपिन इत्यर्थ: ॥ एषामनुदात्तलोपा-दात्मनेपदं ॥ तद्यथा इष इच्छी वर्द्धने चाक्ष् अंश इच्छायां चार्थतो ॥ कच युत शुभ चा: दीप्तौ दीपते द्योतते शोभते ।

End. लक्षदर्शनाङ्कयो: लख लक्ष आलोचने आत्मनेपदी ।

Colophon. इति वसुधातुकारिका टीका समाप्ता ॥ हरि: ॥ लिपिरियं गोपालदेव-शर्मण: श्रीहरि: ।

विवरणम्—वसुधातुकारिका नाम धातुविषयक: कश्चिन्निबन्ध: सटीकोऽस्मिन् पुस्तके वर्तते । अत्र हि ग्रन्थकर्तृटीकाकारस्य च नामादिकं नोल्लिखितम् ।†

No. 142. धातुप्रकाश: । Dhātuprakāśah. Substance, country-made red and colourless paper, 15 × 3 inches, Folia, 21. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 1154. Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Complete.

A work on Sanskrit roots with their meanings and classifications as handed down in the Saṁkṣiptasāra School, entitled Dhātuprakāśa, a different work from Dhatugaṇaprakaśa, noticed in the Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS., in the library of the Asiatic Society, Bengal, part I, Grammar No. 673, (1). p. 33, in which roots are arranged according to the order of the Supadma grammar.

---

* The codex noticed in the India Office Catalogue appears to have some different readings, such as—

इच्छार्थेऽसीत्यादि । एषां धातूनां मीच: स्वरोलुप्यते । मीचोऽनुदात्त: एतेऽनुदात्तमीचिन इत्यर्थ: । तद्यथा इषइच्छी वर्द्धने ।

† We found out another codex in our library containing the Tikā portion only, noticed after words, in which the commentary is attributed to Vādīndrācārya.

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥. भ मतायां चितौ संज्ञाने। चल सातत्यगमने चुतिर च्युतिर आसेचने। श्चुतिर क्षरणे। तालव्यादिरपि। जुतिर भावणे। चित निवासे रोगापनयने च। मन्थ विलोडने। कुथि पुथि लुथि माथि हिंसा संक्लेशयोः ॥

End. एवं सर्व्वक्रियाविस्तारगुणवचनेषु। बहुलमेतन्निदर्शनं। पचं करित भावे। वेषु दर्शने। भीख्न आवरणे। चुरादयः समाप्ताः ॥ ० ॥ ० ॥

नमो गुरुचरणसरोजाभ्याम् ॥ ० ॥

छिमारौ च स्थिते सिंहे गते पक्ष च वासरे।

लिखितं पुस्तकं प्रीत्या गोपालदेवशर्म्मणा ॥

इति सन ११५४ माल मोकाम कमरापुर श्रीरामरामदेवशर्म्मणः

बाख्यां ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

केशवं पतितं दृष्ट्वा द्रोणी हर्षमुपागतः।

रुदन्ति पाण्डवाः सर्व्वे हाहा केशव केशव ॥

Colophon. नास्ति।

विवरणम्--संक्षिप्तसारानुगत-भ्वादिधातुविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 143. कविकल्पद्रुमः। Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made red paper, 15 × 3 inches. Folia, 28. Lines, 4–5 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1710. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 144. गोयीचन्द्रकृत-संक्षिप्तसारटीका। Goyīcandrakṛitasaṁkṣiptasāraṭīkā. Substance, country-made colourless and yellow paper, 17 × 3½ inches. Folia, 96. Lines, 2–5 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 1234. Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Goyīcandra's commentary, only on the sixth or Subantapāda of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

विवरणानुक्रमपूर्ब्बम् ।

No. 145. पाणिनीयभाषावृत्तिः । Pāṇinīyabhāṣāvṛittiḥ. Substance, country-made white paper, 15 x 7 inches. Folia, 186. Lines, 5–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse and prose. Not correct. Complete.

A brief commentary on the non-vaidika part of the Pāṇinīya Aṣṭādhyāyī, entitled Bhāṣāvṛitti, or a scholium on the Sanskrit language proper. It is divided according to the text of Pāṇini into eight books of four chapters each, and the order and number of aphorisms in all of them are the same with those of Pāṇini, except the omission of course of such as relate to the Vedas. The explanations of the sūtras are conformable to the Vārttikas and the Mahābhāṣya. By Puruṣottamadeva, a follower of Buddha and author of the Jñāpakasamuccaya on Paribhāṣā maxims, as well as of the Ekākṣara and Unekākṣara koṣas. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 604, p. 162. See also Bhāṣāvṛitti in the A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS., in the Asiatic Society of Bengal, part I, Grammar No. 160, (1), p. 82.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

नमो बुद्धाय भाषायां यथा विस्पष्टलक्षणं ।
पुरुषोत्तमदेवेन लघ्वी वृत्तिर्विधीयते ॥

अथ शब्दानुशासनं । लौकिकानां प्रकृतिप्रत्ययविभागपरिकल्पनया सामान्य-विशेषवता लक्षणेन नान्यतराभावात् । वर्णानामुपदेशः क्रमसन्निवेशास्त्र-मार्थः । तदुभयं संज्ञार्थं सा च लाघवेन शास्त्रप्रवृत्त्यर्था अकारस्य विवृतोपदेशः अकारग्रहणार्थः ।

अ इ उ ण् ऋ ऌ क् । ए ओ ङ् । ऐ औ च् । ह य व र ट् । ल ण् । ञ म ङ ण न म् । झ भ ञ् । घ ढ ध ष् । ज ब ग ड द श् । ख फ छ ठ थ च ट त व क प य् । श ष स र् । ह ल ।

अकारादीन् वर्णानेतान् क्रमेणोपदिश्य अन्तेनेतान् णकारादीन् संज्ञार्थानुबन्धानिति प्रत्याहारार्थम् अणकाराद्येकस्तुदंशमितरानुबन्धं यथाक्रमम् ॥

एकं त्रीणि पुनश्चैकं तस्मादेकं तथैव च ।
एकं द्वे षट् तथैवैकं चतुः पञ्च षडेव च ॥

End. झयः झयि सवर्णे ॥

हलः परस्य झयः झयि लोपः स्यात् । प्रत्तं प्रत्त्तं । यथासंख्यमत्र नास्ति सवर्णमात्रे लोपः शिण्ढि शिण्ड्ढि कचि कक्चि चनुड़्ढ्ंधुं सवर्ण किं चत्र स्वरसूत्रार्थं । चं च ॥ चकारग्रामो विहतोपदेशः प्रतिज्ञातः चकारः संवृतो भवेत् ॥ इत्यः सयि ॥

Colophon. श्रीपुरुषोत्तमस्य भाषावृत्तावष्टमोऽध्यायः समाप्तः । पाणिनिव्याकरणे पुरुषोत्तमभाषा ॥

विवरणम्—श्रीपुरुषोत्तमदेवकृतावैदिकपाणिनीयप्रकरणमितरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 146. संक्षिप्तसारः । Saṁkṣiptasāraḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 × 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 125, pages 250. Lines, 9–18 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1771, A. D. 1849. Appearance, almost fresh. Not correct. Complete, (except the Prākrita portion).

A Sanskrit Grammar in Sūtras, entitled Saṁkṣiptasāra, written by Paṇḍita Kramadīśvara of unknown parentage and nativity, and revised with a short commentary or vṛitti, entitled Rasavatī, by Jumaranandin, who is represented as lord of lords (Rājādhirāja) ; hence it is sometimes styled Jaumara. Aufrecht makes it anterior; to the Vopadeva School, but Colebrooke places it next to the Mugdhabodha. Both these systems are current in Bengal, one in Rāḍha or west Bengal and the other in Gauḍa on both sides of the Bhāgirathī river. The students of the Mugdhabodha are accustomed to ridicule the reviser of the former, as a Jugī or Jolā and deride Jumaranandin as one of the weaver caste. The title of the work, Saṁkṣiptasāra, usually leads one to suppose that it is an epitome or abridgment of some larger grammar, so that we may infer it to be a first abridgment from Pāṇini's system. Kramadīśvara seems to have composed it on the model of Bhartṛihari's gloss on the Mahābhāṣya and his Vākyapadīya, and to have illustrated every part of it

with examples from Bhartṛihari's grammatical poem, Bhaṭṭi. The work is completed in seven pādas—(1) Sandhipāda, (2) Tiṅantapāda, (3) Kṛidantapāda, (4) Taddhitapāda, (5) Kārakapāda, (6) Subantapāda, (7) Samāsapāda. There is also an additional pāda (8th pāda) containing rules on Prākṛita. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 815, p. 218. See also the A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS., belonging to the Library of the Asiatic Society of Bengal, Part I. Grammar No. 431, p. 134.

Beginning. ओं नमः शिवाय ।

शिवं प्रणम्य सर्व्वज्ञं सर्व्वभाषाप्रवर्त्तकम् ।
संक्षिप्तसारमाचष्टे पण्डितः क्रमदीश्वरः ॥

End. सर्व्वेषां प्रयोक्तव्या भाषाश्चात्रानुसारतः ।
बालव्युत्पत्तिसिद्ध्यर्थं मार्गं दर्शितवानहम् ॥

Colophon. इति श्रीमहीन्द्रवंशचूडामणि महापण्डितकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराज-श्रीजूमरनन्दिपरिशोधितायां वृत्तौ सप्तमः समासपादः समाप्तः ॥ शकाब्दाः १७७१ ।

No. 147. संक्षिप्तसार-गोयीचन्द्रटीका। Saṁkṣiptasāra Goyīcandra-ṭika. Substance, country-made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like an ordinary book, pages 554. Lines, 12–20 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1772. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains Goyīcandra's commentary on Kāraka, Samāsa, Tiṅanta and Sandhipādas only of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 148. वैयाकरणभूषणसारः। Vaiyākaraṇabhuṣaṇasāraḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like an ordinary book, pages 74. Lines, 14–21 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Complete.

An abridgment of Vaiyākaraṇabhuṣaṇa, a treatise chiefly dwelling on the syntax and the philosophy of grammatical structure, based

on the Śabdakaustubha and its subdivisions, complete in sixteen chapters. According to the introductory distich it treats of the substance of grammatical science based on the exposition of the Mahābhāṣya of Patañjali, and enjoys the light of two commentaries, the Bhūṣaṇasāradarpaṇa and the Laghubhūṣaṇakānti, by Koṇḍabhaṭṭa, son of Rangojibhaṭṭa, (some spelling it as Raṅgaji Bhaṭṭa, which is incorrect indeed), and a nephew of Bhaṭṭoji. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 798. p. 187. See also the Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS. belonging to the Asiatic Society of Bengal, Part I, Grammar No. 440, p. 117.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

श्रीलक्ष्मीरमणं नौमि गौरीरमणरूपिणम् ।
स्फोटरूपं यतः सर्व्वं जगदेतद्विवर्त्तते ॥ १ ॥
अशेषफलदातारं भवाब्धितरणे तरिम् ।
शेषाशेषार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषणम् ॥ २ ॥
पाणिन्यादिमुनीन् प्रणम्य पितरं रङ्गोजिभट्टाभिधं
दैतध्वान्तनिवारणादितरणिं पश्चाववागदेवतां ।
दुण्ढिं गौतमजैमिनीयवचनव्याख्यातृभिर्दूषितान्
सिद्धान्तानुपपत्तिभि. प्रकटये तेषां वचो दूषये ॥
नत्वा गणेशपादाब्जं गुरूनथ सरस्वतीम् ।
श्रीकौण्डभट्टः कुर्व्वेऽहं वैयाकरणभूषणम् ॥ ४ ॥

पारिप्सितप्रतिबन्धकोपशमनाय कृतं श्रीफणिभाष्यरूपमङ्गलं शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥ ० ॥

फणिभाषितभाष्याब्धेः शब्दकौस्तुभ उद्धृतः ।
तत्र निर्णीत एवार्थः संक्षेपेणेह कथ्यते ॥

उद्धृत इत्यनाभिरिति शेषः भाष्याब्धेः शब्दकौस्तुभ उद्धृत इत्युक्तिस्तु शब्दकौस्तुभोक्तार्थानामाधुनिकत्वनिरासाय अन्यथा तन्मूलकस्यास्य ग्रन्थस्याधुनिकोत्प्रेक्षितासारत्वापत्तौ पाणिनीयानामनुपादेयतापत्तेः। तत्र निर्णीत इत्युक्तिरितोऽप्यधिकजिज्ञासुभिः शब्दकौस्तुभे द्रष्टव्यमिति ध्वनयितुं ।

End. यस्मैवेत्यनेनायं पुरुषः स्वयं ज्योतिः तमेव भान्तमनुभाति सर्व्वं तस्य भासा सर्व्वमिदं विभातीति। श्रुतसिद्धं स्वप्रकाशत्वं सूचयति स्फुटत्यर्थोऽस्मादिति स्फोट इति यौगिकं स्फोटशब्दाभिधेयत्वं सूचयति निर्विषयंचप्रकृति-

प्रत्ययाविभागैः स्ततौ नैव याति मङ्गलं स्तुतिरूपमाह—पूर्वात्मन इत्यादि। ११

धर्मिभूषादातारं अपि सर्वेश्वरं गुरुम्।
श्रीमद्भूषणसारेण भूषये शेषभूषणम्॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणश्रीशिवभट्टात्मजकौण्डभट्टकृते वैयाकरणभूषणसारे स्फोटवादः समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

ससंख्याकाथः कर्म तदाचारक्यचाहृतं।
वाक्यवाच्यान्तव्यक्तिर्यथाभ्यामक्रमादिह॥

अस्यार्थः पुत्रमिच्छति पुत्रीयति। अपत्यं पुत्रमिवाचरति। अपुत्रं पुत्री-यति मानवकमित्याद्युक्तक्रमेणार्थं श्लोकः सदिति॥०॥ शुभमस्तु॥०॥०॥०

विवरणम्—वैयाकरणभूषणसाराभिधोऽयं कश्चिद्वैयाकरणसिद्धान्तविषयको निबन्धः श्रीकौण्ड-भट्टविरचितः।

No. 149. भूषणसारदर्पणः। Bhūṣaṇasāradarpaṇaḥ. Substance, country-made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like an ordinary book, pages 383. Lines, 7-20 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1770, Bengali era 1255. Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the abovementioned work, entitled Bhūṣaṇa-sāradarpaṇa, meaning literally a mirror to the compendium of Bhu sana, a grammatical embellishment and not a rhetorical one (alaṅkāra), the literary art which embellishes the language by adding ornaments and graces to it, by Harivallabha, son of Śrīvallabha, a celebrated Vedantist of the Kurma hills. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 715, p. 189. See also the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS. belonging to the Asiatic Society of Bengal, Part I, Grammar No. 279, p. 86.

Beginning. नमो गणेशाय॥

रमाप्रेमासक्तं जगदवनदक्षं मधुहरम्
स्तुतिलीलाख्यापरिजनितवेदान्तसदनम्।
यशःश्यामानन्दाख्यं निखिलजनवत्सलपदाम्बुजं
हयग्रीवं वन्दे प्रणतजनितविघ्नशमितहृते॥१॥

मध्येकथितमपि बाधके समवस्थितसाधकसत्त्वादपि कार्थिनिपणीतकरैका-

दर्शितप्रारिप्सितग्रन्थप्रत्यूहापायानुकूलितं भगवन्मूर्त्तिरूपं मङ्गलं प्रत्यक्षाच्छिन्न-भिन्नार्थमाद्यौ निबध्नाति श्रीलक्ष्मीरमणमिति अधिकरणल्युडन्तरमणशब्देन कर्तृषष्ठ्यन्तलक्ष्मीपदस्य समासः तेन च श्रीसहितशब्दस्य मध्यमपदलोपी समासः शाकपार्थिवादेराकृतिगणत्वात् तदुपादानं सशक्तिकस्यैव भगवतो जगन्निर्म्माणकारणत्वमिति ध्वनयितुं।

End. निर्व्विघ्नेति। अप्रतिबद्धस्वग्रन्थप्रचारार्थमित्यर्थः॥ श्रीं च ग्रन्थावसाने। मङ्गलमिति शत्यात्मकं तदित्यर्थः। मङ्गलादीनि मङ्गलान्तानि मङ्गल-मध्यानि च शास्त्राणि प्रथयन्त इति भाष्यकारोक्तयुक्तेरिति भावः। पूर्णत्व-मखण्डानन्दत्वं। अप्रतिहतेच्छत्वं वा तेन रूपेण तन्नतिश्च स्वीयग्रन्थ-प्रचारेच्छाविषयसिद्धये इति बोध्यम्॥ ०॥

श्रात्वा श्रीफणिवाक्यजालमतुलं नैयायिकोक्तीरपि
मीमांसानयमाकलय्य च मया सम्यक् कृते दर्पणे।
अस्मिन् भूषणसारतो बुधजनः सौन्दर्यमालोकतां।
यन्निश्वासमलीमसो न मुकुरस्तत्त्वार्थबोधक्षमः॥ १॥
आसीत् कूर्म्मगिरौ धरासुरवरः श्रीवल्लभः कोविदो
वेदान्तेषु विनोदमञ्जरिरिति ख्याताप्ति यन्निर्म्मितिः।
तत्सूनुर्हरिवल्लभः समकरोत् सद्युक्तिमदुज्ज्वलं
श्रीमद्भूषणसारदर्पणमिमम्मोदाय विद्यावताम्॥ २॥
उत्प्रेक्षितार्थो हि न मोदहेतवे
ऽभ्यस्तो भृशं सोऽपि यथा तथैव।
इत्याकलय्योभयमत्र युक्तं
प्रमाणसिद्धं समुदाहृतं मया॥
सर्व्वोप्यर्थो बुधैः स्पृष्टो यद्यपीह तथापि मे।
तत्सन्दर्भांशेऽतिविततां ममतां केन वार्य्यते॥

Colophon. इति श्रीकूर्म्माचलाभिजनोत्पन्नातोयोपनामकश्रीवल्लभात्मजहरिवल्लभविरचिते भूषणसारदर्पणे स्फोटवादः समाप्तः॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १७७० बङ्गाब्दाः १२५५॥ श्रीरामाय नमः॥

विवरणम्—कूर्म्माचलीयश्रीहरिवल्लभ-विरचित भूषणदर्पणाभिध वैयाकरण भूषणसारटीकारूपो-ऽयं निबन्धः।

No. 150. **वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा ।** Vaiyākaraṇasiddhānta-mañjūṣā. Substance, country-made yellow paper, 12 × 10 inches, bound like an ordinary book. Folia, 268. Lines, 11-25 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1905, Bengali era 1255, A.D. 1849. Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout in the margin. Prose. Not correct. Incomplete.

A philosophical exposition of the general principles of grammar and speech complete in four sections—(1) Ākāṅkṣādivicāra, (2) Dhātvarthanipātarthādinirṇaya, (3) Subarthavicāra, (4) Vṛittivicāra, entitled Vaiyākaraṇasiddhāntamañjūṣa, usually called Mañjūṣa, by Nāgeśabhaṭṭa *alias* Nāgoji Bhaṭṭa, surnamed Upādhyāya, son of Sivabhaṭṭa and Sati, disciple of Haridīkṣita, Rāmarāma, and Raghurāma, and *protege* of a prince named Rāma, ruler of Śṛiṅgavera near Allahabad. We find two works extant of the name of Vaiyākaraṇa Siddhāntamañjusa, of which one is the abridgment of the other, with the prefix Laghu, the abridgment having been made by the author himself. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 718, p. 190. The codex under notice contains upto the vibhakti portion of the Subarthavicāra of the text and a commentary attached to a small portion of the text in both the margins, entitled Kausikā, by Kṛiṣṇa Miśra, son of Rāmasvaka, different from the Kalā of Vaidyanātha Payegunde. See also Dr. R. Mitra's A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS., in the Library of the Asiatic Society, Bengal, Part I, Grammar No. 243, p. 124.

Beginning *of the Commentary* श्रीरामाय नम: ॥

मञ्जूषाकुञ्चिकाभिन्‍नशब्दब्रह्मसमुच्चय: ।
दिशां दर्शोऽतिदिश्यन्तां शर्म्म शाश्वतिकं परम् ॥

नागेशेति ॥ भटतीतिभट्ट: वाग्भीम: भटपरिभाषणे तन् प्रत्यय: । मज्जतीति मञ्जूषा मस्जेर्नुमचेत्यूषण् । इदं इत्थंभूतं चेत्येवं ज्ञायमानमर्थजातं सिद्धं सिद्धस्य संस्थितिरित्थंभावव्यवस्था सिद्धान्त: । इति वात्स्यायन: परमपुरुषार्थापवर्ग-हेतुत्वादुपोद्घातमाह तमेति वैयाकरणसिद्धान्तेष्वित्यर्थ: । मुख्य इति वाक्य-स्फोटात्मकशब्दब्रह्मज्ञानं व्याकरणस्य मुख्यं प्रयोजनमित्यर्थ: । शब्दस्फोटात्मक-ब्रह्मण एव तात्त्विकतया तद्व्यतिरिक्तवस्तुनोऽतात्त्विकत्वात् सिद्धान्तान्तरस्या-मुख्यत्वं । यद्यपि भाष्यकार: स्फोटोवाचक: । न च तस्य लोके प्रयोगोऽस्ति तथापि तस्यैवेत्यस्य वाक्यस्यैवेत्यर्थ: एवञ्च तदभिव्यञ्जकस्य वाक्यस्फोटस्य सिद्धि: ॥

Beginning *of the Text.*

नागेशभट्टविदुषा नत्वा साम्बं शिवं लघुः ।
वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषैषा विरच्यते ॥

तत्र वाक्यस्फोटोमुख्यः लोके तस्यैवार्थबोधकत्वात् । तेनैवार्थसमाप्तेश्च तदुक्तं न्यायभाष्यकृता पदसमूहो वाक्यमर्थसमाप्ताविति ॥

End *of the Text.* नास्ति ।

Colophon *of the Text.* नास्ति ।

End *of the Commentary.* नास्ति ।

Colophon *of the Commentary.* नास्ति ।

As the commentary does not extend to the whole of the text, but is left off suddenly in the middle, and as the copyist has put his name with the date of the copy in this incomplete part of the commentary, it cannot be ascertained whether the remaining part of the commentary is not available, or the work has been left unfinished by the writer.*

विवरणम्—श्रीनागेशभट्टविरचितवैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषाभिधेयः कश्चित् सुप्रसिद्धो वैयाकरणनिबन्धः पुस्तकेऽस्मिन्नसम्पूर्णो विद्यते । विद्यते चात्र पुस्तके निबन्धस्यास्य प्रथमाधिकः कश्चिदंशविशेषः कुञ्चिकाभिधया टीकया सम्बद्धः ।

No. 151. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । Madhyasiddhāntakaumudī. Substance, country-made white paper, 14 × 12 inches, bound like an ordinary book. Folia, 193. Lines, 2-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, partly torn, and worm-eaten throughout. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No 44.

---

* श्रीगोविन्दरामशर्म्मणा लिखितं सम्वत् १९०५ माघ शुक्लदशमी १० । सन १२५५ इंराजी १८४९१८ जानेर ।

No. 152. संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका । Saṁkṣiptasāra Goyīcandra-ṭīkā. Substance, country-made colourless and yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 145. Lines, 6–9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1742.* Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the Tiṅanta portion of Goyīcandra's commentary on the Saṁkṣiptasāra noticed in No. 103.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 153. संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका । Saṁkṣiptasāra Goyīcandra-ṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 18 × 2 inches. Folia, 59. Lines, 5–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1577. Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

This codex contains a portion of Goyīcandra's commentary on the third or Kṛidantapāda only of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 154. संक्षिप्तसारउणादिपादः । Saṁkṣiptasāraunādipādaḥ. Substance, country-made red and colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 2–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A supplementary chapter of the Saṁkṣiptasara on Uṇādi affixes. Noticed in the Catalogue of the India Office Library under the name of Uṇādipariśiṣṭa, No. 834, p. 223.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ।

वादेरुणादिर्व्वातादौ ॥

वातादौ वाच्ये वादेरुणरे उणादिर्भवति । वा वायुर्वातः गोमायुः प्रमायः ।

आदेशागमगुणवृद्धिक्रसादयो यथासम्भवं परिकल्पनीयाः । अथादिवरः ।

---

* शकाब्दाः युग्मविरिश्चिविधुश्च ।

अद्भुतः अद्भुतः । अराईरिष्टः । अरिष्टः । महाईरिरः । महिरः । इषः सखाईः । मखिर्क मखिर्क । आईखक् । मेघं वर्क्षं । पथाई- रिषः । पथिषः ।

End. चिपर्से: अरुणो ॥ पार्थ: अस्तुः ॥ अर्वाण: । अर्ष्ण: । समीज । शिंशः ॥ वरुणश्यामटुक् ॥ अरट्टः ॥ मतम्यां मरु । कर्णः मर्दः ॥ अमोहम । इद्दं ॥ विरो घः । दीर्घः ॥ शिर्विः । शिविः ॥ रवे रामायः । रामामाल: ॥ दीर्घि: । दीर्घि शब्दसंख्यायां ॥ आयतर्भिः । मा विः शब्दसंख्यायां ॥ षट्ठर्भ ॥ षट् संख्यायां ॥ मञ्जोमहेवाइम् । अमङ्गाइम् । वलिवर्द्धः ॥ अमेर्ष: । अवेर्नलुक् अर्होमम: ॥ अतेर्षार: अतार: शब्द- संख्यायां ॥

Colophon. इति श्रीक्रमदीश्वरकृते संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजजूमरनन्दिपरिशोधिते कृष्णेषीवादिपाद: समाप्त: ॥ श्रीरामरामदेवशर्मण: पुस्तकम् ॥

विवरणम्—संक्षिप्तसारीयेणादिप्रत्ययविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 155. समासवाद: । Samāsavādaḥ. Substance, country-made yellow paper, 20 x 5 inches. Folia, 9. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A treatise discussing on Samāsas or compound nouns, entitled Samāsavāda, by Govindacandra Bhaṭṭācāryya Cakravartin.

Beginning. अथ समासवाद: । समासत्वं किन्तावदर्थवाह नाम्नां समासीयुक्तार्थ इति वैयाकरणाः । नामानित्यन्न बहुलमांबचितम् । नामत्वञ्च तस्मात् परा विभक्तय इत्यनेन विधीयमानसुप: प्रकृतत्वं । विशेषणेन विशेष्यस्य शाब्द- बोधविषयसम्बन्धोभोगत्वात् युक्त: । तथाच युक्तोऽर्थो यस्मिन् समुदाये स युक्तार्थ: प्रकृतिप्रत्ययविभागप्रत्यायकपूर्वपदसमुदायान्योन्यो नाम्नां समुदाय: समास इतिपर्यवसितोऽर्थ: । एतच्च वाक्यं न समासतां प्रति- पद्यते । नित्य एव समास इति मते कष्टकाख इत्यादिकमपि समास- प्रकृत्यन्तरं । यदि च वाक्यमेव क्वचित् विकल्पेन समासतां प्रतिपद्यते नीलोत्पलमित्यादौ विकल्पसमासो व्याससम्भवात्, कष्टकर्थ इत्यादौ नित्य-

समासो व्यासाभावात् अन्यथा महारथइत्यादौ आकारादिविधानैकन्य-वैयर्थ्यापत्तेः, तथाचाभिधानाश्रितलोपाभाववदन्तमध्यवर्त्तिविभक्तिशून्यनाम-समुदायकत्वं समासत्वं। तेनालुक्समासे नाव्याप्तिः तत्र विभक्त्यलोपेऽभिधानाश्रयणात् तथाचोक्तं क्वचित्र लुप्यन्तेऽनभिधानात् नापि व्यासेऽतिव्याप्तिः क्वचिद्विकल्प इति समास एवाभिधानाश्रयणात् ।

End. निर्ग्रन्थिकमित्यत्र गन्थिकानामभाव इत्यन्वयबोधः, अधिकरणत्व ज्ञानविषयानुकूलव्यापारवानित्यर्थः एवं यथाप्रयोगमन्यदप्यूह्यम्। मध्यवर्त्तिविभक्तिलोपे समासोत्तरविभक्तेरपि विलोपे समासस्य प्रत्येकपदान्यत्वात् लिङ्गाद्या कारकविभक्त्यादिकमुत्पद्यते। इति संक्षेपः।

Colophon. इति गोविन्दचन्द्रभट्टाचार्य्यचक्रवर्त्तिकृतः समासवादः समाप्तः।

विवरणम्—श्रीगोविन्दचन्द्रभट्टाचार्य्यविरचितसमासवादाभिधः समासविषयकोऽयं निबन्धः।

No. 156. संक्षिप्तसारपरिशिष्टं। Sankṣiptasārapariśiṣṭam. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 28. Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly effaced in parts. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 132.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 157. मुग्धबोधदुर्गादासटीका। Mugdhabodha Durgādāsaṭīkā. Substance, country-made papers of several colours, 15 × 4 inches, Folia, 114. Lines, 2-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, and having different handwritings. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains fragments of Durgādāsa's commentary on the Mugdabodha from the beginning upto a portion of Strītyapratyaya, noticed in No. 58.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

Besides this the codex contains also another fragment of the same work on the Kridanta of the following description.

Substance, country-made papers of several colours, 16 x 4 inches. Folia, 48 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6–8 in a page Character, Bengali. Date, Śaka 1722. Appearance, very old, worn out, with different handwritings. Prose. Not correct. Incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् श्रीदुर्गादासतर्कवागीश कृत मुग्धबोधव्याकरण कृदन्तटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 158. **कातन्त्रवृत्तिपञ्जिका ।** Kātantravṛittipañjikā.

This codex contains fragments of Trilocanadāsa's Pañjika on Kātantravṛitti in great disorder. Except the first four, most of the folia are not consecutive. Portions of Tiṅanta, Kāraka and Kṛidanta sections, etc., are to be found here, but all incomplete, many of them having neither a beginning nor an end. Owing to this condition of the codex we are obliged to leave it unnoticed.

पुस्तकेऽस्मिन् कातन्त्रवृत्तिपञ्जिका खण्डिता वर्त्तते ।

No. 159. **कातन्त्रपञ्जिका ।** Kātantrapañjikā. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 132. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts Prose. Not correct. Complete.

This codex contains Trilocanadāsa's Pañjika on the Kātantravṛitti from the commencement of Nāmnicatustaya upto Samāsa, incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् त्रिलोचनदासस्य पञ्जिकायानाम्नि चतुष्टयादारभ्य समासांशावधिको भागो वर्त्तते ।

Note.—Under this codex fragments of Durgāsiṁha's vṛitti are to be found, not worth noticing.

पुस्तकेऽस्मिन् दुर्गसिंहवृत्तिश्च खण्डिता वर्त्तते ।

No. 160. **तद्धितसारः ।** Taddhitasāraḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 3 inches. Folia, 35. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A part of the Kritpariśiṣṭarahasya, a commentary on **Datta's** Kritpariśiṣṭa, entitled Taddhitasāra, by **Ratideva Siddhāntavāgīśa,** son of Gaṅgādharācāryya of the Catta family of Bengali **Brāhmaṇs.**

Beginning. ओं नमो हेरम्बाय ॥

॥ अण् तद्धन्तादौ ॥ तद्धितीयादाविकर्णं वक्ष्यति तस्मात् प्रागर्थेऽर्थोक्ते-तद्धन्तादयस्तेष्वयं सौत्सर्गिकः अण् विशेषविहितैः प्रत्ययैर्बाध्येत । तद्धि-हितत्वादस्य ग्रन्थं वाच्यं तस्माद्वोत्पत्तिरस्य ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति महामहोपाध्याय चट्टकुलसम्भूतगङ्गाधराचार्यात्मजश्रीरतिदेवसिद्धान्त-वागीशभट्टाचार्यविरचिते दत्तकृतकृत्परिशिष्टरहस्ये तद्धितसारस्य द्वितीयो-ऽध्यायः

विवरणम् —तद्धितसाराभिधः श्रीरतिदेवसिद्धान्तवागीशविरचितदत्तकृतकृत्परिशिष्टरहस्य-स्यांशविशेषरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 161. **व्याकरणदीपिका ।** Vyākaraṇadīpikā. Substance, country-made colourless paper, 14 × 2 inches. Folia, 89. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of the Vyakaraṇadīpika of Nārāyaṇa Nyāyapañcāṇana, noticed in No. 105, on the **Samāsapāda** of Goyīcandra's commentary on the **Saṁkṣiptasāra.** In **codex** No. 105, as we have already noticed, the Samāsa portion of Vyākaraṇadīpikā has been replaced by the same portion of Vyākaraṇadīpika of Vaṁśivadana, a different commentary on the same work.

Beginning. नमो गणेशाय ।

समासशब्दोऽव्युत्पन्नो व्युत्पन्नो च ज्ञातार्थत्वेन । तत्र व्युत्पत्त्या तद्विशेषलक्षणमाह ॥ तत्पु । द्विगुकर्म्मधारयौ च तत्पुरुषाविति तत्पुरुषस्य व्यापकत्वात् प्रथममुपन्यासः । तथाहि व्यात्रव्यात्रीमध्ये व्यात्रिरेव गरीयसीति । कश्चित् तस्य पुरुषस्तत्पुरुष इति यथा कथञ्चिद्व्युत्पत्त्या शब्दोऽयमुत्तरपदार्थप्रधानः समासोऽप्ययमुत्तरपदार्थप्रधान इति संज्ञासंज्ञिनोः समासार्थत्वेन मुख्यत्वात् प्रथममुपन्यास इत्याह तत्र कर्म्मधारयस्यापि तथात्वात् बहुव्रीहावपि संज्ञासंज्ञिनोरन्यपदार्थत्वेन तथात्वाच्च ।

End. नित्यैकस्थविग्रहरूपेति प्रथमपादे द्वितीयगणे पञ्चकला भवन्तीति नित्यपदं प्रमादकृतं एकस्थविग्रहरूपेति सत्पाठः द्वितीयपादे च सकलशब्दो लिपिकरप्रमादाद्बहुषु पुस्तकेषु न दृश्यते ॥

श्रीगोविन्दपदारविन्दमधुपश्रीन्यायपञ्चानने-
नोक्तं साधुमताभि सर्व्वविदुषां मत्वा निबन्धावलिं ।
+ + + + + निरसने विद्यास इच्छास्ति चेत्
सत्सिद्धान्तदरिद्रताहरमणिं कण्ठे विधत्तादरात् ॥
वैयाकरणकरीन्द्रा अपागच्छत चेज्जिजीविषा दूरम् ।
आमण्डलतदितोऽयं व्यातः पञ्चाननोयस्मात् ॥

Colophon. इति पूर्व्वगामीत्यादि ॥ श्रीहरिः ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीनारायणन्यायपञ्चाननकृतायां गोयीचन्द्रटीकाव्याख्यारूपायां व्याकरणदीपिकायाः समासप्रकरणमात्रं वर्त्तते ॥

Note.—Under this codex a few folia of the Vṛittaratnākara are to be found, but they have neither a beginning nor an end.

पुस्तकेऽस्मिन् वृत्तरत्नाकरस्य कतिपयाणि सन्ति ।

No. 162. सुपद्मव्याकरणम् । Supadmavyākaraṇam. Substance, country-made coloured and colourless papers, 12 x 3 inches. Folia, 260, each section having separate fol. marks. Lines, 4–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing

effaced in parts, with different handwritings. Verse and **prose. Not** correct. Incomplete.

This codex contains upto the end of the second **pāda of the** fourth adhyāya of the work noticed in No. 125.

पुस्तकेऽस्मिन् सुपद्मव्याकरणस्य चतुर्थाध्यायस्य द्वितीयपादान्तावधिकोंऽशो वर्त्तते ।

Note.—Besides this, under this codex, we find **fragments of** Cāṇakyaśloka, a compilation of verses attributed to **the great politi-cian** Cāṇakya of Karpūrādistotra, a prayer to the goddess **Durgā, as** well as of Dhātupātha attached to the Supadmavyākaraṇa, **not worth** noticing.

No. 163. संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका । Saṁkṣiptasāra Goyīcandra-ṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 16 x 2 inches. **Folia, 73.** Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1496. Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts. **Prose.** Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Sandhipāda only of **Goyīcandra's** commentary on the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

The following lines are found after the colophon :—

श्रीकृष्णाय नमः । शुभमस्तु शकाब्दाः १४९६ ॥ * ॥

प्रणम्य शिरसा कृष्णं योगारूढं शुभप्रदं ।

टीकेयं लिखिता मन्धेः श्रीमद्यादवशर्म्मणा ॥

नभोमासि सिते पक्षे चतुर्द्दश्यां विधोर्द्दिने ।

बभव नरसिंहस्य टीकेयं भुवि दुर्ल्लभा ॥

विवरणान्तकपुस्तिम् ।

No. 164. **संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका ।** Saṁkṣiptasāra Goyīcandra-ṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 119. Lines, 4–9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1616. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Goyīcandra's commentary on the Tiṅanta or the second pāda of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

पुस्तकेऽस्मिन् गोयीचन्द्रकृत संक्षिप्तसार-तिङन्तपादटीकामात्रं वर्त्तते ।

No. 165. **कविकल्पद्रुमः ।** Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made reddish paper, 14 x 3 inches. Folia, 31. Lines, 2–5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 166. **धातुदीपिका ।** Dhātudīpikā. Substance, country made yellowish and white papers, 18 x 5 inches. Folia, 75. Lines, 7–9 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1774. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of Durgādāsa's commentary on the Kavikalpadruma, entitled Dhātudīpikā, noticed in No. 31.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 167. **मुग्धबोधटीका प्रबोधाङ्कुरा ।** Mugdhabodhaṭīkā Prabodhāṅkurā. Substance, country-made red and white papers, 18 x 4 inches. Folia, 24. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Mugdhabodha, entitled **Prabodhāṅkurā**, by **Vṛindāvanacandra**, a Brāhmaṇa, son of **Rādhākṛiṣṇa**. In the Catalogus Catalogorum, we find a Vṛindāvanacandra Tarkālaṅkāra Cakravartin, son of Rādhācaraṇa Kavindra Cakravartin, as the author of the Alaṅkāra Kaustubha Prakāśikā, a commentary on the Alaṅkārakaustubha, but no name of the Prabodhāṅkurā is mentioned either separately or in connection with Vṛindāvanacandra. See Catalogus Catalogorum. Though the names of the author and his father indicate their Vaiṣṇava cult, the opening verse of the work leads one to infer that the author belonged to the Śaiva sect. The codex under notice contains only a portion of the Sandhipāda.

Beginning. ओं नमो गणेशाय ॥

नत्वा श्रीलशिवाङ्घ्रिपद्मयुगलं ब्रह्मादिदेवार्च्चितं
श्रीवृन्दावनचन्द्रकोद्विजवरो राधादिकृष्णात्मजः ।
नानाधीरमतानि वीक्ष्य विमलां श्रीमोग्धबोधीं शुभाम्
शिष्याणां प्रकरोति शुद्धमतये टीकां प्रबोधाङ्कुराम् ॥
दीनोऽहं करसंपुटी वच इदं याचेऽनुकम्पान्वितं
दोषोमद्वचनेऽत्र धीर विमले दृष्टः कदाचित् त्वया ।
संशोध्यं कृपयानुभूय विमलं तत् पौर्व्वपर्य्यार्थकं
नोमोह्यात्र हटात् सुकोमलविधौ नोभावितं दूषणम् ॥
कृता यद्यपि पूर्व्वज्ञैर्नानाव्याख्या तथाप्यहम् ।
व्याख्यां करोमि सम्बुद्धा मुग्धबोधविदोधिनीम् ॥

इह सकलकोविदलोकनिकरकेसरिमतावलम्बनप्राप्तशैवविघ्नौघविनाशकारणप्रारब्धकर्म्मोपकारकमुक्ति-दायकाभिमत-मुकुन्ददेवतानमस्कारपुरःसरं ग्रन्थमारभमाणो नानादिग्देशीयशिष्याणां झटिति प्रवृत्त्यर्थं ग्रन्थनामनिर्द्देशेन शिष्याणां शिक्षयिष्यन् तन्निबन्धनमादौ रचयति मुकुन्दमिति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीवृन्दावनचन्द्रकृतप्रबोधाङ्कुराभिधमुग्धबोधटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 168. कारकचक्रटीका । Kārakacakraṭīkā. Substance, Foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 51. Lines, 4–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary by Mādhava, on the Kārakacakra, a work treating of Kārakas or Sanskrit cases.

Beginning. प्रणम्य परमं देवं शिवं विश्वनिमादरात् ।
तनोति माधवीधीमान् कारकाद्यर्थनिर्णयं ॥

कारकेति—कारकाद्यर्थस्य निर्णयो यस्मादिति व्युत्पत्त्या कारकाद्यर्थनिर्णायकं ग्रन्थ इत्यर्थः। आदिना कर्त्रादिपरिग्रहः। कः कारकपदार्थ इति शिष्यजिज्ञासानिवर्त्तये परमतनिराकरणपूर्व्वकस्वमतसिद्धलक्षणमभिधित्सुः प्रथमतोवैयाकरणमतसिद्धलक्षणमुपन्यस्य दूषयति। तत्र क्रियेति तच्च कारकादौ घटकत्वं सम्बन्धः। क्रियेति क्रियाधात्वर्थ उच्यते इति शाब्दिकव्यवहारात् तन्निमित्तत्वं तत्कारणत्वमित्यर्थः। ग्रामं गच्छतीत्यादौ गमधात्वर्थसंयोगावच्छिन्नक्रियायाः कारणत्वाभावेऽपि धात्वर्थतावच्छेदकीभूतसंयोगकारणत्वमादाय ग्रामादेः कारकत्वं तादृशक्रियायाः संयोगावच्छिन्नकारणत्वसत्त्वेऽपि क्रियात्वेन निवेशनात् न क्रियायां कारकलक्षणातिव्याप्तिरित्यवधेयं।

End. यस्य च भावेनेति यस्य भावेन यत् क्रियया सह भावः क्रियान्तरं तस्याः स्वसमानाधिकरणत्वेन उक्तरीत्या लक्षणं प्रतिपत्तिस्तद्बोधकपदात् सप्तमीति सूत्रार्थदर्शनादिति इदमुपलक्षणं गोषु दुह्यमानास्वागत इत्यादौ तादृशक्रिया सामानाधिकरण्यमात्रेण वर्त्तमानत्वसादिसामानाधिकरण्यस्यैव बोधाद्यत्यपि बोध्यं तत्सूत्रं यस्य च धर्म्मस्येति यदभिन्नधर्म्मस्येत्यर्थः तथा लक्षणे भावपदं धर्म्मपरं यस्य चेति षष्ठी अभेदार्थिकेति भावः। ननु पूर्व्वोक्तार्थः केषामित्यत आह शाब्दिकानामिति तथाच तादृशार्थः शाब्दिकानामेव नाख्यातमिति भावः ॥ ० ॥ ० ॥

Colophon. समाप्ता माधवी कारकटीका ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीमाधवकृतकारकचक्रटीकारूपोऽयं निबन्धः

No. 169. मुग्धबोधटीका दुर्गादासकृता सुबोधा। Mugdhabodha ṭīkā Durgādāsakṛitā Subodhā.

This codex contains fragments of Durgādāsa's commentary on the Mugdhabodha in four different parts :

(1) Substance, country-made red and yellow papers, 18 x 4 inches. Folia, 36. Lines, 5–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

From the beginning upto a portion of the Strītyapāda.

अथ दुर्गादासकृतटीकायाः सुबोधायाः प्रथमतः स्त्रीत्यपादस्यविशेषावधिको ग्रन्थो वर्त्तते।

(2) Substance, country-made yellow paper, 18 x 4 inches. Folia, 27. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, Bengali era 1226 Appearance, very old. Prose. Not correct. Complete.

A part of the same work on the Samāsapāda, complete.

समासपादस्य टीकाऽत्र पूर्णा वर्त्तते।

Colophon. इति श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचितायां सुबोधायां मुग्धबोधटीकायां समासटीका समाप्ता ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीदुर्गा श्रीकाली प्रभुचक्रवर्त्ती श्रीरामप्रसाददेवशर्म्मणः स्वाक्षरमिदं सन १२२६ तां २ माघ।

(3) Substance, country-made colourless and red papers, 18 x 4 inches. Folia, 66 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Complete (except the first folium).

A part of the same work on the Ktipāda, complete.

क्तिपादटीका पूर्णा वर्त्तते।

(4) Substance, country-made colourless paper, 15 x 5 inches. Folia, 11 (of which foll. 1–4 are wanting). Lines, 4–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete (except the first four folia).

A part of the same work on the Kārakapāda.

कारकपादटीकाऽत्र वर्त्तते।

No. 170. **संक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्रकृता ।** Saṁkṣiptasāraṭīkā Goyīcandrakṛitā. Substance, country-made red and yellow papers, 17 × 4 inches. Folia, 24. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

Goyīcandra's commentary on the Taddhitapāda of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103. Incomplete.

श्रीगोयीचन्द्रकृततद्धितपादटीका ।

No. 171. **संक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्रकृता ।** Saṁkṣiptasāraṭīkā Goyīcandrakṛitā. Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 109 (of which foll. 1–5 are wanting). Lines, 3–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

Goyīcandra's commentary on the Samāsapāda of the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

गोयीचन्द्रकृतसमासपादटीका ।

No. 172. **उणादिपादः ।** Uṇādipādaḥ. Substance, country-made yellowish paper, 17 × 4 inches. Folia, 3. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

A part of the Saṁkṣiptasāra treating of affixes Uṇa etc., entitled Uṇādipādaḥ.

विवरणमात्रपूर्णम् ।

No. 173. प्रदीपः । Pradīpaḥ. Substance, country-made yellow, red and ash-coloured papers, 15 × 4 inches. Folia, 56. Lines, 6–11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, with different handwritings. Prose. Not correct. Incomplete.

An exposition of the principles of Sanskrit Grammar, entitled Pradīpa or the lamp by Kāśīnātha, an inhabitant of Haripāla in the Hugli District.

Beginning. ॐ गणेशाय नमः ।

शिवं स्वयम्भुवं गौरीं सावित्रीञ्च सरस्वतीम् ।
शिवां सनातनीं कृत्वा साङ्गगां शिवयाम्यहम् ॥
गणेश्वरं गुरुं गङ्गां गायत्रीं गौसुरं गिरां ।
पतिं यद्ध नमस्कृत्य तनोमीमं प्रदीपकम् ॥
विषयिर्ण कमध्यास्ते पुस्तकाढ्या भवादृशः ।
क्व क्वाधीती भवान् ब्रूहि कुतस्त्वं केन वागतः ॥
अन्तेवास्यभवः कस्य किमाख्यस्तद्गुरुर्गद ।
किं किं तत्त्वमधीतं मे भवता विस्तराद्वद ॥
व्याकरणन्तु कित्तावद्व्युत्पत्तिस्तस्य कीदृशी ।
एतादृक् संस्कृतां वाणीं यदि वक्तुं विशेषतः ॥
न शक्नोषि तदा ब्रूहि गिरं साध्यानुयोगिनीं ।
तवाप्यशक्तो मां पृच्छ तानर्हं भवतोयतः ॥
वक्ष्यामि संस्कृतेनैव सर्व्वां वाचमनिन्दिताम् ।
वाच्यवाचकभेदेन वक्तुं शक्नोम्यशेषतः ॥
मयोक्तं वचनं श्रुत्वा वदस्वेति जगाद सः ।
अतो मया विस्तरेण प्रतिज्ञातं प्रकाश्यते ॥
यथाशास्त्रं प्रवक्ष्यामि शृणु मद्वचनं शुभम् ।
गौड़ान्तःपातिराढ़ायां निवसामि सदा चिरं ।
जानीहि मम भो ब्रह्मन् हरिपालाख्यिकां पुरीं ॥
श्रीमत्काशीनाथदेवशर्म्मेत्याख्या मम श्रुता ॥
अध्ययनस्य विरामोऽभूदधुनाध्यापयाम्यहम् ।
अमुना कारणेनाहं स्वगृहादागतः किल ।
धर्म्मशास्त्राध्यापयितुरन्तेवास्यभवं पुरा ॥
गुर्व्वाख्या श्रीरामचन्द्रदेवशर्म्मेति विश्रुता ।
यदयच्छास्त्रं मयाधीतं यत्ऽस्मिन् ज्ञापयाम्यहम् ॥

वाल्येऽधीत्य समस्तशास्त्रमखिलं विद्यानवाणीशती
वागीशप्रतिमो बभूव सदयः सद्भावतां विद्यया ।
यस्याखादनरश्मतीरससुधाधारां परां कोविदा
श्चित्वा वादिवचोऽभवन् विजयिनो वादेषु विद्यावताम् ॥
तत् पादाब्जरजःकणादनुमतो वाण्याः कृपालोकना
च्छात्राणां धिषणानुवर्द्धनधियेदानीं समासादयम् ।
शास्त्रार्थं परिचिन्तयश्चित्रयुक्तैर्दीपं विचारस्य हे ।
विद्यार्थं वितनोमि वाञ्छितगिरा विद्यावदाह्लादकम् ॥
दीने दारुणदुर्गतिं न सदयः शक्नोति दातुं गुणान्
दातुं दापयितुं गुणान् दमयितुं दीर्घदर्शी दयाभिः ।
तस्मान्मद्दीनसधानगुणकणया दीप्यमानाम् विदूरे
क्षिप्ता दत्ताशिषं मां नय मदुपमतिं ते त्वदीयाश्रियुक्ते ॥

व्याकरणत्वन्तु प्रकृतिप्रत्ययागमादेशोपादानेन शब्दशासनं व्याकरणं इति कश्चित्, यद्वा प्रकृतिप्रत्ययादिविभागपरिकल्पनया शब्दसाधुत्वप्रतिपादकशास्त्रत्वं । एतस्मिन् लक्षणे आदिना समादेशयोर्ग्रहणं । तत्र का प्रकृतिः प्रत्ययोत्पत्तेः कारणं प्रकृतिः न च तस्याः कार्य्यत्वेन कारणत्वं नोपपद्यत इति वाच्यम् कपालादेः कार्य्यत्वेऽपि घटं प्रति कारणत्ववत् कारणत्वव्याघाताभावात् अन्यथा चुरादिणिजादेर्निष्कारणत्वापत्तेः सा च द्विधा धातुनामभेदात् ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—प्रदीपाख्यो व्याकरणादिशास्त्ररहस्यनिर्णायकः कश्चिन्निबन्धविशेषः श्रीकाशीनाथशर्म्मविरचितः ।

No. 174. व्याकरणदीपिका । Vyākaraṇadīpikā. Substance, red and yellow papers, 17 × 4 inches. Folia, 37. Lines, 7–12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A portion of Vyākaraṇadīpikā (Vaṁśīvadana's commentary on Goyīcandra's) on the Samāsapāda only, noticed in No. 105.

अत श्रीवंशीवदनकृत व्याकारदीपिकाया: समासप्रकरणं खण्डितं वर्त्तते।

No. 175. संक्षिप्तसार: । Saṁkṣiptasāraḥ.

Under this No. we find the following fragments of the Saṁkṣiptasāra.

(1) **सन्धिपाद: ।** Sandhipādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches. Folia, 33. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose. Not correct. Complete.

(2) **तिङन्तपाद: ।** Tiṅantapādaḥ. Substance, country-made, yellowish and colourless papers, 14 × 3 inches. Folia, 58. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

(3) **कृदन्तपाद: ।** Kṛidantapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 43. Lines, 5 in a page. Character, Bengalī. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

(4) **सुवन्तपाद: ।** Suvantapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 30. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, partly torn, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

(5) **समासपाद: ।** Samāsapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 38. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1650. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

(6) **कारकपाद: ।** Kārakapādaḥ. Substance, country-made colourless and reddish papers, 14 × 3 inches. Folia, 19. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

All these contain rules of Kramadīśvara with their respective Vṛittis by Jumaranandin.

Under this number we find also duplicate copies of some of the abovementioned fragments, such as Sandhipāda, Kārakapāda and Suvantapāda, but all incomplete and not worth noticing.

No. 176. लिङ्गानुशासनम् । Liṅgānuśāsanam. Substance, country-made white paper, 18 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 6-16 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1684. Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

The part of Amara Siṁha's lexicon, noticed before, treating of genders only, with explanatory notes in both the margins.

अमरकोषान्तर्गतलिङ्गानुशासनं सटीकमत्र वर्त्तते ।

No. 177. संक्षिप्तसारपत्राणि । Saṁkṣiptasārapatrāṇi.

This contains a few folia of the Suvanta and Sandhi pādas of the Saṁkṣiptasāra with some of Amara Siṁha's lexicon, not worth noticing.

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारपत्राणि अमरकोषपत्राणि च लिखितानि सन्ति ।

No. 178. संक्षिप्तसारः । Saṁkṣiptasāraḥ.

Under this number the following portions of the Saṁkṣiptasāra (rules of Kramadīśvara with Jumaranandin's vṛitti) are to be found.

(1) **तद्धितपादः ।** Taddhitapādaḥ. Substance, country-made, yellowish paper, 13 × 4 inches. Folia, 61 (of which the first two are wanting). Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse and prose. Generally correct. Complete (except the first two folia).

(2) **समासपादः ।** Samāsapādaḥ. Substance, country-made colourless and yellow papers, 15 × 4 inches. Folia, 45. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

(3) **सुबन्तपादः ।** Suvantapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and writing slightly effaced in parts. Verse and prose. Generally correct. Complete.

(4) **कारकपादः ।** Kārakapādaḥ. Substance, country-made yellow and colourless papers, 18 × 4 inches. Folia, 20 (of which the first three folia are wanting). Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Not correct. Complete (except the first three folia).

(5) **कृदन्तपादः ।** Kṛidantapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 3 inches. Folia, 31. Lines, 5–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1752. Appearance, old, worn out slightly, and slightly torn in parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

(6) **तिङन्तपादः ।** Tiṅantapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 56 (of which the first three folia are wanting). Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Complete (except the first three folia).

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारस्य षडुल्लिखिताः पादा वर्त्तन्ते ।

No. 179. **कविकल्पद्रुमः ।** Kavikalpadrumaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 4–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 9.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 180. **सुपद्मव्याकरणं ।** Supadmavyākaraṇam. Substance, country-made white and red papers, 16 × 5 inches. Folia, 37 (from 50 to 93, of these foll. 55–60 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

A portion of the Supadmavyākaraṇa noticed in No. 125.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 181. **मुग्धबोधपरिशिष्टं ।** Mugdhabodhapariśiṣṭaṁ. Substance, foolscap paper, 14 × 6 inches. Folia, 2. Lines, 8–9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and torn. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 73.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 182. **संक्षिप्तसारतद्धितपादः ।** Saṁkṣiptasāritaddhitapādaḥ. Substance, country-made colourless paper, 16 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This contains only the Taddhitapāda of the Saṁkṣiptasāra noticed in No. 142. Incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारस्य तद्धितपादमात्रं खण्डितं वर्त्तते ।

No. 183. **संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका ।** Saṁkṣiptasāra Goyīcandraṭīkā.

A portion of Goyīcandra's commentary of the Saṁkṣiptasāra noticed in No.103, on palm leaves. Excessively worn out, torn, and worm-eaten throughout, not worth noticing.

इयं हि ताड़पत्रलिखिता संक्षिप्तसारगोयीचन्द्रटीका जीर्णाशीर्णाखण्डिता च वर्त्तते ।

No. 184. **कारकोल्लासः ।** Kārakollāsaḥ. Substance, country-made white paper, 14 x 4 inches. Folia, 7 (of which fol. 5 is wanting). Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1758. Appearance, old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

A short treatise on Kārakas or cases, entitled Kārakollāsa, or an illustration of Kārakas in verse, by Bharata Sena, son of Gaurāṅga Mallika, the well-known author of several Sanskrit works.

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 185. **शब्दशक्तिप्रकाशिकाटीका ।** Śabdaśaktiprakāśikāṭīkā. Substance, country-made yellow and white paper 20 x 7 inches. Folia, 121. Lines, 2-12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, somewhat old, with different handwritings. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Śabdaśaktiprakāśikā, a treatise on the philosophy of Grammar by Jagadīśa Bhattācāryya, one of the famous commentators of the Navyanyāya school of Navadvīpa, by Krisnakānta Vidyāvāgīśa, pupil of Rāmanārāyana Tarkapañcānana. The text is generally placed among the treatises of Śabdakhanda of the Navyanyāya school. But as the commentary is full of grammatical discussions, we prefer to place it among the grammars.

Beginning. ओं नमः शिवाय ।

गौरीशं क्व गतं चिरं हिमगिरेः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
गौणार्थं किमुतास्ति कोऽचरमणी तवेति सम्भाषणं ।
श्रुत्वा हासमनल्पितं गिरिसुता गौरीशयोर्भेनका
तत्रास्मीति वदन् मनज्ञहृदयो मास्यात् लम्बोदरः ॥
न्यायालङ्कारयुक्तं त्रिभुवनकनकश्रीपतीशेनयुक्त
+ + + सततमविदुषां श्यामलं सामगीतं
व्याप्तं तातं नितान्तं सहृदयसदृशं मादृशां साधुसंज्ञं
श्रीयुक्तस्याच कालीचरणमरचयं ग्रन्थनादौ प्रणम्य ॥
शम्भुश्रीकृष्णकान्तात्मकसुतयजनप्रीतसत्पादपद्मा
सानन्दानन्दमन्दस्मितमिलितवचोभाषणध्वस्तपापा
किञ्चित् क्रोधान्यतापाहतरिपुकलितानिष्टचेष्टादिदोषा
शिष्टामुग्धाविशिष्टा प्रभवतु जननी तारिणी मे नमस्या ॥
न्यायार्थस्थितिसृष्टिसंहृतिविधौ हेतुं स्वकृत्यायतान् ।
धीरानुन्नपदं नयन्तमयुतान् दुर्बुद्धिकान् मूढतां ।
वेदाख्यानसमुन्नताखिलधरादित्यं महान्तं मुदा ।
श्रीलश्रीजगदीशमत्र कमलाधीनं नमस्यामहे ॥
न्यायसंसारपाथोधिमग्नोपासकतारकम् ।
रामनारायणं वन्दे तर्कपञ्चाननं गुरुम् ॥
धीरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशसंज्ञिना ।
व्याख्यायते सतां तुष्ट्यै शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥
प्रणम्य भूयो विनयेन मान्यान्
धीरान् समस्तानिति वेदयामि ।
अशेषमात्सर्य्यमिदं विहाय
प्रदर्शनीयं सुधीभाव्यदृष्टम् ॥

मङ्गलाचरणपूर्व्विका निजकृतकारिकावलीव्याख्यातुं ग्रेप्सितग्रन्थस्य निर्व्विघ्नसमाप्त्यर्थं च प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धप्रतिपादकं प्रथमाद्धे निबध्नाति सर्व्वनित्यादि तर्कोवितर्कश्चापरिमितिरिति यावत् तर्के विज्ञान: तथाच पूर्व्वपक्षे सिद्धान्तस्य ज्ञानातीत्यर्थ: । अथवा तर्कं तर्कशास्त्रं तत्रं व्याकरणं ज्ञातव्यं वा जानातीत्यर्थ: ।

End. एकाच इत्यस्य व्याहतिमाह पुन: पुन: कथयतीत्यादि सनादिभिश्च व्याहतिमाह पुन: पुनरेतत्यादि उत्सर्गेत इत्यस्य व्याहतिमाह च प्रथतिन्यर्थेति कृत इत्याकाङ्क्षायामाह पुन: पुन: शेष इत्यादि इत्याख्यात-टीप्पणी समाप्ता तद्धित टीप्पणी करणं च न्यायासम्भविताार्थकतया विचारविधुरतया अति सुगमतया च मदीया प्रवृत्तिर्नोत्पन्ना ।

Colophon. समाप्तोऽयं ग्रन्थ: ॥

विवरणम् —श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशकृतशब्दशक्तिप्रकाशिकाटीकारूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 186. व्याकरणदीपिका । Vyākaraṇadīpikā. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 75. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Taddhita portion only of the Vyākaraṇa dīpikā, a commentary on Goyīcandra's noticed in No. 105, complete.

पुस्तकेऽस्मिन् विद्याविनोदाख्यश्रीन्यायपञ्चाननकृताया: गोयीचन्द्रव्याख्याटीकारूपाया: व्याकरणदीपिकायास्तद्धितप्रकरणमात्रं वर्त्तते ।

No. 187. वसुधातुकारिकाटीका । Vasudhātukārikāṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 8. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1523. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the commentary on the Vasudhatu-karikā noticed in No. 141.

Colophon. इति श्रीवादीन्द्राचार्य्यकृता वसुधातुकारिकाटीका समाप्ता ॥

राम त्वत्तोऽधिकं नाम यदुक्तं व नरस्तरेत् ।
विनाऽपि सेतुनिर्म्माणमपारं भवसागरम् ॥

श्रीकृष्णरामदेवशर्म्मण: स्वाक्षरं पुस्तकञ्च ॥ * ॥ शकाब्दा १५२१ श्रीचतु-र्भुजाये नम: श्रीमहादेवाय नम: ॥

विवरणमनूक्तपूर्व्वम् ।

No. 188. शब्दशक्तिप्रकाशिका । Śabdaśaktiprakāśikā. Substance, country-made colourless paper, 16 × 2 inches. Folia, 92, (of which the last two foll. appear to have been replaced recently). Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts (except that of the last two foll.) Verse and prose. Generally correct. Complete.

A work on the philosophy of words in verse with short explanations, entitled Śabdaśaktiprakāśikā, by Jagadīśa Tarkālaṅkāra, the well-known authority of the Navyanyāya school, noticed in Nos. 452–453.

विवरणमनूक्तपूर्व्वम् ।

No. 189. संक्षिप्तसारसुबन्तपाद: । Saṁkṣiptasārasubantapādaḥ. Substance, country-made yellow, and white papers, 15 × 3 inches. Folia, 13. Lines, 5–6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the Subantapāda of the Saṁkṣiptasāra noticed in No. 103.

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारस्य सुबन्तपाद: खण्डितो वर्त्तते ।

No. 190. समासवादः । Samāsavādaḥ. Substance, country-made red and white papers, 21 × 6 inches. Folia, 6. Lines, 2-9 in a page. Character, Bengali Date, Śaka 1640. Appearance, very old, and worn out Prose. Generally correct Complete

A different work under the same name and treating of the same subject with the work noticed in No 155 by Rāmabhadra Sārvabhauma Bhaṭṭācāryya

Beginning. श्रीराम ।

भट्टाचार्यसार्व्वभौमरामभद्रेण धीमता ।
समासेन समासानां तत्त्वमत्र निरूप्यते ॥

अथ बहुब्रीहौ चित्रगुमानय इत्यादौ चित्रगोस्वामिन्नोधीगोपदस्य चित्रपदस्योभयपदस्य वा स्वामिनि लक्षणया एकपदैकार्थ्यप्रसङ्गात् नापि गोपदं गोस्वामिलाक्षकं नपि चित्रपदस्याभेदान्वय इति वाच्यम् पदार्थैकदेशे अभेदान्वयस्यात्यन्तमव्युत्पन्नत्वात् । अन्यथा पशुरपशुर्वेदोऽयम् इत्यादावपि विना लक्षणां योग्यतापत्ते ।

End. कुम्भकार धीरपायी खट्वाश्रायीत्यादावुपपदसमासेतु कुम्भादिपदानि लक्षणया कुम्भविषयकस्यीरकर्म्मकखट्वाधारकादिपराणि । धात्वर्थनामार्थयोरभेदेनान्वयस्याव्युत्पन्नत्वात् व्युत्पत्तिसत्त्वेपि तु प्रकृत्या कुम्भादिविषयकत्वादि लक्षणयाप्युपपात्तिर्भवतीति सङ्क्षेप ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायसार्व्वभौमभट्टाचार्य्यविरचित समासवादः सम्पूर्णः ।

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वं सान्द्रानन्दपदं सदा
नत्वा नभयतुषड्भूमिते(?)ऽलिखीदिमां रघुः ॥

विवरणम्—महामहोपाध्यायश्रीरामभद्रसार्व्वभौमप्रणीतसमासवादरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 191. संक्षिप्तसारटीकागोयीचन्द्रकृता । Saṃkṣiptasāraṭīkā Goyīcandrakṛtā. Substance, country made colourless paper, 18 × 4 inches. Folia, 50. Lines, 6–10 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the Kārakapāda of Goyīcandra's commentary on the Saṁkṣiptasāra, noticed in No. 103.

पुस्तकेऽस्मिन् गोयीचन्द्रकृतसंक्षिप्तसारकारकपादटीकामात्र वर्त्तते ।

No. 192. संक्षिप्तसार । Samkṣiptasārah Substance, country-made red paper, 15 × 4 inches Folia, 50 Lines, 7–10 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, with different handwritings Prose Not correct Incomplete

This codex contains fragments of Samkṣiptasāra, noticed in No. 103, on Sandhi, Tiñanta, and the Kṛdantapada

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारस्य सन्धितिङन्तकृदन्तपादा खण्डिता वर्त्तन्ते ।

No. 193. कविकल्पद्रुम । Kavikalpadrumah Substance, country made red paper, 15 × 4 inches Folia, 33 Lines, 2–4 in a page Character, Bengali Date, 1731 Śaka Appearance, old Verse Generally correct Complete

Another complete copy of the work noticed in No. 9.

Colophon. इति श्रीवोपदेवपण्डितविरचित कविकल्पद्रुमोनाम धातुपाठ समाप्त ॥ ० ॥ श्रीदुर्गा ॥ श्री ॥ ० ॥

काशीकान्तधरामर प्रपठितं ग्रन्थ समाप्य मुदा
शाके भूम्यनलाश्वचन्द्रगणित माघाशिपक्षांशके ॥
चन्द्रार्के व्यलिखच्छिभाश्च मनसा गोविन्दपादाम्बुज
चौर्य्य य कुरुत नरो जनयितुर्मात ब्रह्मनूलकम् ॥

विवरणम्—कविकल्पद्रुमोऽस्मिन् सम्पूर्णो वर्त्तते।

Note. There is another copy of the abovementioned work, having six folia only from the beginning

पुस्तकेऽस्मिन् सन्त्यन्यान्यपि षट्पत्राणि ग्रन्थस्यास्य ।

INDEX

TO

VYAKARANA MANUSCRIPTS.

The figures against the names of the Manuscripts in these indices are their serial numbers in the Catalogue

A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF

SANSKRIT USCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT·COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal,

BY

HRISHIKESA SASTRI,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

SIVA CHANDRA GUI, M A, B L,

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

VOLUME IX. ASTROLOGY & ASTRONOMY MANUSCRIPTS.

CALCUTTA

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,

119, BOYTAKKHANA ROAD

1906.

ज्योतिष-निबन्धानाम्।

ASTROLOGY & ASTRONOMY.

No. 1. **कोष्ठीप्रदीपः** । Kosthīpradipah. Substance, country-made white Kāśmīri paper, 15 × 6 inches. Folia, 23. Lines, 6–8 in a page. Character, Bengali. Appearance, almost fresh. Verse Not correct. Complete.

Elements of horoscopy complete in three chapters or Prabhās, entitled Koṣṭhīpradīpa or a lamp for the horoscope, by Śrīnātha Bhaṭṭa, noticed by Dr. R Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 325. In the Cat cat. we find the mention of a different work of the same name, and on the same subject by a different author, Raghunandana.

Beginning. श्रीरामः । श्रीगणेशाय नम ॥

तच्चिन्तामणिमन्त्रस्य प्रभावात् प्रभविष्णवे ।
सर्व्ववेदार्थतत्त्वाय कस्मैचित् श्रेयसे नम ॥
पुराणतन्त्राणि विमृश्य भूयसा
प्रभप्रकाशोज्ज्वलसारकल्पकम् ।
श्रीनाथभट्टः सुरनिम्नगातटे
कोष्ठीप्रदीपं विदधे विचक्षणः ॥

अथ जातचक्रम् ।

श्रीईश्वर उवाच ।
अतः परतरं देवि शृणु चक्रं प्रयत्नत ।
अन्यशास्त्रे सुनिर्द्दिष्टं मुनिभि स्तत्त्वदर्शिभिः ॥
अधिसूर्य्ये स्थिती भानुस्तदादौ मूर्द्ध्नि तत्त्वयम् ।
मुखे चौणि च देयानि एकैकं स्कन्धयोर्द्वयोः ।
बाह्वोर्द्वयञ्च नयनं हस्तयोश्च द्वयं तथा ॥

वौधि चौधि तथा पादे जातीयाद्बालजन्मनि ।
जान्वोर्विदेशविरतो गुह्ये स्यात् पारदारिकः ।
नाभावन्धधनीजातो हृदये स्याच्छ्रावण ॥
पादजातो भवेच्चौरो भुजयोर्द्दुःखभाजनम् ।
स्कन्धयोर्भोगनिरतो मुखे धर्मरतो धनी ॥
मूर्द्धि राजा भवेद्देवि बालानां जन्मतो विदु ॥
परगेह चन्द्रमा लग्ने ट शीला स्त्री भवेदध्रुवम् ।
स्त्रीगेह चन्द्रमा लग्ने सुशीला च भवेदध्रुवम् ॥
स्त्रीणां हूने सदा पुण्य स्वयञ्च स्यात् सदा पति ॥
कदर्थश्च भवेन्नित्य भर्त्ता हूने विदश्चवान् ॥
दशम च पतिर्हीनो कदर्थश्च तथा पति ॥

End. अथ राशिनक्षत्रज्ञानोपायः ।

मासराशौ दर्शमाद्य तिथि हिचिक्रमण च ।
दद्याच्च या तिथिर्यत्र स राशर्नाव समय ॥
मासस्य नाम नक्षत्रं यञ्च तद्रा परे दश ॥
जातस्य तिथिमादाय ऋक्षशेषे तु तारका ।
वैशाखादविशाखादीनि नक्षत्राणि ॥ *

Colophon. इति कोष्ठीप्रदीपे तृतीयप्रभा समाप्ता ॥ * ॥ श्रीगुरवे नम ॥ ० ॥ ० ॥
श्रीराम

विवरणम्—पण्डितश्रीश्रीनाथभट्टविरचितकोष्ठीप्रदीपोनाम फलितज्योतिषान्तर्गतनिबन्धविशेष ।

No 2. **कालक्रिया ।** Kalakriya Substance, country made white paper, 14 × 6 inches Folia, 7 Lines, 8–9 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten in parts Verse. Not correct Incomplete

A work on astronomy treating of the action of time, entitled Kālakriyā, incomplete, by Āryabhaṭṭa or Āryabhaṭa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणिपत्यैकमनेकं सत्यदेवतां पर ब्रह्म।
आर्य्यभट्टस्त्रीणि गदति गणित कालक्रियां गोलम ॥ १ ॥
वर्गाक्षराणि वर्गेवर्गेवर्गाक्षराणि कात्ङ्मौ य ।
खद्विनवैकखरा खवर्गे वर्गे नवान्त्यवर्गे वा ॥ २ ॥

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीमदार्य्यभट्टविरचित कालस्वक्रियाभिधोज्योतिषनिबन्धविशेष. ।

No. 3. गार्गमतमुहूर्त्तम् । Gargamatamuhūrttam Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches Folio, 22 Lines, 10-14 in a page. Character, Nagari Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm eaten throughout Verse Not correct Incomplete

A work treating of suitable muhūrttas or hours for journey etc according to the method of Garga, entitled Gargamatamuhūrttas

Beginning. श्रीगणेशाय नम । अथ गार्गमतमुहूर्त्तम् ।

अष्टौ पादा बुध्ने स्याग्रव धरणिसुते मम जीवे पदानि
ज्ञेया एकादशार्कें शशिशनिभगव साश्विवेदपदानि ।
तस्मिन् काले मुहूर्त्तं सकलगुणयुत मर्व्वकार्य्यार्थसिद्धि
गोह पश्चाग्रशुद्धिर्न च खचरबलं भाषितं गर्गमुख्यै ॥ १ ॥
उषः प्रभष्टं सुमितारकास्फुटनटी प्राची भवेन्निर्म्मला
पीयद्रक्तविलोहितीच धवला देवै सदा वाञ्छिता ।
नोवारा न तिथीर्नचापि करणं लग्नं च नापेक्ष्यत
हत्वा दोषसहस्रकं चयमुख नूनं करोतपूर्णताम् (?) ॥ २ ॥

अथ होरा ।

रवि शुक्रो बुधचन्द्री मन्दोजीवधरासुत ।
सार्द्धद्विनाडिका होरा गच्छतीति पुनः पुनः ॥ ३ ॥

गुरुर्विवाहे गमने च शुक्रो
ज्ञाने बुधः सर्व्वकार्य्येषु चन्द्रः ।
भौमे च युद्धं रवौ राजसेवनं
मन्देषु हीनामिति वारयोगतः ॥ ४ ॥
अर्कस्य होरा तुरगस्य दर्शनं
सोमे स्त्रिया वा मृगदर्शनञ्च ।
भौमे च मेषी ज्वलितश्च वह्नि
बुधे च वाणिज्यसुवाक्यञ्च ॥ ५ ॥
गुरौ द्विजाती गणिका च हेम
स्त्रीपुत्रयुक्ता कलशेन पूर्णा ।
सदैव काका वृषभाश्च सप्त
नारीषु कन्याश्च वदन्ति गर्गाः ॥ ६ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति एकोद्दिष्टश्राद्धतिथिनिर्णयः ।

विवरणम्—कर्म्मयोग्यमुहूर्त्तनिरूपणविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 4. गर्गसंहिता । Gargasaṁhitā. Substance, country-made yellow and white papers, 14 × 6 inches. Folia, 113. Lines, 7–13 in a page. Charactèr, Nāgara. Date, ? Appearance, old, with different handwritings. Prose and verse. Not correct Complete.

Gargasaṁhitā is a famous original work, treating of stars, planets, and their motions; etc., by the renowned sage, Garga. In the Notices of Sanskrit MSS., No. 153, by Dr. R. Mitra, we find a work of the same name but treating of different subjects.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

जगद्विधात्रे तमसां निहन्त्रे
गोप्त्रे प्रजानां फलसंप्रदात्रे ।
गर्भे स्वयं श्रीतसि भावकर्त्रे
तस्मै नमो धीविषये सवित्रे ॥

अथातः संवत्सरनिर्द्देशं व्याख्यास्यामः । तत्र संवत्सरो नाम सूर्य्याचन्द्र-
मसोर्यहनक्षत्रताराणां चोदयास्तमयकालनिवर्त्तकं निमेषक्षणकाष्ठादिपुटि-

सवमुहूर्त्तहोरायाः पञ्चमासर्त्त्वयनविषुवदित्येवमादि प्रवृत्तस्य भूतभव्यभविष्यत्कालातिनिवर्त्तकस्य जरायुजाण्डजस्वेदजोद्भिज्जोपवर्त्तिकस्य चतुर्विधस्य भूतग्रामस्य जन्मनिबन्धनकर्म्मगणाभिनिवर्त्तकस्य, शीतोष्णवर्षानिलाभिधानकस्य सांख्ययोगानगन्तव्यस्थूलचक्षुर्विदितसंवत्सराद्युपोस्थितवर्त्तमानिष्वयैश्वादेशानधिकृत इत्यधिकारोऽपि संवत्सरः। तथा लौकिक-वैदिकाध्यात्मिकानामर्थानां कर्म्मगणानां सिद्ध्यर्थं तिथिनक्षत्रमुहूर्त्तकरणानाञ्च प्रयोगाः तत्र संवत्सरपरिवत्सरेदावत्सरानुवत्सरेद्वत्सराणां पञ्चानां संवत्सराणां लक्षणाभिगमनार्थं संवत्सरज्ञानमधिकृत्य संवत्सरपरिवत्सरादीनां च सर्व्वकार्यक्रिया संसिद्धिसंयोजनार्थमादावभिगमनीयो भवति।

End.

देवान् पूज्य सर्व्वेशं ब्रह्मज्ञान् ब्राह्मणांस्तथा।
वास्तुविद्यां प्रवक्ष्यामि ब्रह्मवेदाङ्गमुत्तमम्॥
पूर्वं मुहूर्त्तं नक्षत्रं दिवसं शुभेषु च।
वास्तुभूमिं परीक्षेत वास्तुविद्याविशारदः॥
यज्ञस्थानैः श्मशानैश्च देवतायतनाश्रयैः।
वल्मीकैश्चैत्यवृक्षैश्च युता भूमिर्विगर्हिता॥
ऊषरा भङ्गुरा क्रूरा बहुश्वभ्रा शिलाचिता।
नष्टोदका नष्टबीजा नष्टसारमहीरुहा॥
रम्या सैकतसंसृष्टा गतदर्दुरमल्लहा।
तैलङ्किनी सर्व्वकामानल्पस्य गृहं वसेत्॥
पञ्चगव्यासततोहारः पूजितश्च सुखावहः।
सर्व्वस्वपोषितः स्नातो ब्रह्मचारी समाहितः॥
दुर्गं यानं वस्त्रं कृत्वाऽवं स्वस्था भवन्ति ते।
कृष्णे चतुर्द्दशीरात्रौ निर्ज्जने च चतुष्पथे॥
पक्वामलेन कृशरेणोदकेन वा।
यसमावर्णकैश्चैव प्रविश्य दधिदुग्धयोः॥
पूरयित्वाथ पात्राणि चार्पयेद्वा चतुष्पथे।
यः स राजा महाराजा प्रीताः सर्व्वे सवाहनाः॥
उपस्थिता महायक्षाः सम्यक् सर्व्वे सुपूजिताः।
समज्जाक्रमितस्य तु यक्षाणां प्रयतः शुचिः॥
नद्यास्तटे तापहरे चाकारञ्च विवर्ज्जयेत्।
यथाशक्तिश्च रक्षेत एवं सत्यं वदन्ति ताः॥
इति गर्गेण विहितं स्वपर्क्कं ज्ञानमुत्तमं।

Colophon. इति श्रीवृद्धगर्गसंहितायां ज्योतिःशास्त्रे षष्ठकं नामाध्यायः समाप्तश्चायं ग्रन्थः। ४००

विवरणम्—गार्गसंहिताभिधोऽयं ज्योतिर्निबन्धोऽयम्।

No. 5. ग्रहभावप्रकाशाख्यं भुवनदीपकं। **Grahabhāvaprakāśākhyaṁ** *alias* Bhuvanadīpakaṁ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 2-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of Astronomy and Astrology, entitled **Bhuvanabhāvadīpaka** or sometimes called Grahabhāvaprakāśa, by **Padmanābha Suri**. The contents of the work are fully mentioned in the introductory verses. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 850, under the name of Bhūvanadīpikā or Bhāvabodhikā. In his notice, we find some difference in the name of the author also, who is mentioned there as Brahmaprabhu Suri instead of Padmanābha Suri, while in the Cat. cat. the name is the same with ours. According to Burnell, the name of the author is Padmanābha. See Burnell's classified index of Sanskrit MSS., p. 796, No. 4,209.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

सारस्वतं नमस्कृत्य महः सर्व्वतमोपहम्।
ग्रहभावप्रकाशेन ज्ञानमुन्मील्यते मया॥ १॥
ग्रहाधिपा उच्चनीचे अन्योन्यं मित्रशत्रवः।
राहोर्गृहोच्चनीचानि केतुर्ग्रंथावतिष्ठति॥ २॥
स्वरूपं ग्रहचक्रस्य चौर्य्यं द्वादशवेश्मसु।
निर्णीतो भीष्टकालस्य यथालग्नं विचार्य्यते॥ ३॥
ग्रहो विनष्टो यादृक् स्यात् राजयोगचतुष्टयं।
लाभादीनां विचारः स्याल्लग्नं शावस्थितेः फलम्॥ ४॥
गर्भस्य क्षेममारोग्यं गर्भिण्याः प्रसवो यदा।
अपत्ययुग्मप्रसवो यं मासा गर्भसम्भव:॥ ५॥
मृता विवाहिताभार्य्या विषकन्या यथा भवेत्।
भावात्मकोग्रहो यादृग्विवाहादिविचारणा॥ ६॥

वक्रव्यता विवादस्य सङ्कीर्णपदनिर्णयः ।
निश्चयो नित्यपृच्छासु पथिकस्य समागमो ॥ ७ ॥
मृत्युयोगो दुर्गभङ्गश्चौरादिस्थानसप्तकम् ।
प्रश्नाचकार्थविज्ञानं नौसृतिर्बन्धनं चयम् ॥ ८ ॥
लाभादयो दिनेनौ च फलं मासस्य लग्नपात् ।
द्रेक्काणादेः फलं सर्व्वं दीपज्ञानं महाद्भुतम् ॥ ९ ॥
दिनचर्य्या नृपादीनां गर्भेऽस्मिन् किं भविष्यति ।
षट्त्रिंशदस्मिन् द्वाराणि शास्त्रे भुवनदीपके ॥ १० ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—ग्रहभावप्रकाशाभिधो ज्योतिःशास्त्रीयनिबन्धविशेषोऽस्मिन् पुस्तकेऽसम्पूर्णो वर्त्तते । एतद्वालोच्यविषयास्तु ग्रन्थारम्भे यथाक्रमं प्रदर्शिताः स्वयमेव ग्रन्थकृता ॥

No. 6. भुवनदीपकं सव्याख्यानं । Bhuvanadīpakaṁ Savyākhyānaṁ. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 57, bound like a book. Lines, 5–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work with a short explanation under each of the verses.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

सारस्वतं नमस्कृत्य महः सर्व्वतमोपहम् ।
ग्रहभावप्रकाशेन ज्ञानमुन्मील्यते मया ॥

व्याख्या ।

सरस्वत्याः सम्बन्धि सारस्वतं तत्र तन्महश्च तन्नमस्कृत्य मया ज्ञानमुन्मील्यते प्रकटीक्रियते, कथं भूतं महः सर्व्वस्यापि तमसोऽन्धकारस्यापहारकं विनाशकम् । केनेत्योन्मील्यते इत्याह । ग्रहेति ॥ ग्रहाः सूर्य्यादयः भावा मेषादिराशयः । तेषां प्रकाशनेन प्रकटीकरणेन अथवा ग्रहाः सूर्य्यादयः तेषां यो

भाव: क्रूराक्रूरादिस्वरूपमतत्प्रकाशनेन। अस्मिन् ग्रन्थे षट्‌त्रिंशत्‌वाराणि वर्त्त्यन्ते। अतस्तान्येव पूर्व्वमुद्दिशन्ति।

End.

गच्छन्त्या पितृमन्दिरं पितृगृहं भिक्षाचरं गृह्यते
पन्थाश्चापि तदीयमन्दिरगतं गर्भो अभिव्याचरम्।
सौख्यारम्भवदित्यवस्थिततथानृदत्त्वा भूमीन्द्र भुवान्
भाव वर्ग्गभिरेकतन तनयौ द्वाभ्यां सुता स्वेन खम्॥
यदीन्दुः शुक्रसोमाभ्या गर्भो वा वाचित: शुभै:।
तदासौ जायते पुत्रो नात्र कार्य्या विचारणा॥ ६२॥
चन्द्रो लग्नपतिश्चापि यदि केन्द्रे शुभान्वित:।
किं वदन्तो तदा सत्या स्यादसत्या विपर्य्यये॥ ६३॥
ग्रहभावप्रकाशाख्य शास्त्रमेतत् प्रकाशितं।
जगद्भावप्रकाशाय श्रीपद्मपभनिर्विभि:॥ ६४॥

Colophon. इति श्रीभावनन्दीपकं समाप्तम्। शुभमस्तु॥ श्री:॥ भवानीशङ्कराभ्यां नम:॥

रवि: चन्द्र: मङ्गल: बुध: गुरु: शुक्र: शनि: रसा: ६, नन्दा: ९, शरा: ५, वेदा: ४, वसा: ८ सागरा: ७, गुणा: ३।

इमे विंशा वारभुक्ति: सूर्य्यादीना यथाक्रमात्।
रविभौमगते दूरे समापि बुधसोमयो:॥
गुरुशुक्राविसमागं शनिराहोर्न दृश्यते।
अश्विनीनक्षत्रगणना जन्मनक्षत्रमकरीच॥
योगाणिकरोंश्च तिथि वार समन्वितं।
नवभिस्तु हरेद्भाग शेष आचंकुरा (?)॥ छ॥ छ

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 7. ग्रहयामलम्। Grahayāmalam. Substance, country-made yellow paper, 20 × 4 inches. Folia, 44 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Not correct. Incomplete.

A Tāntrika work on the worship of the grahas or planets, etc., entitled Grahayāmala, in the form of a dialogue between Hara

and Pārvatī. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 393.

Beginning. नास्ति।

End. नास्ति।

Colophon. इति ग्रहयामले श्रीहरपार्व्वतीसंवादे वास्तुग्रहविज्ञप्रकरणविवेकः षोड्शः पटलः।

विवरणम्—ग्रहयामलाभिधं ग्रहपूजापुरश्चरणादिविषयकः कश्चित् सुप्रसिद्धस्तान्त्रिकनिबन्धविशेषः।

No. 8. ग्रहलाघवम्। Grahalāghavam. Substance, country-made white paper, 11 × 5 inches. Folia, 35. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

A compendium of astronomical calculation, entitled Grahalāghava, Siddhāntarahasya, composed in 1590 A. D., by Ganeśa Daivajña of Nandigrāma, son of Keśava Daivajña. This is a well-known work generally used in preparing almanacs in our country. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2932, and also by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2024.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

ज्योतिःप्रबोधजननी परिशोध्य चित्तं
तत्प्रक्रमं मचरणैर्गहनार्थपूर्णा।
स्वल्पाक्षरापि च तदंशकृतैकपार्थे-
र्व्यक्तीकृता जयति केशववाक्श्रुतिश्च ॥ १ ॥
परिभ्रमसमर्ब्धिकेशवाप्य
दृङ्गुणहारलसत्सुवृत्तबद्धन्।
सुफलप्रदमात्तरूपमेतं तत्
स्मर रामं करणञ्च विष्णुरूपम् ॥ २ ॥
यद्यप्यकार्षुकरवः करणानि धीरा-
स्तेषुज्यकाधनुरपास्य न सिद्धिरस्मात्।

ज्याचापकर्म्मरचितं सुगमप्रकारं
कर्त्तुं ग्रहप्रकरणं स्फुटसुन्दरोऽस्मि ॥ १ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीसकलागमाचार्य्यवर्य्यश्रीकेशवदैवज्ञात्मजगणेशविरचिते ग्रहलाघवाख्ये सिद्धान्तरहस्ये मध्यमाधिकारः ।

विवरणम्—श्रीगणेशदैवज्ञविरचितो ग्रहलाघवाभिधः सुप्रसिद्धो ज्योतिर्निबन्धः ।

No. 9. **सटीकं ग्रहलाघवम् ।** Saṭīkaṁ Grahalāghavam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 6 inches. Folia, 73. Lines, 11–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, slightly torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains the abovementioned work with a commentary, entitled Grahalāghavavivaraṇa, by Viśvanātha, son of Divākara.

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नमः ॥

ज्योतिर्विद्गुरुणा गणेशगुरुणा निर्मथ्य शास्त्राम्बुधिं
यच्चक्रे ग्रहलाघवं विवरणं कुर्व्वेऽस्य सत्प्रीतये ।
नत्वा शम्भुसुतं दिवाकरसुतस्तद् विश्वनाथः कृती
जायज्ज्योतिषगर्ग्गगोकुलपरिवाप्याय नारायणम् ॥ १ ॥

श्रीमद्गुरुणा गणेशगणेशदैवज्ञेन ये ग्रन्थाः कृतास्ते तज्ज्ञातपुत्रेण ।
नृसिंहज्योतिर्व्विदा स्वकृतग्रहलाघवटीकायां श्लोकद्वयेन निबद्धाः ॥

तद्यथा—

कृत्वादौ लघुग्रहतिथ्यादिचिन्तामणिं
तत्सिद्धान्तशिरोमणेश्च विवृतिं लीलावतीव्याकृतिम् ।
श्रीवृन्दावनदीपिकां च विवृतिं मौहूर्त्ततत्त्वस्य वै
स श्राद्धादिविनिर्णयं च विवृतिं छन्दोर्णवाख्यस्य वै ॥
सुधीरञ्जनतर्ज्जनीयन्त्रकं च
सुकृष्णाष्टमीनिर्णयं होलिकायाः ।

लघूपायांश्चान्यानपूर्व्वान् गणेशो
गुरुग्रंथाब्धि निर्व्वाह्यमापत ॥

श्रीमत्कौशिकमुनिश्रेष्ठवंशोद्भवोऽयो अपराब्धितीरनिकटवर्त्तिनन्दिग्रामनिवासी सकलभूमण्डलपतिपूजितचरणयुगलाम्भोरुहो निखिलशास्त्रार्थ प्रवर्त्तो-ऽष्टादशसिद्धान्तोपपत्तिकोविदः समस्तवैयाकरणन्यायमीमांसागणितशास्त्र-विचारसार चतुरोज्योतिर्वित्कुलावतंसः श्रीमत्केशवदैवज्ञात्मजश्रीमद्-गणेशदैवज्ञवर्य्यः ग्रहलाघवाख्यं करणं चिकीर्षुस्तदादौ निर्विघ्नेन ग्रन्थसमाप्त्यर्थं तत्प्रचारार्थं च आशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्द्देशकात्मकं मंगलानां भूति देवता गुरु। गुरुवाक्निर्द्देशात्मकं मङ्गलं वसन्ततिलकच्छन्दसा प्रतिबध्नाति ज्योतिरिति।

End. नास्ति।

Colophon. इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजश्रीविश्वनाथदैवज्ञविरचितग्रहलाघवस्य मध्यमध्य-माधिकारस्योदाहृतिः समाप्तः (१) ॥

विवरणम्—श्रीविश्वनाथदैवज्ञविरचिता ग्रहलाघवटीकाऽसम्पूर्णा मूलसहिताऽत्र विद्यते।

No. 10. ग्रहलाघवटीका। Grahalāghavaṭīkā. Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 34. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten and torn in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the commentary noticed above.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् पूर्व्वोल्लिखितग्रहलाघवटीकामात्रमसम्पूर्णं विद्यते ॥

No. 11. ग्रहलाघवटीका। Grahalāghavaṭīkā. Substance, country-made Kāṣmīrī white paper, 16 × 6 inches. Folia, 70. Lines, 7–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1836. Appearance, not old. Prose. Not correct. Complete.

A complete copy of the above noticed commentary of the Grahalāghava.

End. पूर्व्वेति पूर्व्वे भास्कराद्या प्रौढ़तरा: क्वचित् स्थले विप्रश्नाद्यौ किमपि ग्रहकर्म्म छायादि धनुर्ज्यीभिन्ना चक्रु:, तेनैव करणेन मद्दोन्नतिगर्भलक्षणो यै: कुभृत् पर्व्वतस्तस्य उत उद्धे शृंगे शिखरे अधिरोहति यतस्तैरुक्तं इति क्रतं लघुकार्म्मुकसिञ्जिनी उत्क्रमकर्म्मचिता दृक्साधनमित्यादि इहास्मिन् ग्रन्थे मया अखिलं सर्व्वमिन्दुगतोक्तं कर्म्म धनुर्ज्यीविधिं हित्वा लघु सुगमं क्रतं तस्मात्तेषां सर्व्वे: मयि किं नास्ति अपितु यदयस्मात् कारणादहं तच्छास्त्रत: तेषां भास्करादीनां शास्त्रसवर्णाणितां बहुधी: अस्मि तच्छास्त्रं विलोक्य मम बुद्धिविस्तृता अतस्तदनुगर्व्वो मयि नास्तीति। अथानन्तर श्लोकमाह। नन्दिग्राम इति अपरां ते विपर्गे अपरा यस्मिन् दिक् तस्यां ता प्रांत: तस्मिन् विषय: स्थानं यस्य स यस्मिन् नन्दिग्रामे केशव आसीत: किंभूत: शिष्यादिभि: गाधिसुत कौशिकगोत्रज. कौशिकवंशोत्पन्न: सकलसच्छास्त्रार्थवित् सर्व्वसमीचीनशास्त्रार्थवेत्ता एवंविध: केशव: तस्य सुत: गणेश: तदंघ्रिपद्मभजनात् तच्चरणकमलसेवनात् किंचित किञ्चिदवबोधांशकं ज्ञानलवं लब्धा प्राप्य इदं चरणं स्पष्टं स्पष्टार्थं वृत्तै नानाछन्दोभि: विचित्रं अर्थेन बहुतं च एतदकरोत् कृतवानित्यर्थ:।

गोलग्रामनिवासिना गुरुपदद्वन्द्वाब्जभक्तौ रत:
काशीतस्य दिवाकरस्य तनय: श्रीविश्वनाथाभिध:।
तेनेदं ग्रहलाघवस्य गणितं स्पष्टीकृतं तद्बुधै:
शोध्यं शुद्धमिदं तदा न गणकै: स्थाने सदा धार्य्यताम् ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीदैवज्ञाचार्य्यदिवाकरात्मजविश्वनाथविरचितसिद्धान्तरहस्योदाहरणं समाप्तम् ॥ शुभमस्तु ॥ ० ॥ ० ॥ संवत् १८३६ वर्षे फाल्गुन वदि ७ दिने लिखितमिदं पुस्तकं राधाकृष्ण गोसाइस्तो मध्ये सुतपाठनार्थं शुभं कल्याणं ॥ ० ॥ ० ग्रंथजीत्कटिका ॥ ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् पूर्व्वोल्लिखिता ग्रहलाघवटीका सम्पूर्णा वर्त्तते ॥

No. 12. **ग्रहलाघवटीका।** Grahalāghavaṭīkā. Substance, country-made white paper, 11 × 6 inches. Folia, 70 (of which foll. 36—69 are wanting). Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaton throughout. Prose. Not correct. Incompleto.

The first part of this commentary entirely agrees with that of Viśvanātha, while in the latter part it differs from it, and in the colophon also we find the name of a different commentary, attributed to Ganeśa Daivajña, the author of the text. So we may infer that this codex contains parts of two different commentaries by two different authors. The first part of Viśvanātha's work occurs first, while at the end, the latter part of a different commentary of the same text, entitled Grahalāghavavivṛiti, by Ganeśa Daivajña. In the Cat. Cat., however, the Grahalāghavavivṛitiḥ is attributed to Gaṅgādhara. The disagreement between these MSS. begins just after the end of the first chapter. The second chapter begins as follows:

अथ रविचन्द्रस्पष्टीकरणपञ्चाङ्गानयनाधिकारो व्याख्यायते। तत्र तावद्ग्रहस्पष्टीकरणाय भुजज्ञानं पदसंज्ञा च मृध्यमन्दोच्चमाह दोस्त्रिभोनमिति। त्रिभागाद्यदिनयादूने यत् किञ्चित् तच्छेषमेव एव दोर्भुजः स्यात्। But the second chapter of Visvanātha's work begins thus—अथ रविचन्द्रस्य स्पष्टीकरणं पञ्चाङ्गानयनाधिकारो व्याख्या च व्याख्यायते दोस्त्रिभोन मिति स्पष्टार्थः। etc.

Colophon. इति श्रीगणेशदैवज्ञविरचितायां ग्रहलाघवविवृतौ पाताध्यायः समाप्त। समाप्तश्चायं ग्रन्थः॥ शुभमस्तु श्रीरस्तु॥ छ॥ छ॥ छ॥ *॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् विश्वनाथकृता ग्रहलाघवटीका, श्रीगणेशदैवज्ञविरचिता ग्रहलाघवविवृत्यभिधा काचिदपरा च टीका विद्यते। तत्र प्रथमं प्रथमनिबन्धस्य प्रथमाध्यायमात्रमपरस्य चावशिष्टांशो वर्त्तते।

No. 13. ग्रहलाघवविवृतिः। Grahalāghavavivṛitiḥ. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches. Folia, 152 (of which foll. 1—73 are wanting). Lines, 5-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Grahalāghava, by Ganeśa Daivajña, entitled Grahalāghavavivṛiti.

Beginning. नास्ति ।

End. तेषां चतुर्णां फलानां संस्कृतिः धनधनयोर्योगः ऋणऋणयोर्योगः फलचतुष्क-संस्कृतिर्धनं ४।५१।५७। अतस्तपमासे चन्द्रो दृश्यः अन्यथा चतुर्णां फलानां संस्कारे न दृश्यत इति चन्द्रदर्शनं । अथ चक्राद्य इति ज्ञातव्यः ।

Colophon. इति श्रीगणेशदैवज्ञविरचितायां ग्रहलाघवविवृतौ पाताध्यायः समाप्तः समाप्तश्चायं ग्रन्थः शुभमस्तु श्रीरस्तु ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ ॥ * ॥

विवरणम्—श्रीगणेशदैवज्ञविरचितग्रहलाघवविवृतिनामकग्रहलाघवटीकारूपोऽयं निबन्धः ।

No. 14. ग्रहलाघवम् । Grahalāghavam. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 18. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed in No. 8.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 15. गोलाध्यायः मिताक्षराभाष्यसहितः । Golādhyāyaḥ Mitākṣarābhāṣyasahitaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 7 inches, bound like a book. Folia, 75, (of which foll. 1—8 are wanting). Lines, 6-13 in a page. Character, Nāgara. Date, (1) ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete, (except the first eight folia).

This codex contains the Golādhyāya of the Siddhānta Śiromaṇi with a short explanatory commentary, entitled Mitākṣarā. In Cat. Cat., the commentary is attributed to Bhāskarācāryya, the author of the text. Noticed in the Catalogue of the India office library, Nos. 2047-2050, p. 1015-1016.

---

(1) The date of the composition of the Siddhānta Śiromaṇi, as given at the end of the work, is 1072 Śaka. The date of Bhāskarācāryya's birth is Śaka 1036. He wrote the Siddhānta Śiromaṇi, when he was 36 years old. 1036 + 36 = 1072.

Beginning. नास्ति ।

End. इदानीं सिद्धान्तग्रथनकालमाह ॥

रसगुणपूर्णमही १०३६ समशककालपसमये ममोत्पत्तिः ।
रसगुण ३६ वर्षेण मया सिद्धान्तशिरोमणीरचितः ॥

इदानीं विद्वज्जनानुनयनादनौद्धत्यं प्रतिपाद्य तदद्वारेणात्मनः प्रागल्भ्य प्रथयन्नाह ॥

गणितस्कन्धसन्दर्भोऽदर्भदर्भाग्रधीमतः ।
उचितोऽनुचितो यन्मे धार्ष्ट्यं तत् चम्यतां विदः ॥

गणितस्कन्धस्य सन्दर्भोनाम रचनाविशेषः। असौ अदर्भदर्भाग्रधीमत उचितः। मूलप्रदेशोपरि यानि पुष्पाणि अदीर्घाणि दर्भपत्राणि यत असौ अदर्भदर्भस्तस्याग्रं यथा तीक्ष्णं तथा यस्य मतिस्तीक्ष्णा अभेद्यमपि प्रमेयं भित्त्वाऽन्तःप्रविशति। तथाविधस्य गणितस्कन्धः प्रबन्ध उचितः। अनुचितो मे तथापि कृतः। तत्रार्थे हे विद्वज्जना गणकास्तत् चम्यताम्। इदानीमाद्यदूषणापराधं परिहरन्नाह ॥

ये ब्रह्मा लघवोऽपि ये च गणका बद्धाञ्जलिर्वच्मि तान्
चन्तव्यं मम तैर्मया यदधुना पूर्व्वोक्तयो दूषिताः ॥
कर्त्तव्ये स्फुटवासना प्रकथने पूर्व्वोक्तिविश्वासिनां
तत्तद्दूषणमन्तरेण नितरां नास्ति प्रतीतिर्यतः ॥
आसीत् सह्यकुलाचलाश्रितपुरे निःशेषविद्यानिधिः
साधूनामवधिर्महेश्वरकृती दैवज्ञचूड़ामणिः ।
तज्जस्तच्चरणारविन्दयुगलप्राप्तप्रसादः सुधी-
र्मुग्धोद्बोधकरं विदग्धगणकप्रीतिप्रदं प्रस्फुटम् ॥
एतद्व्यक्तसदुक्तियुक्तिसबलं हेलावगम्यं विदां
सिद्धान्तग्रथनं कुबुद्धिमथनं चक्रे कविर्भास्करः ॥
प्रश्नानमून् प्रपठतो गणकस्य गोल
स्कन्धोल्लसत्-सरलयुक्तिमतप्रबालैः ।
प्रश्नोत्तरार्थपरिषिञ्चनवारिसिक्त-
मूलामलोमलता समुपैति हृद्धिम् ॥
केचिदिमं पठिष्यन्ति प्रश्नाध्यायश्च केवलम् ।
तदर्थं लिखिता अथ प्रश्नाः प्रागुदिता अपि ॥

Colophon. इति महेश्वरोपाध्यायसुतभास्कराचार्यविरचिते सिद्धान्तशिरोमणौ सवासना-भाष्ये मिताक्षरे गोलाध्यायः समाप्तः ॥ अथ गोले ग्रन्थसंख्या २१०० ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तशिरोमण्यन्तर्गतगोलाध्यायः सम्पूर्णो वर्त्तते ॥

No. 16. गोलाधिकारः। Golādhikāraḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, rather old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A work treating of the Gola or spheric in Āryā metre, entitled Golādhikāra, by Āryya Bhaṭṭa. The codex under notice has neither a beginning nor an end, but only a few folia on the eclipse of the moon.

Beginning. नास्ति।

End. नास्ति।

Colophon. इत्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते गोलाध्यायाधिकारश्चतुर्दशः।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमदार्यभट्टकृतस्य गोलाध्यायस्य कति खण्डितानि पत्राणि सन्ति।

No. 17. जयविनोदसारणी। Jayavinodasāraṇī. Substance, foolscap paper, 14 × 8 inches, bound in the form of a book. Folia, 19. Lines, 15-35 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Mathematical figures. Incomplete.

A table to calculate lunar days, etc,. in order to prepare an almanac, entitled Jayavinodasāraṇī or a table prepared under the auspices of Mahārāja Jayasiṁha of Jayapur. This codex contains tables for the calculation of Tithis, Nakṣatras and Yogas only. Anonymous.

No. 18. **वर्षतन्त्रम् वा वर्षफलम् ।** Varṣatan tram or Varṣaphalam. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 36. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

An astrological work for the preparation of horoscopes, entitled Varṣatantra or Varṣaphalā, by Nīlakaṇṭha, the famous author of the Tājika. It is in fact an extract of his Tājika made at the request of one Śiva, who is qualified with only the epithet *vidvat*, the learned.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

स्वस्वाभिलाषं न हि लब्धुमीशा
निर्विघ्नमीशानमुखाः सुरेशाः ।
विना प्रसादं किल यस्य नौमि
तं ढुंढिराजं मतिलाभहेतोः ॥ १ ॥
जातकोदित दशाफलं यतः
स्थूलकालफलदं स्फुट नृणाम् ।
तत्र न स्फुरति दैवविन्मति
स्तद्ब्रुवेऽब्दफलमादितांजिकात् ॥ २ ॥
गताः समाः पादयुताः
प्रकृति २१घ्न समागणात् ।
खवेदाप्तघटीयुक्ता
जन्मवारादि संयुताः ॥ ३ ॥
अब्द प्रवेशे वारादि सत
तद्ये (?) विनिर्दिशेत्
शिवा ११घ्नोन्दः खखाद्रौ दु १२०
लब्धांशः खाग्नि ३० शोधितः ॥ ४ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति भावस्य यद्फलम् ।

At the end of each chapter occur verses to the following effect.

गर्गान्वयभूषणं गौर्वितविद्विन्नामविसन्नसुती
ऽनन्तीनन्तमतिर्व्यधात् खलमतध्वस्त्यै जनुःपद्धतिम् ।
तत् सुनुः खलु नीलकण्ठ विबुधोविद्वच्चिदानुज्ञया
भावस्य ग्रहपद्धतीष्टसुखतानुक्तं फलं सौष्ठभात् ॥

विवरणम् — श्रीनीलकण्ठकृतजन्मपद्धतिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 19. जातककर्म्मपद्धतिः । Yātakakarmapaddhatiḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 17. Lines, 3–7 in a page. Character, Nagara. Date, 1737 Śaka. Appearance, not old. Verse. Generally correct. Complete.

A manual for preparing horoscopes, and foretelling the fate of a person by it, entitled Jātakarmapaddhati or Śrīpatipaddhati, complete in eight chapters, by Śrīpati Bhaṭṭa. Noticed in Dr. R. Mitra's Bikanēr Catalogue, No. 733, p. 338.

Beginning. श्रीमद्गणपतये नमः ॥

नत्वा तां श्रुतिदेवतां विसमयज्ञानीहृतेः कारणं
तत् पादाम्बुजप्रसादविकसद्धीधो बुधः श्रीपतिः ।
शिष्यप्रार्थनया विचार्य्य सकलान् होरागमार्थान् मुहु-
र्वक्ष्ये जातककर्म्मपद्धतिमहं होराविदां प्रीतये ॥ १ ॥
श्रेयोऽत्र प्रथमं हि जन्मसमयच्छायादियन्त्रैः स्फुटं
तत्कालप्रभवाविलग्नसहिताः कार्य्यास्तत्र ग्रहाः ।
सिद्धान्तोक्तपरिस्फुटीकरणैस्ते चासकृत् कर्म्मणा
भावाः खेटदृशो बलानि च ततस्तेषां विचिन्त्यानि षट् ॥ २ ॥
मध्याह्नांशुमतोर्ध्व एव विवरे कालः स उन्नोनतः
सोऽप्यथापि परिच्युतोरविनिशामध्यान्तरे चोन्नतः
मध्याह्नात् पतिते तु वासरगते स्यात् प्राक्कपालेन तं ।
यातेऽप्युदयोमिते पुनरिदं प्रत्यक्कपाले भवेत् ॥ ३ ॥
रात्रेः शेषे गते वा भवति हि समये जन्म चेतद्घटीभिः
संयुक्ते वासरार्द्धे खलु नतघटिकाः प्राक् प्रतीचोन्नतेषु ।

संख्याप्येति लग्नट् क्रुटखवितुरत: स्त्रीदरेरिष्टकाणा-
लग्नं कुर्यात् सषड्कं तदपि सुगवकैरसलग्नं निरुक्तम् ॥ ४ ॥

End.

स्त्रीणामुक्तं जातके यच पुंव-
च्छायाचन्द्राद्योर्यीगात् प्रकल्प्य ।
योगात् तां यत् शुभं वाशुभं वा
तन्निःशेषं कल्पयेत् खेटयोर्व्यात् ॥ ८ ॥
नैर्व्याणि काये गदितास योगा:
स्थितिं तेषामिह भावहृष्टा ।
विज्ञाय धीमान् ग्रहयोगजातं
निर्णीयमर्थिन् परिकल्पयेत्त ॥ ९ ॥
कण्टकादि परिभाषयानया
प्रोक्तया र्दशभावजातक: ।
जातकोदितफलस्य निश्चितं
प्रत्ययोभवति धीमतामिह ॥ १० ॥
इति जातककर्मपद्धतिं
गुरुपादाब्जयुगप्रसादत: ।
वर शिष्यजनप्रबोधनीं
कृतवान् श्रीपतिरप्रजायणी: ॥ ११ ॥
अध्यायानामष्टके वृत्तसंख्या
संजाता स्यात् षट्विचन्द्रप्रमाणा ।
प्रोक्तानुष्टुप्छन्दसा वृत्तसंख्या
श्लोकैर्नैकैर्माख्यया वक्ष्यत्या २०१॥१२
न वेत्ति यो जातककर्मपद्धतिं
तद्ब्रह्मसिद्धान्तभवामपि यत्नात् ।
यात्राविवाहादिषु कालसूचको
न योग्य मत्यु: खलु तत्स्वरूपधृक् ॥ १३ ॥

Colophon. इति श्रीश्रीपतिभट्टविरचितायां जातककर्मपद्धतौ प्रकीर्णकाध्यायोऽष्टम: ।
श्रीरस्तु

नगाग्निनगचन्द्रेऽब्दे
मार्गकृष्णाष्टिके तिथौ ।

पद्दति अनुपी व्यास:
सदानन्दी खिलिख वे ॥

शुभमस्तु । श्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्री ।

विवरणम्— श्रीश्रीपतिभट्टविरचितजातककर्म्मपद्धतिनामक जन्मपत्रिकानिर्म्माणोपयोगिनिबन्ध-
विशेष: ॥

No. 20. जातकपत्रिकाविवरणम् । Jātakapatrikāvivaraṇam. Substance, country-made colourless paper, 14 × 6 inches. Folia, 41 (of which fol. 3 is wanting). Lines, 10–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

A manual containing directions for the preparation of horoscopes, entitled Jātakapatrikāvivaraṇam, by Vāmaṇa. The subjects treated of in this work are enumerated in the introductory verses.

Beginning. ओं नमोगणेशाय ॥

प्रणम्य विश्वजननीं त्रिपुरां सर्व्वसिद्धिदाम् ।
वच्मि सयुक्ति युगजन्मपत्रिका + + + + ॥ १ ॥
ज्ञात्वादौ जन्मसमयं तत्कालात्कालिकान् ग्रहान् ।
पश्चाज्ज्ञात्वा जन्मलग्नमिति स्पष्टं च साधयेत् ॥ २ ॥
मानं + + + + साध्यं नतमुन्नतमेव च ।
भावचक्रं भावगतान् ग्रहान् सञ्चिन्तयेदथ ॥ ३ ॥
सप्तवर्ग्गं सलग्नानां ग्रहाणामुच्चलाघवं ।
इष्टकष्टविचारोऽथ विचारोरिष्टभङ्गयो: ॥ ४ ॥
आयुर्द्दायस्तत: साध्योऽष्टकवर्गोंद्भवग्रहाम् ।
दशाक्रमोन्तर्द्दशाया: क्रम: फलदशाक्रम: ॥ ५ ॥
शुभकष्टदशायाश्च विचारं चिन्तयेत् तत: ।
भावस्थानां लोकयोगाद्भावानां चिन्तयेत्फलम् ॥ ६ ॥
एतत् सर्व्वं परिज्ञाय पट्टे लेख्या च पत्रिका ।
तत्रादौ जन्मसमयं परिज्ञानमिहोच्यते ॥ ७ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति गुरुदशा उत्तीर्णा । इति शनिदशा उत्तीर्णा &c. &c

विवरणम् । जन्मपत्रविचारविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 21. जातकावली । Jātakāvalī. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 9. Lines, 2–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Verse. Not correct. Incomplete.

A treatise on horoscopy, entitled Jātakāvalī. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अथ प्रसूतिकाध्यायः ।

मीने मेषे वृषे प्रोक्ता चत्वारी वृषकुम्भयोः ।
मकरे मिथुने तिस्रः सप्त वृश्चिककर्कटे ॥ १ ॥
तुले कार्म्मुककन्यायां सूतिका पञ्च विद्यते ।
सिंहे चैव भवेत् चौषि जन्मकाले विलोकयेत् ॥ २ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति राज्ययोगः ।

विवरणम् — अयमपि निबन्धो जन्मःकालीनलग्नादिविचारविषयकोऽयंनिबन्धः ।

No. 22. जातकाभरणम् । Jātakābharaṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 4 inches. Folia, 105. Lines, 8–10 in a page. Character, Nāgara, Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A work containing a dissertation on the future prospects of children from the astral conjunctions at their natal hour, entitled Jātakābharaṇa, by Śrīdhuṇḍirāja. Noticed in the India Office

Catalogue, No. 3075, p. 1037 B. Also in die Handschriften-verzeichnisseder Königlichen Bibliothek, No. 866 (Chambers 280), p. 259. See also Dr. R. Mitra's Bikaner Catalogue, No. 643, p. 299.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीत्रिपुरायै नमः ॥

श्रीदं सदर्चिं हृदयारविन्दे
पादारविन्दं परमस्य वन्दे ।
मन्दोपि यस्य स्मरणेन सद्यो
गीर्वाणवन्द्योपमतां समेति ॥ १ ॥
उदारधीमन्दरभूधरेण
प्रमथ्य ज्योतिर्गमसिन्धुराजम् ।
श्रीढुण्ढिराजः कृतवं किलार्य्या
मार्य्यासपर्य्याममलोक्तिरत्नैः ॥ २ ॥
ज्ञानराजगुरुपादपङ्कजं
मानसे स्वलु विचिन्त्य भक्तितः ।
जातकाभरणनाम जातकं
जातकज्ञसुखदं विधीयते ॥ ३ ॥
शास्त्रोक्ता यो जन्मपत्रीं करोति
नानाग्रन्थालोकनात् तस्य चित्तम् ।
प्रत्युद्विग्नं स्यात् ततो जातकेऽस्मिन्
कुर्व्वे व्यक्तां जातकोक्तिं च सर्व्वाम् ॥ ४ ॥
विचित्रपत्रीकरणादराणां
श्रमं विनायुक्तविलेखनार्थं ।
समर्थमेतत् प्रकटार्थमेवा-
त्यर्थं ततो नाम यथार्थमस्य ॥ ५ ॥
सन्मङ्गलाशीर्वचनान्वितानि
पद्यानि चाद्ये समुदाक्रियन्ते ।
तान्येव पत्रीकरणप्रवीणाः
श्रेयस्कराणि प्रथमं लिखन्तु ॥ ६ ॥
गुण्डामण्डल संप्रसारकलनैर्मौलीस्थलान्दोलनै
र्नेत्रोन्मीलनमीलनैरविरलश्रीकर्णतालक्रमैः ।
दानालिध्वनितैर्विलासरचितैर्दुर्गाननीपार्ज्जिते
+ + मेदभरः करीन्द्रवदनो वः श्रेयसे कल्पताम् ॥ ७ ॥

According to Sanskrit Astronomy the years are divided into groups of sixty, each year having a peculiar name of its own, such as Prabhava, Vibhava, Śukla, etc. This work treats first of all of the effects of birth in each of these years, such as—

सम्वत्सरफलम् ।

सर्व्ववस्तु परिसंचयेरत:
पुत्रसन्ततिरतीव सन्मति: ।
सर्व्वभोगयुतदीर्घजीवितो
जायते प्रभवसम्भव: पुमान् ॥
उत्पन्नभोक्ता प्रियदर्शनश्च
वस्त्राधिशाली चतुर: कलासु ।
राजा भवेदात्मकुलं सुशीलं
विद्वान् मनुष्यो विभवाब्दजन्मा ॥
सदा सुवर्णाचितसमुदार: (?)
सपुत्रदारैर्विभवै: समेत: ।
सद्भाग्यविद्याविनयोपपन्नो
नूनं पुमान् शुक्लसमुद्भव: स्यात् ॥
दातासुमानन्दयुतोऽतिकान्त:
सत्येन नित्यं सहितोगुणी स्यात् ।
दक्षश्च धूर्त: परकार्य्यकर्त्ता
प्रमोदजन्मा मनुजोऽभिमानी ॥

Afterwards the effects of birth in each of the Ayaṇas and Ṛitus are shown respectively, thus—

शश्वत्प्रसन्नो जनुषा तु कान्ता—
सन्तोषयुक्तोऽतितरां चिरायु: ।
नर: सदाचारपरोत्युदारो
धीरश्च सौम्यायनजातजन्मा ॥ &c

Then the effects caused by a month are thus mentioned—

सत्कर्म्मविद्याविनयोपपन्नो
भोगी नर: स्यान्मधुरान्नभोक्ता ।
सत्पात्रभिक्षागुरतश्च मन्त्री
चैत्रोद्भवश्चापि विचित्रवस्त्र: ॥

सुलक्षणः पुण्यगुणानुगामी
पुमान् बलीयान् द्विजदेवभक्तः ।
कामी चिरायुर्जनयानशील:
स्यान्माधवे बान्धवसौख्ययुक्तः ॥
समान्वितश्चञ्चलचित्तवृत्ति
र्विदेशवासाभिरुचिश्च तीव्रः ।
विचित्रबुद्धिः खलु दीर्घसूत्री
ज्येष्ठोद्भवः श्रेष्ठतरो नरः स्यात् ॥
बहुव्ययोऽनल्पवचोविलासः
प्रमादशीलो गुरुवत्सलश्च ।
सदाप्रमाद्यः शुभकर्म्मकृत् स्या-
दाषाढ़जो गाढ़दृढ़ाभिमानः ॥
पुत्रैश्च पौत्रैश्च कलत्रमित्रैः
सुखी च तीर्थस्य निदेशकर्त्ता ।
लोकप्रसिद्धः कफवान् वदान्यो
यः श्रावणे पुण्यगुणैः प्रपन्नः ॥
श्रीमान् भवेत् चीनकलेवरश्च
दाता च कान्तासुतजातसौख्यः ।
सुखे च दुःखे विकृतो हि मर्त्यो
भद्रोभवेद्भाद्रपदाप्तजन्मा ॥
विद्वान् धनी राजकुलप्रियश्च
सत्काव्यकर्त्ता बहुभृत्ययुक्तः ।
दाता गुणज्ञो बहुभृत्यसम्पत्
स्यादाश्विनेऽश्वादिसमृद्धिभाजो ॥
सत्कर्म्मकर्त्ता बहुवाग्विलासी
धनी लसत्पत्रविचारकश्च ।
कामं सकामः क्रयविक्रयार्थी
सत्कृत्यकृत् कार्त्तिकजातजन्मा ॥
सत्तीर्थयात्रानिरतः सुशीलः
कलाकलापे कुशलो विलासी ।
परोपकर्त्ताहतसाधुमार्गो
मार्गोद्भवो वै विभवैः समेतः ॥

परोपकारी पितृवित्तहीनः
कष्टार्जितार्थव्ययकृद्विधिज्ञः।
सुगुप्तमन्त्रः कृतशास्त्रयत्नः।
पौषे विशेषात् पुरुषः कृशाङ्गः॥
सम्यक्त्वविद्वैदिकसाधुयोगी
योगीककविद्याभ्यसनानुरक्तः।
सुहृद्विशेषाश्रितसारिवर्णी
माघोद्भवः स्यादनघो मनुष्यः॥
परोपकारी कुशलो दयान्-
र्वतान्वितः कोमलकायशाली।
विलासिनी केलिविलासशीलो
यः फाल्गुने फल्गुवचो विलास.॥

Then the action of a fortnight and that of each of the lunar days are similarly mentioned. One born in full moon becomes—

चश्चिरायुः सुतरां सुशील।
श्रीपुत्रवान् कोमलकायकान्तिः।
सदासदानन्दविनीतकाल
येऽत्र जन्मकालस्तु वलक्षपक्षः॥

The characteristic of one born in Pratipat is thus given—

बहुजनपरिवारश्चारुविद्याविवेकी
कनकमणिविभूषावेशशाली सुशीलः।
अति सुललितकान्तिर्भूमिपालाप्तवित्तः
प्रतिपदि यदि सूतिर्जायते यस्य जन्मीः॥

So on. After this the effects of the Vāras (days) are thus mentioned—

शूरोऽल्पकेशो विजयी रणाग्रे
श्यामारुणः पित्तचयप्रकोपः।
दाता महोत्साहयुतो सतोजा
दिने दिनेशस्य भवेन्मनुष्यः॥
प्राज्ञः प्रशान्तः प्रियवाग्विधिज्ञः
प्रसन्नरेन्द्राश्रयलब्धवर्णी।

सुखे च दुःखे च समस्वभावो
वारे नरः शौरिकरस्य जातः ॥
वक्रोक्तिरत्यन्तरचप्रियः स्या
त्पुरेन्द्रमन्त्री च परोपजीवी ।
सत्वान्वितश्शीघ्रतरस्वभावो
दिने भवेन्नाऽवनिनन्दनस्य ॥
सद्रूपशाली मृदुवाग्विलासः
श्रीमान् कलाकौशलतासमेतः ।
वणिक्क्रियायां हि भवेदभिज्ञः
प्राज्ञो गुणज्ञोऽपदिनोद्भवो यः ॥
विद्वान् धनी सर्व्वगुणोपपन्नो
मनोरमः श्रापतितप्रकालः ।
श्राचार्य्यवर्य्यश्च जनप्रियः स्या-
द्वारे सुराचार्य्यस्य नरस्य जन्म ॥
सुशीलसंकुचितकेशपाशः
प्रसन्नवेशो मतिमान् विशेषात् ।
शुक्लाम्बर प्रीतिधरो नरः स्या-
त्सन्मार्गगो भार्गववारजातः,
अकालसंप्राप्तजराप्रवृत्ति-
र्वलीजृम्भितो दुर्व्वलदेहयष्टिः ।
तमोगुणक्रौर्य्यचयाभिभूतः
शनेर्दिने जातजनुर्मनुष्यः ॥

Then the effects of the Stars, Yogas, and Karaṇas are similarly mentioned. Thus the work is a most interesting one. It discusses all important matters in easy Sanskrit, so that one going through it can easily prepare Janmapatris or Horoscopes.

End. नास्ति ।

Colophon. इति जातकाभरणे नष्टजातकाध्यायः ।

विवरणम्—श्रीढुण्ढिराजविरचितजातकाभरणाभिधः सुप्रसिद्धजातकविषयकोनिबन्धोऽयम् ।

No. 23. **जातकाभरणम् ।** Jātakābharaṇam. Substance, country-made white paper, 12 × 4 inches, bound like a book. Folia, 124, (of which foll. 1—6 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work having neither a beginning nor an end.

विवरणमत्रापूर्व्वम् ।

No. 24. **जातकषट्प्रक्रमणिका ।** Jātakaṣaṭprakramaṇikā. Substance, country-made white (Kāśmīrī) paper, 12 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worm-eaten, and torn in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

An elementary treatise on horoscopy for beginners, entitled Jātakaṣaṭprakramaṇikā. Anonymous.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ।

लग्नस्थितो दिनकरः कुरुतेऽङ्गपीड़ां

पृथ्वीसुतो वितनुते रुधिरप्रकोपम् ।

छायासुतः प्रकुरुते बहुदुःखभाजं

जीवेन्दुभार्गवबुधाः सुखकान्तिदाः स्युः ॥ १ ॥

दुःखावहा धनविनाशकराः प्रदिष्टा

वित्तस्थिता रविशनैश्चरभूमिपुत्राः ।

चन्द्रो बुधः सुरगुरुर्भृगुनन्दनो वा

नानाविधं धनचयं कुरुते धनस्थः ॥ २ ॥

भानुः करोति नीरुजं रजनीकरोऽति-

कीर्त्यान्वितं क्षितिसुतः प्रचुरप्रभावम् ।

सिद्धिं बुधः सुधिषणं सुविनीतवेषं

स्त्रीणां प्रियं गुरुकवी रविजस्तृतीये ॥ ३ ॥

आदित्यभौमशनय: सुखवर्जिताङ्गं
कुर्य्यन्ति जन्मनि नरं सुचिरं चतुर्थे ।
सौमौ बुध: सुरगुरुर्भृगुदेवजात:
सौख्यं स्थिरं नरपतिं यशस: प्रशस्तिम् ॥ ४ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति नरजातकं । इति जन्मचन्द्र + + लोकनम् ।

विवरणम्—अयमपि जातकविषयको निबन्ध: ।

No. 25. **जातकोदाहरणम् ।** Jātakodāharaṇam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches, bound like a book. Folia, 70. Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1712 ; Śaka 1577. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A commentary with illustrations on Śrīpati's Jātakapaddhati, entitled Jātakodāharaṇa, by Kriṣṇa Daivajña, son of Śrīvallabha Daivajña. The codex contains also passages of the text along with their commentary.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥
नत्वा तां श्रुतिदेवतां त्रिसमयज्ञानोर्ज्जितैः कारणं
तत् पादाम्बुज प्रसादविकसद्बोधो बुध: श्रीपति: ।
शिष्यप्रार्थनया विचार्य्य सकलान् होरागमार्थान् स्फुट-
वक्ष्ये जातककर्मपद्धतिमहं होराविदां प्रीतये ॥

व्याख्या—

अहं श्रीपति: श्रीपतिभट्टनामा द्विज: शिष्यप्रार्थनया जातककर्मपद्धतिं वक्ष्ये । जातस्येदं जातकं । जातस्य बालकस्य जन्मान्तरार्जितसदसत्कर्म जनितशुभाशुभफलनिरूपकं शास्त्रं जातकमित्युच्यते । जातकशास्त्रे यानि कर्माणि गणितक्रियास्तेषां पद्धतिं मार्गं क्रमेण निरूपणमित्यर्थ: । किं कृत्वा सकलान् होरागमार्थान् स्फुटार्थान् विचार्य्य । होरा जातक-

शास्त्रं । तदुक्तं सारावल्यां । होरेतिशास्त्रसंज्ञा लग्नस्य तथा राशेश्चेति । होराजातकशास्त्रं तद्रूपा आगमा मूलग्रन्थास्तान् मुहुर्विचार्य्य किं सत् किमसत् किं बहुमतं किं स्वल्पमतं किं भ्रान्त्योक्तं किं निर्भ्रान्तमुक्तमिति पुनः पुनर्विचार्य्य युक्तियुक्तमर्थमङ्गीकृत्य जातककर्म्मपद्धतिं वच्म इत्यर्थः । किमर्थं होराविदां जातकशास्त्रज्ञानां प्रीतये । पुनः किं कृत्वा तां प्रसिद्धां श्रुतिदेवतां नत्वा । श्रुतयः शब्दास्तेषां देवतामधिष्ठात्रीं सरस्वतीं तामित्यर्थः । यद्वा श्रुतयो वेदास्तत्र या देवता मुख्यत्वेन प्रतिपाद्या परमेश्वररूपा तामित्यर्थः । कथंभूतां श्रुतिदेवतां त्रिसमयज्ञानोद्गतेः कारणं त्रयाणां समयानां भूतभविष्यद्वर्त्तमानानां त्रिसमयानां लक्षणया तत्तत्कालीनवस्तूनां यज्ज्ञानं तस्य या उद्गतिरुत्पत्तिः तस्याः कारणं । यस्याः श्रुतिदेवतायाः प्रसादेन त्रिकालदर्शित्वं भवतीत्यर्थः । कथंभूतोऽहं तत्पादाम्बुरुहप्रसादविकसद्बोधः । तस्याः श्रुतिदेवतायाश्चरणकमलप्रसादेन विकसन्बोधः ज्ञानं यस्य स तथोक्तः । पुनः कथंभूतोऽहं बुधः पण्डितः । अथात्र कर्त्तव्यं संक्षेपतः शार्दूलविक्रीडितेन प्रतिजानीते ॥

End. अथ ग्रन्थसमाप्तिं वैतालीयेनाह—

इति जातककर्म्मपद्धतिं गुरुपादाब्जयुगप्रसादतः ।
वरशिष्यजनप्रबोधिनीं कृतवान् श्रीपतिरग्रजाग्रणीः ॥

व्याख्या—

अग्रजेषु ब्राह्मणेषु अग्रणीः श्रेष्ठः श्रीपतिराचार्य्यः गुरुपादाब्जयुगप्रसादतः जातककर्म्मपद्धतिं इति कृतवान् । कीदृशीं जातककर्म्मपद्धतिं वरशिष्यजनप्रबोधिनीं वरः श्रेष्ठो यः शिष्यजनस्तं प्रबोधयितुं शीलमस्या अस्तीति । अथ ग्रन्थश्लोकसंख्याज्ञानार्थं तथा प्रक्षेपज्ञानार्थं च ग्रन्थसंख्यां शालिन्याह—

अध्यायानामष्टके वृत्तसंख्या
सञ्जातास्याः षट् त्रिचन्द्रप्रमाणा ।
प्रोक्तानुष्टुप्छन्दसा ग्रन्थसंख्या
श्लोकैरेकेनाढ्यया हि द्विशत्या ॥

व्याख्या—

षट् त्रिचन्द्रप्रमाणा षट्त्रिंशदधिकं शतं १३६ प्रमाणं यस्यास्तादृशी प्रोक्ता अनुष्टुप्छन्दसा तु एकेन श्लोकेनाढ्यया द्विशत्या ग्रन्थसंख्या प्रोक्ता एतदुक्तं

भवति यानि शतानि निवशानि तानि. षट् त्रिंशदधिकं शतमेव १३६।
यदात् द्वात्रिंशदक्षरात्मकः श्लोकः क्रियते इति संख्यया गणना क्रियते
तदात् शतत्रयमेव श्लोकाधिकं भवतीति।

Colophon. इति श्रीवल्लभदेवज्ञात्मजश्रीकृष्णदेवज्ञविरचिते श्रीपतिभट्टीयजातककर्मपद्धत्युदाहरणे अष्टमोऽध्यायः। सं १७१२ शके १५७७ श्रावण शुक्ल ७ रवौ श्रालिखि राजप्रासादेन॥ श्रीरस्तु। शुभमस्तु॥

विवरणम्—निबन्धोऽयं श्रीवल्लभदेवज्ञात्मजश्रीकृष्णदेवज्ञविरचितजातककर्मपद्धत्युदाहरणाभिधः श्रीपतिभट्टकृतजातककर्मपद्धतिटीकारूपः।

No. 26. जीवप्रकाशोदाहरणम्। Jīvaprakāśodāharaṇam. Substance, country-made white paper, 10 × 7 inches, bound in the form of a book. Folia, 35. Lines, 6–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, slightly torn and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Jīvaprakāśa, an astrological work, by the author of the text. But as the text is not in hand, the name of the author cannot be found. Passages are quoted from the work of one Jīvaśarman by Varāhamihira, Keśava, etc. It would not be, therefore, too much to think that this Jīvaśarmā is probably the author of the Jīvaprakāśa and its commentary.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

अथोदाहरणं जीव प्रकाशस्य प्रतन्यते।
इदं समाप्तिं नयतां श्रीनृसिंहः स्वराट् प्रभुः॥

प्रारिप्सितग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तिकामनया विशिष्टशिष्टाचारपरम्पराप्राप्तं नमस्कारस्तवनात्मकं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नीश्वरार्थेन सम्प्रयोजनं स्वचिकीर्षितं प्रतिजानीते॥ श्रीमन्नृसिंहमिति।

End. अमी सप्तदश्यां रात्रौ सायतास ४।० घटस्य सूर्योदयः तदेतदाह॥ तत्तद्ग्रहाक्रान्तरतुल्यकं वेदिति॥ ११॥ एवं पूर्व्वास्तपश्चिमोदयसाधनं बुधस्याप्येवं विकल्पितत्वात सम्प्रतीनां सलभत्वाच्चेति दिक्॥

Colophon. इति स्वकृतेजीवप्रकाशोदाहरणे नवमप्रघट्टः॥ छ॥ श्रीरामाय कृष्णाय गोविन्दाय नमोनमः॥

विवरणम्—जीवप्रकाशाभिधजातकनिबन्धविशेषटीकारूपोऽयं निबन्धः।

No. 27. बालबोधः। Bālabodhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 32. Lines, 2–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1709. Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

An elementary treatise on Astrology determining auspicious as well as inauspicious days, etc., for the performance of religious and domestic works, entitled Bālabodha, by Muñjāditya, a Brāhmaṇa. Noticed in the Catalogue of Sanskrit MSS. in the University Library, Leipsic, No. 1035, p. 318.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः॥

विश्वेश्वरं नमस्कृत्य (a) देवीं चैव सरस्वतीम्।
गुरूंश्च देवतानाञ्च प्रसादाद्गुरुतीमया॥ १॥
नानाशास्त्रात् समुद्धृत्य क्रियते बालबोधकं।
मुञ्जादित्येन विप्रेण शिष्यार्थे सारसंग्रहः॥ २॥
विदुषां ब्राह्मणानाञ्च गणकानां तथैव च।
एतेषां कार्यसिद्ध्यर्थं बालबोधश्च विस्तरेत्॥ ३॥
उदयाचलपर्य्यन्तं अस्ताचलमहीमिमाम्।
विततोबालबोधोऽयं मुञ्जादित्येन कारयेत्॥

End. अथ त्रिपुष्करं वक्ष्ये सद्यः प्रलयकारकं।
पूर्व्वसागरपर्य्यन्तं पश्चिमोदधिसंयुतम्।
हेलया क्रमते नित्यं स मां पातु दिनेश्वरम् (?)॥

Colophon. श्रीमुञ्जादित्येन विरचितं ज्योतिःषु बालबोधकं समाप्तम्॥ सम्वत् १७०९ शके ११ × ×।

विवरणम्—श्रीमुञ्जादित्यविरचितबालबोधाभिधज्योतिर्निबन्धविशेषः।

(a) The codex noticed in the Catalogue of the University Library of Leipsic reads विघ्नराजं नमस्कृत्य।

No. 28. **ज्योतिर्विदाभरणटीका सुखबोधिका ।** **Jyotirvidābharaṇaṭīkā Sukhabodhikā** Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 167. Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1885. Appearance, not very old, but torn and worm-eaten throughout, with different hand-writings. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Jyotirvidabharaṇa, entitled Sukhabodhikā, or Subodhinī according to the Cat. Cat., by Bhāvamuni or Bhavaratna, pupil of Śrīmahimaprabha Surī, a Jaina.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीमान् पार्श्वजिनाधिशो वकगणे पादाः प्रभुः पूर्णगो
द्रांक्षिप्रप्रबलत्कुयोगिकभवप्रौढिः प्रजानां पुरः ।
सत्कीर्त्त्यानकनादपूरितजगत्साकल्य इष्टार्थदो
गौर्व्वाणेश्वरसेवितो विजयते विश्वैकचिन्तामणिः ॥ १ ॥
नत्वा गुरुश्चरणपीभमुखश्च वटान्
श्रीकालिदासकविशक्रविनिर्मितस्य ।
ज्योतिर्व्विदाभरणनामवरागमस्य
संतन्यते गुरुकृपं सुखबोधिकेयम् ॥ २ ॥
श्रीपत्तने प्रवरपौर्णिमकाख्यगच्छे
टंकेरपाठकशुभाश्रयमश्रितानां
श्रीयुक्तपूज्यमहिमप्रभसूरिराज्ञा
शिष्येण भावमुनिना मयका यथोचितं ॥ ३ ॥

अथ ग्रन्थारम्भे ग्रन्थकृत्कालिदासकविशक्रो वसन्ततिलकवृत्तेन समुचितेष्टदेवतानमस्काररूपमङ्गलमाचरन्ननुबन्धचतुष्टयमाह—

End. अथ ग्रन्थारम्भसमाप्तिकालं दर्शयति वर्षैरिति सिन्धुरा इस्ती ८ दर्शनानि षट् ६ अम्बरं ख ० गुणास्त्रयः ३ एभिर्वर्षैः ३०६८ सम्मिते प्रमिते कलौ कलियुगे याते गते सति माधवसंज्ञके वैशाखे मासे मया ग्रन्थक्रियोपक्रमः ग्रन्थकरणप्रारम्भो विहित कृतः च पुनः ऊर्ज्जे कार्त्तिकमासे ग्रन्थसमाप्तिर्विहिता कृता कस्मै ज्योतिर्विदां दैवज्ञानां प्रीतये किं कृत्वा नानाकालविधानशास्त्रगदितज्ञानमादरात् विलोक्य दृष्टा अत्र ग्रन्थान्ते मङ्गलमपि दर्शितं यतः ज्योतिर्विदा प्रीता प्रसन्ना चासौ मा लक्ष्मीश्च प्रीतमा तस्याः सम्बोधने हे प्रीतमे हे प्रसन्नलक्ष्मि त्वमसि । २१ । अथ सुखबोधिकाकृत्प्रशस्तिमाह—

व्यक्तैकान्तयदृध्वान्तं स्यात्कारामीतरश्मि स-
द्गुणाभफलार्पितं जयताज्जैनदर्शनम् ॥

श्रीवर्द्धमानात्सुपरंपरायां
पट्टेऽभवत् सूरिवरः श्रियाढ्यः
चन्द्रप्रभाख्योविधुकान्तिकीर्त्तिः
श्रीपौर्णिमीयाभिधयचगच्छे ॥
तत्पट्टं च श्रियायुक्तो धर्मघोषसतो यतः।
खद्विचन्द्रमिताः १२० जाता शाखाः पौर्णिमिकाभिधाः ॥
परम्पराक्रमस्ततः श्रीविद्याप्रभः सूरिवरोऽत्र पट्टं बभूव।
शास्त्रार्थसुधासमुद्रप्रोल्लासने चन्द्रसमानधन्यः ॥
ललितप्रभसूरिकुञ्जरोऽजनि पट्टे तत आश्रितः श्रियं।
विनयप्रभसूरिपुङ्गवोऽजनि पट्टे तत आश्रितः श्रियं ॥
तत्पट्टपूर्व्वाचलभानुमन्तो
जयन्ति श्रीमन्महिमसूरिराजाः।
गम्भवनुमाश्च गुणैरशेषैः
सर्व्वोत्तमः श्रीमहिमप्रभाख्याः ॥
तच्छिष्योभद्रभावरत्नाभिधानः
तत्पादाब्जोपासनासक्तचित्तः।
एतत्कृत्या कालिदासस्य गुर्व्वीं
ज्ञानार्थी यस्तद्गुरोर्ज्ञानलाभिम् ॥
तेनासौ सुखबोधिका सुललिता ज्योतिर्विदां तुष्टये
शास्त्रस्यास्य कृता यथामति मया शोध्या सुधीभिर्यतः।
संश्लिष्टानि पदान्यनेकशः इहैकैकाक्षराख्यान्यपि
काठिन्यं कठिनाद्गिरां समुदितं त्याज्यं खलत्वं पुनः ॥
परिश्रमोऽयं सफलो मम स्यात्
सद्वाच्यमानेन विलेखनेन।
सतां प्रसादाच्च ततो दधाने:
खलैः खलत्वं जगतीह किं स्यात् ॥
संज्जनेभ्यो नमो नित्यं खलेभ्योऽपि नमोनमः।
भवन्त्येके गुणग्राह्य दोषग्राह्यपरे परं ॥
उभयेषां मया दत्ता कृतिर्मे यातु शुद्धितां।
अग्निसारं यथा हेम निर्दोषञ्च विशुद्धितां ॥
श्रीविक्रमार्कादष्टोषट् चन्द्रमिते गते १७६८ + + खलु राधमासे शुक्ले-
तृतीये तिथौ गभस्तिमान्वारे समाप्ता सुखबोधिकेयम् ॥

Colophon. इति श्रीपौर्णिमीयगच्छाधिराजभट्टारकपुरन्दरश्री: ५ श्रीमहिमप्रभसूरीश्वरचरणसरोरुहचञ्चरीकायमानशिष्यभावरत्नविरचितायां श्रीकालिदासकृतज्योतिर्विदाभरणसुखबोधिकायां ग्रन्थाध्यायनिरूपणक्रमश्रीविक्रमार्कनृपवर्णनोनाम द्वाविंशतितमोध्याय: सम्पूर्ण: ॥ २२

गच्छे श्रीमहिमप्रभाख्यसुगुरो: श्रीपौर्णिमीयाभिधे
शिष्य: श्री + + मात्स्वमसुतो यो भावरत्नाभिध: ।
वाह्नां कुक्षिसमुद्भव: स कृतवान् श्रीपत्तने पत्तने
छन्दोव्याकरणाभिधान + + + + लङ्कारयुक्तामिमाम् ॥
श्रीगोत्वाणभद्राश्रीविषयवत्सकरै: सम्मितेविक्रमाब्दे
शुक्ले पक्षे सहस्ये विषयरसुतिथौ वासरेशस्य वारे ।
पुस्तं ज्योतिर्विदालङ्करणविवरणं कमृपिनोपाठनैर्ह
लोचौरामोल्र्लखौदिह सुलिचिचनोज्ञानवेरैरिर्ते ॥
सम्वत् १८८१ पौष शुक्लपक्षे पश्चम्यां रविवासरे ॥

No. 29. **ज्योतिर्विदाभरणम् ।** Jyotirvidābharaṇam. Substance, country-made white paper, 15×5 inches. Folia, 80. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date of writing, ? Date of composition, after 3062 years of the Kaliyuga. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in most parts. Verse and prose. Not correct. Complete.

A work on astrology, entitled Jyotirvidābharaṇa or an ornament of Astrologers, attributed to Kālidāsa, the best Jewel in the court of king Vikramāditya. See Catalogue by Kielhorn, No. 228, by Buhler, Part 4, No. 138, by Dr. Mitra, Bik. No. 333, by Weber, No. 1743, and also the Catalogue of the India Office Library, No. 2999, p. 1062 B.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ श्रीसाम्बशिवाय नम: ॥

रैभ्याविश्वादितवशिष्ठपराशराद्यै
र्मत्वोदितं जनगणव्यवहारसिद्धै ।
यद्यान्यहं ननु तदेव गिरं यदार्क्ये
ज्योतिर्विदाभरणनाम मनस्य मैवम् ॥ १ ॥

पन्थान्सदुक्तिविहितोडुमपचराशीन्
ग्रन्थानहं विरचयामि वरोक्तियुक्तैः ।
मत्वा वराहमिहिरादिमतैरनेकै
र्ज्योतिर्विदाभरणमप्यनसन्मताढ्यं ॥ २ ॥
सौरञ्च सावनकमैन्दवमार्क्षमानं
पैत्रं गुरोरथ मनोर्मनुमानमनेन ।
मानं त्रिधैव तथाखिलकर्म्मसिद्धे-
र्मानानि मानवकेन सुनिश्चयं स्यात् ॥

End.

तस्मिन् सदा विक्रममेदिनीशे
विराजमाने समवन्तिकायां ।
सर्व्वप्रजामण्डलसौख्यसम्पद्
बभूव सर्व्वत्र च वेदकर्म्म ॥
शङ्क्वादिपण्डितवराः कवयस्त्वनेका
ज्योतिर्विदः समभवंश्च वराहपूर्व्वाः ।
श्रीविक्रमार्कनृपसंसदि मान्यबुद्धि
स्तैरप्यहं नृपसखा किल कालिदासः ॥
काव्यत्रयं सुमतिकृद्रघुवंशपूर्व्वं
+ + + ततो ननु कियच्छ्रुतिकर्म्मवादः ।
ज्योतिर्विदाभरणकालविधानशास्त्रं
श्रीकालिदासकवितोहि ततो बभूव ॥
वर्षैः सिन्धुरदर्शनाम्बरगुणै ३०६८ र्याते कलौ सम्मिते
मासे माधवसंज्ञिके च विहितो ग्रन्थक्रियोपक्रमः ।
नानाकालविधानशास्त्रगदितं ज्ञानं विलोक्यादरा
दूर्ज्जे ग्रन्थसमाप्तिरत्र विहिता ज्योतिर्विदां प्रीतये ॥

Colophon. इति श्रीकविकुलचूडामणिश्रीकविकालिदासोदिते श्रीज्योतिर्विदाभरणे ग्रन्थाध्यायनिरूपणकमनृपश्रीविक्रमार्कवर्णनं नाम द्वाविंशतितमोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ संपूर्णोऽयं ग्रन्थः साम्बशिवप्रसादात् स एव शरणं मेऽस्तु ॥ हस्तसंख्या १४२४ सूचग्रन्थसंख्या २४२० ज्येष्ठमासे कृष्णपक्षेऽष्टम्यां भौमवासरे ॥

विवरणम्—श्रीकालिदासविरचितोज्योतिर्विदाभरणाभिधोयं सुप्रसिद्धो ज्योतिर्निबन्धः ।

No. 30. **ज्योतिषरत्नसंग्रह: ।** Jyotiṣaratnasaṁgrahaḥ. **Substance,** country-made white paper, 10 x 5 inches. Folia, 48. Lines, 2-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse and prose Not correct. Complete.

A collection of useful Vacanas on astrology, entitled Jyotiṣa ratnasaṁgraha, by Govinda Paṇḍita, son of Jaya Paṇḍita Dharmādhikaraṇika.

Beginning श्रीगणेशाय नम: ॥

नत्वा रामं घनश्यामं शारदां च गणेश्वर ।
बालबोधाय गोविन्द' कुरुते रत्नसंग्रहम् ॥ १ ॥

अथ सर्व्वकर्म्मोपयोगितया त्याज्यप्रकरणमुच्यते ॥ तत्र वशिष्ठ: ।

चतुर्दशी चतुर्थी च अष्टमी नवमी तथा ।
षष्ठी च द्वादशी चैव पक्षच्छिद्राख्तिथि: कृता: ॥

End.

कृष्णपक्षचतुर्द्दश्यां प्रसूत. षड्विधं फलम् ।
चतुर्द्दशी च षड्भागा कुर्य्यादादौ शुभं सुतम् ॥
द्वितीये पितरं हन्ति तृतीये मातरं तथा ।
चतुर्थे मातुलं हन्ति पञ्चम वंशनाशनम् ॥
षष्ठे तु धनहानि: स्यादात्मनो वंशनाशनम् ॥

इति व्यवहारसारं ज्योतिषरत्नं समाप्त ॥

Colophon. इति धर्म्माधिकारणिकजयपण्डितात्मजगोविन्दपण्डितकृतो ज्योतिषरत्नसंग्रह: समाप्त: ॥

विवरणम् धर्म्माधिकरणिकश्रीजयपण्डितात्मजश्रीगोविन्दपण्डितविरचितोज्योतिषरत्नसंग्रहाभिधोऽयं निबन्ध. ।

No. 31. **ज्योतिषसंग्रह: ।** Jyotiṣasaṁgrahaḥ. The codex under notice seems to be a fragmentary remnant of some astrological work or works, consisting of country-made white paper, 6 x 4 inches, bound like a book without page marks. It has neither beginning, nor end, and the

Handwriting is not legible in some places. Colophons too are seen of different kinds, such as इति ज्योतिःसारोद्धारः, इति मुञ्जादित्यकृते बालबोधे उपनयनप्रकरणम्, etc. As two different works of the same name by two different authors are mentioned in the Cat. Cat., one by Kāśīnātha and the other by Naracandra, the codex under notice may be one of these.

पुस्तकमिदं खण्डितमाद्यन्तरहितमार्त्तोपनागरमिव प्रतिभाति। अतोऽस्माभिः परित्यक्तमिदम्।

No. 32. ज्योतिर्विवेकः। Jyotirvivekah. Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 26. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

A handbook on astrology, determining auspicious stars, etc., as well as their effects on ritual and domestic business, entitled Jyotirviveka, by Nātha Datta. In this codex the mark of a full stop is generally used in the place of a coma, which is a peculiarity indeed, not to be found in Sanskrit MSS.

Beginning. श्रीमहाविद्यायै नमः॥

अखण्डमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम्।
तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः॥ १॥
नत्वा देवीं गणपतिं बालानां हितकारकम्।
वक्ष्ये ज्योतिर्विवेकं च नाथदत्तः शिवं क्षतौ॥ २॥

इति मङ्गलम्। तत्रादौ राशिनिर्णयः। यदुक्तं रत्नमाला।
अश्विनी, भरणी, कृत्तिका, रोहिणी मृगशिरा, आर्द्रा, पुनर्वसु, पुष्य, अश्लेषा, मघा, पूर्व्वा, उत्तरा, हस्त, चित्रा, स्वाती, विशाखा, अनुराधा, ज्येष्ठा, मूल, पूर्वाषाढ़, अभिजित्, श्रवण, धनिष्ठा, शतभिष, पूर्व्वभाद्र उत्तरभाद्र, रेवती॥ २८॥ इति नक्षत्रनामानि।

End. नास्ति।

Colophon. इति श्रीज्योतिर्विवेके नाथदत्तकृतौ गर्भाधानप्रकरणम्॥

विवरणम्—ज्योतिर्विवेकाभिधश्रीनाथदत्तविरचितज्योतिर्निबन्धविशेषः।

No. 33. **ज्योतिषसारः।** Jyotiṣasāraḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 29. Lines, 15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and writing effaced in parts Verse and prose. Generally correct Incomplete.

A treatise on astrology, entitled Jyotiṣasāra, by Nāracandra, a Jaina.

Beginning. ॥ ६४ ॥

श्रीअर्हन्त जिनं नत्वा नारचन्द्रेण धीमता।
सारमुद्ध्रियते किन्तु ज्योतिष चीरनीरधे ॥ १ ॥
सरस्वतीं नमस्कृत्य यन्त्रकोद्धारटिप्पनी।
करिष्ये नारचन्द्रस्य बालानाम्बोधहेतवे ॥ २ ॥

तिथि १ वार २ धिष्ण्य ३ योग ४ राशि ५ शशि ६ तारकाबलं ७ भद्रा ८ कुलिकोदपकुल्मिक ९० । कंटका११र्द्ध प्रहरा १२ ॥ वैकालवेला १३ चास्थदिर १४ शुभा १५ शुभ १६ रव्यु १७ पा १८ कुमार १९ राजादियोग २० गण्डान्ता २१ पञ्चक २२ चन्द्रारस्था २३ त्रिपुष्कर२४ यमल २५ करणानि २६ ॥ इति सामान्यदिनशुति ॥

End. नास्ति।

Colophon. इति विजययोग । इति त्रिपुष्करयमलयोगः। &c.

विवरणम्—श्रीनारचन्द्रविरचितोज्योतिषसाराभिधोऽयं ज्योति शास्त्रीयनिबन्धविशेष'।

No. 34. **ज्योतिषसारसंग्रहः।** Jyotisasārasaṁgrahaḥ. Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 29. Lines, 4–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1667 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

A collection of important verses from several astrological works, on auspicious time, etc., for domestic works as well as religious rites, entitled Jyotisasārasaṁgraha, complete in five chapters. Anonymous.

Beginning. श्रीं नमः श्रीसूर्य्याय ॥

जगदीशं रविं नत्वा लोकानुग्रहकारकम् ।
ज्योतिःसारसंग्रहोऽयं तन्यते सुखहेतवे * ॥
रविः सोमोमङ्गलश्च बुधो जीवः सितः शनिः ।
एतेषां नामतो वाराः सप्तैव कथिताः पुनः ॥
शुक्रेन्दुबुधजीवानां वाराः सर्व्वत्र शोभनाः ।
भानुभूसुतमन्दानां शुभकर्म्मसु केष्वपि ॥
नृपाभिषेको नृपतिप्रयाणं
नृपस्य कार्य्यं नृपदर्शनञ्च ।
यज्ञाग्निकार्य्यं भुवि किञ्चिदुक्तं
सर्व्वं तदादित्यदिने प्रशस्तम् ॥
भेदाभिघातं नगरे पुरे वा
सेनापतित्वञ्च तथैव राज्ञाम् ।
व्यायामशस्त्रव्यसनादिसर्व्वं
कुर्य्याद्दिने भूमिसुतस्य सर्व्वम् ॥

इति वारगुणकथनम् ॥

End. अथ वस्त्रवारसंयोगविशुद्धकथनं तद्यथा ।

मन्दमङ्गलपक्षेषु द्वादश्यां शाङ्गीसरे ।
वस्त्राणां वारसंयोगात् दद्यात्समसमं फलम् ॥

अथ परीक्षा ।

शुक्लपक्षे शुभे लग्ने चन्द्रताराादिशोभने ।
रविशुद्धौ गुरोश्चैव शुक्रेनस्तगते तथा ।
सिंहस्थे च गुरौ चैव परीक्षा न प्रशस्यते ॥
ग्रीष्मे शरदि पानीय तुला स्यात् सर्व्वकालिकी ।
न प्रावृषि विषं दद्यात् प्रावृट्काले घटस्तथा ॥
नाष्टम्यां न चतुर्द्दश्यां प्रायश्चित्तपरीक्षणे ।
न परीक्षा विवाहश्च शनिभौमदिने तथा ॥

---

* Over "तन्यते सुखहेतवे", the passage "मधुरेशेन तन्यते" is written in the margin.

Colophon. इति ज्योतिःसारसंग्रहे पञ्चमोऽध्यायः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीरस्तु लेखकं सदा ॥ ० ॥ ० ॥ शकाब्दाः १६६७ ॥ श्रीरामशङ्करदेवशर्मणः पुस्तकेयं ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीकाशीनाथः (?) शर्मणा लिखितं ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीहरि. श्रीदुर्गा सहायौ ॥

प्रयत्ननिर्म्मितामेतां यो हरेत् पुस्तिकां खलः ।
सर्व्वाङ्गेषु गलत्कुष्ठं तस्य शीघ्रं भविष्यति ॥

ओं नमः सरस्वत्यै ॥ श्रीरामः ॥

विवरणम्—ज्योतिषसारसंग्रहाभिधः शुभाशुभवारनक्षत्रादिनिरूपकज्योतिर्निबन्धविशेषः ।

No. 35. ज्योतिःसागरसारः । Jyotiḥsāgarasāraḥ. Substance country-made yellowish paper, 16 × 3½ inches. Folia, 26. Lines, 6–7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1775. Appearance, very old, worn out, torn in parts, and written by different hands. Verse. Generally correct. Incomplete.

A manual of Astrology, entitled Jyotiḥsāgarasāra, complete in five chapters. From the introductory verse, it appears that the author of the work is one Vidyānidhi. A closer examination, however, disclosed the fact that this work and the work noticed last, are one and the same, differing only in title and authorship. Dr. R. Mitra in his Notices, Vol. I, p. 280, mentions a work of this name, by Mathureśa, and in Vol. IX, pp. 247-48, the same work is attributed to Vidyānidhi and noticed as a different work. He did not evidently take the trouble to compare the codices. But on examining our MS., we find that Mathureśa and Vidyānidhi were not different persons. See India Office Catalogue, No. 3005, p. 1067 A.

Beginning. ओं श्रीसूर्याय नमः ।

जगदीशं रविं नत्वा लोकानुग्रहकारकं ।
ज्योतिःसागरसारोऽयं श्रीविद्यानिधिनोच्यते ॥
रवि. सोमो मङ्गलश्च बुधो जीवः सितः शनिः ।
एतेषां नामतो वाराः सप्तैव कथिताः पुरा ॥

शुक्रेन्दुबुधजीवानां वारा. सर्व्वेष शोभना ।
भानुभूसुतमन्दानां शुभकर्म्मसु केष्वपि ॥

End. सर्व्वमेवं सुराचार्य्यशशाविंशत् दिन भग्न ।
शनि सार्द्धत्रय + + + + + + + + + +
सकला· स्वराशी भुञ्जते यथा: ॥
वक्रशीघ्रगतिभ्यां स्यात भौमादिपञ्चकेऽन्यथा ॥

Colophon. इति श्रीमद्गुरैशचक्रवर्त्तिकृते ज्योतिःसागरसारे पञ्चमोऽध्याय ॥ * ॥ * ॥ * ॥ श्रीरस्तु ॥
शरसिन्धुमुनिचोणोमिते शाके शितीयया ।
श्रीमद्राम + + + + + + + सुपुस्तिकाम् ॥ *
यत्नेन लिखिता पुस्ती येन चौरेण नोयत ॥
+ + + + + + + + + + + + +

विवरणम्—श्रीमद्गुरैशचक्रवर्त्ति(विद्यानिधि) विरचितो ज्योतिःसागरसारनामकोऽयं ज्योतिर्निबन्धविशेष । निबन्धोऽय पूर्व्वाल्लिखितज्योतिःसारसमुद्राभिधनिबन्धेन सदृशिन्न एवेति प्रतीयते ।

No. 36. ज्योतिषसारणी । Jyotiṣasāraṇī Substance, country-made white paper, 15 × 7 inches Folia, 300 Lines, 11–19 in a page. Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm eaten throughout Arithmetical figures Incomplete

A table of the movements of the planets during a century, in arithmetical figures, generally used for the preparation of almanacs. The codex under notice, entitled Rāmavinoda Sāraṇī was most probably prepared in the court of Ramasimha, King of Jeypur, in Samvat 1812, Śaka 1677 and contains such tables relating to Śani, Mangala, Vṛihaspati, Budha and Śukra.

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥
श्रीविन्ध्यनिवासिन्यै गौत्रकुलदेव्यै नम सव १८१२, शक १६७७ पञ्चसाधनं ॥
अकबरस्य राज्यारम्भे सवत् १६१२ शक १४७७ एते इष्टशकमध्ये कनिष्ठ-
शेषं २००, एते ४५ शोमा. कार्य्या जातं १६५ यस्मारभ्याद्गतसमा: ।
एते भौमगुणकेन ११।५४ । १।२६ गुणिता: ५११५ । ८२१०।१६ ५।५८४०

भौमक्षेपकेण ४।४७।४०।५५ युताः ५११९।८९५७।२०५।५९९५ चक्राङ्कृताः ५२६८।२२।५ ऊर्ध्वाङ्कः षष्टितष्टः शेषं ४८।०२।५ जातीयमस्मिन् वर्षे चक्रादि ध्रुवकः सारणीतोगुणनं विना भौमध्रुवकसाधनं पूर्व्वतुल्यं भवति सा क्रिया । चन्द्रग्रहविंशदन्तरिताः अधिमाधिमाङ्काः संपादिताः इष्टशकमध्ये पुस्तकीय-शक १६७२ शोधितः शेषं ५ पुस्तकीयशकाधःस्थाङ्काः भौमस्य ३।४।१६।०० शेषाधःस्थाङ्काः ३९।३०।८० योगे जाताः ४३।३४ २४।० एते भौमक्षेपकेण ४।४७।४०।५५ युता ४८।२२।५ एवं ग्रहाणां ध्रुवघटीपलविपलादिकं कार्य्यम् ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—रामविनोदसारणीनामकः कश्चित् सारणीनिबन्धविशेषः ।

No. 37. होरार्णवसेतुः । Horārṇavasetuḥ Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches, bound in the form of a book. Folia, 49. Lines, 14–17 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1842. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of Horās or auspicious hours for religious rites, etc., as well as times of birth and their effects in the course of life, entitled Horārṇavasetu, or a bridge over the Ocean of Horās, complete in sixty three chapters or pracchāsas, by Raghuvīra, son of Viṭṭala Daivajña, an inhabitant of Benares. The author wrote it in 1558 Śaka.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

कर्णास्फालैश्चालितानामलीनां
चञ्चद्गीताकर्णनोद्यत्प्रमोदः ।
मोदायास्तां मोदकोद्यत्कराग्रः
सिन्दूरोद्यत्सिन्धुरास्योगणेशः ॥ १ ॥
सा शारदा शारदमेघशुभ्रा
स्वच्छारदेन्दुप्रभवक्त्रभासा ।
वाचां प्रपञ्चे खविपश्चिदच्छ-
न्माधुर्य्यमाविष्कुरुतादलं मे ॥ २ ॥

काश्यामीशानस्य सोमेन सम्यक्-
देवस्य श्रीविट्ठलस्यात्मजेन ।
होरापारावारपारप्रयाणे
हेतुः सेतुर्बध्यते स्वीयपद्यैः ॥ ३ ॥
होराप्लवाः शुकपराशरगर्गगार्गि
व्यासात्रिकश्यपवसिष्ठमुखैः प्रणीताः ।
होरार्णवो बहुविचारतरङ्गमाल-
स्तैर्दुस्तरस्त्विति समाप्ति निबन्धहेतुः ॥ ४ ॥
मानेन किञ्चिद्रघवीरनाम्ना
संजल्पाते तद्गुरवः चमध्वं ।
समीक्षणः स्वस्य विरोधहेतो-
रर्थं न चान्यस्य तु दूषणाय ॥
शुभाशुभं प्राग्जननान्तरे वै
जन्तुः स्वदेहैः समभर्ज्ययद्यत् ।
व्यनक्ति तत् पक्तिमिदं हि शास्त्रं
तमोगृहे वस्तु यथा प्रदीपः ॥ ५ ॥

At the end of the work, its contents are thus mentioned—

End.

होरा सेतौ प्रोच्यतेऽनुक्रमोऽस्य
प्रोक्तासानां षड्विंसंख्यायुतानाम् ।
होरापारावारसद्रत्नलाभो
येषां नित्यं शीलनात् स्याद्बुधानाम् ॥
शास्त्रावतारोऽपि च राशिभेदो
ग्रहस्वरूपार्थनिषेकसंज्ञः ।
प्रसूतिचिन्ता ग्रहजातरिष्टं
योगोत्थवायुस्त्वथ रिष्टभङ्गः ॥
चतुर्विधायुर्गणना दशानां
शुभाशुभत्वादिविनिर्णयश्च ।
स्त्रीजन्मपत्रीलिखनेऽब्दपूर्व-
फलानि लग्नोत्थफलात्मकानि ॥
ग्रहराशिफलानि भावजाता-
स्थ भावोत्थविचारणा प्रपञ्चः ।

यच्चर्क्षफलानि च प्रकीर्णाः
करणानां सफल: कृतिप्रकारः ॥
खेटद्वयस्यापि युतेः फलाख्य-
स्तथाच खेटत्रययोगजातः ।
सन्यासतत्कर्मविचित्रनाख्यो
नृपालयोगोथ च राज्यभङ्गः ॥
चानिष्टयोगाः प्रव्रज्या पूर्णेन्दुभ्यां च योगकाः ।
चष्टवर्गाभिधश्चक्रप्रपञ्चश्च दशाफलम् ॥
जातकादर्शफलकं दशारिष्टं ततः परम् ।
स्त्रीणमेव जातकं इकरूपं निर्याणसंज्ञकम् ॥
नष्टाख्यं जातकं चानुक्रमाख्यश्चेति संग्रहः ॥
उच्छ्वासानां सन्निबन्धो क्षीरासागरसेतुगः ॥
जयति संगमनेरपुरांबरे-
ऽचिनयनप्रभवामलकीर्तिभाक् ।
त्रिसमयश्रगणायगतां गतो
द्विजवरः खलु बुब्बसमाश्रयः ॥
तस्यात्मजा वेदविदां वरिष्ठा
वेदैर्मिता वेदहरित्प्रतीताः ।
तेषां वरिष्ठोऽथ गुणैर्गरिष्ठः
काशीप्रतिष्ठो गिरिजेशनिष्ठः ॥
श्रीमद्विट्ठलदीक्षितो गुणगणाम्भोधी तदीयात्मजा
वेकः श्रीधरनामकस्तदपरो वीरेश्वराख्योरघः ।
तातात् प्राप्तसमस्तशास्त्रनिकरो क्षीरार्णवीख्याजने
सेतुं तत्र बबन्ध दैवविदुषां प्रीत्यै कनीयान् सुतः ॥
चित्रं नैतद्यद्रघुवीर ईशो
ह्यब्धिरब्धौ प्रबबन्ध सेतुम् ।
क्षीराम्बुधौ यद्रघुवीरशर्म्मा
स्वसूक्तिरत्नैः प्रबबन्ध चित्रम् ॥
शाकेष्टवाणेषुमहीप्रमाणे
काशीनिवासी रघुवीरशर्म्मा ।
बबन्ध सेतुं स्थिरकीर्तिहेतु-
र्भूयादयं प्रीतिकरो बुधानाम् ॥

उच्छ्वासानां नाम संख्यातनामा

श्रीच्छ्वासोऽयं षड्विंशत्यः प्रपूर्णः ॥ छ ॥

समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ छ ॥ श्रीग्रन्थसुखार्पणमस्तु ॥ छ ॥ सं १८४१

विवरणम्—श्रीमद्विदग्धदैवज्ञात्मज श्रीरघुनाथदैवज्ञविरचितोऽयं होरार्णवसेतुनामकज्योतिर्निबन्धोऽयं षड्विंशति श्वासपूर्णः । एतद्विषयानुक्रमस्तु ग्रन्थकृता स्वयमेव निबन्धान्ते छन्दसा प्रदर्शितः ।

No. 38. **जातकालङ्कारः ।** Jātakālaṅkāraḥ. Substance, country-made white paper, 9 x 4 inches. Folia, 26. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A manual of horoscopy, entitled Jātakālaṅkāra, complete in seven chapters, though the codex under notice contains upto the end of the fifth chapter only, by Gaṇeśa Daivajña, son of Gopāla. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2443.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

सानन्दं प्रणिपत्य सिद्धिसदनं लम्बोदरं भारतीं
सूर्यादिग्रहमण्डलं निजगुरुं भक्त्या हृदन्तःस्थितम् ।
येषामङ्घ्रिसरोरुहस्मरणतो नानाविधाः सिद्धयः
सिद्धिं यान्ति लघु प्रयान्ति विलयं प्रत्यूहशैलव्रजाः ॥ १ ॥
यत्पूर्वं परमं सुखावगमितं सज्जातकं + + का
रूपं गूढतमं तदेव विशदं कुर्वे गणेशोऽस्म्यहम् ।
दैवज्ञः सुतरां यथासुखमति श्रीवृत्तदं सग्धरा-
वृत्तैश्चारुतया शुभायनमिदं श्रीमच्छिवानुज्ञया ॥ २ ॥
भूयांसः सन्ति भूमौ निजपरमधियां शालिनः शास्त्रगुम्फे
संख्यावन्तस्तथापि प्रचुरपरगुणेऽतीव वन्द्यो भवन्ति ।
यद्वत् पीयूषरश्मः सुरतरुजनकः चन्द्रतः सम्प्रमोदः
सारं रत्नाकरोऽपि व्रजति हि नितरां किन्तु हर्षं सरस्वान् ॥ ३ ॥
देहं द्रव्यपराक्रमौ सुखसुतौ शत्रुः कलत्रं मृति-
र्भाग्यं राज्यपदं क्रमेण गदिताः लाभव्ययौ लग्नतः ।
भावा द्वादश तत्र सौख्यशरणं देहं मतं देहिनां
तस्मादेव शुभाशुभाख्यफलजः कार्यो बुधैर्निर्णयः ॥ ४ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीज्ञानभास्करे योगशास्त्रवर्णनोऽध्यायः पञ्चमः ॥

विवरणम्—श्रीमद्ब्रह्मदेवब्रह्मविरचितो ज्ञानभास्कराभिधो ज्ञानविषयको ज्योतिर्ग्रन्थोऽयम् ।

No. 39. ज्ञानभास्करः । Jñānabhāskaraḥ. Substance, country made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 53. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

The codex contains only a part of the Jñānabhāskara or the Sun of knowledge, a voluminous work, treating of a good many different subjects relating to Hinduism in the form of a dialogue between Bhāskara (the Sun), and Aruṇa (his charioteer). It is divided into several parts, and each part into several chapters. Dr. R. Mitra in his Bik. Cat., Nos. 853 and 854, p. 398, calls it a Smṛiti digest. The parts noticed by him, treating of expiations of different kinds, might have led him to come to such a conclusion, but we cannot agree with him in this, because the part noticed in the following No., which most probably is the first part of the work, plainly says in its introductory verses that this is a Jyotiṣa work, dealing with both Astronomy and Astrology. Dr. Weber in noticing also the same part in his catalogue, Vol. I, No. 939, p. 287, describes it to be a work on Astronomy, Astrology and Medicine. So it is evident that, in spite of its treating of a good many different subjects, Astronomy and Astrology are the principal ones. The part which this codex contains, is an incomplete one, having upto a portion of the seventh chapter, and professes to treat of the indication of one's past as well as future life from the first letter of one's name, voice, and marks in the body. The first chapter dwells on the Paribhāṣā ; the second is entitled Vargākṣaranāmni Sarvapraśnopayogī-nirupaṇa ; the third treats of the Svarabheda (different kinds of voices) and so on.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

पुंसः स्वरादिकं नाम स्याद्यदाद्यं विनैव तत् ।
गच्छेत्तत् समासेन वेदितव्यं मनस्विना ॥

दम्पतीनामवर्णेन मनुसंख्यां नियोजयेत् ।
विभिन्नैव चरेद्रागं शेषं कर्म्मविभावयेत् ॥
एकेन पुरुषो ज्ञेयो द्वाभ्यां च वस्तु योषितः ।
शून्येन मिलितं ज्ञेयमेवं कर्म्मविभावना ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति ज्ञानभास्करे रोगाधिकारे षष्ठः ।

विवरणम्—ज्ञानभास्कराभिधःसूर्यारुणसंवादरूपोमानवनामाक्षरादिसूचितशुभाशुभफलविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 40. ज्ञानभास्करः । Jñānabhāskaraḥ. Substance, white foolscap paper, 16 × 4 inches. Folia, 88. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

This evidently appears to be the first part of the work noticed in the preceding number, treating of Astronomy and Astrology. Noticed by Dr. Weber in his Cat., Vol. I, No. 939, p. 287.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॐ नमः सूर्याय श्रीज्ञानभास्करभारतीभ्यां नमः श्रीगणेशाय नमः ।

आनन्दयन् बुधमनः कमलं शुभारम् (?)
प्राध्यासयन् हृजिनदर्हिनमन्तरय्यम् ।
कान्यान्तरोपचितकर्म्मविलोकहेतुः
सज्ज्ञानभास्कर उदेतु हृदम्बरे नः ॥
सन्दिह्यमाने सन्दिग्धे सन्देह्याने च वस्तुनि
ज्ञानमज्ञानसयमेव जयति ज्ञानभास्करः ॥
गते मयि स्वविषयानवाप्तज्ञानसम्पदी
पुरुषोऽर्कांशसम्भूत प्रविष्टे चार्कमण्डलम् ।
प्रणम्य शिरसा देवं भानुमन्तं कृताञ्जलिः ।
प्रश्नयावनतो भूत्वा अरुणोवाक्यमब्रवीत् ॥

अरुण उवाच ।

अहो मयोमहाभागस्तपसा येन तोषितः ।
भगवानपि विश्वात्मा ददौ ज्ञानमतीन्द्रियम् ॥
तदहं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तः कमलवल्लभ ।
यदि श्रव्यं मया स्वामिन्ननुग्राह्योऽस्मि वै तव ॥

सूर्य्य उवाच ।

इदं रहस्यं परमं ज्योतिषं परमाद्भुतम् ।
अद्भुतं हि ते वच्मि सर्व्वशास्त्रोत्तमोत्तमम् ॥
यस्मादिकालसंसिद्धिहेतुभूतं सनातनम् ।
वेदार्थानां च सर्व्वेषां शुभकालप्रसाधनम् ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीज्ञानभास्करे श्रीसूर्य्यारुणसंवादे ग्रह + + + विचारे औपरित्यागी-त्यन्नाशुभकर्मप्रकाशः ॥

No. 41. ज्ञानभास्करः । Jñānabhāṣkaraḥ. Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches. Folia, 120. Lines, 4–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1885. Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

Another part of the work, noticed in No. 39, dealing with the results of actions performed in one's previous births.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ पृच्छकविधिः ।

रविवारे च संक्रान्तौ शुते योगे तथा तिथौ ।
वैधृतौ व्यतिपाते च विप्राणां च महालये ।
देवतायतने चैव नद्याश्च सङ्गमोत्तमे ।
अथ वास्तुगृहे चैव शुते स्नाते विशेषतः ॥
स्नानं समाचरेद्रोगी ह्यपुत्रोऽमतवत्सकः ।
कर्म्मणा पीडितो योऽसौ नारी वा पुरुषोऽथवा ॥
धात्रीफलानि लोध्रञ्च गोमयं सर्षपास्तिलाः ।
वर्त्तिका सप्तकर्पूरं उशीरं पुष्पसंयुतं ।
ओषधीसमुदायेन स्नानं कुर्य्यात् प्रयत्नतः ॥

End. प्रयोजकोऽमली वा यः पुत्रार्थीविधुराङ्गने ।
स्वसा वाऽथ सुता वापि पुत्री वा कारणं विना ।
प्रयोजकं पतिं हित्वा पत्यन्तरमुपैति सा ।
प्रयोजकोऽथवा पत्या जाते सौख्यं यदा तदा ॥
लक्षणैरिति विज्ञातकर्मभिःकृतिमाचरेत् ॥
पूर्वोक्तेन विधानेन तुलसीं विष्णुना सह ।
श्रद्धया सम्यगुद्वाह्य विभद्रःस्ववर्णितया ।
दद्याद्गोयुगलं प्राज्ञं सर्वोपस्करसंयुतम् ।
ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात् यथाविभवसारतः ॥

Colophon. इति श्रीज्ञानभास्करे सूर्यारुणसंवादे कर्मप्रकाशिके मृतभार्याधिकारे मित भार्याधिगामिनोमृतभार्यस्य कर्मलक्षणनिष्कृतिप्रकाशः समाप्तः ॥ संवत् १८८५ मिति वैशाख शुक्लदशम्यां गुरुवारे लिखितं पुस्तकं कर्मप्रकाशितं मया परस्मार्थं * शुभम् ॥ शरीरम् ॥

कविर्वोधौ यदास्य प्रज्ञया किं प्रयोजनम् ॥
उभौ तौ यदि न स्यातां प्रज्ञया किं प्रयोजनं ॥
छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीकालिकादेव्यै नमोनमः ।

* विवरणम्—पूर्वोल्लिखितज्ञानभास्कराभिधपुस्तकस्य कश्चिदंशविशेषः ।

No. 42. ज्ञानमञ्जरी । Jñānamañjarī. Substance, country-made colourless paper, 10 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 10–16 in a page. Character, Nāgara. Date, ?* Appearance, very old, worn out, torn, and writing injured and slightly effaced in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work which professes to indicate stolen properties and foretell the fortune of an individual from his questions, entitled Praśnasāra or Jñānamañjarī. The contents of the work are enumerated in the introductory verses. Anonymous. In Cat. Cat., we find two works of the same name, Jñānamañjarī, one by Ṛṣi Śarman and the other by Somanātha. The former is noticed in Bik. Cat., No. 648, p. 302, and appears to be different from that of ours. The latter is

said to be the same with the former in Ulwer Cat., Nos. 1776-77, but no extracts are given. However, we may point out this as the third work of the same name.

Beginning. नमः शिवाय ॥

नमस्कृत्य शिवं सम्यक् गुरुं नारायणं तथा।
प्रश्नसारमहं वक्ष्ये ज्ञानमञ्जरिकाभिधम् ॥ १ ॥
ज्ञानमञ्जरिकायन्थे अनुक्रमणिकां पुरा।
पृच्छकाश्रितदिग्रेखा पृच्छकस्य परीक्षणम् ॥ २ ॥
दशवारप्रकरणं कालत्रयनिरूपणम्।
पृच्छाकालस्य संकेतः खगचेष्टानिरूपणम् ॥ ३ ॥
नृपराशिवर्गयोनिर्जीवप्रकरणं ततः।
धातुप्रकरणादूर्द्ध्वं मूलप्रकरणं ततः ॥ ४ ॥
चिन्तामनुष्टिका प्रोक्ता मुष्टिज्ञानात् शुभाशुभम्।
प्रश्नकालौ तथा ज्ञेयौ जयाजयविधिक्रमः ॥ ५ ॥

End. उदितो यो ग्रहः प्रश्ने तदधिष्ठानसंख्यया।
भ्रान्तिहीनोयहीतव्यो वर्गो नान्यः कदाचन ॥

Colophon. इति ज्ञानमञ्जरिका ॥

अ ८ आ १६ इ २४ ई ३२ उ ४० ऊ ४८ ए ५६ ऐ ६४ ओ ७२ औ ८० अं ८८ अः ९६ क ७ ख १४ ग २१ घ २८ ङ ३५ च ६ छ १२ ज १८ झ २४ ञ ३० ट ५ ठ १० ड १५ ढ २० ण २५ त ४ थ ८ द १२ ध १६ न २० प ३ फ ६ ब ९ भ १२ म १५। य २ र ४ ल ६ व ८ श १ ष २ स ३ ह ४ च ५ ल १०।

प्रश्नाक्षरमात्रा सङ्घ्यांकान् एकत्र कृत्वा
द्वाभिंशद्भिर्गणयित्वा प्रश्नवाक्यान् ॥

विवरणम्- ज्ञानमञ्जरीनामकोऽयं प्रश्ननिर्णायको निबन्धविशेषः।

No. 43. ज्योतिःसागरः। Jyotiḥsāgaraḥ. Substance, country-made reddish paper, 15 × 3 inches. Folia, 33, (of which foll. 1—10 are wanting). Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verse. Generally correct. Incomplete.

This codex contains fragments of the fourth and fifth chapters of the Jyotiṣasāgara, a work treating of the leading topics of Hindu Astronomy and Astrology. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2444.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति ज्योतिःसागरे चतुर्थोऽध्यायः ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् ज्योतिःसागराभिधज्योतिर्निबन्धस्य चतुर्थपञ्चमाध्यायौ खण्डितौ वर्त्तेते ।

No. 44. **ताजकं ज्योतिर्निबन्धविशेषः ।** Tājakaṁ Jyotirnirbandha-viśeṣaḥ. Substance, country-made white paper, 16 × 7 inches. Folia, 17. Lines, 11–14 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1871. Appearance, old, slightly torn, and worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

Though styled Tājaka in the list of Sanskrit MSS., in the Sanskrit College Library, yet, containing, as the codex does, quotations from Tājakasāra and Tājakālaṅkāra, we are inclined to think it to be a different work altogether. But the real name of the work as also the name of the writer cannot be ascertained as the codex has neither a beginning, nor an end, nor a regular colophon, nor anything indicating the end of a chapter. All that can be said of it is that it contains fragments of some astrological work.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् ज्योतिर्निबन्धविशेषः खण्डितो वर्त्तते ।

No. 45. **नीलकण्ठीटीका रसाला ।** Nīlakaṇṭhīṭīkā Rasālā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 32. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on Nīlakaṇṭha's work, entitled **Rasālā**, by Govinda.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नागास्यं विदितैश्च मूर्द्धनिवहैः संसक्तपादाम्बुजं
भक्तानां सुखदं गिरीन्द्रतनयाङ्गतल्पङ्कजाङ्कस्करम् ।
ध्यात्वालंकरणे करोमि विमलां विद्वन्मनोहारिणीम्
गोविन्दः खचरस्वरूपविवृति प्रश्नप्रपञ्चेत्विमाम् ॥ १ ॥

अथ ग्रहस्वरूपं व्याख्यायन्ते अस्मिन् महत्यध्याये सकलफलादिशेषयुक्ता इक्कवालादयः षोडशयोगा वक्ष्यन्ते तेषां च स्वरूपमादित्यादिग्रहस्थितयोगं यतोग्रहा एव फलदातारः यदाह वामनः ।

ग्रहा रव्यादयः सप्त सदसत्फलदायकाः ।
पुंसां फलविशेषस्य ज्ञानार्थं राजरङ्गम ॥

इति फलदातृत्व तु ग्रहस्वरूपाधीनमतो ग्रहस्वरूपाणि वर्णयितुकाम स्तावत् सूर्यस्वरूपवर्णनमुपजातिकमाह ।

End. नास्ति ।

Colophon. दैवज्ञाग्रिमनीलकण्ठविदुषः श्रीचन्द्रिकायास्तथा
पुत्रेणाप्यतिगवि प्रसारितधिया सज्ञाविवेकस्य हि ।
गोविन्देन विनिर्मिते नयनिधौ दिव्ये रसालाभिधे
व्याख्याने खचरस्वरूपविवृतिः पूर्णाभवत् सन्मता ॥

विवरणम्—श्रीगोविन्दविरचितरसालाभिधोनीलकण्ठकृतचन्द्रिकाटीकारूपोनिबन्धविशेषः ।

No. 46. संज्ञाविवेकटीका रसाला । Saṁjñāvivekaṭīkā Rasālā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 22, foll. 33—54. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Prose Not correct. Incomplete.

Only the latter part of the same work.

Beginning. (Already noticed)

End. अथ बलविचारः । तत्र यः कश्चिदग्रहश्चतुर्णां दर्शस्थानानां मध्ये एकस्मिन् स्थाने भवति तदा पञ्चविंशोपकात्मकं बलं स्यात् एवं दर्शस्थानद्वये स्थितो

सत्यां दशविंशोपकात्मकं बलं तथा हर्षस्थानत्रयस्थितौ सत्यां पञ्चदशविंशोपकात्मकं बलं चतुर्षु हर्षस्थानेषु चेत् स्थात् तदा पूर्णं विंशतिविंशोपकात्मकं बलं स्यादिति ताजिकविदां सम्प्रदायस्तेन ग्रहस्य यत् विंशोपकात्मकं बलमानीतं तदनुसारिहर्षफलं वाच्यं मतन्न वैराग्रिकेन बलमानेयं सामान्यत: कुण्डद्वाभ्यां वैराशिकोत्पन्नं बलं ताजिकं यदानीतं तदनेन हर्षबलेन त्रिगुणेन शुभाधिकत्वे युक्तमशुभाधिकत्वेऽन्तरितं कार्यं तेन फलविवेक: कार्य: ५८ अथ षोडशयोगोपसंहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह

श्रीगर्गान्वयभूषणं गणितविच्चिन्तामणिस्तत्सुतो-
ऽनन्तोऽनन्तमतिर्व्यधात् खलमतध्वस्त्यै जनु:पद्धतिम् ।
तत् सूनु: खलु नीलकण्ठविबुधो विद्वच्छिवानुज्ञया
योगान् षोडश हर्षभाग्य च तथा संज्ञाविवेकेऽभ्यधात् ॥

अत्रायमर्थ: पूर्वव्याख्यातमेव स नीलकण्ठविबुधो षोडशयोगान्दिक्कबालादीन तथा हर्षभाग्य हर्षस्थानानि संज्ञाविवेकेऽभ्यधात् वदतिस्म अभिपूर्वाद्धाञो जौहोत्यादिकात् लङि पूर्ववत् क्रिया ।

दैवज्ञार्यमनीलकण्ठविदुष: श्रीचन्द्रिकायास्तथा
पुत्रे चाश्विनवि प्रसारितधिया संज्ञाविवेकस्य हि ।
गोविन्देन विनिर्मिते नयनिधौ दिव्ये रसालाभिधे
व्याख्याने ग्रहरूपषोडशयुति व्याख्यागमत् पूर्णताम् ॥

Colophon. इति श्रीमन्नीलकण्ठज्योतिर्वित्पुत्रगोविन्दज्योतिर्विद्विरचितायां संज्ञाविवेकटीकायां रसालाभिधायां ग्रहस्वरूपहर्षषोडशयोगविवृति: समाप्तिमगमत् ॥ १ ॥ रामचन्द्राय नम: ॥

विवरणम्—पूर्वोल्लिखितटीकानिबन्धस्य शेषभाग: पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 47. **जातकपद्धतिटीका ।** Jātakapaddhatiṭīkā. Substance, country-made white paper, 12 × 8 inches, bound like a book. Folia, 14. Lines, 23 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of a commentary on the Jātakapaddhati, noticed in No. 19.

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 48. वर्षतन्त्रम् । Varṣatantram. Substance, country-made colourless paper, 9×5 inches. Folia, 20. Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1841; Śaka 1897. Appearance, old, worn out, and torn in parts. Verse. Not correct. Complete.

A complete copy of the work, noticed in No. 18.

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 49. ताजकभूषणम् । Tājakabhūṣaṇam. Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 43. Lines, 9–11 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1750. Appearance, very old, worn out, torn, and writing injured in most parts. Verse. Not correct. Complete.

An astrological work explaining the principles of the Tājika of Nīlakaṇṭha, entitled Tājakabhūṣaṇa, by Gaṇeśa Daivajña, son of Dhuṇḍirāja. Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik. Cat., No. 743, p. 348.

Beginning. श्रीगणेशाम्बिकाभ्यां नमः ।

भक्तिर्भक्तजनस्य यस्य भवति प्री + + + +
श्रेष्ठो वंशपरम्परापरिगतः सर्व्वाभिलाषप्रदः ।
शौर्य + + + मिकरारास्थोस्तु लम्बोदरो
वीरोद्गमर्ज्जन विघ्नतर्ज्जन + + + + +
सूर्य्ये च वीर्य्यसहिते कटुकं च चन्द्रे
चारञ्च तिक्तमवनीतनये च सौम्ये ।
मिश्रं गुरौ च मधुरं भृगुजे तथाम्लं
मन्दे कषायमशने रसमामनन्ति ॥
एतत्ताजिकभूषणं परगुणोत्कर्षे सदस्या भयम्
तेषामेव विभूषणाय विगुणानन्दाय मे दीयते ।
यस्मात् सम्बलदेन्द्रनीलतरला मुक्तावलीनिर्म्मला
नैवालङ्कृतये बलीतर + + खण्डितये केवलम् ॥
श्रीमद्देवगिरीशदेशविलसद्गोदावरीसन्निति-
दूरे पार्श्वे पुरस्मरं विजयते विश्वम्भराविश्रुतम् ।

ज्योतिःशास्त्रविचार + + रे संतत्पूर्व्वजैः संचितं ।
तेषां पुण्यफलं किमेतदमलं मे वाग्विलासेऽभवत ।
श्रीमन्मन्नलमूर्त्तिपादकमलद्वन्द्वानि से + इव:
कृत्वा कोमलवाग्विलासविलसत्पद्यानवद्यं भ्रमम् ।
एतत्ताजिकभूषणं सुगणकप्रीत्यै चकाराद्दरा
दाक्षीक्याद्यकृतीर्गणेशगणकः श्रीढुण्ढिराजात्मजः ॥

Colophon. इति श्रीदैवज्ञढुण्ढिराजात्मजगणेश वि × + यचे श्रीजनचिन्ताविचार: समाप्तोऽयं ग्रन्थ । सम्वत् १७५० वर्षे मार्गवदि ४ शुक्रवासरे ॥

विवरणम्—श्रीढुण्ढिराजदैवज्ञात्मजगणेशदैवज्ञविरचितताजिकभूषणाभिधः ज्योतिर्निबन्ध-विशेष. ।

No. 50. ताजकसंज्ञातन्त्रम् । Tājakasamjñātantram. Substance, country-made white paper, 10 × 2 inches Folia, 14. Lines, 7–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts Verse Not correct. Complete.

A portion of Tājaka on the astrological influences of the twelve signs of the Zodiac, entitled Sanjñātantra, by Nīlakantha, son of Ananta Daivajña. Noticed by Dr R Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2451.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य हेरम्बमथो दिवाकरं
गुरोरनन्तस्य तथा पदाम्बुजम् ।
श्रीनीलकण्ठो विविनक्ति सूक्तिभि-
स्ताजिकं सूरिमन.प्रसादकृत् ॥
पुमांश्चरोग्निः सुहृदश्चतुष्पा
द्रूक्षोष्णपित्तोतिरवोऽद्रिकः ।
पीतोद्दिनं प्राक् विषमोदयोऽल्प
संगप्रजोक्षन्नृपः समोजः ॥

End. शुभयोगैश्वपात् सौख्यं यत्नवीर्थानुसारतः ।
दारिद्र्यमतिमांद्यादिकष्टोपि विपर्ययः ॥ ५८ ॥

प्रश्नकालेऽपि तत्र संविधार्थ्य प्रष्टुरिच्छया ।
सर्व्वेषामुपयोगीव चित्रं पृच्छन्ति यज्जना: ॥ ५

आसीद्दनीमगुणमण्डितपण्डिताग्री-
व्याख्यद्गुणगणपाधी: श्रुतिवित् सुहत: ।
साहित्यरीतिनिपुणो गणितागमश्च
श्चिन्तामणिर्विपुलगर्गकुलावतंस: ॥ १० ॥

तद्वात्मजोऽनन्तगुणोऽस्त्यनन्तो
योऽधीक् सदर्थी: किल कामधेनुम् ।
संस्तुष्टये जातकपद्धतिं च
व्यक्पयद्दुष्टमतं निरस्य ॥ ११ ॥

पश्चात्तया सावितती विपश्चि-
च्छ्रीनीलकण्ठ: श्रुतिसारनिष्ठ: ।
विद्वच्छिवप्रीतिकरं व्यधासीत्
संज्ञाविवेकं सद्भावतंसम् ॥

Colophon. इति श्रीदैवज्ञानन्तसुतदैवज्ञश्रीनीलकण्ठविरचितं संज्ञातन्त्रं समाप्तम् ग्रन्थसंख्या १५९ ॥

विवरणम्—श्रीनीलकण्ठदैवज्ञविरचितताजकान्तर्गतसंज्ञातन्त्राभिधोऽयं निबन्ध: ।

No. 51. ताजकसंज्ञातन्त्रम् । Tājakasaṁjñātantram. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches. Folia, 24. Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1859. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 52. ताजकसंज्ञातन्त्रम् । Tājakasaṁjñātantram. Substance, foolscap paper, 15 x 5 inches. Folia, 12. Lines, 5–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

A third complete copy of tho same work.

विवरणानुसारमर्थम् ।

No. 53. तिथ्यादिपत्रम् । Tithyādipatram. Substance, country-made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 26. Lines, 10–21 in a page. Character, Nāgara. Date, as regards the composition of the work, Śaka 1400. Appearance, old. Arithmetical figures. Generally correct. Incomplete.

A table for finding out Tithis or lunar days etc., entitled Tithyādipatra by Makaranda. This table was prepared at Benares in Śaka 1400

Beginning. श्रीगणपतये नमः ॥ श्रीगुरुमूर्त्तये नमः ॥ सांब शिवाय नमः ॥

श्रीसूर्य्यसिद्धान्तमतेन सम्य-
ग्विश्वोपकाराय गुरुप्रसादात् ।
तिथ्यादिपत्रं वितनोति काश्या
मानन्दकन्दो मकरन्दनामा ॥ १ ॥
यत्रादौ शकोऽयं १४०० ॥
सिद्धान्तमकरन्दे तिथिकन्दे काश्यां
वारादौ देशान्तरं सेकः धनं ० । ० · ४७ ॥
पृष्ठस्थितासन्नशकोमितेष्ट
शकावशिष्टभमकोष्ठकस्थम् ।
तिथ्यादि वारादि सकेन्द्रकं तद्
योज्यं समीपस्थशकस्य कोष्ठे ॥ १ ॥
अथान्योऽन्यशकान्तरं
तिथ्यन्तरं तिथिकन्दाः १२
वाराद्यन्तरं ६।६।१२
वर्षान्तरं ५।२०।१७
योजनं स्वचतुर्थांशहीनं देशान्तरं भवेत् ।
प्रागृणं स्वाहृत्यं धयात् कंदे कार्यं स्वमध्यतः ॥

. तिथिनक्षत्रयोगानां हरिः पञ्च ५ रसा ६ श्विभिः २
क्रमेणैव तु हीयन्ते रस ६ वेद ४ गजेन्द्रवत्था ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीमकरन्दविरचिततिथ्याद्यानयनसारणीविशेषरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 54. दशाप्रकरणम् । Daśāprakaranam Substance, country-made white paper. 8 x 5 inches, bound like an ordinary book Folia, 25. Lines, 6–8 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, not fresh, and slightly worm eaten in parts Verse Not correct. Incomplete.

An astrological work treating of Daśās or effects of the planets on the life of a man, entitled Daśāprakarana. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥

यया संवलित. स्थाण पति स्वच्छाययाखिल ।
अपवर्ग लतिका सा म वाक्फल सप्रयच्छतु ।
हग्न २ नरजन्मर्क्षमितिन्तत्स्थानन्देरवीन्दुकुजराहुजीवा
मन्दज्ञकेत्वास्फुरित. क्रमेण दशाधिपास्ततप्रमुखास्तत: स्युः ॥ १ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति राहुदशाफलानि ।

विवरणम्--दशाप्रकरणाभिधदशाफलविषयकोऽय निबन्धविशेष: ।

No. 55. दृक्पक्षसारणी । Dṛikpaksasāraṇī. Substance, country-made white paper, 16 x 10 inches Folia, 26. Lines, 11–16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost fresh. Arithmetical figures. Complete.

A table for finding out lunar days etc. according to the motions of the planets, as they are found by means of astronomical instruments,

entitled Dṛikpakṣasâraṇī, prepared in the court of Jaya Siṁha, king of Jaypur, which is identified in this book with the Matsyadeśa of the Paurâṇika age. A short account of the work has been given in the introduction.

Beginning. श्रीगणपतये नमः ॥

गजाननं गणाधिपं सुरासुराधिपार्च्चितं ।
समस्तभक्तकामदं नमामि विघ्नवारणम् ॥ १ ॥
राजाधिराजो जयसिंहदेवो
श्रीमत्स्यदेशाधिपतिस्तु सम्राट् ।
श्रीरामपादाम्बुज सत्तुचित्तो (?)
यज्वा सदा दानरत सुशीलः ॥ २ ॥
अपूर्व्वयन्त्रेषु नवीनयुक्ति
प्रचारदक्षो गणितागमज्ञ ।
सत्यप्रियः मैत्ररत. कृपालु
स्तिग्मप्रतापी जयति क्षमायां ॥ ३ ॥
यंनेष्ट' वाजपेयाद्यैर्महादानानि षोडश ।
दत्तानि द्विजवर्य्येभ्योगोग्रामहयवाजिनः ॥ ४ ॥
सधर्म्मपाल्यो गणितप्रवीणान्
ज्योतिर्विदो गोलविचारदक्षान् ।
काष्ठ'सयाहूय चकार वेधं
नवीनयन्त्रैर्युसदां च भानां ॥ ५ ॥

अथ मत्स्यदेशाधिपति राजाधिराज' श्रीजयसिंह देवः स्वाचार्य्यकृतग्रन्थैः साधितग्रहेषु तथा यवनग्रन्थै साधितग्रहेषु चान्तरं दृष्टा सिद्धान्तविदो दैवज्ञान् सबहुमानमाहूय यन्त्रैर्ग्रहर्क्षवेधे प्रवृत्तो बभूव। तत्रादावेव यन्त्र-रचनामैन्द्रप्रस्थे सम्राट् जयपुरे च कृतवान् ।

End & Colophon. दृक्पक्षसारणीग्रहस्पष्टीकरणसमाप्तिभगात् । ४४८१ । ८०८१।४।१५। ४। समाप्तं ।

विवरणम्—श्रीमज्जयपुराधिपजयसिंहदेवसङ्कलितः सारणीरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 56. नरपतिजयचर्य्यास्वरोदय: । Narapatijayacarccāsvarodayaḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 81. Lines, 2-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1851. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work treating of warlike operations and adventurous enterprizes by means of magic diagrams (cakra) marked with mystic letters or syllables, entitled Narapati Jayacarccā or means for securing the success of a king in warfare, by Narapati. According to Prof. Bhāṇḍārkar, the author was the son of Amradeva of Dhāra, the capital of Mālava, and wrote his work at Aṇahilapattan in the reign of Ajayapāla (1174—1177 A.D.) of the Calukya line of Gujrāt, completing it in 1176. The work is mainly based on Tāntrika works, especially on the seven Yāmalas. See the Catalogue of the India Office Library, Nos. 3109-3115, pp. 1110—1114, and also the *Notices* of Sanskrit MSS. by Dr. R. Mitra, No. 1093.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥

मोहान्धकारमग्नानां जनानां ज्ञानरश्मिभि: ।
कृतमुद्धरणं येन तं नौमि शिवभास्करम् (१) ॥ १ ॥
अव्यक्तमव्ययं शान्तं नितान्तं योगिनां प्रियम् ।
सर्व्वानन्दस्वरूपं यत्तद्वन्दे ब्रह्मसर्व्वगम् ॥ १ ॥
विविधविबुधवन्द्यां भारतीं वन्दमान:
प्रवरचतुरभावादात्मकामोजनेभ्य: ।
नरपतिरिति लोके ख्यातनामाभिधास्ये
नरपतिजयचर्य्यानामकं शास्त्रमेतत् ॥ २ ॥
ब्रह्मयामलमादौ स्यात् द्वितीयं विष्णुयामलं
रुद्रयामलमाख्यातं चतुर्थं चादियामलं ।
स्कन्दं च यामलं चैव षष्ठं कूर्म्मस्य यामलं
सप्तमं यामलं देव्या इति यामलसप्तकम् ॥ ४ ॥
कृते जयार्णवं नाम त्रेतायां ब्रह्मयामलं ।
द्वापरे विजयाख्यातं कलौ चैव स्वरोदय: ॥ ५ ॥

---

(1) The first śloka is not quoted in either of the Catalogues referred to above. In the India Office Catalogue, the fourth śloka is found in the place of the fifth and the fifth in that of the fourth.

End. चक्राकारं लिखेचक्र चतुर्नाड़ीकमध्यगं ।
तत्र तत्र फलं वाच्यं वेष्टचक्रं मुनिश्चितम् ॥
मध्ये पौष्णि गृहे प्रभुः पार्श्वगते वै गृहाधिपः ।
तत् परे ग्राममध्ये तु चतुर्थे ग्रामवाह्यतः ।
चौर्यकर्मसु नष्टेषु प्रश्नकाले साधनेषु च ।
चक्रवेष्ट इति ख्यात स्वरशास्त्रेषु सर्व्वदा ॥

Colophon. इति श्रीनरपतिजयचर्य्यास्वरोदये ब्रह्मयामले उक्त चौराशी ८४ चक्रं भूबलचक्रं मन्वयन्त्रादितत्कालचन्द्रसूर्य्यसुमकायतकविवेष्टचक्र स्वरोदयः समाप्तः *
सम्वत्सरेऽष्टिसागनागशशाङ्कसङ्ख्ये
मधौ शुभे शुक्लदिगाख्यके तिथौ ।
वारे शशाङ्कशुभगे च स्वरोदयोऽयं
शुभं व्यलिखीश्वरदत्तशर्म्मणा ॥ १ ॥
श्रीगुरवे नमः ॥

विवरणम्—श्रीनरपतिविरचितनरपतिजयचर्य्याभिधचक्राद्यलौकिकोपायकरणकनृपतिजयलाभविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 57. नरपतिजयचर्य्या । Narapatijayacarccā. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 47. Lines, 12-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work, for this codex contains upto the end of the fifth chapter. This, like the codices noticed in the Catalogue of the India Office Library, and by Dr. R. Mitra, begins with the sloka चन्द्रार्कमध्यगं शान्त etc.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 58. नारदसंहिता । Nāradasamhitā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 50. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1884. Appearance, not old, but slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

An astrological work, complete in 37 Adhyāyas or **chapters, by Nārada.** The contents of the work are enumerated in the introductory chapter. Noticed by Dr. Weber in his **Ersters Buch Die Sanskrit Handschriften,** No. 862, p. 257.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अणोरणुतरः साक्षादीश्वरो महतोमहान् (1)
आत्मा गुहायां निहितो जन्तोर्जयत्यतीन्द्रियः ॥ १ ॥
ब्रह्माचार्य्यो वशिष्ठोऽत्रिर्मनुःपौलस्त्यरोमशौ ।
मरीचिरङ्गिराव्यासो नारदः शौनको भृगुः ॥ २ ॥
च्यवनो यवनो गर्गः कश्यपश्च पराशरः ।
अष्टादशैते गम्भीरा ज्योतिःशास्त्रप्रवर्त्तकाः ॥ ३ ॥
सिद्धान्तसंहिताहोरारूपस्कन्धत्रयात्मकम्
वेदस्य निर्मलं चक्षुर्ज्योतिःशास्त्रमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
अस्य शास्त्रस्य सम्बन्धो वेदाङ्गमितिकीर्त्तितः ।
अभिधेयञ्च जगतः शुभाशुभनिरूपणम् ॥ ५ ॥
यज्ञाध्ययनसंक्रान्तिग्रहणोड़शकर्म्मणाम् ।
प्रयोजनञ्च विज्ञेयं तत् तत् कालविनिर्णयम् ॥ ६ ॥
विनैतदखिलं श्रौत स्मार्त्तकर्म्म न सिध्यति ।
तस्माज्जगद्धितायैव ब्रह्मणा रचितं पुरा ॥ ७ ॥
तं विलोक्याथ तत् सूनुर्नारदोमुनिसत्तमः ।
उक्ता स्कन्धद्वयं पूर्व्वं संहितास्कन्धमुत्तमम् ॥ ८ ॥
वक्ष्ये शुभाशुभफलं ज्ञनर्थे देहधारिणाम् ।
होरास्कन्धस्य शास्त्रस्य व्यवहारप्रसिद्धये ॥ ९ ॥
संज्ञाव्यक्तानि सर्व्वाणि सम्यक् ज्ञात्वा पृथक् पृथक् ॥
शास्त्रपनयनाध्यायोग्रहचारोपलक्षणम् ॥ १० ॥
तिथिं वारञ्च नक्षत्रं योगं तिथ्यर्द्धसंज्ञकम् ।
मुहूर्तोऽपि ग्रहोर्कस्य संक्रान्तिर्गोचरस्तथा ॥ ११ ॥

---

(1) The reading of the codex noticed by Dr. Weber **differs from that of ours in many places, for** instance we quote here the first śloka **from his notice.**

अणोरणुतरः साक्षादीश्वरो महतोमहान् ।
आत्मा गुहायां निहितोजन्तोर्जयतपतिन्द्रियः ॥

चन्द्रताराबलाध्यायः सर्व्वलग्नार्णवाह्वयः ।
आधानपुंससीमन्तजातनामान्नभुक्तयः ॥ १२ ॥
चौलोकुरार्पणं मौञ्जीक्षुरिकाबन्धनक्रमः ।
समावर्त्तनवैवाहप्रतिष्ठालग्नलक्षणम् ॥ १३ ॥
यात्राप्रवेशनं सद्योवृष्टिः कूर्म्मविलक्षणं ।
उत्पातलक्षणं शान्तिर्मिश्रकं श्राद्धलक्षणं ॥ १४ ॥
सप्तत्रिंशद्भिरध्यायैर्नारदीयस्य संहिता ।
य इमां पठते भक्त्या स दैवज्ञो हि दैववित् ॥ १५ ॥
त्रिकालज्ञो दर्शनीयः श्रौतस्मार्त्तक्रियापरः ।
नैगमिकः सत्यवादी दैवज्ञो दैवविद्वरः ॥ १६ ॥
सूर्य्ये कन्यागते चन्द्रे नक्षत्रयोगो यदा पितृकर्म्मणि ।
आनन्दयोग पञ्चम्यां यान्यर्क्षस्थे निशाकरे ।
भोजयेद् यः पितॄंस्तत्र पुत्रपौत्रघनं लभेत् ॥
धनस्करी सप्तमी स्यादष्टमी भोगदायिनी ।
श्राद्धकर्म्मणि नवमी सर्व्वकामफलप्रदा ॥
सप्तम्यां वा तथाष्टम्यां नवम्यां वा तिथौ युगे ।
योगो यः पितृकन्यायां पितॄंस्तस्मिन् समर्चयेत् ॥
इह सम्पदमाप्नोति पश्चात् सर्गमनुत्तमम् ॥
दशम्यां पुष्यनक्षत्रसंयोगोऽमृतसंज्ञकः ।
अर्च्चयेद्यः पितॄंस्तत्र नित्यतृप्तास्तु तस्य ते ॥
सर्व्वसम्पत्प्रदा कर्त्तुर्द्वादशी तिथिरुत्तमा ।
त्रयोदशी चतुर्द्दश्योर्द्दानिर्धनकलत्रयोः ॥
अनन्तपुत्रफलदा गजच्छाया त्रयोदशी ।
श्राद्धं कर्म्माप्यमावास्या यत्र श्राद्धफलप्रदा ॥
पौलस्त्यये पुष्यचतुष्टये च हस्तत्रये मैत्रचतुष्टये च ।
सौम्यद्वये च श्रवणत्रये च श्राद्धप्रदानात् धनपुत्रवान् भवेत् ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मसूनुनारदविरचितायां नारदीयसंहितायां सप्तत्रिंशत्तमोऽध्यायः समाप्तः संवत् १८८४ आषाढ़ कृष्ण ८ रवौ ।

विवरणम्—श्रीनारदविरचितनारदसंहिताभिधज्यौतिर्निबन्धविशेषः ।

No. 59. पवनविजयः । Pavanavijayaḥ. Substance, foolscap paper, 18 × 6 inches. Folia, 42. Lines, 4–9 in a page. Character, Bengali. Date, Saṁvat 1837. Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct. Complete (as regards the Jātaka part only).

This codex contains that part of the Pavanavijaya which treats of the Jātaka or astrology only. We find in different catalogues works of the same name (Pavanavijaya), treating of different subjects; for instance, in Dr. Mitra's *Notices* of Sanskrit MSS., No. 485, a work under the name of Pavanavijaya is noticed, which treats of the Tāntrika form of Yoga meditation. Similarly in Catalogus codicum Sanscritorum by T. H. Aufrecht, H. A. M., No. 167, p. 107, a Tāntrika work of the same name is also noticed treating of the victory of the Pavanas or winds acting in the body of a man. So it might be inferred that Pavanavijaya is a voluminous work treating of different subjects in its different parts.

Beginning. श्रीश्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीपवनविजयसंहितायां जातकस्य प्रारम्भः । अथ सूर्य्यादीनां ग्रहाणां भावफलान्याह ।

क्षयस्थितोऽर्के प्रकरोति जातं
हन्ति स्थितवै निजकार्य्यधैर्य्यं ।
कर्यं विदावं पिशुनं धनाढ्यं
पित्तान्वितं क्रोधवशोपगतं ॥

End. नृपप्रसादेककमादौ मध्ये सुखितं धनान्वितं चान्ते ।
कर्कटधैर्य्यं पुरुषं करोति सहसे गुरौ सौरः ॥ ९ ॥
सौं शं । दशम स्थाने रविजः करोति मनुष्यखिन्नः सदा पुरुषं ।
नृपसचिवं भ्रष्टं वाहनधनपूर्णं सुविख्यातम् ॥ १० ॥
सौं शं । लाभगतोऽर्कसुतो ह्यपराधौ भूपकुलोचितमल्पकवाक्यं
भूपतिमाद्यविभ्रमे जातमहीनसुखं कुरुतेऽपि ॥ ११ ॥
सौं शं ॥ व्ययभवनस्थोरविजः करोति जातं हटान्वितं खिन्नवम् ।
मध्ये पौने सुखितं सुतसौख्यसमन्वितं चान्ते ॥ १२ ॥
सौं शं ॥ इति शनिभावफलानि ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीपवनजातके भावफलानि पूर्णानि ॥ ० ॥ श्रीरस्तु ॥ सं १८३७ । मा कृ० २॥ लिकंगामि पुरिपां ॥ कृष्णराम जोसिहि ॥ ० ॥ * ॥ * ॥
श्रीश्रीहरिः श्रीकृष्णः

विवरणम्—पवनविजयसंहिताभिधस्य निबन्धस्य पुस्तकेऽस्मिन् जातकांशमात्रं विद्यते ॥

No. 60. प्रश्नसंग्रहः । Praśnasaṁgrahaḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 2–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, torn and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A little treatise on Praśnas or questions generally put to an astrologer by men for indicating their missing properties, entitled Praśnasaṁgraha. Anonymous. This work has been noticed by Theodor Fufrecht in his Katalog Der Sanskrit Handschriften Der Universi Bibliothek Zu Leipzig, No: 1052, p. 324.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगणेशं नमस्कृत्य श्रीगुरुं गिरिजापतिम् ।
दैवज्ञानां हितार्थाय क्रियते प्रश्नसंग्रहः ॥
सभाप्रश्नेन वक्तव्यः कुटिलानां तथा निशि ।
नापराह्णे नाविश्वस्ते त्वरितं न वदेत् क्वचित् ।
फलपुष्पयुतो यो हि दैवज्ञं परिपृच्छति ।
तस्यैव कथयेत् प्रश्नं सत्यो भवति नान्यथा ॥ १ ॥
आदौ चिन्तापरिज्ञानं कृत्वा प्रश्नं विचारयेत् ॥
व्योमदृष्टिर्भवेज्जीवो मूलं भूम्यवलोकने ॥ ४ ॥
सभावलोकने धातुचिन्ताया लक्षणं स्मृतम् ॥
शिरःस्पर्शे जीवचिन्ता पादस्पर्शे तु मूलकम् ।
नाभिस्पर्शे धातुचिन्ता विज्ञेया सर्व्वदा बुधैः ।
स्पृष्टेवक्त्रललाटे च जीवचिन्ता शुभप्रदा ॥ ६ ॥
हृदोदरकटिस्पर्शे धातुचिन्ता च मध्यमा ।
गुह्योरुपृष्ठभागे च अधमं मूलचिन्तनम् ॥ ७ ॥
जानुजङ्घापदे जीवधातुमूलनिरूपणम् ।
पूर्व्वस्यां धातुचिन्ता स्याज्जीवं दक्षिणतस्तथा ॥ ८ ॥
उत्तरस्यां पश्चिमायां मूलचिन्तां वदेद्बुधः ।
प्रश्नाक्षरं त्रिगुणितमेकेन च समन्वितं ॥ ९ ॥

वह्निभिस्तु हरेद्भागं शेषे चिन्ता विनिर्द्दिशेत् ।
विषमांके जीवचिन्ता समे धातुप्रकीर्त्तिता ॥ १० ॥
शून्ये मूले विजानीयाच्चिन्तायां लक्षणं कृतम् ॥

End. वर्षे दृष्टे शतैर्भागैरशेषं पूर्व्वोक्तमेव च ।
एवं कालस्य विज्ञानं मया सम्यक् प्रकीर्त्तितम् ॥

अयं भावः प्रश्नवर्णाक्षिमात्राङ्कान् पूर्व्वोक्तचक्रोक्तानेकीकृत्य चतुर्भिर्भजेत् । एक १ द्वि २ त्रि ३ चतुः ४ शून्य शेषाणि क्रमेण दिनं १ पक्षं २ तथा मासं ३ वर्षं भवति निश्चितं । ततस्तदनन्तरं निश्चित्य संख्या ज्ञानार्थमुपायः अत्र मूलं राशिनामप्रश्नवर्णमात्राङ्कयोग इति । यत्र वर्षे दृष्टे इत्यस्योदाहरण लाघवात् प्रदर्श्यते । अथ चतुर्भक्ते मूलराशौ शून्यशेषे सन्ति वर्षाणि । अत्र मूलराशिरिदं चतुर्भक्तलब्धशेषे शून्यं अभागतं अत्र लब्धं ५ मूलराशौ २० योज्यं २५ वर्षं दृष्टे शतैर्भाज्यः लब्धशेषं २५ अत्र लब्धस्य प्रयोजनाभावात्तावन्त्येव तुल्यानि वर्षाणि २५ लब्धमूलं योज्यं १०० द्वादशभिर्भागो देयः लब्धं ८ शेषे मासः ४ लब्ध मूल द्वादशभाज्ये योज्यं २० त्रिंशद्भाज्ये भागो देयः शब्दशेषदिनानि २० पञ्चदशभक्तानि लब्धं १ पञ्च संज्ञ शेषे दिवसाः । एवं त्रिंशल्लब्धं मूलं त्रिंशद्भाज्य योज्यं ३१ सप्तशेषे ३ वारसंज्ञं शुक्लपक्षे शुक्रतः स्यादिति लब्धं ४ सप्तभाज्यमूलं योज्यं ११ षष्टिभिर्भक्तशेषे ११ घट्यादिकमिति स्पष्टार्थम् ।

Colophon. इति प्रश्नसंग्रहः समाप्तः शुभमस्तु लिखितं ब्रह्मचारिणा वंशीधरेण शुभं भूयात् कल्याणमस्तु ॥

अ ४	क ५	च ६	ट ७	त ८	प ९	य १०	श ११
आ ५	ख ६	छ ७	ठ ८	थ ९	फ १०	र ११	ष १२
इ ६	ग ७	ज ८	ड ९	द १०	ब ११	ल १२	स १३
ई ७	घ ८	झ ९	ढ १०	ध ११	भ १२	व १३	ह १४
उ ८	ङ ९	ञ १०	ण ११	न १२	म १३	० ०	: :
ऊ ९	ए १०	ऐ ११	ओ १२	औ १३	अं १४	अः १५	० ०

विवरणम्—प्रश्नसंग्रहो नाम प्रश्नानुसारतदुत्तरनिरूपणविषयकः कश्चिज्ज्योतिर्निबन्धविशेषः। ग्रन्थेऽस्मिन् ग्रन्थकर्तुर्नामादिकं न विद्यते।

No. 61. **पाशावली।** Pāśāvalī. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 9. Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1862. Appearance, not fresh. Not correct. Complete.

A manual for ascertaining one's good or bad fortune from the marks of a die (Pāśā), entitled Pāśāvalī or Pāśakāvalī, complete in four chapters, by Garga. Noticed by A. Weber in his Die Handschriften Verzeichnisse Der Koniglichen Bibliothek Zu Berlin, No. 2235, p. 1185.

Beginning. श्रीं गणेशाय नमः।

महादेवं नमस्कृत्य केवलं ज्ञानसागरं।
वक्ष्ये सद्गुरुकृपा सार्द्धं यथार्थं शुभाशुभम्॥
सुमुहूर्त्ते सुवेलायां पाशकं कारयेच्छुभम्।
श्वेतार्कं गाजदन्तं वाप्यङ्गुलावयवाधिकम्॥ २॥
चतुरङ्गुलमानविस्तीर्णं चतुरस्रं शुभावहम्।
यत् सत्यं त्रिषु लोकेषु यत् सत्यं ब्रह्मचारिषु॥ ३॥
यत्सत्यं लोकपालानामिन्द्रे वैश्रवणे यमे।
यत् सत्यं वरुणे वायौ यत् सत्यं चन्द्रसूर्य्ययोः॥ ४॥
धरणी तिष्ठते येन ज्ञानं येन प्रसिध्यति।
तेन सत्येन सकले वद देवि शुभाशुभम्॥ ५॥

End. द्वौ चतुष्को त्रिकं चान्ते कार्य्ये पतिता तव।
कार्य्यमारभ्यते यत् यत् तत्तद्यत्नेन सिध्यति॥
प्राणानपि परस्यार्थे तज्यते तन्निरर्थकम्।
चत्वमर्थं विधेह्याशु तव सिद्धिर्भविष्यति॥

अत्र पाठान्तरम्।

दुन्दुभिः पतितस्तव सर्व्वकार्य्यं च लाभश्च भविष्यति न संशयः।
बलेन कार्य्यसंसिद्धिः प्रवेशं च गृहे तथा।
चिन्तितं सर्व्वं धनधान्यादिसम्पदः॥ ४४॥

चतुष्कचिन्तयं यत्र पतितं तत्र दृश्यते ।
यस्य' चिन्तयसे कार्य्य' तस्य सिद्धिर्न संशयः ॥
प्रोषितागमनं तत्र स्थानलाभस्तथैव च ।
नष्टस्वार्थस्य सर्व्वस्य चिप्रं लाभो भविष्यति ॥
एकेनैवतु मासेन तथैकदिवसेन तु ।
राजसम्मानसौख्यं च वस्त्रालङ्कारभूषणं ।
ऐश्वर्य्य' धनधान्यादि चिन्तितं सफलं भवेत् ॥

Colophon. इति श्रीगर्गमुनिप्रणीता शकुनोपयोगिनी पाशावली सम्पूर्णा शुभमस्तु संवत् १८६२ ।

विवरणं—पतितपाशकाङ्कानुसारिभविष्यच्छुभाशुभनिरूपकनिबन्धविशेषः श्रीगर्गमुनिप्रणीतः ।

No. 62. पञ्चस्वरनिर्णयः । Pañcasvaranirṇayaḥ. Substance, foolscap paper, 15 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete.

A manual of divination with the first five vowels of the Sanskrit alphabet, entitled Pañcasvarā or Pañcasvaranirṇaya, complete in 7 chapters, by Prajāpati Dāsa of the Vaidya caste. The author, Prajāpati Dāsa, seems to belong to the same family with Gaṅgādāsa, the author of the Chandomañjarī. For both are of the Vaidya Caste and have the same family God, Gopāla. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1478.

Beginning. श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

इष्टदेवं नमस्कृत्य गोपालं कुलदेवतं ।
श्रीप्रजापतिदासेन क्रियते ग्रन्थसंग्रहः ॥
नवग्रहान्नमस्कृत्य देवीं सरस्वतीं तथा ।
प्रणिपत्य गुरु' किञ्चिज्ज्योतिषंग्रन्थे वदाम्यहम् ।
वराहक्रतसूत्रे च यत्किञ्चित् क्रियते मया ।
ज्योतिर्व्विदः प्रपश्यन्तु यन्मानां सुविचारकाः ॥
पञ्चस्वराभिधानञ्च ग्रन्थ' निधनसंश्रयम् ॥

किञ्चिदुद्देशगम्यञ्च स्वल्पं वक्ष्यामि शाश्वतम् ।
ज्योतिर्विद्भिः पुरा सर्व्वैः कथितं ग्रन्थविस्तरः ।
तन्वादिव्ययपर्य्यन्तं राशिचक्रे व्यवस्थितम् ॥
धर्म्मं कर्म्म सुखं दुःखं मृत्यादिसुतबान्धवान् ।
तनुस्थया क्रमतश्चैतद्दर्शयन्ति यथा यथा ॥
अपास्य मरणं जीवं विचार्यन्ते शुभाशुभम् ।
मरिष्यति यदा दैवात् कोऽभीस्यति शुभाशुभम् ॥
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन आयुःस्थानं विचारयेत् ॥

End.

दशमस्थं भवेद्यत्र वर्षं वा गुरुशुक्रयोः ।
क्षेमसार्द्धं भवेत्तस्य जीवने नात्र संशयः ॥
विधुविधन्तुदयोर्योगेऽन्योन्यभागसम्भवे ।
गुरुचन्द्रमसौ वर्षे तथापि मृत्युमादिशेत् ॥
पिण्डे बुधहंसे शून्ये जन्मनि बुधहंसे कुजे ।
कर्म्मणि शुक्रहये शून्ये मृत्युर्भवति नान्यथा ॥
शुक्रे शून्ये हये कर्म्म स्थाने मृत्युर्भवेत्तदा ।
आयुर्दायं यथारिष्टं यदुक्तं यत्नसंग्रहं ।
पापहये भवेद्रिष्टिः शुभयोगे भवेच्छुभम् ॥

Colophon. इति वैद्यप्रजापतिदासकृते पञ्चस्वरनिर्णये आयुर्दायो नाम सप्तमोऽध्यायः ॥०॥

विवरणम्—वैद्यजातीयप्रजापतिदासविरचितपञ्चस्वराभिधज्योतिर्निबन्धविशेषः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 63. वराहसंहिता । Varāhasaṁhitā. Substance, country-made white and colourless papers, 10 × 5 inches. Folia, 180 (of which fol. 6 is wanting). Lines, 7–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1840. Appearance, old, and worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

A compendium of astrology, entitled Varāhasaṁhita or Vṛihat-saṁhitā, by Varāhamihira. The text has already been published in the Bibiliotheca Indica, and an English translation of it by Dr. Kern in the journal of the American Asiatic Society. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1491. See also the Catalogue of the India Office Library, No. 2979, p. 1055.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नमो वरदमूर्त्तये ॥ नमः सूर्याय ॥ श्रीँ ॥

जयति जगतः प्रसूतिर्विश्वात्मा सहजभूषणं नभसः ।

द्रुतकनकसदृशं दशशतमयूखमालार्च्चितः सविता ॥ १ ॥

प्रथममुनिकथितमवितथमवलोक्य ग्रन्थविस्तरस्यार्थं ।

नातिलघुविपुलरचनाभिरुद्यतः स्पष्टमभिधातुम् ॥ २ ॥

मुनिविरचितमिदमिति यच्चिरन्तनं साधु न मनुजग्रथितं ।

तुल्येऽर्थेऽक्षरभेदादमन्त्रके का विशेषोक्तिः ॥ ३ ॥

क्षितितनयदिवसवारो न शुभकृदिति यदि पितामहप्रोक्ते ।

कुजदिनमनिष्टमिति वा कोऽत्र विशेषो नृदिव्यकृते ॥ ४ ॥

आब्रह्मादिविनिःसृतमालोक्य ग्रन्थविस्तरं क्रमशः ।

क्रियमाणकमेवैतत् समासतोऽतोमयोत्साहः ॥ ५ ॥

End. शतमिदमध्यायानामनुपरिपाटिक्रमादनुक्रान्तम् ।

श्लोकसहस्राण्यत्र हि चत्वारि ॥

अर्धं वाक्यार्द्धं तमन्यार्द्धं परिशिष्य मिगदितं याथायाम् ।

वक्ष्यामि जातकमुक्तं करणञ्च बहूनि शास्त्रानुक्रमणी ॥

Colophon. इति वराहमिहिरविरचितायां संहितायां शास्त्रानुक्रमणी शततमोऽध्यायः ॥ १००। समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ श्रीः ॥ समाप्तोयं संवत् १८४० मिति चै ११ ॥ वार रविदिने ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीमद्वराहमिहिरविरचितबृहत्संहितापरपर्य्यायकवराहसंहिताभिधज्योतिर्निबन्धोऽयं सुप्रसिद्ध एव। निबन्धोऽयं कलिकातादिनगरे मुद्रणमुपगतश्च ।

No. 64. वराहसंहिता। Varāhasaṁhitā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 214. Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work, having six chapters more. The former is finished in one hundred chapters, while this one has one hundred and six. On closer examination it was found, that the

chapter preceding the last is divided into six separate chapters in the latter, but the matter is the same in both. Only the following stanzas, not found in the former, are added to at the end of the latter.

विभाव. मरद्रिन्दुकौटिधवला देहाभिर्वीर्ष मंति
कलाहं. फणमयूखलम्बित पद रत्नावलीभासुरः।
य संमोहमहीदधि कुमतजयाहात् समाकृष्टवान्
ज्योतिर्गां सुचिरं वराहमिहिरकृपा हरि पातु व. ॥

विवरणमनुक्तपूर्व्वम्।

No. 65. वराहसंहिताटीका। Varāhasamhitatika Substance, country made white paper, 1 × 6 inches Folia, 629 (of which foll 356—378 are duplicate) Lines, 3-10 in a page Character, Nagari Date, ? (1) Appearance, old, slightly worm eaten throughout, and written by different hands Prose Not correct Incomplete

A commentary on the Varahasamhitā or Vṛihatsamhitā, entitled Vivaraṇa, by Bhattotpala, noticed by Dr R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS, No. 1478. This codex is incomplete as chapters 1—33 are wanting. It has been printed with the text at Benares, Calcutta &c.

Beginning. ओ नमोगणेशाय नम ॥

कणोस्य विन्दुरिति ॥ अस्य विडहस्य गम कण्ठ कणाऽसिती विन्दुश्चित्रक-
तथा सितकरडान्त शुक्लकपोल स च रिक्तमंश. स च तद्रिक्त फल शून्य
सर्व्वं करोति ॥

End. अथास्यां संहितायां अन्तर्भूतं मध्य भूत तथा परिशिष्ट' यात्रायां निगदितमुक्तं
भूमलक्षणं देवसन्दनादिकमत्रोपयुज्यते ॥ तथाचाह च कोटी। तथा
वाक्याश्रितमायुर्थ' प्रभु चित्र (?) पतन जातकं होराशास्त्रमुक्तं। कथितं।
तथाकरण तथावश्यंभाव्य करण। सूर्य्यसिद्धान्तिकटीकायां स्थिरश्चिताय

---

(1) At the end of the work, the author mentions the date of composition thus—चन्द्राष्टाष्टमिते शाके कृतेयं विवृतिर्मया। I wrote this commentary in Śaka 888.

प्रकाशितमिति ॥ इति भट्टोत्पलविरचितायां संहिताविवृतौ शाखानुक्रमणिकाध्याय. समाप्त ॥

आचार्यप्रवरस्य बोधजलधे पारं तितीर्षुना (?)
व्यामुग्धेन विधेयरञ्जितधिया कथा नु धीमानिति ।
इत्येव विधिमाकलय्य कदरामालम्ब्य भट्टोत्पल
यत्नो तत्कृतिसंहिताविवरणे स्वैर्य पदं कीर्त्यते ॥
यदत्राधिमूलं वा भ्रान्त्या मत्या ऽन्यतापि वा ।
विपर्ययश्च वा ज्ञात तत्क्षन्तव्यं मनीषिभि. ॥
फाल्गुनस्य द्वितीयायामसितायां गुरोर्दिने ।
वस्वष्टाष्ट ८८८ मिते शाके कृतेयं विवृती मया ॥
चतुर्विंशतिसाहस्रं मानमस्या स्वनुष्टुभाम् ।
वराहमिहिरे यस्मिन् छायास्कन्द मया कृता ॥ (?) ॥
वराहमिहिराचार्यरचिते संहितार्णवे ।
अर्थिनामुत्प्लवयत्नोऽस्यायं विवृतिप्लवम् ॥

Colophon. इत्याचार्य्य वराहमिहिरविरचितायां चतुःसाहस्त्रिकायां भट्टोत्पलविरचितायां टीकायां शततमोऽध्याय. समाप्त ॥ इति भट्टोत्पलविरचितं विवरणं सम्पूर्णं । समाप्तम् ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

विवरणम्—श्रीभट्टोत्पलविरचितविवृत्यभिधवृहत्संहिताटीकारूपोऽयं निबन्ध. ।

No. 66. बालविवेकिनी टीकासहिता । Balavivekinitikasahita

Substance, country made colourless paper, 14 × 7 inches. Folia, 7. Lines, 10-12 in a page. Character, Nagara Date, Samvat 1845. Appearance, very old. Verse and prose Not correct Complete.

A disquisition on auspicious times for marriage and other domestic ceremonies, entitled Balavivekini, by Śrīpati (1). Dr. R.

(1) The author's name is written as Srīpatu, but in the colophon the commentator speaks of himself as श्रीपतिदत्तपादपद्मभृङ्ग. or a bee to the lotus-like foot of Srīpatidatta. Hence we may infer Srīpatidatta to be the author of

Mitra in his Bik. Cat., No. 624, p. 291, attributes this work to Nanhi Datta, while in other catalogues the work of the same name is attributed to different authors, thus in Buhler 4 fasc. No. 164 to Maladatta, in Stein, p. 166 to Ganapati Misra. The codex contains also a commentary on the text in both the margins. By Isānadatta.

Beginning *of the Commentary.* श्रीगणेशाय नम ॥

अथ वैवाहिकं। रेवती उत्तरा रोहिणि मृगशिरा मघा मूल अनुराधाकरी (हस्त) स्वाती इद नक्षत्र वैवाहिकं। प्रमदा (कन्या) तुला मिथुनं इदं लग्न। फाल्गुनमार्गमाघशुचि (आषाढ) ज्येष्ठ माधव वैशाखा. मासा.।

Beginning *of the Text* श्रीगणेशाय नम।

रेवत्युत्तररोहिणीमृगमघा मूलानुराधाकर
स्वातीषु प्रमदातुलामिथुनगोलग्न विवाह. शुभ ॥
मासा. फाल्गुनमाघमार्गशुचयो ज्येष्ठस्तथा माधव।
शस्ता सौम्यदिनं तथैव तिथयोरिक्ताकुहूवर्ज्जितम्।

इति विवाह.।

End *of the Text.* अथ नक्षत्रवारप्रकरणम्।

पुष्या चार्यकरौ शिवेन्दुपवनाश्युत्तरय रोहिणी
चित्रावासवनो मघा हरियुगा पुष्यार्यमादित्रयं
पूर्वाषाढसुयुक्तमूलमहन. प्राग्यामत. शोभन ॥

Colophon *of the Text.* इति श्रीपट्टविरचिता बालविवेकिनी समाप्ता॥

End *of the Commentary* पुष्या रेवती करोन्द्र शुक्र., शिव आर्द्रा, मृगशिर पवनस्वाती पुष्याऽश्लेषा मघा रोहिणीचित्रा शर्मा शनि., मघा श्रवण धनिष्ठा अर्यमा उत्तरा हस्तचित्रा पूषा रेवती पूर्व्वाषाढा उत्तराषाढा मूलप्राक् प्रहर शोभनं।

बालानां शुभकर्म्म शस्तसमयज्ञान विलोकन.
श्रेयादस्त्विति सङ्कलय्य नियमात् श्रीकाश्यनुविश्रुतिम्।
पूर्व्वाचार्य्यकृतान् विलोक्य बहुशोज्योतिर्निबन्धान् बहून्
एष श्रीपतिपादपद्ममधुप. श्रीशानदत्तो द्विज.।
अय यत्न. किञ्चित शुभाशुभसार्थ अष्ट. कृत.॥

Colophon. इति बालविवेकिनी पट्टुविरचितमूलटीका लिखितं पं वद्रीविवलपुत्रेण श्रीजैकृष्णस्य इदं पुस्तकं लिखितं काश्यां मध्ये संवत् १८४५ मीति भाद्रपद सुदि ॥ २ ॥ भौमवासरे । सता मर्मां पाति ।

विवरणम्—बालविवेकिनीनामको विवाहादिशुभकार्य्यविषयकः कश्चिज्ज्योतिर्निबन्धविशेषः श्रीपट्टु-विरचितः श्रीप्राणदत्तविरचितटीकासहितः पुस्तकेऽस्मिन् वर्त्तते ॥

No. 67. **बालविवेकिनी ।** Bālavivekinī. Substance, country-made colourless paper, 12 × 6 inches. Folia, 4. Lines, 10–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains only the text of the abovementioned work. In the last verse of this, the author's name is written as Prīṇāhi Datta. (श्रीप्राणि दत्त)

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 68. **बालबोधः ।** Bālabodhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1834. Appearance, old, torn and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of Muñja Datta's Bālabodha, noticed in No. 27.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 69. विवाहवृन्दावनम्। Vivāhavṛndāvanam. Substance, country-made white paper, 15 x 6 inches Folia, 16 Lines, 2-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, old, and worm-eaten throughout Verse Not correct Complete

Astrological calculations for ascertaining suitable times for marriage and other particulars connected with it, by Keśavārka, complete in sixteen chapters, of which the first chapter treats of the auspicious Nakṣatras or stars, the second of the months, the third of the *melakas* and so on. Noticed by Dr R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS, No. 2454, and Bik. No 757, p. 350.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीसूर्याय नमः ॥

श्रीशार्ङ्गिणो वृजतु वो नवकमिवेश·
क्लेशव्ययं चलबलन्नयनाचलश्री ।
यत्राश्वत्थनमज्जलमाचचार
प्रत्नारवारमणिकौस्तुभरश्मिगुम्फ (१) ॥ १ ॥
संवर्ग्यगर्गभृगुभागुरिरैभ्यगीर्भ्य
सारं वराहमिहिरादिमतानुसार ।
स्फारस्फुरत् परिमलाद्यफलं (२) विवाह
वृन्दावनं विरचयामि विचाररम्यम् ॥ २ ॥
ध्रुवानुराधाश्वमूलरेवती
करं मघास्वातिरदूषणीगण ।
रवेरमी नाम कराद्दिवडन्टशो
करयई मङ्गलकन्यगीडशाम् ॥ ३ ॥

End. चभ्रहरवाजमहर्षिवंशे
विद्यावतंसे श्रुतितत्त्ववेदी ।
वैश्वद्वायिविपदप्रवर्ती
जनार्दनो यायिकचक्रवर्ती ॥ १ ॥
चस्मिन् श्रियादित्य इति ख्यातस्य
सूनु. श्रियादित्य इति द्वितीय· ।

---

(१) The codex noticed in the *Notices* of Sanskrit MSS has different readings such as मणिकौस्तुभरश्मिगुम्फ' in the first verse

(२) परिमलाद्यमत in the second

चिन्तक्ष्मपारङ्गमरङ्गमल्ल-
मदात्मज रञ्जिम हृत्प्रदीपे ॥ २ ॥
श्रीकेशव' सुकविरध्यर्युनाथनीम
व्युहानि तर्पयितुमर्थपथ प्रवाहै'
दैवज्ञरांणिगमसुत. सतप श्रियाश्रिन्
वृन्दावने सुमिनवां निवहं ददौह ॥ ३ ।
बहुधहृष्टिधिय: कियदप्यद
पदगभीरमधीरभिशंसत ।
विमदशास्त्रविदस्त्विदमेकदा
श्रुतिगतं रसनासु नियच्छति ॥ ४ ॥
समाप्त चैतद्वृन्दावनं नाम विवाहपटलं ।
कृतिरियं महाकवे केशवार्कस्य ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीकेशवार्कविरचित विवाहवृन्दावन सपूर्णं शुभमस्तु संवत १८८४ मीति जेट् सुदी ६ ।

विवरणम्—श्रीकेशवार्कदैवज्ञविरचितविवाहवृन्दावनाभिधविवाहानुकूलनक्षत्रादिनिरूपकज्योतिर्निबन्धविशेष ।

No. 70. वीजगणितटीका । Vījagaṇitaṭīkā Substance, foolscap paper, 18 x 5 inches Folia, 136 Lines, 8 in a page. Character, Bengali Date ? Appearance. not fresh Prose Not correct Incomplete

A key to the Vījagaṇita with copious examples, entitled Vijōdāharaṇam, by Bhāskarācāryya. Noticed by Dr. R. Mitra in Bik. Cat. No. 756, p. 349. The codex under notice contains the text also.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ।

उतपादकं यत् प्रवदन्ति बुद्धे-
रधिष्ठितं सत् पुरुषेण सांख्या ।
व्यक्तस्य कृत्स्नस्य तदेकवीज
मव्यक्तमीशं गणितञ्च वन्दे ॥ १ ॥

पूर्व्वं प्रोक्त व्यक्तमव्यक्तबीजं.
प्राय प्रश्ना नो विना व्यक्तयुक्त्या ।
ज्ञातु प्रश्ना मन्दधीभिर्निताम्त
यव्यक्तव्यात्त्मि बीजक्रियाच ॥ २ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीभास्कराय बीजगणित अनकवर्गसमीकरणम् ।

विवरणम्—बीजोदाहरणाभिधबीजगणितटीकाद्यपास्यं निबन्ध. श्रीभास्कराचार्य्यविरचित. ।

No. 71. ब्रह्मसिद्धान्तकुट्टकाध्याय: । Brahmasiddhāntakuttakadhyayaḥ Substance, foolscap paper, 15 × 10 inches Bound in the form of a book Pages 123 Lines, 4-31 in a page Character, Bengali Date ? Appearance, old, worn out, worm eaten throughout, and torn in parts Prose and verse Not correct. Complete

Although in the list of MSS., this codex is marked with the heading Brahmasiddhantakuttakadhyāya, yet on perusal we found it containing copies of three different works by three different authors.

(1) पाटीकौमुदी । Patīkaumudī, a first book on Arithmetic, by Narayana Paṇḍita, son of Nṛisimha, pp 1 39 This work was written in Śaka, 1278

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥ ० ॥ अथाङ्कपाशमाह ॥

अथ साकानन्दकर संचपादद्वपाशकम् ।
वक्ष्य नियतं नियन्तमत्सरवन्तो दृष्टा कुगणकाय ॥

End. नारायणाननसुधाकरमण्डलस्था
चातुर्य्यसूक्तिरचनामितबिन्दुवृन्दा ।
प्रीत्येव सज्जनचकोरगणा. पिबन्तु
श्रीकौमुदीमुदितसत्कुमुद सदैताम् ।
वसुनगरविमितशाके १२७८ दुर्म्मुखवत्स च बाहुतिथौ ॥
कृष्णदले गुरौ समाप्तिकृतं गणितम् ॥

Colophon. इति श्रीसकलकलानिधिनृसिंहनन्दनगणितविद्याचतुरा ननारायणपण्डित-विरचितायां पाट्यां कौमुद्याख्यायां अङ्कगणित नाम चतुर्थव्यवहार. ॥

विवरणम्—श्रीनारायणपण्डितविरचितपाटीकौमुदीनामकगणितनिबन्धोऽयम् ।

(2) गणितरचनामञ्जरी । Gaṇitarachanāmañjarī, a treatise on Arithmetic and Mensuration, by Gaṇeśa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2881, p. 1023. Pp. 40-89.

Beginning. श्री नमः शिवाय ॥ श्रीवरदमूर्त्तये नमः ॥

श्रीमत्कल्पतरोस्तलेतिविलसत्सिंहासनाध्यासिन
वर्षाक्रान्तनमालिनं मदमिलन्मत्तालिमालाकुलं ।
वामे सिद्धिविलासिनीविलसितं लीलाक्ष रद्गर्व्वितं
भाले बालसुधाकरं दशकरं वन्दे करीन्द्राननम् ॥
यत्पादतामरससंस्मरणप्रदीपा-
न्मोहान्धकारनिकरोऽतितरां निरस्तः ।
तन्मानसात् सुविलसद्गुणभव्यवाक्यं
श्रीदुण्डिराजपितरं स्वगुरुं नमामि ॥ १ ॥
पूर्व्वाचार्य्योदितगणिततल्लसत्कल्पभूमिरुहाये
प्रादुर्भूतामिव नवतरां मञ्जरीं श्रीगणेशः ।
कुर्व्वे पूर्व्वंगणितरचनामञ्जरीं नाम रम्या
मन्दाक्रान्तामपि मतिभरां तत्कवीन्द्रार्भकाणाम् ॥

End. इत्यादि छादयासपश्चमचेत्रदर्शनान्यवगन्तव्यानि ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीगणेशविरचितगणितरचनामञ्जरीनामकोऽयं निबन्धः ।

---

(3) ब्रह्मसिद्धान्तकुट्टकाध्यायः सटीकः । Brahmasiddhāntakuṭṭakādhyāyaḥ Satīkaḥ. This is the 18th chapter of the Brahmasiddhānta of Bramha Gupta, with an anonymous commentary. Noticed in the catalogue of the India Office Library, No. 2771, p. 995. A.

Beginning. श्री नमो गणेशाय ॥ ० ॥

अथ कुट्टकाध्यायो लिख्यते व्याख्यायते ॥
तत्रादौ तदारम्भप्रयोजनमाह ॥

प्रायेण यतस्त्वं प्रश्नाः कुट्टाकारादृते न शक्यन्ते ज्ञातुं ।
वक्ष्यामि ततः कुट्टाकारं सह प्रश्नैः ॥

End. इदानीमव्यक्तपक्षवधार्थमाह—

प्रतिसूत्रमनो ग्रन्था पठिता जोष्टेष्वेषु सूत्रेषु ।
व्याख्याता व्यधिकशतेन कुट्टकोद्दशीध्याय ॥ ० ॥
सार्द्धक षष्टि. ॥ ६१ ॥ ग्रन्थार्था सार्द्धकषष्टाविशत् ॥ ४१ ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मगुप्तविरचिते ब्रह्मसिद्धान्ते बीजगणितकुट्टकविवरण समाप्त ॥०॥
श्री ॥ श्री नम ॥

विवरणम्—श्रीब्रह्मगुप्तविरचितब्रह्मसिद्धान्तान्तर्गतकुट्टकाध्यायरूपोऽय निबन्ध ।

No. 72. बालबोधिव्याख्या । Bālabodhivyākhyā Substance, country-made yellow paper, 12 × 6 inches Folia, 124 Lines, 7 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1899 Appearance, old, and torn in parts Prose Not correct Complete

A commentary on the Vijganita of Bhāskara, entitled Vijaganitōdāharanam or Balabōdhini by Kripārāma Misra, son of Laksmīnārāyana Misra, a Gurjara Brāhmana, an inhabitant of Ahmadābāda in Gujrāt. The author composed this work in 1714 Śaka. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 2833, p 101 Bb.

Beginning श्रीगणेशाय नम ।

नत्वेशानं गौरीगणपतियुतं शुद्धमनसा
प्रणम्य ज्ञानाम्भोनिधिमथगुरुं कायवचसा ।
कृपारामो मिश्र प्रकुरुत ऋजुं बीजगणित
बलीधव्याख्यामुदाहरणपरोदाहृतिमिमां ॥ १ ।
उत्पादकमिति च वृद्धेरीश वन्दे
इति क्रियाकारकयोजना वृद्धेरप्यधीश
गणाधिपमहं वन्दे नमस्कारोमीत्यर्थे ।

End. देशे गुर्जरनाम्नि चाम्नि यवस ख्यातेऽहमदाबादके
भारद्वाजकुलप्रसूतिरभवन्मौटद्विजो वाग्मी ।
विद्यावेदकलामलाचलगतिः कृष्णमतिर्नीतिम
मिश्र श्रीमदनन्ददेवदितपदस्त्वयजुर्वेदिक ॥ १ ॥

लक्ष्मीनारायण इति मतिख्यातकीर्त्तिर्बभूव
तस्यात्मासीज्जगति ज्ञानगौरवाप एव ।
सूनुस्तस्याध्ययनविधिनोपात्तसिद्धान्तविद्यो
लक्ष्मीनाथाद्विजगुरुवराच्छ्रीकृपारामनामा ॥ २ ॥
भुवनात्यष्टिमे शाके सुलभः पूर्णिमा गुरौ ।
बौजस्योदाहृतिमिमामकरोद् बालबोधिनीम् ॥ ३ ॥

Colophon. इति श्रीगुर्ज्जरज्ञातिमोटचातुर्वेदिमिश्रलक्ष्मीनारायणात्मजमिश्रकृपाराम-दैवज्ञविरचिते बीजोदाहरणे बालबोधिन्याख्यायाम् समाप्तः ॥ सवत १८९९ वैशाख ।

विवरणम्—गुर्ज्जरज्ञातिश्रीकृपाराममिश्रविरचितभास्करीयबीजगणितटीकाहपीऽयमिबन्धो बालबोधिनीनामक ।

No. 73. अष्टवर्गफलम् । Astavargaphalam. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5½ inches Folia, 4. Lines, 12–14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Verse Generally correct. Complete.

An astrological work on the influence of the particular situations of a planet, by Briddhayavana. Noticed by Aufrecht in his Katalog Der Sanskrit Handschriften Der Universitats Bibliothek Zu Leipzig, No. 1081, p. 332.

Beginning. श्रीमहागणपतये नम. ॥ अथाष्टवर्गफलम् ।
तत्कालसंस्थग्रहभुक्तभागा
विन्दूनि रेखाश्च विमिश्रयित्वा ।
समावशिष्टेन मितो ग्रहः स्व
स्याष्टाग्रस्य फलमादधाति ॥ १ ॥
तस्मात् फलैरिष्टकदृष्टिनामकं
फलं बलिष्ठो यदि तस्य पार्श्वतः ।
यतोऽन्यथा तस्य फलं निहन्यते
सौम्ये फलं यौनि सर्गजं + + ॥ २ ॥

रेखाभ्यितत्तीच्छकर प्रगल्भम्
करोति मर्त्यं गजवाजियुक्तं ।
मित्राङ्गनाधुत्त्वजनाङ्गयुक्तं
स्थाने स्वके रोगविवर्जितं च ॥ १ ॥

End. मौरी यदि स्यात स्वम् समस्थी
नर क्रियाहीनममन्यवैरम् ।
सदा सरोगं निजवन्धुहीन
हन्त्यात्मकं बुद्धिविवर्जितं च ॥ १५ ॥
मौरेऽष्टमस्थ कुरुते दरिद्रं
नर सरोग बहुमौचरक्तम् ।
पित्तोद्भवे- पीडितमुग्रगात्रे
विदेशभाजं पतितं कुबुद्धिम्

Colophon. इति शनैश्चरकर्मफलम् ॥ इति वृद्धयवने अष्टवर्गफलम् ।
सव्यात फलाधिके लाभे लाभात् चीयफलं व्यय
यस्य व्ययाधिक लग्न ज्ञानवान अर्थवान् छि म । १ ।
लग्न यावत फलानि स्युस्तावद्वर्षाच्छुभ वदेत ।

विवरणम् - श्रीवृद्धयवनकृताष्टवर्गफलाभिधज्योतिर्निबन्धविशेष ।

No. 74. वृद्धयवनजातकं । Vriddhayavanajātakam Substance, country made white paper, 16 × 6 inches Folia, 201 (of which fol 1–141 are wanting) Lines, 10 11 in a page Character, Nagara Date, Appearance, old. Verse Not correct Incomplete

A summary of astrological knowledge by Vriddhayavanācāryya Noticed by Dr. R Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS. No 2452

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीवृद्धयवने कालकृताध्याय ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् वृद्धयवनाचार्यकृतजातकनिबन्धोऽसंपूर्णो वर्त्तते ।

No. 75. **बृहज्जातकटीका।** Vṛihajjātakatīkā. Substance, country-made white paper; 14 × 5½ inches. Folia, 254. Lines, 4–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1811. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout Prose Not correct Complete

A commentary on the Vṛihajjātaka, a treatise on astronomy and astrology by Bhattotpala who completed his work in Śaka 888 Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 788

Beginning. श्रीगणाधिपतये नम ।

ब्रह्माजशङ्करवीन्दुकुजज्ञजीव
शुक्रार्कपुत्रगणनाथगुरून् प्रणम्य ।
य स्त्रयहोर्कसरलाभविहङ्गवृहे
रावन्तिकस्य तमह विवृणोमि कृत्स्नम् ॥
यच्छास्त्र सविता चकार विपुलैः स्कन्धैस्त्रिभि-र्ज्योतिषम्
तस्योच्छित्तिभयात पुन कलियुगे संसृत्य यो भूतल ।
भूय. स्वल्पतर वराहमिहिरव्याजेन सर्व्वं व्यधा
दित्थ सम्प्रवदन्ति मोक्षकुशलास्तस्मै नमो भास्वते ॥ २ ।
वराहमिहिरोदधौ सुबहुभेदतोयाकुले
ग्रहर्क्षगणयादसि प्रचुरयोगरत्नोज्ज्वले (१) ।
भ्रमन्ति परितो यतो लघुधियोऽर्थलुब्धास्तत.
करोमि विवृतिप्लवं निजधियाहमत्रोन्नतम. ॥ ३ ॥

End. . सतां प्रमाणपूर्व्वकाणि कर्म्माणि प्रमाणं तानि कथ्यत शास्त्रावसाने पूर्व्वप्रणेतृणा नमस्कारमाश्रयाह—

दिनकरमुनिगुरुचरणप्रणिपातकृतप्रसादमतिनेदं ।
शास्त्रमुपसंगृहीतं नमोऽस्तु पूर्व्वप्रणेतृभ्य ॥

दिनकरोऽर्कस्तदादिकाः सर्व्वएव यथा. मुनयो वशिष्ठाद्य' गुरुरादित्यदासः तेषां चरणप्रणिपातकरणेन पादनमस्कारकरणेन यः कृत: प्रसादोऽनुग्रहः तेन मतिर्वुद्धिर्यस्य तेन दिनकरमुनिगुरुचरणप्रतिपातकृतप्रदादमतिना मयेदं शास्त्रमुपसंगृहीतं संक्षिप्तीकृतं तस्मात् पूर्व्वप्रणेतृभ्यः पूर्व्वशास्त्रकारिभ्यो नमोऽस्तु नमस्कारोऽस्तु ॥

---

(१) The codex noticed by Dr. Mitra reads "प्रचुरयुक्तिरत्नाकरे" ।

Colophon. इति श्रीमहीधरविरचितायां बृहज्जातकविवृतौ उपग्रहाध्याय षड्विंशो ध्याय ॥ शुभमस्तु ॥ ग्रन्थसंख्या ३००० संवत् १८९१ कार्त्तिक कृष्ण ।

विशेषवचम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीमहीधरकृतबृहज्जातकटीका संपूर्णा वर्त्तते ॥

No. 76. बृहज्जातकं सटीकम् । Vṛihajjātakam Satīkam Substance, country made white paper, 13 × 5 inches Folia, 13 Lines, 10-13 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten throughout Prose and verse Not correct Incomplete

This codex contains the above mentioned commentary with the text, both incomplete.

पुस्तकेऽस्मिन् महीधरकृतटीकासहितं बृहज्जातकमसंपूर्णं वर्त्तते ।

No. 77. बृहज्जातकटीका । Vṛihajjatakatīka Substance, country made white paper, 12 × 6 inches Folia, 33 Lines, 9 11 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out, torn and worm-eaten throughout Prose Not correct Incomplete

This codex contains the commentary noticed above upto the end of the second chapter

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 78. बृहज्जातकटीका । Vṛihajjatakatīka Substance, country made white paper, 12 × 5 inches Folia, 31 Lines, 7-14 in a page Character, Nāgara Date ? Appearance, old, with different hand writings. Prose. Not correct. Incomplete.

Another commentary on the Vṛihajjātaka, entitled Vṛihajjātaka-vivaraṇa, by Mahīdhara. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2453. The codex contains upto a part of the 10th chapter.

Beginning श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसूर्याय नमः ॥

श्रीगणेशं नृसिंहञ्च शारदां गुरुपङ्कजं ।
नत्वा सञ्चपता वच्मि बृहज्जातकटिप्पणीम् ॥

शिष्टाचारपालनायेष्टग्रन्थनिर्विघ्नसमाप्त्यर्थं चार्थान्निकाचार्य्यवराहमिहिरोऽर्क सञ्चरीगणितसकन्धान्तर ईशाधन्य चिकीर्षुरवादावविप्रतिमाहुर्दूलविकी ष्टितनाह मूर्त्तिर्वे इति।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीमहीधरकृत बृहज्जातकविवरणऽष्टवर्गाध्यायो नवम ।

विवरणम्—श्रीमहीधरकृत बृहज्जातकविवरणाभिधबृहज्जातकटीकारूपोऽयंनिबन्ध ।

No. 79. बृहज्जातकविवरणम् । Vrihajjatakavivaranam Substance, country made white paper, 12 × 5 inches Folia, 121 (of which foll 1–29 are wanting) Lines 5 15 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1863, Saka 1728 Appearance, old, and written by different hands Prose Not correct Incomplete

This codex contains from the latter portion of the eleventh chapter up to the end

End. सता प्रार्थन वसन्ततिलकेनाह—यन्यस्ति—प्रचरमाणस्यास्य ग्रन्थस्य यत् लव्यान्नखकदोषान् पश्यति यदा मया यत् कुत्सितं कृतं अन्य कृत कर्त्तव्यं न कृत वा तत् बहुश्रुतानां पण्डितानां मुखात् योऽधिगतमव आर्नं तत् परि प्राप्तौ विदुषा मात्सर्य्यं विहाय काव्य मदग्रन्थो न ग्रासनीयमेत्यर्थं. । शास्त्रावसाने सतां नतिमाध्ययाह—दिनकरेति—सर्वेषां वसिष्ठादि मुनीं नामादित्यदासस्य च चरणनत्या कृत प्रसादो नैर्मल्य यस्या ईदृशीमतिर्यस्य तन मयद शास्त्रमुपचित तस्मात् पूर्व्वप्रणेतृभ्य पूर्व्वशास्त्रकर्तृभ्यो नति रस्तु ॥१०॥

Colophon. इति श्रीमहीधरकृत बृहज्जातकविवरणे उपसंहाराध्याय. पञ्चविंश संवत् १८६३ शाके १७२८ माघे म शुक्लपक्षे तिथौ ११ एकादशि बुधवासरे राम राम राम राम राम राम राम ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् महीधरकृतबृहज्जातकविवरणस्यान्तिमभागो वर्त्तते ॥

No. 80. बृहज्जातकविवरणम्। Vṛihajjātakavivaraṇam. Substance, country made colourless paper, 12 × 5½ inches. Folia, 88. Lines, 10–12 in a page. Character, Nagara. Date, Samvat 1824, Śaka 1983. Appearance, old, slightly torn, and worm eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमूलपूर्व्वम्।

No. 81. भास्वतीबालबोधिनीसहिता। Bhasvatībālabodhini sahita. Substance, country made colourless paper, 11 × 6 inches. Folia, 44. Lines, 10–18 in a page. Character, Nagara. Date, Śaka 1722, Samvat 1853. Appearance, very old, worn out and writing effaced in parts. Verse and prose. N correct. Complete.

A treatise on astronomy and astrology, entitled Bhasvati by Śatananda, son of Śankara by Sarasvati. The work is based on the Sūryyasiddhānta, and was written in Śaka year 1021, A. D. 1099. A commentary, entitled Balabodhini by Balabhadra, son of Vasanta, is given in the codex in both the margins. The commentary was composed in Samvat 1466, A. D 1521. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS. No 785.

Beginning *of the Commentary* ओं नमः श्रीगुरवे॥

आदिमध्यान्तशून्याय त्रिधा विग्रहधारिणे।
ब्रह्मादिस्वरूपाय नित्याय हरये नमः॥१॥
आसीद्द्विजन्मा विमलाकराख्य
ख्यातः सुधीर्योगिजनाद्वभक्तः।
तस्यात्मजः श्रीहरिपादभक्तो
नित्यं हराराधनशान्तचित्तः॥
विख्यातश्च श्रीमान् द्वयः श्रीवसन्त इति नाम्ना
शास्त्रार्थविद्गुणवान् द्विजगुरुपादार्च्चने सदा निरतः॥
बलभद्रस्तस्य सुतो हरिगुरुचरणारविन्दरतश्च॥
कुरुते गुर्व्वीपयुक्तां संक्षिप्तां (१) भास्वतीटीकाम्॥४॥

---

(१) Our codex reads here चतुर्थ्यां instead of संक्षिप्ताम्।

इह तावद्ग्रन्थारम्भे निर्विघ्नसमाप्तिकामनाशिष्टाचारपालनयेष्टदेवतानमस्कारपूर्वक मङ्गलाचरणमाचरन्नाम... श्रीकेशवाय—नत्वे ति—

Beginning *of the text*

नत्वा मुरारेश्चरणारविन्दम्
श्रीमान् सदानन्द इति प्रसिद्ध ।
तां भास्वती शिष्यहितार्थमाह
श्रोक्रे विवोधे प्रमिप्रचल्लेके ॥ १ ॥
सहस्रनिभ्न रविभूमितीय
स्थितभागीनभूचक्रशेष ।
स्वपचसंयुक्तदम्रूपके
चन्द्राष्टभागीर्थधिकं प्रमाद ॥ २ ॥

End *of the text*

चन्द्रार्कयोर्दिक्तमनकलस्य
सव्यापसव्ये वलनायमूत्र ।
मध्याद्दुदग्दक्षिणदं प्रयाता
तयोर्वलनेण रवीन्दुलक्षम् ॥
खं खार्भिवेदाब्दगते युगाब्दे
दिव्योक्तित श्रीपुरुषोत्तमस्य ।
श्रीमान् सतानन्द इतीदमाह
सरस्वतीशङ्करयोस्तनूज. ॥

Colophon *of the text.* नास्ति ।

End *of the Commentary* शतद्वयाधिक चतु सहस्रपरिमिते ४२०० कलि.तवर्षे दैवज्ञ + + + + + + श्रीपुरुषोत्तमस्य वाक्येन श्रीमान् शतानन्दनामा गणितसिद्धान्तवित्सरस्वतीशङ्करयोस्तनूज. सरस्वतीमातुर्नामशङ्करः पितुर्नाम तयो. सरस्वतीशङ्करयोस्तनुज. पुत्र इमां भास्वतीं कृतवान्

व्याख्यायां यन्मयाप्युक्तं यच्च युक्तिविवर्जितम् ।
भ्रान्त्या वा लिखितं यच्च तत् क्षाम्यं क्षमतां बुधैः ॥
शरस्वमनुमितशाके चैत्रशुक्ले तत्त्वतिथौ वारां ।
गुरुवारे संपूर्णीकृतवान् युवमङ्गलाख्या टीकाम् ॥

स्वरचन्द्रमर्षेतिशाके कार्तिककृष्णे च्छ (?)

पक्षकुजवर्षे मया रचिता बालबोधिनी विमला ॥

श्रीविक्रमादित्य शाके १४६५ चैत्रमासस्य कृष्णद्वितीयायां तिथौ भौमवासरे श्रीमहाराजाधिराजश्रीमान् साहिभुज्यमानराज्ये श्रीमतिमुमबादेशे चम-सप्तके नगरे श्रीमत सकलविद्याविशारदश्रीशिवाख्यजन्मा दैवज्ञशिरोमणि श्रीमद्वत्सात्मजबलभद्रनामा दैवज्ञो ज्योतिर्विदिमां बालबोधिनीं टीकां कृतवान् ॥

Colophon. इति श्रीवत्सात्मजबलभद्रदैवज्ञविरचितायां बालबोधिन्यां परिमिशोधि-ग्रार समाप्त । श्रीशाके १७२२ श्रीसम्वत् १८५६ माघमास दिने गते २ कृष्णपक्षे द्वादश्यां तिथौ सोमवासरे ज्योतानक्षत्रे योगे नाट्टिके श्रीमहाराजाक्ष बालपुरदेशे गोर्खाराज्ये कवलसमीपे सिद्धेश्वरशरणे सिद्धविद्याहिदार्मि लिखितं पुस्तक विद्याभिवष्रन्धा संपूर्णं शुभमस्तु ॥ राम् राम राम राम राम राम राम राम राम।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सटीका भास्वती वर्त्तते ॥

No. 82. ग्रहभावप्रकाशः वा भुवनदीपकम् । Grahabhāvaprakāśaḥ or Bhuvanadīpakam Substance, country made colourless paper, 14 x 4 inches. Folia, 14. Lines, 8-12 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out and writing slightly effaced in parts. Verse and prose Not correct Complete

A treatise on astrology, entitled Grahabhāvaprakāśa or Bhuvanadīpaka, with Vyākhyā or explanation by Padmaprabhā. Noticed in No. 5

विवरणमुक्तपूर्वम् ।

No. 83. मरीचिः । Marīciḥ. Substance, country-made white paper, 16 x 6 inches. Folia, 25 (of which foll 1 and 16 are wanting). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout Prose Not correct. Incomplete

This codex contains a part of Marīci, a commentary on the Siddhāntaśiromaṇi of Bhāskarācāryya by Viśvarūpa *alias* Munīśvara, son of Nārāyaṇa Daivajña.

पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तशिरोमणिटीका मरीचिनामिका मुनीश्वरापरपर्य्यायश्रीविश्वरूपकृता खण्डिता विद्यते ॥

No. 84. मकरन्दोदाहरणम् । Makarandodāharaṇam Substance, country-made white paper, 15 x 5 inches Folia, 18. Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Incomplete (1)

A commentary on Makaranda's Dinapatram by Viśvanātha, son of Divākara Daivajña. See Bik. Catalogue by Dr. R. Mitra, No. 677, p. 314.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा गजाननं देवं विश्वनाथं करोत्यसौ ।

उदाहरणमुक्ताख्य मकरन्दस्य यत्नतः ॥

श्रीसूर्य्यस्येति । प्रश्नो यतः प्राप्येति ॥ श्रीमच्छिवादिति ॥ १ ॥ स्पष्टार्थः ॥ अथ पञ्चाङ्गसाधनं । तत्रादौ तिथिसाधनम् । तत्र अभीष्ट वर्षादिजतिथि वारादिसाधनज्ञानमाह पृष्ट स्थिता सद्गेति ॥ ४ ॥ ४ इष्टशकमध्ये पुस्तकीय शकः शोध्यः ॥ स यथा पुस्तकीयशकपंक्तौ इष्टशकासन्नो यो न्यूनांकको भवति स शोध्यः यावदयिमपुस्तकीयशकतुल्यो भवति । तदनन्तरं वर्षौस्तुल्ययोः शकयोर्मध्ये पुस्तकीय शका ये यथा एकेन अधिको भूत्वा यदा इष्टशकः अग्रे गच्छति तदा स न शोध्यः । यस्तुल्यो जातः स शोध्यः ।

End. एवं कृताद्विराशीनां व्यायव्ययाः ॥ दिग्भिः १० र्द्विनैर्वेदषट्भिरेकविंशप्रवेशाश्विविध भवति दिनवयामन्तरतोऽभिजित् स्यात् स विष्ट धिष्ण्यं प्रविप्रविशत्यवस्य ॥ प्रतिवर्षं यो राजा भवति तस्यैवायव्ययौ ज्ञेयौ विजवन ॥

Colophon. इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथविरचितं मकरन्दस्योदाहरणं समाप्तम् ॥

विवरणम्—श्रीविश्वनाथविरचितमकरन्दटीकारूपमिदमस्तीऽयम् ॥

---

(1) Although in the colophon of the codex the word समाप्त (finished) is used, yet on comparision with the following MS, it appears to be incomplete.

No. 85. मकरन्दोदाहरणम् । Makarandōdāharaṇam Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches Folia, 18 Lines, 9-14 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old Prose Not correct. Incomplete

Another copy of the above mentioned work, containing something more than the first, but as there is no passage indicating the end, and nothing like a colophon, it cannot be ascertained whether this is a complete copy or not We quote below the following verses which are found at the end of the codex

मषप्रवेशप्रभवासन्नाद्
नता मृष मृग दिनान्तरं स्यात
मधी सितादिनिचय स्वदे
रसांगद्वीनादिनमथय' स्यात ॥ १ ॥
तनाम्नितादः ३०समैयगा ह'
प्राक् माधिता वेिट नतातमू' के ।
दृष्टे दिने स्यादथ समतष्ट
प्राग्वारयुक्तोयुगणोऽत्र वार ॥ २ ॥
कदाचिदेषा तत्संस्थितार्के
मेकातिरेका सुधिया विधेया । ३ ॥

शुभमस्तु श्रीरस्तु ॥

पुस्तकेऽस्मिन् पूर्व्वोल्लिखितमकरन्दोदाहरणनिबन्ध किञ्चिदधिकपाठावस्थानको वर्त्तत ।

No. 86. मकरन्दोदाहरणम् । Makarandōdāharaṇam Substance, country made yellow paper, 12 × 6 inches Folia, 28 Lines 8–10 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old and worn out, having the last page torn Verso Not correct Complete

Another copy of the same work having some extra verses on the *sphuta* after the colophon.

विवरणमन्त्रपूर्व्वम् ।

No. 87. **मकरन्दविवरणम् ।** Makarandavivaraṇam. **Substance,** country made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct Complete

A work illustrating rules for determining various astrological problems in connection with civil rites and ceremonies in verse, entitled Makarandavivaraṇa, by Divākara Daivajña, son of Nṛisiṁha and grandson of Śrīkṛiṣṇa Daivajña. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1301.

Beginning. श्रीगणपतये नमः ।

प्रज्ञां यतः प्राप्य कृतप्रतिज्ञा
स्पर्द्धां विधत्ते प्रसभं प्रतिज्ञं ।
यज्ञोऽपि तं श्रीशिवनामधेयं
गुरूपमं स्वीयगुरुं भजेयम् ॥ १ ॥
श्रीमच्छिवात् समधिगम्य वरप्रसादं
कृत्वाग्रभिविवरणाभिनवारविन्दम् ।
एतद्दिवाकरविकाशितमार्थ्यवर्य-
भृङ्गाभजन्तु मकरन्दपिपासवो ये ॥ २ ॥
प्रत्यब्दितासमप्रकोणितेष्ट
शाकावशेषप्रमकोष्ठकस्थम् ।
तिथ्यादि वारादि सवासिकं तद्-
योज्यं समीपस्थ शकस्य कर्ट ॥ ३ ॥
रेखा स्वदेशान्तरयोजनानि
निशाघ्निहीनानि फलैर्युतानि ।
पूर्व्वे परे वारमुखं भवेत्तत्-
मध्ये दिनेशे बहुधा स्वदेशे ॥ ४ ॥

End. पर्व्वादिपद्यप्रतिपादनेन
पुरातनीकाद्दपि सविशेषम् ।
कृतमन्दनीकामरविंद्रमत्र-
प्रणीतमत्रीकरणीयमार्य्यैः ॥ १२ ॥
वालोदितेऽपि बहु सुन्दरविस्तृतार्थे
तुष्टिं भजन्तु सुहृदो गतमत्सरा ये ।

चाकाशिक चमु चतां इदयेषु चम
शीघ्राणि पञ्चरशकस्य ववकर्णीतु ॥ १२ ॥

Colophon. इति श्रीसकलगणकसार्वभौमश्रीकृष्णदैवज्ञात्मजजद्भर्दिवस्य सुतेन दिवाकरेण विरचितं मकरन्दविवरणम् समाप्तम् ॥ ० ॥ श्री ॥ शुभमस्तु ॥ क ॥

विवरणत—मकरन्दविवरणाभिधमकरन्दार्थप्रकाशको निबन्धविशेष ।

No. 88. मकरन्दविवरणम् । Makaiandavivaraṇam Substance, country made Kaśmiri paper, 15 x 6 inches Folia, 10 Lines, 5-9 in a page Character, Nagara Date Samvat 1884 Appearance, not fresh, worm eaten throughout Verse Not correct Complete

Another complete copy of he above mentioned work

विवरणम्-पूर्ववत् ।

No. 89. मकरन्दसारणी । Makaiandasaraṇī Substance, country made yellow paper, 16 x 8 inches Folia, 32 Lines, 9-25 in a page Character, Nagara Date, Samvat 1904, Bengali Era 1254, A D 1848 Appearance, old, worn out, and slightly torn in parts Mathematical figures Complete

An astronomical table on the movements of planets etc. in mathematical figures by Makaranda In Cat Cat., works of the same name by Paramātmānanda, by Ramadatta, Lakṣmipati, and by Sadāsiva are noticed as available in the libraries in the United Provinces. The work is full of mathematical figures except the following lines which are to be found at the very beginning

Beginning. श्रीमज्जगन्नाथमीश्वराय नमः । प्रणम्याय वासुदेवनन्दनाय । अथ मकरन्दस्य सारणिर्लिख्यते ।

श्रीसूर्यसिद्धान्तमतेन सम्यग्
विश्वोपकाराय गुरुप्रसादात् ।
तिथ्यादि कर्म (पच ?) वितनोति काश्या-
मानन्दकन्दो मकरन्दनामा ॥ १ ॥

पश्चिमतांश्च प्रकोर्तितेह
शेषावशेर्षप्रमकोशकस्थम् ।
तिथ्यादि वारादि सवस्त्रिकम्नै
यौज्य समौपस्थ प्रकाय कन्दे ॥ २ ।

श्रीसिद्धान्तमकरन्दे तिथ्यादिकन्द काम्रां वारादौ द्यामरं धन ० । ० ४० । वम्रावच्याच ० । ० । २६ । २३ । धनम् । श्रोसौतापतय निखिलपनये नमो मङ्गलजगन्नाथाय रामभद्राय च शुभद्राये । After the date, the name of the copyist is thus wrtten —

संवत् १९०४ सन १२५४ इ राजौ १८४८ चैव क्रष्ण १३ । ता २७ । ९ । १ । लिखित श्रीगोविन्दचन्द्रशम्मणा सम्पूर्ण मकरन्दसा ।

विवरणम्—मकरन्दसारणौनामकोऽय सारणीनिबन्धविशेष ।

No. 90. मुहूर्त्तगणपति. । Muhurtaganapatiḥ Substance, country made white paper, 10 × 4 inches Folia, 126 (of which foll 121–122 are wanting) Lines, 7–8 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old Verse Not correct Incomplete

An astrological work consisting of rules for determining auspicious days for the performance of domestic rites, also for coronation, and other civil and religious ceremonies, composed in Vikramārka Ṣaka 1742 (A. D. 1685) by Ganapati Ravala, son of Daivajña Ravala Harisaṅkar Suri and grandson of Ramadatta. Noticed in the catalogue of the India Office Library, No 3027, page 1075. See also the *Notices* of Sanskrit MSS by Dr R. Mitra, No. 1296.

Beginning. श्रीमद्गणपतये नम श्रीकार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनाय नम श्रीनिर्व्विघ्नमस्तु ।

श्रीमत्या कल्पवल्लेव हैमवत्या निरन्तय ।
जयत्यालिङ्गित कल्पद्रुम सत् फलद शिव. ॥ १ ॥
प्रवर्त्तयन्ति सालाक सार्क यत्रादि कर्म्मसु ।
यन्मुहूर्त्ता करोचा (१)स वन्दे ऽस्का कालमीश्वरम् ॥ २ ॥

---

(१) The codex noticed in the catalogue of the India Office Library reads "यन्मुहूर्त्ता कराचाम and the MS noticed by Dr R Mitra reads "यन्मुहूर्त्ताकरोचान्ति".

श्रीविश्वेशं गणेशं गुरुचरणयुगं यज्ञमूर्तिं सुकीर्तिं
नत्वा पित्री. पदाब्जं निखिलगुणिवरान् संहितार्थप्रवृत्तान् ।
मर्त्यानि श्रीवसिष्ठात्रिरचितविरचिता संहिता मूलभूता.
ज्ञात्वा ज्योतिर्निबन्धानतिलघितपदां रत्नमालां विचिन्त्य ॥ १ ॥
संकेतान् संविहाय व्यवहृतिसुखदां बालबोधाय शीघ्रं
ज्योतिर्यन्त्रोदितार्थे सुगमलघुपदैः सिद्धकार्यैर्मुहूर्तैः ।
ज्योति सिद्धान्तवेत्तु श्रुतिविविधकलाशास्त्रपारीणबुद्धे
गौडोर्व्वीसेव्यमानक्षितिपतितिलकैनार्थमानस्य भय ॥ ४ ॥
श्रीरामदासजनुषोऽरिशङ्करस्य
श्रीरावलस्य तनयोऽविनयोपपन्नः ।
ग्रन्थं मुहूर्त्तगणपत्यभिधं विधान
विद्यानिधि गणपतिर्गुणितागमज्ञः ॥

End. नास्ति ।

Colophon *after the first Prakarana* इति श्रीमद्दैवज्ञरावलहरिशङ्करसूरिसुनु गणपतिकृते मुहूर्त्तगणपतौ संवत्सरादिप्रकरणं प्रथमम् We find also in it some colophons like the following —इति श्रीमुहूर्त्तगणपतौ गृहप्रवेशप्रकरणम् ।

विवरणम्—मुहूर्त्तगणपत्यभिधग्रन्थमुहूर्त्तादिनिरूपकज्योतिर्निबन्ध ग्रन्थ सुप्रसिद्ध एव श्रीगणपतिविद्यानिधिविरचित ॥

No. 91. मुद्दादशा | Muddadasa Substance, country made white paper, 9 × 4 inches Folia, 5 Lines, 7–8 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1850. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts Verse. Not correct Complete

A little work treating of the Dasās or effects of the planets on men. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥ अथ मुद्दादशा ॥

पद्माकारं निविश्चक्रं तत्र सूर्यान्दमग्रता ।
गुरुशौरिबुधाः कत्युक्तौ राहुस्तुमध्यग ॥ १ ॥

चर्मेन्दुसमप्रा जीवश्चीरशुक्रशिखिमार्गवा: ।
यत्र तत्र स्थितेष्वाशि चक्रादीनि पुन: पुन: ॥ ५ ॥
नवमं नवयेत्तत्र वत्सरान् सकलांस्तत: ।
पापवर्षं भवेद्दु:खं शुभवर्षं सुखावहं ॥ ६ ॥
जन्मवर्षसंख्या सहिता गताब्दयुक्ता नंदैस्तु हृतावशेषा: ।
चार्कराजौ ध्रुवकेशपूर्व्वा (?) यथा दशास्थानानि हृत्समादि ॥

End.

त्रिभिन्दैः सह संप्राप्तिर्मूर्पपूज्योमंचमभि: ।
कुलस्त्रीषु सुतोत्पत्ति: केतोरन्तर्गते गुरौ ॥ ६ ॥
वातपित्तकृतापीडा: गोवजे. सह विग्रह: ।
विदेशगमनं दु:ख शौरि केतोर्गते मृताम् ॥ ७ ॥
सुखदः सुतैर्बन्धु भूमिमित्त: कलिर्भवेत् ।
देहपीडा ज्वरश्चोक्तं केतोरन्तर्गते बुधे ॥ ८ ॥

Colophon. इति वैतुमृद्दशा । इति मृदा दशा समाप्त: (?) । शुभं भूयात् ॥ संवत् १८५० मासोत्तमे मासे भाद्रपद कृष्णे पक्षे षष्ठ्यां गुरुवासरे लिखितं गणेशदत्तमिश्र इदं पुस्तकम् ॥

विवरणम्—यद्दशाशानफलादिनिरूपकोऽयं निबन्ध । ग्रन्थकर्त्तृनामादिकं नात्र लिखितं ग्रन्थनाम च तावन्न विशुद्धतया प्रतिभाति ।

No. 92. मुहूर्त्तचिन्तामणि:सटीक: । Muhūrtacintāmaṇiḥsaṭīkaḥ.
Substance, country-made white paper, 12 × 4½ inches. Folia, 95 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse Not correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete text of the Muhūrtacintāmaṇi. A treatise on the astrological determination of the right time for religious observances, complete in 13 prakaraṇas, such as (1) Śubhāśubhaprakaraṇa, (2) Nakṣatra prakaraṇa, (3) Saṅkrānti prakarana, (4) Gocara prakaraṇa, (5) Saṁskāra prakaraṇa, etc., composed at Benares in 1599 A. D., by Rāma Daivajña, son of Ananta Daivajña, accompanied by a commentary of the same author, entitled Pramitākṣarā, in both the margins. Noticed in the Catalogue of the

India Office Library, No 3019, p 1072. See also the Catalogue of Sanskrit MSS. by T. H. Aufrecht A M., No 788, p. 335. The codex under notice contains upto the end of the 10th or Rajabhiseka prakarana.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीमुहूर्त्तचिन्तामणौ राजाभिषेकप्रकरणम् ॥

विवरणम्—श्रीरामदेवज्ञविरचितमुहूर्त्तचिन्तामणिनामकाऽयं सुप्रसिद्धोज्योतिर्निबन्धः सटीकः ।

No. 93. मिथ्याजीवासारणी । Mithyajivasarani Substance, fool scap paper, 10×9 inches, bound in the form of an ordinary book Folia, 45 Lines, 30 in a page Mathematical figures, (Nagara) Date, Samvat 1950 Appearance, fresh Anonymous

In the covering, the subject is mentioned as Logarithmic tables, Sines and Tangents

पुस्तकेऽस्मिन् कांश्चित् सारणी विद्यन्ते ।

No. 94. पीयूषधारा । Piyusadhara Substance, country made colourless paper, 12×5 inches Folia, 70 Lines, 7 13 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1827 Appearance, old, worm eaten and torn in parts Prose Not correct Complete, as regards a chapter or portion only.

This codex contains the Samskara prakarana only of Piyūsadhārā, another commentary on the Muhūrtacintamani, by Govinda, son of Nīlakaṇṭha and Candrikā, and the author of the commentary, entitled Saralā, on his father's Tajika. The codex noticed in the Katalog der Sanskrit handschriften der Universitats Bibliothek Zu Leipzig von Theoder Aufrecht, No. 1065, p. 326, contains only the same part of the work, while the codex noticed in the Catalogue

of the Sanskrit Manuscripts in the Library of H. H. the Mahārājā of Ulwar by Peter Peterson, M. A., No. 1901, contains the whole work. See the extracts in No. 543 in the same.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

सर्वाधीतनयमघाब्धिदावमीशं
नत्वा श्रीगुरुपदभक्तिलब्धविद्यः ।
गोविन्दो विबुधजनप्रसादनीं तां
संस्कारप्रकरणटिप्पणीं तनोति ॥

अथ संस्कारप्रकरणं व्याख्यायते । तत्र संस्क्रियतेऽनेन श्रौतेन स्मार्त्तेन वा इति संस्कारः स्त्रीयस्त्रीयजातौ सामान्यविशेषविहितवैदिककर्मानुष्ठानद्वारादृष्टविशेषविधायक इति यावत् लक्षणया तद्बोधकं दिनमुहूर्त्तादिकं संस्कारशब्देनोच्यते तस्य प्रकरणमुपक्रमः ॥

End.

अधीत्य वेदांश्च तदर्थशास्त्राण्यभ्यस्य लब्ध्वा च गुरोरनुज्ञां
कुर्य्यात् समावर्त्तनकर्म पश्चाद्गोदानतः पाणिनिपीडनात् प्राक् ॥

तत्रापि सत्यावश्यकत्वे द्वितीयवर्षे न कार्य्यमेव । तदुक्तं ग्रन्थान्तरे ॥

वधूप्रवेशाद्व्रतमोक्षणाच्च
ऊर्ध्वः पुनर्दारपरिग्रहश्च ।
नाब्दे द्वितीये विदधीत धीमान्
वदन्ति गर्गादिवशिष्ठमुख्याः ।

इति स्त्रीमरणानन्तरं पुनर्विवाहो द्वितीयवर्षे न भवतीत्यर्थः । पूर्वविवाहानन्तरं द्वितीयविवाहो द्वितीयवर्षे भवतीति कश्चिद्व्याख्यानमपाकृतम् ।

प्रमदामृतिवासरादितः
पुनरुद्वाहविधिर्वरस्य च ।
विषमे परिवत्सरे भवेद्-
युगले चैव मृतिप्रदो भवेत् ॥

इति संग्रहकारवचनादित्यादि शिवम् ॥ ६१ ॥ अथ संस्कारप्रकरणं मैत्रेणोपसंहरति ॥ इति श्रीदैवज्ञानन्तसुतदैवज्ञरामविरचिते मुहूर्त्तचिन्तामणौ सपरिकरसंस्कारप्रकरणं । परिकरोऽलङ्कारः छन्दोगापवादरूपः । शिवं भूयात्

ज्योतिर्विद्वरनीलकण्ठविदुषः श्रीचन्द्रिकाख्यामुषा
पुत्रेणाश्विमती प्रशास्तिविधया मौहूर्त्तचिन्तामणौ ।
गोविन्देन विनिर्मिते नयनिधौ पीयूषधाराभिधे-
व्याख्याने खलु संस्कृतिप्रकरणं पूर्णं सदानन्ददः ॥

Colophon. इति श्रीविद्वद्वैवज्ञमुकुटालङ्कारनीलकण्ठज्योतिर्वित्पुत्रगोविन्दज्योतिर्विद्विरचितायां मुहूर्त्तचिन्तामणिटीकायां पीयूषधाराभिधायां सपरिकरसंस्कार-प्रकरणं समाप्तिमगमत् ॥ ग्रन्थसंख्या २१२१ । शुभमस्तु संवत् १८२० वर्षे कार्त्तिक शुक्लदूती शनिवासरे लिखितं इदं पुस्तकं पं श्रीकृष्णजीरि ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मुहूर्त्तचिन्तामणिनिबन्धान्तर्गतसंस्कारप्रकरणटीका श्रीनीलकण्ठदैवविरचिता पीयूषधाराभिधा वर्त्तते ।

No. 95. **मुहूर्त्तचिन्तामणिः ।** Muhurtacintāmaṇiḥ. Substance, country-made white paper, 16 × 8 inches, bound in book form. Folia, 12. Lines, 12–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a little portion of the Muhūrtacintāmaṇi, noticed in No. 92, from the beginning of the work upto a part of the fifth prakaraṇa.

Beginning.

गौरीश्रवःकेतकपत्रभङ्ग-
माकृष्य हस्तेन ददन्मुखाय ।
विघ्नं मुहूर्त्ताकलितद्वितीय
दन्तप्ररोहो हरतु द्विपास्यः ॥ १ ॥
क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुं
संक्षिप्तसारार्थविलासगर्भम् ।
अनन्तदैवज्ञसुतः स रामो
मुहूर्त्तचिन्तामणिमातनोति ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीदैवज्ञानन्तसुतदैवज्ञरामविरचिते मुहूर्त्त चिन्तामणौ गोचरप्रकरणं चतुर्थम् ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मुहूर्त्तचिन्तामणिनिबन्धस्य प्रारम्भतः पञ्चमप्रकरणमसम्पूर्णं वर्त्तते ।

…तामणिः सटीकः। Muhūrtacintāmaṇiḥsaṭīkaḥ.

…hite and yellow paper, 18 x 8½ inches. Folia, … page Character, Nāgara. Date, ?(1) Appearance, not fresh, but torn in parts Prose and verse. Not correct. Incomplete.

This codex contains the text of the Muhūrtacintāmaṇi with commentary, entitled Pramitākṣarā, by the author of the text, except the first prakaraṇa or chapter Each prakaraṇa has separate folio marks of its own and the third prakaraṇa is written twice. Noticed in No. 92.

End *of the Text.*

एवं सुलग्ने च गृहं प्रविश्य
वितानपुष्पं श्रुतिघोषयुक्तम्।
शिल्पज्ञदैवज्ञविधिज्ञपौरान्
राजार्चयद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ॥ १॥
आसीद्धर्मपुरे षडङ्गनिगमाध्येतृद्विजैर्मण्डिते
ज्योतिर्वित्तिलकः फणीन्द्ररचिते भाष्ये कृतातिश्रमः।
तत्तज्जातकसंहितागणितकृन्मान्योमहाभूभुजां
तर्कालङ्कृतिवेदवाक्यविलसद्बुद्धिः स चिन्तामणिः॥ ८॥
ज्योतिर्विद्गणवन्दितांघ्रिकमलस्तत्सूनुरासीत् कृती
नाम्नानन्त इति प्रथामधिगतो भूमण्डलाहस्करः।
यो रम्यां जनिपद्धतिं समकरोद्दुष्टाशयध्वंसिनीं
टीकां चोत्तमकामधेनुगणितेऽकार्षीत् सतां प्रीतये॥ ९॥
तदात्मज उदारधीर्विबुधनीलकण्ठानुजो
गणेशपदपङ्कजं हृदि निधाय रामाभिधः।
गिरीशनगरे वरे भुजभुजेषुचन्द्रैर्मिते १५२२
शके विनिरमादिमं खलु मुहूर्तचिन्तामणिम्॥

Colophon *of the Text.* इति श्रीदैवज्ञानन्तसुतदैवज्ञरामविरचिते मुहूर्तचिन्तामणौ गृहप्रवेशप्रकरणं समाप्तम्।

End *of the Commentary.* तदात्मज इति तस्यानन्तस्यात्मजो रामाभिधो गिरीशनगरे वारा

(1) The date of composition of the work is Śaka, 1521. See the end.

यस्तां मुहूर्त्तचिन्तामणिं मुहूर्त्तचिन्तामणिरिहाश्रयं यंथं भुतमुतीपुरंध्रीमिति।
अस्ति सार्विवत्वधिकपञ्चदशशतमिते॰ शके विषिरमात् यकार्षीत् ग्रंथं यत्नम्।

Colophon *of the Commentary* इति श्रीदैवज्ञानन्तसुतदैवज्ञरामविरचितायां सकल॰
मुहूर्त्तचिन्तामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां गृहप्रवेशप्रकरणं समाप्तम्॥

मङ्गलं लेखकानाञ्च पाठकानाञ्च मङ्गलम्।
मङ्गलं सर्व्वजन्तूनां भूमभूपतिमङ्गलम्॥
श्रीराम।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् प्रमिताक्षराभिधटीकासहितस्य मुहूर्त्तचिन्तामणिनिबन्धस्य विवाह॰
प्रकरणतः समाप्तिपर्य्यन्तनिबन्धभागोवर्त्तते।

No. 97. पीयूषधारा। Pīyūṣadhārā. Substance, country made white paper, 10 x 5 inches Folia, 180. Lines, 1–9 in a page Character, Nāgara. Date, 1525 (the date of composition of the work). Appearance, not old. Prose Not correct Incomplete .

This codex contains another commentary on the Muhūrtacintāmaṇi by Govinda, son of Nīlakaṇṭha, incomplete, the prakaraṇas or chapters eight, nine and ten being wanting and each prakaraṇa having its separate page marks Noticed in No 94.

Beginning. श्रीगणेशाय नम।

दधान भ्रूवल्लीमतिशममलं गण्डयुभुवि
ददानं सर्व्वार्थान् निजचरणसेवासुकृतिने।
दयाधारं सारं निखिलनिगमानामनुदिनं
गजास्यं ध्येरास्यं तमिह कलये चित्तनिलये॥ १॥
निपीतप्याताश्च प्रसूमरकरांशीयमहसी
निकामं कामानां वितरणविनोदव्यसनिनि।
समस्तप्रत्यूहप्रशमनकृत श्रीदिनकृते
नमस्ते यन्मे स्पृहयति समस्ताम्बुजवशी॥ २॥
समस्तश्रीलीलावसतिरनिशं वेदविहित-
स्फुरद्धर्म्माधार. श्रुतिसुखपयोदः प्रतिदिनम्।
यतीव पूज्यातः स जयति गुणानां जननभू
विंदर्भाख्यो देशो हरिरिव सदानन्दजनकः॥ ३॥

तस्मिन् विदर्भविषये विषये विदग्ध-
श्चिन्तामणिर्गुणमणिरिव बभूव मूर्त्तः ।
आयस्तुर्भुखचतुर्मुखशायिविद्या
मायां प्रवर्त्तयितुमत्रपवित्रकीर्त्तिः ॥ ४ ॥
वादे विजित्य धरणीतलमासमुद्र
मुग्रैद्रतर्कशतकर्कशबुद्धिसिद्धे ।
चत्वार उर्ज्जितसमर्जितकीर्त्तिदम्भ
स्तम्भा दिशासु रचिता सकलासु येन ॥ ५ ॥
ज्योतिर्विदुत्पलयशोहरणाय किंवा
चन्द्रांशुभिर्मलकलाभरणाय किम्वा ।
विद्यासरोरुहशूय भरणाय किंवा
श्रीमाननन्त इति तत्तनयोऽजनिष्ट ॥ ६ ॥
तस्मात् पद्माव्यपद्मामतिविमलमती वाकपती दिक्पतीनां
चाशा कासारजातस्फुरदधिकयशोराशिभिर्व्याप्यमानौ ।
प्राभूतां तौ तनूजौ श्रुतिगणगणिताचारधारापवित्रौ
ज्येष्ठः श्रीनीलकण्ठस्तदनुगुणगणालङ्कृती रामनामा ॥ ७ ॥
सीमा मीमांसकानां कृतसुकृतचय कर्कशस्तर्कशास्त्रे
ज्योति शास्त्रे च गर्गे फणिपतिभणितिव्याकृतौ शेषनागः ।
पृथ्वीशाकब्बरस्य स्फुरदतुलसभामण्डनं पण्डितेन्द्र.
साचाच्छ्रीनीलकण्ठ समजनि जगतीमण्डले नीलकण्ठः ॥ ८ ॥
रामो हेरम्बभक्तेरधिगतविशदानेकविद्योऽनवद्यो
बुद्धिप्रद्योतमानोगणितगुणवतां मानवानां सुखाय ।
यन्त्रैर्नानाप्रकारैरतिकठिनतरग्रन्थिनक्रे विशाले
ज्योति शास्त्रार्णवे द्रागदृढतरमतुल सेतुबन्धं चकार ॥ ९ ॥
श्रुतिस्मृतिप्रोक्तसमस्तकर्म्मा
श्रीयुक्तमानन्दितशिष्टलोकम् ।
सुदुस्तचिन्तामणिनामक स
यस्य व्यधात्कर्णपुरे स्वपदौ. ॥ १० ॥
श्रीनीलकण्ठस्य बभूव पत्नी
सा चन्द्रिकाख्योभयवंशदीप ।
नारायणस्येव समुद्रकन्या
शर्व्वस्य गौरीव विराजते या ॥ ११ ॥

तस्माद्दैवविदग्रगण्यतिलकाच्छ्रीनीलकण्ठात्मजा
गोविन्दाख्यसुतोऽजनि स्वगुरुत सम्प्राप्तविद्यागुण ।
य शास्त्राम्बुतसिन्धुबन्धुरवचोवीचीषु नित्यानुता
नानन्द समवाप्य भूरि कृतवान् यस्य श्रम ज्योतिषि ॥ १२ ॥
अनेकबुधमण्डलीविरचिता हि टीकाकृती
निरीक्ष्य दृढ्यऽर्थनामिह मुहूर्तचिन्तामणे ।
निगूढतरतद्गतप्रचुरभावमायुक्तिभि
र्बुधा विवरणे करामलकमाशु कर्तुं यते १३ ॥
मुहूर्तचिन्तामणिटद्ग्रन्थिम्
सामर्थ्य युक्तिमन्त्रमन्दरेण ।
गोविन्दमन्त्रमुदेति सदाप्य
पीयूषधारा भवि भुमराणाम ॥ १४ ,

End. शीम २७ निशाभिवारनशके चन्द्राग्नशक्तैमित १५८१
मामीयि परपक्षे मुनितयो तिथ्यन्तवार चितौ
धर्मज्योतिषशास्त्रपारगमिसशास्त्रविपारगमात
सभूत खलु नीलकण्ठविदषोगोविन्दनामा सुत । ५ ॥
शाके तत्त्वतिथिमित १५२५ श्रीनीलकण्ठात्मभ
निविलाधयुक्तमल मोहूर्तचिन्तामणिम् ।
काश्या वा विचारमन्दरवरो निम थ्य लब्धप्रिया
गोविन्दो विधिविदर्ग्योऽतितिमला पीयूषधारा व्यधात
। ॥ । ॥ ॥ । ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् गोविन्ददैवज्ञविरचिता मुहूर्तचिन्तामणिटीका पीयूषधारा खण्डिता वर्तते । नवमुहूर्तप्रकरणं तस्य ।

No. 98. प्रमिताक्षरा । Pramitākṣarā Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches Folia, 23, (of which foll 2 and 9 are wanting). Lines, 10-12 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out and torn in parts Prose Not correct Incomplete

This codex contains only the last two prakaraṇas of the Pramitakṣarā, the well known commentary on the Muhūrttacintāmaṇi.

पुस्तकेऽस्मिन् मुहूर्त्तचिन्तामणिटीकाया प्रमिताक्षराया अन्तिमप्रकरणद्वयं वर्त्तते ।

No. 99. मुहूर्त्ततत्त्वम् । Muhūrttatattvam Substance, country-made white paper, 17 x 5 inches Folia, 17 Lines, 2-9 on a page Character, Nāgara Date, Samvat 1885 Appearance, not fresh Verse. Not correct Complete

An astrological hand-book for determining auspicious days for the performance of domestic rites as also for coronations and other civil and religious ceremonies, by Keśava Daivajña, son of Kamalākara, an inhabitant of Nandigrāma. (1) Noticed by Dr. R. Mitra in his Bik Catalogue, No 688, p 319.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ।

गणाधीशं नमस्कृत्य ज्योतिषव्यवहारिकम् ।
मुहूर्त्ततत्त्वं वक्ष्येऽथ यथावोऽस्थायथास्त्रत ॥
यदक्तं केशवेनेदं संक्षिप्त तविष्णुये ।
नानाविशेषैः सद्योग्यगेयर्थोऽस्य तदात्मजः ॥ २ ॥
श्यामन्?इषिया टंकारि? सपि सदा दृष्टकारणं
सुमङ्गलं गेहे खलद्रममपि स्वात्मनश्रुति ।
विधित्रात्रा विभत विजयतिवस प्राप्य कमला
पतिं ध्यायन् प्राप्तात्यमलमनसङ्गिमतुलाम् । ३ ॥

End. तदीयपरिपूर्त्तयेऽपि च स्वदीयसंपुष्टये ।
त्रिलोकयपु सज्जनोमम यशोभिवर्द्धं भवि ॥

Colophon. सकलगणकाचार्यवर्यश्रीकमलाकरसुतश्रीकेशवदैवज्ञविरचितं मुहूर्त्ततत्त्वं सम्पूर्णम् ॥ शुभमस्तु सम्वत् १८८५ श्रीरामचन्द्रकृष्ण ॥

विवरणम्—गृह्यकर्माद्युपेचितशुभमुहूर्त्तनिरूपकमुहूर्त्ततत्त्वाभिधो ज्योतिर्निबन्धविशेषः श्रीकेशवदैवज्ञविरचित ।

---

(1) Nandīgrāma is a village in the Goomgada Pargaṇā of Medinipur under the zemindary of the Mahisādal estate It is renowned as a seat of learning from ancient times.

No. 100. मुहूर्त्ततत्त्वम् । Muhūrttatattvam. Substance, country-made white paper, 11 × 5 inches Folia, 15. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, torn and worm-eaten throughout. Verse. Not correct Incomplete.

An incomplete copy of the above-mentioned work.

विवरणनक्षत्रपूर्वम् ।

No. 101. मुहूर्त्तदीपकः । Muhūrttadīpakaḥ Substance, country-made white paper, 9 × 4 inches Folia, 23 Lines, 8-9 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1879 Śaka 1743 Appearance, old. Verse Not correct Complete

An astrological work on the determination of auspicious times for domestic rites, etc., as also on the effects of planets on men, etc., entitled Muhūrttadīpaka, by Rāmasevaka Trivedin, son of Devidatta. Noticed in No. 1069, p. 329 of Katalog der Sanskrit handschriften der Universitats Bibliothek Zu Leipzig von Theodor Aufrecht. In Cat. Cat. we find other two works of the same name by two different authors, one by Nāgadeva, and the other by Mahādeva. The latter has also been noticed in No. 790, p. 336 of the Catalogi Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Pars Septima Codices Sanscriticos complectens confecit Th. Aufrecht, A. M.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीमन्नारायणं नत्वा रामसेवकशर्मणा ।
मुहूर्त्तदीपको नाम बालबोधाय रच्यते ॥ १ ॥
माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठाषाढे शुभे दिने ।
रोहिणीमृगहस्तास्यमघामूलोत्तरान्विते ॥ २ ॥
स्वातीमित्रे तथाशीते पातवैधृतिवर्जिते ।
रिक्तामावर्जिततिथौ विवाहः शुभदो भवेत् ॥ ३ ॥

End. वसुवर्षे गुरोः प्रोक्ता ऊनविंशतिवत्सराः ।
राहोस्तु द्वादश प्रोक्ता उत्तराभाद्रपादत ।
एकविंशतिवर्षाणि शुक्रस्य कृत्तिकादयः ॥
इति अष्टोत्तरी दशा ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीमद्देवोदन्तात्मजतिवाड़िरामसेवकक्कृतिर्मुहूर्त्तदीपकः समाप्त ॥ सम्वत् । १७ । सवत १८७८ शाके १७४३ मार्गीसर्म मासे ब्य हमासि कृष्ण पक्षे नवम्या बुधवासर इदं पुस्तकं लिखनीय धर्म्मार्थक किया है ॥

विवरणम्—मुहूर्त्तदीपकोनाम शुभमुहूर्त्तादिनिरूपकोज्योतिर्निबन्धविशेष श्रीरामसेवकत्रिवेदि-विरचितः ।

· **No. 102.** **मुहूर्त्तमार्त्तण्डः।** Muhurttamārttandah. Substance, country made colourless paper, 7 × 4 inches. Folia, 23, (of which fol. 1 is wanting. Lines, 6–16 in a page. Character, Nagara. Date, Samvat 1785 Saka 1650. Appearance, old, and worn out. Verse. Not correct. Complete, excepting the first folium.

An astrological calendar of auspicious moments, composed in 1572 A. D, by Nārāyana, son of Ananta, grandson of Krisna. Noticed by Dr. R. Mitra in Bik Catalogue, No. 664, p 318. See also the Catalogue of the India Office Library, No. 3023, p. 1074.

Beginning. नास्ति ।

End.

श्रीमतर्कोग्निकपावर्णोहरिपदद्वन्द्वार्पितात्मा हरि
तज्जोऽनन्त इलाम् रांचितगुणो नारायणस्तत्सुतः ॥
ख्यात दर्वागर ग्निवालयमुदक् तस्मादृकटापर
यार्मस्तदसतिमुहूर्त्तभवनं मार्त्तण्डमचाकरोत ॥ १ ॥
य पच्यायुतशतऽनवङ्गर्मनं
मार्त्तण्ड पठति नर स विश्वपूज्य. ।
वक्षायु सुखधनधैर्यमित्रपुत्रान्
सप्राप्नोत्विकलधोश तीर्थसिद्धिम् ॥ २ ॥
इषकन्द्रप्रमित १४९२ वष शालिवाहनजन्मत. ।
कृतस्यपवि मार्त्तण्डोऽयमस्य सुजयत्वत. ॥ ३ ॥
पूर्व्ववाक्यार्थमादाय ग्रन्थोय रचितो लघु ।
पठनार्थमशक्तानामङ्गीकार्य्यो बुधै. सदा ॥

Colophon. इति मुहूर्त्तमार्त्तण्ड. समाप्त ॥ सवत १७८५ शाके १६५० पिङ्गलसंवत्सरे मार्गशीर्षे शुक्लपूर्णिमायां भृगौ लिखितो ग्रन्थः समाप्त. ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम् - मुहूर्त्तमार्त्तण्डाभिध: शुभदिवज्योतिर्निबन्धोऽयम् श्रीनारायणविरचितः ॥

No. 103 **मुहूर्त्तमार्त्तण्डः ।** Muhurttamarttandah Substance, country made colourless paper, 11 × 4 inches, Folia, 33 Lines, 7–8 in a page. Character, Nāgari Date, Samvat 1519 Appearance, old, and slightly worm eaten in parts Verse Not correct Complete

A complete copy of the above-mentioned work

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

सिन्दूरोल्लसितमिभन्द्रवक्त्रं
नत्वा श्रीविद्या वियतिश्वराम् गुरून् प्रणम्य ।
वक्ष्यविघ्नमुद लघु मुहूर्त्तमार्त्त
मार्त्तण्ड सुगममहं तनोमि सिद्धैः ॥ १
धामाद कुलिक दिनाद्यमथं पूर्व्वे दण्ड पारिघ
विष्टि वैधृतिपातमक्षमगण्डं गर्भान्तमक्तागन्तम्
कृष्णान्त्यञ्च । दन रविग्रंगक्रान्त्यौ मसल मर्ण
होरा रात्रिदिनाद्यक वर्ग तं पिञ्जोंजनन्यार्तवम् २ ॥

End *Noticed above*

Colophon. इति श्रीमद्दनन्ताख्यचतुर्ग्रामाग्रयात्मजपुत्रनारायणविरचित (मुहूर्त्तमार्त्तण्ड) काविप्रशस्तिप्रकरणम् । सवत १५४९ मार्गशीर्ष शुक्लप्रतिपदायां लिखित इदं पुस्तकं गणपतदत्तमिश्र ॥ ॥ श्रीरस्तु शुभम् ॥ छ छ ।

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 104 **मार्त्तण्डवल्लभा ।** Marttandavallabha Substance, country made colourless paper, 8 × 4 inches Folia, 139, (of which foll 19—78 are wanting) Lines, 9-14 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out, worm eaten throughout, and written by different hands Prose Not correct Incomplete

A commentary on the Muhūrttamārttaṇḍa, entitled Marttaṇḍa-vallabhā, by Narayaṇa, the author of the text. Noticed by Dr R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS, No. 1737.

Beginning. नास्ति । (1)

---

(1) Although the folia are marked with figures beginning from 1, the codex does not appear to contain the very beginning of the work

End. नास्ति ।

Colophon. इति मुहूर्त्तमार्त्तण्डटीकायां मिश्रप्रकरणम् ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मार्त्तण्डवल्लभाख्यमुहूर्त्तमार्त्तण्डटीका असम्पूर्णा वर्त्तते ।

No. 105. मार्त्तण्डवल्लभा (मुहूर्त्तमार्त्तण्डटीका) । Mārttaṇḍa vallabhā (Muhurttamārttaṇḍaṭīkā) Substance, country made white paper, 10 x 4 inches Folia, 78, (of which foll 1 3 are wanting) Lines, 9–15 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old, and written by different hands. Prose Not correct Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

Beginning. नास्ति

End. नास्ति ।

विवरणमनुक्तपूर्वम् ।

No. 106. मुहूर्त्तमाला । Muhurttamala Substance, country made white paper, 10 x 4 inches Folia 36 Lines, 7–8 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old Verse Not correct Incomplete

An astrological calendar of auspicious moments and conjunctions, entitled Muhurttamala complete in nine prakaranas, (1) Saṁjñā, (2) Tyajyatyajya, (3) Prakirna, (4) Samkranti, (5) Gocara, (6) Saṁskriti, (7) Vivaha, (8) Yatrā, (9) Vāstu ; by Raghunātha, son of Sarasa of the Śandilya race, bearing the title of Cittapāvana Noticed by Dr. R Mitra in his Bik Catalogue, No. 682, p. 307. The codex contains upto the end of the 4th prakarana

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रेङ्खत्खच्छविनिवस्फुरितेन यांत्तम्
रत्नावलयग्रथनकौतुकमन्वकारि ।
यद्दीप्तमविगुणदानजलं स भूयात्
भूयात् करवरविधि र्विघ्नौ विनाय ॥

रचयति क्षणपीत्या रघुनाथ. सरसदेवविनमय ।
गण्या मुहूर्त्तमालामर्थवतीं सूक्तिमौक्तिकैर्वृन्ते ॥१॥
संज्ञाल्याज्याल्याज्यप्रकीर्ण सकान्निगीचरा क्षमत ।
अंकृतिविवाहयात्रा वाम्नूयया नवप्रकरणानि ॥
ये ज्योतिर्विन कुलीनपन्ना इतिमनोऽस्यवुध्य ।
नविमिनीयमारभ्य किमज्ञान मनीषिणाम् ॥
गुरु श्रीमान् राम सततहरिनामप्रणयवान्
उपास्यो नामास्य सरसगणकोयस्य जनक ।
गुणानस्यैकैकं प्रथयितुमलं किं पुनरज
वयाणा सद्भाव सुकृतपरिपाकात प्रमुदित ॥ ५ ॥
दोषदुष्टमितिमल्पकयया हातुमिच्छत न जातु साधव
शैवल किल विहाय कवलै निम्नगा किमु न पीयत जलम् । ६ ॥
वागन्ताधु तत्र धन्य यदन्यापिप्रमाक्षिपम् ।
अर्थव्यक्ता ग्रन्थिवद्या वाग्मिनं सैव वाग्मिता ॥ ७
नव्ययनर्गोदितमत्यनन्तान्
न प्रायशीघ्याहरणीयमस्ति ।
कार्त्स्नेन शास्त्र विदशाखितोऽपि
वक्त न शक्त किमय मनुष्य ८ ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीचित्तपावनजातीयशाण्डिल्यकुलमण्डलज्योतिर्वित्तमरसात्मजरघुनाथ कविकुण्ठीरवविरचितायां मुहूर्त्तमालायां सक्रान्तिप्रकरण चतुर्थं ॥

विवरणम्—सरसदेवशास्त्रजरघनाथकविकण्ठीरवप्रणीतमुहूर्त्तमालाभिध शुभमुहूर्त्तादिनिरूपक ज्योतिर्निबन्धविशेष ।

· **No. 107.** **यात्राशुभाशुभग्रहपरीक्षा ।** Yātrāśubhāśubhagraha-parīkṣā Substance, country made white paper, 8 × 4 inches Folia, 3 Lines, 3–11 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Complete

A short work on the auspicious moments for undertaking a journey, by Garga.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अथ यात्रायां राहुवशात् कालनिर्णयं शुभाशुभं चाह ।

तनुस्थाने यदा क्रूरो यात्राकाले प्रवीत्यत ।

रोगी भवति मृत्युर्वेत्यर्द्धमार्गे न संशय

बुध शुक्रौ गुरुर्यत्र सुकाश्च फलदायक ।

तनुस्थाने समाप्नोति लाभञ्च मासमात्रत ॥ २ ॥

बुधश्च जीवो भृगुनन्दनेन्दु

प्रस्थानकाले च यदा द्वितीय ।

सुवस्त्रलाभश्च सुरत्नलाभ

मासस्य मध्येऽपि चतुर्दशे वा ॥ ३ ।

End. लज्जित गर्वित क्षोभितश्चैव हर्षित गर्वितस्तथा

मुषित क्षुधित स्वदृष्टा स द्यश्चेषु योजयत् ॥

Colophon. इति श्रीगर्गाचार्ययात्राकाले राहुभावफलानि समाप्तम्

विवरणम्—यात्राफलनिरूपको ज्योतिर्निबन्धविशेष

No. 108. यात्रायां होरावशेन शकुनविचार । Yatrāyam horāvaśena Sakunavicārah

A treatise on omens at the time of undertaking journeys, complete in one page containing seven lines Anonymous

यात्राविषयकोऽयं ज्योतिर्निबन्ध पृष्ठैक सम्पूर्ण

No. 109. योगिनीदशा वा दशाचिन्तामणि: । Yoginidaśā or Daśācintāmanih Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 14 Lines, 7–9 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1850 Appearance, old Verse Not correct Complete

A short work treating of the effects of Yoginis on human destiny, entitled Yoginidasā, composed in Śaka 1555, by Rājarsi, son of Kalyāna Noticed by Dr R Mitra under the name of Dasācintāmani in his *Notices* of Sanskrit MSS., No 2770. Peterson

in 6, 412, makes mention of a Yoginīdaśā from the Gaurījātaka. The codex under notice contains something additional about the Antardaśā, taken from the Śivoḍḍāmara, by the same author, which is not to be found in the codex noticed by Dr. R. Mitra

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

ऋक्षं पिनाकिनयनैः संयोज्य वसुभिर्हरेत् ।
शेषेण योगिनी ज्ञेया मुखपार्श्वेन सङ्कटा ॥ १ ॥
अभून्मङ्गला पिङ्गला धन्यका च
तथा भ्रामरी भद्रिका चोल्किका च ।
तथा सिद्धिका सङ्कटाष्टौ शिवस्य
शिवाया एवं योगिनीकल्पकाश्च ॥

End. एवमुक्ता विकटा यामले ज्वालामुखी सदा ।
पूजनीया प्रयत्नेन ह्यन्यथा न संशय ॥ १०५ ॥
इदं रहस्यं परमं सुगोप्यं
यदुक्तमेतच्छिवयामले हि ।
जनस्य लोकस्य हिताय सर्वं
राजर्षिणा तत् प्रकटीकृतं हि ॥ १०६ ॥
दशाचिन्ताभिधं मनु कल्याणस्य चकार हि ।
शके पञ्चशरेष्विन्दुमब्दे राजऋषि क्षितौ ॥ १०७ ॥

The additional part commences after this and consists of ten ślokas as quoted below—

अथान्तर्दशायां च रीतिं स्वमंज्या
कृतो दिक् भुव स्वोदिताऽय ।
तय स्वीयसंख्यातोऽन्तर्दशान्ता
शिवोड्डामरादौक्त्य राजर्षिणोक्त ॥ १०८ ॥
शून्यं ० रूप १६ खभूतयो ४० दिनाद्यो
भुवोमया चोपदशार्थयुक्त ।
महादशाया न गणादभुवादा
वन्तर्दशासंख्य कृताश्च पश्चात् ॥ १०९ ॥
एवं कृतेनोपदशा भवन्ति
महादशायामपि मङ्गलायां ।

अन्तर्दशाद्यासूप्रदंभवन्ति /
स्वकीयवर्गैर्गणनीयमितन् ॥ ११० ॥
अन्तर्दशायां दिवसविनिघ्ना
पृथक् पृथक् स्वैव महादशब्दे ।
षड्वह्निमक्तोपदशा दिनाद्या
ज्ञेयाः सुधीभिः स्ववयामनीशा ॥ १११ ॥

प्रकारान्तरमाह ।

अन्तर्दशाष्टयोगिन्यम समादिका ।
अधोपदशा मध्ये विदशा प्रवेशदिनादि ध्रुवकः ॥ ११२ ॥
०।०।२६।४६ ४०।०।खु०मध्यं मगाद्यादि २० तकाद्ययी ४६ वे खवेदा' ४०
दिनादिर्भुव मोक्त एव ॥ ११३ ॥

महाब्देमतोऽन्तर्दशाया प्रमाणेन कुर्यात
दृदमपि हितीयाद्रिगुणा भवेदपदशा सदा ।
श्रीमङ्गलायामेगुरव माया
बौद्धं च सर्वोपितमगलादि ॥ ११४ ॥
मामाक्ष्ये स्वस्य च वह्निजाया
चैकादशार्णो हि मया निरुक्ता ।
पवर्गस्य वर्णो यवर्गस्य वर्णं
तृतीय स्वरा सप्तमी नादबिन्दु ।
तत पिङ्गल वैरिवाविग्यतस्तत
प्रसीदत्यत: षट मन्त्र शक्रवर्णं ।

Colophon. इति दशाचिन्तामणि समाप्त संवत १८५० ज्येष्ठ शुक्ल ॥

विवरणम्—कल्याणाभिधानजगत्पतिवसरस्कोतयोगिनीदशाविषयकोऽयं निबन्ध ॥

No. 110. **ज्योतिषरत्नमाला ।** Jyotiṣaratnamālā Substance, country made white paper, 14 x 7 inches. Folia, 18. Lines, 8-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse Not correct. Complete.

A treatise on astronomy and judicial astrology based on the maxims of Garga and complete in nineteen prakaraṇas or chapters,

by Śrīpati Datta. It treats of years, lunar days, sidereal days, days of the week Yogas, Karanas, Naksatras, Muhūrttas, etc. etc., Noticed by Dr. R Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1426.

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः ।

प्रभुरविरतिमध्ये ज्ञानवन्द्या नितान्तं
विदितपरमतत्त्वा यत्र न योगिनापि ।
तमहमिह निमित्तं विश्वजन्मात्ययानां
मनुमितमिह वन्दे भयदं कालमीशम् ॥
विलोक्य गर्गादिमुनिप्रणीतं
वराहलल्लादिकृतं च शास्त्रम् ।
दैवज्ञकण्ठाभरणार्थमद्य
विरच्यते ज्योतिषरत्नमाला । २ ॥
शकेन्द्रकाला पृथगाकृतो १९ शा
शशाङ्कनन्दाश्वियुगैः ४७१ १ समेत ।
शरादिवस्विन्दुहृत १८६ सलब्ध
षष्ट्यावशेषे प्रभवादयोऽब्दा ॥ ३ ॥

End. इति ललितसुवृत्ता निर्मला रत्नमाला
मुदहरदाधकाथा सद्गुणा रत्नकाशात्
निजगुरुपदभक्तः श्रीपतिः शास्त्रदर्शी
चतुरगणककण्ठ राजतामुज्ज्वलश्री ॥ ११ ।
सुवृत्तया श्रीपतिवर्द्धमानया
कण्ठस्थया ज्योतिषरत्नमालया
\+ + + + +
सभासु भव्या गणको विराजते ॥ १२ ॥
भ्रातरप्यतनविपनिर्मितं
शास्त्रमेतदिति मा वृथा त्यज ।
आगमोऽयमृषिभाषितार्थता
नापरं किमपि कीर्तितं मया ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीपतिभट्टविरचितायां ज्योतिषरत्नमालायां सुरप्रतिष्ठाप्रकरणमेकोन-
नर्विशतिः ॥ • ॥ * ॥ १८ इति रत्नमाला समाप्ता ॥

पौषमासे सिते पक्षे समम्यां भृगिवासरे।
भवानीश्वरे लिखितं पाठार्थं समाप्तम्।

विवरणम्—श्रीपतिभट्टविरचितज्योतिषरत्नमालाभिधज्योतिर्निबन्धोऽयम्।

No. 111. ज्योतिषरत्नमाला। Jyotisaratnamālā Substance, country made colourless paper, 12 x 5 inches Folia, 9 Lines, 6-11 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, very old, worn out and writing effaced in parts Verse Not correct Incomplete

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमुक्तपूर्वम्।

No. 112. रमलरहस्यम्। Ramalarahasyam Substance, country made white paper, 15 x 5 inches Folia, 511 Lines, 7 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1863 Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout Verse and prose Not correct Complete

A work on Ramala, a science unfolding the mysteries of human fate, borrowed from the Arabian and Persian books on divination, entitled Ramalarahasya, complete in four prakaraṇas. The first prakarana has three chapters or adhyāyas, the second, twenty-one, the third, twelve, and the fourth, one, by Bhayabhañjana Śarman.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमत्परंभ्यो नमः। श्रीकालभैरवाय नमः। श्रीरमलसांप्रदायिकेभ्यो नमोनमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः। श्रीं

कद्राक्षवरचनलसत्करयुग्मा
भालाम्बरालसितभष्मपूतविपुण्ड्रा।
रुद्राक्षमध्यविभावितदिव्यमूर्त्ति
श्रीरामदीक्षितगुरोर्मम सन्निधत्ताम्॥ १ ॥
नत्वनाथं नमस्कृत्य प्राणनाथ गुरु तथा।
कुर्वे सारतरं ग्रन्थं येन मानविक वदेत्॥ २ ॥

रमलरहस्यं नामेदं शास्त्रं सारतरं ब्रुवे ।
लाभालाभं सुखं दुःखं जयचैव पराजयम् ॥ २ ॥
जीवनं मरणं गुह्यं मनोभिलषितं तथा
इत्यादि सर्वजन्तूनां येन जानन्ति तद्विदः ॥ ३ ॥

अथानुक्रमणिका अस्मिन् शास्त्रे सर्व्वाण्येव चत्वारि प्रकरणानि सन्ति । तत्र प्रथमं रमलिकृपिणामुत्पत्तिकथनं नाम तत्र त्रयोध्यायाः, द्वितीयप्रकरणं व्याख्यानरूप तस्य चैकविंशत्यध्याया. तृतीयप्रकरणं तस्यादिद्वादशभावानां प्रश्नकथनरूपं तस्य द्वादशाध्यायाः चतुर्थं तु मिश्रप्रकरणं तस्य नानाविधे. स्फुटतरवस्तुभिरेकएवाध्यायोस्ति । तत्र तावत् प्रथमप्रकरणस्य प्रथमाध्यायो व्याख्यायते ।

End.

य कुत्रापि परिभ्रमोऽस्ति भवेत् पद्ये त्रिशास्त्रे तथा ।
शब्दे वापि कलाव विकारशैतस्तच्छोध्यता सादरात् ।
सर्वासिर्ंदश१रखेचराद्या याष्टशिषे विनयं च क्रमात् ।
दक्षे समं हन्त्यसमं च वामं सुनयो वदन्ति
ये श्रिष्टाश्रितकारतत्वनिरता ज्ञात्मावबोधात्तया
विज्ञप्तिर्मम सावधानमनसस्तेषान्तु पादाब्जके ॥

Colophon. इति श्रीभयभञ्जनशर्म्मकृतौ रमलरहस्ये सारसंग्रहे मिश्रप्रकरणं समाप्तं ॥ संवत् १८६१ । पत्रसंख्या ५१२ पौषशुक्ल पञ्चतिथौ १ तद्दिने ग्रन्थः समाप्तः ॥ शुभम् ॥

विवरणम्—रमलरहस्याभिधशुभाशुभादिप्रश्ननिरूपकज्योतिर्निबन्धविशेषः श्रीभयभञ्जनशर्म्म-विरचित. पारस्यपारसज्योतिःशास्त्रमूलकोऽयं निबन्धः ।

No. 113. रमलशास्त्रम् । Ramalaśāstram. Substance, country-made white paper, 11 × 5 inches. Folia, 29. Lines, 11–12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1816. Appearance, very old and slightly worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A treatise on Ramala or finding out one's desired objects from questions, by the throw of dice, entitled Ramalaśāstra,* by Cintāmaṇi Daivajña. From the last colophon in the codex, the work

appears to be a part of the Praśnatantra, probably a more extensive work of the author on the same subject, so that it seems that the author might have been first treating the subject according to the Hindu method and afterwards added to it the Ramala, which has been taken from the Yavanaśastras A work, Ramalacintāmani, by the same author is also mentioned in Cat Cat

Beginning. श्रीगणेशाय नमः

गजास्य सिन्दूरारुणितवदनं विघ्नदमनं
मकार्येष्टं देवैर्नमितचरणं श्रीपकमलम् ।
तथा देवीं वन्दे सुजनसुखदात्रीं त्रिभुवन
सुदीप चक्रस्थ सकलदेवितीर्थाईनमजं ॥ १ ॥
विलोक्य यावन शास्त्रं रामलं प्रश्नखण्डवान् ।
चिन्तामणिसनोम्येव रमलोत्कर्षमुत्तमम् ॥ २ ॥
शायने मघमे न्यं पाशान् धातुमयनकुरु ।
व्ययने तेषु शून्यानि कर्त्तव्यानि यदोदितम् ।

End. अथ स्त्रियां गर्भो विद्यते न वा ।
प्रथम वारिगेह वा शुभं खण्ड यदा भवेत् ।
वनितायां तदा गर्भो वर्त्तते नात्र संशय ॥ १ ॥
प्रथमं शुभखण्ड चेत् षष्ठ वा वादशेथवा ।
पुनरुक्त तदा गर्भो व्यत्यये व्यत्यय वदेत् ॥ २ ॥
अथ कश्चिद्गृहे वर्त्तते न वा ?
चतुर्थे वारिजे खण्डे गृहे नास्तीति संवदेत् ।
चतुर्थे दाक्षिले खण्डे वर्त्तते नात्र संशय ॥
द्वितीये पुनरुक्त चेद् द्रव्यमाश्रित्य तिष्ठति ।
षष्ठे रोगयुतो ज्ञेयो सप्तमे स्त्रीयुतो भवेत ॥
एवं सर्व्वेषु खण्डेषु पुनरुक्तिवशात् फलम् ।
तत ज्ञात्मभवं तेभ्यो रमलं च विचक्षणै ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीदैवज्ञचूडामणिश्रीमन्महाराजवन्दितपदाम्बुजश्रिष्टजनानन्दकारिसर्व्वविद्याकुशलसर्व्वशास्त्रकृतश्रमश्रीमच्चिन्तामणिविरचितायां ज्योतिःशास्त्रे प्रश्नतन्त्रे रमलशास्त्रं सम्पूर्णं ॥ ॥ छ । संवत् १८१६ ॥ श्रावण कृष्ण ।

विवरणम्—श्रीमच्चिन्तामणिदैवज्ञविरचितप्रश्नतन्त्रान्तर्गतरमलशास्त्रदर्पोऽयं निबन्धः ।

No. 114. रमलशास्त्रं । Ramalaśāstram. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 20, (of which foll. 1—2 are wanting). Lines, 5–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, writing slightly effaced in parts, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete (except the first two folia).

Another copy of the above-mentioned work.

विवरणमनुक्तपूर्वम् ।

No. 115. रसाला, नीलकण्ठीटीका । Rasālā, Nīlakanthītīkā. Substance, country made colourless paper, 13 × 6 inches. Folia, 23. Lines, 11–13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten and torn in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the commentary on Nīlakantha's Tājika, entitled Rasālā, by Govinda, noticed in No. 46.

विवरणमनुक्तपूर्वम् ।

No. 116. रेखागणितक्षेत्रव्यवहारः । Rekhāganitaksetravyavahārah. Substance, country-made white paper, 14 × 7 inches. Folia, 258. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

A Sanskrit translation of Euclid's elementary Geometry, by Paṇḍita Samrāt Jagannātha, under the auspices of king Jayasiṁha of Jaypur. This work with fifteen chapters was completed in the early part of the 18th century (1730) and has been included in his voluminous work Samrāṭ Siddhānta. The codex under notice contains up to the end of the 4th chapter only, without figures, for which blanks are left. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2882, p. 1023, and also in Catalogi Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Pars Septima Codices Sanscriticos complectens confecit Th. Aufrecht, A.M., No. 797, p. 340.

Beginning. सिद्धिः श्रीगणेशाय नमः ।

गजाननं गणाधिपं सुरासुरार्चितं सदा ।
समस्तभक्तकामदं शिवासुतं सुखप्रदम् ।
चितत्कचक्रयोगिनी समाजमध्यवर्त्तिनं
प्रमत्तभृतिभूषणं भजामि विघ्नवारणं ॥ १ ॥
लक्ष्मीनृसिंहचरणाम्बुरुह सुरेशैः
र्वन्द्यं समस्तजनसेवितरेणुगन्धम् ।
वाग्देवतानिखिलसीद्धतमीपद्भन्तौ
वन्दे गुरुं गणितशास्त्रविशारदश्च ॥ २ ॥
श्रीगोविन्दसमाश्रयादिविबुधान् हन्दाटवीनिर्गतान्
यसचैव निराकृतं गुणिमनोभाव' स्वभक्त्यानयत ।
म्लेच्छान् मानसमुन्नतान् स्वतरसा निर्जित्य भूमण्डले
जीयाच्छीजयसिंहदेवनृपतिः श्रीराजराजेश्वर ॥
करं जनार्दन नाम दूरीकृत्य स्वतेजसा ।
भ्राजते दःसहीरीणां यथा ग्रैष्मो दिवाकरः ॥ ४ ॥
येनेष्टं वाजपेयाद्यैर्महादानानि षोडश ।
दत्तानि द्विजवर्य्येभ्यो गोग्रामगजवाजिनः ॥ ५ ॥
तस्य श्रीजयसिंहस्य तुष्ट्यै रचयति स्फुटम् ।
द्विज सम्राट जगन्नाथो रेखागणितमूलम् ॥ ६ ॥
अपूर्व्वं विहितं शास्त्रं यत्र कोणावबोधनात् ।
क्षेत्रेषु जायते सम्यक् व्युत्पत्तिर्गणिते तथा ॥ ७ ॥
शिल्पशास्त्रमिदं प्रोक्तं ब्रह्मणा विश्वकर्म्मणे ।
पारम्पर्य्यवशादेतदागतं धरणीतले ॥ ८ ॥
तद्विच्छिन्नं महाराजजयसिंहाज्ञया पुनः ।
प्रकाशितं मया सम्यग्गणकानन्दहेतवे ॥ ९ ॥

अथ रेखागणितं । अत्र ग्रन्थे पञ्चदशाध्यायाःसन्ति अष्टसप्तत्युत्तरचतुःशत-प्रकलानि सन्ति तत्र प्रथमाध्यायेऽष्टचत्वारिंशत्प्रकलानि तत्रादौ परि-भाषाख्यः पदार्थः । दर्शनयोग्यः विभागानर्हः स बिन्दुर्वाच्यः ।

End. नास्ति ।

Colophon. चतुर्दशोऽध्यायः । श्रीमद्राजाधिराजप्रभुवरजयसिंहस्य तु द्विजेन्द्रः श्रीमत्सम्राट् जगन्नाथ इति समभिधारूढ़ि तेन प्रणीते ग्रन्थेऽस्मिन् रेखागणित इति सुकोणावबोध प्रदातर्य्यध्यायोऽधीमीड़ार दशाविरतिं प्रतनुच्चीगतोऽभूत ॥ ●

विवरणम्—सम्राट्पण्डितजगन्नाथानूदितयुक्लिड्ग्रन्थप्रसिद्धरेखागणिताभिधोऽयं निबन्धः ।

No. 117. रेखागणितम् । Rekhāgaṇitam. Substance, country-made white paper, 15 × 10 inches, bound like a book. Folia, 315. Lines, 5–19 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1878. Appearance, very old, worn out, torn and worm-eaten throughout, and writings injured in several places. Prose. Not correct. Complete.

A complete copy of the above-mentioned work.

End. तदा पञ्च समभुजकोणा अपि समाना भविष्यन्ति पञ्च समभुजत्रिकस्य चयस्त्रय कोणा इष्टत्रिकस्य कोणाः स्यु तस्मात इष्टत्रिकस्य कोणा अपि समाना भविष्यन्ति इदमस्माकमिष्टम् ॥ ५ ॥

Colophon. श्रीमद्राजाधिराजप्रभुश्रीजयसिंहस्य तुष्टै द्विजेन्द्रः.
श्रीमत्सम्राट् जगन्नाथ इति समभिधारूढितेन प्रणीते
ग्रन्थेऽस्मिन्नाम्नि रेखागणित सुकोणावबोधप्रदात
य्यध्यायोध्येतृमोहापह इह विरति चतुर्दशोगतोऽभूत् १५ ।
समाप्तोऽयं ग्रन्थ शुभं भूयात् ॥
यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥
भग्नपृष्ठकटिग्रीव कष्टदृष्टिरधोमुख ।
कष्टेन लिखितं ग्रन्थं यत्नेन परिपालयेत् ॥ २ ॥
संवत् १८७८ शाके मीति पौषमासे कृष्णपक्षे द्वितीयायां भौमवासरे ॥
शुभमस्तु ॥

विवरणमनुक्तपूर्वम् ।

No. 118. उकराख्यग्रन्थः । Ukarākhyagranthaḥ. Substance, country-made white paper, 10 × 7 inches, bound in book form. Folia, 54. Lines, 15–24 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1787; Śaka 1652. (Probably the date of Sanskrit translation) Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Not correct. Complete.

A work which appears, from the figures given in illustration of its course, to be a treatise on spherical Geometry, entitled Ukarā-

grantha. This was first composed in Yavānī or Greek language and translated into Arabic by several authors. Kustaviviluka bālbhuī had translated upto the fifth figure of the third chapter at the request of Abul Abbās Ahmed, and the remaining portion was translated by others whose names are not given. Sāvita vimkusais corrected the work, and Naisīr made a commentary on it. Then Abid explained the Arabic text to Nayanasakha who translated it into Sanskrit in Samvat 1787.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ उकराख्योयम्. सावजूसयूसकृतो लिख्यते। तत्रास्य त्रयोऽध्याया एकोनषष्टि तुल्यानि ५९ क्षेत्राणि सन्ति। परं च कस्मिंश्चित् पुस्तकेऽष्टपञ्चाश ५८ न्मितान्येव क्षेत्राणि सन्ति तत्र प्रयोजनद्वयस्यैक क्षेत्रमेव कृतम्। इदं यूनानी भाषात अरबभाषायां अबुल अब्बास अहमद-स्याज्ञया कुस्ताविविलुकाबालबहीसंज्ञेन तृतीयाध्यायस्य पञ्चमक्षेत्रपर्यन्त रचित शेषमन्यैर्रचितं इदं सावितविम्कुसैस्संज्ञेन शोधित, नयसीर संज्ञेन टीका कृता। सेयं संस्कृतग्रन्थैर्नयनसुखोपाध्यायैर्निबध्यते। अथ प्रथमाध्याय। तत्र द्वाविंशति क्षेत्राणि सन्ति। आदौ परिभाषा। एक धरातलेन यत् क्षेत्र तथा वेष्टयते यथा तदन्तर्गतमध्यदेशैकचिह्नात्सूत्राणि सूत्राणि आवेष्टकधरातलपर्यन्तं सर्व्वाणि समानानि भवन्ति तस्य गोलक्षेत्र-मिति संज्ञा कृतास्ति। तच्चिह्न गोलस्य केन्द्र भवति।

End. तस्मात् इष्टचाप कलचापस्य सजातीयं भविष्यति तस्मात् इष्टचाप कल-चाप सजातीयस्य वृत्तस्य चापात् अधिकं भविष्यति। पुनर्मतचाप इभ्-चापस्य सजातीयमस्ति। तस्मात् मतचापं इभ्चापसजातीयस्य वृत्तस्य चापादधिकं भविष्यति इदमेवेष्ट। इदमारबीभाषात आबिदसंज्ञे. कथितं नयनसुखोपाध्यायै' संस्कृत रचितं।

Colophon. इत्युकरं सावजूस् यूस् संज्ञस्य समाप्तं। अस्मिन् अध्यायत्रयमेकोनषष्टि ५९ क्षेत्राणि सन्तीति सं १७८७ शाके १६५२ चैत्र वदि १ शनि समाप्तश्चायं ग्रन्थः॥ शुभं भूयात्॥

विवरणम्--निबन्धोऽयं श्रीनयनसुखोपाध्यायेनारबीभाषात' संस्कृतऽनूदित क्षेत्रतत्त्वविषयकरूपः।

NOTE—In this codex we find attached another work containing a part of the Samrāṭ Siddhānta of Jagannātha, of the following description—

सम्राट्सिद्धान्तः। Samrāṭ Siddhāntaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10 × 7 inches, bound in book form. Folia, 118. Lines, 20–27 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

An incomplete part of the Samrāṭ Siddhānta, by Paṇḍita Samrāṭ Jagannātha, a Paṇḍita in the court of Mahārāja Jaya Siṁha of Jaypur, treating of Hindu Astronomy.

Beginning. श्रीमद्गणाधिपतये नमः। श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

गजाननं गणाधिपं सुरासुरार्चितं सदा।
समस्तभक्तकामदं शिवासुतं सुखप्रदम्।
वितण्डचण्डयोगिनीसमाजमध्यवर्त्तिनम् ॥
प्रशस्तभूतिभूषितं नमामि विघ्नवारणम् ॥ १ ॥
लक्ष्मीन्दुमिन्दुवदनाम्बुरुहं सुरेशै
र्वन्द्यं सनन्दनजनैर्विनतैर्गुणज्ञं।
वाग्देवतां निखिलमौक्तिकमौलिपद्मां
वन्दे गुरुं गणितशास्त्रविशारदञ्च ॥ २ ॥
श्रीगोविन्दसमाह्वयादिविबुधान् वृन्दाटवीनिर्गतान्
यस्येव निराकुलं प्रचितमनोभावः स्वशक्त्यागमत् ॥
म्लेच्छानमानसमुन्नतान् सततरसा निर्जित्य भूमण्डले
जोधाक्षौण्यधिपश्च देववन्नृपतिः श्रीरजिराजेश्वरः ॥ ३ ॥
करं जनार्दन नाम दूरीकृत्य स्वतेजसा।
भाजते तु सदोऽदीपा यथा शीतोऽदिवाकरः ॥ ४ ॥
राजाधिराजो जयसिंहदेवो
श्रीमन्मरुद्देशाधिपतिश्च सम्राट्।
श्रीरामपादाम्बुजसक्तचित्तो
यज्वा सदादानरतः सुशीलः ॥ ५ ॥
गोलादिकर्मसु नवीनयुक्ति
प्रचारदक्षो गणितागमज्ञ
सत्यप्रियः सत्यरतः कृपालु
र्विख्यातप्रतापी जयति धरायाम् ॥ ६ ॥
येनेष्टं वाजपेयाद्यैर्मखैर्महामानि योऽकृत।
दत्तानि विप्रवर्येभ्यो गोदानविजयाजिनः ॥ ७ ॥

स धर्मपालीगणितप्रवीणम्
ज्योतिर्विदां गोलविचारदक्षान् ।
कारसयाद्दय चकार वेधम्
गोलादियन्त्रैर्मुसदाब भानाम् ॥ ८ ॥
तेन श्रीजयसिंहेन प्रार्थित. शास्त्रवित्तमः ।
करोति श्रीजगन्नाथ सम्राट् सिद्धान्तमुत्तमम् ॥ ९ ॥
अथ वेधोपयोगीनि यन्त्राणि प्रोच्यन्ते ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् जयपुराधिपमहाराजश्रीजयसिंहसभापण्डितपण्डितसम्राट्जगन्नाथ विरचितसम्राटसिद्धान्ताभिधसङ्कलितनिबन्धस्य भारतीयज्योतिःशास्त्रसम्मतयन्त्रवेधयन्त्रादिनिरूपणोऽऽ प्रथिमोऽसम्पूर्णो वर्त्तते ।

No. 119. सम्राट्सिद्धान्तं । Samrat Siddhantam Substance, country-made yellowish paper, 10 × 7 inches Folia, 288 Lines, 14–23 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Prose Not correct Incomplete.

This codex contains a Sanskrit translation of the Arabic work Almajest, by Paṇḍita Samrāt Jagannātha, at the request of king Jayasimha, entitled Siddhāntasārakaustubha It has been included in the Samrāt Siddhānta. This codex contains upto the end of the ninth prakarana of the thirteenth or the last chapter.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

The first eight verses are as in the preceding No. Then follow—

ग्रन्थं सिद्धान्तसम्राजं सम्राट् रचयति स्फुटम् ।
तुष्टै श्रीजयसिंहस्य जगन्नाथाह्वयः कविः ॥ ९ ॥
आरबीभाषया ग्रन्थो मिजस्ती नामकः स्थितः ।
गणकानां सुबोधाय गीर्वाण्या प्रकटीकृतः ॥ १० ॥

अस्य ग्रन्थस्य त्रयोदशाध्याया सन्ति एकचत्वारिंशदधिकशतं प्रकरणानि सन्ति ग्रन्थस्तुत्तरशत श्लोकानि सन्ति। अथ प्रथमाध्याय अत्र चतुर्दशप्रकरणानि षोड़शश्लोकानि संति तत्र प्रथमप्रकरणं। लोके विद्यात्रयमस्ति। एका ज्ञानविद्या एकाव्यवहारविद्या च ज्ञानविद्या त्रिविधा एका सच्चिदानन्द ज्ञानस्वरूप भगवदनुभवसाधनभूता द्वितीया गुप्ता दृष्टा च ग्रहनक्षत्र ज्ञानकारिणी तृतीया च दृश्या पाञ्चभौतिक ज्ञानकारिणी। व्यवहार विद्यापि त्रिविधा आचारव्यवहारप्रायश्चित्तरूपा। व्यवहारविद्या सुगमास्ति ज्ञानविद्याऽतिकठिनास्ति तत्रापि प्रथमविद्याऽतिकठिनास्ति, कुत अगो चरत्वात् तृतीयायान्तु विनाशशीलाना पदार्थाना ज्ञानमस्ति। अत द्वितीयाविद्या गोलगणितज्ञानरूपा मध्या प्रयुक्ता।

End. नास्ति।

Colophon.

राजाधिराजप्रभुतोषणार्थं
सम्राट् जगन्नाथकृतं सुशास्त्रं।
सिद्धान्तसारे खलु कौस्तुभेऽस्मि
न्नर्कप्रमाणोविरतिं जगाम

विवरणम्—निबन्धोऽयं माजिष्टाभिधानबोनिबन्धानुवादरूप सिद्धान्तसारकौस्तुभाख्य पण्डित सम्राटश्रीजगन्नाथकृततदीयसम्राट्सिद्धान्तान्तर्गत

No. 120. लग्नचन्द्रिका। Lagnacandrika Substance, country made reddish paper, 13 × 6 inches Folia, 16 Lines, 6 11 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten throughout Verse Not correct Complete

An astrological treatise on the influence of planetary conjunctions on the destiny of man, and the most auspicious moments for marriage, etc., complete in four chapters, by Kāsinatha Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No 836. See also the Catalogue of the India Office Library, No 3099, p. 1106.

Beginning ॥ श्रीं ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

तमिस्राजागरचक्षं योज्योतयति भूतलम्।
त वन्दे परमानन्दं सन्त्रसाक्षिणमीश्वरम् ॥ १ ॥

तनु धनञ्च भ्राता च सुहृत्पुत्रोरिपुस्त्रिय ।
मृत्युश्च धर्मकर्मायुर्व्यया भावा प्रकीर्त्तिता. ॥ २ ॥
विषमोऽथसम. पुंस्त्री क्रूरोऽक्रूरश्च नामत ।
चरस्थिरद्विस्वभावा मेषाद्याराशय स्मृता ॥ ३ ॥

End. परमोच्चफलमाह—

दशांशोर्के त्र्यंशे चन्द्रे भौमेऽष्टाविंशमांशके ।
बुध पञ्चदशांशे च पञ्चमांशे बृहस्पति. ॥
सप्तविंशांशके शुक्रोविंशत्यंशे शनैश्चर. ।
मेषादिकेषु विंशांशे परमोच्चो निगद्यते ॥

परमोच्चानां फलमिदंमधुना यत् पूर्व्वमुक्तम् ।

Colophon. (1) इति सर्व्वशास्त्रविशारद काशीनाथकृतौ लग्नचन्द्रिका समाप्ता ॥ छ । छ ॥ ॥

विवरणम्—श्रीकाशीनाथविरचितलग्नचन्द्रिकाभिधलग्नफलादिनिरूपकोज्योतिर्निबन्धविशेष. ।

No. 121. लघुचिन्तामणि. । Laghucintamaṇiḥ Substance, country made reddish paper, 9 x 4 inches Folia, 4 Lines, 9 in a page. Character, Nagarı Date, ? Appearance, old, worn out, torn and writing injured in most parts Verse Not correct Incomplete

An abridgment of the author's own work, entitled Tithicintāmaṇi or Vrhat Tithicintāmani, on auspicious lunar days, etc., by Ganesa

Beginning. श्रीगणपतये नम. ॥ श्रीगणपतिप्रसाद ॥

यश्चिन्तामणिरत्नकल्पबहुलोप्यान्यक्रियो मत्कृते-
स्तिथ्याद्यावगमप्रदोऽस्य सुधियो ये वीक्षने भीरव. ।
तत्प्रीत्यै लघुमल्पकल्पममलं तिथ्यादिचिन्तामणि
विश्वेशार्कसुतान् प्रणम्य कुरुते श्रीमद्गणेश. कृती ॥ १ ॥
खगयुगमनु १४४० शाक: स्यात् समीपोक्तोऽयं
स्वरखल कुभि १००७ राशी नागसंख्याब्दप ८०० स्यात् ।

---

(1) The colophon in the codex noticed by Dr. R. Mitra reads इति श्रीकाशीनाथकृतौ लग्नचन्द्रिकायाम्चतुर्थ. परिच्छेद: समाप्त: ॥

सुमुख इव कल्पि राज्ञि ४१ इवर्षयुजा'
युति ४ भिरिंदुवसुद्रै ४५ में १७ यैतः सततं ॥

End. नास्ति।

Colophon. नास्ति।

विवरणम्—श्रीगणेशविरचित स्वक्षतिथिचिन्तामणिमतेपभतलघुचिन्तामणि नामकोऽयं ज्योतिर्निबन्ध विशेष'।

No. 122. लघुजातकम्। Laghujātakam Substance country made white paper, 15 × 6 inches Folia, 10 Lines, 8–12 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1855 Appearance, old Verse Not correct Complete

A short manual of horoscopy, entitled Laghujataka or Saṁksiptajātaka, by Varāhamihira. The text of the work has been published from the Berlin MSS. with a German translation by Dr. A. Weber. This work is an abridgment of the Vrihatjātaka. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 3057, p. 1094, and also by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 812; also in Bik. No. 692, p 321. See also Die Handschriften verzeichnisse Koniglichen bibliothek zu Berlin Von A Weber, No. 858, p. 256.

Beginning श्रीगणेशाय नम ॥

यस्योदयास्तसमये सुरमुकुटनिघृष्टचरणकमलोपि।
कुरुतेऽञ्जलिं त्रिनेत्र स जयति धाम्ना निधि सूर्य ॥ १ ॥
होराशास्त्रं वृत्तैर्मया निबद्धं निरीक्ष्य शास्त्राणि।
यत तस्याप्यार्याभिः सारमहं प्रवक्ष्यामि ॥ २ ।
यदुपचितमन्यजन्मनि शुभाशुभं तस्य कर्मण प्राप्तिं
व्यञ्जयति शास्त्रमेतत्तमसि द्रव्याणि दीप इव ॥ ३ ॥
शीर्षमुखबाहुहृदयोदराणि कटिवस्तिगुह्यसञ्ज्ञानि।
ऊरू च जानुजङ्घे चरणाविति राश्योऽङ्गानि॥ ४ ॥
कालनरस्यावयवा पुरुषाणां चिन्तयेत् प्रसवकाले।
सदसद्ग्रहसंयोगात् पुष्टान् सोपद्रवांश्चैव ॥ ५ ॥

End. वैलामथ विलग्न च श्रीवा मंशकमिवच ।
पञ्चकीष्वेव ज्ञानीयाग्नष्टजातकसिद्धये ॥ ६ ॥
मस्कार्य नाम्न मात्रा त्रिगुणयाङ्गुलैः समायुक्ता ।
त्रिभवकभक्ता: शेषं नक्षत्रं तज्ञमिष्टादि ॥ ७ ॥
त्रिविंशत्यहर्गणदशतिथिसप्तत्रिगुणाकवाष्टचन्द्रार्का ।
पञ्चदशघ्ना सहितास्वान्वितामधनिष्टादि ॥ ८ ॥

Colophon. इति लघुजातके नष्टजातकाध्याय ॥ १६ ॥ संवत १८५५ फाल्गुनमासे कृष्णपक्षे शिवचतुर्दश्यां शशाङ्क वासरे । राम ।

. विवरणम्—लघुजातकाभिधग्रन्थज्ञातकमारभ्य तज्ज्योतिर्निबन्धविशेष. ।

No. 123. लघुविनोदसारणी । Laghuvinodasāraṇī Substance, country made white paper, 13×6 inches Folia, 78 Lines, 9–11 in a page Mathematical figures Date, Appearance, very old, worn out and worm eaten throughout Complete

This codex contains a Sāraṇī only

पुस्तकेऽस्मिन् काचित सारणिर्विद्यते

No. 124. लघुसंग्रहः । Laghusaṃgrahaḥ Substance, country-made colourless paper, 12×4 inches Folia, 19 (of which foll 1—5 are wanting) Lines, 8 in a page Character Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten and injured in parts. Verse Not correct Incomplete.

A primer on Astronomy and Astrology, by Lakṣmīnārāyaṇa. Noticed by Dr. R. Mitra in his Notices of Sanskrit MSS., No. 2875.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति लघुसंग्रहे नक्षत्रप्रकरणम् ।

विवरणम्—श्रीलक्ष्मीनारायणविरचितप्रथमज्योतिः शिक्षोपयोगीनिबन्धविशेषोलघुसंग्रहोनाम ।

No. 125. लीलावती । Lilāvati. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 14. Lines, 9-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout, writing also injured in parts. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

Lilāvatī is the first part of the well-known mathematical work, Siddhāntaśiromani of Bhāskarācāryya, the son of Maheśvaropādhyāya, who completed his great work in 1075 Śaka (A.D. 1150). It treats of arithmetic only, and has been published in Calcutta and Madras, and also translated into English by Mr. Colebrooke. There are also Hindi and Bengali translations of the work. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2791, p. 1001.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

प्रीतिं भक्तजनस्य यो जनयते विघ्नं विनिघ्नन् स्मृत-
स्तं वृन्दारकवृन्दवन्दितपदं नत्वा मतङ्गाननम् ।
पाटीं सद्गणितस्य वच्मि चतुरप्रीतिप्रदां प्रस्फुटां
संक्षिप्ताक्षरकोमलामलपदैर्लालित्यलीलावतीम् ॥ १ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीभास्कराचार्य्यविरचित-सिद्धान्त-शिरोमणिनामक-प्रसिद्धनिबन्धीय-प्रथमांशभूत-पाटीगणितविषयकोऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव । निबन्धोऽयं कलिकातादिनगरे मुद्रितः प्रकाशं नीतश्च । निबन्धोऽयं हिन्दीवङ्गाङ्गभाषाभ्यामनूदितश्च ।

No. 126. लीलावती । Lilāvatī. Substance, foolscap paper, 15 x 5 inches. Folia, 55. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not fresh. Verse and prose. Not correct. Complete.

This codex contains the complete text of Lilāvatī, noticed in the preceding No.

Beginning already given above.

End. न गुणी न हरी न हृतिर्न घन: पृष्टव्याधि दुष्टानाम् ।
गणितगणकस्तनं स्यात् पातोऽयञ्चमत्वषोऽस्मिन् ॥ १६६ ॥
येषां सुजातिगुणवर्गविभूषिताङ्गी
शुद्धाखिलव्यवहृति खलु कण्ठसक्ता ।
लीलावतीह सरलोक्तिमुदाहरन्ती
तेषां सदैव सुखसम्पदुपैति वृद्धिम् ॥ १६७ ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीभास्कराचार्यविरचितायां लीलावत्यां सिद्धान्तशिरोमणे: प्रथमखण्ड:
सम्पूर्णं गणितपाठ्यां समाप्तमङ्कपाशाधिकार ॥ ० ॥
अष्टौ व्याकरणानि षट् च भिषजां व्याचष्ट ता संहिता
षट् तर्कान् गणितानि पञ्च चतुरो वेदानधीते स्म य: ।
रत्नानां त्रितयं द्वय च बुबुधे मीमांसयोरन्तरं
सद्ब्रह्मैकमगाधबोधमहिमा सोऽस्या: कविर्भास्कर: ॥ १ ॥
लीलावत्यां श्लोकसंख्या २७१ समाप्तोऽयं ग्रन्थ । लिपिकृत दुर्गारामोसी ॥*

विवरणमन्यत्पूर्ववत् ।

No. 127. लीलावती । Līlāvatī Substance, country-made yellowish paper, 10 x 4 inches. Folia, 16 Lines, 11–14 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse and prose Not correct. Incomplete

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमन्यत्पूर्ववत् ।

No. 128. शीघ्रबोध: । Śīghrabodhaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches. Folia, 31 Lines, 9–10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worn out. Verse Not correct. Incomplete.

A treatise on astrology, complete in four Prakaraṇas, consisting of 507 ślokas, by Kāśīnātha Bhaṭṭācāryya Noticed in the Catalogue

of the India Office Library, No. 3015, p. 1071. See also Dr. Weber's Berlin Catalogue, No. 884, p. 266.

Beginning. श्रीमद्भागवपतये नमः ॥

भासयन्तं जगद्भासा नत्वा भास्वन्तमव्ययम् ।
क्रियते काशीनाथेन शीघ्रबोधाय सग्रहः ॥ १ ॥
रोहिण्युत्तररेवत्यो मूलं स्वातिमृगोमघाः ।
अनुराधा च हस्तश्च विवाहे मङ्गलप्रदाः ॥ २ ॥

इति विवाहनक्षत्राणि ।

माघे धनवती कन्या फाल्गुने सुभगा भवेत् ।
वैशाखे च तथा ज्यैष्ठे पत्युरत्यन्तवल्लभा ॥ ३ ॥
आषाढे कुलहन्त्रि. स्यादन्ये मासाश्च वर्ज्जिता. ॥
मार्गशीर्षमपोच्छन्ति विवाहं केऽपि कोविदाः ॥ ४ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति काशीनाथकृते शीघ्रबोधे मुहूर्त्तप्रकरणं द्वितीयम् ॥ २ ॥

विषयाः—श्रीकाशीनाथकृतशीघ्रबोधाभिधज्योतिःसंग्रहनिबन्धविशेषः ।

No. 129. शुद्धिदीपिकाप्रभा । Śuddhidīpikāprabhā. Substance, foolscap paper, 16 × 5 inches. Folia, 40. Lines, 3–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Not correct. Incomplete.

A commentary on the Śuddhidīpikā, entitled Prabhā, by Krisṇāçāryya. The codex contains up to the end of the fifth chapter.

Beginning. ओँ नमः सवित्रे ॥

प्रणम्यापारसंसारपारावारतरिं हरिम् ।
कृष्णाचार्य्यो वितनुते दीपिकायाः प्रभामिमाम् ॥

ग्रन्थारम्भे निर्व्विघ्नसमाप्तिकामाः सदाचारपरम्परानुमितवेदबोधितकर्त्तव्यतार्कं मङ्गलमाचरन्ति । तदयमपि श्रीनिवासपण्डितः ज्योतिःशास्त्राधिकृतस्य भगवतः श्रीसूर्य्यस्य सङ्कीर्त्तनरूपं कुर्व्वन्नध्यापकस्याध्यासङ्गेनुयानुसङ्गतोऽपि मङ्गलनिर्व्वाहाय क्रियमाणदीपिकाख्यग्रन्थादौ निबध्नाति—

तृष्णेति तरणिःसूर्य्यो वो युष्मान् पातु तृष्णासंसाराम्भोधिलंङ्घने तरणिर्वहित्र-रूपः।

End. शीघ्रगत्या स्वभोगकालातिक्रमणान्तु शीघ्रचार एवं विपरीतो वक्रगतित्वात् एवं भूते जीवेऽस्तमुपगते च व्रतोद्याहौ न कुर्व्वीत कृते दोषमाह जायते मरणं ध्रुवमिति तत्रातिचारेण गुरौ राश्यन्तरसञ्चरणएव दोषस्त्रिकोणजातेत्यादि-परश्लोकै तदितरेषु सामान्यविशेषवचनेषु राश्यन्तरप्रमाणानुवादात्तथैव स्वरलोपसम्भवादिति टीकाकारकृत: ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णानन्दाचार्य्यविरचितायां शुद्धिदीपिकाटीकायां पञ्चमोऽध्याय: ॥०॥ ० ॥ ● ॥ ० ॥ ० ॥ ● ॥

विवरणम्—श्रीकृष्णानन्दाचार्य्यविरचितशुद्धिदीपिकाटीकाभूतप्रभाभिधनिबन्धोऽयम्।

No. 130. शुद्धिदीपिका। Śuddhidīpikā. Substance, foolscap paper, 15 x 5 inches. Folia, 37. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1749. Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete.

An astrological work treating of auspicious and inauspicious days &c., entitled Śuddhidīpikā, complete in eight chapters, by Śrīnivāsa. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 325. See Aufrecht's, Cat. Bodl. No. 792, p. 386, and also the Catalogue of the India Office Library, No. 3007, p. 1068.

Beginning. ओं नमः श्रीसूर्य्याय ॥

तृष्णातरङ्गदुस्तरसंसाराम्भोधिलङ्घने तरणिः।
उदयवसुधाधरारुणमुकुटमणिः पातु वस्तरणिः ॥
[illegible] तत्रति मिथ्विरेऽतिमलिनदोषाकुले च गौविभवे।
[illegible] शुद्धिग्रहणार्थं दीपिका क्रियते ॥
[illegible] नाणि [illegible] नम्।
स [illegible] ॥

इति श्राः [illegible]

मुहूर्त्ततिथिनक्षत्रऋतवश्चायनानि च।
सर्व्वाण्येवानुकूलानि स्युर्न स्यात् साम्वत्सरो यदि॥
इति दैवज्ञप्रशंसा।

तमस्तोमावृते विश्वे जगदेतच्चराचरं।
राशिग्रहोडुसंघातं सृजन् सूर्य्योऽभवत्तदा॥
इति रव्याद्युत्पत्तिः।

ततः प्रभृति जन्तूनां सदसत्कर्म्मसूचकः।
होराख्यो वर्त्तते कालो ग्रहोरात्रेऽस्य लोकतः॥
इति कालोत्पत्तिः।

शीर्षमुखबाहुहृदयोदराणि कटिवस्तिगुह्यसंज्ञकानि।
ऊरूजानुकजङ्घे चरणाविति राशयोऽजाद्याः॥
इति अजादिराशिभिः कालनयस्याङ्गविभागः। मेषवृषमिथुनकर्कटसिंह-कन्यातुलावृश्चिक धनुरथ मकरकुम्भौ मीन इति राशयः कथिताः॥

End. विबुधपितृपतिनरकाक्षगुरुदहुनसिताङ्गवसूकङ्ग्यमौ।
रिपुरंध्रे व्रंशक्रूपा नयन्ति चास्ता विनिधनस्थाः (१)॥
इति मृतदेवलोकादिगतिनिर्णयः।

Colophon. इति मच्छिन्तापणीयसत्पण्डितश्रीश्रीनिवासविरचितायां शुद्धिदीपिकायां यात्रानिर्णयो नामाष्टमोध्यायः समाप्तः॥ ० ॥ * ॥ ० ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १७४८॥ पौषस्य पञ्चविंशतिदिवसे अर्कवारे सितपक्षे एकादश्यां तिथौ वेला चतुर्थदण्डे समाप्तोऽयं ग्रन्थः॥ ० ॥ ० ॥ यथा दृष्टं तथा. लिखितं॥ यत्नेन लिखितं ग्रन्थं यत्नतः परिपालयेत्॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ०.॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥०॥

विवरणम्—श्रीश्रीनिवासपण्डितविरचितशुद्धिदीपिकाभिधशुभाशुभदिनादिनिरूपणज्योतिर्निबन्धविशेषः।

---

(1) After this, the following verse is found in the codex noticed by Dr. R. Mitra.

सुविस्तरे ज्योतिषि यत्नतः कृतां
समस्तकर्म्मव्यवहारदर्शिकां।
श्रीश्रीनिवासेन समाहृतामिमा-
ममत्सराः पश्यत शुद्धिदीपिकाम्॥

This verse is also quoted and explained in the codex noticed below.

No. 131. शुद्धिदीपिकाटीका अर्थकौमुदी। Śuddhidīpikāṭīkā Arthakaumudī Substance, foolscap paper, 15 × 5 inches Folia, 106. Lines, 8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, not fresh Prose Not correct Complete

A commentary on the Śuddhidīpikā, entitled Arthakaumudī, by Govindananda Kavikankana, son of Ganapati Bhaṭṭa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 3010, p. 1069.

Beginning. श्री नम श्रीकृष्णाय।

गोपीमोहनमन्त्री रतिकलकण्ठीकङ्कण
श्रवणकरीन्द्रानन्दमुरारपुर्न्दलीध्वनिर्जयति।
जगति ख्यातगुणाघो हरिरवतीर्णाऽत्र पृथिव्यां च।
श्रीमद्गणपतिभट्टो ज्योतिर्विद्याग्रमार्त्तण्ड॥
कविकङ्कणपण्डित स्तिया सहितस्तस्य सुतोऽर्थकौमुदी।
तनुते किल शुद्धिदीपिकाखिलतत्त्वार्थविवेचनाविधिम्॥

ग्रन्थारम्भेऽभिमतसिद्धये शास्त्रज्ञ श्रीमान् श्रीनिवासपण्डितो ज्योतिःशास्त्राधिकारिणं ग्रहाधिराज भुवनाह तमर्चति।

End. यस्माद ग्रहादतीतजन्मग्राम स चेत्
तुङ्गो तदा तस्मिन् लोके श्रेय आसीत्।
तद्भ्रमात् सुमित्रचैत्रस्थत्वे सम
नीचमध्यगृहस्थत्वे निकृष्ट इति॥

उपसंहारमाह स्वविस्तर इति।

इ श्रमतसरा. श्रीश्रीनिवासपण्डितेन सर्वशास्त्रात् समाहृतां शुद्धिदीपिकामिमां पश्यत जानीत इत्यर्थ। सकलकर्मज्ञानहेतुत्वात्।

कविकङ्कणपण्डितेन यत्नाल्लिखितेयं विषमार्थकौमुदी।
वचनामृतसारधारया गुणगृह्या परिषिच्यतां बुधा॥
एतां शुद्धिविधावतिप्रणयिनो श्रीदीपिकां सर्वदा
शास्त्रादिभिरितस्तत प्रतिहतामालोक्य मूलान्विताम्॥
श्रीमत्तातपदारविन्दविलसद्धूलीभराद्दैवत
श्रीगोविन्दविपश्चिता विरचितामनामनाक् कौतुकात्॥
अस्या. प्रसाद क्रियतां जगन्मङ्गलै:॥

Colophon. इति श्रीलश्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्य्यकृतायां शुद्धिदीपिकायामर्थकौमुद्यां यात्रादिनिर्णयो नामाष्टमोऽध्याय.॥ ०॥ ०॥

विवरणम्—श्रीगौविन्दनन्दकविकङ्कणविरचितार्थकौमुदीनामशुद्धिदीपिकाटीकाख्योऽयं निबन्धः।

No. 132. शुद्धिदीपिकाटीकार्थकौमुदी। Śuddhidīpikāṭīkārtha kaumudī. Substance, foolscap paper, 15 × 5 inches. Folia, 128. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the above mentioned work.

विवरणन्तु पूर्व्ववत्।

No. 133. षट्पञ्चाशिका। Saṭpañcāśikā.

A little work consisting of fifty-six verses on various subjects. This is a work of the Kāvya class, and would be noticed in our appendix. There is indeed an astrological work of the same name as noticed in our next number. This identity in the name might have misled to its being placed among Jyotiṣa works.

No. 134. षट्पञ्चाशिका सटीका। Saṭpañcāśikā Saṭīkā. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 17. Lines, 10–13 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1872; Śaka 1617. Appearance, old, worn out and torn in parts. Verse and prose. Not correct. Complete

This codex contains Saṭpañcāśikā, a little work consisting of fifty-six verses, treating of foretelling one's fortunes from questions, entitled Saṭpañcāśikā, by Pṛithuyaśas, son of Varāhamihira, with a commentary, entitled Saṭpañcāśikāvivṛiti, by Bhaṭṭotpala. The text has been noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2992, p. 1058 B., in Weber's Berlin Cat., No. 257, and in Bik. Cat. No. 337, and the commentary in the Bik. Cat. No. 338.

Beginning *of the Commentary* श्रीगणेशाय नमः ।

कैशाशार्कनिशाकरभितिजविज्ञीवाक्भुजितसूर्यजान्
विघ्नेशं स्वगुरुं प्रणम्य शिरसा देवीञ्च वागीश्वरीम् ।
प्रश्नज्ञानविधौ वराहमिहिरज्ञानस्य तत्सूनुनि
लोकानां हितकाम्यया विजवरष्टीकां करोत्युत्पल ॥ १ ॥

कानीह शास्त्रे सम्बन्धाभिधेयप्रयोजनानि भवन्तीत्युच्यते । चारसचादि-
विनि सृतमिद मेदमिति सम्बन्ध । लग्नद्रेक्काणनवमांशकादिना सहन्नानद-
र्शनेन च समागमजयपराजयलाभालाभहृतनष्टादिपरिज्ञानमभिधेयं सर्वेष
शुभाशुभकथनादिह लोके प्रसिद्धिरिह प्रयोजनं । किमेभिरुक्तैरित्येतत्
प्रोच्यत ।

सिद्धि श्रोतप्रवृत्ताना सम्बन्धकथनाद यत ।
तस्मात् सर्व्वेषु शास्त्रेषु सम्बन्ध पूर्व्वमुच्यते ॥
सर्व्वस्यैव हि शास्त्रस्य कर्म्मणो वापि कस्यचित् ।
यावत् प्रयोजन नोक्तं तावत् केन न गृह्यत ॥

इति कस्मिन् शास्त्रेऽधिकार उच्यते द्विजस्यैव ।

Beginning *of the Text*

प्रणिपत्य रविं मूर्द्ध्ना वराहमिहिरात्मजेन सद्यशसा ।
प्रश्ने कृतार्थगहनापरार्थमुद्दिश्य पृथुयशसा ॥ १ ॥
चुदिर्विलग्नाद्धिबुकाश्च हृद्धि
र्मध्यात् प्रवासीऽस्तमयान्निवृत्ति ।
वाच्य ग्रहैः प्रश्नविलग्नकाला
ग्रहे प्रविष्टो हिबुके प्रवासी ॥ २ ।

End *of the Text*

चरकाजन्मायते द्रव्य द्रेक्काणैस्तस्करा कृता ।
राशिभ्य कालदिग्देशा वयो जातिश्च लग्नपात ॥ १६ ॥

End *of the Commentary.*

लग्नपाश्च लग्नस्वामिनस्तोरस्य वय. प्रमाणं जातिं च वदेत् । तथाच
सहितायां

वयांसि तेषां तनया सूत्रात्मजतच्चिता यौनमभ्यवृद्धा ।
अतीवृद्धा इति चन्द्रभौमबुधशुक्रजीवार्कशनैश्चराणाम् ॥

इत्येवं चन्द्रलग्नपती शिशुः ।

भौमे बुधे ब्रह्मचारी आद्यमाद्य । गुरौ जीवनीपेत: विरुद्धवर्षे वा, शाचि'म द्रव्य । गुरौ मध्यवया पश्चाद्दद्य: । सूर्ये वृद्ध: समवय: । शौरे तथैव वृद्ध: समतेरधिकश्चेति अथवा प्रथममेवोक्तमेव स्यात् पुरुषेष्विति । जाति: ब्राह्मणादि । जीवसितौ विप्राणां चन्द्रारीणाम् । चन्द्रो विप्रां । शूद्राधिपश्चशिसुत: शनैश्चर: संकरभवानामिति । जातिनिर्णयकार्थ इति ।

Colophon. इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायां पञ्चाशिकाविवृतौ मिश्रकाध्याय: सम्पूर्ण: । संवत् १८८२ शके १६६० आश्विन शुक्लषष्ठीमन्दवासरे लिखितं स्वार्थे परार्थे वा । श्रीविश्वेश्वराय नम. । लिखितं महारामेण काश्यां मध्ये ।

श्रीजर्चे पुरुषांशकेषु बलिविलग्नार्कगुर्विन्दुभि
पुंजन्म प्रवदेत् समांशकगते युग्मेषु तैर्योषिता ।
गुर्वर्कौ विषमे नर शशिसितौ वक्रश्च युग्मे स्त्रियं.
द्व्यंगस्था बुधवीक्षणाच्च यमलं कुर्वन्ति पक्षे स्वके ॥ १ ॥
विषमराशौ पुरुषनवांशके लग्नार्कगुरवः प्रश्ने तदा पुंजन्मप्रदो भवति ।
एको योगःलग्नार्कगुरुचन्द्रै . समराशौ समनवांशे तदा ।

योषितां जन्मेति द्वितीययोग ।

गुरुसूर्यौविषमे विषमराशौ च तदा पुंजन्मनि तृतीययोग: ॥
चन्द्रशुक्रभौमा: युग्मे समराशौ च तदा कन्याजन्मेति तुरीययोग: ।
गुरुसूर्यौ द्विस्वभावे बुधेन दृष्टा पुत्रद्वयजन्म ।
चन्द्रशुक्रभौमा: द्विस्वभावे तदा कन्याद्वयजन्मेति षट् योग: ।

श्रीगोपीजनवल्लभाय नम ॥

वि[illegible]म् - पुस्तकेऽस्मिन् सटीकषट्पञ्चाशिकाभिधज्योतिर्निबन्धविशेषो वर्त्तते ।

No. 135. षट्पञ्चाशिकाविवृति: । Satpañcāśikāvivṛitiḥ. Substance, country made white paper, 12 x 5 inches Folia, 4. Lines, 13–15 in a page Character, Nāgara Date, 1724 Appearance, old, slightly worm-eaten throughout and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete

This contains only the commentary of Bhaṭṭotpala, entitled Saṭpañcāśikāvivṛiti, as noticed above.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीभट्टोत्पलकृतषट्पञ्चाशिकाटीकामात्रं वर्त्तते ॥

No. 136. षष्टिसंवत्सरप्रकरणम् । Sastisamvatsara Prakaranam. Substance, country made white paper, 12 × 6 inches. Folia, 24. Lines, 9-15 in a page. Character, Nagari. Date, Samvat 1833. Appearance, old, and worm eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work describing the effects of sixty years, twenty of Brahmā, twenty of Viṣṇu and twenty of Rudra, in the form of a dialogue between Mahadeva and Parvati, entitled Sastisamvatsara Prakarana. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नम. ॥ अथ साटिक लिख्यति (?) ॥ पार्वत्यै नमः ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि यथोक्तं शिवभाषितम् ।
येन विज्ञातमात्रेण साटकं गुणा उच्यते ॥
पार्वत्युवाच ।
देवदेव महादेव सृणु त्व पतिरात्मन ।
अहं पृच्छामि भव त्वा च पृथिव्याशुभाशुभम ॥
देवदेव जगन्नाथ भवनेश मम प्रभो ।
स समाग्र कथत्व शुभाशुभा च वतमर. (?) ॥
कथित पृथिवीशत्व ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम ।
गुढार्थगोपना विद्या त्वया कथ्य मम प्रभ. ॥
ईश्वर उवाच ।
यदि पृच्छसि मा देवि चिराद्गर्वपविल्ल्जा ।
तदह सप्रव-ध्यामि भवत्य नात संशयः ॥

End. क्वचित स्वस्था. । क्वचिदभग्नं अन्यथा नेव कथ्यते । एतत परतरं ल्लोके गौप्यम् । इति द्वयफलम । ततश्चस्मादपवाच्य ब्रह्मा युग द्वादशम ॥ १ ॥ द्वादशयुगर्योह... ।

Colophon. इति ब्रह्माविंशतिक २० विष्णुविंशतिक २० रुद्रविंशतिक २० वर्ष षष्ठ्यब्द-फलं समाप्त । फलाफलप्रस्तावः समाप्तम् ॥ शुभमस्तु ॥

मासि मासि भवत्युद दुर्भिक्षगोगविप्लवाः ॥
यो यस्य भवते स्वामी तत स-ज्ञायते (?) ॥
आदौ मज्जनचोरहारतिलक नेत्राञ्जनं कुण्डलं
नासामौक्तिक केशविन्यास शुभ्रकुसुमं ल्कार यानं वरंगतः (?) ।
चन्दनलेपनं नूकमति. चद्रावलीघण्टिकान् ।
ताम्बुल करकङ्कणं चतुरता शृङ्गारभक्ती दश ॥

रूपमेव परं स्त्रीणां प्रथमं भूषणं मुने ।
शीलमेव द्वितीयं स्यात् तृतीयं वाक्यमेव च ।
औदार्य्यन्तु चतुर्थं स्यात् पञ्चमं पुष्पमुत्तमं ।
मधुरत्वं तथा षष्ठ शूद्रत्व (?) सप्तमं महत् ॥
अष्टमञ्च पतिसौख्यं शुश्रूषा नवम तथा ।
सहिष्णुता च दशम रतिरेकादशं तथा ।
पतिव्रत च विप्रेन्द्र द्वादशाभरणा स्त्रियः (ः ?) ॥ शुभमस्तु
यादृशं पुस्तकं दृष्ट तादृशं लिखित मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

सम्वत्सर १८३३ । लिखितं कुशालरामब्राह्मण काशीचेत्रे गङ्गातटे
विश्वेश्वरसमीपे मानमन्दिरमध्ये सोमेश्वरसन्निधौ नारदेश्वरसन्निधौ ॥
रामचन्द्राय ॥

विवरणम्—षष्टिसम्वत्सरफलकथनविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 137. सत्कृत्यमुक्तावली । Satkrityamuktāvali. Substance, country-made yellow paper, 10 × 4 inches. Folia, 11. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Appearance, old, and writing effaced in most parts. Verse. Not correct. Incomplete.

A compilation of all the leading facts regarding astronomy and astrology and the performance of auspicious domestic rites such as marriage etc., entitled Satkrityamuktāvali, by Raghunātha Sārvabhauma Bhaṭṭācaryya, noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No 1664. Two MSS. of this work are to be found in the Library of the Asiatic Society, Bengal, Calcutta. This codex has been printed.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

नत्वा भानुगणेशशम्भुगिरिजा ज्ञात्वा मुनीनां मतं
ज्योतिःसंग्रहसंहितार्थमवधार्य्याचार्यवाक्यन च ।
सारं तत्तु निगृह्य माघवतो प्रज्ञावतामाज्ञया
संक्षिप्ता रघुनाथेन रचिता सत्कृत्यमुक्तावली ॥ १ ॥

राश्यादिनिर्णयविवाहनिषेकमुख्य
सीमन्तजातकशुभाशुभनामधेय ।
अन्नाशचौलपठनश्रुतिवेधयत्न-
सूत्रप्रमाणसवनादिकमत्र वाच्यम् ॥ २ ॥

अथ राश्यादिनिर्णयः ।

मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहा. कन्यातुलावृश्चिकभम् ।
धनुरथमकरकुम्भौ मीन इति च राशयः कथिताः ॥ ३ ॥

राशिस्वरूपकथनम् ।

अश्विन्या सह भरणी कृत्तिकापादश्च कीर्त्तितो मेष. ।
वृषभः कृत्तिकाशेष रोहिण्यर्द्धञ्च मृगशिरसः ॥ ४ ॥
मृगशिरोऽर्द्धञ्चार्द्रा पुनर्वसोस्त्रिपाद मिथुनम् ।
पाद. पुनर्वसोरन्त्यः पुष्याश्लेषा च कर्कटः ॥ ५ ॥
सिंहोऽथ मघा पूर्व्वफल्गुनीपाद उत्तरायाः ।
तच्छेष हस्ता चित्रार्द्धञ्च कन्यकाख्या ॥ ६ ॥
तौलिनि चित्रार्द्ध स्वाती विशाखायाः पादत्रयम् ।
आलिनि विशाखापादस्त्वनुराधान्विता ज्येष्ठा ॥ ७ ॥
मूल पूर्व्वाषाढ़ा प्रथमश्चाप्युत्तराशके धन्वान् ।
मकरतस्तत्परिशेषः श्रवणा चार्द्ध धनिष्ठायाः ॥ ८ ॥
धनिष्ठार्द्ध शतभिषा पूर्व्वभाद्रत्र्यं कुम्भः ॥
पूर्व्वभाद्रपदाशेषस्त्वथोत्तरा रेवती मीनः । ९ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—श्रीरघुनाथसार्व्वभौमभट्टाचार्य्यविरचितसत्कृत्यमुक्तावल्यभिधज्योतिर्निबन्धोऽयं मुद्रितः प्रकाशतां नीतश्च ।

No. 138. सत्कृत्यमुक्तावली । Satkrityamuktavalī. Substance, country made colourless paper, 15 × 3 inches Folia, 63. Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1689. Appearance, very old, worn out and writing slightly effaced in many parts. Verse. Generally correct. Complete

A complete copy of the same work.

End.

शनिचक्रं नराकारं लिखित्वा सौरिभावितः ।
नाम ऋक्ष भवेद्यत्र फलं तत्र शुभाशुभम् ॥
एवं मुखे दक्षहस्ते चत्वारि षट् पदद्वये ।
हृदि पञ्च करे वामे चत्वारि मस्तके त्रयम् ॥
द्वयं नेत्रद्वये गुह्ये द्वयं तत्र न्यसेद् बुधः ॥
मुखे हानिफलं जयो दक्षे भ्रमः पादे स्त्रियो हृदि ।
वामे भीर्मस्तके राज्यं नेत्रे सौख्यं मृतिर्गुदे ।
यस्य पीडाकरः सौरिस्तस्य चक्रे त्विदं फलम् ॥
शनिसञ्चारफलम् ॥ ० ॥ * ॥
धीराः प्रणम्य भवतो विनिवेदयामि
श्रीकामदेवधरणीतलवासवस्य ।
आज्ञामवाप्य रचितो रुचिरो निबन्धो
दोषो न ·· वलवत्विह यत्नो विज्ञाः ॥

Colophon. इति रघुनाथसार्व्वभौमभट्टाचार्य्यविरचिता सत्कृत्यमुक्तावली समाप्ता ॥००॥
लिखितेयं श्रीरघुनाथदेवशर्म्मणा शकाब्दाः १६८८ ॥

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 139. सत्कृत्यमुक्तावली । Satkrityamuktāvali. Substance country made yellow paper, 12 × 6 inches. Folia, 83. Lines, 2–7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 140. सत्कृत्यमुक्तावली । Satkrityamuktāvalī. Substance, country made yellowish paper, 18 × 3 inches. Folia, 73 (of which foll. 2, 4, 5, and 6 are wanting). Lines, 5–6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Not correct. Incomplete.

The same work.

विवरणमनूक्तपूर्व्वम् ।

No. 141. **सर्व्वविचारमाला ।** Sarvavicāramālā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 1 inches. Folia, 18. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Incomplete.

A work on astrology, treating of the effects of planets and stars on human destiny, entitled Sarvavicāramālā. Anonymous.

Beginning. ओं नमः सूर्याय ।

आदित्यचन्द्रभौमबुधजीवशुक्रसौराः । एते मम ग्रहाः । एषां देवतानि हुतवहः वरुणः षडाननः केशवः शक्रः शचो प्रजापतिश्चेति । अथोपग्रहाः राहुः केतुर्ध्रुवोऽगस्त्यश्चेत उपग्रहाः । एषां देवतानि गणपतीश्वरौ धर्म्मो यमश्च ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—ग्रहादिस्वरूपादिनिर्णयविषयको ज्योतिर्निबन्धविशेषः ।

No. 142. **सर्व्वार्थचिन्तामणिः ।** Sarvārthacintāmaṇiḥ. Substance, foolscap paper, 10 × 8 inches; bound like a book. Folia, 118. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, rather old, and slightly worm eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A treatise on astrological calculations, by Venkaṭeṣa Śarmaṇ, son of Appaya. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 2870. See also the Catalogue of the India Office Library, No. 3108, p. 1109.

Beginning. श्रीगणेश भजे ॥

श्रीमच्छेषगिरिस्थटाधिनिलयं श्रीवेङ्कटेशं गुरुं
नत्वा वेङ्कटनायकं त्वनुदिनं जातोऽप्यग्रार्थान् सुधीः ।

ज्योतिःशास्त्रमुखाब्धिपारगमने वक्ष्यामि पौताप्रकं
ज्योतिःशास्त्र + + विविधविदुषां सर्व्वार्थचिन्तामणिम् ॥ १ ॥
गौराम्बुदरुचिं देवं सकृद्यान्ति मनोरथम्।
देवाः प्रणम्य य सर्व्वे तं नमामि गजाननम् ॥ २ ॥
वाग्विभूतिप्रदा देवी या श्वेताम्बुरुहस्थिता।
गौरीरधवलाकारा स्वयं तिष्ठतु वाचि मे ॥ ३ ॥
कषादिराश्रयः सर्वे दिनेशप्रमुखा ग्रहाः।
ये च लोकोपकर्त्तारः पान्तु मामिह सर्व्वदा ॥ ४ ॥

End. एवं चिन्तामणौ प्रोक्तं वेङ्कटेशेन धीमता।
गोचभागादियोगार्थं राजयोगादिकं फलम् ॥

Colophon. नास्ति।

विवरणम्--सर्व्वार्थचिन्तामणिनामकज्योतिर्निबन्धविशेषः श्रीवेङ्कटेशशर्म्मविरचित।

No. 143. समयप्रदीपः। Samayapradīpaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches Folia, 35. Lines, 5 6 in a page. Character, Bengali Date, 1758 Appearance, not fresh. Verse. Not correct. Complete.

A work treating of appropriate astral conjunctions and times for the performance of rites and ceremonies, by Harihara Ācāryya. Noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS., No. 1088, and a manuscript of this work is be found in the Library of the Asiatic Society, Bengal, No. 1 A. 64. In Cat. Cat., we find different works of the same name by different authors, such as Vittala and Śrīpati Datta, of which the latter is quoted by Raghunandana and Vācaspati Misra, etc.

Beginning. श्री नमः सूर्य्याय ॥

अनायासेन समयं कर्म्मणां यो विवित्सति।
तदर्थं ज्योतिषः श्लोकान् करिष्यामि यथामति ॥ १ ॥
ज्योतिर्ग्रन्थकलापानां वचनान्याकृष्य शिष्यबोधाय।
समयप्रदीपनामकं कुरुते श्रीहरिहराचार्य्यः ॥

नाचीन्न ये ज्योतिषपुस्तकानि
विधिन्नवः नर्मकलापकामम् ।
गच्छन्तु ते मे समयप्रदीपम्
भवेद् यतोऽज्ञानतमोनिरासः ॥

तत्रादौ चन्द्रशुद्धिः ।

सर्व्वकर्म्मसूपादेया विशुद्धिश्चन्द्रतारयोः ।
तच्छुद्धादेव सर्व्वेषां ग्रहाणां फलदातृता ॥
ममस पञ्चमाद्यस्तचन्द्रः दर्व्वत शोभनः ।
शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पञ्चमो नवमस्तथा ॥
समाद्यचन्द्रे ध्रुवमर्थलाभ.
षष्ठे तृतीये धनभोगमायु. ।
सर्व्वार्थसिद्धिं दशमे वदन्ति
एकादशे सर्व्वसुखानि चैव ॥

अथ वामवेधेन चन्द्रशुद्धि ।

सितशनिबुधजीवार्कास्त इन्दुर्नराणां
व्ययसुखनवमस्थोपीष्टदाताथ तेषाम् ।
खसुतनिधनपञ्चेम्मृत्युपञ्चार्थगोऽपि
प्रचुरशुभ-फलः स्याद्वामवेधेन शुद्धिः ॥

End. अथ यथ्वं ।

अथ मसाष्ट स्वप्फाङ्ग चतुर्थे दशमे विधौ ।
त्रिजन्मनि त्रिनिधने न कुर्य्याद्राड्दर्शनम् ॥
द्वितीये तृतीये षष्ठे पञ्चमेकादशे विधौ ।
त्रिजन्म च त्रिनिधनं हित्वा पश्येद् वि शुदम् ॥
नेऽविद्वांस कर्म्मकार्मे तदर्थं
ज्योति.शोका संग्रहीता क्रियन्तः ।
अज्ञानाभाविष्कृतं मे यदि स्यात्
तच्छीमन्तः पण्डिताः शोधयन्तु ॥ ८ ॥

Colophon. इति श्रीहरिहराचार्य्यविरचितः समयप्रदीपः समाप्तः ॥
शाके वारणबाणसैषविमिते (१७५८)वैशाखमासे(१४)मधौ
पक्षे चन्द्रसुते दिने दिनकृतो व्याख्यात्रियुग्मं गुरोः ।

पाठार्थं मधुसूदनस्य कृतिना सार्द्धञ्च तेनैव हि
सद्‌ग्रन्थं समयप्रदीपमखिलदुर्गाप्रसादी द्विजः ॥
अयि गुरौ त्वयि मे विनता मनः ।

विवरणम्—श्रीहरिहराचार्य्यविरचितः समयप्रदीपाभिधो ज्योतिर्निबन्धविशेषः ।

No. 144. समयप्रदीपः । Samayapradīpaḥ. Substance, country made red paper, 15 × 3½ inches Folia, 20. Lines, 6–7 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out Verse Generally correct Incomplete

Another incomplete copy of the same work.

विवरणम् पूर्ववत् ।

No. 145. समयप्रदीपः । Samayapradipah Substance, country made red and white paper, 18 × 5 inches Folia, 17 Lines, 6–9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Verse Generally correct Incomplete

A third incomplete copy of the same work.

विवरणम् पूर्ववत् ।

No. 146. समयप्रदीप । Samayapradīpaḥ Substance, country made foolscap paper, 18 × 6 inches Folia, 32 Lines 7–8 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh Verse Generally correct. Complete

A complete copy of the same.

विवरणम् पूर्ववत् ।

No. 147. समरसारः सटीकः । Samarasārah Satīkaḥ. Substance, country-made white paper, 15 × 6 inches. Folia, 16 Lines, 5–11 in a

page. ·Character, Nāgara Date, ? Appearance, not fresh. Prose and verse. Not correct Complete

A versified treatise on supernatural diversions, supposed to ensure success in warfare, by Rāmacandra Vājapeyin, son of Sūryya Dāsa, entitled Samarasāra, with a commentary, entitled Saralā, by Bharata, the brother of the author, in both the margins. See the Catalogue of the India Office Library, No 3117, p 1115 and also No. 3118, p. 1116. The text is noticed by Dr. R. Mitra in his *Notices* of Sanskrit MSS. ii, p 204

Beginning *of the Commentary*

श्रीगणेशाय नमः ।

अपि वन्द्य रामचन्द्रं गुरु तत्कृतं स्वरग्रन्थम् ।

विवृणोमि यथाप्रज्ञ तदभिप्रायानुसारेण ॥ १ ॥

तत्र श्रीरामचन्द्रनामा ग्रन्थकृतप्रारिप्सितग्रन्थपरिसमाप्तिपरिपन्थिप्रत्यूहवारी-णाय शिष्टाचारपरिपालनाय गुरुप्रणाम प्रतिजानीते । भवि स्वरशास्त्राणि बहुयामलादीनि । युद्धशब्द उपलक्षणार्थं । तेन वादौ (?) प्रतिपादितभट युतकन्यादीनामपि जयपराजयप्रतिपादकत्वमस्य ग्रन्थस्य । धार्मिकाणा-मिति ग्रन्थाप्रामाण्यशङ्कानिवारणाय श्री नम ॥

Beginning *of the Text.*

नत्वा गुरु समालोक्य स्वरशास्त्राणि भरिश ।

वक्ष्ये युद्धजयोपायौ धार्मिकाणां मनोचितान् ॥

बहुधा विदधेऽत्र सदाशिव स्वरतन्त्राणि तु ।

तदिकवाक्यतान्तु भगवानयमवेद सम्यक्

गुरुमार्गागत परम् लोक ॥ २ ॥

End *of the Text.* इति प्रकृतम् ।

सकल स्वरशास्त्रसारमतत

परिसृचिष्य मयाम्वगादि सर्व्वं ।

गुरुभक्तिपुर्णेऽग्र धर्म्महृत्से.

स्फुरतादेतदभीप्सितार्थसिद्धेर ॥ ८ ॥ ङ ङ ङ ङ ॥

वंशे वत्समस्य मुनीश्वरस्यैवदासुदप्याटकव्यातित'

समाकृष्टिविदाप यस्य जनक श्रीसूर्य्यदासी जनिम् ।

यस्मात्तुर्यश्रमा द्विश्री दश विश्रालाख्या वसथा व्यधात्
स प्राज्यस्वरग्रासमसारविचिकित रामी वसन्तैमिषे ॥ ८ ॥

Colophon. इति श्रीरामवाजपेयिविरचित: समरसागराख्यो ग्रन्थ: समाप्त: ॥

End *of the Commentary.*

अथ ग्रन्थकृत् स्वगोत्रोत्कोर्त्तनपूर्व्वक स्वपूर्व्वनामकथनपूर्व्वकं सम्बन्धमाह वंशे वत्सगुनीश्वरस्येति वत्सगुनीश्वरस्य वंशे उक्तनरप्रसिद्ध: श्रिवदासा-ख्यात् यस्य जनक समाट् हक्स्पतिसवगर्भवाजपेययाजित्वात् चयिचित् सुवर्णचितिकारित्वात् श्रीसूर्यदासनामा जनि जन्म यथाश्रमात् यस्मात्तु-विंशालाख्या यश्रसा पातिव्रत्यादभूतेन दश दिश्री धवचिता धवलिता: स रामनामा सोमयाजी कवि. नैमिषारण्ये वसन् स्वरशास्त्रं तस्य य: सारोऽस्य-युक्ताश्रस्तस्य विचिति सञ्चयं व्यधादकरोदित्यन्वय । .

गुरूदितार्थस्य सुबोधिताय
परोपकाराय तथा व्यधा यम् ।
ग्रुभं समितसारसस्यग्रन्थस्य
टीकाकृतौ तं ह्यरयऽर्पयामि ॥
ग्रन्थकृता रामस्य भ्राता भरतो लघुर्विद्वान् ।
टीकाभनामकरात् तदग्रन्थार्थप्रकाशिकां सरलाम् ॥

Colophon *of the Commentary.*

इति श्रीरामचन्द्रसोमयाजिविरचितसमरसागरग्रन्थटीका भरतकृता समाप्ता ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीरामचन्द्रवाजपेयिकृत. समरसाराभिधो भरतकृतसरलाख्यटीका-सहितो वर्त्तते ।

No. 148. समरसारटीका सरला । Samarasāraṭīkā Saralā. Substance, country-made colourless paper, 10 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 10-13 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten in parts Prose Generally correct. Complete.

This codex contains the commentary on Samarasāra, entitled Saralā, by Bharata, as noticed above.

विवरणमुक्तपूर्व्वम् ।

No. 149. समाविवेकटीका। Samāvivekaṭīkā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 17. Lines, 4–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete (as regards a part).

A commentary on the Samāviveka or Varṣatantra, entitled Śiśubodhinī, by Mādhava, son of Govinda. The codex contains only a part of the work called Dvādaśa Bhāva Vicāraṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः।

गणनायकं हृदयवाञ्छितपदं प्रणिपत्य तातपादपद्ममपि बुधमाधवः।
प्रकुरुते विवृतिं प्रमिताक्षरांशरविभावततेः॥ १॥

अथ द्वादशफलाख्यायं वक्तुकामः प्रथमादिक्रमे कारणाभावात् प्रथमभावप्रकरणं वदन् सामान्यतः समस्तभावफलादेशं युगपदेवानुष्टुभा ब्रूते भाव इति भावो नामस्थानविशेषः स्वामी क्रूरसौम्यो वा सौम्यशुभयुक्तः विचक्षणमुपलक्षणं यत सौम्येनासौम्याद्यः सौम्यैर्वा स्वामिना वा यो भावो दृष्टोपपन्ना समन्वितो वा स्यात्तदायं भाव एव मे वर्द्धते एव हृष्टो यो भावः स्वामिव्यतिरिक्तेन ग्रहेण दृष्टोयुतो वा समन्वितो वा स्यात्तदा तस्य भावस्य नाश मित्रः सौम्यः पापैश्च विमुक्तो दृष्टो वा यो भावो भवति तद्भावस्य मित्रं शुभमशुभफलं वदन्।

End. ग्रन्थस्यार्य्याच्छन्दोनिर्म्मितत्वेन पाठस्य दुष्करत्वात् दुर्ब्बोधत्वाच्च तत्र सतामसन्तोषं इदन्तु नानाविधरिन्द्रवज्राप्रभृतिभिश्छन्दोभिर्निर्म्मितत्वेन सुपाठ्यं सुबोधञ्च निर्म्मितमिति सता तोषो युक्त एवान्यच्चरणत्रयं व्याख्यातमेव व्यधादिति व्यधामिति चानयोः पूर्ववत् प्रक्रियेति शिवम्॥ १०॥

विश्वद्दैवज्ञगणसेवितपादपद्म-
गोविन्दसंज्ञसुतमाधवनिर्म्मितायां
श्रीवर्षतन्त्रविवृतौ शिशुबोधिनीति-
तन्वादिभावविवृतिः परिपूर्त्तिमागात्॥

Colophon. इति श्रीविश्वद्दैवज्ञमुकुटभूषणगोविन्दज्योतिर्वित्सूनुमाधवज्योतिर्विद्विरचितायां समाविवेकटीकायां शिशुबोधिन्यां तन्वादिद्वादशभावविचारणं समाप्तिमगात॥ ०॥ ०॥ ०॥ ०॥

विवरणम्—श्रीमाधवज्योतिर्विद्विरचितश्रीवर्षतन्त्रापरपर्य्यायसमाविवेकटीकारूपः शिशुबोधिनीनामधेयः प्रबन्धो वर्त्तते।

No. 150. सारसंग्रहः। Sārasamgrahaḥ. Substance, country-made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 9. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Not correct. Complete.

A short compilation of astrology, entitled Sārasamgraha, by Hṛidayānanda Vidyālaṅkāra, treating of auspicious times for marriage, impregnation ceremony, naming ceremony, Annaprāśana, etc., as enumerated at the beginning quoted below. This work has not been properly described elsewhere.

Beginning. श्रीं नमः शिवाय ॥

वन्देऽहं परमानन्दमज्ञानतिमिरापहम्।
भवसागरपाराय गीतं वेदान्तगैर्गुरुः॥
विद्यालङ्कारविख्यातहृदयानन्दशर्म्मणा।
ज्योतिःशास्त्रं समालोक्य क्रियते सारसंग्रहः॥
पण्डितैर्ज्ञायते सर्व्वं तदर्थं न परिश्रमः।
संक्षिप्तविशदो ग्रन्थो बालकैर्गृह्यतां मुदा।
अत्र वाच्या विवाहश्च निषेकनामनी तथा।
अन्नप्राशनचूडे च कर्णवेधोपवीतकं।
गृहस्थानं गृहारम्भो गृहसंस्कार एव च।
हलसर्यो(?)जनबीजवपनं धान्यकर्त्तनम्।
नवान्नजातके यात्रा विद्यारम्भौ प्रकीर्णके।
प्रायो लोकाहृता एते गौरवान्नेतरे मताः॥

End. सूर्य्याद्यशेषशान्त्यै धार्य्याणि भुजेन ताम्रशङ्खविद्रुमकाञ्चनमुक्ता रजतलौहितराजपट्टानि। अन्यच्च

मूलं धार्य्यं त्रिशूल्याः सवितरि विगुणे चौरिकामूलनिष्ठौ
जिह्वा इन्द्रेऽपि पुत्रे रजनिकरसुते वृद्धदारस्य मूलम्।
तार्क्ष्यौ जीवेऽथ शुक्रे भवति शुभकरं सिंहपुच्छस्य मूलं
वाच्या(च्या ?)लक्ष्मार्कपुत्रे तमसि मलयजं केतुदोषेऽश्वगन्धम्॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीविद्यालङ्कारकृतः सारसंग्रहः समाप्तः॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीहृदयानन्दविद्यालङ्कारविरचितसारसंग्रहाभिधविवाहादिदृष्टसत्कर्मविषयकः कश्चिज्ज्योतिर्निबन्धविशेषः।

No. 151. सम्राट्सिद्धान्तः । Samrāṭsiddhāntaḥ.

The codex contains a copy of the Samrāṭsiddhānta which appears to have been recently copied most probably under the principalship of Mahāmahopādhyāya Nīlamaṇi Mukherjee Nyāyālankāra, and has neither a beginning nor an end. The folia in most parts are in a disordered state. We find three lots of them (1) numbered 1–106, (2) 251–227, (3) 326–420, each having consecutive page marks indeed. The rest are absolutely wanting. The copies do not give figures but leave vacant spaces for them.

विवरणमत्रूक्तपूर्व्वम् ।

No. 152. सम्राट्सिद्धान्तः । Samrāṭsiddhāntaḥ. Substance, country-made white paper, 17 × 8 inches. Folia, 325 (of which foll. 151–297 are wanting). Lines, 12 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This is also an incomplete copy of the Samrāṭsiddhānta recently copied by the college authorities during Mahāmahopādhyāya Nīlamaṇi Nyāyālaṇkāra's principalship. It contains the beginning of the work but not the ending or some of the intervening portions.

विवरणमत्रूक्तपूर्व्वम् ।

No. 153. स्वप्नाध्यायः । Svapnadhyāyaḥ. Substance, foolscap paper, 15 × 3½ inches. Folia, 4 Lines, 6–8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A chapter of the Sāmudṛika, (or the Science of foretelling the fortunes of a man from various signs), narrating the meanings of dreams. In the Catalogue of the India Office Library two works of the same name and treating of the same subject are noticed in two consecutive numbers 3144 and 3145, p. 1125, but they seem to be two different versious only of this work.

Beginning. ओं नमः श्रीकृष्णाय ।

स्वप्नाध्यायं प्रवक्ष्यामि यथोक्तं पद्मयोनिना ।
प्रत्यक्षमिव स्वप्नेन यथाकालं शुभाशुभम् ।
स्वप्नन्तु प्रथमे यामे फलदो वत्सरादपि ।
द्वितीये चाष्टभिर्मासैस्त्रिमासैश्च त्रियामके ।
चतुर्थे चार्द्धमासेन फलं स्यान्नात्र संशयः ॥
अरुणोदयवेलायां दशाहेन फलं लभेत् ॥
पैत्तिकं श्लेष्मजं स्वप्नं वातजञ्च निरर्थकम् ।
अत ऊर्द्ध्वं प्रवक्ष्यामि पुण्यात् पुण्यतमं शृणु ॥

End. कबन्धाः परिनृत्यन्ति वल्मीकं स्फोटयन्ति च ।
दौर्ब्बल्यञ्च भवेत्तस्य देशश्चैव विनश्यति ॥
सत्यानि धारयेद यस्तु स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
तादृक् भवच्च तस्य पीडां वापि विनिर्द्दिशेत् ॥
चाण्डालं दर्शने भीते व्याधिभिः परिपीडिते ।
शोकाकुले च दुःखे च कथन निष्फलं भवेत् ॥
देवता यत्र नृत्यन्ति विवर्त्तन्ति हसन्ति च ॥
धावतोऽधावतो वापि देशस्तस्य विनश्यति ॥
रक्तचन्दनकाष्ठानि घृतमोदकमेव च ।
साकल्यानां सहस्रेण होमाच्छान्तिर्विधीयते ।
गायत्र्याश्च सहस्राणि जप्ता शान्तिर्विधीयते ॥
अग्निवर्यं त्रीणि च पुष्कराणि वय यदुक्तं विपदां निषेधः ।
इदं त्रिनेत्रं विपदाञ्च गङ्गां स्मरामि दुःस्वप्नविनाशकारिणीम् ॥
स्वप्नाध्यायमिदं पुण्यं प्रातरुत्थाय यः पठेत् ।
सर्व्वदोषोपशमनं कुरुते तस्य भास्करः ॥

Colophon. इति सामुद्रिकग्रन्थे स्वप्नाध्यायः समाप्तः ।

विवरणम्—सामुद्रिकग्रन्थान्तर्गतस्वप्नशुभाशुभफलविषयकोऽध्यायविशेषः ।

No. 154. स्वप्नाध्यायः । Svapnādhyāyaḥ. Substance, country-made colourless paper, 8 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 5–7 in a page.

Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts Verse Generally correct Complete.

Another version of the same work

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥

स्वप्नाध्याय प्रवक्ष्यामि यथोक्त गुरुभाषितम् ।
फल विज्ञायते यन नित्यमेव शुभाशुभम् ॥
जाय । प्रथम याम वत्सरेण फलप्रदम् ।
द्वितीये चाष्टभिर्मासै त्रिभिर्मासैस्त्रियामके ।
चतुर्यामे च य स्वप्नो मासेन फलद स्मृत ॥
अरुणोदयवेलाया दशाहेन फल लभेत् ।
वातिके पैत्तिके च श्लेष्मार्त्तितया युतम् ।
पुरुष प्रत्यय स्वप्नं प्रत्यय न लभेत क्वचित् ॥
आरोहणं गोवृषकुञ्जराणां
प्रासादशैलाग्रवनस्पतीनाम् ।
विष्ठानुलेपो रुदित मृत च
स्वप्न स्ववाग्यागमन च धन्यम ॥
• चारिणं फलितं वृत्त चैकाकी योधिरोहति ।
नवस्थस्य विबुध्येत फल शीघ्रमवाप्नुयात ॥

End. व्याधि न सन्तोकेन चिन्तायुक्तन चैव हि ।
कामकामात्मकेनैव दृष्टे स्वप्ने फल न हि ॥
द स्वप्नो दृश्यते येन पुनर्निद्रा च कारयेत ।
ततो न स्यात् फलं तस्य शुभमेव भविष्यति ॥
रक्तचन्दनकाष्ठानि प्रताकानि च होमयेत् ।
गायत्र्यष्टसहस्राणि तेन सर्व्वं शुभ भवेत् ॥
इद सुविमल पुण्य पवित्र पापनाशनम् ।
पठेत् प्रात समुत्थाय द स्वप्नस्य फल न हि ॥

Colophon. शुभमस्तु सम्पूर्णम् ॥ शिवम् ॥

विवरणम्—स्वप्नफलविषयक प्रबन्धान्तरमेतत् ।

No. 155. स्वराङ्कुशव्याख्या। Svarāṅkuśavyākhyā. Substance, country-made white paper, 8 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 15–19 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost old. Prose. Not correct. Complete.

On perusal it appeared to be an explanatory note or Vyākhyā on the Svarāṅkuśa, a treatise on the accounts of the Rigveda by Jayanta, which consequently belongs to Vedic literature, and placed among Jyotiṣa MSS. through misapprehension. We will notice it in our appendix.

त्रिवर्गोऽयमृग्वेदीयस्वरनिर्णायकस्वराङ्कुशाभिधनिबन्धटीकारूपः।

———

No. 156. सामुद्रिकं। Sāmudrikam. Substance, country-made white paper, 10 × 5 inches. Folia, 15. Lines, 6–8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Incomplete.

A work, treating of the science of foretelling one's fate from marks etc. in one's body, entitled Sāmudrika. Anonymous.

Beginning. ओं श्रीगणेशाय नमः॥

आदिदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शनम्।
सामुद्रिकं प्रवक्ष्यामि लक्षणं पुरुषस्त्रियोः॥
पूर्व्वमायुः परीक्षेत पश्चाल्लक्षणमाचरेत्।
आयुर्हीना नराणाञ्चलक्षणैः किं प्रयोजनम्॥
वामभागे तु नारीणां दक्षिणे पुरुषस्य च।
निर्द्दिष्टं लक्षणं श्रेष्ठं सामुद्रवचनं यथा॥
पञ्चदीर्घं चतुर्ह्रस्वं चतुःसूक्ष्मं षडुन्नतम्।
सप्तरक्तं त्रिविस्तीर्णं त्रिगम्भीरं प्रशस्यते॥
बाहुर्नेत्रान्तरं चैव जानुर्नासा तथैव च।
स्तनयोरन्तरञ्चैव पञ्च दीर्घं प्रशस्यते॥
ग्रीवा प्रजननं पृष्ठं ह्रस्वं जङ्घे प्रशस्यते।
ह्रस्वानि यस्य चत्वारि पूजामाप्नोति नित्यशः॥

मूखाण्यङ्गुलिपर्व्वाणि केशाश्चिदशनास्तथा।
यत्नु मूखानि शेषां सेम्युनरा दीर्घजीविनः॥
कक्षा कुक्षिश्च वक्षश्च घ्राणस्कन्धललाटिका।
सर्व्वभूतेषु निर्दिष्टं षडुन्नतं प्रशस्यते॥
पाणिपादतलौ रक्तौ नेत्रान्तानि नखास्तथा।
तालुजिह्वाधरौष्ठौ च सप्तरक्तोर्थवान् भवेत॥
उरः शिरो ललाटञ्च त्रिविस्तीर्णं प्रशस्यते।
स्वरः सत्त्वं च नाभिश्च त्रिगम्भीरं सुखप्रदम्॥

End. नास्ति।

Colophon. इति सामुद्रिके पुरुषस्त्रीलक्षणं समाप्तम्॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सामुद्रिकमसम्पूर्णं विद्यते॥

No. 157. सामुद्रिकम्। Sāmudrikam Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches Folia, 11 Lines, 7–12 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1876 Appearance, old Verse Not correct. Complete

A complete copy of the above noticed work.

Beginning (already noticed)

End. पश्चिन्य प्रेमभिच्छन्ति दर्पमिच्छति हस्तिनी।
चित्रिण्यो मानमिच्छन्ति कलहमिच्छति शङ्खिनी॥ १०१॥
ज्ञातव्य विबुधैः स्त्रीणां लक्षणञ्चाप्यलक्षणम्।
कुलवृद्धिर्यशोवृद्धिर्धर्म्मवृद्धिर्भवेत्तत॥

Colophon. इति श्रीसामुद्रिकशास्त्रं सम्पूर्णम्॥ शुभमस्तु संवत् १८७६ वैशाखशुक्लपक्षे ११।

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 158. सामुद्रिकम्। Sāmudrikam. Substance, country-made white paper, 10 × 6 inches, bound in book form. Folia, 21. Lines, 3–9 in

a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Verse Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणमूलपूर्व्वम् ।

No. 159. सारणी । Sārani

It contains a Sarani without any particular description.

अत्र काचित् सारणी वर्त्तते ।

No. 160. सारणी । Sarani

This too contains all thei Sarani without any description in words.

अत्रापि काचिदपरा सारणी विद्यते ।

No. 161. सिद्धान्तचूडामणि । Siddhāntacūdāmanih Substance, foolscap white paper, 18 × 5 inches Folia, 16 Lines, 5–9 in a page Character, Bengali Date, Saka 1785, Samvat 1834 Appearance, not fresh Verse Not correct Complete

A little work on astronomy, entitled Siddhāntacūdāmanih, by Ranganātha, son of Nrisimha Ganaka and grandson of Krisna Daivajña. This work has not been properly described in any Catalogue.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

लक्ष्मीशं धरणीधराश्रितपदं चाद्यन्तवेलास्थिति
श्रीविद्याधरसेवित पृथुकृपासिन्धुं सदानन्ददम् ।
श्रीपद्मसितदुष्कृत द्विजपति श्रीवर्द्धन सद्गुरुं
तीर्थानामधिप दिवाकरमहं वन्दे मुदा सर्व्वदा ॥ १ ॥
सिद्धान्तसिद्धान्तकलाकलापं
चूडामणिं श्रीकमलाकराख्य ।

नत्वा नृसिंहाख्यजगन्नाथ,
सिद्धान्तचूडामणिमातनोति ॥ १ ॥
बाधाकृतिघ्नमककर्मणोर्यो
दिवाकरश्नो गतमासयुक्तः ।
पृथग्विनिघ्न पृथगंगचन्द्र
नन्देंदुतष्टेन विहीनकोर्डाति ॥ २ ॥

End.

क्रान्तिसाम्यसमय समीरित
स्नानपर्वसदृशो मुनीश्वरै ।
तत्र दत्तहटदानपूजन
कोटिकोटिफलमाह भार्गव. ॥ १३ ॥
श्रीमन्नृसिंहाख्यजगन्नाथ
विनिर्मिते खेचरसाधनेऽस्मिन् ।
सिद्धान्तचूडामणिनामधेय
पाताधिकार समगात् समाप्तिम् ॥ १४ ॥

Colophon.

इति श्रीमद्दैवज्ञनृसिंहसुतजगन्नाथविरचिते सिद्धान्तचूडामणौ पाताधिकारो द्वादश. ॥ १२ ॥

गोलज्ञविद्वद्युतगोलनाम्नि
ग्रामे गुणौघै प्रथितो बभूव ।
यथार्थनामा शिवलब्धधामा
श्रीकृष्णनामा गणकोत्तमधामा ॥ १ ॥
तस्मादभूत्ता तनयो तदाद्य
श्रीमन्नृसिंहो बुधसेविताघ्रि ।
ज्योतिर्विदाचार्यपदं प्रयात.
स्वधामसन्तोषितसद्द्विजौघ ॥ २ ॥
कविप्रमार्गादुपरि स्फुरन् यः
कविप्रसंसेवितपार्श्वभाग. ।
ज्योतिर्विदां मुख्य इवाग्रगण्यः
श्रीमच्छिवाख्यस्तनयो द्वितीय. ॥ ३ ॥
श्रीमन्नृसिंहस्य यशोवरिष्ठाः
श्रीसूर्यमिश्रा गुणिना वरिष्ठाः ।

श्रीमद्रङ्गनाथकुलावतंसा
स्ते सूनवो भूमितले जयन्ति ॥ ४ ॥
ज्येष्ठस्तेषु दिवाकरो विजयते सत्सम्प्रदायाग्रणीः
सिद्धान्ताम्बुजबोधनैकमिहिरो दैवज्ञवाचस्पतिः ।
तर्केऽनल्पमतिः कपिलवदथ यो साक्षात् पुराणो मुनिः
यत्काव्यन्तमरातिदन्तिदलने शार्दूलविक्रीडितम् ॥ ५ ॥
श्रीमानसौमगुणमण्डितपण्डितार्य्य
चूडामणिः सुगणितागमचक्रवर्त्ती ।
यस्यानुवर्द्धिषणा कमलाकरोऽस्य,
आपाजयत्यखिलपण्डितवन्द्यपादः ॥ ६ ॥
कृष्णाख्यबुद्धिर्गणितागमज्ञ
गणाग्रणीर्यो गुणिनां वरिष्ठः ।
दिवाकरा..नसुन्दरको
श्रीगोपीनाथसमस्तृतीयः ॥ ७ ॥
तस्यानुजः पण्डितरङ्गनाथ
सिद्धान्तचूडामणिनामधेयं ।
सौरानुसारं सुगमप्रकारं
विनिर्ममे दैवविदां हिताय ॥ ८ ॥
मासानामङ्गतिरक्षितद्युमितरसौ खाङ्गैर्विहीना तिथि-
र्योगैर्द्विहतोद्भवासरमितिर्वाराङ्गभागात् पदम् ।
पञ्च सर्वयुतिः शको विश्वदिनैर्युक्तात आनाति य
स्तस्याव्यक्तविदो नितान्तमधुरा दैवाकरी भारती ॥ ९ ॥

इति श्रीमत्सकलगणकसार्व्वभौमश्रीमतकृष्णदैवज्ञात्मजनृसिंहगणकसुत-रङ्गनाथविरचितं सिद्धान्तचूडामणि समाप्तिमगमत ॥ ॥ संवत् १८३४ शाके १७८५ ।

विवरणम्—सिद्धान्तचूडामणिनामकज्योतिःसिद्धान्तविषयकः कश्चिन्निबन्धः श्रीरङ्गनाथ-विरचितः ।

No. 162. सिद्धान्तकौस्तुभः । Siddhantakaustubhah. Substance, foolscap-paper, 15 × 10 inches, bound in book form. Pages, 72. Lines,

31–43 in page. Character, Nāgara, and mathematical figures. Date, Appearance, almost fresh. Not correct. Complete.

It consists of a Sāraṇi or the Solar tables, compiled by Sundareśvara Sūri.

श्रीसुन्दरेश्वरसूरिविरचितरविशाधनसारणिरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 163. सिद्धान्तकौस्तुभः । Siddhāntakaustubhaḥ. Substance, Austrian paper, 10 × 7 inches, bound in book form. Folia, 13. Lines, 8–20 in a page. Character, Nagara Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

An astronomical work, entitled Siddhāntakaustubhaḥ, lately compiled by Sundaresvara Sūri, a living writer. The codex has been copied by the author himself in an exercise book made in Austria, and sent to the Sanskrit College Library with the above noticed solar tables on the 4th April, 1893.

As it is incomplete and too recent, we need not fully describe it along with the ancient codices.

पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तकौस्तुभाभिधः कश्चिदभिनवज्योतिर्निबन्धोऽसम्पूर्णो वर्त्तते ।

No. 164. सिद्धान्तरहस्योदाहरणम् । Siddhāntarahasyōdāharaṇam. Substance, country made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 31. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1885. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Incomplete (without a beginning.)

A commentary on the Siddhāntarahasya, entitled Siddhāntarahasyōdāharaṇam, by Visvanātha, son of Divākara.

Beginning. नास्ति ।

End. पूर्व्वं भास्कराद्यः नराः प्रौढ़े क्वचित् स्थले विःश्रमादौ किमपि स्वकर्म्मापादि चतुर्थ्यादिना व्यक्तः तेनैव कारणेन मया अतिगर्व्वेणापि हमक-भत् पर्व्वतः तस्य मध्ये तत् ऊर्ध्वं ये शिखरे कथितोऽस्ति अस्मिन् ग्रन्थे मया अखिलं सर्व्वसिद्धान्तोक्त चतुर्थ्यांविधिं विना च लघु सुगमं कृतं तत्

तस्मात् तेषां गर्व्वमपि किं नाम्नुयापि तुमा (?) यस्मात् कारणात् अर्थं तेषां भास्करादीनां शास्त्रं विलोक्य मम बुद्धिदेशन चमत्कारगर्व्वमपि नास्ति (?) नन्दिग्रामे कैश्च आसीत् किम्भूत: श्रियादिभिर्गीत: स्तुत: कौशिकगोत्रत: सकलशास्त्रवित् एवंविध: केशव: तस्य सूनुर्गणेश: तदंघ्रि-पद्मभजनाद्वरयज्ञमलसेवनात् किञ्चित् अवबोधांशकं ज्ञानलवं लब्ध्वा प्राप्य इदं करणं स्पष्टं स्पष्टार्थं वृत्तं छन्दोभिर्विचित्रं अर्थेबहुलं च अकरोत् कृत-वानित्यर्थ. ॥

Colophon. इति श्रीदैवज्ञवर्य्यदिवाकरात्मजविश्वनाथविरचितं सिद्धान्तरहस्योदाहरणं समाप्तम्। श्रीसंवत् १८८३ मर्गमासे कृष्णपक्षे अष्टम्यां शनिवासरे समाप्त ॥ श्रीरामाय नमो नम: ॥

विवरणम्—श्रीविश्वनाथदैवज्ञविरचितसिद्धान्तरहस्योदाहरणं नाम सिद्धान्तरहस्यटीकारूपोयं निबन्ध:।

No. 165. Under this number two codices containing two different works by the same author are to be found; viz (1) Siddhantatattva, (2) Grahagolatattva, which are described below.

(1) **सिद्धान्ततत्त्वम्।** Siddhāntatattvam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 6 inches, bound in book form Folia, 102. Lines, 1–18 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten, and torn throughout, and consequently having writings damaged in most parts. Verse. Not correct. Complete.

An astronomical work, entitled Siddhantatattva, by Kamalākara.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ॥ श्रीसरस्वत्यै नम: ॥

ब्रह्माण्डोदरसंस्थितावनिकलाभ्यूर्ध्वेन्दुपूर्व्व + + +
+ + + स्वप्रवहान्त + + इवा खविर्यथावस्थिता।
कालोऽस्मिन् गहने भ्रमेऽस्ति सततं यस्यादियं तस्य
त्या + + निर्गुणमोश +• + + ब्रह्मैकतत्त्वं शुभम् ॥

End. दिग्दृश्यकालोद्भवजात्यजाते-
र्यत्रानुयातैर्गणितं सुसूक्ष्मम्।

तदंप्रियमान्मयका निरूक्त-
मपूर्वमायर्थकरं नृणां च ॥
कालदिग्देशज किञ्चित् गणितं तदिहोदितं ।
तद्नुसारमखिलं वक्ष्ये ग्रन्थाक्षरवेऽग्रत: ॥

Colophon. इति श्रीकमलाकरविरचितं सिद्धान्ततत्त्वं संपूर्णम् ॥ श्रीकृष्णाय नम: ॥ श्रीगोविन्दाय नम: ॥

विवरणम्—श्रीकमलाकरविरचितसिद्धान्ततत्त्वाभिधज्योतिर्निबन्धविशेष: ।

---

(2) ग्रहगोलतत्त्वम् । Grahagolatattvam. Substance, country-made colourless paper, 10 × 6 inches, bound in book form. Folia, 84. Lines, 12–13 in a page. Character, Nāgara Date, Śaka 1580. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout Verse. Not correct. Complete.

A different work on the same subject, entitled Grahagolatattva, by the same author.

Beginning. श्रीगणेशाय नम: ।

अविदित्वैवं यच्छिन्मस्वरूपं गणितं न सत्
सत्यं सभासनं विश्व वचारं कथयाम्यत. ॥ १ ॥
ग्रहचंद्रग्रहगोला य ते तु तच्छिन्नगोलका: ।
आर्य्यैस्तत् व्यासमान तु प्रोक्तं योजनमण्डलम् ॥ २ ॥
तेजसो गोलक: सूर्य्यो ग्रहचांश्च कुगोलका: ।
प्रभावन्तो हि दृश्यन्ते सूर्यरश्मिप्रदीपिता: ॥ ३ ॥
इत्थं स्वानुभवादार्य्यैस्तत्त्वार्थज्ञै: किलोदितम् ।
क्षितितोऽगता दृश्यायाद्दृश्यासदधोगता: ॥ ४ ॥
गोलेष्मे तारकनीरगोला:
सदोज्ज्वला: सूर्य्यकरैर्विलग्नै: ।
दिने तु ते त्वर्ककरप्रदुष्टा
दृश्या न दृश्या: क्षितिपृष्ठगानाम् ॥ ५ ॥

End. गोदावरीसौम्यविभागसंस्थम्
दुर्गेच यद्देवगिरीति नाम्ना ।

प्रसिद्धमत्यागुप (१६) शीलनैः प्राग्
याम्यान्तराशाखिलपार्श्वरी यत्
विदर्भदेशान्तरगास्ति रम्या
राज्ञा पुरीन्द्रतदेशमध्ये ।
तस्यास्तु किञ्चित् परभाग एव
सार्द्धैश्चितुल्यैः किल योजनैश्च ॥
गोदावरीवर्त्ति सदैव गङ्गा
या गौतमप्रार्थनया प्रसिद्धा ।
तस्याः सदा सौम्यतटोपकण्ठ
ग्रामोऽस्ति गोल्लाभिधया प्रसिद्धः ॥
तथैव याम्ये एकपोल्लमाख्या
पुरी तयोरन्तरगा स्वर्थसा ।
यस्या महानन्दजले रमन्त
ग्रन्थाधिदग्धाः सगुणाससख्यं ॥
परस्परं सौवरसेचनाद्यै- –
र्मे कोमलो भावयतनपराम्राः ।
गो ह्यभिमाना विहगा स्वतन्त्राः
सम्मानमे तत्र सदा प्रहृष्टाः ॥
गोदावरीनीरसुधाश्रयेण
यथा पवित्रा सहृदो द्विजेन्द्राः ।
गोदावरीसौम्यतटोपकण्ठ-
गोल्लाख्यसद्ग्रामसुसिद्धभूमौ ।
विप्रो महाराष्ट्र इति प्रसिद्धो
रामो भरद्वाजकुलावतंसः ॥
बभूव तस्मोऽखिलमान्यभट्टा
चार्य्येति शास्त्रे निपुणः पवित्रः ।
सदा मुदा सेवितभर्गपत्नु-
र्दिवाकरस्तस्य सुतो बभूव ।
वेदान्तशास्त्राध्ययनेन काश्यां
य पुष्करास्यां तनुमृत्ससर्ज ।
तस्यात्मजस्य दिवाकरस्य
श्रीकृष्णदेवस्य इति प्रसिद्धः ॥

बभूव पुत्र. सुतरां पवित्र.
सूर्य्याख्यकर्माखिलशास्त्रवेत्ता ।
ततश्च सद्गीर्लविदांवरिष्ठो
नृसिंहनामा गणकार्य्यवन्द्य. ।
बभूव शैनाव च सौरभाष्यम्
शिरोमणेर्वार्त्तिकमुत्तमहि
स्वार्थं परार्थंश्च कृतत्वपूर्व्वं
कदयुक्तियुक्तं यद्गोलतत्त्वम् ।
तज्जस्तु तस्यैव कृपालवेन
सज्ज्योतिषाब्धिंदिवाकराख्यात ।
तावत्सरार्य्याः गुरुत लब्ध-
शास्त्रावबोधो गणकाग्र्यपुत्रः ॥
दृग्गोलसंवेदनबोधयुक्ता
पुर्व्वोक्तित. श्रीकमलाकराख्य ।
समस्तसिद्धान्तसुगोलतत्त्व
विवेकसञ्ज्ञं किल सौरतत्त्वम् ॥
खनागपञ्चेन्दु(१८५०) शके व्यतीते
सिद्धान्तमार्य्याभिमत समग्रम् ।
भागीरथीसौम्यतटोपकण्ठ
वाराणसीस्थो रचयाम्बभूव ॥
ये पाठयन्ति च पठन्ति लिखन्ति चेन
साधं सवासनमलं लिखित समीक्ष्य ।
तेषां + + विनयतागुणमेपुणानि
प्रज्ञ + + + सहितानि भजन्ति वृद्धिम् ॥

Colophon. इति गणकशिरोमणिकमलाकरविरचितसिद्धान्ततत्त्वविवेकः समाप्तः ॥

विवरणम्—श्रीकमलाकरविरचितसिद्धान्ततत्त्वविवेकाभिधो ज्योतिर्ग्रन्थोऽयम् ॥

No. 166. सिद्धान्तशिरोमणिटीका वासनावार्त्तिकाख्या । Siddhāntaśiromaṇiṭīkā Vāsanāvārttikākhyā Substance, foolscap paper, 16·× 5

inches. Folia, 107. Lines, 6-8 in a page Character, Bengali. Date, Appearance, not old Prose Not correct Incomplete.

A commentary on the Siddhanta Śiromaṇi, entitled Vāsanā-vārttika, by Nṛsimha, son of Kṛṣṇa Daivajña

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

येनात्तं सर्व्वमिदं जगत् समुदितस्रोतूस्त्वभूते पुर
कृत्वा तत्र निविश्य मानसगुणात्तत्विम् इया मन्यते ।
साङ्गानादिनवज्ञमुक्त इति य वेदोपनिषद्विधि
ब्रह्मेत्याह न नेद कश्चिदपि यं प्रेमास्पदं तं भजे ॥ १ ॥
गङ्गाधराय सुरेन्द्रवन्द्याय जटाधराय ॥ २ ॥
नमामि लक्ष्मीपतिमिन्द्रवन्द्य
मुपन्द्रमिन्द्रावरज चतुर्भुजम् ।
गदारथाङ्गाब्जधरञ्च
सुपर्णपृष्ठोप .ग वरप्रदम ॥ ३ ॥
या मूलप्रकृतिं जगाद कपिलो वेदान्तिनो यां महा-
मायामित्यपर हरस्य गृहिणी भक्तोक्यरक्षाकरीम् ।
भक्ताघविपवारिणी सुरगणैर्वन्द्यामनिन्द्या जग
द्वन्द्या ता प्रणमामि विश्वजननी वदैर्विमृग्या पराम् ॥ ४ ।
यद्भास खगभादिगो जलमय समुर्च्छिता भास्वरा
भ्रान्तं तत् चयर्यन्ति नैशमनिशं य सर्व्वदा भासत ।
कालात्मा खल्ल कालकृत्समर्यादगदंशस्य यो व्यञ्जक
सत्त्वे चन्द्रतनो चयोपचययो. कर्त्त सविन नम ॥ ५ ॥
लम्बोदरं विघ्नविनाशनाय
गजानन नौमि परावरज्ञम् ।
य कम्मकाल स्मरणेन सद्य
कार्य्यस्य सिद्धि विदधाति पुसाम् ॥ ६ ॥
यस्याः प्रसादमासाद्य जडो याति बुधाख्यताम् ।
ब्राह्मी जयति सा वाणी वीणापुस्तकधारिणी ॥ ७ ॥
निज तातस्य कृष्णस्य कृत्वा पादाम्बुजं हृदि ।
शास्त्र पितृव्यतोऽधीत्य वक्ष्ये पूर्व्व.सुवासनाम् ॥ ८ ॥
सिद्धान्तवासनाभाष्यमतिताथं मिताक्षरम् ।
व्याख्यायते नृसिंहेन गणकानन्दहतवे ॥ ९ ॥

विधाय सूर्यसिद्धान्तवासनाभाष्यमुत्तमम् ।
वासनावार्त्तिकं कर्तुमुद्यतोऽस्मि शिरोमणे. ॥ १० ॥

End. गोलायनसन्धिसाधन विना पातस्य भावाभावे गतैष्यत्वे व्यभिचारः स्यात् स तु व्यभिचारी गोलाध्यायभाष्ये श्रीमताचार्येण स्पष्टमभिहितः । तैर्व भाष्यं स्पष्टम् ।

श्रीमत्कौण्डप्यवासवादिकग्रवसुतप्रख्यातवीधादबुधाद्-
गङ्गाचार्यसुताद्दिवाकर इति ख्यातात्ज्जनिं प्राप्तवान् ।
य कृष्णसनयेन तस्य रचिते सद्वासनावार्त्तिके
सत्सिद्धान्तशिरोमणेरयमगात् पाताधिकार स्फुट. ॥

Colophon. इति नृसिंहकृतौ वासनावार्त्तिके पातगणिताध्याय ॥ शुभमस्तु ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीहरि ॥

विवरणम्—श्रीनृसिंहविरचितसिद्धान्तशिरोमणिभाष्यवासनावार्त्तिकाभिधोऽयं निबन्ध ।

No. 167. सिद्धान्तशिरोमणिटीकामरीचि । Siddhāntasiromaṇi-tīkā Marīciḥ Substance, country made colourless paper, 14 × 4½ inches, bound in book form Folia, 18 Lines, 10 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm eaten in parts Prose. Generally correct Incomplete

A commentary on the Siddhanta Siromani, entitled Marici, by Munisvara. This codex contains only the first portion of the Uttara part of the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥ श्रीसरस्वत्यै नम ॥

नित्यानन्दज्ञानरूपं मही यत
विश्वाज्ञानध्वान्तविध्वं सदक्षम् ।
श्रीकृष्णाख्यं सर्वदाभीष्टसिद्ध्य
ध्यायामीशं सर्वग सर्वहेतुम् ॥ १ ॥
श्रीमभट्टार्द्धं गुरुरामकृष्ण-
स्वपितृव्यपादाब्जयुगप्रसादात् ।
व्याख्यायते सङ्ग्रहकाभिमुख्यै
अज्ञानुवादेन मुनीश्वरेण ॥

यथ ग्रन्थादौ ग्रन्थमध्ये मङ्गलमाचरेदिति शिष्टाचारानुमितविधिप्रमा बंधा पूर्वाचैर्निर्विघ्न समाप्त नवोदगुंकराद्यैस्तारख्याङ्ग समाप्ततामिति आनन्दा च ज्ञात नमस्कारादपं मङ्गलं शिष्यामस्मायै निबध्नन् चिकीर्षितं माहूर्त्तिकी झिलविल शिष्यावधानार्थं प्रतिजानीते ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मुनीश्वरप्रणीतसिद्धान्तशिरोमणिटीकामरीचिनामकनिबन्धस्य शेषाँ-शांयग्रहमाग्रनाथ वर्णित ।

No 168. सिद्धान्तशिरोमणि: । Siddhāntaśiromaṇiḥ Substance, country-made colourless paper 14 × 5 inches Folia, 51 Lines, 10 in a page Character, Nagarī Date, ? Appearance, very old, and worn out Verse Not correct Incomplete

This codex contains a portion of the Siddhānta Śiromaṇi of Bhāskara up to Yantrādhyāya

Beginning. श्रीवरदमूर्त्तिर्जयति ॥

श्रीस + + श गुरोश्चरणारविन्द भक्त्या ॥
यत पातामदं अगज्जलजिनोबन्धै + + +
ध्यानध्यं सर्वधा विधौतविमलमति मंगदीवाश्रय ।
वसन्ते क्रतव मतकतुमुखा दीव्यन्ति दवा दिवि
द्राक्षु सूक्ति + + व्यनक्तु स गिर गोष्ठ्यामनन्यो रवि ।
क्रतौ जयति जिष्णुजो गणकचक्रचूडामणि
जयन्ति ललितोक्तय. प्रथितम सयुक्तय ।
वराहमिहिरादय समवलोक्य यथा क्रती
क्रती भवति माहशोऽप्यतसुतन्नवमेऽल्पधी. ॥ २ ॥
क्रत्वा चतवि भक्तितो निजगुरो पादारविन्दं ततो
लब्ध्वा बोधलवं करोति सुमतिप्रश्रावसुन्नासवम् ।
सद्वृत्तं ललितोक्तियुक्तममल लीलावबोधस्फुटम्
सत्सिद्धान्तशिरोमणि सुगणकप्रीत्यै क्रती भास्कर: ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति भास्करीये सिद्धान्तशिरोमणौ ग्रन्थाध्याय ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तशिरोमणिरपूर्णो वर्त्तते ।

No. 169. सिद्धान्तशिरोमणि: । Siddhāntaśiromaṇiḥ. Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches Folia, 168 Lines, 1–7 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten and writing injured in most parts Verse. Not correct. Incomplete.

An incomplete copy of the above mentioned work.

विवरणमनुक्तपूर्व्वम् ।

No. 170. सिद्धान्तशिरोमणिटीकामरीचि: (पूर्व्वार्द्धम्) । Siddhāntaśiromaṇiṭikā Marīcih (Purvarddham Substance, country-made white paper, 14 × 6 inches Folia, 192 Lines, 3–9 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, almost fresh Prose. Not correct. Incomplete

This codex contains the first half of the Marici, the commentary on the Siddhānta Śiromaṇi by Munisvara *alias* Visvarūpa.

Beginning श्रीगणेशाय नम ॥ श्रीमहालक्ष्म्यै नम. ॥ श्रीभैरवाय नम: ॥ श्रीगुरुभ्यो नम: ।

प्रातर्मौक्तिकपद्मपत्रविकसद्भङ्गी नवीनाम्बुद
श्याम पीतदुकूलशोभिततनु: श्रीवत्ससुद्राङ्कित. ।
वंशीवादनतत्परोरविसुतातीरोपगो गैवको-
गोपीभि: परिवेष्टितो मम मनस्यास्ता रमावल्लभ. ॥ १ ॥
य. पूरयत्यनुदिन प्रणतस्य कामान्
वाम: स्थितान् सकलविघ्नचय निरस्य ।
सिन्दूरपूरपरिपूरितकुम्भयुग्मो
भूयान्मुदे गणपतिर्गजराजवक्त्र: ॥ २ ॥
या भारती सर्व्वसुधावलीना
सुधाकरखे नटनं करोति ।

सा मे सुखं वास्तुविधिं करोतु
वस्तु सदालङ्कृतिभूषिताङ्गी ॥ ३ ॥
यो बोधयत्यनुदिनं विबुधारविन्द
ततपूर्व्वपद्मजनीतिमिरं निरस्य ।
ज्योतिर्विभावनविधेस्तु निदानभूतम्
श्रीमद्वराहमिहिरं मिहिरं च वन्दे ॥ ४ ॥
येनाधायि कुतूहलादतितमां पारे सुधाम्भोनिधे
प्रौढाहङ्कृतिवादिवारणगणपञ्चार ढक्कारव ।
ज्योतिःशास्त्रदवलकाननमहासञ्चारपञ्चानन
तं चातुर्यकलाकलापकुशल श्रीभास्कर भावय ॥ ५
गीर्वाणभर्तुर्भुजगकल्पया शीतकालः पिहव्य .
श्रीमद्रामो निखिलत्रिदश लब्धवाक्प्रकाश
ज्योतिष्काननकवलने मूलभूतप्रकोप
कृष्णभ्राता जयति नितरां मद्गुरुर्वंश्यवर्य्यः ॥ ६ ॥
सिद्धान्ताम्बुजबोधनैकमिहिरस्त्रिस्कन्धपारङ्गमो
न्यासे बीजमति कवित्वकरणे साक्षात् पुराणो मुनि ।
आम्नायप्रतिपादितार्थपठनाविख्यातसारस्वतो
विष्णुश्च कृष्णगुरुर्जयत्यतितरां श्रीमद्गणेशप्रधी ॥ ७ ।
य श्रीकृष्णपदाम्बुजाह्नितमानः सिद्धान्तवारानिध
पीतश्रीजह्नोदभूमितिलकस्यानस्य विश्वासभ ।
षटशास्त्रेषु कृतश्रमोऽखिलगुरुर्मान्यो वदान्यो विदा
श्रीकृष्ण किम् वर्णनीयविभव श्रीकृष्ण एवापर ॥ ८ ॥
श्रीरङ्गनाथाभिधतातपादा
कृष्णानुजाश्रीकमलाधिपाल्ल ।
त्रिस्कन्धपारङ्गमरङ्गनाथा
बलाबला भूमितले जयन्ति ॥ ९ ॥
नारायणो गणितशास्त्रकलाकलाप
प्रोद्बोधित सकलशास्त्रसरोजभृङ्ग ।
दैवज्ञकृष्णगुरुपादरतो गुरुर्मे
जायां जयत्यखिलपण्डितवन्द्यपादः ॥ १० ॥
मुनीश्वरापराख्येन विश्वरूपेण वृध्यते ।
बुद्धिशाले मरीच्याख्ये मनुसिद्धान्तशिरोमणि. ॥ ११ ॥

End. नास्ति ।

Colophon. इति श्रीसकलगणकसार्वभौमश्रीवल्लभदेवज्ञतनुजश्रीनाथवल्लभात्मजमुनीश्वरापरनामक-विश्वरूप-विरचित सिद्धान्तशिरोमणिमरीचौ चन्द्र-ग्रहणाधिकारः पञ्चम समाप्त ।

विवरणम् पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तशिरोमणिटीका मरीच्यभिधेयाऽसम्पूर्णा वर्त्तते ।

No. 171. सिद्धान्तशिरोमणिटीकामरीचि (उत्तरार्द्धम्) । Siddhāntaśiromaṇiṭīkāmarīciḥ (Uttarārddham) Substance, country made white paper, 15 × 5½ inches Folia, 399 Lines, 9–11 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1872 Appearance, almost fresh, but slightly worm-eaten in parts Prose Not complete as regards the Uttarārddha

This codex contains the Uttarārddha of the Marīciḥ noticed in No. 170

विवरणमूक्तपूर्व्वम् ।

No. 172. सिद्धान्तशिरोमणिव्याख्यानम् । Siddhāntaśiromaṇi-vyākhyānam Substance, country made yellow paper, 14 × 7 inches Folia, 673 Lines, 5–7 in a page Character, Bengali Date, 1723 * Appearance, not very old Prose Not correct Complete

A commentary on the Siddhānta Śiromaṇi, entitled Gaṇitatattva-cintāmaṇiḥ, by Lakṣmī Dāsa, son of Vācaspati Miśra.

Beginning. ॥ ६० ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

य पश्चिमवर्द्ध्वदानवपितृभौमौतलस्थपा
च सन्ध्यादिनभागबोधितजगत्प्राग्भारमध्यान्तज्ञ ।
गाढध्वान्ततिरोहिताखिलपदार्थानात्मभावैर्जनी
हेम + + व्यर्थं च भासयति तं वन्दे ग्रहाणां पतिम् ॥ १ ॥
श्रुतिस्मृतिविचारचारचणचारुचित्त ग्रुचि
विवेकविनयास्पद सद्गुणसमगोव: ज्ञती ।

---

* This appears to be the date of the original composition of the commentary. See the Colophon

मृकुन्दचरणार्चनाविचरणापदर्यसपुत्रार्थभ्र-
स्वविभवाग्नितार्थिजनसञ्चय. कीयव: ॥ २ ॥

समुद्रतवसुन्दराविश्रुधमीहविश्वसिनो
स उद्धरय सहुरप्रथितवादिविद्रावण:।
बभूव भूल + + प्रगुणश्रीमधूमोत्तम-
प्रधानकलिकल्मष: प्रियसख: प्रबोधोम्भव' ॥ ३ ॥

यस्मादासीदमीमप्रवरगुणगरिम्णस्तनाङ्ग प्रतिष्ठ-
प्रेमोल्लासप्रनयप्रथितविधिविभवन्ती बौतमन्द कवीन्द्र: ।
ख्यातो वाचस्पति. स्वप्रचुरबचिरकीर्त्या कार्तिके चन्द्रकान्त्या
युक्तायुक्तोप्रनोत्थागमुरुविजकथा यो वनवासकार ॥ ४ ॥

तस्माद्गानविवेकतोषितजगत्माधुग्ध्रुध्यात्तथा
साध्वीनां भवि मद्यशो नु विनया जन्या अनिं प्राप्तवान् ।
लक्ष्मीदास इति द्विजन्मचरणाद्वन्दारविन्दोत्तम
स्वामीदाकुलसंकुलाखिलसत्कालिन्धमालो लय: ॥ ५ ॥

End. सिद्धान्तोक्तप्रगुणगणचमत्कार कृत्स्ना यदीया
गोलोच्छेदप्यमलविपुलोल्लासभद्रासनाया ।
तेषां चित्ते नियमतिनियायुक्तियुक्ता च व्याख्या
विद्याभिरतिनिरन्तस्याच्युतार्थापरस्य ॥ (१)

Colophon. इति श्रीमद्वाचस्पतिमिश्रपुत्रलक्ष्मीदासविरचिते भास्करीयसिद्धान्तशिरोमणि-
व्याख्याने गणिततत्त्वचिन्तामणौ ज्योतिषत्पत्ति. ॥ ॥

क्रमाङ्गुणाभ्यसमुद्रचन्द्रमी-
मिते गते शाकपतेरनेहसि ।
विशुद्ध सिद्धान्तशिरोमणे: सतां
विबोधहेत्त्वै विवृतिर्मयोदिता ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम्—श्रीवाचस्पतिमिश्रपुत्रश्रीलक्ष्मीदासविरचितगणिततत्त्वचिन्तामणिनामक-सिद्धान्त
शिरोमणिव्याख्यानरूपोऽयं निबन्ध: ।

No. 173. सिद्धान्तशिरोमणि: वासनाभाष्यसहित: । Siddhānta-śiromaṇiḥ Vāsanābhāṣyasahitaḥ. Substance, country-made colourless paper, 14 × 4 inches, bound in book form. Folia, 33. Lines, 12–17 in a

page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1704. Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains only a portion of the Siddhānta Śiromaṇi with its commentary Vāsanā.

पुस्तकेऽस्मिन् वासनासहितस्य सिद्धान्तशिरोमणेरंशमात्रं वर्त्तते ।

No. 174. सिद्धान्तशिरोमणिः वासनाभाष्यसहितः । Siddhāntaśiromaṇiḥ Vāsanābhāṣyasahitaḥ. Substance, country-made colourless paper, 12 × 5 inches. Folia, 186 (of which foll 1–45 are wanting). Lines, 3–10 in a page. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1839. Appearance, very old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains an incomplete copy of the Siddhānta Śiromani with Vāsanābhāsya.

अत्रापि वासनाभाष्यसहित सिद्धान्तशिरोमणिः खण्डितो वर्त्तते ॥

No. 175. सिद्धान्तशिरोमणिव्याख्या । Siddhāntaśiromaṇivyākhyā. Substance, country-made white paper, 14 × 5 inches. Folia, 114. Lines, 10–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of Laksmīdāsa's commentary on the Siddhāntasiromani, entitled Gaṇitatattvacintāmaṇi.

विवरणमत्रापूर्णम् ।

No. 176. सिद्धान्तशिरोमणिवासनाभाष्यटीका मिताक्षरा । Siddhāntaśiromaṇivāsanābhāṣyaṭīkā Mitākṣarā. Substance, country-made white paper, 15 × 5 inches. Folia, 131. Lines 3–9 in a page. Character, Nāgara. Date, 1663. Appearance, not old. Verse and prose. Not correct. Complete.

This codex contains the text of the Siddhāntaśiromaṇi Vāsanā-bhāṣya, by Bhāskarācāryya, the author of the text.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ सकलगणितशिरोमणिपण्डितश्रीश्री १०८ श्रीयुक्त-विजयगणिगुरुभ्यो नमः ॥

जयति जगति गूढान्धकारे पदार्थान्
जनयितुमर्थार्थं व्यञ्जयन्नात्मभासि. ।
विमलितमनसा सदासनाभ्यासयोगे-
रपि च परमतत्त्वं योगिनां भानुरेक. ॥ १ ॥

टीका—जयति सर्व्वोत्कर्षेण वर्त्तते क भानु सूर्य किंविशिष्टः एको-ऽद्वितीय किं कुर्व्वन् व्यञ्जयन् प्रकाशयन् कान् पदार्थान् कया जनयन-तुष्णया घना यासौ तृष्णा जनानां घनतृष्णा तयेत्यर्थः. न केवलं घटादीन् पदार्थान् व्यञ्जयन् अपि च परमतत्त्वं परं ब्रह्म केषां योगिनां कलुषित-मनोभावरहस्यतरूपण तमसुर्भ्नगूढान् किंविशिष्टानां योगिनां विमलित-मनसां निर्म्मलीकृतचेतसां कै सदासनाभ्यासयोगेः । सती ब्रह्मणो वासना सद्वासना तस्याभ्यासयोगाक्षैरमलीकृतचेतसां योगिनां परमतत्त्वञ्च व्यञ्जयति को भानुरेव विजयते ।

End. इदानीं पातप्रयोजनमाह पातस्थितिकालानमङ्गलकृत्यं न क्रियते तज्ज्ञैः । स्नानजपहोमदानादिकमन्योऽपि सर्व्वं हृद्रिम् ॥ १२ ॥ सुगमम् ।

Colophon. इति श्रीमहेश्वरोपाध्यायसुतश्रीभास्कराचार्य्यविरचिते सिद्धान्तशिरोमणौ वासनाभाष्ये मिताक्षरे पाताध्यायः ॥ ० ॥ विरसमुनिचन्द्र १७६१ मित-मधौ शैलभगुसुतसुवारे सिद्धान्तपुस्तकमिदं लिलेख घृडिविजये १ संवत् १८८४ मिति मार्गशीर्षशुक्लएकादश्यां गुरौ ॥ ॥ इदं पुस्तक परस्वार्थं ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् मिताक्षराभिधं सिद्धान्तशिरोमणिवासनाभाष्यं वर्त्तते ॥

No. 177. **वासनासहितसिद्धान्तशिरोमणिः ।** Vāsanāsahitasiddhāntaśiromaṇiḥ. Substance, country-made yellow paper, 18 × 4 inches. Folia, 78. Lines, 3-5 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, not fresh. Verse and prose. Not correct. Incomplete

This codex contains an incomplete copy of the Siddhāntaśiromaṇi with Vāsanā.

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् वासनासहितः सिद्धान्तशिरोमणिः खण्डितो वर्त्तते ॥

No. 178. **सिद्धान्तशिरोमण्यन्तर्गतभुवनकोषः सटीकः ।** **Siddhānta-śiromaṇyantargatabhuvanakoṣaḥ Saṭīkaḥ.** Substance, country-made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 10. Lines, 9–11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten, and writing injured in many parts. Verse and prose. Not correct. Complete (as regards the Bhuvanakoṣa).

The codex contains Bhuvanakoṣa, a part of the Siddhāntaśiromaṇi describing the solar system, with a commentary in both the margins.

पुस्तकेऽस्मिन् सिद्धान्तशिरोमण्यन्तर्गतभुवनकोषः सटीको वर्त्तते ॥

No. 179 **सिद्धान्तसार्वभौमः ।** Siddhāntasārvabhaumaḥ. Substance, country made white paper, 12 × 5 inches. Folia, 34. Lines, 6–9 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1725. Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete (as regards the second half).

This codex contains the second half of an astronomical work treating of the globe, entitled Siddhānta Sārvabhauma, by Munīśvara *alias* Viśvarūpa, son of Raṅganātha Jyotirvit Sārvabhauma.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ॥

विष्टभ्य भूतान्यवतिष्ठमानः
पूर्णः परात्मा प्रकविष्णुरूपः ।
अखण्डबोधः स जयत्यखण्डा-
नन्दो निदानं जगतामलक्ष्यः ॥ १ ॥
मध्याधिकारैर्विनिर्गोम उक्ता-
स्तथापि तत्स्पष्टस्थितियुक्त्यनुक्तेः ।
शिष्यैः समीचीनतया न बुद्धा-
स्तस्मादहं वच्मि धरासुगोलम् ॥ २ ॥
श्रीवासुदेवादभवत् सदात्मा
सङ्कर्षणः काममय एव तेन ।
मध्ये कृतं तत् समभूत्तदीय-
सत्तया सुवर्णाण्डमसौ निबद्धम् ॥ ३ ॥

हिरण्यगर्भो निखिलान्धकार-
विनाशकोऽयं सकलादिभूत ।
प्रत्यक्ष्यं सूर्य्यादितिरिक्तसूर्य्यो
वेदप्रसिद्धो भवतीह नित्यम् ॥ ४ ॥
तस्माज्जगत्सृष्टिनिमित्तमिच्छा-
प्रभावहंकारमयो विरिञ्चि ।
अभूत्ततो लोचनतोऽर्क इन्दु-
र्यंच तमासीत्स महत्तपः ॥ ५ ॥

End. इति सिद्धान्ततत्त्वार्थे मुनीश्वरकृतेऽभवत् ।
सिद्धान्तसार्व्वभौमेऽस्मिन् यन्त्राध्यायोऽतिकस्यन ॥
प्रथमार्द्धसिद्धपुरयानमूलक
गौड़ान्वय समवायगौत्रे
कृताखिलसुग्रन्थधर सद्गु
पृथ्वीश्वरविभुर्बुधमान्यः ॥ १ ॥
ज्योति परब्रह्मसुबोधतुष्ट
मुनीश्वरानुग्रहसंग्रहीत
सत्काव्यबद्धयतुरानानान्
स्थितश्चिरं जीवतु सार्व्वभौमः ॥ २ ॥
भाद्रे मासे शुक्लपक्षऽष्टितिथ्या-
मिन्दोर्वारे पुष्यभे योऽभवत्तं
अष्टांगाक्ष्माभिते शाकयात-
वर्षेऽकार्षीत् सार्व्वभौमं मुनीश. ॥ ३ ॥
भो पण्डिता पश्यत सार्व्वभौम
मालोकमात्रादतिदुर्गमार्थं
दृष्टान्तमन निखिलाम्बराणां
निमित्तभूतं सकलाभिपूज्यम् ॥ ४ ॥
मया सार्व्वभौमो मुनीशेन भक्त्या
जगन्नाथपादाब्जयोरर्पितस्ते ।
अनेन प्रसन्नो भव त्वं त्वदर्थं
मधिश्रय न सर्व्वविद्याप्रधान ॥ ५ ॥.

Colophon. इति सकलगणकसार्व्वभौमरगनाथज्योतिर्विन्सुतविश्वरूपापरनामकमुनीश्वरज्योतिर्विद्विरचित सिद्धान्तसार्व्वभौमः परिपूर्णतामगमत्। ग्रन्थार्थग्रन्थसंख्या ७०० संपूर्ण ग्रन्थसंख्या + + + शके ,७१५ अधिक पौष पूर्णिमा बुधवासरे समाप्तम् ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् विश्वरूपापरनामकमुनीश्वरविरचितस्य सिद्धान्तसार्व्वभौमस्य पदार्थमात्रं वर्त्तते।

No. 180. सूर्य्यसिद्धान्तटीका (विवरणम्)। Sūryyasiddhānta-tīkā (Vivaranam) Substance, foolscap paper, 17 × 6 inches Folia, 167. Lines, 8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, not fresh Prose Not correct Complete

A commentary on the Sūryyasiddhānta, entitled Vivaraṇa, by Bhūdhara.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

नमस्कृत्य गुरुं सूर्य्यं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं।
इन्द्रादींल्लोकपालांश्च कृत्वा विघ्नविकर्षणम् ॥
सोपपत्तिविवरणं सूर्य्यसिद्धान्तविस्तरम्।
विरच्यते भूधरेण गणकानां हिताय वै ॥ २ ॥

अथ ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्तिहेतोरभिमतदेवताया नमस्कारूपमङ्गलमाचरति।

अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने।
समस्तजगदाधारमूर्त्तये ब्रह्मणे नमः ॥
ब्रह्मणे नम इत्यन्वय.।

End. मयोपलब्धा तज्ज्ञानं दिव्यं साचाद्विवस्वत.।
कृतकृत्यमिवात्मानं मेने निर्धूतकल्मष. ॥ १४ ॥
ज्ञात्मनमथयाथ सूर्य्यालब्धवरं मयम्।
परिवव्रुरुपेत्याथ तज्ज्ञानं प्राप्तमादिमम् ॥ २५ ॥
स तेभ्यः प्रददौ प्रीतो ग्रहाणां चरितं महत्।
अत्यद्भुततमं लोके रहस्यं ब्रह्मसम्मितम् ॥ २६ ॥
एषां व्याख्या कृतता।

Colophon. इति श्रीज्योतिर्विद्दैवज्ञभूधरविरचिते सूर्यसिद्धान्तविवरणे मानाध्यायश्चतुर्दश १४ ग्रन्थ समाप्तेयं सूर्यसिद्धान्तटीका ॥ ० ॥ अवदुर्गा ॥ * ॥ * ॥ * ॥

विवरणम्—भूधरविरचितविवरणाभिधा सूर्यसिद्धान्तटीका ग्रन्थेऽस्मिन् वर्त्तते ।

No. 181. सूर्य्यसिद्धान्तटीकाकिरणावली । Sūryyasiddhāntatīkā-kiraṇāvalī. Substance, foolscap paper, 17 x 6 inches Folia, 101. Lines, 8 in a page Character, Bengali, Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Not correct Complete

A commentary on the Sūryyasiddhānta, entitled Kiraṇāvalī, by Dādābhāi, son of Gangādhara Mādhava

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणिपत्य परं ब्रह्म संज्ञाब्रह्मसंज्ञिते ।
सारभ… समुद्धृत्य तनोमि किरणावलीम् ॥ १ ॥
चित्तपावनज्ञातीयमाधवाङ्गभव सुधी ।
दादाभाई समालोच्य वराहादिकृतीः स्फुटाः ॥ २ ॥

तत्र सिद्धान्तविच्छिन्नपारम्पर्य्य च कथा कथ्यते—

सिद्धपृष्ठे सुखासीना सकला ऋषयः पुरा ।
तदन्तरे समायातो मुनिः कश्चिद्विजोत्तम. ॥
कृतोऽद्य ह्यागतं स्वामिन् तमूचु ऋषयो द्विजा. । ।
सूर्य्यलोकात् समायातं का कथा तत्र वर्त्तते ॥
श्रीसूर्य्यं देवमत्यन्तमपायप्रतिबोधितम् ।
कालज्ञानं मया तस्मात्त्विज्ञातं मत्सरः ॥
स्वामिनः कथयस्वेति प्रपृच्छ सुखमानसा ।

ततस्तेन सूर्य्यमयसंवादो मुनीन् प्रत्यादिष्ट. ।

End. इति सूर्य्यसिद्धान्ते पाताधिकार. समाप्तः ॥०॥०॥

Colophon. इति चित्तपावनज्ञातीयश्रीगङ्गाधरमाधवात्मजश्रीदादाभाईकृत सूर्य्यसिद्धान्तविवरणे पाताधिकारः समाप्त. ॥ ० ॥ ० ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थ ॥ ० ॥ यथादृष्टं लिखितम् ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीदादाभाईविरचितकिरणावल्यभिधसूर्य्यसिद्धान्तटीकारूपी निबन्धो वर्त्तते ।

No. 182. सूर्य्यसिद्धान्तोदाहरणम् । Sūryyasiddhāntodāharaṇam. Substance, country-made white paper, 16 x 4½ inches. Folia, 50. Lines, 3-7 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This contains a portion of a commentary on the Sūryyasiddhānta, entitled Sūryyasiddhāntodāharaṇa, having neither a beginning nor an end. Anonymous.

पुस्तकेऽस्मिन् सूर्य्यसिद्धान्तोदाहरण नाम कश्चित् सूर्य्यसिद्धान्तटीकानिबन्धः खण्डितो वर्त्तते ।

No. 183. सूर्य्यप्रकाशः । Sūryyaprakāśaḥ. Substance, country-made white paper, 18 x 5 inches Folia, 71 Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, ot fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Vijaganita of Bhāskarācāryya, entitled Sūryyaprakāśa, by Sūryya Dāsa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 2823-26, pp 1009—1010

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

ज्ञानप्राग्भिरश्मि. सुनयनयुगलोन्मीलने सिद्धयोष्टौ
कण्ठे श्रीकण्ठमूर्त्तिर्विषफणिलसत्सम्मणीनां प्रकाशः ।
आसे ब्रह्मादिमौलिस्थलमधुपगणो यत्पदाम्भोजपीठ-
प्रान्तेऽनन्तप्रभावं गणपतिरिति य ज्योति + + + + ॥ १ ॥
यावत् कालकनीलवर्णरुचिरं पीत सितं लोहितं
दामदारकंरैरिव + + गुणं व्यारप्रवर्णं दधत् ।
सम्मूलं सुमनोधरैरधिगतैरन्ता धरायास्तु यत्
वेद्य योगविशेषतः किमपि तत् ज्ञानेति नौनं भजे ॥ २ ॥
यत्पादाम्बुजप्रसादकणिकासञ्जातबोधादहम्
पाटीकुट्टबीजतन्त्रजलधिर्योगपारं गतः ।
छन्दः संज्ञतिकाव्यनाटकमहासङ्गीतशास्त्रार्थवित्
तं वन्दे निजतातमुत्तमगुणं श्रीज्ञानराजं गुरुम् ॥ ३ ॥
यत्रो यत्नविवरयोरिव युतिमिन्दोरिवाह्नः अर्थं
विश्वेऽपि गणितार्थयोः कविसुखाम्भोजे वस्तुाश्रयम् ।

शृङ्गारादिरसौघरक्तविबुधैर्स्तामसौ पूरयन्
सर्वस्मिन्पदस्थिरो विजयते सद्बोधसूर्योदय ॥ ४ ॥
स्फुरद्बीजाभीष्टो विविधवरभागावगलिनि
विनिर्गीय पातालपदमतमलीनाग्रमतर- .
विमुक्तानां भिन्नानिह सदय चेता परिमिता
निशा व्याख्यानीऽहं सपदि वरयं सू गणकं ॥ ५ ॥
बीज पदार्थं प्रथमं दुरापं
महासना तत्र विचारणीया ।
तथापि भूयोऽस्मदुदारबुद्धि
र्बीजं सबीज विशदीकरोमि । ६ ॥

End. आद्या वर्णावाङ्गताजातीद्वाभ्यां ॥ ११७ ॥ एवमन्यवादीति सिद्धं । अथ भिन्नक्रि यतो वि धमाह अथति । अथ भाविनी कादिनोच्छेद स्यात्तदा दृष्णानि य तान मानालिङ्गवाममौङ्गतच्छेदगमादित्यादिना पूर्व्वविधिना राश्योनानयनमित्यर्थमम्पन्न । आसीमम स्वत इत्यादयो वक्ष वर्णनश्लोका स्पष्टार्थतया न व्याख्याता ।

देवज्ञानराजात्मजकविगणकाचार्यसूर्याभिधानात
प्रोक्ते सद्बीजभाष्ये सुजनबुधजनाशेषभूषा विशेषे ।
सम्यक सूर्य्यप्रकाशे पटुपटुहृदयध्वान्तविध्व सदक्षे ।
सम्पूर्णं तूर्णमतद्विविधमतिभरैर्भाविताव्य हि बीजं ॥
गोदावरीतटपूर्व्वतीर्थनिकटग्रामे तथा गाङ्गम
आसीद्ग्राम इतस्तु पश्चिमदिशि क्रोशान्तरेण स्थित ।
श्रीमत्पार्थपुरं बभूव परमाधारो द्विजन्मायणी
ज्योति शास्त्रविचारविस्तृतमतिश्रीनागनाथाभिध ॥ १ ॥
पुत्रस्तस्य कलापकल्पकुशल स्मापालमानार्चित ।
सौजन्यैकसुधाकर श्चिन्तितसौभाग्यभाग्यास्पदं ।
कीर्त्तिर्यस्य दिगन्तरेषु विबुधैर्व्याख्यानमव्यागमे
विख्याता ननु सत्कविर्विजयते श्रीज्ञानराजा विधा ॥ २ ॥
सिद्धान्तसुन्दराख्य यद्गणितविधौ जातकेरैकमेक
साहित्यं गीतशास्त्रे परमितमकरो + + + यंत्ररत्ना
तत्सूनु सूर्य्यदास सुजनविधिविदा प्रीतये बीजभाष्यं
चक्रे सूर्य्यप्रकाश स्वमतिपरिचयादादित सोपपत्ति ॥ ३ ॥

सुजनमनचकवर्था चरितोस्य प्रयातु
प्रमृदमिव मःकामविशेषात् + + + ।
सुखविवरविकाशेराइ सर्वोऽप्यवत्म
आवदयस्य मतमीष्टं लक्ष्मिते दर्शयतु ॥ ४ ॥
वहिमक्षतगणिते शाके दृन भाष्यमिन्दुगणवनमहे ।
लिखि पद्यविंशतिशतान्यनुष्टभा ग्रन्थसङ्ख्यातिरत्रि शैवम ॥ ० ॥ १० ॥ ० ।

Colophon. इति श्रीमद्दैवज्ञनागरासनुतपण्डितसूर्यदासविरचित सूर्यप्रकाशनाम्नि भास्करीयभाष्ये भावितव्यक्तबीज समाप्तम् ॥ । समाप्तश्चायं ग्रन्थ ॥ ० ।०॥
सूर्यदासविरचित सौरभाष्यबीजगणित ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीसूर्यदासकृतं सू्र्यप्रकाशनाम सूर्यसिद्धान्तभाष्य वर्तते ।

No. 184 हयतग्रन्थः । Hayatagranthah Substance, country made white paper, 10 × 6 inches Folia, 63 Lines, 8–13 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1863 Appearance, old Prose Not correct Complete

A work treating of mathematical subjects, Geometry etc, entitled Hayatagrantha Anonymous

Beginning. श्रीगणेशाय नम ॥ अथ हयतग्रन्थो लिख्यते ॥ तत्रादौ संज्ञाध्याय ॥ मध्येऽध्यायद्वयं, अन्ते प्रकीर्णक ॥ तत्र संज्ञाध्याये खण्डद्वयं प्रथमखण्डे रेखागणितवार्ताज्ञि । द्वितीयखण्डे पञ्चतत्त्वरचितपिण्डनिरूपणमस्ति ॥ तत्र संज्ञाध्याये प्रथमरेखागणितवार्ता लिख्यते ॥ उपदेशस्य इयारतसंज्ञा ॥ इयारस्य हि स्रोतज्ञा । इयारपदेशे बिन्दु । केनापि प्रकारेण विभागानर्हः । सूक्ष्मतात्। स. नुनकाविन्न वाच्य ॥ अथ चेन्नती विभागार्हः एकती विभागानर्हं स रेखासंज्ञ खतस्त । अथ चौभयती विभागयोग्य: अत्र‑ तत्रसंज्ञ. सतसंज्ञ. ।

End. अथच अङ्गिनेन सूर्यो मिथुनराशौ अष्टमांशरंशे स्यात् अथवा कर्कटस्य चयोविंशत्यंशे स्यात् । तदा मध्याह्नकाले नगरं पूर्वोक्तांश + + + सूक्ष्मसूर्यो गच्छेत् । तदानीं कुच्छायान् एकमेकाग्रमर्थ' सिद्धरेखा स्यात् ।

यदि मध्याह्नच्छायातः स्थिरदेशच्छाया अधिका भवति । एवं यदि अल्पा तदा मध्याह्नात् पूर्वं दिनार्धं मध्याह्नादन्यं पूर्वाया भवेत् छाया मध्याह्न विलम्बित एव दिवसा भवति यदि छायापूर्वं तदाधिकया पश्चिमेति । छाया पश्चिमे तदा विलम्बा पूर्वेति ।

Colophon. इति ज्ञानतत्त्वं समाप्तम् ॥ ० ॥ सम्वत् १८६२ चैत्र शुक्ल प्रतिपदायां १ । सम्पूर्ण च

विवरणम्—ज्ञानतत्त्वं कश्चित् गणितविषयको निबन्ध नाम ग्रन्थकर्तृनामादिकं दृश्यते ।

No 185. बालविवेकिनी । Bālavivekini Substance, country made white paper, 12 × 6 inches Folia, 3 Lines, 11–12 in a page Character, Nagara Date, 1853 Appearance, fresh Verse Generally correct Complete

A disquisition on auspicious times for marriage and other domestic ceremonies, entitled Bālavivekinī, by Śripati, already noticed in No 66.

विवरणमत्रापूर्वम् ।

No. 186. केरलीसारसंग्रह । Keralīsārasaṃgrahah Substance, country made yellow paper, 15 × 3 inches Folia, 5 Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old Verse Not correct Complete

A small compilation of the principle of the Kerali method of Hindu astrology.

Beginning. तनुभावफल ।

दशाधीनसपापी व्ययरिपुमृतिगश्चेत्तथा दृष्टीक्ष्य
न स्वात्मश्लोकीसंज्ञकं व्ययरिपुमृतिगस्तत्फलस्यैव कर्ता ।
मूर्तौ चेत् क्रूरखेटस्तदनुतनुपति सौम्यवीर्य्ये च हीनो
नानाक्लेशकुल सन् भवति विगतजो व्याधिमाधिप्रताप ॥

End. अथ षोडशभावफलम्।

नवमस्थे विप्रकनाथि भवति सुवचनो मानवो रोगवान् स्यात्।
।र्थे कार्पण्यवुद्धिर्भुजनपवयान् यामयुक्तस्तदास्या-
र्थे तीर्थावलोकनवहुमननमति क्रूरयुक्ते च पापी
मिथ्याकोपात्मकृतसानिरतमिदमितोष्टियमेवं सुधीभिः॥ १॥

Colophon. इति केरलीसारसंग्रह समाप्त। ०॥ श्रीदाम: श्रीशिव:।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् केरलीसारसंग्रहो नाम क्षुद्र. ज्योतिर्निबन्धो वर्त्तते।

No. 187. सत्कृत्यमुक्तावली। Satkrityamuktāvalī Substance, country made yellow paper, 15 × 4 inches Folia, 28 Lines, 5–8 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Verse Generally correct Complete

A compilation of all the leading facts regarding astronomy and astrology and the performance of auspicious domestic rites such as marriage etc, entitled, Satkrityamuktavali, by Raghunātha Sārvabhauma, Bhattācaryya. Noticed in Nos 137, 138, 139, 140.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्।

No. 188. सटीका वराहसंहिता। Satikavarāhasamhitā. Substance, country-made white paper, 17 × 12 inches, bound in book form Folia, 200 Lines, 25–40 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old Verse and prose. Not correct Complete.

A compedium of astrology, entitled Varāhasaṁhitā or Vṛihat-Saṁhitā, by Varāhamihira, with the commentary of Bhaṭṭotpala. Noticed in Nos. 63 and 65.

विवरणमुक्तपूर्व्वम्

No. 189. ताजकवर्षतन्त्र । Tājakavarṣatantra. Substance, country-made white paper, 12×5 inches. Folia, 19. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, 1953. Appearance, fresh. Not correct. Complete.

This work has been already noticed in No. 18.

विक्रयवन्नूतनपूर्व्वम् ।

No. 190. ब्रह्मसिद्धान्तः । Brahmasiddhāntaḥ Substance, country-made white paper, 14×6 inches. Folia, 23. Lines, 8–13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1955. Appearance, fresh. Not correct. Incomplete.

An astronomical wo[illegible] consisting of a dialogue between Brahmā and Nārada, composed by Śākapaṇī, entitled Śākapanīyasaṁhitā or Brahmasiddhāntaḥ, consequently different from Brahma Gupta's work, noticed in No. 71 (3).

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

ध्यानयोगसमारूढं ब्रह्माणं त्रिजगद्गुरुम् ।
अभिप्रायं सुखासीनं नारदः परिपृच्छति ॥

नारद उवाच,

देवदेव जगन्नाथ सर्व्वज्ञ कमलासन ।
ज्योतिषां चरितं ज्ञानं ब्रूहि कालाश्रयं महत् ॥
अधीतमखिलं छन्दः स्वानुरूपं प्रतीयते ।
चक्षुर्भिर्विना यथैवाङ्गी तथाऽदितन् प्रसीद मे ॥
इत्येवमुक्तो विश्वात्मा नारदेन महर्षिणा ।
पुत्रेण धीमता प्रीत्या वाक्यमेतदभाषत ॥

End. याम्यकर्म्म गतं दिव्यं स्थानं तत् स्वर्भमीक्षयोः ।
निमीलनोन्मीलनयोस्त्रिधायाम्यमीप्सितः ॥
अथातलात्रिधि सूर्य्यग्रहणं क्रमशेव तत् ।
आच्छन्नच्छादकमिन्दोर्यत् तद्विमेषो विधिस्ततः ॥

गुणकश्यं क्रमात् क्रमं क्रमशाश्च विनिर्दिशेत् ।
किञ्चिदूनाधिकैः पादैस्तुल्य कर्पिमेव तत् ॥
तदिदं यस्य कस्यापि रहस्यं शास्त्रमुत्तमम् ।
अर्थलुब्धाय मूर्खाय सावकाराय पापिने ॥
गुरुभक्तिविहीनाय पुत्रायापि वदेन्न हि ।
एतद्देयं सुशिष्याय शुभे वत्सरवासिने ॥

Colophon. इति शाकल्यसंहितायां ब्रह्मनारदसंवादे द्वितीयः प्रश्नो षष्ठोऽध्यायः । इति चैत्रवदी भृगुवासरे सम्वत् १९५५ तत्र पूर्त्तिः जाता रामानन्देन काशिजमध्ये ब्रह्मसिद्धान्त संख्याः श्लोक ८४० ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् शाकल्यसंहितापरनामा ब्रह्मसिद्धान्तो नाम ज्योतिर्निबन्धोऽसम्पूर्णो वर्त्तते । भिन्नोऽयं ब्रह्मगुप्तविरचितात् ब्रह्मसिद्धान्तात् ।

No. 191. बुद्धिविलासिनीटीका । Buddhivilāsinitikā. Substance, country-made white paper, 16 × 5 inches. Folia, 84. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, 1956 Samvat. Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Līlāvatī, entitled Buddhivilāsinī, by Gaṇeśa Daivajña, son of Keśava Daivajña.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीविद्याधरसेवितो द्विजपतिः श्रीवर्द्धमानस्त्रयी
मूर्त्तिः श्रीहरमान सदा सुमनसामानन्दपूरप्रदः ।
काश्याद्यर्थविदां विशत्पदमिताः स्युः स्वप्रकाशा अपि
युत्यूना जयति क्षितौ गणपतिः श्रीकेशवः सद्गुरुः ॥

अथ नयपाटी

प्रत्यावरामीशा प्रमीराप्रतयमश
प्रमत्यभाव पापाश्च प्रपापाद्विजारत्न ॥

अष्टदलपद्मबन्धश्लोकः

श्रीभास्करीक्तवचसामपि संस्फुटानां
व्याख्याविशेषकथनेन न चास्ति चिन्ता ।

यत्नीपपत्तिकदम्बैःखिलनराश्रुत
पश्यतु सुख्यगणक सुमत बुद्धिश्च ॥

End. श्रीमत सज्जनघनहृद्रविचिरे ख्याता बुधे प्राकृते
नन्दिग्रामवराश्रयन् द्विजवर श्रीकेशवख्यातम ।
तत्पादाब्जयुगाप्तशास्त्रविभवश्रीमद्गणेशकृता
नानायुक्तिमतीमिमां द्विजातृता लीलावती व्याकृति ॥
श्रीशाखिवाहनशके + + १४६ १
विश्वावसौ हरिदिनादिमध्योसितांश
लीलावतीं विवृति कृतवान् गणेश
स च केशवेगणक वर्यं कुलावतम ॥

Colophon. इति श्रीसकलागमाचार्यश्रीकेशवदैवज्ञसूनुगणेशदैवज्ञविरचिता लीलावती-टीका बुद्धिविलासिनी समाप्ता सम्वत १६५६ का मीति फाल्गुनी सुदि पूर्ण १५ तिथि फाल्गुनि पूर्ण यथाप्रकार पठनीत् ॥ विश्वनाथेन लिखा । फाल्गुनिसुदिपूर्णिमा १५ शुक्रवासरे लीलावती पूर्णाकारा शुभ चिन्तक + + + । ? ॥ शौरस्तु कल्याणमस्तु श्री । श्री ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् श्रीगणेशदैवज्ञकृता बुद्धिविलासिनी नाम लीलावतीटीका वर्तते ।

No. 192. **दीपिकाटीका ।** Dīpikāṭīkā Substance, foolscap paper, 16 × 5 inches Folia, 55 Lines, 7–8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, almost fresh Prose Not correct Complete

A commentary on the Śuddhidīpikā by Rāghavācāryya

Beginning. नत्वा गौरीदयित हृदा निविरचितशास्त्राचि ।
श्रीराघवेण विदुषा लिख्यते दीपिका व्याता ॥
शास्त्रारम्भेऽभिमतसिद्धार्थं कृतमिष्टदेवतानमस्कारादिरूपमङ्गल शिष्यशिक्षार्थं ग्रन्थारम्भे निबध्नाति, इत्येति ।

End. त्रियेति ॥ अथ केश' विकटि इति व्याताम नीरोतकी वडिकार्य' ।
चैवविशिकमाद राजमार्गसुहिदु, आयत चतुरस्त्र ईसं अट्टालन तथा ।
दद्ध पणव संस्थानं न रजस इहन्नुर्थं ।

व्यजनं कुम्भपृष्ठस्य धनुः सूपस्य पीडया: ॥
आयते मिद्रय सर्व्वायूतरस्ते धनागमः ।
भद्रासनेऽन्नतीर्थत्वं हस्ते पुष्टिविवर्द्धनं ॥
चक्रे दारिद्र्यमेवोक्त + + सोमवाहके ।
त्रिपाश्वीकस्त्रिकोणेस्यात् षट्कोणे च धनव्ययः ॥

Colophon. इति राघवाचार्य्यविरचितायां दीपिकाटीकायां सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

पुस्तकेऽस्मिन् राघवाचार्य्यकृता युक्तिदीपिकाटीका वर्त्तते ।

No. 193. सत्कृत्यमुक्तावली । Satkrityamuktāvalī. Substance, country-made yellow paper, 15 × 8 inches. Lines, 2–11 in a page. Character, Bengali. Appearance, almost old. Verse. Not correct Incomplete.

Already noticed in Nos. 137, 138, 139, 140.

विवरणमन्यपूर्व्वम् ।
